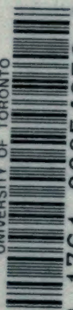

ДОПЪЛНЕНИЕ

на

българския рѣчникъ

отъ Н. Геровъ.

Събралъ, наредилъ и изтълкувалъ

Т. Панчевъ.

На свѣтъ издали наслѣдницитѣ на Н. Геровъ.

ПЛОВДИВЪ

Печатница „Трудъ“ на Петко Бѣловѣждовъ

1908.

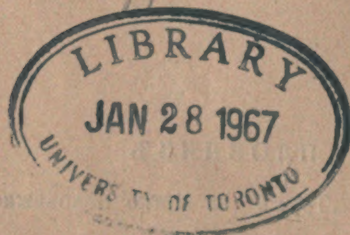
LIBRARY
JAN 28 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

Прѣдисловие.

Незабравимиятъ ми уйчо, Найденъ Геровъ, когато се бѣ приготвилъ да почне печатанието на своя рѣчникъ, видѣ, че тоя му грамаденъ трудъ ще излѣзе много скѫпъ и че за покриване разноскитѣ по печатанието ще трѣбва да се продава единиятъ екземпляръ най-малко по 60 — 70 лева, нѣщо съвсѣмъ непосилно за кисията на българския читатель, па не и по срѣдствата на самия авторъ. По внушение и насърчение отъ почтенитѣ г. г. Д. Грековъ и Гр. Начевичъ, министри въ тогавашния Стамболовъ кабинетъ, на които Н. Геровъ бѣ съобщилъ своето горещо желание да издаде на бѣлъ свѣтъ своя трудъ, той се обърна къмъ Министерството на Народното Просвѣщение съ молба да му се отпусне отъ държавата едно парично пособие за напечатванието на рѣчника, за да може отъ една страна да се олекотятъ до извѣстна стъпень онѣзи материялни жертви, които авторътъ прѣсмѣташе, че ще има самъ да понесе безвъзвратно, а отъ друга, и по̀главна, да се намали цѣната на рѣчника, та да стане той достояние на широката публика. Молбата му биде чута: Министерството на Народното Просвѣщение, на чело на което бѣше г. Д-ръ В. Радославовъ, слѣдъ една прѣдварителна прѣцѣнка отъ научна гледна точка на събрания материялъ, извършена на два пѫти отъ двама делегати на сѫщото Министерство г. г. В. Стояновъ и Д-ръ Ив. Шишмановъ, рѣши прѣзъ юли 1894 г. да отпусне за цѣльта едно държавно пособие 35000 лева, отъ които 30000 се употрѣбиха още прѣзъ 1894 год. за купуване печатна хартия, специялни шесть шрифта букви и пр., а останалитѣ 5000 лева Министерството се задължи да отпусне само слѣдъ напечатване цѣлия рѣчникъ ведно съ едно допълнение отъ събранитѣ въ продължение на печатанието думи. Отъ своя страна Н. Геровъ се задължи да пусне въ продажба рѣчника само по 25 лева за всичкитѣ петь части.

По онова врѣме, въ началото на работата се прѣдполагаше, че цѣлиятъ рѣчникъ ведно съ допълнението ще излѣзе най-много до 1920 страници или до 120 печатни коли и че до края на 1898 год. печатанието ще бѫде свършено. За голѣмо нещастие въ 1896 год. Н. Геровъ се поболи и до смъртьта си въ 1900 г. той не можа да работи. По тази причина Н.

Геровъ можа да види излѣзли на бѣлъ свѣтъ само двѣтѣ първи части отъ своя грамаденъ трудъ, съдържащи буквитѣ А — Д и Е — К. Останалитѣ три части, както и допълнението къмъ рѣчника трѣбваше поради болестьта и смъртьта на автора да прѣтърпятъ едно чувствително забавяне.

Почитаемитѣ наслѣдници на Н. Герова, загрижени да изкаратъ докрай дѣлото, на което покойниятъ бѣ посветилъ цѣли 45 години отъ своя животъ, се обърнаха къмъ мене, като най-близъкъ сътрудникъ на покойния въ това литературно дѣло, сътрудникъ, който вече петнадесеть години бѣхъ помагалъ на покойния, ръководенъ и плащанъ отъ него. Дѣлото не ми бѣ чуждо, както не ми бѣ чуждъ и авторътъ му, и азъ съ готовность приехъ направеното ми прѣдложение. Днесъ азъ се имамъ за честитъ, че съ Божията воля успѣхъ да докарамъ дѣлото до положението, въ което го намира благосклонниятъ български читатель прѣдъ себе си — окончателно привършено.

Изгледътъ на работата показва, че прѣзъ врѣме на печатането материялътъ чувствително нарастна и рѣчникътъ ведно съ допълнението вмѣсто 1920 страници максимумъ — излѣзе 2740 страници, вмѣсто 120 коли — цѣли 171 печатни листа, сир. съ едно уголѣмение отъ 45% повече отъ колкото първоначално се прѣсмѣташе.

Днесъ съ това допълнение наслѣдницитѣ на Н. Геровъ изпълнятъ до край, и хвала имъ, по единъ най-задоволителенъ начинъ дѣлото на покойния и Министерството на Народното Просвѣщение има прѣдъ себе си единъ цѣненъ кладъ отъ словесно богатство, което всѣкждѣ другадѣ сж постигали само съ труда на редъ поколѣния или пъкъ съ съвъкупния трудъ на цѣли дружества*).

Рѣчникътъ заедно съ допълнението споредъ моето лично наблюдение е коствувалъ на Н. Герова и на наслѣдницитѣ му повече отъ 40000 лева, а имено: книга за около 8000 л., шесть шрифта букви за 3000 л наборъ и печатане 10500 л. възнаграждение на помощника въ продължение на двадесеть и двѣ години около 20000 лева. Разумѣва се, че трудътъ на автора въ продължение на 45 години не влиза никакъ тукъ. Смѣтката е само за чисти изхарчени пари.

Въ прѣдлагаемото допълнение къмъ рѣчника влизатъ 11262 заглавни рѣчи съ повече отъ 1000 откжслеци отъ народни пѣсни и нѣколко хиляди изречения за примѣри, а обще въ цѣлия рѣчникъ заедно съ допълнението влизатъ 78620 заглавни рѣчи и при тѣхъ за примѣри разни изречения до 32000 и откжслеци отъ народни пѣсни 5975, други изречения, които сж особеность на българския езикъ, около 4300, пословици до 15500, въ това число и нѣколко клетви, гатанки и баяния, и около 2200 кръстни имена.

*) Както е извѣстно, и А. Дювернуа не доживѣ да види своя рѣчникъ свършенъ докрай. Свърши го професоръ П. Лавровъ съ други още четворица помощници професори и учени мжже.

За съставяне руския академически рѣчникъ сж работили при готовъ материялъ повече отъ петнадесеть академисти и учени.

Тоя грамаденъ материялъ изтъква голѣмото богатство на езика ни, за голѣма жалость, непознато на мнозина и прѣнебрегнато отъ повечето наши писатели.

Въ допълнението при всѣка почти дума съмъ показалъ източницитѣ, отъ дѣто е черпена тя. Това направихъ за да се увѣрятъ и невѣрующитѣ, че нищо не е ковано отъ насъ, а че всичко, каквото има въ рѣчника, е земено отъ устата на народа. Както и другадѣ съмъ казалъ, повтарямъ и тука да кажа, че въ ръкописитѣ имаме отбѣлѣзани източницитѣ за всѣка почти дума и при първа възможность и удобенъ случай азъ тъкмя да дамъ списъка на по-особенитѣ рѣчи съ показание и на източницитѣ.

На много мѣста въ допълнението ще се забѣлѣжи неясенъ печатъ и типографически погрѣшки. Това стана, защото купенитѣ въ началото букви отъ много употрѣбяне къмъ края се вече изтриха, па се случи, че и добритѣ ни словослагатели бѣха повикани тая есень подъ знамената като запасни.

За приятна длъжность считамъ да поблагодаря на г. М. Л. Малѣевъ за помощьта, която той ми е далъ при тълкуване повечето отъ турскитѣ думи, и на г. Д-ръ Продановъ за научнитѣ названия на повечето отъ болеститѣ, които сѫ показани въ допълнението.

Цѣльта на рѣчника е била да се покаже богатството на народния ни езикъ, затова въ него не сѫ влѣзли всички нови, научни и чужди думи, които се употрѣбяватъ въ книжовния ни езикъ. Тѣхъ имамъ събрани отдѣлно. Тѣ възлизатъ на повече отъ 10000 рѣчи. Когато намѣря срѣдства, ще напечатамъ и тѣхъ като второ допълнение на рѣчника.

Отъ двѣ години насамъ работя и съмъ почти свършилъ единъ съкратенъ рѣчникъ на българския езикъ. Той има за основа голѣмиятъ нашъ рѣчникъ съ прибавка и думитѣ въ книжовния ни езикъ. Цѣльта му е да служи на ученицитѣ за помагало при изучаване матерния ни езикъ. Той ще има форматъ и планъ като френския Ларусовъ малъкъ рѣчникъ. Печатанието му ще подкача наскоро.

Най-накрай азъ не мога да сложа перото и да туря точка върху прѣдлагаемото полувѣковно дѣло безъ да изкажа моитѣ чувства на благоговѣйна почить и възвишено удивление къмъ славния покойникъ, незабравимия ми уйка Найденъ Геровъ, на когото трудолюбието, родолюбието и изпълнениятъ съ най-високи добродѣтели животъ ми сѫ служили за примѣръ и постоянно насърчение въ тоя тежъкъ и многогодишенъ трудъ. Ние съ слабитѣ си сили направихме, щото можахме и както можахме: други подиръ насъ ще направятъ онова, което трѣбва и както трѣбва!

Пловдивъ, ноемврия 1908 год. *Т. Панчевъ.*

Съкращения.

Безсон. и *Безс. Слов.* Болгарскія пѣсни изъ сборниковъ Юр. Ив. Венелина, Н. Д. Катранова и другихъ болгаръ, издалъ Петръ Безсоновъ. Моска 1855. Тамже и словарьтъ.

Библиотека. Библиотека, списание. Издание и печатъ на Хр. Г. Дановъ, Пловдивъ 1896.

Библ. Св. Клим. Библиотека Свети Климентъ, списание, издава дружество „Св. Климентъ„ София 1888—1889.

Блъг. Книж. Блъгарскы книжици, повременно списание на Блъгарскѫ-тѫ Книжнинѫ. Цариградъ 1858.

Верков. Песме. Народне песме македонски бугара. Скупіо Стефанъ И. Верковичъ. Кньига прва. Женске песме. У Београду 1860.

ЖСт. и *Жив. Стар.* Жива Старина, етнографическо (фолклорно) изучвание на видинско, кулско, бѣлоградчишко, ломско, берковско, орѣховско и вратчанско. Книги I—IV. Отъ Д. Марковъ. Руссе 1891—1894.

Изв. Етнограф. Муз. Извѣстия на етнографическия музей въ София. Книжка I. Редакторъ Д Мариновъ. София 1907.

Изв. Слав. Семин. Извѣстия на семинара по славянската филология при университета въ София. Книга I. за 1904 и 1905 год., книга II за 1906—1907 г. София.

Илиевъ Сб. Сборникъ отъ народни умотворения, обичаи и др. Събирани изъ разни български покрайнини. Нарежда Атанасъ Т. Илиевъ. Първи отдѣлъ. Народни пѣсни. Книга I. София 1889.

Иреч. Княж. Бълг. Княжество България отъ Конст. Иречекъ, професоръ въ Виенския университетъ. Часть I. Българска държава. Прѣвела Ек. Каравелова. Часть II. Пѫтувания по България. Прѣвелъ Стоянъ Аргировъ. Издание и печатъ на Хр. Г. Дановъ. Пловдивъ 1899.

Любен. Баба Ега. Бага Ега или сборникъ отъ различни вѣрвания, народни лѣкувания, магии, баяния и обичаи въ

Кюстендилско отъ Свящ. Петръ Цв. Любеновъ. Търново 1887.

Любен. Самовили — Самовили и самодиви отъ Св. Петръ Цв. Любеновъ. София 1891.

Милад. Сб. — Бжлгарски народни пѣсни, собрани одъ братья Миладиновци Димитрія и Константина и издани одъ Константина. Загребъ 1861.

МСб. — Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, издава министерството на народното просвѣщение. Книги I—XXIII. София 1889—1907.

Наука. — Наука. научно-книжовно списание. Пловд. 1881—1884.

Науч. Отд. — Наученъ отдѣлъ въ министерския сборникъ.

Н. Г. Пѣс. — Ржкописенъ сборникъ отъ народни пѣсни изъ срѣднитѣ Родопи, събралъ Никола Геровъ

ПСп. и *ПСпБр.* — Периодическо списание на българското книжовно дружество въ София, книги 1—65. Браилско издание книги I—XII. Браила.

Родоп. Старини. — Родопски старини или сборникъ отъ обичаи, суевѣрия, пѣсни, пословици, нарѣчия, приказки, памятници, прѣдания, описания, баяния и проч. на Родопскитѣ жители. Събралъ и наредилъ С. Н. Шишковъ. Пловдивъ 1890.

Славейк. Притчи. — Български притчи или пословици и характерни думи събрани отъ П. Р. Славейкова. Част първа (А—Н). Пловдивъ 1889. Част втора (О—Я). София 1897.

Солун. Книж. — Книжици за прочитъ. Книжки I—X. Солунъ 1889—1891.

Трудъ. — Трудъ, литературно-научно списание. Редактори-издатели: Ц. Гинчевъ, А. Тодорановъ, Т. Джамджиевъ, Г. Цаневъ. Търново 1887.

Читалище. — Читалище, поврѣменно списаніе. Издавася отъ българското читалище въ Цариградъ. 1870.

Чолак. Сб. — Българскый народенъ сборникъ. Събранъ, нареденъ и издаденъ отъ Василія Чолакова. Часть I. Болградъ. 1872.

Шапк. Сб. — Сборникъ отъ български народни умотворения. Часть първа. Простонародна българска поезия. Книги I — VI. Събралъ и издава К. А. Шапкаровъ. София 1891

Янковъ Сб. — Български народни пѣсни отъ Елена В. Янкова, записалъ и издалъ полковникъ Г. Янковъ. Пловдивъ 1908.

А. а. *а.*

А, *мѣстоим* третйо лице жен. р. вин. падежъ вм. я (Джумая, Марповско—Македония).

> Убава Ми́ра невеста
> Стигна́ла пу́сто Кра́тово;
> Ка *а* видба татаре,
> Три́ста от стра́и умре́а,
> Три́ста сос са́бля посе́че,
> Три́ста сос ко́ня погази.
>
> Илиевъ, Сб. I. 300.

> Едно су' чу́до гледа́ло:
> Ри́ба во мо́ре игра́ло,
> Со жрбет во́да цепе́ше,
> Со крильата *а* плиска́ше,
> Ду́ри ме ме́не на́плиска.
>
> ПСп. 47. 809.

А, *съюз.* вм ха; а, или. *А ти, а той се едно́*

***Абарджи́я,** *с м. Т.* Хаберджия, вѣститель (с. Ратово — Малешевско)

> И отта́де мензалджии,
> Мензалджи́и, *аберджи́и,*
> Не́што им се заслуша́ло,
> Ка́то мома́ в Ду́наф пе́е.
>
> ПСп. 39. 458.

***Абдесли́я,** *с. м. Т.* отъ **абде́съ.** *Риза* абдесли́я (Струга—Македония), кърпа за изтриване ржцѣтѣ и лицето; брисалка, наржчникъ, прѣзржчникъ, просопъ, реда, обрусъ, убрусъ, пешкиръ

> Процетало челебифче,
> Низъ даляни, низъ брего'и. . .
> И сѣ пули горе долу
> Да ѣ види Ангелина,
> Кжде везитъ бѣла риза,
> Бѣла риза *абдеслія.*
>
> Милад. Сб. 491.

***Абла** (Чепеларе), *с ж. Т.* Кака: така родопскитѣ помаци викатъ на по́-малка сестра. ПСб. 57. 585.

Абла́мъ, *с. м* Раст. абланъ.

Абла́ново дърво́. 1) Раст. абланъ. 2) Раст. *Kerria japonica,* абленъ, абленово дърво. Дупница, Д-ръ Ст. Георгиевъ, МСб IX. Науч. дѣл. 422

А́блано́въ, ва, во, *пр.* отъ **а́бланъ.** Яблановъ. Аблано́во *листо́.*

А́бланъ (Софийско), *с м.* Раст. *Platanus occidentalis,* абланово дърво, abламъ, абленъ, ябланъ, ябламъ, платанъ, чинаръ, яворъ МСб IX. Науч. отд. 425.

> Тръгна лудо лов да лови,
> Та отиде доле поле,
> Доле поле, долно село;
> Срещу село *аблан* дърво
> И под дърво нов кладенец . . .

Казва се а́бланъ *намѣсто* ябланъ, *както въ София* а́бълка *намѣсто* ябълка. Иреч Княж. Бълг. II. 903.

Абленово дърво. Раст. абланъ.

> Вси се дървя преклониха;
> Едно се дърво не преклони,
> И оно беше *абленово.*
> Проклела го Божа майка:
> — Е ти дърво *абленово!*
> Цвет да цъвтиш,
> Рожба да немаш!
>
> МСб. IX. Науч. отд. 427.

Абленъ, *с. м.* 1) Раст. *Kerria japonica,* абленово дърво, абланово дърво (Дупничка Джумая). 2) Раст. а́бланъ.

> *Аблен* цъвти сред селото,
> Провикна се жълти *аблен*:
> — Бре селене, бре кметове,
> В село има до две моми,
> Рано ранят на *аблено,*
> Вода лият, лице мият,
> *Аблен* кършат, лице трият;
> Веке ми се додеяло,
> Оженете до две моми.
>
> МСб. IX. Науч. отд. 427.

А́бо (с. Добревци—Тетевенско), *с. ж. зв. п.* Роднинско зъване по́-старата сестра отъ по́-малката у тетевенскитѣ помаци; како. ПСп. 15. 435 бѣлѣж.

> Сле́зи. Ато, слези *аби*
> От буйна черница,
> Та си иди, Ато *аби*,
> Доле на мазето.
> ПСп. 15. 435.

***Абоба,** *с. м. Т.* У родопскитѣ помаци: дѣдо МСб. XV. Науч. отд. 265, Чепино: абуба.

Абрашестъ, ста, сто, *пр.* Абрашъ, абрашнивъ, брѣзъ Абрашести *биволе.*

Аважива (Берковско), *с. ж* Живакъ за лѣкуване завѣване, за напращане; варятъ го мълчешкомъ въ пстайно врѣме; самодивски живакъ. *Ако отъ това не му мине, то му даватъ самодивски живакъ да пие* (аважива), *като го варятъ въ потайно врѣме, безъ да говорятъ.* МСб. XXI. С Станболиевъ, Материали по народната медицина въ България 49.

Авла́нъ, *с. м.* Растение нѣкакво; не е ли абланъ?

> *Авлан* цутит, *авлан* капит,
> По́д него сѐ две де́войкьи,
> Цу́т бе́реет, збо́р збо́рвеет.
> Шапкар. Сб. I. 89.

Аво (Кюстендилско), *междом.* Бре, ей, море!

> *Аво* стри́но, ми́ла стри́но!
> Бе́сен чове́к, тро́вен чове́к
> Ко́пат ли го у гро́бища?
> Па́лят ли му жлъти свѐщи?
> Кадат ли го с бе́л темян?
> Любен. Самовили. 61.

> *Аво* ма́ле, *а́во* ми́ла ма́ле!
> Имам ли си не́що от ро́днина,
> Или се́стри, или бра́йка?
> Любен. Самовили, 84.

> *Аво* сине, *аво* мили сине,
> Кажувай си, сину бре, гре'ове,
> Да не ми си, сину, ногу грешен?
> Наука III 474.

> *Аво* тате, *аво* мили тате,
> Стига върти тоя пусти ражен,
> Извърте ми тия църни очи;
> Стига кладе тоя силен огинь,
> Изгоре ми тая тенка уста,
> Тенка уста, мале, клето сърце.
> Наука III. 475.

Авру́мъ, *пр. неизм. Т.* Яврумъ, малкото на животно, на пиле; мое малко пиленце. Ср. Дюверн. авруно на 9 стр.

Агала́ринъ, *с. м.* Ага, турчинъ. *їовбаложи са млад Стоян с турчина* агаларина. МСб. XVI—XVII. 89.

***Агалѣкъ,** *с. м. Т.* вм. **аглѣкъ.** ПСп. 64. 642.

Агарлѣкъ, *с. м. Т.* в. **агърлѣкъ.**

Аглей (Шуменско), *междо м.* Я гледай! алей, але. Наука I. 700.

Агликови́на, *с. ж.* Раст. *Primula veris,* аглика.

> Разболѣ ся Стоянъ, до́бъръ юна́къ,
> На планинѫ на *агликови́нѫ,*
> Че ѥ болнѣлъ, че ѥ лежѣлъ
> Тъкмо ми де́веть годи́ни.
> Безсоновъ Болг. пѣсни 122.

Агличина (Ловечъ), *с. ж.* Раст *Primula suaveolens Bert. — Primula officinalis Jacq.,* аглика, игличина. МСб. XIV. Наученъ отд 56.

***Аглѣкъ,** *с. м. Т.* На свадба даръ кърпа или друго нѣщо; агалъкъ, аглъкъ. ПСп. 64. 642

Аго, *с. м.* Назъване на по́-голѣмъ братъ у ловчанскитѣ помаци. ПСп 57. 585.

Агодница и а́гудница (Ст. Загорско). *с ж* Плодътъ на дърво черница; аля-дуду, в. бо́болка.

Агри́я (Костуръ), *с. ж.* Раст бѣлузнакъ, троскотъ. ПСп. 35 665.

Агу́вамъ, *гл. ср.* Бивамъ, стоя ага *Въ нашенско* агуваше *Заимъ-ага.* ПСп 28 446.

Агу́пка (Родопитѣ). *с. ж.* Агюпка, егючка, гюпка, циганка. Иреч Княж. Бълг. II. 32.

Агу́пски, ска, ско, *пр.* и *нар.* Агюпски, егюпски, гюпски, цигански

Агу́птинъ (Родопитѣ), *с. м.* Агюптинъ, егюптинъ, гюпецъ, циганинъ. Иреч. Княж Бълг. II. 32.

***Аджами́я,** *пр. неизм Т.* в **аджеми́я.**

Аджемийче, *ум ср.* отъ **аджемия.**

***Аджо** (Чепино), *с. м.* У родопскитѣ помаци: бате, аго. МСб. XV. Науч. отд. 265.

***Адики́самъ,** *гл свър.* отъ **адики́свамъ.** Да онеправдая. — **санъ,** *прич. стр.* Онеправданъ.

***Адики́свамъ (да адики́самъ),** *гл. д. Гр.* Онеправдавамъ. *То́й чо́ек, що́ се адики́са.* МСб. XV. Науч. отд. 387.

***Ае́нинъ,** *с. м. Т.* Аянинъ, аянъ. *До Танзимата търновскиятъ* аенинъ *се е наричалъ воевода.* ПСп. 64 598. бѣл *Отъ една страна въ Цариградъ вилнѣехѫ всесилнитѣ еничери, отъ друга* аенитѣ— *упра ителье по провинциитѣ, бѣхѫ достигнѫли до такъво виро'лавство и непокорство, щото не зачитахѫ за нищо омаломощената централна власть* ПСп. 14. 172.

***А́етъ** (Кюстендилско), *с. м. Т.* Хаятъ: одъръ. легло отъ дъски, в. и **аятъ.**

> Заспа́ло е лудо мла́до,
> Заспа́ло е пред амбаро,
> Пред амбаро на *а́ето.*
> Любен. Самовили 93.

***Аждѐръ,** *с. м. Т.* 1) Еждеръ, аждарха, асджеръ, змѣй. *Змѣй,* аждеръ *и ламя сж почти едно и сжщо.* Аждеръ *ненаситенъ.* ПСп. 9. 129. — 2) Юнакъ, силенъ човѣкъ.

***Азаджѝя,** *с. м. Т.* Язаджия, който пише; писарь. Милад. Сб. 136.

Ти си седишъ, Гин·, синко мили,
Ти си седишъ на бѣло бачило,
И не знаешъ твоя бѣла Петра
Залюбила селски-те бирачи.
Залюбила турски *азаджіи!*

Аза́тица, *с. ж.* Назъвание на кобила; в **аза́тъ.**

Ва́рай, си́но, мо́ли си́нко!
Ти си и́маш кобѝлица,
Кобѝлица, *аза́тица*
Ф чѐста го́ра Богда́нова,
Богда́нова, Минда́нова;
Оди, си́но, да га́ фа́тиш,
За да о́диш на дервѐнте,
Да си зѐмиш пъ́рва любна.
Шапк. Сб. III. 97.

***Аза́тъ,** *пр. неизм. Т.* Свободенъ. Азат *те чинам,* давамъ ти воля, оставямъ те. Дюверн 13.

***Азбафча,** вм. **хасъ бахча.** Дюверн. 13.

Аздѐръ (Радилово). *с. м* ?

Я и́злезни, мъ̀лж сѐстро,
Мѝлж сѐстро Емшерѝно,
До́неси ми зла̀тен *ждѐр,*
Тж си прѐкрий ребра́ ко́ню.
Илиевъ, Сб. I. 18.

***Азѝлъ и азлѝя,** *пр. неизм. Т.* Уволненъ, отстраненъ; махнатъ. *Снощи станж* а́зилъ *предсѣдателя на ахкяма.* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 7; также 387.

Азна́, *с ж. Т.* вм. **хазна́.**

А́зно (с. Витолица — Мариовско), *с. ср. вм.* **ха́зно.** Хазна. *Како чуле люді, се стерчале і се срадуале како* азно *когаі нашле.* Изъ хаджи Йоакимовитѣ поуч. ПСп. 39. 424.

Не бѝле па́ікьи смола́ікьи,
Не бѝле мо́ми лазѐркьи,
То́ко бѝли ма́ськи царѐви,
Ца́рот и пу́шчил до тѐбе:
Сто́ката да му прѐброіш,
Азното да му пресла́гаш.
ПСп. 47. 810.

***Айдама́къ,** в. **хайдама́къ.**

***Айдѝма,** *с. ж. Гр.* Олтаръ (?)

Бѫлгаритѣ беззако́нитѣ
С конѐ влѣгват в черковата.
В *айдѝмата* на стол седжт,
С маждра́к зѝмат на́фурата.
Янковъ, Сб. 38.

Айду́тинъ, *с м.* вм. **хайду́тинъ.**

Айлбалиенъ, на, но, *пр.* ?

Азъ щж на Сливенъ да идж,
На Сливенъ на панаиря
Да сглѣдвамъ момж Сливненкж,
Че сж Сливненки работны,
Та такжтъ, Душо, губеры,
Губеры *айлбаліени*
Съ турунджіяны кинари.
Блъг. Книж. I. б. 122.

***Аймалѝя, айманѝя** и

***Айманлѝя** (Кюстендилско), *с. ж. Т* Хамаилѝя, изречение изъ корана, написано и свито да се носи като мжска. *При това дава имъ да носятъ на шиитѣ си* айманлии, *или запечатанъ лѣшникъ, пъленъ съ живакъ.* Любен. Самовили 14 *Нѣкои той маже съ масла, на нѣкои вързва* аймалии *на шията, на трети дава написани хартиички, съ които да се кадятъ.* Любен Баба Ега 43. В **амалия,** сравни и Дювернуа 18 **аймани*.**

***А́кабетъ,** *нар. Т.* Най-послѣ. *Откога сум те молил да те видам и* акьибет *еве те видоф.* МСб. XIII. 160.

Акалѝсамъ (да се), *гл. свър.* отъ **акалѝсвамъ се.** Да се махна, да се витосамъ

Акалѝсвамъ се и акалѝсувамъ се (да се акалѝсамъ), *гл. възвр.* Махвамъ се, витосвамъ се (Врачанско). **Акалѝсаі** са *оттука, да ми та не виждат очите.* МСб. XIV. 189.

Акалѝсване и акалѝсуване, *с. ср.* отъ **акалѝсвамъ се.**

А́камъ, *гл. ср.* За дѣца: ходя повънка, по себе си; правя а́ко. *Па́нко, и́ма ли да* а́каш?

***Акатма́, мѝ** (Котелъ), *с. ж. Т.* Акътма, тѣстяви петури като блини, изпържени на сачъ. **ѣкътмѝ.** МСб. XV. 192.

А́кна, ешъ, — налъ (Велесъ), *гл. ед-кр.* Да викна. *Арен! да* а́кне *од у́страл!* МСб. XIV. 160.

***Аксионъ,** *с. м. Гр.* Достойно.

Аксио́самъ, *гл. свър.* отъ **аксио́свамъ.** — санъ, *прич. стр.*

***Аксио́свамъ и аксио́сувамъ** (да аксио́самъ), *гл. д. Гр.* Дигаме нѣкого на столъ, на ржцѣ и му пѣемъ аксионе, та го славимъ. *Често ги* аксиосувахж, *т. е. дигахж ги на столъ и пѣяхж имъ „аксионе“.* ПСп. 16. 64. *Тамамъ четири пжтя ме* аксиосвахж *доклѣ искарамъ цѣлия този курсъ на учението.* ПСп. 15. 334.

Аксио́сване и аксио́суване, *с. ср.* отъ **аксио́свамъ.**

***Акташъ,** *с. м. Т.* Съпжтникъ.

Стою акташем думаше:
— *Акташе,* мой йолдаше,
Мен ми е лошо станалу,
Лоша ма глава збулева.
МСб. XIX. Мат. а. 72.

***Акчé**, *с ср. Т.* Стара турска пара. Шестдесеть акчета сѫ стрували единъ унгарски дукатъ или 11.85 франка. В. **якчé.** *Слѣдъ тоя срокъ всѣки е свободенъ да си продава ориза, и то по 52 акчета турското кило.* ПСп. 65. 645. *Една пара има три* акчета, *а* акчето *три пула.*

Акъ, *съюз.* вм. **ако.**

> *Ак* йзлезит іунáкои,
> Іунáкои мили-татко,
> Да нé-ми-се в рáка дáиш,
> Ни па да се поприкажиш.
> МСб. XI науч. отд. 407.

***Акъ-кестенъ**, *Т.* Бѣлъ кестенъ. *Взима се* акъ-кестенъ *и се скълцва, па се сварява съ добъръ киселъ чистъ оцетъ.* МСб. XXI. Материали по народн. медицина, 39.

Áла (Търновско), *нар.* Ето, ей. **Алъ-гу!** ето го ей го! МСб. XIV. 206.

***Алабáшъ**, *с. м. Т.* Раст. *Brassica napobrassica* и неговиятъ плодъ, зелева гулия, гулакъ, кочанъ, ялабашъ. Алабашъ *и цвекло се садятъ отъ сѣме и разсадъ.* МСб. XVIII. 161; в. и Трудъ I. 1203.

***Аладжáкъ**, *с. м. Т.* Земанка, земане. **Аладжáк-вереджéк**, земане-даване. *С нéго нéмам* аладжáк-*вереджéк.*

Аладжáнъ, на, но, и аладжéнъ, *пр.* Направенъ отъ аладжа. Аладжана *антериіа.*

***Аладжѝя**, *с. м. Т.* Купувачъ.

> Продава са коньа дуралніа,
> Продава са за триста іалджски,
> *Аладжѝіа* има, а бинеджѝіа нема.
> МСб. XIV. 77.

Áлáй (Котелъ), *с. м.* Една рѣчна риба. Иреч. Княж. Бълг. II. 716.

***Алáй-бегъ**, *с. м. Т.* Началникъ, глава на единъ алай войска. *Управлението на мѣстноститѣ отъ главатаритѣ на мѣстнитѣ спахии, субашии,* алайбегове *и аяни, които къмъ крайтъ се избирали отъ мѣстнитѣ турски ленници, прѣминало къмъ императорски, назначени отъ Султанътъ, чиновници.* Иреч. Княж. Бълг. I. 231.

Алаѝнка (с. Гайтаниново — Неврокопско), *с. ж.* Алайка.

> Мжр мѫ́лчи, мжри Кжлѝно,
> Нимóй ми, мжри, ти плáчиш!
> Я ни тж зимжм, Кжлѝно,
> Кжлѝно, зж жлжѝнкж,
> Мжр, ам тж зѝмжм, Кжлѝно,
> Зж пжрву любе,
> Мжри, не ке тж хрáне, Кжлѝно,
> Кжлѝно, рýди ягнетж.
> Илиевъ, Сб. I. 340.

Алáксамъ, *гл. свър.* отъ **алáксвамъ.** — **санъ**, *прич. стр.*

***Алáксвамъ и алáксувамъ (да алáксамъ)**, *гл. д. Гр.* Промѣнямъ; обличамъ. *Често ги аксносувахѫ, а още пó-често ги* алаксувахѫ. ПСп. 16. 64.

Аламáнинъ и аламáнъ, *с. м.* Народъ нѣкакъвъ, вѣроятно нѣмецъ. МСб. III. Науч. отд. 191; сравни и **аламýнинъ** и **алемáни**, в. и МСб. XII, Книж. отд. 30.

Аламýнинъ (с. Конопчие — Чирпанско). *с. м.* Нѣкое турско племе; *жлжмýньжн.* Аламунитѣ, казва г-нъ П. К. Гѫбювъ. *идехѫ въ Конопчие въ турско врѣме по вършитба. Тѣ бивахѫ облѣчени съ леки дрехи бѣли. зелени; на главата съ каукъ и чалма. Винаги бивахѫ възсѣднѫли на конь. Като додехѫ на харманa, извсивахѫ съ единъ волски рогъ, слѣдъ който захващахѫ (турски) да просѭтъ—нѣщо равносилно съ силомъ да искатъ, защото, като на турци. трѣбваше да имъ се дадé. Конопчийци мислѭтъ, че* аламунитѣ *идѭтъ отъ Анадола.* МСб. X. 215.

***Алáнъ**, *с. м. Т.* Поляна, пасище на планина; яйла. Иреч. Княж. Бълг. I. 2. *Іурýк-алáн, аврат-алáн.*

***Алаша**, *с. ж. Т.* По кѫшлитѣ въ Добруджа конь. съ който овчари вадятъ вода отъ кладенецъ. *Освѣнъ постройката на кѫшлитѣ, чорбаджията трѣбва да достави на кѫшлата два чифта волове и една* алаша. ПСп. 31. 313.

Албý (Мияци — Дебърско), *съюз.* Ала, но. *Іа дóідоф,* албу *не за таіа рáбота. Тáткото іе áрен,* албу *син му не го бúдуват.* Изв. Слав. Семин. II. 292.

***Алданáчъ** (Софийско), *с. м. Т.* Чръпня, кога стане нѣкакъвъ сговоръ; запивъ, кръчма. *Събиратъ се въ кръчма да пиѭтъ* алдамачъ *или запивъ, който се съпровожда съ разни благословии.* ПСп. 18. 417.

***Алемъ** (Дювери. 23), *пр.* вм. **áленъ,** червенъ.

Али (Тетовско), *съюз.* Да ли? **Али** *е он?* да ли е той? ПСп. 39. 424.

***Алѝ-бей-отý** (с. Калфа-дере—Разградско), *Т.* Раст. *Betonica officinalis,* хубава бетйонка, рошовина, червенъ вѣтъръ. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Алѝкъ (Котелъ), *с. м.* Бѣло брашно, хлѣбъ отъ лѣтница загария. *Тúі съ булéри; нъ къáх мьáзъ сé* ълѝкь *дъ іъдéт.* МСб. XV. 192.

Алѝндень (Родопитѣ), *с. м.* Праздникъ Илинденъ, Св. Илия. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 84.

Алицвѣта (Св. Гора), *с. ж.* Масло отъ ра-

стение *Salvia officinalis. Друго масло носи името „алицвѣта", то се произвежда отъ растението Salvia officinalis, що расте по скалитѣ.* ПСп 64. 576.

***Алкермéсъ,** *с. м.* Кърмъзъ, *Cochenille. Твърдочервената боя най-напрѣдъ сѫ добивали отъ* **брошъ** *(на западъ* **брочь,** *лат Rubia tinctorum), ала въ по-ново врѣме туй шарило е измѣстено отъ* **алкермéса** *(Cochenille).* Иреч. Княж. Бълг. II. 95 и 96.

***Алмаджйкъ,** *с. м Т.* Топка, глава на нѣщо; главулекъ, главучка, ябълка. Трудъ. I. 813

А́ловина (с. Оспково — Вратчанско), *с. ж.* Единъ видъ питие като бира, направено по особенъ начинъ отъ ръжь, отъ ръжь и овесъ, или пъкъ отъ ръжь, лимецъ и царевица; **бловина, лóвина.** МСб. XVIII. 57 и 58.

А́ловински, ска, ско, *пр.* отъ **áловина.** *Аловинско каче,* въ което правятъ аловина.

Алóвъ (Видинско), *с. м.* Мрѣжа, дълга до 28 разтега, а широка до три, за ловене голѣма риба изъ Дунава; **олóвъ.** МСб. X. 218 и XVIII. 173.

А́ловъ, ва, во (Велешко), *пр.* Аленъ.

Он ке ми прави татар долама,
И ке ми прави чоха шалвари,
И ке ми прави *алово* цубе.
ПСпБр. IX—X. 103.

Два́ се лу́ди у ба́шча любиле,
Пости́лька им *алово* седжаде́,
Иоргано им мóраво кадифе́.
Шапк. Сб. I. 154

***Алтикъ,** *с м. Т.* Заплата, кръпка, ема. *Стрéле éден сúромаф чоек со трúста* **áлтици** *на алúштата.* МСб. XIV. 109.

***Алтѣкъ, ци,** *с. м. Т.* Четвъртити кжсове платно пришити прѣдъ мишницата за стана, бочницитѣ и ржкавитѣ на селска риза; стоятъ подъ мишцитѣ. МСб. X. 218 и XVIII. 108.

***Алтълѣкъ,** *с м Т.* Сребърна монета, която е вървѣла шесть гроша.

***Алтѣнъ-топъ** (с. Сарж-Гьолъ — Варненско), *с. м. Т.* Раст. *Delphinium consolida,* бахча-гюзель, гащички, дяволска трѣва, едибостанъ, зелени-бостанъ, зени́-бостанъ, зли етърви, кошничка, кукумявски кракъ, ластовичета, лехусче, опашка, птичи клонъ, ралика, ралица, ржка, сини китки, хурки, червенка МСб. XXI. Явашовъ 11.

Алъ, *пр. неизм.* Аленъ, аловъ.

Юнаците како горски пилци,
А чадъри еден до другьего;
Ал байряци като небо облаци,
А мъздраци като честа гора.
ПСпБр. IX—X. 96.

***Алá-дуду́,** *Т.* Агодница, в. **барабóнки.**

***Амалия,** *с ж. Т.* Маска, хамаилия. Дювери. 28; в. **айналúя.**

Ама́мила (Охридъ), *с ж.* Раст. *Matricaria Chamomilla,* бѣлеочъ, бѣлнóчъ, бѣли-очи, бѣлъ-попокъ, бóлночъ, бóли-очи, бóливачъ, бóлоачъ, върти-попъ, друмниче, елъ-оту, енево-цвѣте, кумичъ-кумичъ-еневото пиленце, лай-кучка, лай-ку́ца, лай-лай-кучка, подруминче, попадница, попадийка, попадиче, попадия, попáдка, рамóнъ, рóманъ, ръмóнъ, рѣманъ, хамомила, жрманъ, жмъмила. ПСп. 61. 347 и 348; МСб. XIV. Науч. отд. 37; МСб. XXI. Явашовъ 56; Любен Самовили 5.

Амáче (Врачанско), *с. ср.* Парче платъ, около което навиватъ конци и въ което бучатъ игли. МСб. XIV. 189.

***Амберлúя,** *пр. неизм. Т.* Амберия. *Башъ ракия* **амберлúя.** МСб. XVIII 56.

***Амбéръ** (Солунско), *с м. Т.* Раст. *Artemisia Abrotanum.* ПСп. 61. 356,

***Американъ,** *с. м. Т.* Единъ видъ памучно платно; **мерканъ.**

***Амсия,** *с. ж. Т.* Риба *Engraulis encrasicolus,* хамсия, анчоусъ.

***Аму́джа,** *с. м. Т.* У родопскитѣ помаци: братовчедъ. МСб XV. Науч. отд 265.

Ангу́ля (Воденъ, Гевгелие. Енидже), *с. ж.* Риба *Anguilla vulgaris,* ахéлъ, éнгуля, змиюрка, змиюрка, йогуля, иланъ-балъкъ, жгуля, ягуля. ПСп. 39. 387.

Ангѣтка, *с ж.* Птица ангѣтъ. МСб. X. 218 и XVI—XVII. Науч. отд 888.

А́ндара (Трънско), *с. ж* Въ изречение: *цу́ца и бúба, и* **áндара** *ку́ка,* събрали се все глупаци. МСб. XXI Трънско. 63.

***Анешти,** *Гр. Христос* **анéшти,** Христосъ възкресе!

***Анúще** (Чепеларе), *с. м. Т.* Така помацитѣ казватъ на синъ, който е замѣстилъ умрѣлия си баща въ управлението на кжщата. МСб. XVI—XVII. 379.

Апанджáкъ (Врачанско), *с. м.* Дебела дреха безъ ржкави за намѣтане, в. **епанджáкъ.** МСб. XIV. 189.

А́по (Котелъ), *с. ср.* в. **хапо.** МСб. XV. 181.

***Арамúя,** вм. **харамúя.**

***Аранúя,** *с. ж.* в. **харанúя.** МСб. XVIII 97.

Ара́пска ржка (Кукушъ). Раст. *Opuntia coccinillifera* и *Opuntia vulgaris Miller,* арапска смоква, арапски язикъ, волски язикъ, далакъ, жаба, лимба, лопати, лопатки, ржка, френска смоква, язикъ. МСб. XXI. Явашовъ 40; ПСп. 61 355

Ара́лъ и **ара́ръ** (Щипско), *с. м* в. **хараръ.**

***Арасѫ** (П. Р. Славейковъ), *с. Т. Башъ-*

арасѫ́, главоболие. *Не остава да правѫтъ башъ-арасѫ́ на ехалитѣ.* ПСп. 15. 354.

Ара́тка (Шуменско), с. *ж*. Единъ видъ украшение като малки пармаклъци въ горнята часть на станъ.

Велика да́ри тѫчеше,
Змей си влиза излиза,
На *араткитѣ* приказва.
Араткитѣ се уводятъ
Отъ Великини хубости,
И майкини ѝ милости
Отъ змейови златни криле.
Блъсковъ, Памятникъ. 94 и 95.

***Арбала́**, *с. ж*. Диплп, впрѣги по кранщата на дреха; харбала. *Фуста́н с* арбали́.

Арбали́енъ, на, но, *пр*. Що има арбали; арпалиенъ. Арбали́ена *прести́лка*.

***Арвети́но**, *с. ср. Т*. Месопотамия; в Наука I 712; ПСп. 43. 95 и Дюверн. 34.

И него ми браня измамі'е,
И нему ми не'ста не дадо'е;
Ми ѭ дале дури преку море,
Преку море дури *Арветино*.
Милад. 144 пѣс. 220 стр.

Аргамъ (Галичникъ), с *м*. Мѣстность пасище опрѣдѣлено за една категория овце; юрия. *Ето вашо и за всѣка категория овци се опрѣдѣля такъвъ районъ* (аргамъ), *който по храната си ѝ отговаря*. ПСп. 61. 336.

Арганъ (Рѣсенъ, Струга), *с. м*. Раст. *Syringa vulgaris,* аргаванъ, аргафанъ арговаянъ, лилякъ, лиляка, лиляче, люлякъ ПСп. 61. 348.

***Аргаси́ло** (Панагюрище), *с. ср. Гр*. Черна саждена вапсилка. МСб. IX. Науч. отд. 24

А́ргасъ (Търново), *с. м* Щава, псешлеця и друго, съ която аргасватъ кожи. *Мирише нѫ* а́ргѫс. МСб. XIV. 206; в. и Трудъ II. 192 бѣлѣжка 2.

А́ргафанъ (Прилѣпъ), *с. м*. Раст. а́рганъ. ПСп. 44 302, в. и ПСп. 47. 817 бѣлѣжка 7. *Зи́мбили и́лидзи, черешни петлици,* аргафан *си́нджефи, пешо'и шебои.* Шапкар. Сб. VI. 299.

***Аджели́я**, *пр. неизм. Т*. Харчелия, харчовитъ. който иска харчове, за когото е похарчено много, скѫпъ.

Ясъ ке одамъ на мой-отъ виляетъ
За тва коамъ коня *арджеліо.*
Милад. Сб. 82.

Станалъ Марко рано во неделя,
Коня ковтъ мошне *арджеліо,*
Плоча клажатъ отъ бѣли карагрошъ,
Клинци клажатъ отъ жѫлта дуката.
Милад. Сб. 117.

Сравни сѫщата дума у Дюверн 35 стр. дѣто криво е показано знаменованието.

***Ардзаву́лъ** (Дупнишко), *с м*. Най-голѣмиятъ дяволъ, велзекулъ. *Наі гулѐміıо гьа́вол* (ардзаву́ло) *зафати́л да гьи пра́ша еди́н по еди́н, коі какво іе напрайл през денѐ. Да те наду́е* ардзаву́ло! МСб. IX 215.

Ардѣ́ква (Видинско, Врачанско), *с. ж*. Раст. *Brassica Rapa* и неговиятъ плодъ, ръдоква, ръдъква, рапонъ, рѣпа, ърдоква. МСб. X. 218 и XVIII. 86 и 161.

***Ардѫ́мъ**, *с. м Т*. Ярдъмъ, помощь.

Арексамъ, *гл. свр*. отъ **аре́ксвамъ.—самъ**, *прич. стр*. Аресанъ.

Арексвамъ и **арексувамъ** (да арексамъ). *гл. д*. Аресвамь (с. Тресанче — Дебърско),

Кини́сало Иво црнбгорче
Да си са́кат лико спроти́ него,
Си шѐтало то́кмо три го́дини;
Нико́де го ли́ко не *а́рекса*,
Ни дѐвойка, ни млада́ невеста.
Илиевъ. Сб. I. 127.

Аресъ, *с. м*. Аресване, прилика.

Ма́рко са́ка да се жѐни,
Ни́где *а́рес* не арѐсал.
МСб. XVI—XVII. 70.

***Арка**, *с ж* Камара, кемеръ.

Аркичъ (Родопитѣ), *с. м*. Голѣмъ, едъръ овенъ; кочъ. МСб. XIX. Матер Срѣднородоп. овчар. 17.

***Аркъ**, *с. м. Т*. Вада.

Арма (Охридъ), *с ж*. Орѫжие (?). *Дѐтето с и́дат до́ма за́едно со* а́рмата. . . . *Пак си зѐмат* а́рмата *со́ себе*. МСб. XIII. 221.

***Арма́нъ**, *с м. Т*. вм. **харманъ.**

Арменикъ (Родопитѣ), *с. м*. Болесть нѣкаква по жени родилки; арменки, лахуснитѣ. Лѣкуватъ я съ ченица отъ вѣнчило, задържана на булчиното було. МСб. XXI. Родопска свадба. 21.

Армѐнки, *с. ж. мн*. Болесть а́рменикъ, лахуснитѣ. *Ако жена лехуса оставатъ самичка, подъ възглавницата ѝ турятъ трици, за да я пазятъ отъ лахуснитѣ* (армянкитѣ). МСб. XVIII 45.

Армѐнци (с. Русларъ—Варненско), *с. м. мн*. Раст. *Silene otites,* студното. Лѣкуватъ съ него арменясали. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

Арменя́самъ, *гл. свр*. отъ **арменя́свамъ.**

Арменя́свамъ и **арменя́сувамъ** (да арменя́самъ), *гл. ср* За лехуса, за дѣте лехусниче: поболѣвамъ се отъ болесть арменикъ. *Ако би да се случало нѣкоя лехуса да останѣла сама, или пъкъ майката да оставѣла лехусничето само, и ако слѣдъ това се поболѣвала тя или дѣтето казвало се, че арменясали.* МСб. XXI. Явашовъ. 12

Арменясване и арменясуване, *с. ср.* отъ **арменясвамъ.**

***Армиганъ,** *с м* Армаганъ. В. Дювер. 37, дѣто криво е обяснена: *испанская бузина (Syringa vulgaris),* като е сближена съ аргаванъ.

Чунке за мене дойде́,
Огледъ да ме гледашъ,
Камо ти китка *армиганъ,*
Отъ гора гору цветъ,
Отъ полѣ тріандафилъ?
Верков. Песме. 57.

Арнава́шки, шка, шко (с. Кожинци—Трънско), *пр.* и *нар.* Арнавутски, арнаутски

Оздо́л и́де грѐчка ве́ра,
Грѐчк'и пое́, вла́шк'и о́ка,
Арнава́шк'и глас изно́си.
МСб. XXI Трънско. 6.

Арнаву́тски, ска, ско, *пр.* и *нар.* Арнаутски. МСб XXI Трънско. 6.

Пу́шка пу́кнж, пу́шка *Арнаву́тска,*
Та удари Гюра, до́бъръ юна́къ.
Безсон. Пѣсни. 67.

Арна́нгелъ, *с. м.* вм. **арха́нгелъ;** ерна́мгелъ, реха́нгелъ. Илиевъ, Сб. I. 63. бѣлѣж.

Арнаутка (Ахж Челебийско), *с. ж.* Игра прѣскачаница. МСб. XV. 151.

Арне́мъ (Орхание), *нар* Много високо. *Иванъ пѣе* **арне́мъ,** **съ високъ гласъ.** МСб. VI 232.

Арни́чъ, *с. м.* Червена, жлъта, синя памучна тъкка прежда.

***Арпа́,** *с. ж. Т.* Ичмикъ.

***Арпака́шъ,** *с. м. Т.* Фиде, нарѣзано на зърна като ичмикъ.

Арпалиенъ, на, но (Родопитѣ), *пр.* Арбалиенъ. *Бѣлъ* арпалиенъ *дюлбенъ.* МСб. XXI Родопска свадба 4.

***Арса,** *с. ж. Т* Дворно мѣсто, дворъ. *Купи́л си една́* **а́рса.**

***Арсе́наджия** (Св. Гора), *с. м.* Монахъ служитель, който надзирава товаренето и разтоварянето корабитѣ монастирски. ПСп. 64. 539

***Артири́свамъ (да артирисамъ),** *гл ср.* Артисвамъ. МСб. XV. Науч. отд. 384.

***Артърди́свамъ (да артърдиша),** *гл. д. Т.* Придавамъ, надавамъ. МСб XV. 152.

***Архо́ндарджия** (Рилски монастирь), *с. м.* Калугеръ, който посрѣща и настанява гостето на монастира; архондарь.

***Архонда́рь** (Св Гора), *с. м. Гр.* Калугеръ, който посрѣща монастирскитѣ госте и прислужва въ фундарика; фундарджия. ПСп. 64 537.

***Арчлокъ** (с. Царско — Битолско), *с. м. Т.* Харашлъкъ, разносъ, трошъкъ. *Ето ти земи си и малу пари, да ти се наат за* **арчлок** *по патот.* МСб. XIX. Матер. б. 3.

***Аршла́нъ,** *с. м. Т.* вм. **арсла́нъ.**

***А́саленъ, лна, лно,** *пр.* в. **асѣленъ, а́соленъ.**

Огон да го́рит ку́кьата,
Во́лци да јадат о́фците,
Кога ми је мо́мче ма́лово,
Ма́лово, та не *а́сално.*
Шапк. Сб. II. 1168 пѣс. 112 стр.

***Асджеръ,** *с. м. Т.* 1) Аждеръ, аждерха, змѣй, ламя. 2) Силенъ човѣкъ; хала (Дебърско).

Во ливада зелено езеро,
Во езеро *асджеръ* ненаситни,
Секои денъ п'еденъ човекъ ядитъ.
Милад. Сб. 10.

А́сенъ, *с. м.* Дърво *Fraxinus,* о́сенъ, ясенъ. Иреч Княж. Бълг. II. 903.

***Аси́я,** *пр. неизм. Т.* Непокоренъ, непослушенъ, бунтовникъ. *Защо да му не давате данъкъ, ето че сте* **асии.** МСб. XV. Науч. отд. 230.

***Асли́-келя́мъ,** *Т.* Речи че, най-послѣ.

Асмаджайка (Воденъ), *с. ж.* Птица соколъ. ПСп. 39. 392.

***А́соленъ, лна, лно** (Кичевско), *пр. Т.* Все кога съ не: не а́соленъ, некадъренъ, невреденъ. *Ароно мо́е не* а́солно, *не фтасно за ништо, са́де за трѐсканье и пу́канье.* Вѣст „Новини". III год. 54 бр. 1 стр.

Аспида (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Самовила, грозна жена, развалена, развратница. Изв. Слав. Семин. II. 292.

Аспуртъ (Шуменъ), *с. м.* Раст. *Carthamus tinctorium,* шафранъ.

Асталъ (Трънско, Велесъ), *с. м.* Маса. МСб. XVI—XVII. 232. *У сто́л или* а́стал *ако не́кої цу́рф ти ко́па, и то́ва іе на не́манье на саібѝіатъ.* МСб XVI—XVII. 233. *Земи іа каленѝцава и іа ста́ви на* **а́сталон.** МСб XX. Велешко. 6. *Іа си купѝ еджн* **аста́л** *за петна́есе гроша.* МСб. VII. 230.

***Астарджи́я,** *с м Т.* Едноврѣмешенъ нѣкакъвъ си турски войникъ. *На главата си и той* (яничаринътъ) *имаше дълъгъ остъръ кюлафъ, обвитъ надъ ушитѣ му съ голѣма бѣла чалма отъ бѣлъ тънъкъ астаръ — той бѣше отъ* астарджиитѣ. Трудъ I. 9.

Астарди́самъ, *гл. свър.* отъ **астарди́свамъ.**

***Астарди́свамъ и астарди́сувамъ (да астарди́самъ),** *гл. д. Т.* Астърдисвамъ: направямъ да обѣсятъ нѣкого. *Владиката може да ми направи голѣмо зло, може да ме астардиса.* П Р. Славейковъ. ПСп. 16. 78.

Астардйсване и астардйсуване, *с. ср* отъ **астардйсвамъ.**

***Астлйя,** *с. ж. Гр.* Юнащина. *Не сй ли чюла ти, Мйло-ле, нашь-тж* **астлняк** *българскж?* Безсон. Пѣсн. 114 ж

***Асъленъ,—лна, лно** (Дупнишка Джумая), *пр.* Асоленъ. Въ изречение: *áро не асълно*, съ което жени викатъ на некадърнитѣ си мжже ПСп 48 889; в и **áсаленъ, áсоленъ.**

Атéлче, *с ср.* Юрганче. *Въ нѣкои мѣста (Шуменско) сжществува обичай, щото кръщаването на дѣцата отъ една махала да става съ едно* **ателче** *(юрганче).*

Áтелъ (с. Църско—Битолско), *с м.* Покривъ надъ трѣмъ *Манчо на часот се наíде на черен горе на* **ател.** МСб XIX. Матер. 6 23

***Атлáръ** (Св. Гора), *с. м. Т.* Калугеръ надзиратель на монастирскитѣ мулета ПСп. 64. 538

***Атмаджá,** *с. ж Т.* Соколъ, ястребъ, наученъ за ловъ.

> Айше, агинъ Айше, агино-то пиле!
> Аянска *атмаджа*, низамска зампала!
> Чолак. Сб. 125.

***Атолáнъ,** *с. м. Т.* Момъкъ, слуга, който гледа коне; сеизинъ.

> Дáй гу, дáй гу цар да бжди,
> Тáмо ймa *ат-олáни,*
> Тий нéму кон ки язджт,
> Тий нéму юскя ки бержт.
> Илиевъ, Сб. I. 79.

***Ау-бабá,** *с. м. Т.* Първомайсторъ, устабашия на табашки еснафъ; яху баба. *Изглежда, че названието* **ау-баба** *е съкратена форма отъ* **яху-баба** *и че то се е давало изобщо на първомайсторитѣ на най-значителния на него врѣме табашки еснафъ* ПСп 65. 428.

***Афионлйя,** *пр. неизм. Т.* Кой е пушилъ афионъ, та е особено настроенъ. *Навжсения погледъ го показваше, че е* **афионлия.** Трудъ, I. 9

Афорéсникъ, *с. м.* Афоресанъ човѣкъ; лошъ, лошотникъ.

Афорéсница, *с. ж.* Жена, мома, афоресникъ; лоша, лошотница.

***Афрáто,** *с ср.* Сулментъ. *Цѣрятъ я (болестьта) съ мазило. правено отъ* **афрато** *(сулментъ), живакъ, юстюбечъ и прѣсно масло* МСб X. Науч отд 340

Ахарянинъ. *с м* Арянинъ, ахрянинъ. *Мухамеданскитѣ Българе по горня Арда и по Кричимска рѣка зоватъ* **Ахаряне,** *очевидно отъ Агаряне.* Иреч Княж. Бълг. I 67

***Ахéлъ** (Сухо. Невракопъ. Сѣръ). *с м. Гр.* Риба ангýла. ПСп. 39. 387.

***Ахéнкъ,** *с. м. Т.* Айнкъ, веселба, дрочене *Който хóди на вефкъ и на* **ахéнкъ,** *то се чете се като когй е кралъ Сторýватъ* **ахéнкъ.** ПСп. 44. 185.

***Ахкянъ,** *с м Т.* Държавенъ съвѣтъ. МСб XV. Науч. отд. Слав. 5.

***Ахпáпъ,** *с м. Т.* Другарь. *Казватъ, че често той, като се запиялъ съ* **ахпапи**тѣ *си по механитѣ, за да покаже имликъ прѣдъ тѣхъ, напълнялъ единъ половякъ 6—8 ока вино, наведялъ се надъ половяка та запивалъ и като го дигалъ съ зжбитѣ си, слѣдувалъ да пие додѣто го осушялъ до капка* П. Р. Славейковъ ПСп 15 357.

Ахрянинъ, *с. м* Арянинъ, ахрянинъ. *Ахж-Челебийскитѣ* **ахряне** *(българе-мохамеданци) зовжтъ „рупци“ и събратиятa си помаци въ Рупчосъ.* ПСп. 23. 656. **Ахряни** *въ Наиплии и други села на пжтя отъ Неврокопъ за Пазарджикъ и въ Ахж-Челеби (мусулманскитѣ там кашни помаци).* ПСп 8. 85 *Помацитѣ при горната Кричимска рѣка се наричатъ* **Ахряне,** *а жителитѣ на Рупчосъ Рупченци.* Иреч Княж. Бълг. II 462. *Вие незнайте какъ въ турско врѣме съсъ страхъ варвѣхме присъ свѣе мѣста и га да на сръоашне* **ахрянинъ,** *утлахкахме се утъ поатясъ.* Трудъ, II 717.

***Ахть,** *с. м. Т.* Воля, искане, желание. *Зе си* **ахта,** направи, каквото му се искаше, стана му волята.

Áху-йху! *междом.* Показва веселба. *Млáдити хóдът пóвичи въ áху-йху, а не въ рáбутъ,* да си се повеселятъ, пошегуватъ и позакачатъ.

***Ахчибашйя,** *с. м Т.* 1) Главенъ, пръвъ ахчия, глава на ахчии. 2) Офицеръ глава на яничерска орда.

Аца (Търновско), *с. ж.* Макара конци; карулче, калерче, калурче. МСб. XIV 206.

Аченъ, на, но, *пр.* ? **Аченото** *дѣте е повече биено.* МСб. VIII. 232, Граховско.

***Ачмалйя,** *пр. неизм Т* Що се отваря. **Ачмалйя** *аба,* съ разтворени ржкаве, които могатъ да се мѣтатъ и възъ гърба

***Ашарджйя,** *с. м. Т* Който събира ашара; йошурджия, ушурджия, яшарджия.

***Ашаръ,** *с. м. Т.* Данъкъ, десятъкъ, десетина, йошуръ. ошуръ, ушуръ. ушръ. яшуръ, ондалъкъ. *Най-главнитѣ данъци сж:* **ашаръ** *(десетъкъ). вергю (надъ имота), бедель (харачъ) бегликъ (надъ овцитѣ), гюмрукъ (акцизно право надъ вино и*

други пития), *теметуатъ (патентъ)*. ПСп. 36 823.

Ашикамъ (Самоковъ), *пр. неизм.*? сравни **ашикъ.**

А що беше *ашикам* Димитар,
Он го праша од високи чардак.
ПСп. 28. 616.

***Ашикере́,** *нар. Т.* Явно, ачикъ *Да го каже* **ашикере́.**

Ашикладисвамъ се (да се ашикладисамъ), *гл. възвр. Т.* Влюбвамъ се. *Така тоі се* **ашикла́ісал** *на царицата и сакал да ж клаіт в ржка* МСб XIII 191, Охридъ.

***Ашикъ** (Велесъ, Разлошко, Трънско, Копривщица. П. Р. Славейковъ), *Т.* 1) *с. об.* Любовникъ, любовница. 2) *пр. неизм.* Влибенъ, залибенъ *Вжрфцата на чарапот кога ги се влече, ти го лажат* **а́шикот.** МСб. XVI—XVII. 233.

Алино, фидан градино,
Много сум мерак за тебе,
Дур да се ставам сос тебе,
Рака да фжрлам на тебе,
Мeракот да ми помини!
— Чункьи си *ашик*, лудо, за мене,
Камо ти коньа по тебе?
МСб. Х. 35.

Кога си *ашик*, лудо, за мене,
Камо ти, лудо, тенка-та пушка?
Шапкар. Сб. VI. 337.

Што іу виде Амет-азаджиіе,
Що іу виде, де му *ашик* паде,
Ашик паде и нишан воі даде,
Нишан даде три низе жлътице.
МСб. XXI. Трънско. 46.

От горе иде млат Стоян,
Млат Стоян, Прилепчанец:
Като ж видел Мантеза,
Веднжг се *ашик* сторило,
Веднжг си стройник пратило,
Веднжг ја дале Мантеза.
Шапкар. Сб. I. 148

Ка а виде кральу Арапино,
Ка а виде *ашик* за неа падна,
Та а забра сус коне прет негу.
ПСп. 38. 250.

Изльаз, изльаз, *ашик* бан Димитре,
Изнеси ми една чаша вино,
Разбржкаі іа вино и ракиіа,
Та да пиіа, срце да іугаса.
МСб. XIV. 66.

Койньа кови гола Џервишина,
Койна кова, сам нога си држи;
Плочи клава сфе карагрошови,
Клинци реди сфе желти желтици;
Седло клава *ашик(!)* седло,
Ем му клава два льути смокови.
Шапкар. Сб. IV. 342.

Трестениклията е билъ **ашикъ,** *свирялъ е съ сазъ и съчинявалъ простонародни стихове безъ да ги пише.* ПСп 14 177; в. и Дюверн. 42 и МСб. ХХ. Вел. 6.

***Ашикъ-боя** (Ловечъ), *с ж.* Раст. *Phytolacca decandra.* МСб. XV. Науч. отд. 73

***Ашмакъ,** *с. м. Т* Ешмакъ, извита полица надъ огнище на ашмака. В **яшмакъ.** МСб. XV. 192, **жшмак.**

***Ашчия,** *с. м. Т.* Ахчия.

Ашѣмница (Трънско), *с. ж.* ? въ клетва: **ашѣмница** *те ударила!* МСб. XXI Трънско 59.

***Аянлѣкъ,** *Т.* и

Аянство, *с ср.* Аенство, звание и достоинство на аянинъ. *Копривщица е страдала и при турскитѣ вжтрѣшни распри за* **аянлжкъ.** ПСп. 9. 25.

Ергенлжк било пашалжк,
Моминство било *аіанство.*
МСб. III. 64 и ПСп. 62. 21.

Б. б. *б.*

Ба, звателна частица, съкратена отъ **баба.** *Ила* ба! ела баби. *Кжжи*, ба! кажи, бабо. Търновско, МСб XIV 206

Баба (Шуменъ), *с м.* Една птица, граби кокошки и фърчи безъ шумъ; гъркиня, доганъ, пилякъ, усорлица, филко.—Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Бабаджанъ,** *пр. неизм. Т.* Едъръ, голѣмъ; бабаитъ бабанка, бабачестъ, бабачъ.

Бабакеренъ, рна, рно, *пр* вм **бубакеренъ,** бубаченъ, памученъ.

Му излезе невеста-та
Променета, наружена,
Со налани шикосани,
Со чораби *бабакьерни*,
Бела саіа облечена.
Шапкар. Сб. I. 121.

***Бабалѣкъ,** *с. м. Т.* 1) Тъсть, дѣдо, женинъ баща. 2) Побащимъ, старисватъ, сторокя. ПСп 51 376. 377 и 380

Баба марта. Мѣсецъ мартъ, марта. ПСп. 23. 937.

Бабáна, *с. ж.* Стара, одрътѣла овца. Наука I. 874.

Бабáнка, *с. об* Бабаджанъ бабаитъ.

Бáбари (Битоля), *с. м. мн.* Маскари, старци, ешкари на 31 декември и 1 януари. *Тия играчи въ Битоля ги наричатъ* бабари. ПСп. 38. 261. Сравни **бабурци.**

Бабарýтка (с. Пателе — Леринско), *с. ж.* Раст *Tribulus terrestris,* бодлáнка, гýскини зáби, вьртú-попъ, úглици, щрѣкова нóга, щрѣкови игли, щръкойгли. ПСп. 61. 345

Баба-тура (с Гьозеледже-Аланъ — Разградско). Раст. *Helleborus odorus WK.,* бамбатура, бамбатула, кукурякъ, куткурякъ, кукуринъ, курудань-оту, папийна глава, питомна спрежъ. МСб. XXI. Явашовъ. 11.

***Бабá-хакж,** *с. Т.* Бащино право, бащина правина, бащиния, вѣчанина, отчово право, обуща, откупъ, придь, притъ, спапь, агърлъкъ. ПСп. 64. 642, 656 и 657.

Бабáчестъ, ста, сто, *пр.* Бабаджанъ бабанка, бабаитъ, бабачъ, драсъ.

***Бáбачъ,** *Т.* 1) *с. м.* Бачъ на мандра у Дебърско. 2) *пр. неизм.* Бабачестъ.

> Кузман му веле-говоре:
> Не бей се, бачо, *бабачо!*
> ПСп. 16. 160.

Бáба шáрка. Болесть шарка сипаница.

Бабе (Търновско), *с. ср.* Гърненце. *Зема едно бабе, съ което цѣри, налива въ него вода и го оставя два-три пръста празно.* МСб. VIII 144.

Бáбене, *с. ср.* отъ **бáбя.** Бабуване.

Бабéтúна, *с. ж. ув.* и *укор.* отъ **бáба.** Бабускеръ.

> Породúла стара *бабетúна,*
> Породила девет мúла сúна:
> С úглу шúла, та ги облачúла,
> С нóгье бúла, та ги е ранила.
> ПСп 12. 109.

> Кáра, кáра коніá ластавúцу,
> У сречу му стáра *бабетúна,*
> Црънó предé у светý нéделіу:
> — Добрá срéча, стáра *бабетúно!*
> МСб. XXI. Трънско. 35.

Бабешлякъ, *укор. м.* отъ **бáба.** Бабускеръ, бабище. МСб. XXI. Трънско. 59.

Бáбиленикъ, бáбильжникъ (Котелъ), *с. м.* Голѣмъ орѣхъ, съ който замѣрватъ другитѣ въ игра на орѣхи; койнакъ, конякъ, валамé, сая, фиска. МСб 15. 181.

Бабина Видина трѣва. Лѣковита трѣва нѣкаква, която бератъ на Видовъ-день прѣди слънце за лѣкъ. МСб. XXI Народ. медицина. 60.

Бáбино (Скопско), *с. ср.* Гозби пануда, които роднина жени занасятъ въ кжщата на лехуса на третята вечерь отъ рождението, та се гощаватъ тамъ. Шапкар Сб. II. 34.

Бáбини зжби (Копривщица). Раст. *Astragalus glycyphyllos,* бабини пръсте, врани нокте, джадá-търнá, клинавиче, клинаво, клинаво биле, клинавъ буренъ, клиниче, клѣйникъ, мжжки клине, орлови нокте, сграбиче; в. **бáбинци.**

Бáбини кýченца. Така казватъ дѣца за искра, кога фрѣкне надалечъ и се пръсне. Блъсковъ, Памятникъ. 95.

Бáбини прѣсте. Раст. бабини зжби. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Бáбини цúцки (Свищовъ, Търново). Раст. *Sedum album,* бабино грозде, бѣлъ зидарь, въсца, кози бизки, жабория, прозориче бѣло. МСб. XXI. Явашовъ. 46 и XV. Науч. отд. 34.

Бáбини чирьвицá. Една трѣва, отъ която селянетѣ въ западна България си варятъ чорба. МСб. X. 219. *Трѣвитѣ пъкъ, които растатъ по полето, сж щáвлякъ, кúселякъ, кръсташка,* бабини чиравца *и сьвлакъ.* МСб. XVIII. 72.

Бáбино грóзде. Раст. бабини цицки. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

Бáбино рунó. Растение нѣкакво.

Бáбиното, като *с. ср. Placenta,* органъ съ кръвь, отъ което дѣтето се храни въ утробата на майка си; бабица, послѣдникъ, послѣдъкь. МСб. XXI. Народна медицина. 16 и 31.

Бáбино ушéнце. Едно растение отъ рода на гжбитѣ; керино ухо. МСб. X. 219.

Бáбинци (Лѣсковецъ, Провадия), *с. м. мн.* Раст. *Caucalis daucoides Z.,* бабини зжби. МСб. XV. Науч. отд. 35.

Бáбинъ кóсъмъ (Ловечъ), *с. м.* Раст. *Asparagus tenuifolius Lam.,* заяшка сѣнка, в. и **зáйча сѣнка.** МСб XIV. Науч. отд. 65.

Бáбиче, *с. ср.* 1) Раст. *Erythraea centaurium Per.,* горчило, жлъчка, кантарионъ. МСб. XXI. Явашовъ. 16. — 2) Раст. *Salvia verticillata,* бабухъ. МСб. XXI. Явашовъ. 24. — 3) Раст. *Teucrium Chamaedris,* джбче, подобиче, поджбиче, кжсъ добре, количе, синь буренъ, змиска трѣва. — с Германъ. МСб. XXI. Явашовъ. 29.

Бáбичка (Търновско), *с. ж.* Дѣте, особено момиче, което по много нѣща се е метнало на баба си.

Бабишкéла (Търново), *с. ж.* Дѣте, което изглежда като стара баба; бабишкелъ,

бабишкелникъ. *Дъртж* бжбишкелж! МСб. XIV. 210.

Бабишкéлникъ (Търново), *с. м.* Бабишкела. *Жi тóз* бжбишкéлник!

Бабишкéлница (Търново). *ув. ж.* отъ **бáба.** Дърта баба; бабускеръ, бабище, бабунякъ, бабускерникъ, бабущерникъ.

Бабушкéлъ (Търново), *с. м.* Бабищкела.

Бáбка, *с. ж.* 1) Чорупка отъ бѣло охлювче на глава на дѣте за да го не хващатъ уроки. МСб. XX. Велесъ. 7. *На бáдник на кáтот гбрат една суровица* бáпка, *пóсле прáчкьи от смóква и рó.ови от бвен или кареџ.* МСб. XI. 86.—2) Игра съ камъчета въ начъртана особена фигура; гама, капотъ, пико, фичоръ. 3) Малъкъ трапъ, яма, дупка. Видинъ, ПСп. 65. 158; МСб. X. 219. *Въ Видинско* бабка *значи ямица.* Трудъ I. 71. — 4) Криво дърво заглавено надъ прѣдния край на процѣпа; между него и процѣпа се намѣща горнището на ярема; бабица, гарванецъ, жабка. скрипуша. МСб. X. 219; МСб. XVIII. 119. — 5) Въ Т.-Пазарджикъ: раст. *Galanthus nivalis,* бардаджикъ, бѣло цвѣте, бѣлучки, гаджунки, какички, качка, качунка, качутка, кокиче, кокичка, кокичина, конски зжби, костиче, костчици, кочички, кошеринка, кръпче, охлювки. 6) Раст. *Anemone nemorosa.* Трънско, МСб. XXI. Урумовъ. 3. — 7) Раст. *Aristolochia Clematitis,* вълча ябълка, абълчина, ябълчина, ябълчковина, кирказонъ. МСб. XXI. Явашовъ. 38.

Бáбна, ешъ, — налъ (Прилѣпъ), *гл. д.* Да ударя, да бачна, да бушна. — **натъ,** *прич. стр.* Бачнатъ, бушнатъ.

Бабугери, *с. м. мн.* Бабурци. *На Водици (тукъ го казватъ Кърсто-денъ) въ Драмско (Просоченъ, Плѣвне и Волакъ), а въ Мървашко на Ивановъ день, нѣколко мжжье и момчета се прѣобличатъ и се маскиратъ всѣкакъ... Отиватъ по кжщитѣ и събиратъ пари за църквата. Тѣхъ ги казватъ* бабугери. ПСп. 37. 91; МСб. XIII. 351.

Бáбуни, *с. м. мн.* Плѣмено назъвание на македонскитѣ българи около планина Бабуня. Трудъ, II. 601.

Бабунйосамъ, *гл. свър.* отъ **бабунйосвамъ.** Да подпухна. — **санъ,** *прич. стр.* Съ надуто, подпухнало лице. *Ми се вúде нешчо* бабуньóсана. МСб. VII. Науч. отд. 454.

Бабунйосвамъ (да бабунйосамъ), *гл. ср.* Въ Велесъ: бабуньóсуiам, надувамъ се въ лицето, подпухвамъ, папунясвамъ, набъбвамъ, бабунясвамъ. МСб. VII. Науч. отд. 455.

Бáбунъ (с. Галечникъ — Дебърско), *с. м.* Който има набръчкано, спарено лице.

Бабýнякъ, ци (Врачанско), *с. м. ук.* отъ **бáба.** Бабишкелница. *Тóа* бабýньак *едвам са влачи.* МСб. XIV. 189.

Бабунясвамъ (да бабунясамъ), *гл. ср.* Бабунйосвамъ.

Бабурчé (с. Барлево — Софийско), *с. ср.* Фасулъ, бѣлъ бобъ. *Секоiе си донóси по iедúн каджáк држва и по iедна — две шáпи* бабурчé. МСб. XVI—XVII. 3.

Бабýтéцъ, *с. м.* Бобóтéцъ. Сравни и Дювер. 46.

Бабухъ, *с. м.* 1) Раст. **бáбиче** въ 2-то знамен. с. Сазлж — Резградско. МСб. XXI. Явашовъ. 24. — 2) Раст. *Marrubium vulgare,* кучосеръ, матърка, пчелинекъ, куртьоту, карасанъ-оту. с. Ново-Орѣхово — Варненско. МСб. XXI. Явашовъ. 26 и 27. *Посѣчено налагатъ съ пипериче и бутуракъ (Чепинско), или съ посѣчено биле (Hypericum perforatum) киснало въ чисто дървено масло 6 часа, или се налага съ смачканъ* бабухъ *(Salvia verticillata).* МСб. XXI. Народна медицина. 18.

Бабушка, *с. ж.* Риба *Gobio,* водѣничарка, дерменджийка, кротушка, курташъ, циганчица.

Бабушкéрникъ, *с. м. ук.* отъ **бáба.** Бабускерникъ.

Бабушкéрница, *с. ж. ук.* отъ **бáба.** Бабускерникъ, бабишкелница. МСб. X. 219.

Бабушкéръ, *с. м. ук.* отъ **бáба.** Бабускерникъ, бабунякъ. МСб. X 219; ПСп. 44. 256.

Бабущéрникъ (Врачанско), *с. м. ук.* отъ **бáба.** Бабускерникъ, бабускеръ, бабишкелникъ, бабишкелъ, бабунякъ. МСб. XIV. 189.

Бáбча, *с. ж. ум.* отъ **бáба.** Бабка.

Цигъни *бапчу* дýмъхъ:
— *Бапчу* ле, старъ *бапчу* ле!
МСб. X. 19.

Бáбя, ишъ, — била, *гл. д.* и *ср.* Бабувамъ. Шапкар. Сб. II. 17. *Еднуш една бáба избáбила едно дéте и iе вúкнъле да бá*бит *другó место.* Охридъ, МСб. XIII. 140.

Загони го татжк долу
По долишта, по чушмишта,
Дето баби деца *бабьат,*
Дето булки ризи пержт,
Дето моми платна бельат.
МСб. XIII. 7, Русе.

Бáбярки (Търново), *с. ж. мн.* Паберки, баберекъ. *Вúш, кóлко нешту дунесухми уд* бáбьжрки. МСб. XIV. 206.

Бабячка игла. Самарна игла, губерка. МСб. IX. Науч. отд. 555.

Бавéжь, *с. м.* Бавене, маежъ, вр҄ътня. *Не е тéшко, алá йска мнóго* **бавéш.**

Бавýча, ишъ, — чилъ, *гл. ср.* Бауча.

Бавýчене, *с. ср.* отъ **бавýча.** Баучене.

Багатéлъ, *с. м.* ? **Багатéле** *проклéти!* МСб. XXI. Трънско. 59.

***Багламá,** *с. ж. Т.* 1) Желѣзенъ уредъ, съ който врата се прикачатъ на задния спонецъ; клупъ, стега. МСб. XVIII. 13.

> Харачар Петка затвори
> Вов тези мазе дълбока;
> Петко вратата искрътн,
> Вратата сас *багламите.*
>
> ПСп. 13. 142.

2) Желѣзни връзки на климало за кофата; пѣйове. МСб. XVIII. 52.

Бадáкамъ (Търново), *гл. д.* Бода си, вадя си очитѣ съ много шиене. *Ни мú тръáбж мéньж дж си* **бждáкжм** *учúти с тжкжф шеф.* МСб. XIV. 210.

Бадáкане, *с. ср.* отъ **бадáкамъ; бждáкжни.**

Бадáшъ (Врачанско), *числ.* Два пжти; казва се на игра, когато единъ играе за поплзване порéдъ и отъ двѣтѣ страни. МСб. XIV. 189.

Бáде, бáдиня (Велесъ), *с. ср.* Пате, патенце. *Глéдаі, кóлку бъргу плúваат* **бадúньова.** МСб. XX. 6.

Бадéменъ, на, но, *пр.* Бадемовъ, миндаленъ. *Съ голѣми* **бадемени** *очи.* Трудъ, I. 7.

***Баджаклúя,** *пр. неизм. Т.* 1) Що има баджаци. 2) Като *с. ж.* Стара златна пара, вървѣла нѣкога си около 60 гроша. ПСп. 65. 436.

Бáджъ-бáба (Търново), *с. ж.* Игра на гоненица; бачканица. *Хáд дж íграíми нж* **бáдж-бáбж.** МСб. XIV. 207.

Бадиянъ, *с. м.* Раст. *Dictamnus Fraxinella Pers., Dictamnus albus L.,* росенъ, росина трѣва, русанлийче, русалче, самодивска трѣва, ясенецъ, чевирме. МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Бáдли, *с. м. мн.* 1) Бодли на таралежъ, на трънъ, на драка и пр. 2) На птица нови пера, не израсли доста нависоко, та се мжчно щипятъ. МСб. X. 219 и XVIII. 66.

Бадýшъ, *с. м. Мúнж нж* **бждýш,** казватъ въ Търново за оня, който не си плаща ерфенето, а му плаща другъ, безъ да е мислилъ за това. МСб. XIV. 210.

Бадъ, бáдове, *с. м.* 1) Бодъ на остенъ, на копраля. 2) Желѣзенъ клинъ, тежъкъ до три ока, заврѣнъ въ сантрача на диканята за грухане смрадлика. МСб. X. 219.

Бадѣнъ (Врачанско), *с. м.* 1) Голѣма каца. 2) Едъръ, дебелъ и тежъкъ човѣкъ; медунъ, клати-каца. *Кóлчав си іе* **баджн,** *не може са помѣсти от мѣстото си.* МСб. XIV. 189.

Бажокъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Голѣмъ охлювъ съ черна черупка. Съобщилъ Ан. Гяуровъ. МСб. VIII. 279, в. и ПСп. 44. 256.

Базиргя́нство, *с. ср.* Достоинство и занаятъ на базиргянъ.

> Прочул се идет Андо бáзиргян,
> Андо бáзиргян от *базúрянство.*
>
> Илиевъ, Сб. I. 271.

Бáйка (Велесъ), *с. ж.* Валчесть, гладъкъ камъкъ. *У рéката и на брéгот покрáі река úма мнóгу* **бáікьи.** МСб. VII. Науч. отд. 455.

Бáирки, *ум. ж. мн.* Баирчета. *Да идете въ пусти гори телилейски по драки, по тръничета, по* **баирки,** *по могилки.* МСб. XXI. Народна медицина. 67.

Байрó, *с. ср.* Казанджийска каца съ тѣсно дъно, а широки уста съ вода за изстудяване нажеженъ бакъръ. *Калилъ се въ казанджийското* **байро.** П. Р. Славейковъ. ПСп. 15. 334; пловдивски казанджии.

Баиръ (с. Бобица — Костурско), *с. м.* Нѣкакво женско гиздило.

> Ако мéне превéриш,
> Джáба тéбе *баúр-о*
> Со сфé дрóбни низáнкьи;
> Ако тéбе превéра,
> Джáба мéне стáдо-то
> Со сфé рýди іагжнца.
>
> Шапк. Сб. V. 178.

Бáйче (Прилѣпъ), *с. ср.* Укротено агне, което малки дѣца водятъ слѣдъ себе си. *Кога лáчат дете óд боска, кье го ýдри трú пати со сукáлото мáіка му по гас и кье речи трú пати: „лáч* **бáіче** *од óфца!“* МСб. VIII. 144.

Бакáленъ, лна, лно, *пр.* Бакалски. **Бакални** *каци.* МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 45.

Бакáменъ, на, но, *пр.* Бакамовъ. **Бакамяна** *боя,* черна боя. Трудъ, II. 195.

***Баклá,** *с. ж. Т.* Раст. *Vicia faba* и неговиятъ плодъ, бобъ, черъ бобъ, червенъ бобъ, врачовникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 43.

Бáкници (Търново), *с. ж. мн.* Бабици, бабникъ въ 2-то знамен. *Бáбо, бáбо! — Е,* **бáкници!** *Стúгж сти мж вúкжли пжк вúі!* МСб. XIV. 207.

Бакрáчникъ, *с. м.* Бакрачъ.

> Аз го тýрих под *бакрáчник,*
> Кáпка кáпна, задáви го.
>
> Янковъ. Сб. 138.

Бакърясамъ, *гл. свър.* отъ **бакърясвамъ.** Да котлясамъ, да вкотлясамъ, да окотлясамъ.

Бакърясвамъ и бакърясувамъ (*да бакърясамъ*), *гл. ср.* Котлясвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Бакърясване и бакърясуване, *с. ср.* отъ **бакърясвамъ.** Котлясване.

***Бáладжа** (Конопчии). *с. ж. Т.* Единъ видъ джбъ, на който дървото е най-яко. МСб. IX. 229.

***Баламá,** *с. ж. Т.* Байлама. ПСп. 51. 561 и 562.

Стани ми, маічу, іоткачи,
Моіа-на ситна *баламоа,*
Ситьничку да ти посвиреам,
Жеальничку да ти попеаеам.
МСб. I. 34.

Бáлама (София), *с. об.* Будала, ахмакъ, серсемъ, диване, балбутинъ, глупакъ.

Балбýтинъ (Търново), *с. м.* 1) Който ходи нечистъ; нечистникъ, мръсникъ. 2) Будала, ахмакъ, глупакъ, балама. МСб. XIV. 210.

Балимá (Орхание), *с. ж.* Ситенъ ледъ надъ вода, тече прѣди голѣмитѣ кьртѣли. МСб. VI. 232.

Балканджийка, *с. ж.* Жена, мома балканджия; планинка.

Балканджийски, ска, ско, *пр.* и *нар.* отъ **балканджия.** Балканлийски.

Балканджийче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ балканджия.

***Балканджия,** *с. м. Т.* Който живѣе въ планина, слѣзълъ отъ балкана; балканлия, планинецъ. *Жителитѣ по сѣвернийтѣ склонъ на Хемусъ се наричатъ изобщо* **балканджии.** Иреч. Княж. Бълг. I. 65.

Балкáнска звѣздá. Раст. *Gnaphalium Leontopodium Cass.* МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ. 145; ПСп. 62. 296.

***Балмýшъ,** *с. м. Т.* Белмушъ. МСб. IX. Наученъ отд. 617.

Бáлнава, *с. ж.* Нѣмота, нѣмотия, сиромашия, неволя, бално, балность. ПСп. 21. 576.

Бáлнева (с. Устово, Ахж-Челебийско), *с. ж.* Мжка, неволя, балность. *Еадноа вечеар си лафо̀вали еадѝн друк за* **бáльнеавитеа** *си, пак цáреат са скрил да ги прислýшува.* МСб. VIII. 202.

Бáлно, *с. ср.* Балнава. *Дрáгу* **бáлну** *нивнáе.* Родоп. Старини, I. 25, в. и ПСп. 21. 576.

Балнóсть (с. Устово, Ахж-Челебийско), *с. ж.* Мжка, неволя, балнава, балнева, бално. *Зеáла да плáчеа о̀т* **балнóстеа.** МСб. VIII. 190.

***Бáлсама,** *с. ж. Гр.* Масло, есенция, лѣкъ отъ нѣкое лѣковито биле; в. и Бълг. Книж. II. 830.

***Бáлсамаджия,** *с. м. Т.* Който прави и продава балсами: лѣковити масла, есенции отъ разни билия. *Купѝла си отъ* **бáлсамаджията** *локма-руху.*

***Бáлсара,** *с. ж. Т.* Болесть *Antraknose* по лозята; баста, вжгленъ, горилка, мавраднаа, мана. шарка. ПСп. 45. 432, в. и Бълг. Кн 830.

***Балталѣкъ,** *с. м. Т.* Дребна гора за горене или за вжгле: гжстакъ, гжсталакъ, дрѣбакъ, храсталакъ, шумакъ, шумалакъ; в. Иреч. Княж. Бълг. I. 39.

Балтóкъ (Либяхово), *с. м.* Бѣлъ крѣмъченъ камикъ; бѣлтъкъ. МСб. XV. Книж. отд. 54.

Балýръ (Търново, Дрѣново), *с. м.* Раст. *Sorghum halepense P.*, кощрава, кущрава. МСб. X 220; МСб. XIV. Науч. отд. 70; МСб. XV Науч. отд. 85. *Отгорѣ на попржтницата се постила едра слама, или папуръ, или* **балуръ,** *или шаваръ, или пъкъ тръсть.* МСб. XVIII. 10.

***Балъ,** *с. м. Т.* Медъ.

***Балѣкъ-невсѝ,** *с. м. Т.* Китова мазь, *Cetaceum. Пжпки отъ мундарлъкъ (Eczema) у новородени дѣца мажатъ съ мехлемъ отъ* **балъкъ-невси** *(Cetaceum), бѣлъ чистъ восъкъ, бѣлъ темянъ, бѣлъ сакъзъ и дървено масло.* МСб. XXI. Народна медицина. 14.

***Балъ-суджýкъ,** *с. м. Т.* Суджукъ направенъ отъ мъсто съ нешесте и ядки; мъстакулки, мъстеници, шубеци.

Бамбарѝца (с. Бутово — Търновско), *с. м.* Подпухнало, издуто, топка човѣку на главата; бърбонка, бръмка, брумка, брюка, върга, врага, гутура, джумка, дзидзина, краставица, чворуга. МСб. XIV. 210, бжмбжрѝцж.

Бамбатýла и бамбатýра (Шуменско), *с. ж.* Растение баба-тура. ПСб. 51. 331; МСб. XXI. Явашовъ. 11 Сравни Блъсковъ, Паметникъ. 96, дѣто е нареченъ така само цвѣтътъ на това растение.

Бамбáчъ (Врачанско), *с. м.* Кжсъ, дебелъ и трътлестъ човѣкъ; бебекъ, завързакъ, здравенакъ, набитъкъ, сбитъкъ, чкрепъ, шкрепъ. МСб. XIV. 189.

Бамбýкъ (Т. Пазарджикъ), *с. м.* Низко, дебело и трътлесто дѣте; брусякъ. *Какъф е* **бамбук!**

***Бáмия,** *с. ж. Т.* Бахамия, раст. *Hibiscus esculentus,* бамня. МСб. XVIII. Дѣлъ приро-

доученъ. 26; в. и Иреч. Княж. Бълг. I. 78 и 209.

Бáндорене, *с. ср.* отъ **бáндоря.** *Кье си бе̂танеш ўго* **бандóреньето!** ПСп. 43. 149

Бáндоря, **иш, — рилъ** (Прилѣпъ), *гл. д.* Говоря нѣкому за нѣщо, а той не ще ни да знае. ПСп. 43. 149, **бáндорам.**

Бáнекъ, **бáнеци,** *с. м.* Мѣсто надъ кирпична селска соба за сѣдане на него за топло. МСб. XX. Банатски българе. 4.

Бáница, *ум. ж.* отъ **бáня.** Кжщенъ хамамъ; банка. *Въ кжщната баня* — **баница** — *се кжпатъ всѣка недѣля.* МСб. XXI. Народна медицина. 29.

Банѝца, *с. ж.* Жена на банъ; бановица.

Еднá ми е за цáра царѝца,
Дрýга ми е за крáлья кралѝца,
Трéкья ми е за бáна *банѝца.*
МСб. XXI. Трънско. 54.

Баничарка, *с. ж.* Която обича да яде баници.

Бáничарь (Велесъ), *с. м.* Който обича да яде баници.

Како тебе кокошкари,
Кокошкари, *баничари.*
МСб. XШ. 45.

Бáнка, **бáнкьи** (Горно-Джумайско), *с. ж.* Опрѣдѣлено мѣсто за кжпане малки дѣца. ПСп. 41 951.

Бáнкьи (Горно-Джумайско), *с. ж. мн.* Единъ видъ круши, зрѣятъ къмъ края на августа. ПСп. 41 951.

Бáновица, *с. ж.* Жена на банъ; баница.

Шчо ми поідоа турци іаничари,
Шчо поідоа каі млада *баноіца,*
И іа прашаа млада *баноіца:*
— Оі ти тебе, млада *баноіце!*
Да ни іа даіш сабіата од бано.
ПСп. 47. 815, Прилѣпъ.

Бáнство, *с. ср.* Достоинство, чинъ, владѣние на банъ.

Царстото ти іе баштино,
Банстото ти іе майчино.
ПСп. 3. 179, Софийско.

Да зимамъ крáлъу крáлството,
Да зѝмамъ бáну *бáнството,*
Да зѝмамъ цáру царството.
ПСп. 36. 973, Видинско.

Банярцкѝ, **цкá, цко,** *пр.* отъ **бáня.** Бански. *Нáі после кандѝсало мóмчето,* **ама** *зáедно да одат до бáнья и да чéкат тоі на* **баньарцкá** *врата, дýри тáіа да се ѝзбанья.* МСб. YШ. 195, Прилѣпъ

Бáпна, **ешъ, — налъ** (Велесъ), *гл. д.* в. **бабна.** ПСп. 44. 255.

Бара, *с. м.* Срѣща се въ 450 пѣсня на Милад. Сборникъ 439 стр.:

Тамо горе зеленее,
Мое сжрце ми чернее
За една мома отъ село то
О мой *бара* промена-та,
Промена-та направена . . .

Споредъ нашето мнѣние (казва М Дриновъ), първата отъ тие думи, именно **бара** въ израженнето „о мой бара!" трѣбва да съпоставимъ съ сърб. **бора,** употрѣбена пакъ въ таквизъ изражения вмѣсто думата **Богъ:**

Не умри, синко, за *бора!*
О *бора* ти, драги господару!
ПСп. 47. 70.

***Бáрдаджикъ,** *с. м. Т.* Раст бабка въ 5-то знам МСб. X. 220.

***Бардáкери** (Пловдивъ), *с. м. мн.* Слива бардачка.

Бардачка слива (Русе). Раст. *Prunus domestica* и неговиятъ плодъ, бардакери, бърцки сливи, допостейка, драгунъ, драгулъ, зимневка, зимникини, магарешки сливи, маджаркиня, пожега. ПСп. XIY. Науч. отд. 25.

Бардáшко мѣсто (с. Изворе — Пловдивско). Мѣсто съ сини камъне за тикли, за плочи; грозлакъ.

Бардунь, *с. м.* Раст. *Asphodelus albus,* крави боцки. МСб. XXI. Явашовъ. 4.

Бáре (Македония), *гл. ср.* вм. **елá, дойди.**

Барéзъ, *с. м.* Тънка кърпа за глава.

Която момá *барéв* нѣма,
Щéрю ша ѝ купи.
Янковъ, Сб. 144.

Баренѝца (Призренъ), *с. ж.* Въ скоропоговорка: *Мори мáацо, каракáацо! де си бѝла? — Воденѝца. — Що си іала?* — **Баренѝца.** — *Кáмо мене? — Нема тебе! — Тис, пѝс, мáцо!* Шапкар. Сб. П. 51.

Бáрепъ, **на, но,** *пр.* вм. **бáгренъ,** шаренъ, червенъ. *Шáрено,* **бáрено,** *жѝлаво, кѝлаво, лéдено, мéдено.* Изъ таблицитѣ на отца Неофита Рилски В. и мнѣнието на М. Дриновъ въ ПСп. 43. 70.

Барканѝца (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Бръканица, батутъ, мжтеница, айрянъ, бутаница, матанъ, матеница, мжщеница, мащеница, ургутъ. МСб. YШ. 279.

Барламбóчъ (Търново), *с. м.* Невкусна, чорбеста и никаква манджа; галагочъ, буламачъ. *Слóжихж ми ідѝн* **бжрлжмбóчъ,** *ни мужѝх дж гу іáм.* МСб. XIY. 211.

Барлйóкъ, **ци** (Врачанско), *с. м.* Мжтна вода; бърлокъ. *Джждó удари и водата станá на* **барльóк.** МСб. XIY. 211.

Баро́ (Котелъ), *с. об.* Който се голѣмѣе, надува; фудулъ. *У! то* **бжро́, бжро́,** *ни сж хо́ди о́кулу му!* МСб. XV. 182.

***Бархана́,** *с. ж. Т.* Голѣма неудобна сграда; бирхана. *Тіа́хната кѫшта е цѣа́ла* бархана́. *Живеѣат в една* **бархана́.**

Ба́рчинка, *ум. ж.* отъ **ба́ра.** Бярица, локвичка, гйолецъ. МСб. XIV. 207.

Барчъ, *с. м. ? Ке одамъ, кефъ патимъ; ке стретамъ кефъ Марче, ке зеамъ кефъ камче, ке удрамъ кефъ Мара по глава, ке ми сторитъ ке* **барчъ?** Гат. — Змия. Милад. Сб. 531 стр. 25 гат. в. **кебарчъ** Въ ПСп. 9. 133. Ефремъ Барановъ въ 71 гатанка съобщава **ке** и **барчъ** заедно — **кебарчъ,** като го тълкува въ скоби **кржгъ:** *ке ми споритъ* **кебарчъ** *(кржгъ).* В. **кеба́рчъ.**

***Барѣшъ,** *с. м. Т.* Бярящисване, миръ. *Сторила* **баржш,** примирила се. МСб. XV. 108.

***Баря́къ,** *с. м. Т.* вм. **байря́къ.**

> Кой ѥ юна́къ, ма́йко, ко́ньа да отвѣ́рже,
> Ко́ньа да обсѣ́дне, *баріа́къ* да поне́се.
> Безсон. Пѣсни. 38.

Басе́не, *с. ср.* отъ **бася́ се.**

Басламáтия (Трънско), *с. об.* Високъ едъръ човѣкъ; кре́цманъ, шаламанда, узунъ-бойлия, дълги-сойлйо. МСб. XXI. Трънско. 59.

Басмари́ца (Софийско), *с. ж.* Баснарка въ 2-то знам. *Іа ти не плачи, на о́тиди при* **басмари́ца** *да ти пребáе.* МСб. VIII. 155.

Басма́рка, *с. ж.* вм. **басна́рка.** *Иди при Ми́на* **басма́рка** *да ти побáе с бело́ перце, с червен кончец, с ржжен класец.* МСб. XI. 88.

Басна́рица (Софийско), *с. ж.* Баснарка въ 2-то знамен. *У гори́ца бáба* **баснари́ца** *да прогáси водá од ургоци.* Шапкар. Сб. III. 26.

Басна́рка, *с. ж.* 1) Басня. 2) Която бае, врачува за нѣщо; басмарка, басмарица, баснарица, баснатарка, баячка, вражалка, врачка, гледарка. *Иди при* **басна́ркътъ,** *с у́стъ дъ гу избáй, с ръ́ки дъ истри́й.* с. Радилово — Пещерско. ПСп. 25. 205. Кукушъ, Шапкар. Сб. I. 33.

> Оди, ма́ле, лек ми бъ́ркай
> По вражáлькьи, по *баснáркьи*
> Иль да у́мрам, и́ль да стáнум.
> ПСп. 31, 364,

Баснатáрка, *с. ж.* Баснарка.

Баснатáрь, *с. м.* Който бае, врачува; баячъ, вражалецъ. МСб. XIV. 101.

Баста, *с. ж.* Балсара по лозята. ПСп. 45. 432.

Басту́нка (с. Габрово — Скеченско), *с. ж.* Животинка *Lampiris,* бластунка, блискавица, блъскавичка, блъщукавичка, блъщунка, вѣщулка, ламберуда, свѣтка, свѣткавица, свѣтулка, цвитка, невѣстулка. Вѣст. „Новини“ III год. 34 бр. 2 стр.

Бася́ се, и́шъ се (Троянъ), *гл. вз.* Хващамъ се на басъ, обзалагамъ се.

> Ни ми зи́мжіти, чефу́ти,
> Кжкво́ту сми сж *бжсили,*
> Ма́лку ми ньашту пусте́те:
> Сал пжрво́ либи Питканж
> И мжшку дите́ Джімьанж.
> МСб. IV. 57.

Ба́та (Горно-Джумайско), *с. м.* вм. **Ба́те.** *Та́я вечер* **бáта** *Гоше не си доіде отъ планинáта.* ПСп. 41. 951.

Батáлъ (Врачанско), *с. м.* 1) Смокъ, който тича като се свива и подскача. 2) Човѣкъ, който, като тича. се свожда и подскача, като смокъ баталъ. МСб. XIV. 189.

Бáтамъ (Врачанско), *гл. ср.* Тичамъ като баталъ.

Бáтане, *с. ср.* отъ **бáтамъ.**

Батарáнъ (с. Германъ—Софийско) *с. м.* Раст, *Artemisia Abrotanum,* божо дърво, катранвка, катранка, размиръ, рузмаринъ. МСб. XXI. Явашовъ. 53.

Бáтарно (Софийско), *нар. ? Он издигнáл нóга* **бáтарно.** МСб. IX. 177.

Батинáя (с. Якуруда — Розлошко), *с. ж.* Кума, кумица. МСб. VIII. 51.

Батлáкъ (Софийско), *с. м.?*
Де ѥ кóтката? — Е тáмо, излѣзнá у **батлáко.** МСб. VII. 218.

Батлé (с. Якуруда—Разлошко), *с. м.* Кумъ. МСб. VIII. 51.

Батутъ, *с. м.* Барканица. *Въ Влашко имъ носъктъ* **батутъ,** *сиренье и млѣко.* Трудъ, I. 1319.

Бау́цамъ (Трѣвна), *гл. ср.* Вия, лая, бауча. *Цьáлж нож* **бжу́цжхж** *вж́лцити в гуржтж.* МСб. XIV. 211.

Бау́цане, *с. ср.* отъ **бау́цамъ.**

Бау́ча, ишъ, — чилъ, *гл. ср* За куче: вия, лая, бауцамъ, бавуча. Блъсковъ, Паметникъ. 95.

Бафи́ръ (с. Устово — Ахж-Челебийско), *нар.* Бая, доста. *Тíеа здеáли* **бафи́ръ** *вреáмеа у цáреатук.* МСб. VIII. 201.

Бахадарлѣкъ (Котелъ), *с. м. Т.* Похвала. *Не е* **бахадарлѣкъ,** не е похвала. *Тó, тузи́, дето гу прáвиш, ни е* **бжхждржлжк,** *си́нко.* МСб. XV. 182.

Бáхаль, *с. м.* Животина *Helix,* бабуръ, бажокъ, бахоръ, бохлйо, бóхлйовъ, бухеръ, гугунетръ, гужелъ. гулшéкъ. гърмодѣлъ, жембалъ, жужелъ, кукурешка, кукурошъкъ, лигавецъ, лигавниче, лиговецъ, лоцей, махле, мелчо, мелчокъ, охлйо, охлйовъ, павеле, пакле, пажокъ, паж-векъ, пасоче, пахалъ, пахле, пижелъ, пижокъ, пишовякъ, пиширогъ, плужекъ, плужковъ, плужукъ, плужъкъ, плужакъ, пълджавъ, пъжецъ, плъжковъ, пължакъ, плъжъ, пълзекъ, пълзовци, пържокъ, пържайка, пръжлокъ, плюжулъ, плюжъкъ, плюшкъ, повецъ, пужавъ, пужакъ, пужалка, пужевъ, пужелъ, пужеръ, пужимусъ, пужъ, роглецъ, роглйо, роглйовецъ, рожко, рожковецъ, рожковъ, рожкулъ, слякъ, слимакъ, слимукъ, слинякъ, слюмакъ, слюнакъ, смилякъ, сполжавъ, стригоръ, съленъ, тодъръ, тонки, улешка, улешъ, уфлешка, шалангосъ, шелянгосъ, шелминъ, шолменъ, шулменъ, шомбалъ, шембалъ, шалакъ.

Бахана (Родопитѣ), *с. ж.* Агнешка кожа. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 25.

Бáхлйо, *с. м.* Който ходи разгърденъ; гърдйо, разгърданъ.

Бáхоръ, *с. м.* Животина **бахаль.** МСб. VIII. Науч. отд. 344.

***Бахчá-гюзелú,** *Т.* Раст. *Phitolacca decandra,* къримъзъ. МСб. XXI Явашовъ. 33.

***Бахчá-гюзéль** (Воденъ, Крушово), *Т.* Раст. Алтънъ-топъ. ПСп. 35. 639.

***Бахчá-ирúшъ** (Ловечъ), *Т.* Раст. *Delphinium fissum WK.,* невенъ. МСб. XIV. Науч. отд. 8.

***Бахчé-гйозелъ** (Прилѣпъ), *Т.* Раст. *Delphinium Ajacis,* зелй-бостанъ, рáлица, ржка. ПСп. 61. 350.

Бáца (Търново), *с. ж.* Бѣлегъ, дамга, леке. *Стжрнити му нж* **бáци** *нж* **бáци** *чжрвени.* МСб. XIV. 207.

Бáцамъ, — 2) Удрямъ, чукамъ нѣкого съ пръстъ по главата (Врачанско). — **мъ се,** —2) *гл. възвр.* Гурвамъ се, въргалямъ се, търкалямъ се, цапамъ изъ нѣщо. *Има ушче еден, — го вúкат Джáджо, — ама тоі* **се бáца** *у тúньата.* МСб. V. 148; в. и МСб. XX. Велес. 7.

Бáчва, *с. ж. вм.* **бѣчва.**

Бáчвамъ и бачýвамъ, *гл. ср.* Зимамъ по редъ каквото ми се пада млѣко отъ бачия, споредъ овцетѣ, които имамъ тамъ; в. **бачъ.** МСб. X. 221.

Бáчване и бачуване, *с. ср.* отъ **бáчвамъ и бачýвамъ.**

Бáче (Кукушъ), *с. м.* Название на пó-малъкъ братъ; братче. Шапкар. Сб. II 238.

Бáчкамъ (да бáчна), *гл. д.* Въ игра на гоненица: стигамъ и удрямъ нѣкой играчъ. **Вѣчнж** *гу. Нжл тж* **бáчнжх!** Търново, МСб. XIV. 207.

Бáчкане, *с. ср.* отъ **бáчкамъ.**

Бáчканица (Търново), *с. ж.* Игра баджъ-баба, гоненица *Хад дж іграіми нж* **бáчкжницж.** МСб. XIV 207.

Бáчко (Брѣзнишко), *с. ум.* отъ **бáчъ.** *Един цúганин отишéл на еднá бачúја около Петрóвден. Бáчо дáл му сúренье и леп. Цúганина му казáл: „чичо* **бáчко,** *ште дóідем друг път да ми дадеш еднá цадúчка сúренье.“* МСб. X. 151.

***Бáчко,** *с. м. Т.* Бобачко, баща. **Бачко-ле,** *старъ* **бобачко-ле.** Наука, I. 368.

Бáчна, **ешъ — налъ,** *гл. ед-кр.* отъ **бáчкамъ.** Да ударя, да бабна. — **натъ,** *прич. стр.* Ударенъ, бабнатъ.

Бачýвамъ, *гл. ср.* 1) Държа, имамъ бачия. 2) Бáчвамъ. МСб. XVIII. 165.

Бачýване, *с. ср* отъ **бачýвамъ.** Бачване. *За това* **бачуването** *ще раздѣлимъ на три дѣла: а) доене млѣко; б) подсирване сирене и в) бучкане масло.* МСб. XVIII. 165.

***Бáчъ,** *с. м. Т.* 1) Който обработва въ една къшла млѣкото на масло, сирене и урда. с. Галечникъ—Дебърско. *Главната работа на* **бача** *е да обработва млѣкото въ масло, сирене и урда.* ПСп. 61. 336; в. и примѣра при **бачко.** 2) Който има овце на бачия. 3) Който бачва. *Днеска Петко е* **бач,** *оти нему е реджт да бачва.* МСб. X. 221.

Бáша, ишъ,—шилъ (с. Плѣвня — Драмско). *гл. ср.* **вм. бѣша;** хващамъ, чиня бъхъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Башáкъ (Струмица), *с. м.* Царевичинъ кочанъ съ зърната; гроздáн, гýгучка, дýдулъ, класъ, кóчанъ, кубáкъ, кухáлка, мамýлъ, махáлка. ПСп. 61. 357.

***Башáрия** (Прилѣпъ, Щипъ), *с. м. Т.* Дѣте глава, главатарь, царь на игра. *Ќе ја фјáрлит* **башарúјата** *тóпката наýгоре сúлно.* МСб. X. 205; XV. 156.

Башáца (Търново), *с. м.* 1) Пó-голѣмъ братъ. 2) Така жена именува мжжа си; в. МСб. XIV. 211.

***Башúя,** *Т.* Въ думи: *билюкъ-башия, онъбашия,* в. **башъ.**

Башкáрка, *с. ж.* Която стои на опашката, опашкарка. с. Юнджиево — Солунско.

На тжнчарка стрѐбрен прж̀стен,
На башка́ркьи бѐли па́ри.
Шапкар. Сб. VI. 459.

Башкурѝсамъ, *гл. д. свър.* Да обидя, да наскърбя, да засрамя. *Не съм щяла да* **башкурѝсам** *хо́рата.* МСб. XX. Банат. бълг. 1.

***Ба́шча** (Охридъ), *с. ж. Т.* вм. **бахча́.** *Што ми шеташ по* **ба́шчета?** Безсон. Пѣсни 90 ж. Шапк. Сб. I. 113.

***Башча́нджия** (Охридъ), *с. м. Т.* Бахчаванинъ.

Отлѐтнафме во ба́шчите
Одбѐрвефме здрелѝ круши,
Нѐ видоа *башча́нджии,*
Притжр̀чаа, нѐ фати...
Шапк. Сб. I. 113.

Баща́, ѝшъ, — щѝлъ, *гл. д.* Казвамъ тато.

Пробта́ваі, ро́де, прошта́ваі;
В чу́жда ште кѐшта да ѝда,
Чу́жда ште маіка да ма́іча,
Чу́жди ште башта́ да *башта́,*
Чу́жди ште бра́те да бра́та,
Чу́жди ште сестрѝ да сестря.

Ба́щина правина́. Бащино право.

Ба́щинка, *ум. ж.* отъ **ба́щина.**

Ца́рството ми е *ба́штинка,*
А пак везѝрство дѐднина.

Ба́щино пра́во. Агърлъкъ, баба-хакж, бащиния, бащина правина, вѣнчанина, отчово право, обуща, откупъ, придь, притъ, спапь. ПСп. 64. 642, 656 и 657.

Ба́щински, ска, ско, *пр.* отъ **баща́.** Бащинъ. — **ски,** *нар.* Като баща.

Тачат ли са, кой іе мало,
Кой ю мало по голямо,
По *баштинско,* по майчиско,
По братимско, по сестримско.
Хасковско. Илиевъ, Сб. I. 171.

Бащинство́ (с. Бояна — Софийско), *с. ср.* Имане оставало отъ баща; бащина, бащиния, бащнина, татковина, татковнина. ПСп. 17. 285.

Ба́щинъ и ма́йчинъ, достоенъ, изваденъ, ербапъ. *Как са не намери досега нейде нга́кої* **баштин и ма́ічин** *да го нау́чи. Нжмери шти сж їи зж негу ньа́куг* **баштин іи ма́ічин** *дж му свитѝ їи нему ма́слуту.* МСб. XIV. 207.

Ба́щичка (Копривщица, Търново). *с. об.* Дѣте, обикновено момче, което по много нѣща се е метнало на баща си; бащѝчко. *Цьал* **баштичка!** *Ви́ш ли гу, кжква́ іе трицж* — **ба́штичка** *тжі — биз ра́зликж.* МСб. XIV. 207.

Бащѝчко (Трънско), *с. об.* Ба́щичка. *Чѝтави* **биштѝчко, баштѝчко** *дру́ги!* МСб. XXI. Трънско. 59 и 63.

Ба́щнина (Орхание), *с. ж.* Бащинство́. **Ва́щнина** *му бѣше кападокія.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

Царство ти е, синко, *бащнина,*
А везирство дѣднина.
Читалище I. 645.

Имам ли іазе *ба́шнина,*
Ва́шнина и дедо́внина —
Іа нѝва, чиче, іа лива́да,
Д ѝда, чиче, да о́ра?
МСб. VIII. 90.

Ба́щници, *с. м. мн.* Войници, които въ турско врѣме сж ходили на войникълъкъ. *Въ турско врѣме Жеравна принадлежала къмъ войнишкитѣ села. Войницитѣ и тукъ били първоначално* **башници** *(бащинници), т. е. срѣщу свои задлъжения тѣ се ползували отъ извѣстни наслѣдствени имоти.* Иреч. Княж. Бълг. II. 718.

Ба́щулче (Охридъ), *с. ср. ?*

Си ѝмам жѐна ра́ботна:
Си на́пра'и *ба́шчульче,*
Ми изникна пѐчурче;
Си напра'и зѐлниче,
Гу́би-те ко́лку вра́ти-те,
Вѝткьи-те ко́лку грѐди-те.
Шапк. Сб. VI. 438.

Бая́рка (Прилѣпъ), *с. ж.* Баячка. МСб. XV. 75.

Ба́ярче (Търново), *с. ср.* Единъ видъ калѣно гледжосано плоско манъсто като пара, което майки окачатъ на шапкитѣ на дѣцата си, за да не ги хващатъ уроки. МСб. XIV. 207.

Бебекъ, бѐбѐци (Врачанско), *с. м.* 1) Малъкъ валчестъ камъкъ изъ рѣкитѣ. 2) Гладко камъче, което залагаме на игра да го лучимъ. 3) Кжсъ и дебелъ човѣкъ; бамбачъ. МСб. X. 221 и XIV. 189.

Бѣга́лка, *с. ж.* Мома, пристанала нѣкому, та се оженила за него безъ воля отъ родителитѣ си; пристануша, пристанка, мръднала мома, намѣтница, бѣганка, бѣгулка. ПСп. 64. 688; Шапкар. Сб. II. 227.

Бѣганка, *с. ж.* Бѣгалка мома.

Бѣга́чъ, *с. м.* 2) Побѣгналъ отъ военна служба, войникъ бѣглецъ; качакъ. — Търново, МСб. XIV. 207, **бига́ч.** 2) *Коженъ (коровъ)* **бѣгачъ,** насѣкомо *Procrustes coriaceus L.* ПСп. 59. 762. научно.

Бѣгащецъ (Шуменско), *дѣеприч.* Бѣжешкомъ. ПСп. 1. 175.

Беглѝйка, *с. ж.* Беглишка.

Гемийка покáра,
Гемийка *беглийка*.
Янковъ, Сб. 263.

Бѣгулка, *с. ж.* Бѣгалка мома.

***Бедевúя,** *пр. неизм. Т.* За конь отъ добра порода. *И дедото зета подарило со една коньа* бедевиіа. МСб XVI — XVII. 176.

И ми влегло темна коньушница,
Та си вьавнал коньа *бедевиа*.
МСб. XIII. 90, Прилѣпъ.

***Беделъ,** *с. м. Т.* Воененъ данъкъ; углава, харачъ, телосъ; в. **углáва** и **харáчъ.**

***Бедéнъ,** на, но, *пр.* Ведена *воиска*, ордия, дружина, часть отъ воиска.

Пи отидé Гьу́рица воіводa,
Па отидé на *бедéна* воіска.
МСб. XXI. Тръноко. 34.

***Беджедúя,** *пр. неизм.* ?

Пошáл ми рáку
Сúна да си жéни,
Сúна *беджедúіу*.
МСб. XVI—XVII. 145.

Беджердúсамъ, *гл. свър.* отъ **беджердúсвамъ.** Да беджердиша. — **санъ,** *прич. стр.*

***Беджердúсвамъ и беджердúсувамъ** (да беджердиша и да беджердúсамъ), *гл. д. Т.* Сполучвамъ, успѣвамъ. *Штем іа беджердишем. Авъ да не мо́ж да се* беджердисамъ, *да останж безъ хлѣбъ.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 342.

Беджердúсване и беджердúсуване, *с. ср.* отъ **беджердúсвамъ.**

Беджердúша, ешъ, — дúсахъ, *гл. свър.* отъ **беджердúсвамъ.** Да беджердисамъ.

Бѣжански свадби, свадби на моми бѣгалки. *Въ Кюстендилската епархия почти половината брачни съюви се падатъ на такива* „бѣжански свадби". Ирeч. Княж. Бълг. I. 92 и II. 586.

Бѣжомъ (Горно-Джумайско), *нар.* Бѣгомъ. Бежом *бега сов две малкьи двевзди.* МСб. XII. 77.

Безбѣдно, *нар.* Съ охолность, охолно. *Да прѣпроводúмъ живóтать нашь мúрно и* безбѣдно. МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

***Безбелú,** *нар. Т.* Истина, наистина, явно.

Безвѣйникъ (с. Конопчие—Чирпанско), *с. м.* Фасулъ, който не расте нависоко да се вие по вѣйки; пѣшакъ бобъ, безвръшникъ. МСб. IX. 227, бизвéіньжк *фжсу́л.*

Бéзврѣме, *нар.* Нé у врѣме, нé на врѣме. *Иде* бéзвреме.

Безврѣшникъ (Търново), *с. м.* Бобъ, фасулъ безвѣйникъ. МСб. X. 215, **бизвржшник** *боп.*

Безгрúжникъ, *с. м.* Който си нѣма грижи.

Млад Енкула *безгрúжник-от*
Нéма грúжа, ни кахѫ́ра
Ни за дóма, ни за кѫ́ща.
Шапк. Сб. III. 95.

Безгрúжница, *с. ж.* Която си нѣма грижи.

***Безестéнъ,** *с. м. Т.* Покрита, оградена чаршия; мѣстото, дѣто стоятъ онѣзи, които продаватъ платна.

Беззакóненъ, нна, нно, *пр.* Що не е по законитѣ.

Българитѣ *беззакóннитѣ*,
С конé влѣгват в черковата,
В айдúмата на стол седѫ́т,
С маждрáк зúмат нáфурата.
Янковъ, Сб. 38.

***Безúръ и безúрь-я,** *с. м. Т.* Масло отъ ленено сѣме. *Oleum Lini. Полвинъ пахаръ* бизиръ *(oleum Lini et oleum therebnitine).* МСб XXI. Народна медицина. 14. *По напрѣдъ много е билъ сѣнъ* (ленътъ), *отъ часть за правене на масло, наречено по тýрски* **бизирú.** Ирeч. Княж. Бълг. II. 189.

Безпѫ́тия (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Безпѫтность, безпѫтство. *Со оніе* беспóтніи, *шо и прáвит, немат да прокóпсат!* Изв. Слав. Сем. II. 294.

Безрѣдникъ, *с. м.* Който нѣма редъ, не държи, не знае редъ.

Безрéдница, *с. ж.* Която нѣма редъ, не държи, не знае редъ. *Чумо лé,* безредницо ле! МСб. XV. Науч. отд. 600. 36.

Ф Солум бúе цр̂на чýма,
Цр̂на чýма *безрéдница*,
Без-рéт бúе, без-дéн мрúе,
Што удáри, не пребóли,
Што замрѣ́кне, не осáвне,
Та-си нéма коі да жнúе!
Горно-Джумайско, ПСп. 48. 977.

Безскóпосенъ, сна, сно, *пр.* Що нѣма скопосъ; безреденъ. *Пѫк мáікьж му, кѫд билá развжлѣ̂нж, прикáзвалж му се* бискóпусни *і срѫмóтни дýми.* МСб. XI. 79.

Безсмѣртниче, *с. ср.* Раст. *Xeranthemum annum.* ПСп. 65. 684.

Безсѫдно, *нар.* Безъ сѫдъ, безъ прѣсѫда. *Безсѫ́дно имъ отсѣкоха главыте.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

Безчéствувамъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* Живѣя безчестно, правя нѣщо безчестно; безчестя. МСб. XX. Д. Мирчевъ. 11, **бесчесту́аат** *вм. безчествуватъ.*

Бейбетно пиле. Срѣща се въ 40 пѣсня отъ ржкописния сборникъ на Априлова:

Я стой, постой, почакай,
Азъ имамъ пиле *бейбетно,*
Та самъ го нейде пратила,
Да доде да ми убади.

Бѣйка, бяйка (Чепино). *с. ж.* Плодътъ на ела; шикалка, шикла, шишарашка, шишарка МСб. VII. 48.

***Бекасинъ,** *с. м.* Птица *Gallinado scolopacinus,* кололяче. МСб. VII Науч. отд. 424.

Бéке, бéкета (Врачанско), *с. ср.* Дѣтско назъвание за агне, в. **бéйка.** МСб XIV. 189.

Бѣла горчивка (с. Борисово — Разградско), *с. ж.* Раст *Teucrium Polium,* бѣла трѣва, горчива трѣва, количава трѣва, маясълче, маясѣлъ-оту, сива трѣва, червивевъ буренъ. МСб. XXI. Явашовъ. 29.

Бѣла копунига. Раст. *Melilotus alba Dsr.* МСб. XIV Науч. отд. 22, **бьáла кумонига.**

Бѣла лѣпка. Раст. клѣйникъ въ 2-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Бѣла мѣртва коприва. Раст. *Lamium album.* МСб. XX. Науч. отд. Урумовъ. 77.

Бѣлáна, *с. ж.* Крава, овца, отлична съ нѣщо, та води стадото; носи голѣмъ звънецъ — клапатáръ.

Говедаръ викна провикна:
Елá ми яла *белáно,*
Та ми говеда изведи
Изъ тъмни гжсти лжгове.
МСб. XVIII. 144.

Бѣла недѣля. Сирница. *Казватъ, че калугеритѣ прѣзъ* **бѣла недѣля** *ходили безъ гащи. Пошел като калугер през* **бéла недéлья.** МСб. X. 191.

Бѣлачини (Орхание), *с. ж. мн.* Седѣнки за бѣлене кукурузъ; бѣлѣнки. МСб. VI. 232.

***Белбéринъ,** *с. м. Т.* вм. **берберинъ.**

Белбéрница, *с. ж.* вм. **берберница.**

Че Петкáна Тилáна прибрáла,
Та го ю на *белбéрницж* завела,
Трима го *белбéри* бржснѣхж.
Безсон. Пѣсни. 56.

***Белéгзия** (Велесъ), *с. м.* Белезикъ, белезица, белезия, гривна. *Мáшко дете да тýри* **белéгзиiа** *на рáката не чинило—кье му умирали кóньите.* МСб. VII. 128. *Девоiчиньава сичкьи имаат* **белéгзии** *на рáците.* МСб. XX. Велес. 7.

***Белéгия** (Прилѣпъ), *с. ж.* Линия, съ която ученици си търгатъ черти; белгия. ПСп. 43. 149.

***Беледия,** *пр. неизм. Т.* Градски. (?)

Сумъ искиналъ шесъ постели,
Шесъ постели басмалiи,
Три iоргана чичеклiи,
Три перници кумашлiи,
Три душега *беледiи.*
Милад. Сб. 379, пѣс. 297.

Искинáл iе три постéли,
Три душéка *беледии.*
Шапкар. Сб. I. 56.

Легнá лýдо да преспие,
Пéрница невéрница,
На душéко *беледиiа,*
Под йоргáно чичеклиiа.
Шапкар. Сб. I. 147.

***Белéза** (с. Грубевци — Ениджe-Вардарско), *с. ж.* Бъклица, гърнайка (Куманово), карта, пинта, плоска, чотура. Вѣст. „Новини" IV год. 85 бр. 3 стр.

Белéзица (Прилѣпъ), *с. ж.* Белезгия, белезикъ, белезия, гривна. *Мй са широкьи* **белезйците.** ПСп. 43. 149. *До белите раки ýрни* **бележици.** Верков. Песме. 278 пѣс

Бѣлетѣкъ, *с. м.* Бѣлтъкъ.

Бѣлецъ, бѣлци, *с. м.* Птица *Clangula* (?). Е. Спространовъ, Библиотека XVIII—XX. 41.

Бѣлизна и бѣлизна, *с. ж.* 1) Бѣлина, бѣлота. 2) Трѣва нѣкаква. — Търновско. МСб. XIV. 207.

Бѣлиица, *ум. ж.* отъ **бѣлия.**

Пшеничице *белиице,*
Тизека, моме, нáйтребеш,
В цъ̆рква че те уносат,
Летургия че те служат.
Илиевъ, Сб. I. 385.

Бѣлинóтене, *с. ср.* отъ **бѣлинóтя.**

Бѣлинóтя, ишъ, — тилъ (Търново), *гл. д.* Съ измама зимамъ нѣкому нѣщо; мамя, измамвамъ, изльгвамъ, льготя, излъготвамъ, изгабосвамъ, габвамъ, бѣлиня, бѣлинясвамъ. *Те ни сж ýсешт̆жт, чи ги* **билинóтьят.** МСб. XIV. 207.

Бѣлинéне, *с. ср.* отъ **бѣлиня́.** Бѣлинóтене.

Бѣлиня́, ишъ, — нилъ, *гл. д.* Бѣлинóтя. *Кóлку негу дж* **билиня́** *свитж́ iимж ли дрýк чóвѣк!* Търново, МСб. XIV. 207.

Бѣлинясамъ, *гл. свър.* отъ **бѣлинясвамъ.**

Бѣлинясвамъ и бѣлинясувамъ (да **бѣлинясамъ**), *гл. д.* Бѣлинóтя. *Джнó си утúдъжхж пó-скóру — стигж сж* **билиньáсвжли** *дицáтж, да iим земжт пжрúти.* Търново, МСб. XIV. 207.

Бѣлинясване и бѣлинясуване, *с. ср.* отъ **бѣлинясвамъ.**

Бѣлйовъ, ва, во, *пр.* **Бѣлйова** *пръсть,* **бѣлйова** *земя,* пѣсъчлива земя глина, съ която лѣпятъ стѣни плетъ на селски кжщи; бѣлюва, бѣлюга. *Отгорѣ пржтьето се ва-*

мазватъ съ каль, която се прави отъ бельува (земя), смѣсена съ слама. МСб. XVIII. 19 и 28.

Бѣлйо́къ, ци (Врачанско), *с. м.* Бѣлтъкъ, бѣлетъкъ, бѣлина, бѣлка. МСб. XIV. 189.

Бѣлио́чъ, бѣлио́чи (Костурско, Леринско), *с. м.* Раст. **ама́мила**. ПСп. 61. 347 и 348.

Бѣлйца (Коноплие — Чирпанско), *с. ж.* Череша съ плодове отъ едната страна бѣли, а отъ другата червеникави; **бѣлювка**. МСб. IX. 228. **билйцж.**

Бѣлйчавъ, ва, во, *пр.* Бѣлизникавъ.

Бѣлйчестъ, ста, сто (с. Арбанасе — Търновско). *пр.* За овенъ, овца: бѣлъ, съ още по-бѣла глава. МСб. XIV. 207; XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 54.

Бѣличка (Битолско, Леринско, Костурско), *с. ж.* Раст. **бѣлю́чка**. ПСп. 61. 344.

Бѣличникъ, *с. м.* Зименъ западенъ вѣтъръ на Охридско езеро. Библиотека. XVIII — XX. 52.

Бѣлка . . . . 4) животно *Mustella foina,* куна, кунада, конада, самсаръ, сансаръ. ПСп. 43. 89. *Въ по́ нискитѣ мѣста срѣщаме: бурсуци или язовци (Meles taxus Pall.),* **бѣлки** *(Mustella foina Briss.)* . . . МСб. III. Науч. отд. 353. — 5) Риба *Abramus ballerus Cuv.* МСб. X. 222.

Бѣлкавъ, ва, во, *пр.* Бѣлизникавъ.

Бѣлки (Велесъ, Прилѣпъ), *с. ж. мн.* Бѣлини на очитѣ; бѣло. *Вжрти и* **бе́лкьите** *от очите на небеси, гьоа на Господ му се мблел.* МСб. VIII. 218 *Со* **белкьи**, съ лошо, злѣ, накриво, опако. *Го гледала, сос* **бе́лкьи** *да́ ја гледаат.* МСб. XIV. 161. *Со* **бе́лкьи** *да гледаш!* да умрешъ. МСб. XIV. 168. в. и МСб. XX. Велес. 7.

Бѣлки, ка, ко, *пр. смѣкч.* отъ **бѣлъ.** Бѣличъкъ. **Бѣлки** *конопи,* тичинкови. ПСп. 65. 24.

***Белму́шъ и бе́лмужъ,** *с. м. Т.* Сладко ястие отъ изпържено прѣсно сирене; балмушъ, бѣлъ мжжъ, ошмара, ушмарь. МСб. XVIII. 90. *Пърженото сетнѣ въ млѣко съ брашно варено сирене, сиво като каша ѣдение, което азъ ѣдохъ по мандритѣ на Срѣдня Гора изъ дървени паници се нарича* **белмушъ.** Иреч. Княж. Бълг. I. 222. *Печено сирене, сварено въ млѣко съ брашно, каквото ѣдохъ при извора подъ Лисецъ, български се нарича* **белмушъ.** Иреч. Княж. Бълг. II. 337. Сравни и Шишмановъ, МСб. IX. Приносъ къмъ българската народна етимология. 617.

Бѣло́, *с. ср.* Бѣлина на око; бѣлки. *Он ме погледна сже* **белото,** накриво, сърдито. *Да погледнеш сже* **белото!** Клетва: да умрешъ, да пукнешъ! МСб. X. 222.

Бѣло вѣтърче (Бистрица — Софийско), *с. ср.* Раст. *Centaurea paniculata MB.* или *C. maculoza Lam.,* цървенъ вѣтъръ. МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Бѣлогра́дчиче (Велесъ), *с. ср.* Раст. *Scabios columbaria,* **бѣлогра́дче, звѣзда, звѣздица, панаирска попадия, ылдѫзъ.** ПСп. 36. 661; МСб. XX. Велес. 7.

Бѣлогрѣлка, *с. ж* Която има бѣло гърло. *Там нгша́л ра́ку жа́бу* **белогржлку.** МСб. XVI—XVII. 145.

Бѣлогжрдъ, да, до, *пр* Който има бѣли гърди. *Два гълѫба бѣло ѓрди.* Янковъ, Сб. 233. *Два бьалугжрди гжлжби.* МСб XVI—XVII. 100.

Бѣлогѐрли, ла, ло, *пр.* Който има бѣло гърло. *Жени́, моми́ бѣлогѐрли.* ПСпБр. XI. 126.

Бѣлоденски, ска, ско, *пр.* Пладнешки. **Белоденскьи** *арамиа* пладнешки хайдутинъ. *То бѣше* **белоденскьи** *арамиа и отъ никого не се боеше.* МСб. XII. 83.

Бѣло звѣздиче (Търново), *с. ср.* Раст. *Dorycnium herbaceum Willd.* МСб. XV. Науч. отд. 26.

Белозия, *с. ж.* Минералъ каолинъ. МСб. VII. 224.

Бѣло копи́то, *с. ср* Раст. *Tussilago farfara,* жълта марта, пръкалеста билка, кърнавиче, лопенъ, лопушъ, мартинче, меча стжпка, подбѣла, подбѣлъ, пустъ-кръвчица, подвалка. МСб. XXI. Явашовъ 51

Бѣлокра́къ, ка, ко, *пр* За животно съ бѣли крака; бѣлоногъ.

Бѣлокра́чки, чка, чко, *пр. смекч.* отъ **бѣлокра́къ.**

Кубили са жждребили
Се кончинца *бьалокржчки,*
Бьалокржчки, витогрифки.
МСб. XXI. Болградско. 4.

Бѣло́къ (Изворе — Пловдивско), *с. м.* Мѣсто съ бѣла пръсть.

Бѣлоно́гъ, га, го, За животно съ бѣли ноги; бѣлокракъ.

Бѣлопа́хъ, ха, хо, *пр.* За животно съ бѣли пахове, слабини; въ Видинско: **бѣлопахъ** *биволъ,* **бѣлопаха** *биволица:* съ опашка цѣла бѣла или пъкъ до половината. МСб. X 222. *Гуведа да прикупува и* **бялопахи** *уломи.* Трудъ, I. 355.

Бѣлопе́ръ, ра, ро, *пр.* Съ бѣли пера. *Збйраіте се сурѝ ѥлене,* **белопе́ро** *(?) кошу́те, іу Стоянове ливаде д йдемо.* МСб. XVI—XVII. 134, Чипоровци.

Бѣлорѣсъ, са, со, *пр.* Що е съ бѣли реси.

Извикна Стоіан, пődвикна,
Си-те дѐвойкьи дőйдо'а
Ем *белорѐси*, вдő'ици,
И калѐшести невѐсти.
Шапк. Сб. V. 234.

Бѣлосилка, *с. ж.* Бѣла мазна прьсть; хума. *За да оздравя болниятъ отъ червенка, мажатъ зачервената кожа съ* **бѣлосилка** *(хума), размита въ ракия* МСб. XXI. Народна медицина. 7.

Бѣлоснѣженъ, жна, жно, *пр.* Що е бѣлъ като снѣгъ. *Риза* **бѣлоснѣжна.**

Бѣлотия, *с. ж.* Бѣлота, бѣлина. *Кога іе го вйдел цáрскьио сйн, се вáчудил на* **белотііата** *от пѝрсто.* МСб. VIII. 226.

Бѣлото цвѣте. Раст. *Marrubium peregrinum,* мрътва коприва, песечево, сусерка. МСб. XXI. Явашовъ 26.

Бѣло трѣне. 1) Раст. *Xanthium spinosum,* магарешко тръне. МСб. XIV. Наученъ отд. 43, **бьáло тржни,** Търново, МСб XV. Наученъ отд. 52.—2) Раст. *Eryngium campestre.* Търново, МСб. XV. Наученъ отд. 38, **бьáлу тржни.**

Бѣлузнáкъ (Горно-Джумайско), *с. м.* Раст. *Triticum repens,* а споредъ А. Тошевъ *Cynodon dactylon* (ПСп. 35. 665), агрия, пача трѣва, пировина, пиръ, пирѣй, тросакъ, троска, троcковецъ, троскотъ, тросъкъ. ПСп. 41. 951 и 48. 988.

Бѣлурка (Търново), *с. ж.* Единъ видъ слива съ бѣлкави плодове. МСб. XIV. 207, **билýркж** *слйвж.*

Бѣлутци, *с. м. мн.* Бѣли камъне, бѣлотракъ, бѣлтъци, жилавци, желвакъ, зайча соль. *Колку по планината* **белутци,** *толко на домакина булюци.* Любен. Баба Ега. 33.

Бѣлчилъ (Родопитѣ), *с. м.* Бѣлчинъ въ 1-то знамен.

Карагьоз тихо говоре:
— Ку е чернока момана,
Мене си годеш караіте;
Пжк ку е руса момана,
Не моі си мене караіте,
Караіте брата *белчила.*
МСб. XXI. Родопска свадба. 10.

Бѣлъ бреберъ (Трънско), *с. м.* Раст. *Isopyrum thalicroides,* кокошка. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 6.

Бѣлъ брусъ. Болесть *Sudamina,* изриване, уриване пжпки по тѣлото на малки дѣца. *Слѣдъ раждането се явявалъ* **бѣлъ брусъ** — *единъ видъ изривка по тѣлото.* с. Русларъ — Варненско. МСб. XXI. Явашовъ. 8.

Бѣлъ вѣтъръ, бáл вяmар (Стражица), *с. м.* Раст. *Polygonatum latifolium Dsf.* МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 92.

Бѣлъ дивисилъ (Бистрица — Софийско), *с. м.* Раст. *Chaerophyllum bulbosum,* шушанъ. МСб. XXI. Явашовъ. 48.

Бѣлъ джбъ. Раст. цѣръ. Иреч. Княж. Бълг. II. 783.

Бѣлъ офикъ (с. Ези-бей — Добричко), *с. м.* Раст. *Achillea millefolium,* бѣлъ равнецъ, бубниче, врабчино цвѣте, гущерова опашка, гжскина трѣва, еневичка, качино цвѣте, мѣсечнякъ, енйово биле, енйовче, кэлъчъ-оту, кесикъ-оту, пача трѣва, пачи пера, порѣзика, посѣкливче, посѣчка трѣва, раванецъ, равнецъ, равнежъ, риснява трѣва, сѣчена трѣва, сѣчено биле, спорежъ, хайдучка трѣва, яничево биле. МСб. XXI. Явашовъ. 54 и 55.

Бѣлъ слѣзъ. Раст. *Altaea officinalis,* бѣла ружа, гюлфатме, пъртена ружа, сталийска ружа, тарусъ. МСб. XXI. Явашовъ. 37.

Бѣлюва и бѣлюга, *с. ж.* Бѣла мазна прьсть глина, *Löss,* съ която мажатъ кжщи, стѣнитѣ и пода въ кжщи, дѣто нѣма дъски; бѣлилка, бѣлопрьстица; в. **бѣлйова земя.** *Натъртено налагатъ съ* **бѣлюва** *и оцетъ.* МСб. VII. 224 и X. 222.

***Белюкъ,** *с. м. Т.* вм. **билюкъ.** Безсон. Пѣсни. 126. *Ахметче,* **белюкъ** *башйе!*

Бѣлючка (Леринъ), *с. ж.* Раст. *Primula elatior,* бѣличка, кукавичино цвѣкье, самовилско цвѣкье, иглика, игуличка, янгуличка. ПСп. 61. 344.

Бѣлявка (Конопчие, Търново), *с. ж.* Череша съ бѣлизникави плодове; бѣлица. МСб. IX. 227, **бѐльжфкж.**

Бѣлярка, *с ж.* Жена, мома, която бѣли платно или друго нѣщо. Шпкар. III. 104.

Бѣляскавъ, ва, во, *пр.* Възбѣлъ, бѣлизникавъ, бѣличавъ, бѣлестъ, бѣлкавъ. *Тое плáт мáлку* **бильáскжф** *ми се виждж. Тъкőв* **бильáскжу** *сидй.* Търново. МСб. XIV. 208.

***Бена,** *с. ж. Т.* Бина, здание.

Прошета се Вписава млада
По *бена,* по кале високо.
ПСп. 12. 106.

***Бѐнга,** *с. ж. Т.* 1) Бенка. 2) Капчица отъ мастило на лицето на дѣте да не урочасва, бенка. *На децата им се ставa* **бѐнкьи,** *за да не гьи урóчуят.* МСб. XII. 131 и XX. Велес. 7; в. и пѣсень при **бенгиръ.** 3) Царска дамга (съобщилъ Ан. Гяуровъ отъ с. Плѣвня — Драмско).

Бенгирь, *с. об.* За мома съ много бенги по тѣлото (съобщилъ Ан. Гяуровъ отъ Плѣвня).

Недо мари, *бенгирь* Недо,
Бенги имаш, бенги клаваш:
На челото девет бенги,
На гърлото десетина.

***Бéндей и бéнди,** *с. м. об. Т.* Глупакъ, гуакъ, ахмакъ, пакйо, такйо. *Кя́коту сенди, тѫкос и* бéнди. *Зѫшто́ сѫ лѫ́жиш тѫ́і, бре* бéндеі! Котелъ, МСб. XV. 181.

Бендерка (Битолско), *с. ж.* Единъ видъ кокошка. *Имал една кокошка* бендерка *от наі-убаіте.* МСб. XIII. 154.

***Бендеръ,** *с. м.* Крѣпость, кале (?). *Хасовскитѣ села не ходили войници, както другитѣ села, които вѣка пролѣть трѣбвало по 10 души отъ едно село да изпращатъ въ Цариградъ, за да чинятъ изметъ на царя, а въ врѣме на война* бендере. МСб. XIII. 204.

Бендй, *пр. неизм.* Бендй *юнакъ,* юнакъ надъ юнацитѣ.

Оі-лé, гро́ро, оі-лé, чéста гро́ро,
Сфа́ли си вйшинье до земіа́та,
Да-сй помйне *бендй* іуна́ка,
Бендй іуна́ка на сйчка зéмя.

ПСп. 45. 461.

***Бенймъ и бенуймъ,** *Т.* Мой.

***Бенйшъ,** *с. м. Т.* вм. **бинйшъ.** Блъгар. Книж. II. 214.

***Бéозуръ,** *пр. неизм. Т.* Бихузуръ; безпокоенъ, измъченъ. МСб. XV. Науч. отд. 389, в. **бéузуръ.**

Берберичe (Велесъ), *с. ср.* Епитетъ на ла́стовица. *Ластовиче* берберичe, *бери пенья за вечера!* МСб. XIII. 18.

***Берй,** *нар. Т.* Тука, тукъ, насамъ. *Гелъ* бери, ела тука! Милад. Сб. 171, пѣс. 118.

Берйя, *с. ж.* Събрани пари измежду дружина.

Дружйнѫ вярнѫ сгуво́рнѫ,
Дай дѫ пуберéм *берйіе,*
Дѫ жрйжиме Стоянѫ.
Па сѫ пубра́ле *берйіе,*
Тѫ жрйзале Стуянѫ
Ду шинйк бяли грушо́ве
И пулувйнѫ желтйци.

Илиевъ, Сб. 198.

Бéрма, *с. ж.* Бранé, беридба. Бермата *на гроздето,* винoберма, гроздоберъ. МСб. X. 222.

Беро́кукникъ (Прилѣпъ), *с. м.* 1) Който залѣга за кѫщата си; домовникъ, кѫщовникъ, беридомъ. 2) Рѣсенъ: високо мѣсто, дѣто ужъ се беpaтъ кукувицитѣ. *Се ка́чиф на* беро́кукник, *се о́пулиф кон никопо́іница.* МСб. VIII. 255.

Берокýкница (Прилѣпъ), *с. ж.* Която залѣга за кѫщата си; домовница, кѫщовница, беридомка.

***Бéса,** *с. ж. Арн.* Вѣра. Бéса *та* бéса, вѣра и клетва.

Со Бо́г-от *бéса* върза́фме,
Со Бо́г-от се погодифме.

ПСп. 27. 355.

Тйюе ми *бéса* нéмает,
Тйюе на *бéса* нé стоют,
Утре кье м сто́ратъ прéвара.

Шапкар. Сб. III. 165.

***Бéсалия,** *прѣм. неизм. Т.* Който държи бесата си; вѣренъ. *Девоічето било многу* бесалиа *и никако не се кандисуало.* МСб. X. 166.

Бесѣда (Радомирско), *с. ж.* Разговоръ, сборъ. ПСп. 43. 64.

Бесѣдвамъ, *гл. ср.* Бесѣдя. МСб. VIII. 53.

Бесѣдене, *с. ср.* отъ **бесѣдя.** Разговаряне.

Бесѣдя, ишъ — дилъ (Радомирско), *гл. ср.* Разговарямъ се, сборя; в. ПСп. 43. 64

Па *бесéди* њему стара майка:
— Сéди, синко, йоще не молйтвен,
Не молитвен и йоще не крътен.

Трънско. ПСп. 12. 110.

Бѣсна вéчерь. Така въ Самоковъ наричатъ вечерьта спроти недѣля на свадба, когато моминитѣ роднини се събиратъ у момата и се веселятъ цѣлата нощь съ пѣсни и хора. Шапкар. Сб. II. 91 и VI. 381.

Бѣсна трѣва́. 1) Раст. *Orobanche rubens Wllr.,* бѣсниче. МСб. XIV. Науч. отд. 51, бьасна трева. 2) Раст. *Potentilla pilosa. Wlld.* с. Паша-кьой — Варненско, МСб. XXI. Явашовъ. 44. — 3) Раст. *Digitalis ferruginea,* бѣснурче. с. Бѣлево (Гебедже) — Варненско, МСб. XXI. Явашовъ. 60.

Іа́ да ми са́ пцéта бéсни,
Іа́ чем пцéта оздравйти:
Че наберéм *бéсна трéва,*
Че зара́ним бéсни пцéта,
Іа́ чем пцéта оздравити.

Шапк. Сб. V. 183, пѣс. 687.

Бѣснйкъ (Врачанско), *с. м.* Укорително назъвание за куче. *Тоа* бесник *про́клети влевнал в кѫщи и изел месото.* МСб. XIV 190.

Бѣснйчаво бйле. Раст. *Phelipaea ramosa CAM.;* бѣсниче. МСб. XV Науч отд. 61, с. Чакалитѣ — Търновско: бьжснйчжву бйле.

Бѣснйчавъ бýренъ. Раст. *Digitalis lana-*

ta Ehrh.; бѣсниче МСб XV. Науч. отд. 59, Търново: **бьжсни́чжв бурьжн.**

Бѣсниче, *с. ср.* 1) Раст. бѣсна трѣва въ 1-то знамéн. МСб. XIV. Наученъ отд. 51. — 2) Раст. бѣсничаво биле. 3) Раст. бѣсничавъ буренъ. 4) Срѣща се въ баене за намѣтка:

Намéтниче, *бéсниче!*
Беш, беш, бéсна кучко!
Надуши́х я тéбе,
Дури не си ти мéне.
Любен. Самовили. 8.

Бѣсно дърво́. 1) Раст. *Daphne mezereum.* с. Колибето — Тетевенско, МСб. XIV. Науч. отд. 59, **бьасно джрво.** 2) Раст. *Coronilla emeroides Boiss.* ПСп. 51. 337. — 3) Раст. *Periploca graeca.* ПСп. 62. 361.

Бѣсноча́, *с. ж.* Бѣсота, бѣсъ, побѣсняване. МСб. XVIII Науч. отд. 501, с. Ново Село — Видинско: **бъсноча́.**

Бѣснурче, *с. ср.* Раст. бѣсна трѣва въ 3-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 60.

Бѣсо́вица (Врачанско), *с. ж. сьб.* Глотница кучета, що се влачатъ слѣдъ разбѣсувала се кучка. МСб. X. 222 и XIV. 190. *Оданат мосто имало една* **бесовица** *пцета.* МСб. XVI—XVII. 332.

Бѣсоча́, *с. ж.* Неприлично гавроне, закачане между моми и момци по сѣдѣнки, по сборове, по хора. МСб X. 222.

***Бéузуръ,** *пр. неизм. Т.* Беозуръ, неспокоенъ. *Ех, пжк и́ ти! шо се чи́ниш* **бéузу!** *Едно кóрито не ж нúшчо.* МСб. XIII. 199. Охридъ.

Биба́нъ, *с. м.* Риба *Perca fluviatilis,* бабой, костуръ, пиркúя.

Бибé, **бибéта и бибéнца,** *с. ср.* Нѣколко ржкойки, обикновено петь, натрупани на едно мѣсто. *Десетъ* **бибета** *правятъ единъ снопъ.* МСб. X. 222 и XVIII. 140.

Бибелъ (Пирдопъ), *с. м.* вм. **беберъ.** *Зела да се надува и шешери като* **бибелъ.** Веселинъ, Леля Гена. 26.

***Бибéръ,** *с. м. Т.* Пиперъ.

***Бибéръ-я,** *Т.* Пиперово масло. *Щомъ роди жена, даватъ и́ да пие терьякъ и* бибер-я. МСб. XXI. Народна медицина. 17.

Бибрийо́въ, ва, во (Габрово), *пр.* Биборли́въ, бигорли́въ.

Биволешки, ка, ко, *пр.* Биволски, биволачки. *От Твбiа у́ста у* **бивóлешкьи** *у́ши* МСб. XIV. 176 и XX. Велес. 7. **Бивóлешка** *кожа.*

Главата му — бански кутел,
Очите му — *биволéшки,*
Ушите му — магарéшки.
Любен. Баба Ега. 64.

В. сжщата пѣсень и у Чолак. Сб 95.

Би́воловъ, ва, во, *пр.* отъ **би́волъ.** Биволски. *Од си зéми адна́ кóжа* **бивóлова.** Шапк. Сб. I. 34.

Би́волски езúкъ. Раст. *Scolopendrium vulgare,* волски езикъ, еленски езикъ. МСб. XXI. Явашовъ, 12.

Би́волско прóсо. Раст. *Beckmannia cruсaeformis Host.* ПСп. 64. 432.

***Би́гла,** *с. ж. Гр.* вм. **вигла.** МСб. IX. Науч отд. 32

Би́да, ешъ, бидóхъ, билъ, *гл. ср. свър.* Да бжда.

Бидéйки (Велесъ), *нар.* 1) Намѣсто; когато е възможно; като е благоразумно или лесно. **Бидéiкьи** *да си сéдиш дóма, си кьинúсала на овоi дош óт кукьа ку́кьа.* **Бидéiкьи** *да си си рáат, та сéга зá него гáiле да бéреш.* 2) Тъй като, понеже. *Своi чóвек* **бидеiкьи,** *нéканет дóшол.* Д. Матовъ, МСб. VII. Науч. отд. 455.

Би́еница, *с. ж.* Биене; игра на биене. *Да играем на* **би́еница,** *а не на криеница.*

Бизи́мка (Габрово), *с. ж.* вм. **мезимка,** малка. *Наi малкж Рáткж* **бизи́мкж.** МСб. XV. 24.

Би́зка (Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Бозка, цица. МСб. VIII. 279, **би́ска.**

Стоiна си хми са жеáлничку мóли:
— Извадите ми дéснана *би́ска,*
Га ми заплáче мáлуну деатеа,
Дунúсаiте гу да си гу хрáнеам.
с. Арда, МСб. II. 78.

Сжщата пѣсень е цитирана и въ ПСп. 63. 187 отъ А. П. Стоиловъ.

***Бизу́мъ и бизи́мъ,** *мѣст Т.* Нашъ.

Догледа го неговата майка,
Море та му вели, вели говори:
Iой Али́, Али́, *бизумъ* олу!
Немой си свиришъ призъ аргатите.
Верков. Песме 285, пѣс. 265.

Бизя́ене, *с. ср.* отъ **бизя́я.** Бозаене.

Бизя́ля (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Бозайниче, сукалче. МСб. VIII 279, **бизьáльа.**

Бизя́я (с. Плѣвня — Драмско), **ешъ,** *гл. д.* Бозая, суча. МСб. VIII 279 **бизьáiа.**

Бий-бий-тѣпанче (Конопчие — Чирпанско). Трѣва нѣкаква, в **тѣпанче.** МСб. XIV, 207.

Би́йнувамъ (с. Левочево, Ахж-Челебийско), *гл. ср.* Мириша, дъхамъ. *Iедьнúчку ти ни фéла, чи ти* **бúiнува** *душьóса на лóшьу!* МСб. VIII. 216.

***Билези́къ,** *с. м. Т.* вм. **белези́къ.** Безсон. Пѣсни. 92, бѣл. 11.

Билекчи́, *с. ср. ум.* Белезиче, билисче.

Сѣкиму синджиръ на шийж,
Човдáру млáдж войвóдж,
Два му синджира на шийж,
И *билекчи́* на ржцѣ-тѣ,
И тумру́къ на крака́та.
Безсон. Пѣсни. 196.

***Билѐтъ,** *с. м.* Тенекиено търкалце, което учитель въ взаимно училище е давалъ за награда на прилѣженъ ученикъ. ПСп. 52. 693.

Били́сче, *с. ср. ум.* отъ **билези́къ.** Белезиче, билекчи.

Та си Стояна хва́нжхж
И на ря́цѣ *били́счета* ту́рихж,
А на шиж му ту́рихж
До дѐвять кáта синджи́ри.
Безсон. Пѣсни. 92.

Билмя, *с. м.* Стадо овце отъ 300 до 400 брави; сюрия. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 35. *Овцетѣ се раздѣлятъ на* **билмье,** *и всѣки овчарь пасе по една* **билмьо.** Также. 36.

Би́лце, *с. ср.* 1) *ум.* отъ **би́ло.** МСб. XVIII. 29. — 2) Клепало, звънкало. *Жилязното* **би́лце,** *или́ клепа́ло.* ПСп. 44. 185 и 200

Билчина, *с. ж.* Раст. *Verbascum phlomoides,* би́лие, зми́ина пченка, змийско́ цвѣ́кье, ли́пенъ, ло́пенъ, лопянъ, лѣпянъ, овча опашка, папалечъ, при́пълъ, рибе биле, сържкуйру. МСб. XXI. Явашовъ 20; ПСп. 61. 351.

Билю́ренъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ билюръ. 6: = *полюлеия* **белюрани** *сасъ 24: свещи.* ПСп. 67. 769. *Цѣ́клен и* **билю́рен.** Янковъ. Сб. 82.

Билянѝкъ, *с. м.* Буренакъ, в. **бѣлянѝкъ.**

Билярoвъ, ва, во, *пр.* оть **билярь.** *Игла* **бильарова.** МСб. XVI—XVII. 89.

Бимбаби́ца (Леринско), *с. ж.* ?

Да си би́ме воденица,
Воденица, *бимбаби́ца,*
Да зѐмиме лостóи-те.
Да крѐниме зеташи́на.
Шапкар. Сб. I. 156.

Бимбиликъ, *с. м.* Раст. *Atropa Belladona,* веле биле, отровно биле, развалешка. развалниче, старо биле. МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 69

***Биндерлийн,** *пр. неизм. Т.* Огровенъ, упоителенъ.

Иди льубо фоф диббоки зи́мник,
Та на́точи ви́но и раки́а,
Та убржкаі ви́но сус раки́а,
И си ту́ри би́лки *биндерли́и,*
Да б си туга́ упи́іаа.
Да се упи́іаа, льубо, да си за́спаа.
МСб. V. 81.

Би́онъ (Котенъ), *с. м.* Който има дълготраенъ, упоритъ и безочливъ погледъ; язуръ, тепегьозъ. *Кжкж́ф глѐдж кжту́* **бьон!** МСб. XV. 182

***Бирáзъ,** *Т.* Малко нѣщо. *Зе да ми присяда малко и ми е* **бирасъ** *крыво ама и то ша са управи.* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 5

***Бирдѐнъ,** *нар. Т.* Изведнажъ, о единъ пжть, одма.

***Бирѝ,** *нар. Т.* вм. **берѝ.** *Гель* **бири́,** ела тука. Верков. Песме. 139. пѣс. 131.

***Биринджи́ и биринджи́и,** *пр. неизм. Т.* Първо качество, първа стъпень. *Имаше еден ча́пкун, ама ча́пкун* **бири́нджиіа.** МСб. XIII. 140

***Биринджу́къ** (Кукушъ), *с. м. Т.* вм. **бурунджукъ.**

Юблечѐ си кушу́лька-та,
Ржкаве-то бел *биринджу́к.*
Шапкар. Сб. VI. 347.

Бирку́вамъ (с. Плѣвня — Драмско), *гл. д.* Бера, събирамъ паберки. МСб. VIII. 279.

Бирку́ване, *с. ср.* отъ **бирку́вамъ.**

Бирку́ша (с. Плѣвня — Драмско) *с. ж.* Злъва, додѣ трае свадбата. МСб. VIII. 279.

***Бирли́къ,** *с. м. Т.* Въ игра на книги папата съ единъ бѣлѣгъ по срѣдата; бирлия, единица, кецъ, скамбилъ. **Бирли́к** *купа.*

***Бирли́я,** *пр. неизм. Т.* Бирликъ. МСб. VI. 97, Прилѣпъ. *Съюзъ* **бирлии,** съгласни въ дадена дума, въ дадено обѣщание. *Бе тѣзи Един̂елiи, че тѣ са се съюзъ* **бирлiи.** Чолак Сб. 312.

Бирница, *с. ж.* Единъ видъ просо, което сѣятъ въ Мегленско — Македония.

Биро́винъ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Селски кехая; теклгичъ. МСб. XVIII. Науч. отд. 505.

***Бирхана́** (Търново), *с. ж. Т.* Бархана. *Зжштó ти іе вж двáмж дýши дж земжш тжкжв* **бирхжнж?** МСб. XIV. 208.

***Биръ-даха́,** *нар. Т.* Още единъ пжть.

Бисѐрина, *с. ж.* Манжсте бисеръ.

Би́серко. *с. м.* Въ изречение: *шчо ке му ре́чеш по́серко ре́чи му* **би́серко.** равносилно съ: *ое́то ште му рече́ш ма́нго, ре́чи му а́го да му е дра́го.* В. Д. Матовъ въ МСб. VII. Науч. отд. 455.

Би́ска, *с. ж.* в. **би́зка.**

***Бислинъ,** *пр. неизм. Т.* Тънъкъ.

Снао Елено, Елено,
Събирай *бислимъ* пѐлени
Задевай мжшко детенце
МСб. XVIII. 147.

Скочиа ми бели гръкини,
Върза ми платно ленено
За тая *бислимъ* буалкя.
МСб. XVII. 149.

Битанка и битанкя (Врачанско), *с. об.* 1) Пришлецъ отъ нѣйдѣ, който нѣма ни рода, ни имотъ. 2) Който нѣма работа, занаятъ, не се хваща нидѣ, а се само разтака; нехранимайко. 3) *с. ж.* Игра подмѣтане жилава пржчка, като се удари тънкиятъ ѝ край о земята. 4) Самата пржчка, която бицатъ. МСб. X. 223 и XIV. 190.

Бите, *с. ср.* Биене. *Ти си за бити, момче.* МСб. XIX Науч. отд. 292.

Битолско цвѣкье (Велесъ), *с. ср.* Раст. *Delphinium (?).* МСб. XX. Велес. 7.

Бицамъ (да бицна, бицнувамъ), *гл. д.* Играя на битанкя, подмѣтамъ жилава пръчка, като я хвана прѣзъ срѣдата и ударя тънкия ѝ край о земята, та подскокне. МСб. XIV. 190.

Бицамъ (Г. Поройско — Македония), *гл. д.* Цицамъ, суча, бозая. Вѣст. „Новини" III год. 95 бр 2 стр.

Бицане, *с. ср.* отъ **бицамъ.**

Бицна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **бицамъ, — натъ,** *прич стр.*

Бицнувамъ, *гл. уч.* отъ **бицна.**

Бича, ишъ, — чилъ, *гл. д.* Буча, натиквамъ, забивамъ, забождамъ.

Утрѣ ще ма каратъ, мамо,
На колъ да ма *бичат.*
ПСп. 38. 254.

Бичене, *с. ср.* отъ **бича.** Бучене.

Бичо, *с. м.* 1) Дѣтско назъвание на волъ, биволъ. Врачанско, МСб. XIV. 190. — 2) Който яде много; лакомъ. с. Плѣвня — Драмско, МСб. VIII 279.

Бичувамъ, *гл. д.* Бия съ бичъ.

Бичуване, *с. ср.* отъ **бичувамъ.**

Бише (Брацигово), *с. ср.* Свине, свиня. МСб. XI. 183

Бишка (Тиквешко), *с. ж.* Бише, свиня, свинка. МСб. XII. 258.

Бишкамъ (да бишна, бишнувамъ), *гл. д.* Хвърлямъ, подхвърлямъ, захвърлямъ, подмѣтамъ нѣщо леко *Каде ми бишкаш калпако?* МСб. X. 223 и XIV. 190.

Бишкане, *с. ср.* отъ **бишкамъ.**

Бишна, ешъ,—налъ, *гл. ед кр.* отъ **бишкамъ. — натъ,** *прич стр.*

Бишнувамъ, *гл. уч.* отъ **бишна.**

Благанъ, на, но, *пр.* Благатъ, благатъкъ, честитъ.

Майноле, покаяла се каджна:
Благана, благатка българка,
Де да е нива леглива,
Българка ще я пожъне.
МСб. XVIII. 144.

Блага трѣва (с. Саръ-Гьолъ — Варненско), *с. ж.* Раст. *Ranunculus acer,* желтурче, лютиче. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

Благовѣстъ (Зайчаръ), *с. м.* Благовѣцъ, куковъ день. *Бягайте змии и гущере че е заран* **благовѣсть.** ПСп. 8. 106.

Благовѣсть, *с. ж.* Блага, добра, радостна вѣсть. *Ако би невѣстата да си е опазила дѣвственностьта, то бива* **благовѣсть,** *и радость голѣма, ако ли не, то бива зловѣсть и скърбь голѣма.* Наука III. 355.

Благодуменъ, мна, мно, *пр.* Сладкодуменъ. *От нашата маала съм ви избрала една-момица длгокоса, прилична, една-іе убавица, да-и-се-не-наглѣдаш;* **благодумна,** *насмешна, работна.* МСб. X. Науч. отд. 347; в сжщето и у Любен. Баба Ега. 75.

Благопрославенъ, на, но (Охридъ), *пр.* Прославенъ, прочутъ съ добро.

Тебе споблай, Цару, на твоіего дара,
На тфоіа царшчина *благопрославена.*
Шапкар. Сб. I. 125.

Благословникъ (Варненско), *с. м.* Коледарь, който изказва благословиитѣ. *Между коладницитѣ има избрани: стананикъ,* **благословникъ,** *котка и магаре.* МСб. VIII. 8.

Благосовувамъ (Дебърско), *гл. д.* Благославямъ. Илиевъ, Сб. I. 135.

Благочиненъ, нна, нно, *пр.* Така се зъвѣха мирнитѣ ученици въ взаимно училище. ПСп. 52. 689.

Благощене, *с. ср.* вм. **благовѣщене.** Търново, МСб. XIV. 208, **бл҄жгуштиие.**

Блажанка (с. Тръстеникъ — Свищовско), *с. ж.* Коледна благословия. МСб. XV. 13.

Блажичка (с. Радово — Трънско), *с. ж.* Сладка ябълка: шекерка.

Дено вишнья и црешнья
И *блажичка* іабука,
Тамо мои дворове!
МСб. XXI. Трънско. 3.

Блажъ, блаш, *с. м.* Болести *pleuritis, pneumonia peripneumonia,* бодежъ дупежъ. МСб. X Науч отд. 325; XVI—XVII. 271. *Ме жишкаіет* **блажеви** *секоіе по снопава.* Изв. Слав. Сем. II. 292.

Блазосвамъ (да блазосамъ), *гл. ср.* Казвамъ нѣкому бла Ѣ му; завиждамъ. Янковъ Сб. 66

Блазосване, *с. ср.* отъ **блазосвамъ.**

Блана, *с. ж.* Блудкавина. *Стана ми бла-*

нá, ядохъ нѣщо, та ми е бланаво, блудкаво, припада ми. — Копривщица.

Бланá.—2) Гнялъ, чимъ. МСб. X. 223.—3) Четвъртитъ кѫсъ земя като керпичъ. МСб. XVIII. 7 и 37. — 4) Буца, топка пръсть. МСб. XIV. 190. *Паде бланá, варовú га.* МСб. XVI—XVII. 146.

Бланúца, *ум. ж.* отъ бланá. *Намери га iу браздúцу пот* бланúцу. МСб. XVI — XVII. 146.

Бласкунъ (с. Сарѫ-Гьолъ — Варненско), *с. м.* Раст. *Pulegium Vulgare Mill.*, самодивски босилакъ, лехусничава трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

Бластýнка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* животинка бастýнка. МСб. VIII. 279.

Блáтникъ, *с. м.* Раст. *Caltha palustris,* блатниче, блатнякъ, желтурче. МСб. XIV. Науч. отд. 7; *Velenov. Flora Bulgarica, Suppl.* I. 9.

Блѣдѣя, ешъ, — дѣялъ, *гл. ср.* Ставамъ блѣдъ; блѣднѣя.

Фанá Нéда да жѫтéѥ,
Да жѫтéѥ, да *бледéiв.*
Шапк. Сб. V. 63.

Блѣдолúкъ, ка, ко, *пр.* Който има блѣдо лице.

Сéди Мáрко на високьи чáрдак,
Та играе з *бледолúко* Ѩне.
Шапк. Сб. III. 214.

Блѣзнá, *с. ж.* Близня. ПСп. 16. 91.

Блѣнýвамъ, *гл. д.* и *ср.* Бълнувамъ, блънувамъ, бладамъ, бълдамъ, тлапамъ, тлапувамъ, тлапя.

Блѣски, *с. ж. мн.* Укорително за очи: мигали, зъркели.

Блѣскýнъ, *с. м.* Риба *Alburnus lucidus,* бѣлица, склѣй, стрѣлица, стрѣлка. Общъ каталогъ, 121 стр. 25 прѣдметъ.

Блѣхъ, блѣхóсвамъ, в. **бляхъ, бляхóсвамъ.**

Блѣщýкавичка (Радовишъ), *с. ж.* Животинка бастýнка. ПСп. 39. 397.

Блѣщýнка (Станимака) *с. ж.* Животинка бастýнка. МСб. X. 216.

Блúза (Трънско), *нар* Близо.

Iа придó *блúва* при тéбе,
Ти бегá далéк од мéне.
МСб. XXI. Трънско. 22.

Близнúще, *с. ср.* Близня, близница, стомана, чиликъ.

Близня́ (Врачанско), *с. ж.* На платъ мѣсто, дѣто има изпусната нищка въ основата; близна, блѣзна, брѣзна, даруга, деруга, опадница. МСб XIV. 190.

Блúскавичка (Г.-Поройско), *с. ж.* Животинка бастýнка. Вѣст. „Новини" III год. 95 бр. 2 стр.

Блúя, ешъ (Дупничко), *гл. ср.* Бликамъ, излизамъ.

Из óчи ти сúлни úскри úдатъ,
Из ýста ти сúлен плáмик *блúе.*
МСб. VIII. 67.

Блувáйца (с. Логоварди—Битолско), *с. ж.* Раст. *Lolium temulentum,* булавúца, бълавúца, бълвайца, блъвавица, блъвица, блювавица, пийвъцъ, пиявица, пиявецъ, пияница, плѣвенъ, упоително жито. ПСп. 61. 359 и 360.

Блугъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Бродъ на рѣка. МСб. VIII. 279.

Дрéбно камáни броi нéма,
Сýгарж iáгне роi нéма,
Длéгата пѫ́тж ход нéма,
Ширóко поле краi нéма,
Длибока iода *блýг* нéма,
Високо дѣрво сьáк нéма,
Iáлова крáва грьáх нéма,
Хýбава мóма рóд нéма.
МСб. VIII. 32.

***Блудá-отý** (с. Джевизлие — Варненско), *Т.* Раст. *Alyssum calycinum,* дúва леля, разваленка МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Блýдецъ (Прилѣпъ, Велесъ), *с. м.* Блюдецъ, коливо. МСб. XV. 180; XX. Велес. 8.

Блѣнда, *с. ж.* Мѣхуръ, издуто отъ ухапано. *Га бѫi да те ощúпне комáр па химаш* блѫнда. МСб XX. Банат. българи. 1.

Блѣска (да блѣсне), *гл. безл.* Пада, ударя мълния; бъска.

Блъскавичка (Радовишъ), *с. ж.* Животинка бастунка. ПСп. 39. 397.

Блъскалó, лá (Търново), *с. ср.* Трудъ, работа, занятие, блъскотú, блѣсъкъ. *Сéкиi сѧс* блѫскалóту *си. Гулéми* блѫскалá *си правьжт жинúти вѫ вилúгдьѫн.* МСб. XIV. 208.

Блъскотú (Търново), *с. ж. мн.* Блъскалá, блъсъкъ. МСб. XIV. 208, блѫскутú.

Блъснú-букъ (Търново), вм. **блъснú-гáбъръ.**

Блъщукáвичка, *с. ж.* Животинка бастýнка.

Блюваница, *с. ж.* 1) Блюване. 2) Веществото, което нѣкой е изблювалъ; блювочъ.

Блю́децъ (Прилѣпъ), *с. м.* 1) Блюдо, пято, паница, калѣница, саханъ, талуръ, талурче, гаванка. 2) Варено жито за поменъ, за светого; блюдо, блудецъ, коливо, кутя, ченица. ПСп. 43. 149, 44. 301 и 47. 817.

Блюдковúна (Щипъ). *с. ж.* Блудкавина, блюдкавина. Бльутковúна *іаде.* МСб. IX. 190.

Блюдъ (Рѣсенъ), *с. м.* Кръгла дъска за носене хлѣбъ на фурна; крѫгъ, тануръ, ястe-

гачъ. *Пбун* бльут *со свѣтулькъи?* Гат. — Небото и звѣздитѣ. МСб. VIII. 257. МСб. VII. Науч. отд. 456, бльут, бльудот, бльудоі.

Блюя, ешъ, *гл. ср.* Блювамъ. *Въ нощно врѣме не било добро да* блюе *човѣкъ прѣку прозорци.* Шапк. Сб. II. 199.

Блядословецъ, *с. м.* Който блядослови, особено ученикъ въ взаимно училище. ПСп. 52. 689.

Бляско жито, невързало добрѣ зърно, та стои бѣло. с. Каратопракъ — Пловдивско.

Бляхосамъ, *гл. свър.* отъ **бляхосвамъ.** Да гайтаня. — **санъ,** *прич. стр.* Гайтаненъ.

Бляхосвамъ и бляхосувамъ (да бляхосамъ), *гл. д.* Направямъ, извършвамъ, изкарвамъ нѣщо докрай, додѣто трѣбва; гайтанявамъ, окръквамъ, свръшвамъ (Котелъ, Търново). *Іе,* бльжхосжх *гу и ас ду неі ди. Даі дж гу нжправьж ас, жту ти ни ше можиш дж гу* бльжхосжш! МСб. XV. 181. *Іа неіж рабутж ни* бльжхосжхж. МСб. XIV. 208.

Бляхосване и бляхосуване, *с. ср.* отъ **бляхосвамъ.**

Бляхъ, хове, *с. м.* Блѣхъ: 1) Желѣзна скоба, забита отдолу въ ржкава на ость, за да не се изяде тя отъ постоянното търкане о главината, о задвивката; енгечъ. МСб. VII. 224; X. 224; XVIII. 122 и 123; ПСп. 65. 158. — 2) Вѣдрица, заднивка, пория. Иреч. Княж. Бълг. II 187. — 3) Желѣзна, пиринчена плочица тока на поясъ, на коланъ. — *Не знае ни* бле, нищо не знае. *Ни* бльах *ни струвж,* нищо не струва. МСб. XV. 181

Бо, съкратено отъ **Богъ;** пу. *Дал бо добро! дал пу добро!*

***Боба,** *с. м. Т.* Баща, бачко, бобачко. ПСп. 57. 585.

Бобачко, *с. м.* Баба. Наука, I. 280 и 368.

***Бобая,** *с. м. Т.* Дѣдо. Ловчански помаци, ПСп. 57. 585.

Бобеникъ, *с. м.* Бобова, фасулева шума. *Той самъ държи воловетѣ, защото инакъ ще го подиграѭтъ, като турѭтъ на воловетѣ да ядѭтъ кълчишки отъ ленъ или* бобеникъ. МСб. VII. 49.

Бобине (Царибродско), *с. ср.* Рѣдка дребна сипаница, баба шарка. МСб. XIII. 171.

Бобнище (с. Конопчие — Чирпанско), *с. ср.* Мѣсто посѣино съ бобъ *(Vicia faba).* МСб. IX. 228.

Бобовина (Врачанско), *с. ж.* Прѫтъ на фасулъ за да се вие на него; харайка, приткa, пардия. МСб. XIV. 190.

Бобой, *с. м.* Риба бабой. Бобоі, *родъ риба въ Дунава и блатата.* МСб. X. 224.

Боболка (Прилѣпъ), *с. ж.* Плодъ отъ черница; агодница, агудница, аля-дуду, барабонки, бобонки, бробонка, брубонка, бубонка, бърбонки, вацани, галашки, дудули, кжкили, мурви, муренки, мури, муцуни, скандали, съкаменци, църнички. ПСп. 47. 817.

Боболкйо (Прилѣпъ), *с. м.* Който брътви, говори несмислено; дъдорко, дърдорко, бъбрица, бръбрица, гаталецъ, гатачъ, плямпало, таралакия, цапало, цапакъ, църцало. *От* боболкьо'ци *ме гла'а болит.* ПСп. 43. 149.

Боболкница (Прилѣпъ), *с. ж.* Дърво *Morus alba,* агодница, ягодница, дудъ, муренка, църница, черница. ПСп. 47. 817; в. и ПСп. 48. 991.

Боболякъ, *с. м.* Растения буболякъ. *Противъ урама употрѣбяватъ за пиене* боболякъ *и сини отвратъ (Mercurialis annua).* Чепинско, МСб. XXI. Народна медицина. 10.

Бобонки червени (с. Гебедже—Варненско). Раст. *Phisalis Alkekengi,* горчливи пиперки, добричъ, добриче, лазаркини, люскавиче, мѣхуниче, мѣхунка, мѣхунче, мурдароти, назлово биле, пукалче, плюскавиче, червеница, червено биле. МСб. XXI. Явашовъ. 17.

Боботецъ (Врачанско), *с. м.* Между прѣдния столъ и остьта на кола дърво, което е затвърдено за остьта съ клинове; между него и остьта се заглавя процѣпътъ съ два клина и се провира разтоката, та се държи съ гредника, съ срѣдняка; бабутецъ, оплѣнъ, бояджикъ, бубе. МСб. VII. 225; X. 224, XIV. 190 и XVIII. 122.

Бобчоолу, *с. об.* Който много обича да яде бобъ (фасулъ). МСб. XIV. 208, бопчуолу.

Богалинъ (Самоковъ), *с. м.* Добъръ, милостивъ, справедливъ, набоженъ човѣкъ.

Богатенъ, тна, тно (Търново), *пр.* Богатъ, чорбаджия. *Те* бугатнити *жжто іимжт? — Зжшготу...* МСб. XIV. 209.

Богатия, *с. ж.* Богатство (?).

Ке ти кла'амъ три млади бербери,
Ке ти сечамъ коса до пояса;
Ке ни по'итъ стока *богатіа!*

Милад. Сб. 284 стр. 181 пѣс.

Богатясамъ, *гл. свър.* отъ **богатясвамъ.** Да обогатѣя, да се обогатя.

Богатясвамъ и богатясувамъ (да богатясамъ), *гл. ср* Ставамъ богатъ, добивамъ имотъ: богатѣя, богатя се, обогатявамъ се. МСб. IX. Наученъ отд. 27, богатьасал.

Бо́гме, вм. **Бо́га ми** (Горно-Джумайско — Македон.).

Туку́ се іе деќе́ породи́ло,
Породило дете́ прет вече́ра,
По вече́ра дете́ продума́ло,
Продума́ло, *бо́гме*, помами́ло.
ПСп. 45. 459.

Никоі нема, *богме*, да се наіди;
Наело се турче сератличе.
Прилѣпъ, ПСп. 47, 814.

Богомо́лство (с. Суходолъ — Софийско), *с. ср.* Молене Бога. ПСп. 51. 398, бѣлѣж.

Дел се падна на свети Іована:
Падна му се кумство́, *богомо́лство*.
МСб. II. 27.

Бого́ровъ, ва, во, *пр.* (Дебърско). ? *Сѫнце, бѫнце*, бого́роо *іа́йце, ка́мо іа́йце? — Го веде Ма́ра*. Шапк. Сб. II. 38.

Богоро́диче (Търновско), *с. ср.* Раст. богоро́диченъ буренъ. МСб. XV. Науч. отд. 66, бугуро́дичи; в. и МСб. XXI. Явашовъ. 25.

Богоро́диченъ бу́ренъ (Търновско), *с. м.* Раст. *Calamintha Acinos Bth.*, богородичина трѣва, богородиче. МСб. XV. Наученъ отд. 66, **бугуро́дичжи бу́рьжн.**

Богородичина трѣва́. Раст. богоро́диченъ бу́ренъ. МСб. XV. Науч. отд. 66, **бугуро́дичина трьжва.**

Богоро́дичина ту́рта (Берковско), в. **богоро́диченъ хлѣбъ**, богородникъ. *Другата турта, що я опичатъ, кавватъ я* богородична турта; *мѣси я момиче бащино и майчино, що не е на мащеха.* МСб. XXI Народна медицина. 36.

Богоро́дична пи́та. Богородникъ, богородичина турта, богородиченъ хлѣбъ. МСб. X. 224 *Щомъ се роди, окѫпе и настѫни дѣтето, както и майката, замѣсва се малка* богородична питка, *опича се въ огъня.* МСб. XXI. Народна медицина. 31.

Богоро́дична трѣва́. 1) Раст. *Cerinthe minor,* млѣчна трѣва. Търновско, МСб XV. Наученъ отд. 56, **бугуро́дичнж трьжвж**, в. и **проклятíю.** 2) Раст. *Hypericum perforatum*, дзуви́ка, жлътъ катрионъ, жълта горчица, звъника, звъниче, калъчево, калъчъ-оту, кантарионъ, кесикъ-оту, кърски чай, мераклива трѣва, пелешчици, порѣзниче, порѣзнато, посѣчена трѣва, посѣчено биле, посѣкана трѣва. сѣчено биле, сарѫсейменъ, шупекъ. МСб. XXI. Явашовъ. 35. — **Богородична трева**, *мирисливо цвѣтье, което расте по ливадитѣ. Народното повѣрие му дава лѣчебна сила, а особено за труднитѣ жени: трудната жена, за да роди леко, трѣбва да се кади съ* богородична трѣва *или да пие водата, въ която е потопена тая трѣва. Бере се на Еньовдень.* МСб. X. 224.

Богоро́дичникъ (Самоковъ), *с. м.* Богородникъ. Шапкар. Сб. II. 18.

Богоро́дични свѣщи (с. Бистрица — Софийско), *с. ж. мн.* Раст. *Gentiana asclepiadea,* свѣщица, тинтява. МСб. XXI. Явашовъ. 16.

Богородично биле (с. Германъ—Софийско), *с. ср.* Раст. *Ajuga Laxmanni Bth.*, кадиризица, прѣсѣчена трѣва, срѣщиче, срѣщниче, юдничава трѣва. МСб. XXI. Явашовъ 27.

Богоро́дникъ (Горно-Орѣховско, Самоковъ), *с. м.* Пита и гощавка у родилка веднага слѣдъ добиване дѣтето; богородиченъ хлѣбъ, богородична пита, богородичникъ. *Слѣдъ раждането прави се угощение на женитѣ жени—роднини, съсѣди и близки, което наричатъ* богородичникъ *или пита.* МСб. XXI. Народна медицина 66.

Богроди́ца (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* вм. **богоро́дица.** МСб. VIII. 279. **бугроди́ца.**

Бо́гъ да прости (Врачанско). Гощавка, що става, кога умре нѣкой. *Одихте ли у Радини на бо́г-да-прости, умрело й едно дете.* МСб. XIV. 190.

Бо́динямъ (Прилѣпъ, Дебърско), *гл. ср.* Тичамъ, търча, припкамъ, бѣгамъ. *Кобилата па* бодиняла *силно, ама не мо́гла да го фта́сат.* МСб. XI. 151; XV. 116. *Го* бо́дина *ко́ньот секоі ден,* припуска го. Изв. Слав. Сем. II. 292.

Бодиня́ница (Прилѣпъ), *нар.* Тичешкомъ, търчешкомъ. ПСп. 43. 149. *Утрото ра́но го спрема петла коња, му се вя́рли на ра́мена и о́тярча се* бодиньа́ница *по́ поле, за да и ба́ра.* МСб. IX. 184; XVI—XVII. 253.

Бодла́нка (с. Сорокиново — Воденско), *с. ж.* раст. бабару́тка. ПСп. 61. 345.

Бодли́во трѣне. Раст. *Onopordon acanthium,* магарешки бодилъ, магарешко тръне, магарешки трънь.

Бо́дникъ (Дебърско). *с. м.* Бъдникъ. *Утре вечер* бодникъ *вечеръ.* Трудъ, II год. 853 стр.

Божа́ майка. Трети февруари, празватъ го въ Ахж-Челебийско млъвитѣ булки, за да станатъ трудни прѣзъ годината. МСб. XIII. 22.

Божа цървка (Хасково). Служба, ядене и пиене за нѣкой светецъ, или за умрѣлъ; божие име.

Божѐвенъ, вна, вно, *пр.* като *с. ср.* Божествено.

Тамо е, Радке, световно,
Световно, Радке, *божевно*

Бо́жевъ. ва, во, *пр.* Божи. Божево *око* и божйо *око* слънцето. *Тако ми ово* божьо *око, кажувамъ ти прѣдъ* божьево *око!* Трудъ. I год. 909 стт. 2 бѣлѣж.

Божѐ и́ме (Ахъ-Челебийско: божѐ іу́ме), пети февруари, празватъ го мъжетници, за да не имъ мратъ мъжетѣ. МСб. XIII. 22.

Божесто́венъ, вна, вно (Габрово), *пр.* Набоженъ. *Бил мло́гу* бужжсто́вьжн *и мло́гу гу било́ страх уд грьа́х.* МСб. XII. 177.

Божѐшки, шка, шко, *пр.* и *нар.* отъ **бо́жекъ.** Просешко.

Облѣчи дрѣхи *божишки,*
Подъ дрѣхи сабья прѣпаса.
Трудъ, I год. 613 стр.

Божигро́бски, ска, ско, *пр.* вм. **Божегро́бски.**

Бо́жие и́ме. Празникъ бо́же и́ме. Въ нѣкои Неврокопски села на Петровъ-день и Илинъ-день при църквитѣ става съборъ (панаиръ), на който църквата или нѣкои богати колятъ жертва волъ или крава и раздаватъ на всинца; тоя празникъ наричатъ бо́жие и́ме; божа църква, сборъ, света, светителски день, служба, споредници, черкуване, чинъ. *Тогавъ отъ църквата, или отъ по богатитѣ нѣкои закалватъ крава, или волъ и раздаватъ на всѣкиго отъ жертвата. Туй се казва* божие име. *На Илинъ-день е панаирътъ на църквата въ Кърчово; и тамъ става* божие име. *Всѣкой трѣба да си вземе по малко отъ църковното теле или крава.* ПСп. 37. 90; в. и Трудъ II год. стр. 754, 755 и 756.

Божи́кйовъ, ва, во, *пр.* отъ **божикь.** Божикни, божичевъ.

Да служите мала́ Бога,
Мала́ Бога *божикьова.*
Шапк. Сб. I. 82

Бо́жикни, на, но, *пр.* отъ **бо́жикь.** Коледенъ, божикйовъ. *Ти́ја шчо и́маат и́манье, — о́фци, ко́зи и др. — на* бо́жикьни *по́кладuмy ıа вѐрзуjат у̀стата на вѐлкот, ва да нѐ им да́ви има́њето* МСб. XI 85. *Тая пара турятъ въ виненото гърне, дѣто стои прѣзъ тритѣ* Божикьни *дни.* Шапк. Сб. II 175 *Сѫщото правятъ и на* „бо́жикни *по́клади*". МСб. XVI—XVII. 28 „Бо́жикни *по́клади*" *сѫ на 14 ноември — Свети Филипъ.* Тамже 37.

Божикя́рски, ска, ско, *пр* вм **божича́рски.** *За това се водятъ* божикярски *пѣсни.* Илиевъ Сб I 116

Бо́жи́нка (Леринско и Костурско). *с ж.* Раст. **бо́жюръ** въ 2-то значен ПСп. 61. 349

Бо́жи рогъ (с Витолища — Прилѣпско), *с. м.* Божи лѫкъ, дѫга. ПСп. 47. 812, бо́жи-рокъ.

Бо́жице. Казва се отъ умиление и на молба, намѣсто **Бо́же.** Божичко, Боженце.

Извикна́ се Видѐ:
Ђужи́це, *Бо́жице,*
Левчѐто ми нема,
Левчѐ от глава́та!
ПСп. 17. 320.

Божичѐвъ, ва, во, *пр.* отъ **божи́чъ.** Коледенъ.

Лежа́ла е свѐте по́сти,
Свѐте по́сти *божичеве,*
Божичѐве и вели́ке,
Петро́вете половина.
МСб. XXI. Тръненско. 13.

Божогро́бче (с Борисово—Разградско), *с ср.* Раст. *Calamintha officinalis Mœnch.,* богородиче МСб XXI Явашовъ. 25.

Божу́да (Кукушко), *с. ж.* Божа, госпожа, господарка, или пъкъ: им. соб. женско.

Ез и́мам жѐна крали́ца,
Ем и́мам си́на юна́ка,
Ем и́мам шчѐрка Султа́на,
Ем имам снѫха́ *Божу́да.*
Шапк. Сб. I. 103.

Божу́ровъ, ва. во, *пр.* отъ **божу́ръ.**

Пофа́ли се го́ра *божу́рова:*
А шо и́мам го́лема мери́зба,
От мери́зба пи́ле не пролета,
А пак ка́мо човек да помине.
Шапк. Сб. I. 148.

***Бозалѫ́къ,** *с. м. Т.* Една лоша трѣва, която добитъкътъ яде отъ нѣмай кѫдѣ; бузалакъ.

Кожата ще ти одера,
Съ тригодишенъ *бозалѫкъ,*
Ще да я натъпча.
Блъг. Книж. I. 221.

Бо́зей (Велесъ), *с. м.* Раст. бъзъ. ПСп. 61. 353

Бо́зелъ (Щипъ), *с. м.* Раст. бъзъ. ПСп. 61. 353.

Бо́зище, *с. ср.* Бозовица.

Си́-те юнаци — ту́фекья,
Мо́іе-то а́ро — *бо́зишче.*
Шапк. Сб. II. 115.

Бозъ, бóзове (Добруджа), *с м.* Каменисти рътлини обрасли съ трѣва и доебенъ храсталакъ; кайракъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Б Давидовъ. 7.

Бóзълъ (Кукушъ), *с. м.* Раст. бъзъ. ПСп. 61 353

Бóйко (Криворѣчна Паланка), *с. м.* Войникъ. *Два се боiка за девóiка бúiат.* МСб. IX 72

Бойнузъ (Щипъ), *с м* Една отъ странитѣ на кокалче ашикъ; хлѣбарь. МСб XV 161.

Бойóсамъ, *гл. свър* отъ **бойóсвамъ.** Да бойдиша. — **санъ,** *прич. стр.* Бойдисанъ. Чепино.

С канбсаните рачúци,
С *боiбсаните* кóдрици.
МСб. XII. 27.

Бойóсвамъ (да бойóсамъ), *гл. д* 1) Бойдисвамъ, вапсвамъ. 2) Извръшвамъ свадбарски обичай бойосване. *Въ срѣдата поканети момнитѣ ближни роднини дохождатъ у дома ú, та я* бойосватъ, *пѣящи пѣсни Слѣдъ нея се* бойосватъ *и младитѣ роднинки жени а момитѣ само вѣждитѣ си пишатъ.* Охридъ, Струга, Шапк. Сб. П. 58.

Бойóсване, *с. ср.* отъ **бойóсвамъ.** Свадбарски обичай, извръшванъ въ срѣда прѣдъ свадбата въ Охридъ, Струга, Кукушъ и другадѣ въ къщата на момата, дѣто най-старата жена раздѣля съ гвоздѣй и съ чиста пара косата на момата, а на лицето ú клава бѣла книга, за да ú бидѣло лицето бѣло како книга и чисто, кога стане трудна. Шапк. Сб. II. 58.

Бойца, *ум. ж.* отъ **бой.**

Бóйшица (Охридъ), *с. ж.* Сестра на мжжъ, мжжева сестра; зълва, калинка, лѣлка, сестрица; также и етърва. Шапкар. II. 83, бѣлѣж. 2; в. и МСб. IX. Науч. отд 55.

***Бóкмаджа** (Велесъ), *с. ж. Т.* Скрофулозна болесть: **бокмáджата** *да те фáне!* Клет МСб. XIV. 160 и XX. Велес 8.

Бокчúйка (Чирпанъ), *с ж.* Птица *Coracias garrula,* граговецъ, зарзаванка, звѣздованка, кокаръ гарга, модра чавка, пездрованка, синековица, синя гарга, синявица, синячка, сиръдовранка. ПСп 39. 390.

Бокъ (Ново Село — Видинско), *с м.* Врана на бъчва. МСб XVIII. Науч. отд 501.

Бóлва (Прилѣпъ), *с. ж.* Бълха.

Бóлѣцъ (Дорянъ), *нар.* Болѣ.

Една мáйка úмам,
Бóлец да а нéмам
Пó арно ми бúло!
Шапк. VI. 343.

Болѣщина, *с ж.* 1) Болесть, болка, болежка, болежъ, болѣщнина. 2) Редничина, епидемия. *Пошло* **болешчúна** *и по хората и по стоката.* МСб. X. 225. *Ако има епидемия* (**болешчина**) *по селото, вечерно врѣме се окачватъ нищелкитѣ на вратата.* МСб. XVIII 103. В. и МСб. VII. Науч. отд. 456, **болéшчина.**

Бóлночъ, *с м.* 1) Болести *ophtalmia, conjuctivitis* по очитѣ; очеболъ МСб X. Науч отд. 326; XVI—XVII 271.—2) Раст. амáмила. ПСп. 61. 347, Леринско: **бóлноч, бóлночи.**

Бóлката (Велесъ), *с. об.* Горкана, сирота, тжжникътъ, заваллията! *Тетка ти,* **бóлката,** *и iýмреле пéт дéца!* МСб. VII Науч отд. 456

***Болнаджа** (Кукушъ), *с. ж. Т.* Болесть бронхитъ, задухъ у малки дѣца. МСб. X. Науч. отд. 343.

Болнѣя, **ешъ,—нѣлъ,** *гл. ср.* Болѣя, болѣдувамъ.

Разболѣ ся Стоiáнъ, дóбъръ юнáкъ
На планинж на агликовúнж,
Че е *болнѣлъ,* че е лежѣлъ,
Тѣкмо ми дéветъ годúни.
Безсон. Пѣсни. 122.

Болнѣяне, *с. ср.* отъ **болнѣя.** Болѣдуване.

Болничарь (Св Гора), *с. м.* Монахъ, който нагледва болнитѣ въ монастиръ и ги цѣри, ако има нѣкакви познания изъ лѣкарското изкуство. ПСп. 64, 538.

Болняйвъ и **болнявъ,** **ва, во** (Трънско), *пр.* Болнавъ.

Придúдзе се момá *болньайва,*
Паi говóри момá *болньайва.*
МСб. XXI. Трънско. 49.

Бóлсна, **ешъ** (Прилѣпъ), *гл. ср.* Да блъсна, да блесна, да свѣтна. *На чáсот бéше свѣтнало како нѣкое сóнце ýтрено, кога да* **бóлсни** *во чоéчкьите очи и да не може вó него да се óпулит.* МСб. VIII. 181.

Бóлчавъ, **ва, во,** *пр.* Що има болки. *Има еднó* **бóлчаво** *дѣте.*

Болюстница, *с. ж.* Болесть *Stomatite* въ устата; мжчетина. МСб. X. Науч. отд 326, **больустница;** XVI—XVII. 272.

Болярица, *с ж.* Белярка, болярикна. Шапк. Сб. V. 14; ПСпБр. VII. 113.

***Бонáръ,** *с м. Т.* вм. **бунáръ.**

***Бóндрикъ** (Кукушко), *с. м.* Буюндрукъ, яремъ. Вѣст. „Новини“ III год. 88 бр. 3 стр.

Борáвалка (Велесъ), *с. ж.* Голѣма лъжица;

бъркачка, поврейка МСб. VII. Науч. отд. 456.

Бóравамъ (Велесъ), *гл. д.* Бъркамъ, разбърквамъ. МСб. VII. Науч отд. 456.

Борачка (Прилѣпъ), *с ж.* Борене, бореница. МСб XV 114

Борбанджйя, *с. м* Борецъ, борбецъ. *Не калесвай сестрини си сйнове, чи сá кавкаджйи и сá* **борбанджйи.** Шапк Сб. V 31

***Борджъ,** *с м Т* Борчъ. ПСп. 44. 252.

Боре (Дебърско) Въ изречения: *не* **боре** *те, не* **боре** *ве,* тако ми Бога ПСпБр XI 159. Сравни **бара,** която рѣчь М. Дриновъ съпоставя съ сръбската **бора,** безъ да приведе изказаното отъ него за **боре** въ приведената книжка отъ ПспБр.

Му гворит млада Огненица:
Не боре те мои мили татко!
ПСпБр. XI. 159.

Борйковица, *с. ж.* Гжба кучешка, яде се пържена

Боринáрски, ска, ско, *пр* отъ **боринáрь.** Борйнарскьи *пáзар* (Велесъ), дѣто се продава борина. *Збеснал де, да збеснеіеш на* борйнарскьи *пáзар.* МСб. XIV. 165; МСб. XX. Велес. 8.

Бóрна и борнйца, *с. ж.* Борина. *Сос* борнйца *си го тра́жи.* Дупничко, МСб Х. 181. *Тра́жи си касмето сос* **борнйца.** МСб. XI. 157.

Агá ми бéше на веаньчеавану,
Леапа Марйіка *бóрна* свеатеаше,
Изгуреа *бóрна* ду тьоанки поарстье,
Запáли хи са и дéсниеан ржкáф.
Родопитѣ, МСб. I. 28.

Бóровки (Троянско — Тетевенско), *с. ж. мн.* Раст. *Vaccinium Myrtillus* и неговиятъ плодъ; черни боровинки, брусници. МСб. XIV. Науч. отд. 44.

Борсýкъ, *с. ж.* Животно *Meles taxus Schr.,* барсукъ. бурсукъ, язовецъ. МСб. VII. Науч. отд. 418; Иреч Княж. Бълг I. 49.

Боръ, боровé (Търново), *с. ж.* Набрано мѣсто на дрѣха; впрега, дипла. *Рóкльятж іи тижй уд* **буруве.** МСб. XIII Науч. отд. 468. *Нж пристйлкжтж ти* **буржі** *іи сж утпрáл.* МСб XIV. 208.

Боръ, *с. ж.* като *пр. неизм.* Изборъ, отборъ; избранъ, отбранъ, отборенъ.

И темничари думаха:
Хубаво, Мати, на свет-о
Да си направишъ тжмница,
Въ тжмница, Мати, да лежатъ
Сички *боръ* млади юнаци.
Милад. Пѣсни, 144.

Сравни и Дювернуа **боръ** на 137 стр., дѣто това знаменование не е отдѣлено, ни показано.

Бóрье, *с. съб. ср.* отъ **боръ.**

Израслу іе пукрай морѣ,
Пукрай морѣ рѣдумъ *борйѣ,*
Рйотъ юнаци, рйотъ дѣвойки.
Родоп. Старини кн. II. 47.

Бóсакъ (Велесъ), *с. м* Бозкъ. *Турятъ на вързъ майчинийтъ му* босакъ *малко вълничка разрѣдена, та прѣзъ нея да схване* босакътъ. *А това за да бидѣло дѣтето кротко како ягне.* Шапк. Сб. II. 32. — *Трждоі, маясълъ, излѣзи навънъ като* **босаци,** *отъ които отъ врѣме на врѣме изтича кръвь.* МСб. X. Науч. отд. 340.

Босилкóвина (Охридъ), *с. ж.* Миризма отъ босилекъ.

Стóіан ми юнак шéташе
По тáіа гóра зéлена.
Нéшчо му гóра мйрисатъ,
Мйрисат *босилькóйна*
Босилькóйна и теманóйна.
Шапк. Сб. I. 40, пѣс. 24.

Бóсилци (Охридъ), *с. м. мн.* Босилеци.

Во Стеланко'и двóро'и
Двé-рекьи бистри тéче'а,
Рáмни *бóсильци* вáде'а.
ПСп. 31. 369.

Босилярка (Охридъ) *с. ж.* Назъвание за Охридска мома. *Охрицки моми, тйе* босильаркьи. Шапк. Сб. V. 262.

Босокрáкъ, ка, ко, *пр.* Съ боси крака; босоногъ. *Іунáци* — босокрáци! казва се за присмѣхъ. Съобщилъ Д-ръ Гребенаровъ отъ Кюстендилъ.

Босонóгъ, га, го, *пр.* 1) Съ боси ноги; босокракъ. 2) За животно: още нековано.

Не сéди, не плáчи,
На йзведи кóня дóреста,
Па йди у град Софйя,
Та ми кýпи коня *босонóг.*
Софийско, ПСп. 1. 164.

Бóта, *с. ж.* Дървенъ сждъ като бъкълъ, четвъртитъ, за държане въ него угуртъ; бурдакъ, бурденякъ, угуртникъ. *Киселото млѣко наливатъ въ особенъ сждъ, нареченъ* **бота** *или бурдáкъ.* МСб. X. 225 и XVIII. 58 и 168.

Ботѣя, ешъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* Вирѣя. *Ако не беше го предал Крапче Чакрета, многу годинe къе* **ботееше** *Диме по натите села и многу кжрволочници къе*

истребеше. МСб. XII 83. *Гро̀он* **ботеіет,** *дока го ва́диме.* Изв. Слав. Сем. II. 293.

***Бoтура́чъ,** *с. м.* Конска болесть отичане. в. бутуръ. МСб. XIV 190.

Бо́турешки (Врачанско). *нар* Намръщено накриво. страшно, кръвнишки. неприятелски *Какво ма гледаш* **ботурешки,** *са́ка* (като че ли) *че ти сжм изел ма́ло* МСб XIV 190

Бо́туръ, *с м* 1) Дънеръ, китюкъ. МСб XIV 190 — 2) Долнята часть на житнитѣ растения МСб. XV 138. Софийско

***Боту́ръ,** *с. ж* Конска болесть бутуръ

Ботуря́санъ, *гл свър* отъ **ботуря́свамъ.** Да блъсна, да тикна, да хласна, да ритна — **санъ,** *прич стр.* Блъснатъ, бутурясанъ, тикнатъ, хласнатъ, ритнатъ.

Ботуря́свамъ и **ботуря́сувамъ** (да ботурясамъ), *гл. д* Блъскамъ, бутурясвамъ. хласкамъ тикамъ ритамъ *Куту го* ботурьасах, *та зaорá в земьата.* Врачанско, МСб XIV. 190.

Ботуря́сване и **ботуря́суване,** *с. ср.* отъ **ботуря́свамъ.**

Бо́цамъ (да бо́цна, бо́цнувамъ), *гл. д.* Боцкамъ, бода, бодкамъ

Бо́цки, *с. ж мн* Бозки. — *Крави* **боцки,** раст бардунь. МСб. XXI. Явашовъ. 4.

Бо́цконгъ (Прилѣпъ), ?

> Мо́мче ста́ро іе ха́ро,
> Ра́ка и́мат как джрво,
> Бе́ла бра́да *бо́цкоит.*
> Шапк. Сб. II. 120 и V. 232.

Боцъ! *междом* Казва се на дѣте, кога си боцватъ съ него прѣстето.

Бо́ча, ишъ, — чилъ, *гл д.* Бацамъ, целувамъ, здраввамъ. — Чепинско.

> Па ѭ фати за рѫката,
> Па ѭ *бочи* пу бузите.
> МСб. VII. 62.

Бо́чене, *с. ср.* отъ **бо́ча.** Бацане, целуване.

Бошня́нки (Изворе — Пловдивско), *с. ж. мн.* Единъ видъ ябълки, доста едри, ала бухави, каба.

Боянецъ (Прѣславско), *с. м.* Обикновено дълго хоро, а не сключено на колело. МСб. XII. 14.

Брабо́й, *с. м.* Раст. и плодъ барабой. бърбой.

Бра́вешки, шка, шко, *пр.* отъ **бра́ва,** добитъкъ.

Бравуша́рецъ, рци, и

Бравуша́рникъ, *с. м.* Овчарь, който пасе овце подойници, на които агнетата сѫ изклани. МСб. X. 262, **брауша́рец** и **брауша́рник.**

Бравъ, *с. м.* 1) Брава. 2) Овенъ, кочь, който семъ. Прилѣпъ и Велесъ, ПСп 39. 398 и МСб. XX. Вел. 8.

Брагя́санъ, *гл свър* отъ **брагя́свамъ.**

Брагя́свамъ и **брагя́сувамъ** (да брагя́самъ), *гл ср.* Брадясвамъ. Врачанско, МСб. XIV. 190.

Брада́вично цвѣте. Раст. *Chelidonium majus,* жълтеница. жълтеничава трѣва, жълтениче. жълтеничевъ буренъ, змийско млѣко. кукувиче млѣко. лишена трѣва, лишейче. русенъ, циркофий. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Брадене́, *с. ср.* отъ **брадя́,** пущане брада.

Бра́десть, ста, сто, *пр.* Брадатъ. Шапк. Сб. VI. 446.

Бра́дина, *с ж* Брада. *Ци́ц, ко́вице на пла́нина, пърдни марту на бра́дина!* Шапк. Сб. II. 39.

Брадниче, *с ср* Подбрадниче.

> Баба дѣтенце да види,
> Харизми да му харижe,
> Позлатеното *бръдниче,*
> *Бръдниче* и подбръдниче.
> Трудъ. I год. 612 стр.

Брадя́, ишъ, — ди́лъ (с. Новоселъ — Пловдивско), *гл. ср* Пущамъ брада, коренъ; казва се за посаденъ фасулъ, кога едно зърно братими.

Брадя́санъ, *гл. свър.* отъ **брадя́свамъ.**

Брадя́свамъ и **брадя́сувамъ** (да брадя́самъ), *гл. ср.* Пущамъ, оставямъ голѣма брада; обрасвамъ въ брада; брагясвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Брадя́сване и **брадя́суване,** *с. ср.* отъ **брадя́свамъ.**

Бра́йо, *зв. пад.* вм. **бра́тко.** Безсон. Пѣсни. 100.

Бра́кина (Родопитѣ), *с. ж.* Брактисала овца. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 26.

Бракти́сала овца (с. Климентиново — Пловдивско), изплавила се.

Бравя́свамъ (да бравя́самъ), *гл. ср.* вм. **братѣ́свамъ.** Братимя. МСб. X. 225 и XIV. 190.

Бра́ле, *зв. пад* вм. **бра́те,** братко. *Што ми,* **бра́ле,** *на тъвньа́н мери́шеш?* МСб. XXI. Тръпско. 32.

Брандосамъ (Щипъ), *гл. д свър.* Въ клетва: *бръдницата да го* **брандоса!** МСб. VIII. 240.

Браници, *с. м. мн. ?*

> Ферман ѥ дошал іот Стамбол,
> Турците на воіна да идат,
> А пак блжгаре *браници.*
> МСб. XVI—XVII. 139.

Брани́цки, цка, цко, *пр.* отъ **брани́ца.** *Домавлѣшка, а не* **брани́цка** *вълна.*

Бра́танче, *ум. ср.* отъ **бра́танецъ.** Братенче.

Брате́не, *с. ср.* отъ **бретя.**

Бра́тенче, *ум. ср.* отъ **бра́танецъ.** Братанче, братовчедъ.

Тате и чичо два брата,
Мама и стрина етърви,
А ние две *бра́тенчета.*
ПСп. 9. 88, Зайчаръ.

Братимица, *с. ж.* Калинка на свадба; побратимица. *Въ Охридъ малийтъ братимъ може да бѫде и ергенъ, нъ въ всѣки случай, длъженъ е да има и* братимица, *нѣкоя ближна своя роднина.* Шапкар. Сб. II. 70; ПСп. 51. 376.

Брати́мокъ (Щипъ), *с. м.* Братимъ, побратимъ. МСб. IX. Науч. отд. 74.

Бра́тимски, ска, ско, *пр.* отъ **бра́тимъ.** Побратимски. — **ски,** *нар.* Като братими; побратимски.

Та́чат ли са кой ю мало,
Кой ю мало по голямо,
По бащинско, по майчиско,
По *братимско,* по сестримско?
Илиевъ, Сб. I. 171.

Братля́га, *с. ув.* и *ук.* отъ **братъ.** Наука, Ш. 937.

Братнйовъ, ва, во, *пр.* Братовъ.

Изнела е *братньова* му коня,
И изнела *братньово* оружье,
И изнела *братньова* топузина.
ПСп. 12. 110.

Бра́токъ, *ум. м.* отъ **братъ.** Братецъ, братъкъ.

Драгана никого нематъ,
Еденъ си *братокъ* Никола,
Една си сна'а Митана.
Милад. Сб. 473 стр. 538 пѣс.

Братъиче, *с. ср.* Братовче, браточедъ.

Узвикна се Роса мома:
Бре брго те девет брата,
Оште девет *братѫмчиня,*
Ухванете младо даче.
Кратовско, ПСпБр. XI. 173.

Бра́тя, ишъ, — ти́лъ, *гл. д.* Казвамъ нѣкому брате, зимамъ чуждъ за братъ; в. пѣс. при **бащá, и́шъ.**

Брачедъ (Рѣсенъ), *с. м.* вм. **браточедъ.** Шапк. Сб. VI. 458.

Брашленъ (с. Литаково — Орханийско), *с. м.* Раст. бръшлянъ. Шапк. Сб. VI. 459.

Брашне́не, *с. ср.* отъ **брашне́ня се.**

Брашненикъ (Охридъ), *с. м.* Хамбаръ за брашно. МСб. XV. 65.

Брашне́нка, *с. ж.* 1) На лубъ на воденица отворъ между мустакитѣ, прѣзъ който брашното пада въ мѫчника. МСб. X. 226. — 2) Ковчегътъ, въ който пада умляното брашно; мѫчникъ, мучнякъ. МСб. XVIII. 180.

Брашне́нъ брѣмбаръ. Насѣк. *Tenebrio molitor,* хлѣбарка. ПСп. 59. 767.

Брашне́ня се, ишъ се, — ни́лъ се, *гл. об.* Лупи ми се, бѣли ми се, пада ми кожата на луспи отъ нѣкаква болесть. *Отъ сипаницата не може да се прѣдпази: — щомъ не е лежалъ и щомъ е лежалъ, но не* се е брашненилъ. МСб. XXI. Народна медицина. 51.

Бра́шници (Самоковско), *с. ж. мн.* Растение и плодъ боровинки (?). Иреч. Княж. Бълг. II. 654.

Бреберъ, *с. м.* ? в. **бѣлъ бреберъ.**

Бревамъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Кихамъ. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Брѣжина́, *с. ж.* Брѣговито мѣсто. *Разне́се се како магла по рѫтиний и* брежиний. Любен. Самовили. 12. *Той да се носи, подноси, като риба въ глѫбината, като ленъ-атъ въ* брежена-та. Априловъ, Рѫкописенъ сборникъ, 34.

Брѣжи́ще, *ув. ср.* отъ **брѣгъ.** *Излезли сѫ низ горá, низ* брежи́шта, *низ скали, низ сложишта, низ доли́шта, низ рȣ́дини, низ плáнини.* МСб. XVI—XVII. 264.

Брѣжле́, *с. ср.* Издигнато мѣсто у хижа ȣземъ, дѣто стоятъ ковчезитѣ и слагатъ завивкитѣ и постилкитѣ. МСб. XVIII. 9.

Брѣзне́цъ, *с. м.* Натрупана пръсть отъ окопъ, слогъ около селско дворище; гредъ *Окопътъ е дълбока бразда съ по-високъ гредъ или* брѣзнецъ. МСб. XVIII. 6.

***Бре́нда,** *с. об. Алб.* Така тракийци наричатъ ония македонци изъ западна Македония, които идатъ по тѣхъ като зидари, фурнаджии, бузаджии и др. и се мѫчатъ да говорятъ по арнаутски. Иреч. Княж. Бълг. I. 68.

Бре́ндамъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* За дѣца: плача, бренцамъ. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Бре́ндзалъ (Търново), *с. м.* Дрипа, дрипелъ, парцалъ. МСб. XIV. 208, **бре́ндзѫл.**

Бреневе́ци, *с. м. мн.* Беневреци, бревенеци, бръневеци, бънъвреци. МСб. X. 226.

Бре́нцамъ, *гл. ср.* Плача низко; брендамъ, скимтя, хлѣнча, в. **брéцамъ.** *Ишел си нáі одзáт и* бренцáл. Софийско, МСб. X. 143.

Бре́нцане, *с. ср.* отъ **бре́нцамъ.**

Брѣсталáкъ, *с. м. съб.* Брѣстова гора.

Бре́хамъ, *гл. ср.* Пъшкамъ. *Да брев како бивол на угорнина.* Щипъ, МСб. VIII 242.

Бре́хане, *с. ср.* отъ **бре́хамъ.** Пъшкане.

Бре́хвамъ (**да бре́хна**), *гл. ср.* Прихвамъ. Врехна́ *та са засмьа́.*

Бре́хна, **ешъ,** — **налъ,** *гл. ед-кр.* отъ **бре́хвамъ.** Да прихна.

Бре́цало (Врачанско. Видинско), *с. об.* и *ср.* 1) Който бреца като биволъ. МСб. XIV. 190. — 2) Дългата свирка на гайда; ручило, ручало, бручилка, бучало, гърдяло. *Тъпан бея* брецало. Славейк. Притчи. II. 183. — *Въя тупа́н* бре́цало, равносилно съ: *петото колело на кола.* МСб. X. 226

Бре́цамъ (**да бре́цна**), *гл. ср.* 1) За биволъ: рева, рикамъ. МСб. X. 226 и XIV. 190.

Пусти́л е бразда́ широ́ка,
Пока́ра дру́га дълбо́ка
И би́воле са запре́ле,
И вов юре́ма *брецна́ле,*
Врецна́ле, та па легна́ле.
МСб. VIII. 90, Орхание.

2) Споредъ К. А. Шапкаровъ въ Прилѣпъ: прѣяждамъ, прѣпивамъ. ПСп. 44. 301. — 3) Споредъ А. П. Стоиловъ въ Прилѣпъ: ходя. вървя, отивамъ безцѣлно; брусамъ. 4) Сѫщо: говоря нѣкому неприлични думи; брусамъ, брухамъ, цапамъ. ПСп. 43. 149; в. и ПСп. 47. 817, дѣто Стоиловъ наблѣга пакъ на своето. 5) Изотдалечъ въргамъ, подмѣтамъ думи; задѣвамъ, закачамъ съ думи. *Го* бре́цнаф. *Не ме* бре́цаі (Прилѣпъ). 6) Въ Велесъ: мъмра, натяквамъ, пъкамъ, укорявамъ. МСб. XX. Велес. 8.

Бре́цане, *с. ср.* отъ **бре́цамъ.**

Бре́цна, **ешъ,** — **налъ,** *гл. ед кр.* отъ **бре́цамъ.**

Брѣшко, *с. м.* Назъвание на биволъ съ бѣло на челото.

Испрегналъ е *брешка* биволъ,
Та си прегналъ Маргиня макя,
Да си оре чърна нива.
МСб. XVIII. 145.

Бре́шнялъ (Търново), *с. м.* Растение брешлянъ, бръшлянъ, брашленъ. МСб. XIV. 208. **бре́шнѭл.**

Бри́дамъ, *гл. д.* Разплитамъ чорапъ или друго нѣщо. — **мъ се,** *гл. възвр.* и *стр.* Разплитамъ се. — **данъ,** *прич. стр.* Разплетенъ. *Разглевил са іе, куту* бри́дан *чорап.* МСб. X. 226 и XIV. 190.

Бри́дане, *с. ср.* отъ **бри́дамъ.** Разплитане.

Бри́лня, *с. ж.* Рѣзънъ лукъ, кромидъ. *Послѣ се нарѣже червенъ лукъ на* брилни, *запържи се въ дървено масло.* МСб. XVIII. 74.

Бри́нка (Търново), *с. ж.* Примка, кличъ. *Іистървах си* бри́мкѫтѫ *нѫ чура́пѫ,* изпуснахъ кличъ. МСб. XIV. 208.

Брисалка, *с. ж.* 1) Изтривалка. отривалка, бръсалка, бришка, трѣбка, отрѣбка, пачавра. 2) Родопитѣ: нарѫчникъ, прѣзрѫчникъ, просопъ. обрусъ, убрусъ. риза, пешкиръ. МСб. XXI. Родопска свадба. 9.

Бри́свамъ и **бри́снувамъ** (**да бри́сна**), *гл. ср.* Бликвамъ, хлуйвамъ, руквамъ, потичамъ изведнѫжъ и много. МСб. IX. Науч. отд. 436.

Іуна́к *бри́сна* еа́сни коарвеа,
Мума́ *бри́сна* би́стри соалзи.
Родопитѣ. МСб. VII 35.

Бри́сване и **бри́снуване,** *с. ср.* отъ **бри́свамъ.**

Бри́сна, **ешъ,** — **налъ,** *гл. свър.* отъ **бри́свамъ.**

Бри́хамъ (**да бри́хна, бри́хнувамъ**), *гл. ср.* 1) Кихамъ, чихамъ, прихвамъ. Трудъ, II. 577. — 2) Грухамъ, капвамъ, падамъ отъ умора. Котелъ, МСб. XV. 181.

Бри́хане, *с. ср.* отъ **бри́хамъ.**

Бри́хна, **ешъ,** — **хна́лъ,** *гл. свър.* и *ед-кр.* отъ **бри́хамъ.** 1) Да кихна, да чихна. 2) Да грухна, да капна.

Бри́хнувамъ, *гл. уч.* отъ **бри́хна.**

Бричобра́дъ, **да, до,** *пр.* Който е съ бричена брада.

Мама ме е дала
За старо, за харо,
За едно *бричобрадо.*
Шапк. Сб. II. 127 и VI. 421.

Бричогла́въ, **ва, во,** Съ бричена глава. *Едно́ старо ха́ро, едно́ бричогла́во.* Любен. Самовили. 106.

Бри́шка (Прилѣпъ), *с. ж.* Брисалка въ 1-то значен. ПСп. 47. 817.

Бробнячи, *с. ж. мн.* Жени магйосници. *Момитѣ до пѣтли не пѣятъ, защото вѣрватъ, че до това врѣме ходяли* бробнячи, *които можели да имъ отнематъ гласа.* МСб. XVI—XVII. 47.

Бробо́нка (Търново), *с. ж.* Плодътъ на черница, в. **бо́болка.** МСб. XIV. 209, **бру-бо́нкѫ.**

Бродари́ца (Дупнишко), *с. ж.* Бродница *Іазе но́гу повна́вам, оти сам іа́ гледари́ца и* бродари́ца. МСб. X. 163.

Броди́ло, *с. ср.* Бродъ на рѣка.

Седнале да си починат,
Дорде си вода поспадне,
Бродило да си намерат,
Водата да си преминат.
МСб. XIII. 82.

Брожди́лка, *с. ж.* Една смѣсь, въ която

бояджии киснатъ махане, кога искатъ да го вапсатъ синйо. МСб. X. 226.

Брóждянъ, на, но, *пр.* отъ **брождъ.** Направенъ отъ броadъ: **брóждяна** *боя,* червеножълта, турунджнена. Трудъ, II. 193.

Брóйно-ле. Припѣвъ въ пѣсни.

> Мóме се люлят, *брóйно ле!*
> Мóмче го глéдат, *бройно ле!*
>
> Илиевъ, Сб. I. 282.

Брóникъ, ници (Копривщица), *с. м.* Люде прѣоблѣчени съ страшни дрехи, като таласжми, ходятъ нощѣ да плашатъ.

Брочъ и **брошъ,** *с. м.* Раст. брождъ. МСб. XXI. Народна медицина. 59; Иреч. Княж. Бълг. II. 95.

Брóшчарка (Охридъ), *с. ж.* Назвавие за Рѣсенска мома. *Рéсенкьи мóми тúю се* **брóшчаркьи.** Шапк. Сб. V. 262.

Броянка (Щипъ), *с. ж.* Игра броене. МСб. XV. 159.

Брубóнка, *с. ж.* Плодъ отъ черница, в. **бóболка.** МСб. XIV. 209.

Брувтéне, *с. ср.* отъ **брувтя́.**

Брувтя́ (Търново), **úшъ, — тúлъ,** *гл. д.* За вѣтъръ: духамъ, бия въ нѣщо; бруля. *Устáвилж си детту дж гу* **бруфтú** *цьáл ден вьáтжрж.* МСб. XIV. 209, **бруфтьж.**

Брýлйо, *с. м.* Така въ Търново наричатъ Св. Иванъ Обсѣченé, Сѣкноглавъ, защото тоя день ходятъ да брулятъ орѣхитѣ. *Свитú Івáн брýлльу. — Тоі пада мáг* **брýлльу,** не гледа никого, а брули, цапа, кастри, кара наредъ. МСб. XIV. 209; XVI —XVII. 23.

Брýмбулче (Сливенъ), *с. ср.* Мѣхурче вода, що става, кога вали дъждъ; мѣхурче вода на водна повръхнина; булка. МСб. VIII. 279.

Брýсамъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* и *д.* Брецамъ въ 3-то и 4-то знам. ПСп. 43. 149.

Брýсане, *с. ср.* отъ **брýсамъ.**

Брусáрница, *с. ж.* Дървенъ клъпъ съ вода, въ който косачъ носи бруса си за да е мокъръ. МСб. X. 226 и XVIII. 154.

Брусúка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Камикъ брусъ, брисъ, гладило. МСб. VIII. 279.

Брусовúтъ кáмъкъ, отъ който правятъ брусове. МСб. IX. 228, **брусувúт кáмжк.**

Брýхамъ (да брýхна), *гл. д.* Казвамъ какво завърна; бръщелевя, брусамъ, брецамъ. *Тоі си го* **бруа** *прес авáта,* бръщелеви си прѣзъ купъ за грошъ, какво да е. — с. Сотиръ — Пловдивско.

Брýхане, *с. ср.* отъ **брýхамъ.**

Брýхна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **брýхамъ.**

Бручúлка (Родопитѣ), *с. ж.* и **бручúло,** *с. ср.* Брецало въ 2-то знамен. *Въ това врѣме гайдата дарявать една кърпа, която завръзватъ на* **бручилката** *й.* МСб. XXI. Родопска свадба. 20.

Брѣбла (Горно-Джумайско), *с. ж.* Лайна на топчици като маслини отъ овце, кози и др. животни; бърбонки, бърбашки, дърдонки, гремки. ПСп. 48. 988.

Брѣбулки (Мияци — Дебърско), *с. ж. мн.* Бърбой, барабой. *Си се избрбулавил во устата, како да си іал* **брбульки.** Изв. Слав. Семин. II. 293.

Брѣдница (Щипъ), *с. ж.* Всѣко едно отъ десетьтѣ пасъмца вълна, които влизатъ въ единъ аршинъ. **Брждницата** *да го брандоса.* МСб. VIII. 240.

Брѣдцé, *с. ср.* Бръзде.

Брѣжкни, жка, жко, *пр. смекч.* отъ **бързъ.** Бържички, бързички. — **жко,** *нар.* Бържичко, бърже. *Вжри* **брж́жку** *де, чи бжрзжм!*

> До три ми *бържки* гемийки
> Със тънка бѣла коприна.
>
> ПСп. 21. 488.

Бръзде, *с. ср.* Въ плугъ дървенъ уредъ, който горѣ влиза въ греденя, долу въ длаба на плаза, та съ това дава сила на ралника да оре; брѣдце, бърдо. МСб. XVIII. 132 и 133; Иреч. Княж. Бълг. II. 184.

Брѣзливъ, ва, во, *пр.* Бързъ, бързица. Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 457, **бжрзлиф.**

Брѣмка (Горно-Джумайско), *с. ж.* Подпухнало отъ ударено; бамбарица, брумка, брюка, брюкъ, бърбашка, бърбонка, врага, върга, гутура, джумка, краставица, чворуга. ПСп. 41. 952.

Брѣневéци, *с. м. мн.* Бреневеци, беневреци. МСб. X. 226.

***Брѣнтúя,** *с. ж, Т.* Брантия. ПСп. 44. 255.

Брѣснáталка (Врачанско), *с. ж.* Бръскалка. МСб. XIV. 191.

Брѣснýхо, като *с. ср.* Рѣзнато особенъ бѣлѣгъ на ухо на добиче за разпознаване. ПСп. 31. 317.

Брѣсяци, *с. м. мн.* в. **бѣрсяци.**

Брѣцки сливи (с. Плѣвня — Драмско: **бърцки слúви).** Черни сливи като кюстендилскитѣ, в. **бардачка слива.** Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Брѣцна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **брѣцнувамъ.**

Брѣцнувамъ (да брѣцна), *гл. ср.* Бръквамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Гурвамъ се, щивамъ се. *Отиде каі мóрето,* се **бжрц-**

на *у вóдата*. МСб. XII. 133; в. и МСб. XX. Велес. 9. бърцнуіам.

Брѣчкавъ, ва, во, *пр.* Набърченъ, набръчканъ. Янковъ, Сб. 187.

Брѣшнель, *с. м.* Раст. бръшлянъ.

Чéмерь *бржшнель* да пжсé,
Кáмжк вудж да пию.
Шуменско, Илиевъ, Сб. I. 377.

***Буáзъ**, *с. м. Т.* Боазъ.

Бубáлйо (Силистренско, Провадийско), *с. м.* Тато, тейко, тетйо, бялйо.

Бýбарица (Саранци, Етрополе), *с. ж.* Свинска баба напълнена. **Бýбарица** *скáча на полúца.*

Бубé, *с. ср.* Боботецъ, бябутецъ, оплѣнъ, бояджикъ. МСб. XVIII. 122.

Бýбенки, *с. ж. мн.* Растение нѣкакво. ПСпБр. XI. 127.

Буболя́къ, *с. м.* Боболякъ: 1) Раст. *Veronica Beccabunga.* МСб. XXI. Народна медицина. 5. — 2) Ловечъ: раст. *Viburnum Lantana.* МСб. XIV. Науч. отд. 33.

Бубóнка (Търново). *с. ж.* Плодъ отъ черница, в. **бóболка.** МСб. XIV. 209.

Бубрóнка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Бърбонка, ягода отъ хвойна, отъ ардъчъ. МСб. VIII. 279.

Бубýлкамъ (Малко Търново), *гл. ср.* Горя, пламтя съ голѣмъ пламикъ. ПСп. 15. 447.

Бубýлкане, *с. ср.* отъ **бубýлкамъ.**

Бубýля (с. Ени-Кьой — Скеченско), *с. ж.* Огнйове на заговѣзни; бубуталъ, гаганица, гаро, мѣшнúци. Вѣст. „Новини" III год. 34 бр. 2 стр.

Бубýнецъ, *с. м.* Бобонка, глава, главулекъ, бозка, ябълка на нѣщо. Наука. I. 874.

Бубутáль, *с. м.* 1) Голѣмъ, буенъ огънь отъ много дърва. **Бубутальтъ** *се разклажда, защото ще изгори пречняка и верижняка.* 2) Бубуля. *Срещу благовецъ по селата кладжтъ* **бубуталь**, *за да изгорятъ всичкия сметъ.* МСб. X. 227 и XVIII. 37.

Бубушка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Агне, което не вирѣе; захиракъ, сравни и **бабýшка.** МСб. VIII. 279.

Бýвамъ (да бýвна, бýвнувамъ), *гл. д.* Бухамъ, удрямъ. **Бýвни** *му една клбца, и кье стáне.* МСб. XII. 164 и XX. Велес. 9, бýвам, бýвнуіам.

Бýване, *с. ср.* отъ **бýвамъ.**

Бýвка, *с. ж.* в. **бýхка.** МСб. IX. Науч. отд. 74, **буфка.**

Бýвна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **бýвамъ.** Да бухна, да ударя. — **натъ**, *прич. стр.* Бухнатъ, ударенъ.

Бýвнувамъ, *гл. уч.* отъ **бувна.** Бухнувамъ.

Бувтя, ишъ, *гл. ср.* Бухтя. МСб. IX. Науч. отд. 74, **буфтам.**

***Бугазúя**, *с. ж. Т.* Бугасия, богасия.

Той да ми купи червéна сая,
Червéна сая и *бугазúя.*
Илиевъ. Сб. I. 250

Бýгарецъ, *с. м.* Птица *Marcea penelope*, фиукецъ. Е. Спространовъ, Библиотека XVIII — XX. 41.

***Бугунлѣкъ**, *с. м. Т.* Развала, провала, бозгунлукъ.

Ког' сѣ стори во Прилѣпъ *бугунлакъ*,
Ког' дойдо'а Турци Яничери,
Тога мене Турци поплені'е
М' однесо'е вó града Стамбола.
Милад. Сб. 229 стр.

Будалéстъ, ста, сто (Щипъ), *пр.* Глупавъ, безуменъ, слабоуменъ, будала. *Пóпо бил мауко кендú алжна, бил* **будалéст,** *сáнки, ва нишчо не му текнуáло.* МСб. XI. 108.

Будалúна (с. Радово — Трънско), *с. об. ук.* Глупакъ, будала, ахмакъ.

Овчарúно, лýда *будалúно,*
Іа си имам бра́та шилегара,
Он че мéне пла́днину да óка.
МСб. XXI. Трънско. 49.

Бударица (Трънско), *с. ж.* Раст. *Galeopsis versicolor Curt.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 89.

***Буджáкъ**, *с. м. Т.* 1) Праздно мѣсто между селска кирпична соба и стѣната на стаята. МСб. XX. Банатски българе. 4. *Да не съмъ петимна за комаче хлѣбъ. ами да съмъ си се на угодата, се въ* **буджака** *да си сѣдж.* ПСп. 17. 295. — 2) Оная часть отъ селскитѣ кжщи, която е построена издадена изъ нѣкоя отъ стѣнитѣ. МСб. XIV. 191. *Кжща с* **буджáци.** 3) Прѣградено мѣсто въ овчарска колиба, дѣто държатъ ягнетата, които сж се оягнили рано прѣзъ зимата. МСб. X. 227; XVIII. 5 и 163.

Бýдотене, *с. ср.* отъ **бýдотя.**

Бýдотя, ишъ, — тилъ, *гл. ср.* ?

Кога влéзиш каі кукьата,
Нéмоі бáботи, нéмоі *бýдоти.*
Прилѣпъ. МСб. IV. 33.

Будýрестъ, ста, сто (Врачанско), *пр.* Широкъ, дебелъ, шишкавъ.

Будýя, ешъ, *гл. ср. свър.* Да бжда.

Наі лепа іе гора́ бършльанова,
Ал немо́же сама́ *да будуте:*
Увзива се уз іелу́ зелену.
ПСп. 31. 372.

Буе́ница, *с. ж.* Единъ видъ хоро, което лазарки играятъ, кога лазаруватъ въ нѣкои села изъ бесарабскитѣ български колонии (Карапча и др.). Янковъ, Сб. 245.

***Буза́-дживизи́,** *Т.* Плодъ като орѣхъ отъ раст. *Myristica moschata. Пиятъ афионъ (opiит)* и буза́-дживизи *(Semen myristicae).* МСб. XXI. Народна медицина. 13.

***Бузала́къ** и **бузалѣ́къ,** *с. м. Т.* 1) Бозалъкъ. Чолак. Сб. 314.

Ара́бче, ми́ло дpyга́рче,
Не мя дружи́нж казу́вай,
Че ште тя́ жи́во одерж́,
Кóжжж-тж ште ти напѣлнѭ
Съ зелéнъ, хбламъ, *бузвлáкъ.*
Безсон. Пѣсни. 106.

2) Селска мера паша. *Около селцето се простира чудесно пасбище:* **бузалъци.**

***Бу́здра** (Търновско), *с. ж.* Ципаво, нестегнато месо откамъ слабинитѣ на добитъка, отъ бошерията; пуздра. *Тжква́* **бу́здрж** *вж кя́лцжни ста́вж ли?* МСб. XIV. 209.

Буздру́на (Търновско), *с. ж.* Дебела и отпусната, каба жена. МСб. XIV. 209.

Буздря́самъ, *гл. свър.* отъ **буздря́свамъ.** Буздрья́сжл *чувéк*, който билъ пъленъ, па омършавѣлъ, та му увиснала кожата. МСб. XIV. 209.

Буздря́свамъ и **буздря́сувамъ** (да буздря́самъ), *гл. ср.* Отъ измършавѣване кожата ми увисва на нѣкои мѣста. МСб. XIV. 209.

Буздря́сване и **буздря́суване,** *с. ср.* отъ **буздря́свамъ.**

***Букаги́и,** *с. ж. мн.* Букаи.

Тамо леже млади Стоянъ,
Върванъ, кованъ во желѣзо,
Букагіи на нодзе-то,
Дребенъ синджиръ на гжрло-то.
Милад. Сб. 423.

Букалче, *с. ср.* Малко гърне. МСб. XXI. Народна медицина. 63.

Бу́камъ (да букна), *гл. ср.* Буквамъ.

Бука́ра (Хасково), *с. ж.* Сждина за вино; бухара, пукълъ, пукалъ, цука, чваница, шолецъ, шулецъ, шуботанъ.

Букари́я, *с. ж.* Буна, бунтъ, метежъ, джумбуръ. П. Р. Славейковъ. ПСп. 14. 179.

Бу́каръ (Прилѣпъ), *с. м.* Бу́кла. бу́кло, бу́ко́лъ, бѣкълъ. Солун. Книжици, IV—VII. 279.

Бука́чка (Еленско), *с. ж.* Отдѣлно буково дърво; бука. МСб. XIV. 209.

Бу́кемишъ и **бу́кенишъ** (Воденско, Битоля), *с. м.* Раст. *Conium maculatum,* бучемишъ, бученишъ, букумушъ, букунушъ, джвѣркало, джéргало, мангуна, пцолика, сбликa, цвбликa, цолика, цвилуга, цивлуга, цвъркало. ПСп. 61. 350 и 351, **бу́кьемиш, бу́кьенишъ.**

Бу́ки (Врачанско), *с. ж. мн.* Дѣтско назъвание на обуща; буйки. МСб. XIV. 191.

Бу́кла (Велесъ), *с. ж.* Сждина бъкълъ, а не както е показано по погрѣшка, в. **бу́каръ.** Солун. Книж. IV—VII. 279 и МСб. XX. Велес. 9.

Букли́я (Горно-Джумайско), *с. ж.* Бъклица за вино. ПСп. 41. 952. *Главата му като свадбарска* **буклиіа.** Граховско, МСб. VIII. 233.

Бу́кло (Воденъ), *с. ср.* Букаръ, букла, буколъ, бъкълъ. Солун. Книж. IV—VII. 279.

Буковина (Кратово), *с. ж.* Единъ видъ грозде. ПСпБр. XI. 127.

Буковица, *с. ж.* Буково дърво за горѣне. *Наклажда буенъ огънь съ сухи* **буковици** *и борове.* МСб. VIII. 37; Блъг. Книж. III. 27.

Букóлъ, **букли́** (Горно-Джумайско), *с. м.* Бу́каръ, бу́кла, бу́кло, бъкълъ. *Пó-стариіо брáт нарамúл се сос* **букли́** *и торбú, што си носúли лéп и вóда.* Софийско, МСб. X. 143.

Булави́ца (с. Вощарани — Леринско), *с. ж.* Раст. **блува́йца.** ПСп. 61, 359 и 360.

Була́тъ, та, то (с. Чирпелие — Пловдивско), *пр.* Бухалатъ, бухлестъ, забулестъ, забулятъ, качулатъ, чучулатъ: **була́ти** *кокбшки,* качулати, съ голѣми пере надъ очитѣ.

***Булбу́лъ,** *с. м. Т.* Билбюлъ, бюлбюлъ, славей.

***Булгари́на,** *с. ж. Т.* Булгария, баглама, байлама, балама, гадулка, дзънга, дрънкя, карадузенъ, сазъ, тамбура. ПСп. 51. 361... Иреч. Княж. Бълг. II. 97.

Булитина (Горно-Поройско), *с. ж.* Шумата, листата, съ които е свитъ мамулъ царевица; шлюпка. Вѣст. „Новини", III год. 95 бр. 2 стр.

Булка (Охридъ), *с. ж.* 1) Малко облаче. *Когато на връхъ пл. Галичица се появи* **булька,** *казватъ, щело да се развали врѣмето.* Шапк. Сб. II. 206. — 2) Свитъ врѣхъ на женски фесъ въ Костурско. Шапк. Сб. II. 274.

Две гжркьини сжрма́ точат,
Две влаиньки *булька́* виіат.
Шапк. Сб. I. 84, Охридъ.

Бу́лко (Ловч. помаци), *с. ж.* По́-голѣма сестра; како. ПСп. 57. 585.

Булку́вамъ, *гл. ср.* Ходя булка.

> Си́нкжтж і гурж́ уджри́лж,
> Пж нж Іа́нкж уста́нжлу
> Иди́н пишкир купри́нен,
> Де́ту сжс не́гу ште *булку́вж.*
>
> Русенско. МСб. XI. 46.

Булку́ване, *с. ср.* отъ **булку́вамъ.**

Бу́лски, ска, ско, *пр.* отъ **бу́ла.** Булинъ. — **Бу́лска** *ла́стовица,* птица дива ластовица.

***Булу́къ-баша́,** *Т.* Глава, главатарь на дружина, на билюкъ.

> Оди Грозда́ арамли́я,
> Арамли́ски *булу́к ба́ша.*
>
> Илиевъ, Сб. I. 296.

Булуле́й (Царибродско), *с. м.* Птица *Strix bubo,* болутинъ, булякъ, бухо, бухъ, бухълъ, духо, чухалъ. *Кжга́ ꙗднꙋ́ш се заже́нила ти́ца ꙗраби́ца, она повва́ла сва́тове врабчети́ꙗ, баꙇрактаре́—штрж́кове, а кум* — **булуле́ꙗ.** МСб. X. 155.

***Булю́къ,** *с. м. Т.* вм. **билю́къ.** *Колко по планината белутци́, толко на домакина* **булюци.** Любен. Баба Ега. 33.

Бу́лякъ, *с. м.* 1) Птица *Bubo maximus.* 2) Кожа, четка, която жени гуждатъ въ пазвата си, за да плашатъ дѣцата, кога ги отбиватъ. 3) Несрѣсана, бухалата, рунтава жена, мома; бухълъ. *Ти си като* **бульак** *в главата.* МСб. X. 228.

Бу́мбалъ (Търново), *с. м.* Отъ хавъ, отъ мѫхъ спластени фитили и топчета, който се сбиратъ по шевоветѣ на носена дрѣха. МСб. XIV. 209, **бу́мбжл.**

Бу́мбарче, *ум. ср.* отъ **бу́мбаръ.** Бръмбарче. *Му влѐгло* **бумба́рчето** *во лисичина дѝпка и беше збучало еднашка што да можит: бржжж дколу пжрчка.* МСб. VIII. 221, Прилѣпъ.

Бу́мба́ръ (Търново), *с. м.* 1) Черво *rectum,* дънешникъ, дънякъ, пинджувишъ, слѣпо черво, шерденъ. МСб. XIV. 209. — 2) Печено дебело овнешко чирво. Пиротъ, МСб. VII. 230.

***Бумбаши́ръ,** *с. м. Т.* Пашовъ, царски човѣкъ; комисаръ; пратеникъ.

> Стои бего та се чуди,
> Как да найде Елена робиня,
> Тай пустналъ е до три юнаци,
> Три юнаци, три *бумбашира,*
> Да си стигнатъ Елена робиня.
>
> Верков. Песме. 90.

Бумбулъ (с. Плѣвния — Драмско), *с. м.* Пламикъ, пламенъ, пламъкъ. МСб. VIII. 279.

Бу́мка, *с. ж.* Жаба *Bombinator igneus,* папунякъ. МСб. VII. Науч. отд. 426; МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, В. Т. Ковачевъ. 3.

Бу́нгуръ (Велесъ), *с. м.* Булгуръ, балгуръ.

***Бу́нда** (Банатски българе), *с. ж. Мадж.* Кожухъ безъ рѫкаве, длъгъ до петитѣ, носятъ го зимѣ на пѫть. МСб. XX. Бан. бълг. 1. *Шарена* **бу́нда.** Сравни и Дювернуа 173 стр.

Бунда́шъ (Банатски българе), *с. м.* Кожухъ съ рѫкаве, длъгъ до-надъ колѣнѣтѣ и нашаренъ отъ странитѣ съ нашивки. МСб. XX. Бан. бълг. 1.

Бунджоглавъ, ва, во (с. Гърчища — Велешко), *пр.* Рошавъ (?). **Бунджо́глави** *работиле, мазно́глави іа́ле.* МСб. XII. 233.

Бу́нди, *с. ж. мн.* 1) Бузи, ланити, ла́нти. В. „Новини" III год. 34 бр. 2) Въ Костурско невѣстинска дрѣха гиздило подъ шаека, кошната на врата и различно навезана съ коприненъ гайтанъ. Шапк. Сб. II. 274.

***Бундру́къ,** *с. м. Т.* Буюндрукъ, дърво съ синджиръ, за което налбанти, кога да коватъ волъ, връзватъ краката му и го окачатъ възъ чеперицата. МСб. XVIII. 193.

***Буне́тъ,** *с. м. Фр.* Женска шапка. Чолак. Сб. 55.

Бу́нжа и **бу́нжица** (Кичевско), *с. ж.* Мома, жена, която ходи несрѣсана, неомита, нестегната, обще нечистница; бу́рджа, бу́рджица, разтърсана, повлѣкана. Вѣст. „Новини" III год. 54 бр. 1 стр.

Бу́нжалестъ, ста, сто (Кичевско), *пр.* Нечистъ, разрошенъ, разтърсенъ, повлѣканъ, бу́рджалестъ. Вѣстн. „Новини" III год. 54 бр. 1 стр.

Бурда́къ, *с. м.* 1) Дървенъ кръстатъ сѫдъ за квасене въ него млѣко на бачия. МСб. X. 228 и XIV. 191. — 2) Бота. МСб. XVIII. 168.

Бурде́ль, *с. м.* Колиба къщурка въ земята; циганска кѫща; борделъ, бурделъ, бурдей, бурделница. МСб. X. 228 и XVIII. 9.

Бурденя́къ, *с. м.* 1) Кисело млѣко, размѣсено съ сироватка; кусатъ го овчари съ лъжица лѣтѣ; матеница, мѫтеница, ꙋгуртъ, ургутъ. МСб. XVIII. 168. — 2) Сѫдина бота. МСб. XVIII. 58.

Бу́рджа и **бу́рджица** (Кичевско), *с. ж.* Бу́нжа, бу́нжица. Вѣст. „Новини". III год. 54 бр. 1. стр.

Бу́рджалистъ, ста, сто (Кичевско), *пр.* Бу́нжалестъ. Вѣст. „Новини". III год. 54 бр. 1 стр.

Бурения́, *с. ж.* в. **бурянния́.**

Бу́ренъ, рна, рно, *пр.* Громоренъ, гламатуренъ, хаваления. МСб. X. 228. *Зашто̀ испу̀шти чова̀ло вя̀лната. — Абѐ она не ѥ тешка, ами́ е* **бу́рна** *за но́сенье.* МСб. XIV. 191. — **рно,** *нар.* Громорно, гламатурно, хаваления, мѫчно за носене.

Бурѝ,—рѣло, *гл. безл.* **бурѝ** *ми:* бурно е, хаваления е, та ми прѣчи да го нося. СМб. XIV. 191.

Бурилце, лца, *с. ср.* Накитъ нѣкакъвъ на джевре на кърпа. *Красиво джевре, накичено по крайщата съ копринени пискюлчета, аспри,* **бурилца** *и пр.* МСб. VIII. 54, с. Якуруда — Разложко.

Бурка́нъ, *с. м.* Стъкленъ цилиндриченъ сѫдъ. МСб. XIV. 210.

Бурлѣ́я, ешъ, *гл. ср.* Върлувамъ, бърлѣя. *Вънъ* **бурлѣеше** *силна снѣжна виелица.* Вѣст. День. II год. 374 бр.

***Бурма́-бюре́къ,** *с. м. Т.* Вита баница, на точила.

Бурсу́къ, *с. м.* Животно *Meles taxus Pall.*, барсукъ, язовецъ. МСб. III. Науч. отд. 353.

***Бурузàнъ,** *с. м. Т.* Който свири съ бурия; трѫбачъ.

Ах субра̀ха са, набра̀ха са
Си́чки ми бурузàни,
Ох засви́риха, засви́риха
Жлъ̀тите бури́и.
МСб. II. 125.

***Бурунджу́, бурунджиклѝя** и **бурунджу́къ,** *пр. незм. Т.* Бурунджучанъ.

Буряни́ца (Търново), *с. ж.* Броеница. *Сидефьни* **бурьжни́ци.** МСб. XIV. 210.

Бурянния и **бурени́я,** *с. ж.* Ястие на каша отъ нѣщо зеленчукъ, зеле и оризъ.

Бу́серъ (Врачанско), *с. м.* Бусъ.

Бусъ, бу́сове и **бу́сье,** *с. м.* Бусеръ: 1) Отдѣлна китка храсте, дърветэ. 2) Отдѣленъ коренъ трѣва като китка; бунъ, чучка. МСб. XIV. 191; Иреч. Княж. Бълг. II. 657.

Бу́тѣлъ, ла, ло (Търново), *пр.* Изкуфѣлъ, бухавъ: **бу́тьжлж** *кру́шж, ди́ньж. Изблудѣло като* **бутѣла** *шиква.* МСб. XIV. 210.

Бутѣ́я, ешъ, — тѣлъ, *гл. ср.* Постъпено губи здравето си; линѣя, чиая, вѣхна. Вѣст. „Новини" III год. 43 бр. 2 стр.

Бутѣ́яне, *с. ср.* отъ **бутѣ́я.** Линѣяне, чиаене, вехнене.

Бу́тимо (Горно-Джумайско), *с. ср.* Буталка, бу́тимъ, бутина, бути́нка, бутинъ, бутиня, мѫтка. ПСп. 41. 952.

Бу́тина (Охридско—Струмско), *с. ж.* Бутимо. *Да и́змжтит девет* **бу́тини.** Шапк. Сб. V. 204.

Бути́нка, *с. ж.* Бу́тимо. Любен. Баба Ега 38.

Бутинъ, *с. м.* Бу́тимо. Любен. Баба Ега. 38. *Беше отекол во лицето како некоі* **бутин.** МСб. XIII. 154; Изв. Слав. Сем. II. 293, Мияци—Дебърско.

Бути́ня, *с. ж.* Бу́тимо. *Ти го бий, ти го ка́рай, оно ви́ка: Тодорин, Тодорин?* Гатанка: **бутиня** съ млеко. Любен. Самовили. 36.

Бу́тора (Елена), *с. ж.* Нараслекъ на дърво; брука, брюка, върга, главулекъ, гутура. МСб. XIV. 210 **бу́турж.**

Буто́рица (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* 1) Голѣмо издуто, подпухнало мѣсто на тѣлото. 2) Болесть *Varses, Flebatus,* разширение на венитѣ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Бутра́че, *с. ср.* Раст. *Carlina acanthifolia All.,* бутракъ. МСб. XIV. Науч. отд. 39.

Бутура́къ, *с. м.* 1) Раст. *Potentilla Tormentilla Sibth., Tormentilla erecta L. За сърце ядатъ* **бутуракъ** (Софийско). МСб. XXI. Народна медицина. 13. — 2) Болесть бутурачъ. **Бутуракьо** *да го фане!* МСб. VIII. 240, Щипъ.

Бутура́чъ, *с. м.* Болесть по добитъка. *Malleus humitus, la morve,* бутуръ, бутуракъ, ботурачъ, гутурачъ; сапъ (руски). Съобщено отъ пловдивския ветерин. лѣкарь.

Бутури́сувамъ (да бутурисамъ), *гл. д.* Бутурйосвамъ. *Како шо си стѐіел, ко́га го* **бутури́сале** — *о̀тскочил дур некоде.* Мияци — Дебърско, Изв. Слав. Сем. II. 293.

Бутурйо́самъ, *гл. сврьш.* отъ **бутурйо́свамъ.** Да бутурясамъ. — **санъ,** *прич. стр.*

Бутурйо́свамъ и **бутурйо́сувамъ (да бутурйо́самъ),** *гл. д.* Бутурясвамъ, бутурисувамъ, бутамъ, гътамъ, събарямъ, сваламъ. *Дж ни* **бутурьо́сжш** *ньа́куі ка́мжк удгбрьж ми.* — **нъ се,** *гл. възвр.* Падамъ. *Чи сж спжни́ іно̀ту дети, чи сж* **бутурьо́сжі.** МСб. XIV. 210; XIII. Науч. отд. 436.

Бутурйо́сване и **бутурйо́сувание,** *с. ср.* отъ **бутурйо́свамъ.**

Бу́турче (с. Езерче — Разградско), *с. ср.* Раст. *Cyclamen coum Mill., Cyclamen hederaefolium Aiton.* и *Cyclamen neapolitanum Ten.;* зайче ухо, картофелъ, кралевина, любичица, милйогледка, свински хлѣбъ, скрѣжъ. МСб. XXI. Явашовъ. 31; XV. Науч. отд. 69.

***Бу́туръ,** *с. м. Т.* 1) Болесть *Ozène* по добитъка; отъ носа на добичето текатъ гѫсти сополи; в. **бутура́чъ.** МСб. X. Наученъ отд. 327.

Повратилъ сѐ Симонъ добаръ юнакъ,
И ми влезе въ темна кунушница,

И опитвитъ деветъ атли коньи,
Си-те ми 'и *бутурз* пофатило,
Си-те коньи въ земи попаднале.

Милад. Сб. 65 пѣс. 88 стр.

Бýтур дá те фáнс! Така кълнатъ въ Велесъ малко дѣте, кога се изпогани. МСб. XIV. 160. **Бýтурот** *те фркнал де, млчи!* Миякц — Дебърско, Изв. Слав. Сем. II. 293. 2) Раст. бутракъ, бутраче. *Изъ* **бутуритѣ** *се жълтѣеше буенъ, кичестъ млѣчокъ.* Трудъ. II. 426.

Бутурякъ, *с. м.* Въ гатанка за кола и волове: *Четúри четфбркьи, двамúна* бутуріака? ПСп. 47. 812.

Бухалáкъ, *с. м.* 1) Буба, бубалакъ, марóй. *Мжлчети,* бухжлáкжт *úди!* МСб. XV. 182. — 2) Човѣкъ като буба, рошавъ и страшенъ; бубалакъ. *Станáл си цьáл* **бухалáк!**

Бухáло, *с. м.* Бутало, буталка, бучкало, джурило, джурилка. МСб. X. 228 и XVIII. 88 и 166.

Буханáкъ (с. Конопчие — Чирпанско), *с. м.* Много силенъ вѣтъръ. **Бухунáкж** *зе пáк да дýж.*МСб. IX. 228.

Бухáра, *с. ж.* Сждина за вино; букара, пукалъ.

Бýхвамъ и бýхнувамъ (да бýхна), *гл. ср.* Ставамъ надутъ; издувамъ се, надувамъ се. *Тъжстóту* **бýхнжлу,** възишло, фтасало, надуло се. МСб. XIV. 210.

Бýхване и бýхнуване, *с. ср.* отъ **бýхвамъ.**

Бухелúна (Софийско), *с. ж.* Птица бухалъ.

Заженúла се чельýшка девойкьа,
Поканúла триста врàпци сфáтуи,
Пупýнкьо кум ю канúла,
Стара *буелúна* старбйкьа канила.

Шапк. Сб. II. 124.

Бýхка, *с. ж.* Бухнала коса надъ челото; бувка. *Мóдава ют сега на* **бýфкьите.** ПСп. 43. 149; МСб. IX. Науч. отд. 74.

Бýхкавъ, ва, во, *пр.* Бухналъ, бухлестъ, бýхнатъ, бушавъ, надутъ, издутъ: **бýхкжви** *кóсми.*

Бýхлестъ, ста, сто, *пр.* 1) Булатъ, бухалатъ, забулестъ, забулятъ, качулатъ, качуластъ, качулестъ, чучулатъ. **Бýхласта** *кокошка.* 2) Бухкавъ. МСб. IX. Науч. отд. 74.

Бýхна, ешъ, — налъ, *гл. ср.* отъ **бýхвамъ.** Да се издуя, да се надуя.

Бýхнатъ, та, то, *пр.* Бухкавъ: **бýхнжти** *ржкáви.* МСб. XIV. 210

Бухрúя, *с. ж.* Стѣна отъ плетъ и калъ въ селска кжща бурдель, въ хижа ýземъ между огнището и вратата за завѣтъ на огъня. МСб. X. 228 и XVIII. 9 и 14.

Бýхталникъ (Търново), *с. м.* Който въ вървежа си се буха о едно-друго, или чупи нѣща по пжтя; бýхтало. МСб. XIV. 210.

Бýхтало, *с. м.* Бýхталникъ.

Бухтаръ, *с. м.* Готвачъ, ахчия на градинарска дружина. ПСп. 65. 240.

Бухтúца (Загора), *с. ж.* Раст. *Convolvulus,* пóветица, сѣвлякъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 723.

Бухýкамъ (да бухýкна), *гл. ср.* Кашля, бухамъ, гихуцамъ, дърхамъ. МСб. XIV. 214.

Бухýкане, *с. ср.* отъ **бухýкамъ.** Бухане, кашлене, гихуцане.

Бухýкъ, бухýкъ! *междом.* Показва бухукане; гихуцъ, гихуцъ! МСб. XIV. 214.

Бýцка, *ум. ж.* отъ **бýца.** Бучка.

Бýцки, цка, цко, *пр.* отъ **бýка, улей.**

Очúте му са катó клáденци,
Устáта му іе катó кошáра,
Нóса му іе катó *бýцкьи* цифýн!

ПСп. 45. 463.

Буцýга и буцяга, *с. ж. ув.* отъ **бýца.**

Бучáло, *с. ср.* Дългата свирка на гайда; брецало, бручило, бручилка, гърдяло, ручало, ручило. ПСп. 41. 952.

Бýче, *с. ср.* 1) *ум.* отъ **букъ.** Буклица. 2) Китка дървета, гжста горица съ хубава прохладна сѣнка.

Пладнувай, девойко,
На голема нива,
Че и я пладнувамъ
На равна рудина
Подъ зелено *буче.*

МСб. XVIII. 146.

3) Връхъ, долъ покритъ съ гжста непроходима гора. 4) *С. об.* Смахнатъ, сбърканъ; ахмакъ, дебелакъ, букъ, бутмишъ. МСб. X. 229 и XIV. 191.

Бучúло, *с. ср.* Дъсчица, съ която грънчарь дава форма на сждоветѣ. МСб. XVIII. 189.

Бýчкало, *с. ср.* Бутало, бухало. МСб. XVIII. 166.

Бучкáрка, *с. ж.* Която бучка, бие масло на мандра съ бучка. МСб. XVIII, 167.

Бучкáрь, карé, *с. м.* Работникъ на бачия, който бучка, бие масло съ бучка. *Единъ* **бучкарь** *на день може ба избучка най много три бучки, или четири ведра и половина (всѣкое ведро по 12 оки).* МСб. X. 229 и XVIII. 167.

Дýни ми вéтре ладьане,
Разлади пóле ширóко,
По пóле цжрни аргáте,

По плáнин млáди шлегáре,
Под вéiник бéли *бучкарé*,
Iу лáгер млáди воiиици.
МСб. XVI—XVII. 128.

Бучни́къ, *с. м.* Бочникъ. МСб. XIV. 191.

Бу́шавъ, ва, во, *пр.* Бухкавъ. МСб. IX. Науч. отд. 74.

Бушни́къ, *с. м.* Бушница, пестникъ, пестница, стиска, тупаница, юмрукъ. Наука. I. 785.

Бу́щравъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Рошавъ, рохавъ, кощравъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 14.

***Буюндру́къ,** *с. м. Т.* Яремъ, хомотъ.

Буя́, и́шъ, буи́лъ, *гл. ср.* Буяя. *През пролетта гората* **буи́.** *Доде́ е млад, човек* **буи́.** МСб. X. 228 и XIV. 191.

Бу́ячь (Банатски българе), *с. ж.* Млада гора; дрездакъ, шумакъ, храсталакъ. МСб. XX. Банат. бълг. 1, **буячьтá.**

Бѣ́брекъ, *с. м.* Бубрекъ. ПСп. 44. 248.

Бъдне́ (Търновско), *с. ср.* Сѫдъ за вино; бере отъ 20 до 30 оки.

Бѣ́згамъ (да бѣзна, бѣзнувамъ), *гл. д.* Мѣтамъ, хвърлямъ. с. с. Ени-кьой и Габрово—Скеченско, вѣст. „Новини". III год. 34. бр. 2 стр.

Бѣ́згане, *с. ср.* отъ **бáзгамъ.**

Бъздѣ́лка (Шуменъ), *с ж.* Насѣкомо *Blaps mortisaga,* вонещица, пъздѣлка.

Бѫзду́някъ (Сюлюманъ-кехая, с. Марково — Пловдивско), *с. м.* Раст. бѫзунякъ. — *Пи́томен* **бъзду́няк,** раст. *Levisticum officinale,* девесилъ, кименъ, селимъ, русалия.

Бѣ́зна, ешъ, — **налъ,** *гл. ед-кр.* отъ **бѣзгамъ.** Да хвърля, да подмѣтна нѣщо полека.

Бѣ́знувамъ, *гл. уч.* отъ **бѣзна.** Хвърлямъ нѣщо полека. Малко-Търново, ПСп. 15. 447.

Бѫзо́влекъ и бѫзо́влякъ, *с. м.* 1) Раст. *Salvia pratensis,* гомнеръ, мезлеке, мидаръ, шабла. МСб. XXI. Явашовъ. 23. — 2) Раст. *Galeopsis Ladanum.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 77.

Бѫзоля́къ, *с. м. съб.* Мѣсто обрасло съ бѫзе. МСб. X. 229.

Бъклецъ, *с. м.* (Ловечь). *Синчец-*бѫклец, раст. *Scilla bifolia,* синчецъ, синиче, синь бъкълчецъ, дивъ зюмбулъ. МСб. XIV. Науч. отд. 67.

Бъкличáрка, *с. ж.* 1) Жена на бъкличарь. 2) Мома, която ходи съ бъклица да калесва на свадба, на кръщене, на служба; калесница. МСб. X. 229; Жив. Стар. III. 70.

Бъкличáрски, ска, ско, *пр.* отъ **бъкличáрь.**

Бъкличáрь, *с. м.* Който прави и продава бъклици. МСб. XVIII. 34.

Бъкличáсамъ, *гл. свър.* отъ **бъкличáсвамъ.**

Бъкличáсвамъ и бъкличáсувамъ (да бъкличáсамъ), *гл. ср.* 1) Опивамъ се. Жив. Стар. III. 221. — 2) Поболѣвамъ се отъ много пиене. МСб. X. 229.

Бъкличáсване и бъкличáсуване, *с. ср.* отъ **бъкличáсвамъ.**

Бѣ́кникъ, *с. м.* Бѫкникъ *веке,* млъкъ, стига толкосъ, омрѣзна ми веке! МСб. XV. Науч. отд. Слав. 17.

Бъко́лъ, бѣкли (Врачанско), *с. м.* Бъкълъ. МСб. XIV. 191.

Бѣ́кълчецъ, *ум. м.* отъ **бѣкълъ.** — *Синъ* **бѣкълчецъ,** раст. синчецъ-бъклецъ, в. при **бъклецъ.** ПСп. 51. 353.

Бълави́ца (с. Бирялци — Кайлярско) и

Бълвáйца (Дебъръ, Рѣсенско, Кичевско), *с. ж.* Раст. блувáйца. ПСп. 61. 359 и 360.

Бѣлдамъ (Воденско), *гл. д.* Бладамъ, блѣнувамъ, бълнувамъ, тлапамъ, тлапувамъ, тлапя, бълдая. Вѣст. Новини. III год. 94 бр. 2 стр.; сравни **блѫдáя.**

Бѣлдане, *с. ср.* отъ **бѣлдамъ.**

***Бълдарáнъ,** *с. м. Т.* Балдъранъ. Раст. *Chaerohyllum bulbosum.* ПСп. 65. 680.

Бълдáя, ешъ, *гл. д.* Бѣлдамъ.

Бѣлка (с. Киречъ-кьой, Солунско), *с. ж.* вм. **ябълка.** Шапк. Сб. VI. 430. *Блáгьи* **бѫлькьи.**

Бълни́камъ, *гл. д.* Клатукамъ, люлѣя сѫдъ съ вода да се плиска, да се вълнува; бърникамъ. Наука I. 874.

Бълни́кане, *с. ср.* отъ **бълни́камъ.**

Бълхáвица, *с. ж.* Мѣсто на дрѣха, уцапано отъ бълхи; бълхосранка, бълхотина.

Бълхосрáнка (Търново), *с. ж.* Бълхавица. *Прá, прá, пѫк* **бѫлхусрáнкити** *личят пу ри́зятѫ!* МСб. XIV. 210.

Бълхо́тина, *с. ж.* Бълхавица. *Ри́зата му садé* **блъхо́тини.**

Бълшáсамъ, *гл. свър.* отъ **бълшáсвамъ.**

Бълшáсвамъ и бълшáсувамъ (да бълшáсамъ), *гл. ср.* Добивамъ много бълхи. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Бълшáсване и бълшáсуване, *с. ср.* отъ **бълшáсвамъ.**

Бѣляни́къ (с. Висока — Солунско), *с. м.* Буренакъ. *Ут* **бѣлеани́к** *ни можими да флеáзими.* ПСп. 57. 569.

Бънъвре́ци, *с. м. мн.* Бреневе́ци, беневреци. МСб. X. 226.

Бърбáрамъ, *гл. д.* Бъркамъ, ровя, джуркамъ изъ вода, или изъ друго подобно;

бърбáча. *Іа виж* **брбáра** *ли детето на пжкьо в барата* МСб. X. 225, **бржбáра,** и XIV. 190, **брбáрам.**

Бърбáране, *с. ср.* отъ **бърбáрамъ, бржбáране.**

Бърбáча, **ишъ, — чилъ,** *гл. д.* Бърбарамъ. МСб. X. 227, **бржбáчем.**

Бърбáшка, *с. ж.* 1) Бръмка. 2) Бръбла.

Бърбинúло, *с. ср.* 1) Мравунякъ. МСб. X. 227, **бржбиньúло.** 2) Нѣколко откоса сѣно, натрупани на купчинка. МСб. VII. 225.

Бърболáнъ (Търново), *с. м.* Който много бърбори; бърборко, бъбрица. МСб. XIV. 210.

Бърбóрко, *с. м.* Бърболанъ, бъбрица. МСб. XIV. 210 и XIII. Науч. отд. 467.

Бърбóрковица, *с. ж.* Жена, мома бърборка; бъбрица.

Бърбóстене, *с. ср.* отъ **бърбóстя.** Бърборене.

Бърбóстя, **ишъ,—стúлъ,** *гл. д* Приказвамъ нищо и никакво, празни нѣща; бърборя, бърболя, брътвя, бръщелевя, дърдоря, дрънкамъ. жванкямъ, тричавя, шлякоря, шляпамъ. *Не* **бръбóсти.** МСб. XXI. Трънско. 61.

Бѣрва (Банатски българе), *с. ж.* Вѣжда. МСб. XX. Банат. Бълг. 1.

Бърдáрка (Орхане), *с. ж.* Циганка, катунка.

Бърдарь (Орхане), *с. м.* Циганинъ, катунарь.

Бѣрдѣли, *с. м. мн.* Бърдила, набърдила, набърдници, ватала на станъ. МСб. X 227. **бржделье.**

Бѣрдестъ, ста, сто, *пр.* Виторогъ, бърдоножки: **бръдести** *овни и агнета.* Любен. Баба Ега 26.

Бърдоножки, жка, жко, *пр.* Виторогъ, бърдестъ.

Сé ягнéта ваклушéта,
Сé ягнéта *брдоножки.*

Любен. Баба Ега. 26.

Бѣрзайчо (Велесъ), *с. ср.* Бързей на рѣка Вардаръ посрѣдъ града Велесъ. *На бел Вáрдар на* **бжрзаіче.** МСб. XIII. 44.

Бързелúвъ, ва, во, *пр.* Бръзъ, бръзливъ.

Бързиномъ, *нар.* Бързешкомъ. *С синове се подносúла како орел височинóм, како риба длбочином, како заяк* **брзином,** *како мечка страшином.* Любен. Баба Ега. 32.

Бързодýмъ, ма, мо (Джумая), *пр.* Който не се стърпѣва да не каже; бързорекъ.

Іеле си іе Іана *бжрводýма,*
Іана се от кон пофалúла.

МСб. XV. Науч. отд. 600. 80.

Бързокóнь, *с. м.* Бръзъ конь.

Кога идеш моми доря,
Вжрло кжрши *бжрвоконя,*
Долу носи чжрен калпак
Над очите, над веждето.

Илиевъ, Сб. I. 73.

Бѣрзомъ, *нар.* Бързешкомъ, бързо. *Нúі мúняхми приз тáм* **бжрдзóьм,** *чи ни гу вúдяхми.* МСб. XIII. Науч. отд. 467.

Бързорáкъ (Търново), *с. м.* Бръзъ човѣкъ; бързакъ. *Кжту бжштá си і тóі* **бжраурáк.** МСб XIV. 211.

Бързохóдче, *с. ср.* Назъвание на бръзъ конь; бързоконь, бързянъ конь, вихроходче, газобаруе

Куіе кончи дъ уседлаі:
Дълú кончи вихрухотчи,
Илú кончи *бързухотчи,*
Или кончи гъзубáрчи?

Елена, МСб. X. 73.

Бързú, úшъ,—вúлъ, *гл. ср.* Бърдзя, вървя, тека бързо. *Рикжтж* **бърдаú.** МСб. XIV. 211. *Бѣлилка се прави на такова мѣсто, гдѣто водата е плитка,* **бързú** *и има камени.* МСб. XVIII. 108.

Бързянъ, *с. м.* Бързоконь, бързоходче. Не е ли *бързата* коня?

Аку не убъда за день до край товна земя,
Я ща ти харизамъ Милкя — първо любе.
Милкя — поарво любе и *боарзяна* коня.

Чолак. Сб. 326

Бъркадáнъ, *с. м.* Качемакъ, кашамакъ. ПСб. 41. 954.

Бъркове, *с. м. мн.* На сомъ мустаци (?). МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 902

Бъркушъ, *с. м.* Бърканица. МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 51.

Бърлáкъ, *с. м. ?* Ергенъ.

Бѣрлестъ, ста, сто, *пр.* Бърлявъ въ 1-то значен.

Родила машко детенце,
На секуму е прилика:
На попо е брадесто,
На протогъер—гжрлесто,
На арапо—*бърлесто!*

Шапк. Сб. VI. 446.

Бърливъ, ва, во, *пр.* 1) За овца, за животно: боленъ, не върви съ стадото, стои на едно мѣсто и само се върти; има въ черепа малъкъ мозъкъ и много вода. МСб. XVI—XVII. 272. *Е море кýмче, елé сам си* **брльúва** *у глáвáта, та заборúх да ти кáжа.* МСб. X. 188. — 2) За човѣкъ: разсѣянъ, невнимателенъ. МСб. XVI—XVII. 272. — 3) Който само пъка и се кара; опакъ, зълъ. **Брълúва** *áло!* МСб. XXI. Трънско. 59.

Бърля́въ, ва, во, *пр.* 1) Който има голѣми бърли, бърни; джукестъ, бърлестъ, бърнестъ. 2) Който много приказва; устатъ, джукестъ бъбривъ.

Бѣрнестъ, ста, сто, *пр.* Който има дебели бърни; бърлявъ, джукестъ.

Бѣрсяци, *с. м. мн.* Племено назъвание на селянитѣ отъ полето около Крушево въ Македония. Трудъ. II. 601; МСб. XVI—XVII. 74; Изв. Слав. Семин. 204.

Бърчени́къ, *с. м.* Сукманъ съ много бърчоци на кръста.

Бърчо́къ, *с. м.* Набърчено, бръчкули на пояса на сукманъ. *Уста́нж джъ дуиска́ржм* **бжрчо́кжт** *на хуста́ньжт.* Котелъ, МСб. XV. 182.

Бѣръ-бъръ! *междом.* Показва много бъбране.

Бъръшъ, *с. м.* ?
Туря на невѣстж-тж на главж-тж бунетъ, или гж свръзува съсъ **бжржшъ.** Чолак. Сб. 55.

Бѣска (да бѣсне), *гл. безл.* Блъска, ударя, пада мълния; трѣска се. *Ла́мьа коа ќе у́дри не́гдека, коа ќе* **бѣсне** *ве́да на не́коїа ни́ва, то́ва место но́гу берикьет ќе да́ва.* МСб. XVI — XVII. 228; XX. Велес. 9.

Бѣскамъ се, *гл. об.* Блъскамъ се, залѣгамъ, трудя се, работя, бъща, чалаштисвамъ. *Бжска́х са,* **бжска́х са,** *дуну сбера некоа пара́, е па не можа́ и това си іе.* МСб. XIV. 191. *Още ли* **се бжскаш?** *Іа* **се бжскак** *цел ден.* МСб. X. 229.

Бѣскане, *с. ср.* отъ **бѣскамъ се** и **бѣска.**

Бѣсна, ешъ, — налъ, *гл. ср. свър.* Да блъсна, да блесна, да свѣтна. *Во юнакóви ра́мни дворóви я́сно іе сжнце* **бжсна́ло.** Шапк. Сб. I. 139, Тиквешко.

Бѣсне, — нало, *гл. ед-кр.* отъ **бѣска.** Да се тресне.

Бѣтвамъ (да бѣтна, бѣтнувамъ), *гл. д.* Джитвамъ тояга да се прѣвърта на двата си края и да прави колела. МСб. X. 230.

Бѣтване, *с. ср.* отъ **бѣтвамъ.**

Бѣтна, ешъ,—на́лъ, *гл. ед кр.* отъ **бѣтвамъ. — натъ,** *прич. стр.*

Бѣтнувамъ, *гл. уч.* отъ **бѣтна.**

Бъхто́тене, *с. ср.* отъ **бъхто́тя.** Бъхтѣне.

Бъхто́тя, ишъ,—тилъ, *гл. д.* Бъхтя, бия. *Ко́лку шж тж* **бжхто́тьж** *а́с тебьж, дурде тж уду́чж ут то́с ждет.* МСб. XIV. 211.

Бѣчвище, *с. ср. ув. ук.* отъ **бѣчва.**

Бѣчевка, *ум. ж.* отъ **бѣчва.** Бъчвица.

Бѣчкамъ (да бѣчна, бѣчнувамъ), *гл. д.* Бутамъ, катурямъ, бичкамъ. *Дж н ти* **бжчнж** *кжвету, чи* .... МСб. XIV. 211.

Бѣчкане, *с. ср.* отъ **бѣчкамъ.**

Бѣчна, ешъ, — налъ, *гл. ед кр.* отъ **бѣчкамъ.** Да бутна, да бична.—**натъ,** *прич. стр.* Бутнатъ, катуренъ, бичнатъ.

Бѣчнувамъ, *гл. уч.* отъ **бѣчна.**

Бѣща, ишъ,—щѣлъ, *гл. ср.* Бъскамъ се. МСб. XIV. 191.

Бѣщѣне, *с. ср.* отъ **бѣща.** Бъскане.

***Бюлбю́лъ,** *с. м. Т.* Булбулъ, билбюлъ, славей.

Два *бюлбула* на пенджери пѣятъ,
Весь-день пѣятъ, сва нощь отпѣватъ;
Два са млади сва-нощь прѣговарятъ:
Коя гора отъ коя по́-болѣ?

Чолак. Сб. 335.

Бюлюкте́шинъ, *с. м. Т.* Вториятъ овчарь на голѣмо стадо овце браница; подкехая. ПСп. 28, 543.

***Бюлю́къ,** *с. ж. Т.* Билюкъ.

***Бюрюнджикъ,** *пр. неизм. Т.* Бурунджукъ, бурунджучанъ. *Двана́йсе ру́зи* **бюрюнджи́к.** Янковъ, Сб. 15.

В. в. *в.*

Ва́а (Велесъ, Щипско, Кочанско), *мѣстоим.* **вм. ва́я,** тая.

Излéзете, отфóрете
На мéнека іабанджиіа,
Ва́а вéчер да нокьéвам,
Утре ра́но ќе си óдам!

Шапк. Сб. I. 153.

Ваба́, *с. ж.* 1) Видинъ: платъ аба, шаекъ, олеви. МСб. V. 219 и XVIII. 94. — 2) Бѣлоградчишко: абяна горня дреха безъ ржкаве, дълга до-надъ петитѣ, поржбена около-връстъ съ бѣли и сини гайтани, носятъ я булки и по́-млади жени. МСб. X. 230.

Ва́ганка (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Ваганъ. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Ваганче, *ум. ср.* отъ **ваганъ.** Паничка. *Една шепа кръвь въ едно земіено* **ваганче.** Шапк. Сб. IV. XXVI.

Вагарéцъ, *с. м.* Вжгарецъ. ПСп. 43. 64.

Вагáчка (Елена), *с. ж.* — *Кжкво́ і туі мáзжни: нж* **вжгáчки-вжгáчки!** нееднакво, нѣйдѣ пó-тъмно, нѣйдѣ пó-свѣтло. МСб. XIV. 213.

Вагáшче (Трѣвна), *ум. ср.* отъ **вагáшъ**, парче земя, нива, лозе и др. МСб. XIV. 213, **вжгáхчи.**

***Вагилáрь** (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. Гр.* Малко седемь-осемгодишно дѣте, което бави малки дѣца, кога родителитѣ имъ работятъ въ полето. МСб. VIII. 279.

***Вáглямъ** (с. Плѣвня — Драмско), *гл. д. Гр.* Бавя, залисвамъ дѣте пеленаче. МСб. VIII. 279.

Вáгляне, *с. ср.* отъ **вáглямъ.**

Вадарка, *с. ж.* Която вади, полива нѣщо.

Вадарь (с. Гайтаниново — Мървашко), *с. м.* Който вади, полива нѣщо. *Фасулъ що краджтъ едни* **вадаре**, *кога вадьтъ своя си фасулъ, по 5 гроша на оката глоба.* МСб. XIII. Науч. отд. 350.

Вáденъ, на, но, *прич. стр.* Щавенъ, аргасанъ. *Овча или ковя* **вадена** *кожа.* МСб. VI. 150.

Ваджи́шки, шка, шко, *пр.* Оваджи́шки, оваджийски. *Пустото* **ваджишко** *дѣте!* Трудъ. I. 581.

Вáдище, *с. ср.* Корито на нѣкогашна вода; вада на запустѣла воденица. МСб. X. 230 и XVIII. 181.

Вадулякъ, *с. м. себ.* Много вадулици отъ дъждъ.

Вáдянче (Търново), *с. ср.* Картинка, която дѣца купуватъ и прѣваждатъ на бѣлото на книгитѣ си, като я залѣпятъ на тѣхъ. *Вúш ác кóлку* **вáдьжнчитж** *іимжм!* МСб. XIV. 211.

Вáжица, *с. ж.* Вжжица.

Вазда́денъ, *нар.* Веденъ,

> Той отиде затъ каштата,
> Затъ каштата градината,
> Там' си везá денъ *вазда́денъ.*
>
> Верков. Песме. 157.

Вазми́хсувамъ (Ахж-Челебийско), *гл. д.* Възмѣсвамъ, възмисамъ, градж свадба. *Сигá свáдба* **вазми́хсуваме.** Родоп. Стар. II. 14; МСб. IX. Науч. отд. 26.

Вáйгалестъ, ста, сто (Прилѣпъ), *пр.* Валчестъ. *Нáйдоф кáм'че* **ваiгáлесто.** ПСп. 47. 817.

Вайорданска вода (Велесъ), донесена отъ рѣка Вáйорданъ. МСб. XX. Велес. 9.

Вáйорданъ (Велесъ), *с. м. соб.* 1) Рѣка Йорданъ. *Кье гьи нáтера да пóминат преку* **Ваіордáн.** МСб. XII. 163 2) Празникъ Богоявление, Водици. МСб. XX. Вел. 9.

Вáка (Кукушъ), *нар.* Вамо, вакай, насамъ, натукъ. Шапк. Сб. III. 84, *гледáйте* **вáка.**

Вáкай (Велесъ), *нар.* Насамъ, натукъ, вака, вамо. *Ела пó-***вакаі** *дó мене.* МСб. XX. Велес. 53. *Тогáва бýрите потерáле лáігьата онáкаі—***вáкаі, натамъ—насамъ.** МСб VI. 164.

Ваклевчé, *с. ср.* Вакло ягне.

> Офчици се изягнили
> Се офчéта *ваклефчéта,*
> А овнéта калешчета.
>
> Илиевъ, Сб. I. 165

Вáлавецъ (Велесъ), *с. м.* Една ситна трѣва, вита, малко трънлива. *Коледето се завáлуе нáі-арно от* **вáлавец,** *сýсерка, а кога нема* **вáлавец,** *гóрат слáма.* МСб XI. 86 и XX. Велес. 10.

Валáвица (Велесъ, Граховско), *с. ж.* Валявица. *Нека иде вéртежот каі што* **валáвици** *вéртат* МСб. XI. 87 и XX. Велес. 10.

Валавичарь (Граховско), *с. м.* Валявичарь. *Вика като* **валавичар.** МСб. VIII. 233.

Вáлага (Ново Село — Видинско), *с. ж.* Нанадолнище. *Чъ гидъмо у* **вáлъгу.** МСб. XVIII. Науч. отд. 501.

Валамé, *с. ср.* Бáбиленикъ, койнакъ, конякъ, сая, фиска. МСб. VII. 230.

Валéвица, *с. ж.* Дъждовно врѣме; валежъ, мокрежъ. МСб. IX. 228.

Вáленъ, лна, лно (Врачанско), *пр.* Уваляпъ, нечистъ, мърсенъ. *Гньáсаі нáі-***вáлната** *дреа у водата, дуде веме да пушта бистрá вóда.* МСб. XIV. 194.

Вáлецъ, вáлци, *с. м.* Валякъ, валуга, бучка, топче. *Качамакътъ е на* **валци,** *има* **валци,** не е разбърканъ добрѣ, та има топчета брашно. *Да се избърка качамакътъ, значи да нѣма* **валци.** *Пукамъ* **валци,** особенъ начинъ за лѣкуване. МСб. X. 230 и XVIII. 49.

Валия (св. Гора), *с. м.* Въ монастирски метохъ слуга, който съ едно или двѣ мулета върши разни работи. ПСп. 64, 582.

Валтáрь, *с. м. Гр.* Алтаръ, олтаръ. МСб. VIII 279.

Валýга, *с. ж.* Валецъ, бучка, топка, лопка (сирене, снѣгъ). ПСп. 47. 819.

Валчавáстъ, ста, сто (Врачанско), *пр.* Валчестъ. *Іа ми донес един* **валчавáс** *кáмик.* МСб. XIV. 191.

Вáлчавестъ, ста, сто (Велесъ), *пр.* Валчестъ, **валчавáстъ,** *Од овві рúд да бýтнеш еден*

ва́лчавес *ка́мень, къе се тя́ркали та́дури долу*. МСб. VII. Науч. отд. *457.

Валъ, *с. м.* Накладенъ огънь за видѣло. *Межитѣ ставатъ и по широки дворове и гумна при* валъ *на срѣдата огънь за видѣло.* ПСп. 57. 588.

Валя́нка (Габрово), *с. ж.* Навалица. *Ту́чат по* вжльа́нкж. МСб. XIV. 213.

Ва́ми, *мѣстоим.* вм. **васъ.**

Им го́ворит света́ дева Ма́рия :
Ай ви *вами* седмокрили а́нгели.
Илиевъ, Сб. I. 115.

Вамо (Македония). *нар.* На това мѣсто; тука тукъ, овдѣ, овдѣка, само, самъ, сѣмо. *Оди* **ва́мо !**

Ше́там, си ше́там *ва́мо* ў горе,
Ва́мо ў горе низ градйнье-во.
Шапк. Сб. V. 226.

Вампирджия, *с. м.* Който може да гони и изтрѣбя вампиритѣ; той е заченатъ отъ свапиренъ татко или роденъ на задушна сжбота; вапирджия, вампираръ, вампирджия, сжботникъ, светичаръ. ПСп. 41. 984.

Вамъ, *мѣстоим.* дат. пад. мн. ч. отъ **ти.** Ви.

Проговбри желе́н Не́но:
— Фа́ла *ва́мо*, си се́лянье!
Илиевъ, Сб. I. 92.

Ванда́къ, *с. м.* Кжсъ вълна; пашкулъ, фандакъ: вжнда́кь *вя́лнж.* МСб. XV. 183.

Ванзаливъ, ва, во, *пр* Вжзливъ.

Ми люляйте моето люби высоко,
Че е д'рво мравльиво,
Че е вуже *ванзальиво*,
Ке се скине, ке да падне.
Верков. Песме. 33 стр.

Вапирджи́я, с. *м.* Вампирджия.

Вапса́рница, *с. ж.* Бойджийница. Трудъ. II. 1382.

Вара́, *нар.* Въ: *кара́*-вара́, карай-варай, тъй, инакъ, какъ да било, всѣкакъ, когато и да бжде, ще дойде врѣме, единъ день. *Кара*-вара́ *и іа станах кмет.* Жива Стар. II. 127. *Он ме би, ама кара́*-вара́ *и іа че му отвжрнем.* МСб. XII. 284.

Варакладо́самъ, *гл. свър.* отъ **варакладо́свамъ.** Да варакосамъ. — **санъ**, *прич. стр.* Варакосанъ.

Варакладо́свамъ и **варакладо́сувамъ** (да варакладо́самъ), *гл. д.* Варакосвамъ, варакладисвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Варакладо́сване и **варакладо́суване**, *с. ср.* отъ **варакладо́свамъ.**

Ва́рамъ, 1) *гл. ср.* Варкамъ, бързамъ. Шапк. Сб. III. 97.

Да не *варамъ* нощна кова,
Нощна кова на полунощъ; . . .
Да не варамъ по стре'и-те,
Да ме капе капчиние-то.
Милад. Сб. 438 стр. 446 пѣс.

2) *гл. д.* Царибродско: мамя.

Никбла лжже Лильа́на,
Лжга́ гъу, не излага́ гъу,
Вара́ гъу, не прѣварй гъу.
МСб. XI. 10, в. и IX. 148.

Варамя́самъ, *гл. свър.* отъ **варамя́свамъ.**

***Варамя́свамъ** и **варамя́сувамъ** (да варамясамъ), *гл. ср.* Веремясвамъ.

Ва́ране, *с. ср.* отъ **ва́рамъ.**

Вараня́къ, *с. м* Младъ дивечь.

Ва́рвамъ и **ва́рувамъ** (Врачанско), *гл. д.* Оставямъ на мира; не бутамъ, не закачамъ, не безпокоя: ва́рваі *детето, нека си играе там!* МСб. X. 231 и XIV. 191.

Ва́рвудници (с. Райково, Ахъръ-Челебийско), *с. м. мн.* Въ коледарска пѣсень:

Спиш ли, ста́ни, ра́збуди се,
Ко́ладице, воа́рварице,
Душли́ ти сме дубри́ гостіе
Ко́ладници *воа́рвудници*,
Та ти но́сим кула́ бра́шну.
Илиевъ, Сб. I. 61.

Ва́ргалестъ, ста, сто (Прилѣпъ), *пр.* Валчестъ. ПСп. 48. 992.

Варда́лямъ, *гл. д.* Търкалямъ, валямъ. *Ни си* вжрда́льжі *дрехити.* МСб. XIV. 213. —**мъ се**, *гл. възвр.* Търкалямъ се, валямъ се. *Мари! видѣ ли нѣкое дѣте съ пелѣнж* да се вардаля *по пжть-тъ?* Чолак. Сб. 60. *Сжбу́дих сж нуштес пу іно́ време, чи́* сж вжрда́льжх, *чи́* сж вжрда́льжх *іиз дрехити — ни мужи́х по́вичи дж зжсне. Іи тбі* сж вжрда́льж *іс хбржтж.* МСб. XIV. 213.

Варда́ляне, *с. ж.* отъ **вардалямъ.**

Вардзи́я, *с. ж.* Варзилка, варзило. ПСп. 43. 64.

Ва́рдисамъ, *гл. свр.* отъ **ва́рдисвамъ.**

Ва́рдисвамъ и **варди́сувамъ** (да ва́рдисамъ), *гл. д.* Правя нѣщо лоше, злина. *На вто́ро причестие што* ва́рдисал *чо́век, се пред него къе и́злез : кбі на жена пріи́шол, жена ту́ва пред си́те къе и́злезе.* МСб. XII. 163; МСб. XX. Велес. 10, варди́суіамъ.

Ва́рдисване и **варди́суване**, *с. ср.* отъ **ва́рдисвамъ.**

Вардия́нъ, *с. м.* Вардачъ.

Варѣ́камъ (да варѣ́кна), *гл. ср.* 1) Варякамъ, врѣкамъ, плача. *Ѣ виж защо* варѣ́ка *детето.* 2) Плача се, оплаквамъ се отъ

нѣщо, варекамъ се. МСб. X. 231 и XIV. 191.
— мъ се, *гл. възвр.* Плача се, оплаквамъ се, тжжа се. *Стана* се варека *отъ мжжа си.* Жива Старина, II. 126.

Варѣкане, *с. ср.* отъ **варѣкамъ** и **варѣкамъ се.**

Варѣкна, ешъ,—налъ, *гл. ед-кр.* отъ **варѣкамъ.** Да врекна, да изпища.

***Варѣлче,** *с. ср. Гр.* Малко буре, бъчвица. Сравни Дювери. 323 стр. **вѫрелче,** дѣто криво го тълкува.

Вáреникъ, *с. м.* Начинътъ, по който се готви нѣщо за ядене; кухня. *Селски* вареникъ, както сѝ готвятъ селѣнитѣ. МСб. XVIII. 59.

Вáренъ, вáрна, но, *пр.* Що е за (отъ) варь. Вáрны *трапь.* МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

Вáрень (Ахж-Челебийско), *с. ж.* Вариво. *Вóда, га врú на óгнеат беас* вáреань, *дубúткат еа iáлуф и тýрцитеа са плóдеат.* МСб. XI. 73.

Вáреци (Орхание), *с. м. мн.* Вресъци, писъци. *Двóрскьи се кáщи* вáреци *се чýiат, у нáша-та кащa нúщо се не чýе!* Шапк. Сб. V 294.

Варзия́, *с. ж.* Вардзия, варзилка, варзило. МСб. XIV. 213, **вжрзия́ж.**

Вáркость, *с. ж.* Варкане, бързина, бързость.

Очáру, попáру,
Цревáта ти попарени:
Дзáран от *вáркости,*
Вéчер от глáдости!
Г.-Джумайско, ПСп. 46. 680.

Вáрувамъ, в. **вáрвамъ.**

Я онá му отговáря:
— Мирýй, *варýй,* чуж юнáче,
Хéто брат ми дéка гледа,
Над менéка глáва върти,
А над тéбе сáбя върти.
ПСп. 21. 557.

***Вáрушъ,** *с. м.* Вароша.

Вáрькъ, рка, рко (Габрово), *пр.* Врещъ, уварливъ: вáржж *боп.* МСб. XIV. 211.

Вáря, ишъ, *гл. д.* Боря. *Сон' ме* вáрит, налегналъ ме е сънъ, сънъ ме бори, троши, ломи.

Сонъ ми го *варитъ* и ми го кжршитъ,
А нематъ лудо да ми заспіетъ.
Милад. Сб. 370 пѣс.

— **ря се,** *гл. вв.* Надварямъ се.

Іутгувара добжр іунакъ:
— Іаіде дидим *да са варим*
Чак уд інстук дур заiода,
Іаку мене ти надвариш,
Ше ми земиш бжрза коня.
МСб. XXI. Волградско. 3.

Вáсамъ се, *гл. вв.* Боря се. *Да* се васано, да се борние. Тетово, ПСп. 39. 426.

Василичарка (Охридско), *с. ж.* Пржчка суръкварка. Шапк. Сб. II. 156.

Василичарски, ска, ско, *пр.* отъ **василичарь.** Василичарски *пѣсни;* василичарска *дружина.* Шапк. Сб. I. 83; II. 157 и VI. 457.

Василичарь (Охридско), *с. м.* 1) Сурукварь. Шапк. II. 156. — 2) Прѣоблѣчени люде съ смѣшни дрехи като старци, които срѣщу нова година прѣзъ нощьта ходятъ по кжщитѣ, та изпращатъ старата година и посрѣщатъ новата. Вѣстн. „Новини“ V год. 28 бр.; Шапк. Сб. II. 157.

Вáскамъ (да **вáсна, вáснувамъ**), *гл. д.* Враскамъ, фраскамъ, блъскамъ, удрямъ. *Кжтý тж* **вáснж** *в глжвжтж!* Котелъ, МСб. XV. 182.

Вáскане, *с. ср.* отъ **вáскамъ.**

Васлúкъ, *с. м.* ? Нѣма ли нѣщо общо съ *василикон,* съ *васия?*

Назáт, назáт, чужджи іунáк
Чýжджи іунáк. Гіуру *васлúку,*
Ке ми строшиш сжрмену кулáнчи!
Разлошко, ПСп. 39. 462.

Вáталке, *с. ср.* Горнята часть на ватала, дѣто тъкачката хваща, та набива вжтъка; ваталъ. МСб. X. 231.

Вáталъ (Силистренско), *с. м.* Ваталке, ватала. *От теви тешки* вáтали, *от тáви крúва кобúлца.* МСб. VIII. 82.

***Ватáнъ,** *с. м. Т.* Бащиния, общия имотъ на едно семейство у родопскитѣ помаци. МСб. XVI—XVII. 380, Чепеларе.

Ватáхъ (Самоковско), *с. м.* Най-главния майсторъ на видня. МСб. XV. Науч. отд. 277, сравни го съ **ватафинъ.**

Ватрáкъ, *с. м.* 1) — 2) Недоскопенъ овенъ, съ едно ятро. МСб. X. 231 и XVIII. 164.

Вáцани (с. Габрово — Скеченско), *с. ж. мн.* Плодътъ на черница, в. **бóболка.** Вѣст. Новини III год. 34 бр. 2. стр.

Вбѣсвамъ (да **вбѣся**), *гл. д.* Обѣсвамъ. *Скóру гу в Тжрнов кáржіти и гу* вбесéте *нж срет пазáрье* Търновско, МСб. VI 64

Вбѣся, ишъ, — силъ, *гл. свър.* отъ **вбѣсвамъ.** Да обѣся.

Вглѣтвамъ се (да **се вглетя́**), *гл, об.* За хлѣбъ: ставамъ клисавъ, вглетéнъ; вдлѣтвамъ се. Врачанско, МСб. XIV. 191.

Вглётване, *с. ср.* отъ **вглётвамъ се.** Вдлетване.

Вглетёнъ, на, но, *пр.* Вдлетёнъ, клисавъ.

Вглетя́ (да се), и́шъ, — ти́лъ се, *гл. свър.* отъ **вглётвамъ се.** Да се вдлетя.

Вгóдина, *нар.* Догодина. *Мълчи Кáло не плáчи пáкъ* **въ гóдина** *ке дойда.* Блъгар. Книжици, I год. 162 стр *Ясъ кье родамъ много гроййзе* **вгодина.** Блъгар. Книжици. I. 223.

Вгрéпцамъ, *гл. свър* отъ **вгрéпцувамъ.** Да вчепкамъ, да докопамъ. — **цанъ,** *прич. стр* Вчепканъ, докопанъ.

Вгрéпцувамъ (да вгрéпцамъ), *гл. д.* Вчепкувамъ, докопвамъ, улавямъ. Блъгар. Книжици. III. 32

Вгрéпцуване, *с. ср.* отъ **вгрéпцувамъ.**

Вгуря́ (да се), и́шъ, — ри́лъ се, *гл. свър.* отъ **вгуря́вамъ се.** Да обръгна, да обдръгна, да се огуря.

Вгуря́вамъ се (да се вгуря́), *гл. об.* Обръгвамъ, обдръгвамъ, огурявамъ се, одръгвамъ, привиквамъ, навиквамъ, научвамъ се, алащисвамъ.

Вгуря́ване, *с. ср.* отъ **вгуря́вамъ се.**

Вда́ря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **вда́рямъ.** Да ударя. — **ренъ,** *прич. стр.* Ударенъ.

Вда́рямъ (да вда́ря), *гл. д.* Ударямъ.

> Пумери нж с тжнка пушка,
> Мене *вдари* въ дьасну крилце,
> Іа брата ми сжвсьам уби!
> МСб. VII 5.

Вда́ряне, *с. ср.* отъ **вда́рямъ.** Удряне.

Вдѣвамъ се (да се вдѣна), *гл. об.* Дѣвамъ се, скривамъ се, загубямъ се. *Дека се* **вдена,** *мамо?* МСб VI. 168.

Вдѣна (да се), ешъ, — на́лъ се, *гл. свър.* отъ **вдѣвамъ се.**

Вджаша (да се), ишъ, — шилъ се, *гл. възвр. свър* Да се уплаша. — **шенъ,** *прич. стр.* Уплашенъ, вжашенъ. ПСп. 43. 76.

Вди́ганица, *с ж.* Вдигане, вдигань. *Слáганица и* **вди́ганица.**

Вди́гань, *с. ж.* Вдигане, вдиганица. Трудъ. II. 739.

Вдига́чка, *с. ж.* Дигачка, на воденица справа, съ която се подига и сваля горнякътъ, та да се меле мливото пó-едро или пó-ситно; подигáло, коби́лка, кюхало. МСб. XII. 271 и XVIII. 177.

Вдла́бвамъ и вдла́бямъ (да вдла́бя), *гл. д.* Заглавямъ нѣщо въ длабъ; задлабвамъ.

Вдла́бване и вдла́бяне, *с. ср.* отъ **вдла́бвамъ.**

Вдла́бя, ишъ,—би́лъ, *гл. свър.* отъ **вдла́бвамъ.** Да задлабя. — **бéнъ,** *прич. стр.* Задлабенъ.

Вдлётвамъ се (да се вдлетя́), *гл. об.* Вглетвамъ се. МСб. XIV. 192.

Вдлётване, *с. ср.* отъ **вдлётвамъ се.** Вглетване.

Вдлетя́, и́шъ, — ти́лъ се, *гл. свър.* отъ **вдлетя́вамъ се.** Да се вглетя. — **тéнъ,** *прич. стр.* Вглетенъ, клисавъ.

Вдържá, и́шъ,—жáлъ, *гл свър.* отъ **вдѣржамъ.** Да удържа. — **жáнъ,** *прич. стр.* Удържанъ.

Вдѣржамъ (да вдържá), *гл. д.* Удържамъ.

> Чи гу прукле Бужа майка;
> — Іоі та, тебе, идно джрво,
> Цвет да цжфниш, да ни вжржиш,
> И да вжржиш, да ни *вджржиш.*
> МСб. VII. 6.

Вдѣржане, *с. ср.* отъ **вдѣржамъ.** Удържане.

Вдѣхвамъ се и вдѣхнувамъ се (да се вдѣхна), *гл. об.* Втжхвамъ се, втѣхвамъ се, въвонѣвамъ се, завонѣвамъ, вмирисвамъ се.

Вдѣхване и вдѣхнуване, *с. ср.* отъ **вдѣхвамъ се.**

Вдѣхна (да се), ешъ, — на́лъ се, *гл. свър.* отъ **вдѣхвамъ се.** Да се втъхна, да се въвонѣя.

Ве, *мѣстоим.* **вм. ви,** васъ. *Кога ке* **ве** *видамъ, ке ви дадамъ книгата.* ПСп. 3. 182, в. и МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 23. *Та* **ве** (?) *са излезж и таıа гудинж на лету.* МСб. VIII. 141, Рупчосъ.

Вéгялце и вéдалце (Велесъ), *с. ср.* Куница, съ която обицата се окача на ухото; тегло́. МСб. VII. Науч. отд. 457.

Вéда (Кочани, Щипъ), ешъ, *гл. д.* Въдя. *Гнездо да си напрáам, мали змийчи́ньа* **да вéдам.** Шапк. Сб. V. 59. — **Веда се,** 1) *гл. възвр.* Навождамъ се.

> *Веди сѐ* долу наша дружко,
> Дуръ да ти кладатъ нетопъ на чело-то,
> Нетопъ на чело-то, плоча на сжрце-то.
> Милад. Сб. 520 стр.

2) *гл. об.* Велесъ: въдя се. *Ластóвиче у кýкьата ако ти* **се веде,** *срекьно било за кýкьата. Каі што и́ма ластóвиче* **да се веде,** *у тáıа кýкьа дж́рво трештено има — éли штица, éли грéда.* МСб. XVI — XVII. 229. *Нефелало да и́ма и* **да се вéдат** *галáбчиньа и зáеци у кýкьата (на несрекьа ıе), оти се запустýела таıа кýкьа.* МСб. XVI—XVII. 237.

Вѣджа́тъ, та, то, *пр.* Съ голѣми вѣжди; вѣждестъ.

Дéвере, пéро окáто,
По́-малко е окáто,
По́-вече е *веджáто*.
МСб. XXI. Трънско. 36.

Беднáжка, *нар. смекч.* отъ **веднáжъ.**

Вѣдóрница, *с. ж.* Вѣдърница. *Чаша* вѣдорница, голѣма като вѣдро; вѣдреница. ПСпБр XI. 164.

Што ти дóйде кýрвино кóпиле,
Ти іа грáби млáда Маркóвица,
И ти грáби чáша *ведóрница*.
Шапк. Сб. IV. 345, Дебърско.

Вѣдрени́ца (с. Градоборъ — Солунско), *с. ж.* Чаша вѣдорница.

Мóже іас да достúгнжм,
Оп да не се порéдени
Сúте чáша *ведрени́ца!*
Шапк. Сб. Ш. 74 и IV. 318.

Вѣдри́чица, *ум. ж.* отъ **вѣдри́ца.** *Со* ведри́чица *нá глаа.* Шапк. Сб. Ш. 68, Охридъ.

Вѣдри́чка, *ум. ж.* отъ **вѣдри́ца.** Малко вѣдро, което носятъ циганкитѣ. *Циганска* ведричка, смѣсь отъ разни ястия, буламачъ. МСб. X. 231.

Вѣдърникъ (Клисура — Карловско), *с. м.* Голѣмъ мѣдникъ за пране;ператникъ, котелъ.

Вѣдърница, *с. ж.* Вѣдорница. *Чаша* вѣдърница, голѣма като вѣдърникъ.

Вѣждéнъ, на, но, *пр.* Що е за (на, отъ) вѣжди. *Зима приготвенитѣ нѣща за вѣждитѣ: шишáрки,* веждéн *кáмен, карафи́лъ, стипца и проч, испича ги на огъня въ желѣзна лопата, стрива ги на прахъ и ги полива съ ракия, отъ което се добива черна боя.* МСб. VШ. 70, Дупничко.

Вѣждестъ, ста, сто, *пр.* Който има голѣми вѣжди; вѣджатъ.

Вѣжки (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж. мн.* Вѣжди. МСб. VШ. 279, въашки.

Везáрница (Охридско, Стружко), *с. ж.* Шивачка, плетачка, везуля. *Си мú било* вежрница. Шапк. Сб. I. 28.

Вездéнь, *нар.* Весдень.

Вези́рица и вези́рка, *с. ж.* 1) Жена, мома везиръ. 2) Жена на везиръ. *Рисáну цжрúце, млáдж* везúрице! Илиевъ, Сб. 192.

Вези́рско, *с. ср.* Везирство.

Ти да му вúóмиш цáрскуну,
Цáрскуну и *везúрскуну.*
Илиевъ, Сб. 107.

Вези́янъ, на, но, *пр.* Червенъ, аленъ. МСб. XV. 182, визиіжну.

Вéзмина (Охридъ), *с. ср. мн.* Фишеци ?

Мúтреа пýшка прáзна ѥ,
Ѓури да бáрат *вéзмина*,
Кье ми се Мúтре зáбаит.
Шапк. Сб. Ш. 176.

Харáмиа сéстри нéмат;
Сéстри му се *вермúната*.
Шапк. Сб. V. 152.

Везмó, *с. ср.* Везане, везъ, вязъ, везъкъ.

Марú Тудóру, тіóнка Тудóру,
Штý ти іе соарце сóлкуф вéсолу,
Та *везмó* везéш и пеасне пеіеш?
МСб. I. 32.

Сжщата пѣсень е приведена и въ ПСп. 48. 957.

Везýля (с. Ярлово—Самоковско), *с. ж.* Название на дѣвойка, добра везачка, шивачка, плетачка; везарница.

Шúе, вéже нóйна мúла зóлва
Мúла зóлва, *везýлъа* девóйкъа,
Та гъи дочý *везýлъа* девóйкъа,
Шапк. IV. 288 и Ш. 49.

Вéзъкъ, *с. м.* Везмó.

Сúтен си *вéзък* везéше.
Тéнка си пéсен пóеше.
Любен. Самовили. 114.

Вѣй, *с. м.* 1) Вѣйникъ. 2) Покривка на тръвни; кавтаръ, кафтаръ. МСб. X. 231.

Вѣйвéрица (Мияци—Дебърско), *с. ж.* 1) Животно невѣстулка. Изв. Слав. Семин. II. 293; а споредъ нашитѣ разпитвания животно веверица, катерица. 2) Човѣкъ бързъ, шаврнвъ и бърбрица.

Вéйке, вм. **векé,** вяче. *Гяула си помислил, че сега* вейке *мъжет ще се разсърди на жената си и ще е бие.* ПСп. 32. 578, Малко-Търновско.

Вѣйникъ, *с. м.* Колиба, слонъ отъ шума на четери стълба, на чердакъ; вѣй, вѣникъ. Въ такава колиба сѣдятъ бучкарити на бачия, пазачитѣ на бостанъ, съ такъвъ слонъ бива покрита и селска пещь, фурна. МСб. X. 221 и 231, и XVШ. 47.

Дýни ми, вéтре ладьане,
Равладú пóле ширóко,
По пóле цжрни аргáте,
По плáнии млáди шлегарé,
Под *вéінік* белú бучкарé,
Іу лáгер млáди воініици.
МСб. XVI—XVII. 128.

Векúлка, *с. ж.* Жена на векилинъ.

Сейменн тептилъ тржгнжха,
Чорбаджи Петко фанжха,

Калоферски-а векилинъ, . . .
А Петковица *векилка*,
Тя си на следъ тяхъ идеше.
Милад. Сб. 166 стр. 112 пѣс.

Веле биле. Раст. *Atropa Belladonna,* в. бинбиликъ. МСб. XXI. Явашовъ. 18.

Велева́ръ, *с. м.* Риба *Abramis barba,* въди се въ Дунава и втоцитѣ му. МСб. X. 231.

Ве́ленце, *с. ср.* 1) Малко басмяно дѣтско фустанче.

Заспа́ло ми лале́нце
У ша́рено веле́нце;
Ма́кьа си га о́каше:
Ди́гни ми се, лале́нце,
У ша́рено веле́нце!
МСб. XXI. Трънско. 4.

2) Битолско, Дебърско, Прилѣпско, Охридско: черджe, килимче, кебе. *И така беа го отнесле дома во* веленца. МСб. XII. 200; XIII. 115; Изв. Слав. Семин. II. 293.

Зе́май ме́не, юначе,
Многу при́кье ти но́сам,
Три то́ари *ве́ленца,*
Три́ста ра́ла чо́раби!
Шапк. Сб. I. 30.

***Велзеву́лъ,** *с. м. Гр.* Голѣмиятъ дяволъ; ардзавулъ.

Велика́нъ, *с. м.* Голѣма́нъ. Наука I. 875.

Вели́кденче, *с. ср.* 1) Раст. *Pulmonaria officinalis.* МСб. X. 232. — 2) Раст. *Pulmonaria tuberosa.* ПСп. 61. 347, Паланка. — 3) Раст. *Lithospermum purpureo-coeruleum,* ме́дниче. МСб. XXI. Явашовъ. 30. — 4) Раст. *Veronica officinalis,* гергевденче, превата, разгонка. МСб. XXI. Явашовъ. 21. — 5) Раст. *Calamintha alpina Lam.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 79, вилигдинчи. В. **вели́денче.**

Вели́тъ, та, то, *пр.* Голѣмъ. (?)

Честиту ти льубе,
Честиту, *велиту!*
МСб. XXI. Родоп. свадба. 18.

Ве́лици по́сти (Велесъ). Велики пости. МСб. XX. Велес. 10.

Веля, *съюз.* Нито. *Я му зборувамъ за него добро, а онъ* веля *ме не чуе,* нито ме слуша. ПСп. 3. 182, бѣлѣжка 2.

Вѣмъ, *гл. ср.* Употрѣбява се всѣкога съ *не:* не вѣмъ: не зная, чини ми се, сѣкашъ, като че ли. *Тоі, ни* вьа́м, *бе́ши тук. Ас,* ни вьа́м, *сѫм гу ви́ждѫл тох чуве́к. Ни* вьа́м, *бра́т му гу пуддѫ́рджѫ.* МСб. XIV. 211. В. **невѣмъ.**

***Венгера,** *с. ж. Гр. Ит.* Сѣдянка въ градъ. *Таіа вечер ште имаме* венгера. В. и Дювери. 211 стр.

Венетички, чка, чко, *пр.* Венециански.

Да ми ’одишъ преку слано море,
Да ми пойдишъ *Венетичка* земя,
Тамо иматъ камня мерджанліа,
Отъ стребро-то три аспри поскѫпо,
Да го носишъ, тешко, не сѣ носи;
Да го кѫртишъ, тврдо, не сѣ кѫршитъ.
Милад. Сб. 52.

Венѣя, ешъ, *гл. ср.* Вена, вехна, съхна, чмая.

Ни *венеем* за бързана коня,
Ни *венеем* за тънкана пушка,
Ток *венеем* за убави моме.
ПСп. 62. 5.

Венѣяне, *с. ср.* отъ **венѣя.** Вехнене.

Вѣни́къ (с. Ярлово — Самоковско), *с. м.* Вѣйникъ.

Кой и́ма кола́ во́лове,
Се́лскьи на шу́ма да и́да,
Че да се же́ни войво́да,
Та голе́м *веньи́к* че гра́да.
Шапк. Сб. III. 60

Вениче (с. Литаково — Орханийско), *с. ср.* ?

От дек са се ве́ле біаволе,
Бяволе и самоди́ви,
Та ıа висо́ко нави́ле,
Вѫ висо́кото *вениче́.*
Шапк. Сб. VI. 453.

Вѣно́къ, *с. м.* Вѣнецъ.

Подухна́л е ве́тар низ гори́ца,
Та, е дигна́л на дево́йка *веньо́к,*
Сфитна́ло е лице́ като іа́сно сѫ́нце.
Шапк. Сб. III. 26

Вѣнчаниче, *с. ср.* Вѣнчило въ 2-то знамен.

Нашла си е пѫрвно *венчаниче,*
Отсечена му глава до рамена!
Шапк. Сб. III. 148.

Вѣнче́нски, ска, ско, *пр.* Вѣнчиленъ, вѣнчаленъ, вѣнчалски. *Шѫ си убльакѫ́* винче́нскиѭ *фиста́н. Припра́вьѫм си* винче́скѫтѫ *ро́кльѫ.* МСб. XIV. 212.

Веня́самъ, *гл. свър.* отъ **веня́сванъ.**

Веня́сванъ и веня́суванъ (да **веня́самъ**), *гл. ср.* За лехуса: хващатъ ме болести лехуси и арменки. Орханийско, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65. *За да не влѣзатъ злитѣ духове въ кѫщата, дѣто има родилка, за да не* веняса, *както казватъ, пази се вечерь да не се отварятъ вратитѣ, чужди хора да не влизатъ.*

Венясване и венясуване, *с. ср.* отъ **венясвамъ.**

Вепирка, *с. ж.* Жена, мома вепиръ; вампирка.

Свѣкжрь ѝ бѣше селски извѣдникъ,
Свѣкжрва ѝ стара *вепирка.*
МСб. IX. Науч. отд. 550.

Вепретина, *с. ж. ув.* отъ **вепъръ.** *Излѣзнала една дива* вепретина, *завртѐ се на̀горо и на̀горо. та закачи нашата невѣстица.* Любен. Баба Ега. 34

Верверица (Прилѣпъ), *с. ж.* 1) Животно *Sciurus vulgaris,* веверица. вѣйверица, катерица, зжнджапъ. МСб. VII. Науч. отд. 417; ПСп 48 992. — 2) Едно малко жълто птиче. ПСп. 47. 817; в. и П н. 43. 64.

Веремясамъ, *гл. свър* отъ **веремясвамъ.** Да варамясамъ, да втикясамъ.

***Веремясвамъ и веремясувамъ** (да веремясамъ), *гл ср. Т.* Хваща ме болесть веремъ, варамясвамъ, втикясвамъ

Веремясване и веремясуване, *с. ср* отъ **веремясвамъ.** Втикясване

Вѣренджиецъ, *с м* Който пие на вѣра, който зима нѣщо на вѣра, та влиза въ длъгъ.

Земи го, земи, Боіанко,
И да е Іован бекриец,
Бекриец и *веренджиец,*
Ала е баре болерин,
Болерин, баш чорбаджіа.
МСб. XIV. 49.

Верменѐ и верменчѐ, *с. ср.* Фермене, ферменче.

Та̀мо ту̀рци нѐма,
Сѐ мла̀ди кавýріе,
Сѐ белѝ чора̀пци,
Сѐ чѝсти подка̀пци,
Црънá *верменчѐта.*
МСб. XXI. Тръноко. 27.

Веригница, *с. ж.* Веригало, вержало, верижалникъ, верижнякъ, лисида, лесида, чаренъ. Търновско, МСб. XIV. 212, **веригницж.**

Верижалникъ, *с. м.* Веригница. Плѣвенско, МСб X. 232 и XVIII. 14.

Верижало (с. Торосъ — Луковишко), *с. ср.* Веригница. МСб. XIV. 211.

Верижнякъ, *с. м.* Веригница. МСб. X. 232 и XVIII. 14.

Вѣрия, *с. ж.* Вѣрене, провѣряване (?).

Тук не ште куп имане,
Куп имане — злато, сребро;
Тука нема ни *вериіа,*
Ни *вериіа,* ни мериіа;
Тука викат: іежте, пиіте!
МСб. XVI—XVII. 52.

***Веръмлия,** *пр. неизм. Т.* Веремлия, охтичавъ.

Весденчица (Конопчие — Чирпанско), *нар.* Весдень, цѣлъ день. *Виздѐн*—**виздинчицж** или само **виздинчицж.** МСб. IX. 228.

Веселбина, *с. ж* Веселба.

Іой нж здрави свет Николж,
Тѐбе пѐим, Богж славим!
Уд дружинж *виселбѝна!*
Илиевъ, Сб. 39.

Весели-трапѐза. Така просото нарекло виното въ извѣстната приказка. МСб XVIII. 41.

Веселодругецъ (Копривщица), *с. м.* Веселъ, засмѣнъ човѣкъ (дѣте).

Вѣси-куче. Така въ с. Пищиго — Татаръ-Пазарджишко, наричатъ първия понедѣлникъ отъ велики пости; пъси понедѣлникъ, чисти понедѣлникъ. ПСп. 41. 992.

Весленѐ, *с ср* отъ **весля.**

Весля, *ишъ,* — *лилъ, гл. д.* Карамъ, тегля съ весла. *Двама теглятъ съ лопатитѣ,* **веслятъ.** МСб XIII. 258

Вѣстител, *с. м.* Вѣстникъ, хаберджия.

Вѣстникъ, *с. м.* Вѣстител, хаберджия, абарджия *Ще дойде лѣто и скоро ще дойде, ето му* **вѣстникътъ** — *ластавичкитѣ.* Трудъ. II. 481.

***Весъ** (Прилѣпъ), *с. м. Т.* Фесъ. ПСп. 44. 257.

Вѣтамъ, в. **вѣтя.**

Ветарщина (Търново), *с. ж* Вехто нѣщо; вехтаръ, ветхарникъ. *Іизбирѐти някуи* **витарштини,** *чи закувѐти дъушимѐту.* МСб XIV. 212.

Вѣтене, *с. ср.* отъ **вѣтя и вѣтя се.** Обричане, обѣщаване.

Ветошина (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Ветушина, вехтаръ. Изв. Слав. Семин. II 293.

Вѣтрева трѣва Раст. *Inula ensifolia,* **мжжка и женска трѣва.** Шуменъ. МСб. XXI. Явашовъ. 52.

Вѣтрища, *с. ср. мн.* отъ **вѣтъръ.** *Пада у* **вѣтрища,** заноси се, захалюва се, мждрува нѣщо неразумно и непотрѣбно. Блъгар. Книжици. III 67.

Вѣтрогонъ (с. Джевизлии — Варненско), *с. м.* Раст. *Eryngium campestre,* бѣлъ трънъ, чакма оту. МСб XXI. Явашовъ. 47.

Мори моме, малой моме!
Ако сакаш да йоставиш,
Да йоставиш змѐй од гора,
Да собѐреш гжрмотжрно,
Гжрмотжрно, *ветрогѐнно,*
Да си найдеш бѐло млѐко,
И од майка и от кьорка,
Да го сфариш в'ново гжрне,

В'нóво гя̀рне спрóти стрéда,
Да испя̀рскат змéй од гóра!
Шапк. Сб. I. 25, пѣс. 17.

Вѣтрóщина (Прилѣпъ); *с. ж.* Всѣкой зълъ духъ, таласъмъ. *До чéшмата имало ѐдно дя̀рво ветя̀рничао и пот тоá дя̀рво се збѝрале ѐвоá ми ти* **ветроштѝнье-то**, *да бéлкъим кье іа ѝскъинат само-вѝлите паштерка іе и нáзат у̀ште еднаш не кье се вратит.* МСб. VШ 224.

Ветхáрникъ, *с. м.* Ветарщина, вехтаръ. *Іимя̀м іидѝн* **витхáрник** (каца). *іаку ѝскжш дж ти гу прудáм.* МСб. XIV. 212

Вѣтче, **чиня,** *ум. ср* отъ **вѣтка.** *Отъ къйткатa къа ѝзвадетъ неколькy* **вéтчинья.** Шапк. Сб. II. 162.

Вѣтърничава трѣва. 1) Раст. *Onobrychis sativa Lam.* Шуменъ, МСб. XXI. Явашовъ. 43. — 2) Раст. *Iasione Heldreilchii Bois.* Тамже, 40

Вѣтърче, *ум ср.* отъ **вѣтъръ.** Вѣтрецъ. — *Бѣло* **вѣтърче,** раст. в. го на реда му. — *Черно* **вѣтърче,** раст. *Centaurea diffusa Lam.* с. Бистрица — Софийско, МСб. XXI. Явашовъ 58.

Вѣтя, ишъ, — тилъ, *гл. д.* Обѣщавамъ, обричамъ, втаксвамъ. — **тя се** (Прилѣпъ), *гл об.* Обѣщавамъ се, обричамъ се, вѣтамъ се. ПСп. 39. 417; 43. 151 и 44. 302. *Му се* **вéтиф** *да дóіда вгóдина.* Мияци—Дебърско. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Вéчемъ, *нар.* Вече. *Стáрецо пак си отишел у колибата, а онó* **вéчем** *не била тóлку лóша колѝбата, а била по улъу̀дена.* МСб. VШ. 176; IX. 81.

Вечернѝци (Софийско), *с. м. мн.* Хоро, което жътвари играятъ слѣдъ вечеря късно. МСб. XШ. 28 и 29.

Вечéрниче, *с. ср.* Раст. *Ajuga Laxmanni Bth.* ПСп. 51. 347.

Вечерня̀мъ (Пиротъ), *нар.* Надвечеръ, привечеръ. МСб. VII. 230.

Вéчерь-ва (Велесъ), като *нар.* Тази вечерь, довечера. МСб. XX. Велес. 10.

Вѣчна (Велесъ, Прилѣпъ), като *с. ж.* Вѣчна мжка, пъкълъ. *Што е пóвечку грешен, коі до кóлена, коі дó поіас, коі преку глáва — тѝіа у* **вéчна** *кье óстанат.* МСб. XII. 163 и XX. Велес. 11. *Дóшол каг арамѝите сиромáиот и му кáзал оти Господ кье и клáит ва кя̀рпи на казáните от* **вéчна.** МСб. VШ. 183.

Вѣшило (Щипъ), *с. м.* Вѣшало, вѣсило, висѣлица, бѣсило, бѣсилка. *На нози му тежок тумрук, кье ти го терат на* **вешило.** Шапк. Сб. V. 159.

Вéще (Шуменско), *нар.* Още, еще, вещъ.

Іас не мóга Бóга вéри,
Бóга пáри катó іóгжн,
Вéште тежи като кáмжк.
МСб. VШ. 12.

Тоя сжщия примѣръ Н. А. Начовъ погрѣшно поставя като допълнение на рѣчь **вече** у Дювернуа, в. ПСп. 43. 92, бѣлѣжката.

Вѣщерь (с. Исьоренъ — Скеченско), *с. м.* Животно *Vespertilio murinus,* вечерно пиле, каралѣпъ, лиликана, лилякъ, люляче, нощно пиле, нетопиръ, слѣпо пиле, сумракъ. Вѣст. „Новини“ III год. 34 бр. 2 стр.

Вѣщу̀лка, *с. ж.* Насѣкомо бастунка. МСб. VIII. Науч. отд. 338.

Вещъ (Варненско), *нар.* Веще. Изв. Слав. Семин. II 199.

Вѣя̀лница (Охридъ), *с. ж.* Единъ видъ топеница, която правятъ на първия день отъ сирната недѣля и съ която канятъ вѣтъра да дойде нá лето, за да отвѣватъ житото. МСб. XVI—XVII. 28.

Вжашенъ, на, но, *прич. стр.* Уплашенъ, в. **вджаша** (да се).

Вѝвна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. възвр. свр.* Да се вдигна, да букна, да избухна, да пламна. *И кога се* **вѝвнал** *еден сѝлен óгон, плáмните биле блѝзу дó облаците.* Битоля, МСб. VШ. 209.

Вѝгня, *с. ж.* Видня, пещь за руда. Иреч. Княж. Бълг. I. 253 и II. 595 и 661.

Вигонъ, *с. м.* Една риба, въди се въ Искъра. МСб. VШ. 75.

Вѝгвамъ, вѝдѣлъ и вѝшелъ (Велесъ), *гл. д.* Виждамъ. *Некоі, што го зáчувал тáтка си стáр скріен, гьи* **вѝгьава** *уфѝлени, гьи прáша: што вáка уфѝлени сте стáнале?* МСб. XII. 214. *Накя̀лвано от кóкошка ако кóснеш, нóкье не кье си* **вѝгьавал** *како кокóшкат — кьортау̀клиіа кье бѝдеш.* МСб. XVI—XVII. 226. *Оваі, цáрскиіо сѝн, кáко ги* **вѝшол,** *се у̀плашил и ги пóздравил.* МСб. Ш. 218. *Ми* **се вѝгьава,** *гл. безл.* Виждамъ. *Не ми* **се вѝгьава,** не виждамъ добрѣ. МСб. XX. Велес. 11; в. **вишéлъ.** **Вишлá** *я баба, казала деди.* Любен. Баба Ега. 32.

Виданлия, *пр. неизм. Т.* Фиданлия, фиданъ бойлия.

Тамо има многу цжрви,
Ке ти іадат твоіа снага,
Твоіа снага *видáнлия.*
МСб. I. 43.

Видѣла́рче (София), *с. ж.* Газева тенекиена лампичка безъ шише; газениче.

Видѣле́нъ, лна́, лно́ (Банат. българе), *пр.* Видѣлъ, видѣливъ, ясенъ. **Виделниїте** *нущи́ зиме твърдіе ся студени.* МСб. XX. Банат. бълг. 1.

Видѣли́въ, ва, во, *пр.* Видѣлъ, видѣле́нъ, свѣтълъ. *Дж ми і* **видьжли́вж** *стаі́жтж.* МСб. XIV. 211.

Видѣ́лния, *с. ж.* Въ Прилѣпъ: *вид* **виде́лніа** *ва́тил,* невиденъ бистъ, не се видѣ кай вати. на кждѣ отиде. *Трештил пжрчко дра́н недодран да бега от пу́стата болештина, што го бо́леше,* **вид виде́лніа ва́тил.** МСб. VIII. 221.

Ви́дно, *с. ср.* Мѣсто, дѣто е имало видня, та има щубъ. МСб. VI. 232.

Видня́ръ, *с. м.* Който работи на видня. *Работата при всѣко маданище извършвали 4* **видняри** *отъ Тръноко.* Иреч Княж. Бълг. II. 661; МСб. XV. Науч. отд. 277.

Ви́докъ (Велесъ). *с. м.* Всѣкога съ *на:* **на́ видокъ,** *нар* На госте, на визита; в. **на́видокъ.** *По неколку недели по свжршава́чката сва́тите си одат* **на́ видок** *и но́сат некои сла́ткъи ра́боти.* МСб. VII Наученъ отд. 457. *Таткото о́тишал* **на́ видок** *у кьерка си.* МСб. XII. 184.

Ви́дъръ, дра, дро, *пр.* Вѣдъръ, ясенъ: **видро** *не́бо, іасна месечинка.* Жив. Стар. III. 133

Ви́енъ шибо́й (с. Зарово — Солунско). Раст. *Matthiola annua,* пълно менекше́, редова́тъ ши́бой, четво́ренъ ше́бой. ПСп. 61. 355.

Виечкомъ, *нар.* Съ виене, съ вой.

> **Па си пойд плачешком,**
> **Плачешком,** *виечком*
> **У майчини си равни двори.**
> Любен. Самовили. 80.

Ви́ждатъ (Търново), в. **ви́детъ.** *Уд нъа́кулку време нжсам ни гу і* **ви́ждкт** *ни́кокъф пу белижж свьа́т то́х чувек.* МСб. XIV. 211.

Ви́ждя, ишъ (Велесъ), *гл. ср.* Вискамъ, вища, цвиля. *Ко́ньот* **ви́жди.** МСб. XX. Велес. 11.

Вижули́я (Ново Село — Видинско). *с. ж.* Вихрушка, спрня, вижуля. МСб. XVIII. Науч. отд 501.

Вижу́ля (Банат. българе), *с. ж.* Виелица, вижулия, буря. МСб. XX. Банат. бълг. 1.

Ви́зба (Прилѣпъ), *с. ж.* Изба. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 10. *Беа го нашле во една* **визба,** *каі што си кжрпел.* МСб. XII. 199.

Вий-вий-караджа́ (Търново). Раст. *Erodium cicutarium l'Her.;* сахатче. МСб. XV Науч. отд 21.

Ви́кайки, *дѣеприч.* отъ **викамъ. Викайкюмъ.**

Вика́йкюмъ (Прилѣпъ), *дѣеприч.* **Викайки.** МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 19.

Вика́лница (Ловчански помаци), *с ж.* Минаре на джемия; поревалница. МСб. VIII. Науч. отд 369.

Викащу́мъ (с. Плѣвня—Драмско), *дѣеприч.* Плачешкомъ. МСб. VIII. 279.

Вила́ръ, *с. м.* 1) Който прави или продава вили. 2) Щърба, окърнена вила; виляръ. *Тая вила е вече* **вилар.** МСб. X. 232 и XVIII. 153.

***Ви́лджанъ** (Прилѣпъ), *с. м. Т.* Филджанъ.

Ви́лина коса́. Раст. *Coscuta europaea,* кукувичина, кукувича прежда, павитякъ, русопецъ, русалякъ, самовила. МСб. XXI Явашовъ. 17.

Ви́лина метла́. Раст. *Asparagus officinalis,* зайкова сѣнка, зайча сѣнка, калинка, лющавекъ, самовилска метла, скрипелецъ, спарангелъ. спаргелъ, шпаргелъ МСб. Явашовъ 5 в. и **ба́бинъ ко́съмъ.**

Ви́лино си́то. Раст. *Carlina acaulis,* дива зелка, луgreйка, ръшетка, рѣшетка, търнова гулия, мереметка, сютъ-сюджеде. шейтанъ-калбуру. МСб. XXI Янашовъ. 57.

Ви́липъ, вм. **Фи́липъ.** ПСп. 44. 257.

Ви́лнякъ, *с. ж.* Купчинка сѣно, колкото може да се земе съ вила наведжнажъ; навилякъ. МСб. XIV. 212.

***Вило́нъ,** *с. м. Гр.* вм. филонъ.

> Че обе́ру бе́ла манасти́ра,
> Од престо́ла іа́сле че напра́е,
> Од канди́ла у́зде че напра́е,
> Од *вило́на* — ша́рено посте́лье.
> МСб. XXI. Тръноко. 46.

Ви́ля, *с. ж.* Вила, самовила.

> Не́што ми се у гора́ беле́е,
> Даль е *ви́льа* иль бело́ кови́лье,
> Иль копи́на цве́кье распушти́ла?
> МСб. XXI. Тръноко. 58.

Виля́ръ (Царибродско), *с. м.* Виларъ въ 2-то знамен. *А на бла́за до нъега іедж́н тржньа́р брал трж́нье, па седе́л и слуша́л, па ка ди́гне* **вильарат** *и ка га изрепчил іедну́ш од гла́ву до о́паш.* МСб. X. 156.

Ви́не (Прилѣпъ), *с. ср.* вм. **и́не.** МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 10.

Винарджи́я, *с. м.* Винарь. Шапк. Сб. V. 131.

Ви́нери́чъ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Данъкъ на лозята. МСб. XVIII. Науч. отд. 501.

Ви́нйовъ, ва, во, *пр.* Виневъ. *Чаши кафйови и* **винйови.** ПСп. 35. Леля Гена. 18.

Ви́новенъ, вна, вно, *пр.* Винявъ. *Лоза ви́новна,* що ражда вино.

Узвива се белá лозá *ви́новна,*
Онó не е белá лозá *ви́новна*
Нелó ми су óба млáди вóлени.
МСб. Х. 46.

Винянка, *с. ж.* Единъ видъ лоза.

Дѣ да е Стоянъ да дойде,
Че му е лозье родило,
Всѣка лозица по ведро,
Пжкъ *винянка-та* двѣ ведра.
Блъг. Книж. I. 121. б.

Вио́лецъ, *с. м.* Рибка *Cobitis,* виолка, виолъ, вионецъ, виюнъ, дърла, змионка, зминорка, зъмина, пѣсъчница, симонъ, смионка, смионче, щипокъ.

Вио́нецъ, *с. м.* Виолецъ.

Вири́-куку́лка, *с. ж.* Която си вири носа, навдигната жена, фудулка. МСб. XIV. 212.

Вирнѫ, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **ви́ря.** Да погна.

Вирогла́вие, *с. ср.* Вироглавщина. МСб. XVШ. 53.

Вирюга (Родопитѣ), *с. ж.* Верига, веруга. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 21.

Ви́ря (да ви́рна), *гл. д.* Гоня. *Не деі* **ви́ри** *така кокошките, че ше ги прокудиш. Коджá мжж нема работа, емú* **вирнáл** *децата.* Врачанско, МСб. XIV. 192.

Висине́, *с. ср.* Висина, височина.

Ой та тебе горска диво,
И тебе съм дел оставил:
На полето ширинето,
На водьето дълбиньето,
На горьето *висиньето.*
Трудъ. I. 58.

Висока трѣва (Кукушъ). Раст. *Chenopodium scoparium,* метличка. МСб. XII. Науч. отд. 44.

Височино́мъ, *нар.* По височинитѣ. *С синове се подносила како орел* **височино́м.** Любен. Баба Ега. 32.

***Виста́нъ,** *с. м.* вм. **фуста́нъ.**

Дими́трвіо, лѣко играі,
Лѣко играі, пра не ди́дзаі,
Не праши́ ми свилън *вистáн!*
МСб. XXI. Тръиско. 14.

Вистри́я (Ново Село — Видинско), *с. ж.* Мѣсто, дѣто има закопано имане; рудникъ. МСб. XVШ. Науч. отд. 502.

Вису́лки, *с. ж. мн.* Раст. *Staphylea pinnata,* кучи дрѣнъ, куркотикъ, мекишовина, мекишъ. МСб. XXI. Явашовъ. 38.

Вису́лче, чета (Банат. Българе), *с. ср.* Висулки на обица. МСб. XX. Банат. бълг. 1.

Висъ, ви́сье и ви́сове, *с. м.* 1) Връхъ на планина; височина. ПСп. 41. 952 и 48. 988. — 2) Връхъ, височина на дърво.

Тамо изни́кнало дрéво дафи́ново,
Кóрен ѥ фáтило Карá-Влáшка зéмѭ,
Вис ми ѥ ви́шнало до Ви́шнего Бóга,
Ми́шкьи распу́шчило сфé-на Румéлиѭ,
Ли́с'ѥ разли́снало сфе карагрóшои,
Цу́т ми ѥ фáтило óнай дрóбенъ би́сер
Род ми ѥ рóдило сфе злáти іáболка.
Шапк. Сб. I. 113.

Витачина, *с. ж.* Вить, извитъ кравай. *И таѭ колáчина,* **витачина,** *коѭ ржка подстраѭла, размесвала, она се носила, подносила, зовала, подзовала, по кумство и по побратимство и ú доождали отдалеко.* МСб. XVI.—XVII. 18.

Ви́тви, *с. ж. мн.* Двѣ тънки пржчки, между които сж стегнати зжбитѣ на бърдо. МСб. X. 232 и XVШ. 103. *Мажду* **вит-витѣ** *иджтъ вжбитѣ отъ тръсть.* МСб. X. 227.

***Ви́тегъ** и **ви́текъ,** *с. м. нѣм.* Витецъ, витягъ, юнакъ. ПСп. 44. 249.

Вино пие іунак Димитер,
Вино пие и се фали:
— Іа сам іунак над іунаци,
И сам *витек* на *виреци!*
Сѣрско, МСб. X. 10.

Ви́тело, *с. ср.* Врѣтено съ колело за прѣсукване прежда; витло. Трудъ I. 904.

Ви́телъ, **ви́тли,** — 2) Уредъ за прѣсукване прежда; витело, витло. МСб. XIV. 212, **ви́тьжл.** 3) Врътяшка на ржка, съ която усукватъ вжжа. МСб. XVШ. 150. — 4) Особенъ уредъ, съ който стегатъ снопе, сѣно, слама, натоварени на кола, за да не падатъ; кучка. МСб. XVШ. 149. — 5) Уредъ за чистене памукъ отъ сѣмкитѣ, отъ шушлопето. МСб. XX. Велес. 11. *Къе земат ши́шаркьи, къе и́стребат бу́какъ, къе и́звиѭат на* **ви́тил,** *къе и́спредат.* МСб. XII. 161. *Прет кукьи грáт вжрне, вáт кукьи снѣк вжрче?* Гатан.— **вител** *и бу́бакъ со сѣмкьитѣ.* МСб. VЩ. 253. *Отспрóтива грáт вжрне, одвáден снѣк вжрне?* Гат. — *Бу́какъ на* **ви́тел.** МСб. X. 197.— 6) Справа, съ която движатъ буталото въ овчарска бучка. МСб. XVШ. 166. — 7) Желѣзенъ или дървенъ ключъ, отключъ на ключанка. МСб. XVШ. 13. В **ви́тли.** — *Всекой зима вода отъ* **витела** (?) *въ р. Вардаръ* Скопие, Шапк. Сб. II. 179.

Ви́тенъ, на, но, и

Вйтенъ, вйтна, вйтно, *пр.* Витъ.

Иленъ плива по море,
Рогови му са *витини*.
Верков. Писме. 219 стр.

Да си берж сини китки,
Да хьи виж *витни* китки,
Витни китки, *витни* венци,
Да хьи давам по момчета.
ПСпБр. XI—XII. 167.

Витйзно (Воденъ), *с. ср.* Стръмно мѣсто, стръмнина. Вѣст. „Новини". Ш год. 95 бр. 2 стр.

Вйтка, *с. ж.* 1) Тънка плетеница коса отпрѣдъ на челото. Търновско, МСб. XIV. 212. — 2) Край, краешникъ отъ зелникъ, отъ млинъ, отъ тиквеникъ безъ зеле между петуритѣ. Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 457. — 3) Дъсчица въ края на бърдо между витвитѣ; баба, кобилчица, магаренце. МСб. X. 227 и 232, и XVШ. 103.

Вйтканъ, на, но (Велесъ), *пр.* Кждъръ, засуканъ, завитъ. *Кóга кье се рóди дете, со пѫрво ако му га пóсипат глáвата со вйно, косата кье му бйла* **вйткана.** МСб. VII. 129.

Вйткичка, *ум. ж.* отъ **вйтка.** Шапк. Сб. II. 18.

Витленйкъ, — 2) Канела европейска направа. МСб. VII. 225; X. 232 и XVIII. 159. — 3) Мекере на врѣтено на чекрькъ. МСб. XVIII. 98. X. 232. — 4) Ставъ, дѣто бедрото влиза съ главата въ сѣдалищнитѣ кости. Трудъ. I. 813.

Вйтли, *с. м. мн.* Вielица на Охридско езеро. Библиотека. XVIII — XX. 53.

Витогрйвки, вка, вко, *пр.* Съ вита, кждрава грива.

Кубили са ждребили
Со кончецa бьалокржчки,
Бьалокржчки, *витогрифки*.
МСб. XXI. Болград. 4.

Вйтосенъ, сна, сно, *пр.* Пустъ, проклетъ. **Витóсниот** *сйн не сáка да га вйди (мáйка си). От вѫрфцата* **вйтосна** *се препнав! Прегадов от тáга* **вйтосна** *чóрба!* Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 457, **вйтосан.**

Вйтосъ, *с. м.* Мияци — Дебърско: **вйтос**— *витóсаі се*, хайде, махни се! Изв. Слав. Семин. II. 293.

Витрйга, *с. ж.* Мащеха.

Витрйгъ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Не сжщъ баща, отчовъ. МСб. Науч. отд. 502.

***Витриóлъ,** *с. м. Фр.* Зачия. кибритъ-сую, сѣрна киселина. Трудъ II. 193.

Вйулица (Горно-Джумайско), *с. ж.* Гъдулка, гждулка, кемане, лаута, лира, цигулка. ПСп. 41. 952 и 48. 988.

Вйумъ, *нар.* отъ **вия. Вйум** *ветар по рáвни дрýмове.* Шапк. Сб. IV. 299.

Вйхамъ (да вйхна), *гл. д.* Вявамъ, вяхамъ, яхамъ.

Вйхна си коня хранѐна,
На пътъ си сретó Елена.
Верков. Песме. 65,

Вйхане, *с. ср.* отъ **вйхамъ.** Вяване, яхане.

Мене ми се додеяло,
Отъ лекове купуванѣ,
Отъ парй даванѣ,
Отъ коньо *виханѣ*
Отъ патишта ходенѣ.
Верков. Песме. 281.

Вйхна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* **отъ вйхамъ.** Да вявна, да вяхна, да яхна.

Вйхорка (Битолско), *с. ж.* Назъвание на пъргава дѣвойка.

Дѣвойко, *вйорко*, ѐла да йграме.
— Неможам да дóйдам, глава ме ѐболило.
Шапк. Сб. VI. 408.

***Вихрéмъ,** *с. м. Т.* Веремъ.

Вихрогóнъ, *с. м.* Раст. *Eriophorum latifolinm Hpe.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 97.

Вйхърници, *с. м. мн.* Пдики по тѣлото, *Petechiae,* мрътвичеви кръвеници, мъртвици; биватъ червени и черни. *Самодивитѣ сбъхтали една млада булка, и за това й се появили по цѣлата снага червени* **вихърници.** *Кога на тежко боленъ излѣзватъ по снагата черни* **вихърници,** *то той е на мрене.* МСб. XXI. Народна медицина. 2 и 5.

Вичá, йшъ, *гл. ср.* Викамъ (?).

По нег иде неговата,
Неговата стара сесрá,
Виком *вичи*, тиком тичи:
— Я стой, постой, мой мил брате!
Илиевъ, Сб. I. 73.

Вишá, йшъ, *гл. д.* Издигамъ на високо; извишавамъ.

Вйши ми, *виши* цжрни йóчи,
Извиший гьи на висóко,
Расшири гьи на широко
По конáци, по пармáци.
Шапк. Сб. VI. 352.

Вйшелъ и вйшалъ, вм. **видѣлъ.** *Утишел тж сж ни* **вишéл,** толкозъ високо израсълъ или се проточилъ, та му се не вижда крайтъ. Търново, МСб. XIV. 212 в. **вйгнвамъ.** *Сетне, коа* **вишла** *веке, оти*

не се живе по планините от лъутата зима, побегнала каі ближните села Леринско, МСб. VI. 166. *Те* вишал *майсторо кога си била на баньа.* Шапк. Сб. VI. 410.

Углави́л се Стоіан джеле́пин,
Мина́а де́вет го́дини,
Ни́каде не чул, не *више́л*
Негбва Ра́іна гла́вена.
Дупнишко, МСб. IV. 29.

Вишни́енъ, на, но, *пр.* Който има боя като на вишни; вишнявъ. *Іймжти ли* вишни́жнж *плися? Зж рокльж наі-убичжм ут сичкити* вишни́жнинж *ренг.* МСб. XIV. 212.

Ви́шнийо́вка, *с. ж.* Ракия, питие, въ което сж киснали вишни, та е зело тѣхната миризма и тѣхния вкусъ.

Ви́шница (с. с. Габрово и Ени-кьой — Скеченско), *с. ж.* Малъкъ потокъ (рѣкичка) Вѣст. „Новини“. Ш. год. 34 бр. 2 стр.

Вишня́въ, ва, во, *пр.* 1) Вишниенъ. 2) Что е за (отъ) вишни: вишньа́во *сла́тко,* вишньа́во *гърне.*

Ви́шовъ (Търново), *с. м.* Раст. вишъ. *Дж ви́диш кжкви хубави* ви́шуви *гіймжми ні́і в гржди́нжтж си!* МСб. XIV. 212.

Виюнъ, *с. м.* Рибка виолецъ. МСб. XI 187.

Ви́я, *с. ж.* Болесть *rheumatisme,* вѣтъръ. МСб. X. Науч. отд. 327; XVI—XVII 273.

Ви́я, ва́я (ваа), во́а, ви́я, (вие), *мѣстоим.* Тоя, тая, това, тия, тие; бвой (бвия), бвая, бва (бвоа), овия. *Си́те ни́ви нестáсани, са́мо* ва́іа *стáсана.* МСб. V. 147. *Не ни се іа́де, — рекоа* вие. МСб. V. 148. *Іа́с ке дбідам* ва́іа *вечер.* МСб, X. 37. Вііа, *чи́змите ка́і да кьи́нисаш, ке вта́саш.* МСб. XII. 164; МСб. XX. Велес. 11; в. въый.

Вкотля́ (да се), **и́шъ,—ли́лъ,** *гл. свър.* отъ **вкотля́вамъ се.** Да се вкотлясамъ.

Вкотля́вамъ се (да се вкотля́), *гл възвр.* Котлясвамъ, вкотлясвамъ се. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Вкропса (да се), *гл безл.* ? Вкропсало ли *са е, нѣма прокопсия отъ него.* Слав. Притчи. I. 73.

Вкърстя, ишъ (Битоля), *гл. д. свър.* Да прѣкръстя. *Пжрвен ке го* вкжрсти *над водата* МСб. XV. 76.

Вкж́щи, *нар.* Вжтрѣ въ кжщата.

Влади́чица, *ум. м.* отъ **влади́ка.**

Ас ни ржчи́х дж си слязж,
Чи си сльзи стар *влади́чицж,*
Да си пие студе́нж вудж.
Илиевъ, Сб. I. 90.

Влажнякъ, — 2) Ситенъ, тихъ и влаженъ снѣгъ, който скоро се топи, ала много мокри. МСб. XI. 187 и XVIII. 137 и 138.

Вла́ка́, *с. ж.* Влакъ, брана́ съ тежко на нея за вършене жито; единъ видъ диканъ, диканя; влакъ. МСб. XI. 187 и XIV. 192.

Вла́кненъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ влакно.

Па дойдоха на рай-боже;
Напредъ оди свѣти Петарь;
Вчас-о дойде грешна душа;
Па дойдоха на *влакненъ* мостъ.
Милад. Сб. 50.

Вламо́самъ, *гл. свър.* отъ **вламо́свамъ.** Да мламосамъ, да млямосамъ, да слънчасамъ.

Вламо́свамъ и вламо́сувамъ (да вламо́самъ), *гл. ср.* Припада ми отъ силенъ слънчовъ пекъ; мламосвамъ, млямосвамъ, слънчасвамъ. МСб. XIV. 212.

Вламо́сване и вламо́суване, *с. ср.* отъ **вламо́свамъ.** Слънчасване, мламосване.

Вла́мосъ (Търново), *с. м.* Болесть *insolatio,* слънчасване; мламосъ. МСб. XIV. 212.

Власато цвѣте. Раст. *Trifolium arvense,* детелина, трифилъ. с. Крумово — Варненско, МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Власникъ (Костурско), *с. м.* Горна женска шаечна дреха безъ ржкаве. Шапк. Сб. II. 274.

Вла́сокъ, *с. м.* Власъ, влакно, косъмъ. *Дайте, жени и невести, коя конецъ, коя* власокъ. Любен. Баба Ега. 34.

Властимисвамъ (Бургазко), *гл. д.* Провалямъ (?).

Ма́ікж си льуту кжлньа́ше,
Кжлньа́ше, *влжстимисаше.*
МСб. IX. 57.

Влахъ, вла́си, *с. м.* Народно назъвание на извѣстно номадско плѣме; каракачанинъ, каракулчанинъ, куцувлахъ, урукъ, юрукъ, арнаутинъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 138 и II. 306.

Влачари́я (Самоковъ), *с. ж.* Влачарка. Шапк. II 193.

Влача́рка, *с. ж.* Влачкиня, влачария. МСб. XII. 270. *Ф на́штж мжтлж́* влжча́ркжтж *хубаву влачи* МСб XIV. 212.

Вла́че, *ум. ср.* отъ **влакъ.** *Слѣпо́* вла́че, мрѣжа като сакь за ловене риба въ Охридско езеро; мегданскѝ влакъ. Е. Спространовъ, Библиотека XVIII – XX. 47.

Влачекъ, *с. м.* Кола на влакъ за сваляне тежесть изъ стръмнини. МСб. XVIII. 129.

Вла́ченъ, на, но, *прич. стр* отъ **влача, влѣка́,** влачени *моми,* на сила грабнати мо-

ми, крадени моми и вѣнчани противъ волята имъ съ нѣкого. Иреч. Княж. Бълг. II. 586.

Влаченя́къ, *с. м.* 1) Толкова пластки сѣно, колкото могатъ да влачатъ двой волове, за да се направи отъ него пластъ. МСб. XVII. 155. *Въ единъ пластъ сѣно вливатъ десеть* **влаченьа́ци,** *а въ едни кола могжтъ да се натоварьктъ три* **влаченьа́ци.** МСб. XI. 187.— 2) Снопъ, вързопъ пржте, влачени отъ човѣкъ. МСб. VII. 225.

Вла́чка, *с. ж.* Плитка рѣзка на рабошъ, която рѣзнуватъ като драснуватъ съ върха на ножа; показва единица, едно. МСб. XI. 187.

Влаше́цъ, *с. м.* Единъ видъ чевенъ лукъ. *Ascalonicum,* сѣменякъ. МСб. XI. 187.

Влѣгна, ешъ, влѣголъ (Велесъ), *гл. ср. свър.* Да влѣза. МСб XX. Велес. 12. *Една же́на си іа си́мнала* (главата), *па іа оставила на зѐміа* и влегла *ф ку̀кьи да ‹о види іѐлото—іа забора́вила.* МСб. XII 131.

Влѣтѣлъ, ла, ло, *пр.* Потъналъ, вгжбнатъ *Нейнитѣ свѣтнали очи бѣха ептенъ* **влѣтяле** *въ главата.* ПСп. 35 Леля Гена 30.

Влѣчалка, лкьи (Велесъ), *с. ж* Обувки чехли, влѣчки. ПСп. Бр. XI. 128; МСб. XX. Велес. 12.

Влѣчкамъ, *гл. д.* Влѣка. *Ти се на́прамл гьа́лот ѐден ка́угьер со ѐдно до̀лго бра́дините, со ѐдно го̀лемо ра́сиште, ду̀ри по̀вежи да се* **влѐчка.** Прилѣпъ, МСб. VIII. 165.

Влѣчки, *с. ж. мн.* Обувки влѣчалки. МСб. IX. Науч. отд. 151.

Влъчки́, чка́, чко́, *пр.* Вълчи. *Уб6̀л се на* **влжчки́** *за̀би.* МСб. VIII. 155.

Влъчляци (Радомирско), **вучльаци, вучлеци,** *с. м. мн.* Днитѣ отъ 11 до 13 или до 17 ноемврия; вълчи праздници, мратинци, трифунници. ПСп. 41. 986. *На* **вучльаци** *коі дела дърво, вуците кье го изедат.* МСб. X. 122.

Влюнча (да се), ишъ, *гл. об. свър. ? Зимали сѣкой, кой колко мои да носи, земали и* **са влюнчели.** Чолак. Сб. 312. За тая рѣчь А. Баланъ въ „Наука" I год. 784 стр. казва: влюнчи се, тука л станало отъ *й* — внунчи се, срв. руск. вьючить, товаря; сравни и Дюверн. 255 стр.

Вмагаретя́ (да се), и́шъ, — ти́лъ се, *гл. свър.* отъ **вмагаретя́вамъ се.** Да се вмагаря, да се магарясамъ, да се магаросамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Вмагаретя́вамъ се (да се вмагаретя́), *гл. об* Ставамъ като магаре, владамъ се магарешки; вмагарявамъ се, магарясвамъ се, магаросвамъ се. *От ньа́куі ден много* **са е вмагаретил.**

Вмагаретя́ване, *с. ср.* отъ **вмагаретя́вамъ се.**

Вмагаря́ (да се), и́шъ,—ри́лъ се, *гл. свър.* отъ **вмагаря́вамъ се.** Да се вмагаретя.

Вмагаря́вамъ се (да се вмагаря́), *гл. об.* Вмагаретявамъ се.

Вмагаря́ване, *с. ср.* отъ **вмагаря́вамъ се.**

Вмързѣля́ (да се), и́шъ, — ли́лъ се, *гл. свър.* отъ **вмързѣля́вамъ се.** Да се внехря.

Вмързѣля́вамъ се (да се вмързѣля́), *гл. об.* Ставамъ мързѣливъ; внехрявамъ се.

Вмързѣля́ване, *с. ср.* отъ **вмързѣлявамъ се.** Внехряване.

Внехря́ (да се), и́шъ—ри́лъ се, *гл свър.* отъ **внехря́вамъ се.** Да се вмързѣля.

Внехря́вамъ се (да се внехря́), *гл. об.* Ставамъ нехривъ; вмързѣлявамъ се.

Внехря́ване, *с. ср.* отъ **внехрявамъ се.** Вмързѣляване.

Внига́рувамъ се (Мияци-Дебърско), *гл. възвр.* Натурямъ се, натрапвамъ се; екна, дръгна, искамъ нѣщо настойчиво. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Вни́кна, ешъ, —налъ, *гл. свър.* отъ **вни́чамъ.** Да се вгледамъ, да се взря.

Вни́кнувамъ, *гл. уч.* отъ **вни́кна.**

Вни́чамъ (да вникна), *гл. ср.* Вглеждамъ се, взирамъ се, зазирамъ се. с. Конопчие—Чирпанско, МСб. X. 214, **фни́чжм.**

Вни́чане, *с. ср.* отъ **вни́чамъ.** Вглеждане.

Во́а (Велесъ), *ср. р* отъ *мѣстоим.* **ви́я.** Во вое, ово, овоа, това, то. МСб. XX. Велесъ 11.

Во́гье, *с. ср. сръб.* отъ **вода.** Водье.

> Леле майко, леле мила майко!
> Да ми кажешъ отъ що си болна,
> Аль си болна, майко, за екими,
> И за *вогье,* майко, леко'ити,
> Да ти барамъ билки чемерлики.
>
> Милад. Сб. 134 стр.

Покойния Д. Матовъ въ ПСп 44.256 криво казва за тая рѣчь: вогіе. Мил. 134 отъ *овокье,* овощ—, овощие. Также криво я обяснява и Дюверну а въ своя словарь на 258 стр., дѣто привожда много ясенъ примѣръ: *Отъ кладенце-те* вогіе-то.

Вогень, *с. ж.* вм. **огънь.**

> Кай каскандисала кучка маштеа,
> Та си юзела остра балтія,
> Та си отсече́ високъ кипаришъ,
> И си отсече́ ц'рна череша,
> Та ги стакнала два *вогеня,*
> Па си стана *вогень* сосъ вогень.
> Вогень сосъ вогень, пламенъ съ пламенъ
>
> Верков. Песме 145 стр.

Вогѝчъ, *с. м.* вм. **водичъ.**

Вогя́ (Ихтиманско), *с. ж.* Изводчия, хороводецъ, танчоръ.

Па стана та отиде,
Та отиде на орото,
Па се фана до *вогьа́та,*
Па викна та си запеіа.
МСб. IX. 29.

Водачъ (Родопитѣ), *с м.* Кобилица за вода. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 25 и 47.

Водвѣ-вотри (Прилѣпъ), *нар.* Двойно-тройно. ПСп. 43. 149, **вудвѐ-вутри.**

Водво́дица (Горно-Джумайско), *с. ж.* Насѣкомо *Coccinella septempunctata,* божа кравица, божия бубалка, великденче, господйова момичка, гуролъ, даскалче, калинка-малинка, каля-бубаля, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара. ПСп. 41. 952.

Во́дворки, *с. ж. мн.* Отвръткн, повръткн на свадба. Безсон. Пѣсни. 205 стр. 8 бѣл.

Во́денъ га́беръ. Раст. *Carpinus duinensis Scop.* с. Сърнъчъ — Конушко, ПСп. 62. 135.

Води́чки, чка, чко, *пр.* отъ **води́ци.** *Пѣсни* **водички.** ПСп. 47. 809.

Во́дна змия. Змия *Coluber natrix.* Иреч. Княж. Бълг. I. 51.

Воднакъ, *с. м.* Дърво нѣкакво. *Заобикаляхж го девет буки и* **воднаци** — *петь сж буки, четери* **воднаци.** *Имаше още единъ* **воднакъ,** *когото отсѣкохж, а сега лѣжи изгнилъ като прахань, гнилотакъ.* Трудъ. I. 874.

Во́дна пѣржайка. Животина *Limax,* голакъ, голъ пижо́къ, голъ пу́жавъ, голъ ру́йколъ, дивъ лига́вецъ, дивъ пъ́лжакъ (пължо́къ), зъмски бухеръ, лигавецъ, плу́жекъ, пу́жеръ, пължо́къ, цигански плужковъ. ПСп. 39. 395 и 396. Велесъ.

Во́дна ти́ква. Раст. *Nymphaea alba,* водно лале, дива тиква, калабакъ, камилска стжпка, малаешъ. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

Во́дненъ, на, но, *пр.* Воденъ. *Двѣ змии, една́та о́гнена, дру́гата* **во́днена.** МСб. XII. 149.

Водни́къ, *с. м.* 1) Единъ видъ круша, зрѣе прѣзъ августа. Горно-Джумайско. ПСп. 41. 952.— 2) Вино направено така: въ каца съ цѣло грозде наливатъ вода, слѣдъ врѣме гроздето се напука и водата става на слабо вино; женско вино, коминякъ. с. Брѣстовица — Пловдивско.

Водни́ца (Копривщица), *с. ж.* Водяво, мочурливо мѣсто; мочуръ. *Шава́р расте́ всъф* **водни́ца.**

Во́дно врѣте́но. Насѣкомо *Libellula depressa,* водно шило. Псп. 60. 879.

Во́дно лале́. Раст. водна тиква.

Во́дно шило. Насѣкомо водно врѣтено.

Водняче, *с. ср.* Раст. *Orobanche,* воловодецъ, зѣпка, лехусничавъ буренъ, тютюнева чума. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Водокръстче (Битоля), с. м. Назъвание на св. Иванъ Кръститель.

Оі Іо́ванче, *водокржфче,*
Шчо достаса да до́кжрстиш,
Да до́кжрстиш света́ земіа.
МСб. XIII. 27.

Во́докърстъ (Охридъ), *с. м.* Деньтъ срѣща водици; водопостъ, попова коледа, неядка. Шапк. Сб. II. 159.

Водолю́бче (научно), *с. ср.* Насѣкомо *Hydrophilus piceus.* Псп. 59. 766; МСб. VIII. Науч. отд. 337.

Водопостъ (Скопско́), *с. м.* Праздникъ 5 януари; водокърстъ, неядка, попова коледа. МСб. IX. 179.

Водоте́къ, *с. м.* 1) Вада, въ която отива водата отъ чешма, изворъ, капчугъ и проч. 2) На калдаръмъ вада отъ странитѣ на пжтя, за да се стича водата отъ дъждъ. МСб. XI. 188.

Водурля́къ, *с. м. съб.* Потекли води и бари отъ дъждъ или отъ снѣгъ; мацокъ.

Водя́самъ *гл. свър.* отъ **водя́свамъ.**

Водя́свамъ и **водя́сувамъ** (да водясамъ), *гл. ср.* Ставамъ на вода; подувамъ се, издувамъ се, наливамъ се, наливамъ се съ вода: **водья́сала** *тиква,* **водья́сала** *рана.* МСб. IX. 27.

Водя́сване и **водясуване,** *с. ср.* отъ **водя́свамъ.**

Воево́да, *с. об.* Войвода.

Воза́лница, *с. ж.* Поставъ, въ който прѣкарватъ и тъчатъ грозде; возелница, возилница, кадосъ, корабъ, плакария, шарапхана. МСб. XX. Велес. 12.

Возво́де, *с. ср.* в. **възво́дию.** Чолак. Сб. 282.

***Возгечти́свамъ** (да возгечти́ша), *гл. ср. Т.* Вазгечтисвамъ.

Возни́къ, *с. м.* Бъчва возилница, бере отъ 300 до 700—800 оки. МСб. XI. 188 и XVIII. 159.

Возрива́чка, *с. ж.* Възривачка, която възрива нѣщо посѣяно

Возрива́чъ, *с. м.* Възривачъ, който възрива нѣщо посѣяно. ПСп. 28. 470.

Возри́вка, *с. ж.* и

Во́зривъ, *с. м.* Възриване нѣщо посѣяно; възривъ. ПСп. 28. 470 и 485.

Возри́гвамъ (да возри́гна), *гл. ср.* Уригвамъ се. Софийско.

Везде́н сам сли́ви ручáла,
Та ти на сли́вка *возри́гвам.*
МСб. XIII. 29.

Возри́гна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **возри́гвамъ.** Да се уригна.

Возте́гáрка, *с. ж.* Възтегарка, помагалка. *Іа те́пал со* **востегáрката,** *іа и́сушил от кьо́тек, и уште е́днаш не по́фтела да нáправи тáка.* МСб. XII. 184.

Очите му биволе́шки,
Ушите му магаре́шки,
Руцете му мотови́лки,
Нодзете му *востегáрки!*
Любен. Баба Ега. 65.

Возтреса́ (да се), е́шъ, — тре́сохъ се, *гл. свър.* отъ **возтри́самъ се.** Да се потреса.

Возтри́самъ се (да се возтреса́), *гл. об.* Потрисамъ се, потресвамъ се.

Цалива́ла змиа́ младожéна,
Цалива́ го и *се вотре́се.*
МСб. X. 27.

Возя́хна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да яхна.

Па е рипнàл левен Дуко,
Та *возіана́* вра́но конче́,
Та достигна́ цжрн ара́пин.
МСб. XI. 25.

Вой, *мѣст. дат. п.* Ней, и́, ой, ю, ѣ.

Изра́съл ми струк боси́льак
У ма́ічини равни́ двбри,
Са́ка ма́кья да га жéни,
А он *вої* се ве́рно мо́ли:
—Бре стоі, ма́ле, не жени́ ме!
МСб. XXI. Трънско. 3.

Вой, ва́я, во́е (Битолско, Леринско), *показ. мѣстоим.* Тоя.

Шчо стори́ме, ми́лна сна́о:
Во́о іе милний си́н-о, Костади́н!
Шапк. Сб. V. 127.

Войво́денче, *ум. ср.* отъ **войво́да.** *Припаде младо* **войводенче.** МСб. XVIII 148.

***Война́къ-бегъ,** *с. м.* Началникъ, чиновникъ у войници християне въ турско врѣме. *Първоначално на чело на войницитѣ стояли особенни чиновници,* **войнакбегве́,** *които въ йерархията били равни на санджакбегвитѣ, имали щъркелово перо на чалмата и байрякъ съ една конска опашка.* Иреч. Княж. Бълг. II. 350.

Во́йне, *с. ср.* Войно.

Я ш ти измжте два сла́впіе,
Дж ти пе́іт су́трен ра́ну,
Су́трен ра́ну ве́чер кжсну,
Дж ти бу́дет мла́ду *ойни,*
Илиевъ, Сб. I. 57.

Войниклу́къ и Войниклѣ́къ, *с. м.* Знаменіе, отиване войници българе едно врѣме на турска служба; цѣлото устройство и всички наредби и права на такива войници. *Споредъ Хамера* **войниклъкътъ** *билъ въведенъ отъ султана Мурада 1. по съвѣта на Тимурташа, за по-лесно покоряване на планинскитѣ Българи.* Иреч. Княж. Бълг. II. 347 и 348; Илиевъ, Сб. I. 390.

Войни́ци (Панагюрище), *с. м. мн.* Дамги, които излизатъ по краката, ржцѣтѣ и снагата отъ едностайно печене на огънь. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Войнича́самъ, *гл. свър.* отъ **войнича́свамъ.**

Войнича́свамъ и войнича́сувамъ (да войнича́самъ), *гл. ср.* Покривамъ се съ войници. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Войнича́сване и войнича́суване, *с. ср.* отъ **войнича́свамъ.**

***Войтия,** *с. ж. Гр.* Помощь; особенъ данъкъ владишки, който едно врѣме сж събирали гръцкитѣ владици. *26 Іаннуария дойде въ Трѣвна терновский владика, който иска* **воитиа** *третий путъ, и отъ поповетѣ ве по 56 гроша помощь.* Изъ лѣтописа на попъ Йовча, МСб. III. Науч. отд. 382.

Волево́децъ, *с. м.* Раст. водняче.

Во́ленъ, на, но, *пр.* Залибенъ.

Увива се бела́ лоза́ ви́новна,
Оно́ не е бела́ лоза́ ви́новна,
Нело́ ми су о́ба мла́ди *во́лени.*
МСб. X. 46.

Волети́на, *с. ук.* отъ **волъ.** МСб. XXI. Трънско. 59.

Волзаница (Родопитѣ), *с. ж.* Възглавница. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар 21.

Воли́ни, *с. м. мн.* Волове. *Овая грутка сиренье колку е прешла могили, толку на домакина кобили; колку риди́ни, толку* **воли́ни.** Любен. Баба Ега. 33.

Во́лкавъ, ва, во (Велесъ), *мѣстоим.* Толкъвъ, толчавъ, ей толкозъ голѣмъ. *Да по́раснеш* **во́олкаф!** МСб. XIV. 174. *Имам а́ргати на́ нива, да им на́готвиш ру́чок от тригоди́шната па́стжрма со* **ву́лкави** *цжрфци, от тригоди́шниот пе́ксимед со* **ву́лкави** *цжрфци.* МСб. V. 147; XX. Велес. 12.

Во́лко и во́лкова (Велесъ), *нар* Ей толкова. *Мжжо ми дбіде,* **волку** *вбіска пбтроши и не ме веде.* МСб. III. 221; XX. Велес. 12.

Вóлкома (Прилѣпъ), *нар.* Вълкома, внеблюдъ, изненадѣйно, мълкомъ. ПСп. 43. 149.

Воловáрище, *с. ср.* Голѣмъ огънь. МСб. XXI. Трънско. 59.

Воловáрница, *с. ж.* Оборъ за волове; воловничка.

Волóвничка, *с. ж.* Воловарница.

Баща ти има *воловничка,*
Ти си байну любовничка.
Блъг. Книж. I год. 289. Ш.

Воловóдиче, *с. ср.* Раст. *Orobanche gracilis Sm. Rchb.* Трънско, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 86.

Волóвци, *с. м. мн. смекч.* отъ **волъ.** Волове.

Испýснъ си *улóвцить,*
Зъкáръ ги в долóвцить.
ПСп. 25. 203, с. Рáдилово.

Вóлска опáшка (Търново), *с. ж.* Раст. *Verbascum phlomoides.* МСб. XV. Науч. отд. 58.

Вóлско цвѣ́те, цвéйке (Леринъ). Раст. *Centaurea Cyanus,* амберъ бой, гóрка, горкова майка, дървéнка, метла, метлига, метличина, метлянка, модра метла, синя билка, синяче, синилúчки, сúни мéтли, сúнокъ, сúно цвѣкье (цвéйке), сóкле, синчéцъ. ПСп. 61. 349.

Вóперъ (с. Малестрени — Дебърско), *с. м.* Дива свиня, вепъръ.

Мечкá тесто вáльаше,
Вопéр огон чúнеше.
Шапк. Сб. VI. 475.

Вордонаръ (Св. Гора), *с. м.* Монастирски слуга съ три мулета. ПСп. 64. 580.

Вóря, ишъ, *гл. д.* вм. **говоря.** Струга, Милад. Сб. 4, 6, 57, 59, 144 и 247 пѣс.

Тога *вори* сестра Ангелина:
А егиди мои деветь бракя!
Милад. Сб. 220 стр.

И ѣ *ворить* Марко Кралевике:
А егиди дзвездо Вечерницо!
Милад. Сб. 173 стр.

Лудо лепо ѣ *вореше:*
Джрж'сѣ, моме, да не паднишъ!
Милад. Сб. 426 стр,

Восá, вм. **осá.** МСб. VII. Науч. отд. 458.

Воскóварина, *с. ж.* Умайка, що остава, кога топитъ восъкъ отъ вощини. МСб. XI. 188.

Воскóварникъ, *с. м.* Дървено витло, менгеме, уредъ за изстискване вощината, пити тѣ съ меда. МСб. XI. 188 и XVIII. 175.

Восокни, кна, кно, *пр.* Навосъченъ (?).

Платно ткаитъ Стойна Сжрбинка,
Платно ми ткаитъ бжрдо ковчено,
Бжрдо ковчено. ниски *восокни.*
Милад. Сб. 355.

Восочина, *с. ж.* Восъчина, вощеница.

Чекай Дойчинъ, жжлта восочина!
Милад. 244.

Востéгáрка, *с. ж.* в. **возтéгáрка.**

Вóсча, ишъ, — чилъ, *гл. д.* Мажа съ восъкъ.

Вóсчене, *с. ср.* отъ **вóсча.**

Вочá, úшъ,—úлъ, *гл. свър.* отъ **вочáвамъ.**

Вочáвамъ и **вóчвамъ** (да **вочá**), *гл. д.* Изваждамъ на сводъ. МСб. XIV. 192, Врачанско.

Вочáване и **вóчване,** *с. ср.* отъ **вочáвамъ.**

Вóчка (с. Желюша—Видинско), *с. ж.* Овощка. МСб. V. 219; XIX. Науч. отд. Гжбьовъ 6.

Вошкáница, *с. ж.* Вьшканица.

Вошлосанъ, на, но (Прилѣпъ), *пр.* Намацанъ съ серотини отъ въшки. *Кошулата гнидосана,* вошлосана, *три години неиспрана.* МСб. VIII. 118.

Вошчúна и **вощúна,** *с. ж.* Пита восъкъ безъ меда. МСб. XI. 188.

Вóщенка, *с. ж.* Восченица, вощеница. Наука I. 874.

Вóщине, *с. ср.* Щото остава отъ вощина, кога се изцѣди медътъ и изстиска восъкътъ. МСб. VII. Науч. отд. 458, **вóшчинье.**

Воя́шки, ка, ко, *пр.* Воячки. Кулско.

Набрала цвеке свекакво,
Искити китка мешана.
Мешана, китка *воiáшка.*
МСб. I 39.

Впаплъчóсамъ (да се), *гл. свър.* отъ **впаплъчóсвамъ се.**

Впаплъчосвамъ се и **вчаплъчóсувамъ се** (да се **впаплъчóсамъ**), *гл. об.* Набираме се, натрупваме се паплъчь. *Пжк днзи лихúiът пудгóнил гъяцáтж, тж сж фпжплжчóсжли.* МСб. XV. 187, Котелъ.

Впаплъчóсване и **впаплъчосуване,** *с. ср.* отъ **впаплъчосвамъ се.**

Впáсвамъ (да впáша), *гл. д.* Опасвамъ. *Тънки сáби впáсжвж.* Търновско, МСб. VI 64.

Впáша, ешъ, — сохъ, *гл. свър.* отъ **впасвамъ.** Да опаша.

Впéрвамъ (да **впéря**), *гл. д.* Втренчвамъ, вторачвамъ, уторачвамъ, впивамъ, влѣпервамъ. **Вперилъ** *очи,* вторачилъ се, вочилъ се, вгледалъ се, зазрѣлъ се.

Вперване, *с ср.* отъ **впéрвамъ.**

Впикáвамъ се (да се **впикáя**), *гл. об.* Въ изречение: *глиите му* се впикаватъ, ревне му се, иска му се, текатъ му лигитѣ за

нѣщо. *Щж ти са* впикáвж *въ кореспонденство-то.* МСб. XV Науч, отд. Слав. 28.

Впла́ша, ишъ,—шилъ, *гл. свър.* отъ вплашвамъ. Да уплаша. — шенъ, *прич. стр.* Уплашенъ.

Впла́швамъ (да впла́ша), *гл. д.* Уплашвамъ. *Нас жж изльавжт дж пусрешнжт сж кучетж, с пржти мж дж сж ни* вплашиш. Търново-Сейменско, МСб. VIII. 224.

Впрега́тенъ, тна, тно, *пр.* Впрегатъ, спрегатъ: фиргатьжн *бл.* с. Конопчне-Чирпанско, МСб. X. 214.

Впро́влача (да се), ишъ,—чилъ се, *гл. свр.* отъ впро́влачамъ се-—ченъ, *прич. стр.* Провлѣченъ. *На́штж ярмеіж і* фпро́влжчинж.

Впро́влачамъ се (да се впро́влача), *гл. об.* За сокъ: провличамъ се. *Кугиту ви* сж фпро́влжчи *жрмеіж, турнети і сньáк дж сж пупра́ви. И на́ттж жрмеіж сж* фпро́влжчилж. Котелъ, МСб. XV. 191.

Вра́бски, ска, ско, *пр.* Врабчевъ. *Ту̀рчин и́ма* вра́пскьи *очи.* с. Ярлово—Самоковско, Шапк. Сб. V. 214.

Вра́бчи, ча, чо, *пр.* Врабчевъ, враби, врабешки, врабчановъ, врабски.

Врабчино́во црѣ́во (с. Мачуково—Гевгелийско). Раст. *Stellaria media,* врабчанови црѣвца, гжскино црѣво, црѣвца, вражалка. ПСп. 61. 354.

Вра́бчино цвѣте. Раст бѣлъ офикъ. ПСп. 61. 350, вра́бчино цвéкье у с. Айтосъ — Леринско.

Врабчо́ грозде. Единъ видъ много ситно грозде; раково сѣме. МСп. XI. 189, врапчо́грозгье, и XVШ. 155.

Вра́га, *с. ж.* Съ тая дума въ Видинско, Врачанско замѣстватъ имената на лошитѣ болести: червенка, далакъ. *Това е оная* вра́га. *Дигнало му се* вра́га. МСб. XI. 188.

Врадуни (Разложко), *с. м. мн.? Кола,* врадуни, *влаци и други земледѣлчески и прѣвозни орждия.* МСб. VШ. 48.

Вража́лка, *с. ж.* 1) Вражалица, вражарка баячка.

> Оди, ма́ле, лéк ми бѐркай
> По *вража́лькьи,* по басна́ркьи,
> Иль да у́мрам, и́ль да ста́нум.
>
> ПСп. 31. 364.

2) Велесъ: раст. врабчино́во црѣ́во. МСб. XX. Велес. 12.

Выража́рка, *с. ж.* Вражалка.

> Оди, ма́ле, лек ми бж̀ркай
> По *вража́ркьи,* по басна́ркьи.
>
> Шапк. Сб. I. 33.

Вражаръ, *с. м.* Вражалецъ.

Вражу́камъ (Дупничко), *гл. ср.* Бая. *Вражукáли ти над главата!* МСб. IX. 213.

Вра́жки колѣ́на. Единъ видъ шарки на пиротски килиме. Иреч. Княж. Бълг. I. 239.

Вракалосамъ (да се), *гл. об. свър.* Да стана върколакъ, вълколакъ; да се увълкодлача. *Да се* вракалосаш! Щипъ, МСб. IX. Науч. отд. 27.

Вра́кумъ (?).

Што́ іе това, на вра́кум *шчо стоет?* Шапк. Сб. VI. 414.

***Вракчи́я,** *с. м. Т.* вм. оракчи́я, уракчия, жътварь. МСб. VШ. 80.

***Вра́нга** *с. ж.* и вра́нгалъкъ, *с. м. Т.* Неуредъ, безредица, разбъркано, путиперéсъ, дарадана, дармаданъ. *Какъ̀ф е тъ́іа* вра́нгалък!

Вра́ни но́кте. Раст. бабини зжби. с. Ново-Орѣхово—Варненско. МСб. XXI Явашовъ. 42.

Вра́нинъ понедѣ́лникъ (Орхание), *с. м.* Чистиятъ понедѣлникъ. Шапк. Сб. II. 166.

Вра́нски лу́къ. Раст. *Ornithogalum umbellatum,* гарвански лукъ. Ловчанско, МСб. XIV. Науч. отд. 66.

Вра́нско око́. Раст. *Paris quadrifolia,* свинярникъ, петровъ кръстъ. ПСп. 65. 704.

Вра́нуша, *ум. ж.* отъ вра́на.

> Мари вра́но, *вра́нуше,*
> Ора́ла ле си ф недѣ́ла?
>
> ПСп. 46. 673.

Врань, *с. ж.* Врана на бъчва. МСб. XVIII.159.

Вратаро́свамъ и **вратаро́сувамъ,** *гл. ср.* Вратарувамъ. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Вратаро́сване и **вратаро́суване,** *с. ср.* отъ вратаро́свамъ. Вратаруване.

Вра́тига и **вра́тика** (Велесъ), *с. ж.* Раст. вътрига. *И дру̀зи цвекьиньа си вака́чуіат за́ поіас и на́ глава: бо̀іка и* вра́тика, *за да се огбвуіат и свра́кьаіат.* МСб. XI. 84 и XX. Велес. 12.

Вва́тка (Велесъ), *с. ж.* Връщане повръщане, завръщане. *Кога кье и́спадне човек от дома за негдека да бди, ако е по́врати (на́ват до́ма) не било на а́рно* — вра́тка *іе лдша!* МСб. XVI—XVII. 231; XX. Велес. 12.

Вра́тни́ло, ла, *с. ср.* Двѣ хоризонтални дебели дървета на крилата на врата, на които сж заковани дъскитѣ и закачени клуповетѣ, или пакъ сж вбити въ тѣхъ колци за да се уплетатъ. *Го́рньо и до́лньо* вра́тнило. МСб. XI. 189, XVIII 8.

Вра́тнище, *с. ср.* Отворъ на окопъ и на гредъ за влизане въ гумното (двора) на селска кжща. МСб. XVIII. 7.

Вра́тнякъ, *с. м.* Голѣма порта отъ плетъ; вратница. МСб. XI. 189; и XVIII. 7.

***Врахе́лъ,** *с. м. Гр.* Гривна отъ верижки, а не лѣта цѣла; врахалъ. МСб. XIV. 212.

Вра́хила (Трънско), *с. ж* Въ изречение: вра́хиле *проклете!* на нечисти жени и моми. МСб. XXI. Трънско. 60.

Врача́рка (Банат. българе), *с. ж.* Врачка.

Врача́рь, *с м.* Врачъ. МСб. XX. Бан. българе 1.

Враче́вски, вска, ско, *пр* врачевско *масло,* избутано прѣди изгрѣвъ слънце на Св. Безсребърници, 1-и ноемврия; то е лѣковито МСб. XXI. Народна медицина. 47.

Врѣ́валница (Търново), *с. ж.* Викъ, шумъ, врѣва. *Мѫхнѫти сѫ сига́ уттукѫ — ни ми но́си глѫвѫ́тѫ* врьа́вѫлници. МСб. XIV. 212.

Врѣ́да (Котелъ), *с об.* Болничаво, зло и опако дѣте. *Ух! кѫква́ і по́стѫ* вре́гѫ, *пѫк то́!* МСб. XV. 182.

Врѣ́дча, ишъ (Родопитѣ). *гл. д. свър.* Да направя рѣдко, да разрѣдя. МСб. XIX. Мат. Срѣднород. Овчар. 28.

Врѣ́зъ, врѣзове, *с. м.* Нѣщо, мѣсто врѣзало се навѫтрѣ *Вървѣхме по тѣсенъ* врѣзъ *край планината.* Иреч. Княж. Бълг. II. 723.

Врекло́, *с. ср.* Живина, която врѣчи. *Ньа́мѫт* врьѫкло́, *ньа́мѫт кръѫкло́,* нѣматъ малки дѣца МСб. XIV. 212

***Вренкъ** (Прилѣпъ), *с. м.* вм. **френкъ,** ключъ.

Врѣтеня́свамъ (да врѣтеня́самъ), *гл. ср.* Врѣтенявамъ. *Пролетници* **вретеньаса́ли.**

Вречи́ло, *с ср* Малко дѣте, що врѣчи. *Мла́до ра́до до венчи́ло, а о́холо до* **вречи́ло.** Посл.

Врещъ, ща, що (Ст. Загора), *пр.* 1) Горещъ, врѣлъ. 2) Варъкъ, уварливъ: **врешт** *боп,* **вре́шта** *леща.* МСб. IX. Науч. отд. 148.

Ври́нкямъ (Врачанско), *гл. ср.* Врънкамъ въ първитѣ двѣ значен. МСб. XIV. 192.

Ври́нкяне, *с. ср.* отъ **ври́нкямъ.** Врънкане.

Вритъ, *нар.* в. **врѣтъ,** врю.

Врозли́тамъ, *гл. ср.* Сплитамъ, бъркамъ.

> Плувах си, мамо, плувах си,
> Плувах си, вече не мога,
> Жлъти ми чехли *врозлитат.*
> МСб. XVI—XVII.91.

Вру́глица, *с. ж.* Фруглица, знаме.

Врукь, кьа, кьо (Велесъ), *пр.* Врещъ, врѣлъ, горещъ, жежък. *Чо́рбава е многу* **вру́кьа;** врукь *леп.* МСб. XX. Велес. 12; ПСп. 43. 74; Шапк. Сб. III. 201.

> Излегла змія голема
> Подъ рамно поле Видина;
> Нези й таинъ даваха
> До три фурни *врукьа* леба,
> До три бочви руйно вино.
> Верков. Песме. 347 стр.

Вру́кьина (Велесъ, Щипъ, Кочани), *с. ж.* Горещина, жега, жежчина, груха. *Овде е мно́гу* **вру́кьина.** МСб. XX. Велес. 12. *Има едни и на сту́т тра́іат и на* **вру́кьина.** МСб. VII. Науч. отд 463; в. и ПСп 19. 226.

> Ем бо́са, ем гологлава
> По тия вру́кьи *врукьи́ни,*
> По тия те́шкьи ка́менье.
> Шапк. Сб III. 201.

Вру́тъ (Ахъръ-Челебийско), *нар.* Врютъ. *Еади́н пу еади́н са приварьъйи́ли* **вруть.** МСб. VIII 215.

Влу́шки, шка, шко, *пр.* Фръжки. *Си и́звайл сфо́іе* **вру́шко** *но́же* Шапк. Сб. I. 22.

Врѣвнемъ (да се), *гл. об. свър.* Да се навървимъ, да се упѫтимъ множина, да дойдемъ множина. *При о́твиихми вѫ го́сти, пѫк те кѫту сѫ* **врѫвнѫли!** МСб. XIV.212.

Връвча́нка, *с. ж.* 1) Дълга връвь на опинци, минува прѣзъ дупкитѣ и на върха се кръстосва и уплита цѣла мрѣжа, та стѣга цѣлия кракъ. 2) Опинци съ такава връвь за отлика отъ уручанки. МСб XI. 190.

Врѣжлякъ (Пиротъ), *с. м. съб.* Сѫчки, тънки сухи прѫчки за подклаждане огънь; връждакъ, кращакъ. МСб. VII. 230.

Връза́ници, в. **вързани́ци.**

Връзкрѣ́стница (Охридъ), *с. ж.* Кръстопѫть, кръстопѫтица, разколъ, разкръстница. разкръстица, разкръстякъ, разпѫть, разпѫтя, раздрумъ. *Фърлятъ новороденото покрай нѣкоя* **вѫрскѫрсница.** МСб. XV. 63.

Връкъ, *с. м.* Голѣма чаша кратуна; фръкъ. МСб. XVIII. 55.

Връла́вище (Горно-Джумайско), *с. ср.* Мѣсто, дѣто на сирни заговѣзни кладатъ урбалки; фръла́вище. *На* **фръла́виште** *не би́ва да се кре́ми сто́ката.* ПСп. 41. 960 и 48. 988 бѣлѣж.

Врѣмница (Ст. Загора), *с. ж.* Връбница. Илиевъ, Сб. I. 375.

Врънка́ло, *с. ср.* Дѣтско играло за въртѣне; брънкало, въртѣляшка, въртяшка, пепеляшка, прѣпеляшка, търкаляшка. МСб. XI. 189. — *На ста́ро ду́пе* **врънка́ло,** на стар гъс зеле́н бъс, на ста́ро вре́ме нов ешки́н.

Врѣнкамъ, *гл. д.* 1) За врѣтено: брънкамъ, брънча, шумя, врикамъ. 2) За котка: преда, врикамъ. МСб. XI. 189. — 3) Въртя,

пека, дълбаmъ, екна, врънкамъ: **врънкала** *го, плакала му и той, като не можалъ да й излѣве отъ хатъра, заповѣдалъ единъ день да отсѣкатъ яблката*. ПСп 7. 154. *Туку мж* **врѫнкѫ** *вж пѫрй*. МсБ. XIV. 212.

Врѣнкане, *с. ср.* отъ **врѣнкамъ.**

Врѣнкамъ, *гл. д* Обикалямъ нѣкого и му се моля съ галене и подмилкване за нѣщо; врънкамъ въ 3-то знач. *Дѣцата* **врѫнкьат** *майка си за нѣщо*. МСб. XI. 189.

Врѣнкане, *с ср.* отъ **врѣнкамъ.**

Врънча́, **и́шъ,—че́лъ,** *гл. ср* Брѫмча. *Мухата* **врѫнчи́.** МСб. XIV 192.

Врънче́не, *с. ср.* отъ **врънча́.** Брѫмчене.

Врътка (Чепино), *с. ж.* Виртяшка. МСб. XV. Науч. отд. 264.

Врѣхлестъ, ста, сто, *пр.* Съ остъръ връхъ; шилчестъ, изшиленъ, върхатъ.

Врѣчвиче (Велесъ: **вѐрчвиче**), *ум. ср.* отъ **врѫчва.** Врѫчвица. *Зи́мал* **вѫрчвичинья** *ма́с о́т кукьи* МСб XVI—XVII. 278.

Врѫчка́ница (Ново Село — Видинско) *с. ж.* Дупка, жабка на царвулъ. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

Врѣчва (Мяяци — Дебърско), *с. ж.* Врѫчва. Изв. Слав. Семин. II. 293.

Врѫшля́къ, *с. м. съб.* Насѣчени дърва отъ шумакъ, отъ храсте; върхаре. МСб. XVIII. 36.

Врѫшни́къ (Харманлие), *с. м* Горна дреха, ямурлукъ.

Врѣшнякъ, *с. м.* 1) Врѫшникъ, чирепникъ. МСб. XVIII. 47. — 2) Особено плетене коси на глава като леса. *Плетено у* **врѣшньяци.** МСб. XI. 190.

Врю, *нар.* Докрай, всичкото, досущъ, врѫж, врютъ, вритъ. *Си́пи ми* **врьу** *мльа́куту*. Илиевъ, Сб. I. 104.

Врюмъ, *нар.* Редомъ, на всички (Доспатъ).

> Ний си бѣхме деветина бракя,
> Та делихме бащово иманье;
> *Врюмъ* са падна по конче хранено,
> Менъ са падна нехранено конче;
> *Врюмъ* са падна по сабьо огнена,
> Менъ са падна рождива лопида.
> Наука. II. 561.

Врютъ, *нар.* Врю, вритъ, врѫж, врутъ, всички. *Той ходилъ пу горье-ну съ триста млади момчета*, **врютъ** *на отборъ*. Чолак. Сб. 255.

> Пумугни́ лю нам, Бо́желе,
> Та щте ти, Бо́же, югради́м
> Ду двана́десте чо́ркуви
> *Врютъ* сас сре́барни дерѐци
> И с ялма́вени перва́зйя.
> Илиевъ, Сб. I. 103.

Врякака. ? *Скокня жяба отъ копень на копенъ, та си выка, тъ си кряка, сбирайте ся хоини моини, на чигляво перце, циглнкъ, миглинъ*, **врякака** *жабунякъ*. Чолак. Сб. 6.

Всеви́шенъ, шно, шно, *пр* Който е найгоренъ най-вишенъ; вишенъ *Помо ни́м ни* **всеви́шний** *Бо́же! Нека* **всеви́шнiат** *ни чу́ва отъ всьа́ко зло!*

Всече́стенъ, стна, стно, *пр* Честенъ отъ вси странъ. най-честенъ.— **Все́чесна** (Рѣсенъ), се́чесна. като *с. ж.* Св. Богородица.

Всѣчка (Родопитѣ). *с ж*. Всѣчено, врѣзано въ нѣщо. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар 87.

Всйлвамъ (да всйля), *гл. д.* Насилвамъ, изнасилвамъ. *Пратил лугье да му іа донесат девојката от сиромашката жена при него, за да іа* **фсили.** Прилѣпъ. МСб. XII. 140. *Арем-къаата го натера гъолот да іа* **всилует** *неа да е распепет жрзот*. с. Църско—Битолско. МСб. XIX. Мат. б. 63.

Всйля, ишъ,—лилъ, *гл свър.* отъ **всйлвамъ.** Да насиля, да изнасиля, да обезчестя.

Втасъ, *с. м* Втасване. *На втасъ*, на врѣме. *Царицата векье беши на* **втас** *да родит*, бѣше наврѣменила. с. Църско—Битолско. МСб XIX. Матер. б. 72.

Втвърдя, и́шъ,—и́лъ, *гл. свър.* отъ **втвърдя́вамъ.** Дѫ вкоравя. — **де́нь,** *прич. стр.* Вкоравенъ.

Втвърдя́вамъ (дя втвърдя́), *гл. д.* Направямъ нѣщо да стане твърдо; вкоравявамъ.— **мъ ся,** *гл. възвр.* Ставамъ твърдъ; вкоравявамъ се. *Не го бараі, о́ште не са* е **фтвърди́ло.**

Втвърдя́ване, *с. ж.* отъ **втвърдя́вамъ** и **втвърдя́вамъ се.**

***Втикйо́,** *с ср. Гр.* Болесть *Phtisis pulmonum*, фтикйо, хтикйо, красникъ, охтика, съска, веремъ. МСб. XXI. Народ. медицина 6.

Втикясамъ, *гл. свър.* **отъ втикя́свамъ.** Да веремясамъ.

Втикя́свамъ и **втикя́сувамъ (да втикя́самъ),** *гл ср* Хваща ме болесть втикйо; веремясвамъ.

Втикя́сване и **втикя́суване,** *с. ср.* отъ **втикя́свамъ.** Веремясване.

Втищъ, *с м.* Кожурецъ, кожулецъ, кожурокъ козакъ, кобакъ, кукулъ, мамулъ, мѣхуница, мушница, пашкулъ. МСб. VII. Науч. отд. 464.

Втлъстя́ (да се), **и́шъ, — сти́лъ се,** *гл. свър.* отъ **втлъстя́вамъ се.** Да затлъстѣя.

Втлъстя́вамъ се (да се втлъстя́), *гл. об.* Ставамъ тлъстъ; затлъстѣвамъ, угоявамъ се.

Втлъстяване, *с. ср.* отъ **втлъстявамъ се.** Затлъстяване, угояване.

Втокъ, втоци (Рупчосъ, Карлово), *с. м.* 1) По-малка рѣка, която се втича въ по-голѣма; утокъ. *Тува дире е* **фток** *ф нашта рика.* 2) Мѣстото, дѣто втокъ се втича въ по-голѣмата рѣка. *При* **втока** *на Турчиново-дере въ Дрѣновската рѣка личатъ остатки отъ черква.* ПСп 60. 886.

Вторачъ, *с. м.* Сѣчиво, съ което кацари правятъ вътори на сждове; въторачъ. МСб. XVIII. 186.

Втѣвамъ и втѣнвамъ (да втѣна), *гл. ср.* Потъвамъ, затъвамъ, утъвамъ.

> Сплзнале му сѣ ножина
> Боянѣ въ гжрло *втоне'е.*
> Милад. Сб. 348.

Втѣване и втѣнване, *с. ср.* отъ **втѣвамъ.** Затъване, потъване

Втѣна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **втѣвамъ.** Да затъна, да потъна, да утъна.

***Вугада,** *с. ж. Гр.* Бугада, вогава, зола, лешия, лисива, лисида, луга, люта вода, пепелница, пепеляна вода, протйо, цвикъ, цекъ, цѣджъ.

Вузълъ, вузла, вузло (Прилѣпъ), *пр.* Който не се прѣдава на развратни работи. ПСп. 43. 149.

Вулгя (Родопитѣ), *с. ж.* Овчарска вулгия за брашно; пакуль. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 63.

Вуложа, ишъ,—жилъ, *гл. д. свър.* Не е ли погрѣшка вм. **сужожа?**

> Ми се вакюали сфети Іовани:
> Коі кие го дѣржи, да му поможи,
> Коі не го дѣржи, да го *вуложи.*
> ПСп. 48. 984. Прилѣпъ.

Вулосамъ, *гл. свър.* отъ **вулосвам.—санъ,** *прич. стр.*

***Вулосвамъ и вулосувамъ** (да вулосамъ), *гл. д. Гр.* 1) Затварямъ, запечятвамъ съ вула; мехюрледисвамъ. 2) Удрямъ просфорникъ на хлѣбъ; просфоросвамъ. 3) Паря за цѣръ съ нагрѣта вула, просфорникъ на восченна свѣщь излѣзлитѣ нѣкому подъ гушата буци. МСб. XIV. 209 и 213 —4) Лекясвамъ: вулосале *бела риза.* МСб. IX. Науч. отд. 24.

Вулосване и вулосуване, *с. ср.* отъ **вулосвамъ.**

Вуня (да се), **ишъ,—нилъ се,** *гл. свър.* отъ **вунявамъ се.** Да се вълпя.—**нёнъ,** *прич. стр.* Вълпенъ.

Вунявамъ се (да се вуня), *гл. възвр.* Влизамъ нѣкому въ ума; вълпявамъ се. (Клисура—Карловско).

Вуняване, *с. ср.* отъ **вунявамъ се.** Вълпяване.

Вурбулешки, *нар* Безъ много мислене, безъ редъ, отведнажъ; урбелешки урбулешки. Врачанско. МСб. XIV. 192.

Вурда, *с ж.* Фурда, хурда, извара, отвара. МСб VII. 231.

Вцаленя (да се), **ишъ,—нилъ се,** *гл свър* отъ **вцаленявамъ се.** Да загоря, да изсъхна.

Вцаленявамъ се (да се вцаленя), *гл. об.* Загарямъ, изсъхвамъ, прѣсъхвамъ.

> Проговорт китени сфатове:
> Е, тизека Милош добар іунак,
> Да не знаеш неде, неде вода,
> Гѣрло, гѣрло ни се *фцаленило?*
> ПСп. 43. 144.

Вцаленяване, *с. ср.* отъ **вцаленявамъ се.**

Вцървя (да се) **ишъ,** *гл. об свър.* Да почервенѣя. *Беше се* **вцжрвила** *плочата.* Битолско. МСб. XV. 80.

Вчасъ, *нар.* Завчасъ, веднага, тоя си часъ.

> Там си найде новж чешмж,
> Пуби колж, вердзж коне,
> Тж пулегнж, *вчас* зжуснж.
> Илиевъ, Сб. I. 17.

Вчела, *с. ж.* вм. **пчела.** Наука. I. 713.

Вчене, *с. ср.* Гнида, вохче, пчене, свенче, семче, ченче, щене. ПСп. 39. 399, Калоферъ.

Вчестнувамъ се (да се вчестна), *гл. възвр.* Ставамъ честъ; вгжстнувамъ се. МСб. XIX. Мат. Срѣднородоп. овчар. 77.

Вчуря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **вчурямъ.** Да подпаля. — **ренъ,** *прич. стр.*

Вчурямъ (да вчуря), *гл. д.* 1) Подпалямъ, запалямъ. *Чурици* **фчуруіат,** *запалуіат кукьите на тига, шчо работат у тоі ден.* МСб. XI. 85. — 2) Зачурямъ, задимявамъ, напълнямъ съ чуръ. МСб. XX. Велесъ. 80. *Му іа свяртел пушката и по гласот беше му іа* **вчурил,** *та беше го отепал.* Прилѣпъ, МСб. VII. 148.

Вчуряне, *с. ср.* отъ **вчурямъ.**

Вшекеря (да се), **ишъ, — рилъ се,** *гл. свър.* отъ **вшекерявамъ се.** Да се захаросамъ, да се шекеросамъ.

Вшекерявамъ се (да се вшекеря), *гл. възвр.* Захаросвамъ се, шекеросвамъ се.

Вшекеряване, *гл. ср.* отъ **вшекерявамъ се.**

Вжблйовъ, ва, во, *пр.* отъ **вжбелъ.** Кладенчовъ: **вжблйова** *вода.* ПСп. 21. 497.

Вѣвра, ешъ, — ра́лъ (Врачанско). *гл. ср* Лазя, пълзя, пълзя. *Іа виж какво ми* **вжвре** *в главата, дали не іе вжшка.* МСб. XIV. 192.

Вѣвране, *с. ср.* отъ **вѣвра.** Лазене.

Вжгарестъ, ста, сто, *пр.* Вжгаритъ: ва́гарьасть *овенъ.* Безсон. Пѣсни. 26 ж. 3 бѣл.

Вжгленáрникъ, *с. м.* Мѣсто, дѣто горятъ, или държатъ вжгле. *Аіде па вúе скрúіте се у* **вагленáрнико** *тýка пó-близо, да ви не вúде Госпот несуредени.* Щипъ, МСб. XII. 170.

Вжгляръ, *с. м.* Вжгленаръ, вжглищаръ, угляръ, ягленаръ, кимюрджия. МСб. VII. 235; Извѣст. Слав. Семин. I. 120

Вжглясамъ (Шуменъ). *гл ср* Да стана на вжгле. МСб IX. Науч. отд. 27.

Вжгърчáсамъ, *гл. свър.* отъ **вжгърчáсвамъ.**

Вжгърчáсвамъ и вжгърчáсувамъ (да вжгърчáсамъ), *гл. ср.* Добивамъ много вжгарци. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Вжгърчáсване и вжгърчáсуване, *с. ср.* отъ **вжгърчáсвамъ.**

Въданлѣкъ (Котелъ), *с м.* Всѣкакъвъ видъ покжщнина *Купúх си чикжрк, чи і* **вжджнлжк,** *биз негу сж ни мóжи.* МСб. XV. 182.

Въжгавáлъ (Котелъ), *с. м.* Дѣтска играчка отъ половина орѣхова черупка обвита въ кожа, съ изопната конска примка, да брънчи, кога се върти. МСб. XV. 182, **вжжгжвáл.**

Вжжица, *с. ж.* Вжже отъ дълги сламки, трѣви за врързване съ него снопе, сѣно; ѭжица, яжица. МСб. X. 143; ПСп. 41. 952.

Вжзá (Конопчие—Чирпанско), *с. ж* Връзалка на торба, за която торбата се окача; пращка. МСб. XIV. 213.

Възбѣсвамъ се (да се възбѣся), *гл. възвр.* Ядосвамъ се. *Пó тврьдѣ се* **възбѣси** *на христіане.* МСб. XVI—XVII. Науч отд. Любл. ржк. 306.

Възбѣся (да се), **ишъ,—силъ се,** *гл. свър.* отъ **възбѣсвамъ се.** Да се ядосамъ.

Възглáнца (Търновско). *с. ж.* Възглавница, възглаве. МСб. XIV. 213.

Въздаря́, ишъ,—рилъ, *гл д. свър.* Да даря, да надаря.

> Сúчкити, мáмо, пучéти
> И си ги дáрба *вждарú,*
> Я мéни, мáмо ни чéти,
> Нéту мж дáрба пударú.
> ПСп. 44. 290.

Въздруми, *нар.* Край пжтя.

> Купа сено на *вждруми,*
> Коі кжк миня оскубна си
> И аз минах, оскубнах си.
> МСб. XVI—XVII. 42.

Въздумамъ се, *гл. вз. свър.* Да се нагласимъ, да се сговоримъ; да възмѣря.

> Ако йскаш брáт да ймаш,
> Сегá код мéне да дойдеш,
> *Вждумуе* се дружúна,
> Млáдо че да ме погубá.
> Шапк. Сб. III. 236.

Възмѣрвамъ и възмѣрювамъ (да възмѣря), *гл. ср.* Турямъ си на умъ да направя нѣщо; възмислювамъ, възмишлявамъ, намислювамъ.

Възмѣрване и възмѣрюване, *с. ср.* отъ **възмѣрвамъ.**

Възмѣря, ишъ,—рилъ, *гл. свър.* отъ **възмѣрвамъ.** Да възмисля, да намисля.

Възмжтя (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. възвър.* Да въстана възъ нѣщо, да се развълнувамъ. *Ето се сръдцето нáше* **възмьтú.** МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

Вѣзнебе, *нар.* Вѣзбого, вѣзбогъ, нагорѣ. *Хвърлятъ единъ* **вóзнебе.** ПСп. 46.676.

Възнѣщь (Демиръ-Хисарско), *нар.* Цѣла нощь. *Тоі заглéдал, чи сьурмáшката кжшта* **вжзнжш** *свети и са чýдил.* МСб. IX. 163.

Вѣзполки, *с. ж. мн.* Отъ червенъ арничъ везани шевове накити по политѣ на женски ризи; ýзполки, ýсполки. МСб. XI. 190.

Възпротúвя (да се), **ишъ, — вúлъ се,** *гл. свър.* отъ **възпротúвямъ се.**

Възпротúвямъ се (да се възпротúвя), *гл. об.* Излизамъ срѣщу нѣкого; не го оставямъ да направи нѣщо; не се съглашамъ съ него. *Две ржце и Бóгу се* **възпротúвьат.** Посл.

Възрóчица, *с. ж.* Особено поучително изречение; узречица, пословица. МСб. XVIII 25.

Възсънýвамъ, *гл. д.* Сънувамъ. *Помúсли да не* **възсьнýва.** МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 306.

Вѣзтегъ, *с. м.* Раст. *Prunella vulgaris,* гърленикъ, добриче, живиничава билка, живиничавъ буранъ, посѣчено биле, усовиче. МСб. XXI. Явашовъ. 27.

Възчúтамъ (да възчетá), *гл. д.* Отчитамъ. Шапк. Сб. II. 180.

Вѣла, *с. ж.* вм. **вáла.**

> Бяла Рада поробиха,
> Вжрзаха й бяло лице,
> Бяло лице съ бяла *вжла,*
> Черни очи съ черна *вжла.*
> Милад. Сб. 161 и 162.

Вълковúна, *с. ж.* Влъкъ, вълчина.

Кждѣ гра̀че че́рна га́рванина,
Кждѣ вое си́ва *вълкови́на*.
Безсон. Пѣсни. 70.

Вълкодла́къ, *с. м.* Вълколакъ, върколакъ, вуко́длакъ, МСб. XXI. Трънско 59.

Вълкоѐдина, *с. ж.* Болести *Caries, Lupus, Scrophulosis,* пжпки, които обяждатъ мѣсото, гноясватъ и отиватъ много врѣме; сами се затварятъ и пакъ отварятъ; излизатъ на всѣкждѣ по тѣлото. *Който яде хапъкъ (отъ овощия), намѣренъ на улицата, хващатъ го пжпки и* вълкоедина *по устата.* МСб. XXI Народна медицина. 3 и 19. Въ Карлово тая болесть лѣкуватъ съ сирадлика. Сравни **вълчетре́си.**

Вѣлкома, *нар.* Волкома,

Вълнясамъ, *гл. свър.* отъ **вълнясвамъ.**

Вълнясвамъ и вълнясувамъ (да вълня́самъ), *гл. ср.* Обрасвамъ въ вълна; космясвамъ; ставамъ вълнестъ. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Вѣлци, *с. м. мн.* 1) Болесть *Laryngitis ulcerosa*, излиза въ гърлото, гласътъ схваща, та болниятъ не може да говори. МСб. XXI. Народна медицина. 22. — 2) Тритѣ звѣзди въ главата на голѣмата мечка. Иреч. Княж. Бълг I. 110 и II. 254.

Вѣлчаци, *с. м. мн.* Вълчи празници, 12, 13 и 14 ноември. МСб. XVI—XVII. 216, Софийско: **влжчьаци.**

Вълчетре́си, *с. м. мн.* Болесть *Pemphygus,* мѣхури по цѣлата снага, в. **вълкоѐдина.** МСб. X. Науч. отд. 327. Сравни **оброй.** МСб IX. 137.

Вълче́цъ, *с. м.* Болесть *Clavus,* излиза само между пръстето на краката, пробива кожата като съ трънь и яде навжтрѣ. МСб. XXI. Народна медицина. 22.

Вълчина, *с. ж.* Влъкъ, вълковина.

Неделчо, кара Неделчо,
Неделчо горска *влъчина,*
Неделчо мечка щръвница,
Неделчо свиня дебела!
Блъг. Книж. I. 220.

Вѣмбелъ, *с. м.* Кладенецъ вжбелъ. Солун. Книж. I. 19; ПСп. 43. 94.

Вънкашливъ, ва, во, *пр.* Вънкашливите, назъвание за самодивитѣ; отнадворитѣ. Шапк. Сб. II. 243.

Вѣнкашници (Неврокопско), *с. ж. мн.* Външни болести. МСб. XII. 147.

Върбаличе, *с. ср.* Растение нѣкакво. *На велики четвъртъкъ започватъ да бератъ кукурякъ, самобайка,* **върбаличе** *и др билки и бурени.* МСб. XXI. Народна медицина, 4 и 59.

Върби́чка (Търново), *с. ж.* Раст. *Tamarix Pallasii Dsv.;* дива върбичка МСб. XV. Науч. отд. 33

Вѣрбовки, *с. ж. мн.* Рат. *Epilobium.* Иреч. Княж. Бълг II. 883.

Върбо́самъ, *гл. свър.* отъ **върбо́свамъ.** Да баданосамъ, да варосамъ. — **санъ,** *пр. стр.* Баданосанъ, варосанъ.

Върбо́свамъ и върбо́сувамъ (да върбо́самъ), *гл. д.* Баданосвамъ, варосвамъ. *У морето едно тепе, у нъега зграда напра'ена, една* **върбо́сана.** Трънско, ПСп. 12. 123.

Върбо́сване и върбо́сување, *с. ср.* отъ **върбо́свамъ.**

Вървари́къ, *с. м.* Върволикъ пжть. **Вжрвжри́к** *времи*, когато има много земанедаване. Търново, МСб. XIV. 213.

Върве́жъ, *с. м.* Болесть *diarrhoea*, бѣгавица, дрисъкъ, на́гонъ, тѣране на дворъ, цъцъръ, ляе. МСб. X. Науч. отд. 327 и XXI. Народна медицина. 13

Вървени́къ, *с. м.* Черга, постилка рованикъ, китеникъ. Копривщица, **връвени́к,** съобщилъ Малѣй Лулчевъ.

Върве́щецъ (Шуменъ), *дѣеприч.* Вървейки, вървешкомъ. ПСп. 1. 175.

Върволи́къ, *с. м.* 1) Върволица. 2) Пжть, който много работи; върварикъ: **вжрвули́к** *пжт.* МСб. IX. 228 и XIV. 213

Върволи́цамъ се, *гл. об.* Вървя; влизамъ-излизамъ. *Сти́гж* **сж вжрвули́цжхти** *нжса́м нжта́тжк дж утва́рьяти вржта́тж, чи шж кжпим де́тту.* МСб. XIV. 213.

Върволи́цане, *с. ср.* отъ **върволи́цамъ се.**

Вързаля́стъ, ста, сто, *пр.* Вълчестъ, търкалестъ, колелатъ. Врачанско, МСб. XIV. 192, **вргальа́с.**

Вържу́ла, *с. ж.* 1) На дърво зараснало мѣсто отъ отсѣченъ клонъ. МСб. IX. 228. — 2) **Въргули:** сини камъне, които не се цѣпятъ на плочи. с. Изворе — Пловдивско.

Върху́ло, *с. ср.* Колело, търкало, точило. Врачанско, МСб. XIV. 192, **вргу́ло.**

Вѣрзалка (Велесъ), *с. ж.* Връзка, най-вече учкуръ на гащи *Скри́шните* **вжрзалкьи,** *шчо го стегале, къе се скъйнат.* МСб. XI. 86 и XX. Велес. 13.

Върза́ници (Минци — Дебърско: **вра́ници**), *с. ж. мн.* Невѣстински жълти обувки съ капаци, които отгорѣ се връзватъ. Изв. Слав. Семин. II. 217 и 293.

Вѣрзанъ, на, но, *пр.* Затворенъ, глупавъ, заплѣсъ. МСб. XI. 189.

Вързи́лня (Търновско), *с. ж.* Длъгъ пржтъ, когото полагатъ надлъжъ надъ сѣно въ ко-

ла и стегатъ съ кучката, за да не пада сѣното; притегалка. МСб. XIV. 213.

Вързобле (Родопитѣ), *с. м. мн.* Врѣзия.— МСб. XIx. Матер. Срѣднородоп овчар. 24.

Вързо́пчина, *с. ж.* Връзка. *Селуту іим іиди нѫ* **вѫрзо́пчинѫ,** околчесто е, а не длъгнесто. Търново. МСб. XIV. 213.

Вързду́ла (Трѣвна), *с. ж.* Нареслекъ голѣмъ чворъ въ дънера на орѣхово дърво, който на дъска много личи. МСб. XIV. 23.

Вѣрзулъ и **вѣрдзулъ,** *с. м.* Вързелъ, връзопъ. МСб. VIII 279. *За́лѫцитѣ ми ми́нахѫ нѫ* **вѫрдзу́ли,** на касове. МСб. XIV. 213.

Вързуни́ца (Конопчие—Чирпанско). *с. ж.* Вързаница, везаница, *Двѣ* **вѫрдзуни́ци** *пипер.* МСб. IX. 228.

Вързу́ячка (Велесъ), *с. ж.* Магия за връзване годени, младоженци. МСб. XX. Велес.13.

Върколи́тя се, ишъ се, *гл. об.* Върти се, щурамъ се, намирамъ се. *Еще* **сѐ върколити** *низъ епархиява.*

Върла́вище, *с. ср.* в **връла́вище.** ПСп. 41. 960.

Върла́къ, *с. м.* Дѣте върлаче.

Вѣрнежливъ, ва, во (Охридъ, Велесъ), *пр.* Дъжделивъ. *Ако іе времето* **вѫрне́жливо** *кье се по́праіт.* МСб. XV 65. *На благовец ако би́де времето іа́сно, бу́бите кье би́дат здра́ви и кье да́дат пло́т; ако би́де обла́чно или* **вѫрне́жливо,** *бу́бите кье би́дат бо́лни и некье да́дат пло́т.* МСб XI. 84; МСб. XX. Велес. 13.

Вѣртѣляшка, *с. ж.* Врънкало.

Вѣртенъ, *с. ж.* Врѣтенъ, увратъ, увръть, дюнюмъ. ПСп. 54. 899.

Върти-кукуда. Така наричатъ Ахѫ-Челебийскитѣ помаци св. Вартоломея. МСб. IX. Науч. отд. 558.

Въртикѫщникъ, *с. м.* Вѣртокѫщникъ, вѣртокѫщъ, кѫщовникъ, домовникъ. с. Плѣвния —Драмско, МСб. VIII. 279.

Въртикѫ́щница, *с. ж.* Въртокѫщница, въртокѫша, кѫщовница, домовница.

Върти́лище, *с. ср.* Свърталище. *Сетне коа вишла веке, оти не се живе по планините от лъу́тата ві́ма, побегна́ла каі ближните села да си на́іде некое* **вѫртиля́ште** *за да привиму́ва.* МСб. VI 167.

Въртобо́й, *с. м.* Въ изречение: *ка́рала бих се на* **въртобо́і,** до дѣто мога, наймного. МСб. XX. Банат. българе. 1.

Въртоглава сѫбота. Една отъ забѣлѣженитѣ сѫботи, която женитѣ въ Мървашко празватъ. МСб. XIII. Науч. отд. 351.

Въртогла́вецъ, *с. м.* Въртоглавщина: 1) Немирникъ, пакостникъ. 2) Болесть, отъ която главата неволно се върти постоянно. 3) Болесть, кога се върти свѣстьта човѣку; вър тежь, шемедъ. МСб. X. Науч. отд. 327; XVI—XVII. 273.

Въртогла́вщина, *с. ж.* Въртоглавецъ и тритѣ знамен. *Фана́ла го іе* **вртогла́фштината.** МСб. X. 178.

Въртогѫзецъ, *с. м.* Прѣкоръ на калайджия *Кала́іджии* **вѫртогазци** МСб XV 50.

Въртокѫ́щъ, *с. м.* Въртикѫщникъ.

Въртоли́я, *с. ж.* 1) Забъркана, замляна работа; бърковия. МСб. XI. 190. — 2) Вихрушка, вихъръ, въртопъ, що излиза изведнажъ всрѣдъ лѣтно горещо и тихо врѣме.

Вѣртоломъ (Охридско). *с. м.* Врътоломей, Вартоломей. *Денеска не се орат, денеска іе* **Вѫ́ртолом!** Шапк. Сб II. 171; МСб. IX. Науч. отд 557; XVI—XVII. 35.

Вѣртома (Мариовско), *с. ж.* Дълго вѫже, ортома. ПСп. 47. 812.

Въртo̗ча се, ишъ се, *гл. об.* Върти се, мѫча се да направя нѣщо. *Ут фчерѫ* **сѫ вѫрто́чим** *сѫс купува́чѫ, ни мо́жим дѫ скѫ́сѫми пѫвѫрлѫ́кѫ.* МСб. XIV. 213.

Въртóчене, *с. ср.* отъ **въртóча се.**

Въртočора́бица, *с. ж.* Насмѣшливо назване на жена, мома повлѣкана; вѣртокалчиница. ПСп. 44. 250.

> Ма́ри, сва́кье Меле́нице,
> Мо́ри *вѫ́рточора́бице,*
> За́шчо свакьа непе́чена?
> МСб. VII. 80, Дебърско.

Въртули́камъ, *гл. д.* Гледамъ, върта, обикалямъ. *Докле не* **са въртули́кат,** *не мо́гат да са испи́лкат* (пилетата).

Въртули́кане, *с. ср.* отъ **въртули́камъ.**

Въртýлка и **въртýшка** (Търново), *с. ж.* Вѣртяшка, въртѣлка, кърляшка. МСб. XIV. 214.

Върхина́, *с. ж.* Плоско било на могила. *Пунижиня́тѫ ли дѫ вѫрви́м, іили́ дѫ уда́рим пу* **вѫрхинѫ́тѫ.** МСб. XIV. 214.

Вѣрча и **фѣрча** (Велесъ), *с. ж.* Фурча.

Вѣрчище (Охридъ), *с. ср.* ? *Си́те юнаци по́іаси, мо́ешо ха́ро* **вѫ́рчишче!** Шапк. II. 107.

Върчо́сувамъ (Велесъ), *гл. д.* Чистя, мажа нѣщо съ фурча, съ върча. МСб. IX. Науч отд. 26.

Върша́вачка (Велешко), *с. ж.* Годешъ. МСб. XII. 32.

Вѣршенъ, врѣшна, но, *пр.* Что е съ връхъ; извършенъ, върховатъ, върхатъ, върхомъ. *Давам ти шинико* **вршен** *с жито, а-,*

ма врщен *ще ми го и врнеш*. Врачанско, МСб. XIV. 192.

Вършéя, ешъ, *гл. д.* Вършá, вързá МСб. XVIII. 150.

Вършéяне, *с. ср* отъ **вършéя**. Вършéне.

Вършина, *с. ж.* Листникъ, листурникъ, налистникъ, пластъ, шумарникъ.

Вѣршиня, *с. ж* Младо дърво на кореня си, неотсѣчено. МСб. XVIII. 36.

Вършинякъ, *с. м. сьб.* Храсталакъ *Загуби се изъ* **вършиняка**. Трудъ. II 10.

Въсцá, *с. ж.* Раст. бабини цицки. МСб. XXI. Явашовъ. 46. — *Яде го въсцата*, гризе го съвѣстьта. Блъг. Книжици. III. 68.

Вжторáчъ, *с. м.* Сѣчиво, съ което кацари правятъ вжтори; вторачъ, вжторъ. МСб. XVIII. 186.

Вжхамъ (Котелъ), *гл. д.* Слѣдя, душа, диря. *Тú идú* **вжхжі** *джнó врзжхлекьжш дж купиш ньáшту іефтинку*. МСб. XV. 183.

Вжхане, *с. ср.* отъ **вжхамъ**.

Вѣча, ишъ,—чúлъ, *гл. д.* Вкарвамъ вътъкъ въ основата; тъкá. Копривщица. *Цьáл ден* **вжчж**, *пжк іóшти двá лáхти ни сжм іискáржлж*. МСб. XIV. 214.

Вѣчене, *с. ср.* отъ **вѣча**.

Въшкáрникъ, *с. м* Въшкавъ, въшлйо. ПСп. 45. 409.

Въшкарница, *с. ж.* Въшкава, въшла.

Вѣшкино биле, Растение нѣкакво. Иреч. Княж. Бълг. II. 656.

Въшлясамъ, *гл. свър.* отъ **въшлясвамъ**. Да въшясамъ.

Въшлясвамъ и **въшлясувамъ** (**да въшлясамъ**), *гл. ср.* Въшясвамъ.

Въшлясване. и **въшлясуване,** *с. ср.* отъ **въшлясвамъ**. Въшясване.

Вявамъ (да вя́вна), *гл. д.* Явамъ, вяхамъ, яхамъ. Прилѣпъ, МСб. XX. Науч. отд Д. Мирчевъ. 10.

> Помúна сéло Дренóво,
> Што вúдо мóмче Дреновче,
> На сива койня *вявáше,*
> На сúно сéдло седéше.
> Костурско, ПСпБр. XI–XII. 163.

Вяване, *с. ср.* отъ **вявамъ**. Яване, яхане.

Вявля (да се), **ишъ,** *гл. об. свър.* Да се явля, да се явя. *Господь го допрати ангелотъ ноке въ соне да му* се **вявлитъ**. Милад. 24 стр.

Вявна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **вявамъ**. Да явна, да вяхна, да яхна, да възсѣдна.

Вяквамъ и **вякнувамъ се** (**да се вякна**), *гл. об.* Ставамъ якъ: заяквамъ. *Така* се **вякнжлъ** *Крали Марко съ Божа сила*. МСб. VI. 163.

Вякване и **вякнуване,** *с. ср.* отъ **вяквамъ се.**

Вякна (да се), **ешъ,—налъ се,** *гл. свър.* отъ **вяквамъ се.** Да заякна, да наякна.

Вякремъ (Батакъ), (?) Въ свадбарска пѣсень:

> *Віакрем,* по *віакрем* до сега,
> На краіа сж два кладенци,
> И двата не сж чистени.
> Шапк. Сб. I 163.

Вяловя (да се), **ишъ,—вилъ се,** *гл. об. свър.* Да стана яловъ.

Вясаница (Щипъ), *с. ж.* Вясане, бързане, бързаница. *Со гольема* **вьасаница** *кье и праша.* МСб XV. 157.

Вяханка (Щипъ), *с. ж.* Игра вяхане; чушканица. МСб- XV. 159.

Г. г. *г.*

Габóсамъ, *гл. свър.* отъ **габóсвамъ**. Да измамя, да излъжа, да габна. — **санъ,** *прич. стр.* Измаменъ, излъганъ, габнатъ.

Габóсвамъ и **габóсувамъ** (**да габóсамъ**), *гл. д.* Мамя, измамвамъ, излъгвамъ, габамъ, гавамъ. МСб. XIV. 192.

Габóсване и **габóсуване,** *с. ср.* отъ **габóсвамъ**.

Гáбрóвица, *с. ж.* Габрова тояга, габровъ пржтъ. Шапк. Сб II. 106.

> Е, Стоіáне, млат Стоіáне!
> Иди си в гора зелéна,
> Та óтсечи *гáбровица,*
> Ни іа кáстри, ни іа мáзни.
> ПСп. 48. 981 и 982.

Гавáлъ, *с. м.* вм. **кавалъ**. *Медни* **гавале.** ПСп. 49. 88…

Гаваля (Котелъ), *с. ж.* Голѣма челядь, много дѣца. *Кжде шж сж утстжпи ут кжшти, чýнким мáлку ú* **гжвжльжтж**. МСб. XV. 183.

Гаванóзъ (Котелъ), *с. м.* Голѣма калена тенджера; гърне. МСб. XV. 183, **гжвжнóс**

Гавáнчестъ, ста, сто (Врачанско), *пр.* Който има широко, низко и плоско лице като гаванка МСб. XIV. 193.

Гавезъ (Шуменъ), *с. м.* Раст. *Althaea cannabina*. МСб. XXI. Явашовъ. 38.

Гáвка (Котелъ), *с. ж.* Момиче, което изъ пжтя се закѣпва ту тукъ, ту тамъ; за-

плѣсъ. *Кжкоі!* га́фкж *сжс* га́фкж *недня!* МСб. XV. 183.

***Гавтанджи́я,** *с. м. Т.* вм. **кафтанджи́я.** ПСп. 43. 72.

Гагалва́самъ, *гл. ср. свър.* Да увисна: гжгжлва́сжл *ічумйк.* съ увиснали надолу класове. МСб. XIV. 216.

Гагано́ска, *с. ж.* Птица *Scolapax gallinago,* коконоска. Съобщилъ Д-ръ Табурновъ.

Гагау́зинъ, *с. м.* Народно название на малкия християнски народъ, който счита турския езикъ за свой роденъ езикъ и живѣе покрай Черно море около Варна.

Га́го (Орхание), *с. м.* 1) Мжжъ на сестра; зеть. 2) Мжжъ на майчина сестра, лѣлинъ мжжъ; уйчо. МСб. VI. 232.

Га́гямъ, *гл. д.* и *ср.* Гаджамъ, гаждамъ, луча, ниша, срѣлямъ, пушкамъ. *На нишáн да* гáгьа. Шапк. Сб VI. 444.

Пойдо́х го́ра зеле́на
Видо́й сура еле́на,
Свалих пушка *да гáгям,*
Па ми ержце не даде,
Защо́ іедно у гора,
Та се махна́х, не *гагях.*
Любен. Самовили. 108.

Га́гяне, *с. ср.* отъ **гáгямъ.** Гаджане, гаждане.

Га́денъ, гáдна, но, *пр.* 1) Мръсенъ, нечистъ. Пиротъ, МСб VII. 231. — 2) Лошъ, противенъ: гадна *беше манджата, ич не беше убава.* МСб. XX. Велес. 13.

Га́джамъ, *гл. д.* Гагямъ, гаждамъ.

Меси́ли пре́сна пога́ча,
И у пога́ча жлътица,
Па су тури́ли на бука,
Сви су си ре́дом *гаджа́ли,*
Ни́коі жлъти́ца не згóди,
Мома́ жлъти́ца згоди́ла,
Мома́ че бу́де воівóда.
МСб. XXI. Трънско. 43.

Га́джане, *с. ср.* отъ **гáджамъ.** Гагяне, гаждане.

Гаджу́ркамъ (да гаджу́рна), *гл. д.* Бутамъ, повалямъ, гаврълщамъ. *Дж н тú* гжджу́рни *кжвету дж гу іизлеі.* — **мъ се,** *гл. възвр.* и *стр.* Падамъ, повалямъ се, гаврълщамъ се. *Кжто* сж гжджу́рнж *ут сжлбжтж, чи чáк долу сж нжмери.* МСб. XIV. 216.

Гаджу́ркане, *с. ср.* отъ **гаджу́ркамъ** и **гаджу́ркамъ се.**

Гаджу́рна, ешъ, — **налъ,** *гл. свър.* отъ **гаджу́ркамъ.** Да бутна, да поваля, да гавръпна. — **натъ,** *прич. стр.* Бутнатъ, поваленъ, гавръпнатъ.

Гади́лкя, *с. ж.* Гадулка, гждулка, цигулка. МСб. XX. Банат. българе. 1.

Гади́щища, *с. ср. мн.* Гадини, гадове, гадурия. *Бегай, бегай, гату, со твои-те* гадищища! *ето ти го Іеремúя, ке ти мотитъ черева-та со железно матоело.* Милад. 524 стр.; Трудъ. I. 217.

Га́дница (Самоковско), *с. ж.* Сюнгерлия сплавъ отъ кимюръ и желѣзо, който изли за отъ виднитѣ, кога плавятъ желѣзото; шлякно. МСб. XV. Науч. отд. 281.

Гадури́я, *с. ж. съб.* отъ **гадъ.** Гадищища. *Б гаі, бегаі,* гадуриіе, *ето ти іа Еремиіа, со светего Танáсиіа, къе ти мóтеет череватa со железно мотбело.* Прилѣпъ. МСб. XI. 85, бѣлѣж. Охридъ, МСб XVI—XVII. 32.

Га́ждамъ, *гл. д.* Гагямъ, гаждамъ, луча, ниша.

Туре́те бурма́ на бука,
Си́те ре́дом *да гáждаме,*
Кой си уда́ри бурма́та,
Тоя че би́де войво́да. —
Тури́'а бурма́ на бука,
Си́те редом *гаждá'а,*
Никой не удари́ бурма́та.
Любен. Самовили. 59.

Га́ждане, *с ср.* отъ **гáждамъ.** Гагяне, гаджане.

Газалище (с. Църско — Битолско), *с. ср.* Бродъ. *Уште седум дни иде се́ покраі реката и никако не може да наит* газалиште. МСб. XIX. Матер. б. 50.

Га́зеникъ, *с. м.* Свѣтилникъ съ газъ, ламбичка тенекиена безъ стъкло; видѣларче.

Га́зениче, *ум. ср.* отъ **гáзеникъ.** Видѣларче.

***Газепчи́я,** *пр. неизм. Т.* Газепъ, лютъ, лихъ.

Га́зеръ, вм. **гжзеръ.**

Гази́-ба́ра, *с. об.* 1) Измокренъ отъ газене изъ води. МСб. XXI. Трънско. 60. — 2) Назъвание на конь; газоба́рче.

Да си зе́мит бжрза́ коньа,
Бжрза́ коньа кжрши́-гора,
Кжрши́-гора, *гази́-бара.*
Шапк. Сб. V. 173.

Марко стѣгна Шарка добра коня,
Грую стѣгна коня *гази бара,*
Качили се два добри юнака.
Трудъ, I. 13.

Газоба́рче, *с. ср.* Конь гази-бара.

Куіе кончи дъ усидлаі:
Дъли́ кончи вихрухотчи,
Или кончи бързухотчи,
Или кончи *гъзубарчи?*

Чи въсéднъ *гъвубарчи*,
Чи приплувъ приз бьал Дунъф.
Елена. МСб. X. 73.

***Гáйгана** (Мияци-Дебърско), *с. ж. Т.* Кайгана, смачкано нѣщо като пестилъ, като варено яйце. *Ама* **гáiгана** *беiе го направиле от кьотек.* Изв. Слав. Семин. II. 293, ср. **кáйгана.**

Гáйгуръ (Мияци—Дебърско), *с. м.* 1) Диво нѣкакво животно. 2) Слабъ, немощенъ човѣкъ. Изв. Слав. Семин. II. 293, ср. **гайгýръ, гайгýрово яйцé.**

Гайдурúца, *с. ж.* Гайдуница. *Кума Радойца сдсъ кривата* **гайдурúца.** Любен.Баба Ега. 82.

Гайдýрка, *ум. ук.* отъ **гáйда.** *Надува си* **гайдурката.** ПСп. 18. 472.

***Гайрéтъ,** *с. м. Т.* Кайретъ.

Гайтанúсвамъ и гайтанúсувамъ (**да гайтаниша**), *гл. д.* 1) Гайтанявамъ. 2) Плета по особенъ начинъ вдига на чорапъ, за да не се брида. *Iа свършихъ чорапа остава само да го* **гаiтанишем.** МСб. XI. 191 и XVIII. 110.—3) Турямъ гайтанъ, фитилъ на гноясало да тегли гноя, да работи; **гайтанена** *якия.* МСб. X. Науч. отд. 327.

Гайтанúсване и гайтанúсуване, *с. ср.* отъ **гайтанúсвамъ.** Гайтаняване.

Гайтанúша, ешъ,—нúсалъ, *гл. свър* отъ **гайтанúсвамъ.** Да гайтаня. — **нúсанъ,** *прич. стр.* Гайтаненъ.

Гайтанýша, *с. ж.* Назъвание на гиздава мома.

Тименуше *гаiтануше?*
Бела сая бело бие.
Я лудо се въ г'рди бие.
Верков. Песме. 81.

Гáканица, *с. ж.* Гатанка. *Поревна ни се да си погакнемъ и ние каква-годѣ* **гаканица.** Славейковъ. ПСп 15. 333.

Гáкьерестъ, ста, сто, *пр.* Гащатъ, герестъ. *Овоi пéтел е* **гáкьерест.** *Кокóшкана е* **гакьéреста.** МСб. XX. Велес. 13.

Гáлабъ, вм. **гълѫбъ.**

Галагочъ, *с. м.* Барлямбочъ, буламачъ. *Мáнджѫ* **гжлжгóч.** Търново, XIV. 216.

Галáнски, ска, ско, *пр.* Може би **галáтски,** вм. **маджáрски.** *По триста* **галански** *телтици.* Безсон. Пѣсни. 224, бѣл. 8.

Гáлбинъ (Търновско), *с. м.* Златна австрийска монета минцъ, дукатъ, върви 11·60 лева. МСб. XIV. 214.

Галгунъ (Родопитѣ), *с. м.* Гачъ въ 1-то знаменование. МСб. XIX. Матер. Срѣднород. овчар. 21.

Галгушка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Многолѣтно дърво съ синкавъ цвѣтъ и съ плодъ дребни сладещи бърбонки; читленбикъ (с. Теке — Старозагорско), карагачъ (Драмско), в. **чиртлъмбукъ.** Такова дърво имаше въ Пловдивъ въ главната улица до самата Аладжа джемия срѣщу граждански клубъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Галйóвничка, *ум. ж.* отъ **галйóвница.** Любовничка.

Очи, очи пусти останали,
Га си нѣмамъ въ село *гальовничка,*
Една имахъ и тя се заглави.
МСб. IX. Науч. отд. 430.

Галибáрка, *с. ж.* Лѣтна басмяна горня риза като блуза. Врачанско, МСб. XIV. 193.

Галмéзица (Котелъ), *с. м.* Глухъ ропотъ; далеченъ и неразборливъ разговоръ; глъчка отъ мнозина. МСб. XV. 183, **гжлмéзицж.**

Галпя́ (Котелъ), *с. ж.* Галба, галене, глѣзене. МСб. XV. 183, **гжльньж.**

Галýшки, *с. ж. мн. Играятъ на* **галушки,** играятъ на питки, прѣнасятъ баба. МСб. XX. Банат. Българе. 1.

***Гáма,** *с. ж.* 1) Игра по съ шесть или по съ деветь камъчета; играятъ двамина, като размѣстватъ камъчетата въ особена начъртана фигура; бабка, капотъ, пико, фичоръ. 2) Чъртежътъ, фигурата, на която се играе тая игра. МСб. VIII. 280.

Гáмдзало, *с. м.* Нечистникъ, мръсникъ. *Като* **гáмдзало** *си стáнал!* Прилѣпъ, ПСп. 43. 149.

Гáнгалъ, *с. м.* Така въ гатанка е наречено колелото на кола: *четьре* **гангала,** *и два пумпала, и единъ червенъ чюкундуръ съ ръжянѫ сламкѫ?* — Кола, волове и воловаръ съ остена. Чолак. Сб. 121.

Гáндзало (Прилѣпъ), *с. об.* Който обича да се гандза; зѣплйо, лапни муха, лапни-шаранъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 13.

Гáндзамъ се (Прилѣпъ), *гл об.* Размайвамъ се, бавя се тукъ-тамъ безъ причина; зѣпамъ, лапамъ мухитѣ. МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 13.

Гáндзане, *с. ср.* отъ **гáндзамъ се.**

Ганúга (Нова-Загора), *с. ж.* вм. **кнúга.** Книга. Иреч. Княж. Бълг. I. 105.

Гáнозлия (Котелъ), *с. м.* Гръкъ отъ островитѣ, който търгува по нашенско съ зехтинъ, сапунъ, маслини и др. МСб. XV. 183.

Ганя́самъ, *гл свър.* отъ **ганя́свамъ.** Да изгладнѣя.

Ганя́свамъ и ганя́сувамъ (**да ганя́самъ**), *гл. ср.* Изгладнѣвамъ много, умирамъ, катилясвамъ отъ гладъ за нѣщо. *Мýлето е*

ганя́сало *за трева.* с. Добралжкъ — Чепеларско.

Ганя́сване и ганясуване, *с. ср.* отъ **ганя́свамъ.**

Гара́вица, *с. ж.* Жиговвна, горуха, изгага, *Pyrosis.* МСб. X. Науп. отд. 329.

Гарби́на (Чепино), *с. ж.* Гърбина? *Ма́демки е така. вас твѐіа* **гарбина** *штех да го и́зьам,* за твой хатъръ. МСб. XII. 219.

Га́рвански лукъ. 1) Раст. врански лукъ. 2) Раст. *Allium scordoprasum,* дивъ лукъ. МСб. XIV. Науч. отд 67.

Га́рванщина (Свищовъ), *с. ж.* Единъ видъ грозде като мавруда, ала пб-едро; кара-папазъ.

Гаргари́ца, ци (Търново), *с. ж.* Дребни животинки, които излизатъ по вехто жито въ хамбаритѣ. МСб. XIV. 216, **гжргжри́цж.**

Гарга́чъ (Ахж-Челебийско), *с. м.* *На-*гар**га́чъ,** на гърба, чушнатъ. на́ кыркачъ. *Носи ме на* **гарга́чъ.** ПСп. 44. 255.

Гарго́рене, *с. ср.* отъ **гарго́ря.** Гъргорене, къркорене.

Гарго́ря, ишъ, — рилъ, *гл. ср.* Гъргоря, къркоря. ПСп. 44. 255.

Га́рда (Врачанско), *с. ж.* Кратуна, тежкобайче, цръпка, църцарка, в. **гърлетница.** МСб. XIV 193.

Гарестъ, ста, сто (Врачанско), *пр.* За конь: вранъ, черъ. МСб. XIV. 193. **Га́рьжсту** *іѐри,* на което козината нѣйдѣ е черна, нѣйдѣ бѣла. Търново, МСб. XIV. 214.

Гаровина (с. Църско — Битолско), *с. ж.* Сгурь, пепелъ, мърва отъ нѣщо изгорѣло. *Сламата изгоре и се стори* **гаровина.** МСб. XIX. Матер. б. 85.

Гару́зене, *с. ср.* отъ **гару́зя.**

Гару́зя, ишъ, — зилъ (Врачанско), *гл. д.* Гоня нѣкому карезъ; пизмя. МСб. XIV. 139.

Га́та́лецъ, *с. м.* 1) Ученъ човѣкъ. *Прашáите па́талец, а не прашáите* **га́талец.** МСб. VIII. 217, Прилѣпъ. 2) Гатачъ. 3) бъбрица, бърболко, плямпало. Вѣст. „Новини". VIII год. 93 бр.

Га́тамъ, *гл. д.* Прѣдричамъ, наряждамъ кому какво ще се случи прѣзъ годината; плямпамъ. Вѣст. „Новини". VIII год. 93 бр.

Га́тане, *с. ср.* отъ **га́тамъ.** Плямпане.

Га́тачъ, *с. м.* Единъ отъ василичаритѣ, който гата на всѣкой домакинъ по нѣщо, що ще му се случи прѣзъ новата година; гаталецъ. с. Вехчани — Охридско. вѣст. „Новини". V год. 28 бр.; Шапк. Сб. II. 158.

Гать пазарь. ? Въ пѣсень отъ българско село Прѣславъ — Таврическа губерния въ Русия.

Айди, Койо, а́йди либе,
Ай да и́димъ на *гать-пазарь,*
Да си ку́пимъ робинчи́ца,
Робинчица, влакинчи́ца
Да ни бави мжшка рожба.
ПСп. 44. 300.

***Гауши,** *с. м мн* Кауши. ?
Широка наклонена джбова стълба, сж коркулуци отъ двѣтѣ страни и долу съ гауши ПСп. 54. 815.

Га́чка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* 1) Приказка. 2) Прѣкорно назъване за лоша жена; чума. *Не се́ вноіеш шо сто́ка си* **гачке!** Изв. Слав. Семин. II. 294.

Га́чникъ и га́чнякъ, *с. м.* Гащникъ, гащнякъ, вракозунъ, учкуръ. МСб. XI. 191.

Га́щички, *с. ж. мн.* Раст. *Delphinium Consolida,* алтънъ-топъ. ПСп. 51. 331.

Гва́рамъ (Врачанско), *гл. ср.* Газя. цапамъ изъ каль. *Іа виж детето, какво* **гва́ра** *там из калта́.* МСб. XIV. 193.

Гва́ране, *с. ср.* отъ **гва́рамъ.**

Ге, гье, *мѣст.* вм. **га, нея, я.**

Дали́ мома́ да събуди!
Нито мома си събуди,
Ми *гье* чака да се наспи.
МСб. XVIII. 141.

***Гебя́** (Родопитѣ: **гебио**), *с. ж.* Овца. която ще се ягни или се е вече оягнила. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 66.

***Гевѐзенъ и гевѐзлинъ, на, но,** *пр. Т.* Гювезъ, възчервенъ, кърмъзенъ и моравъ, гивезянъ. *Цвѣтътъ на преждата е* **гевѐзен.** МСб. XVIII. 110 *Опасватъ се сж а-лени или* **гевѐзени** *пояси.* ПСп. 57. 592.

Тя си имж тя́нкж ризж,
Тжнкж ризж куприненж,
Римизянж, *гививянж,*
С неж слж́нце тя нжгрявж.
Илиевъ. Сб. I. 30.

***Гевенди́я,** *с. ж. Т.* Гювендия, курва. **Гевендия** и *ченгия.* Блъгар. Книж. Ш. 70.

***Гевѐчъ,** *с. ж. Т.* Гивечъ, гйовечъ: 1) Ястие месо и други нѣща, печени на фурна. 2) Сждъ, въ който се пече това ястие.

Гѐджара (Търново), *с. ж.* Въртешка за сучене масури сь двѣ кръсташки: една пб-горѣ и пб-малка, друга отдолу, скачени помежду съ прѣчки, на които стои преждата. *Вжрти́ сж кжту* **гѐджжрж.** МСб. XIV. 214.

***Геджелѣкъ,** *с. м. Т.* Нощна дреха: **гиджеликъ** *отъ скжпъ моравъ джамфезъ.* ПСп. 28. 451.

***Гезеджи́я,** *с. м. Т.* Приставъ при самоковска видня, който е обикалялъ и надзиравалъ да има всѣкога руда и кимюръ и да

не се краде желѣзото. МСб. XV. Науч. отд. 276 и 277.

***Гезе́ци,** *с. м. мн. Т.* Които се мѣстятъ. *Въ църквата имаше ктитория два свѣщника, що ги наричать* **гезеци.** ПСп. 61. 388.

Гези́енъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ гезия; гизиенъ. Блъгар. Книж. Ш. 71.

***Гези́я,** *с. м. Т.* Гизия.

***Гезме́,** *с. ср. Т.* Разходка. ПСп. 32 576.

Ге́камъ (да ге́кна), *гл. ср.* Сѣдамъ, падамъ на задницата си; клѣкамъ. *Кога́ са грба́љаме, іа куту го габо́сах, та он* **гекна́** *на вемьа́та.* Врачанско, МСб. XIV. 193.

Ге́кане, *с. ср.* отъ **ге́камъ.**

Ге́кнувамъ, *гл. уч.* отъ **ге́кна.**

***Гелинанка** (Рѣсенъ), *с. ж.* В. **гели́па.**

Слѐзи, па́ша, от ку́лата,
Та ти па́дна ма́рамата,
Та іе на́йде *гьелинанка.*
Шапк. Сб. VI. 458.

Гелпло́, *с. ср.* Бърботия, бърковия, загелпено. Малко-Търновско, ПСп. 15. 447.

***Генда́ръ,** *с. м Т.* вм. герданъ МСб. XXI. Трънско. 19.

Ге́пелъ (с. Сотиръ — Пловдивско), *с. м.* Растение нѣкакво, ядатъ го като лющавека.

Гераки́ня (Врачанско), *с. ж.* Женска птица геракъ. МСб. XI. 195 и XIV. 193.

***Гера́къ** (Врачанско), *с. м. Гр.* Граблива птица съ сиви еребати пера, граби гълъбе, други птици, па и кокошки. МСб. XI 195 и XIV. 193.

Герами́да и **гирами́да,** *с. ж* вм. **керами́да.** ПСп. 44. 258.

Герде́, *с. ср.* Герданъ гайтанъ съ по́-едри сребърни пари и висулки конци съ мъниста и ситни парици. МСб. XI. 195.

***Гердекъ,** *с. м. Т.* Брачно лѣгло.

Дошла коа, дошла лепо време
Да го кла'ѣтъ во бѣла *гердека* . . .
Той спіетъ во бѣла *гердека.*
Милад. Сб. 87.

***Герджи́къ,** *пр. неизм. Т.* Спретнатъ, напетъ, гиздавъ. *Носи се нѣкакъ* по́-**герджикъ** *отъ другитѣ.* ПСп. 14. 169.

Мжри́ Кира́цо, *гирджи́к* Кира́цо,
Мжри́, за́п си да́вай нж гжлжбету!
Илиевъ, Сб. I. 189.

Я дай ми, мамо, я дай ми
Моята *гирджи́к* примяна,
Убаву да сж приминя.
ПСп. 44· 298.

Ге́резъ, вм. **ге́рестъ.** МСб. XI. 195.

Герени́ло, *с. ср.* 1) Геренъ, климало на кладенецъ; кандара. 2) Уредъ, съ който овчаре бучкатъ млѣкото на мандра; бучка. МСб. XVIII. 166 и 167.

Гериловка (Плѣвенско), *с. ж.* Единъ видъ круша. Иреч. Княж. Бълг. II. 885.

Герия (Родопитѣ), *с. ж.* Часть отъ агълъ въ поле за агнене. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 25.

Ге́чкамъ, *гл. д.* Натискамъ да се смачка, да се набръчка; гмечкамъ, мачкамъ. *Не мі́ ге́чкаі дре́хата.*

Ге́чкане, *с. ср.* отъ **ге́чкамъ.**

Гибердя́самъ, *гл. свър.* отъ **гибердя́свамъ.** Да пукна, да ослакна, да цръкна. да псофиша.

***Гибердя́свамъ** и **гибердя́сувамъ** (да **гибердя́самъ**), *гл. ср. Т.* Умирамъ, пукамъ, услякамъ, ослякамъ, църкамъ, чибурисвамъ, псофисвамъ. *Щте* **гибердьа́са** *като куче.*

Гибердя́сване и **гибердя́суване,** *с. ср.* отъ **гибердя́свамъ**

***Гивдя** (Родопитѣ) *с. ж. Т.* Гіовде: тѣлото на овца, на коза безъ кожата и вжтрѣшноститѣ. *Една овча* **гивдьо** *за чиверме се посолява съ 50 драма соль.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 74.

***Гиве́зянъ.** на, но, *пр.* Гевезенъ. Трудъ. II. 195.

***Гивечъ,** *с. м. Т.* Гевечъ.

Гиврѣтна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **гивѣртамъ.** Да гаврътна. — **натъ,** *прич. стр.* Гаврътнатъ.

Гивѣртамъ (да гиврѣтна), *гл. д.* Гавъртамъ, гаврънцамъ. *Цьа́лж чѐшж* **гивржтнж** *нжвиннж́ш. Дж ни ми* **гивржтниш** *кжвѐту. Іа* **гивржтни́** *тж́с удж́ ф чубу́рж. Кжту́ сж* **гифрж́тнж,** *чи до́лу;* **гивржтнж** *сж, умрьа́, ха́іди́!* МСб. XIV. 214, Търново.

Гивѣртане, *с. ср.* отъ **гивѣртамъ.** Гавъртане.

***Гиджели́къ,** *с. м. Т.* Геджелъкъ.

Гиджи́къ (Родопитѣ), *с. м.* Краста по овцетѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91.

***Гиди́къ,** *с. м. Т.* Мѣсто, огнище, дюкянъ на работници съ всичкитѣ принадлѣжности. Трудъ. I. 1207.

Гиди́шки, ка, ко, *пр.* отъ **гиди́я.** Нвакъвъ. **Гиди́шка** *дѣще.* Янковъ, Сб. 97. *Дови́шко* **гиди́щко** *ко́пиле.* Также 154.

Гиздо́самъ, *гл. свър.* отъ **гиздо́свамъ.** Да нагиздя, да накитя. — **санъ,** *прич. стр.* Нагизденъ, накитенъ, натруфенъ.

Гиздо́свамъ (да **гиздо́самъ**), *гл. д.* Гиздя, китя, труфя, редя. — **мъ се,** *гл. възвр.* и

стр. Гиздя се, китя се, труфя се, редя се. МСб. XI. 195.

Гиздо́сване, *с. ср.* отъ **гиздо́свамъ.** Гиздене, китене, труфене.

Гизля (Родопитѣ: **гизлйо**), *с. ж.* Разходка ?

Дойде ли време, мале ле,
Стою нах поле да иде
С шилета на *гизльо?*
МСб. XIX. Матер. а. 71.

Гилги (Родопитѣ: **гилгйо**), *с. ж.* Купчина, китка подкастрени дървета; сѣнка подъ дебели и клонести ели. *Щомъ припече, овцетѣ лѣгатъ на* **гилгьо.** МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 64. *Тикалницата се построява край нѣкоя малка горичка или* **гилгьо.** Тамже. 43.

Гино (Рупчосъ), *нар.* Непълно. *Налѣй въ нѣщо вода, нъ да е по́-***гино,** не́ пълно, не́ до върха.

***Гйове́чъ,** *с. м. Т.* Гевечъ.

***Гйое́вити,** *съюз. Т.* Гйое́. МСб. XV. 78.

***Гйозъ-гйоре́,** *нар. Т.* Очевидно, явно. МСб. XV. 77.

Гйокатъ, та, то (Прилѣпъ), *пр ?* *Осе́длай три ко́ньи* **гьо́кати.** Шапк. Сб. Ш. 117.

Гйола (с. Алмалие — Хасковско), *с. ж.* Гѫдулкѫ. ПСп. 51. 374.

Гйолища, *с. сбо.* отъ **гйолъ.** Гйолове́.

Гйолчи́нка, *ум. ж.* отъ **гйолъ.** Гйолецъ, ба́рчинка, локвица.

Гйо́млезецъ (Охридъ), *с. м.* Ядиво тури по́дпечи. „Гьомлезец" *или* „*турипо́дпечи*" *се прави отъ каша. На Духовдень правятъ* **гьомле́зеци** *или млѣчници и раздаватъ по комшии и роднини за „Бог да́ прости"*. МСб. XVI—XVII. 33

Гйо́ргенъ (Карлово), *с. м.* Едно дърво като жерявка; отъ него правятъ дръжки, сапове; габеръ.

Гиргу́ца (Търново), *с. об.* Казва се за укоръ. *Ех чи си* **гиргуцѫ!** МСб. XIV. 214.

Гирди́самъ, *гл. свър.* отъ **гирди́свамъ.** — **санъ,** *прич стр.* Опнатъ на гергевъ.

Гирди́свамъ и **гирди́сувамъ** (да **гирди́самъ**), *гл. д.* Турямъ, опвамъ нѣщо на гергевъ за работене. Търново, МСб. XIV, 214.

Гирди́сване и **гирди́сувапе,** с. ср. отъ **гирди́свамъ.**

Гиху́цамъ (да **гиху́цна**), *гл. ср* Кашля, бухамъ, бухукамъ. *Тоі цьа́лу лья́ту г* **гиху́цѫлъ.** Търново, МСб. XIV. 214.

Гиху́цане, *с ср.* отъ **гиху́цамъ.** Бухуцане, кашлене.

Гиху́цна, ешъ,—**налъ,** *гл. ед-кр.* отъ **гиху́цамъ.**

Гиху́цъ, гиху́цъ! *междом.* Показва кашлене; бухукъ, бухукъ!

Гла́венка, *с ж.* Женски конопе, съ сѣме; главеникъ. МСб. XIV. 214, Търновско.

Гла́вестъ, ста, сто, *пр.* Що има голѣма глава; глави́стъ. *Детту іи іно́ гла́вьѫсту.* МСб. XIV. 193 и 214.

Главинка (Дебърско), *с. ж.* Единъ видъ невѣстинска шапка, на която задната часть се продължава надолу по плещитѣ дори до пояса; горнята ѝ часть е отъ цървена бугасия, а долнята отъ цървена свита, съ украшения вълнени китове, кадифе и чиста сърма. Шапк. Сб. II. 287.

Главиня́самъ, *гл. свър.* отъ **главиня́свамъ.**

Главиня́свамъ и **главиня́сувамъ** (да **главиня́самъ**), *гл. ср.* Добивамъ главня (за нива). *Когато е кишо́вно, нивья́та* **главинья́сват.** МСб. IX Науч. отд. 27.

Главиня́сване и **главиня́сувапе,** *с. ср.* отъ **главинясвамъ.**

Глави́стъ, ста, сто, *пр.* Гла́вестъ.

Главникъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Главеникъ, годеникъ, сгоденикъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ. МСб. XXI. Родопска свадба 2.

Главиина́, *с. ж.* Глава, чело на нѣщо. *Захваща отъ главниня-тѫ.* Чолак. Сб. 44.

Главница, *с. ж.* Главеница, годеница, сгоденица. МСб. XXI. Родопска свадба. 2.

Главосѣ́чъ (Зайчаръ), *с. м.* Назъвание на Св. Иванъ усѣкновение; сѣкноглавъ. ПСп. 9. 85.

Гла́вунка (Велесъ), *с. ж.* Главучка на нѣщо. МСб. XX. Велес. 13, **гла́унка.**

Гла́вурешки, *нар.* Врачанско: *пия вода* **главурешки,** лоча, сърбамъ като животнитѣ наведенъ направо съ устата си. МСб. XIV. 193.

Глаго́лъ, *с. м.* Името на третйото слово, на третята буква отъ словѣнската азбука; казватъ го и **глаго́ле.**

Глади́лка, *с. ж.* 1) Гладило. МСб. XI. 191. — 2) На валявица, на тепавица уредъ, на който изопватъ и сушатъ утепания шаекъ. МСб. XVIII. 184.

Глади́че, *с. ср.* Раст. *Draba verna.* МСб. XIV. Науч. отд. 11, Троянъ; XV. Науч. отд. 12, Търново.

Гла́дно, *нар.* Безъ да се яде, да се гладува. *Правдно да се сѣди,* **гладно** *да се ходи.* ПСп. 15. 341.

Гладя́, и́шъ, — **ди́лъ** (с. Ези-бей, Добричко), *гл. д.* Докарвамъ, причинявамъ гладъ.

Припа́ннала тѫ́мна мѫгла́,
Вре́дом светѫ́ изглади́ла:
Пу чифчи́и гла́д *глади́ла,*

Пу купа́чи же́д жеди́ла,
Пу офча́ри мо́р мури́ла.
МСб. IX. 7.

Гла́мавщина, *с. ж.* Качество на гламавъ; глупавина, неразумность, ахмаклъкъ.

Гла́мница, гламня́, вм. **гла́вница, главня́.** ПСп. 61. 359; Шапк. Сб. I. 89.

Гласе́жъ, *с. м.* Гласня, гласене.

Гла́сенъ, сена, но, и сна, сно, *пр.* отъ **гласъ.** Що издава, що има хубавъ гласъ.

Засвири́іа де́вет *гла́сни* сви́рки,
Затупа́а до девет тупа́на.
МСб. VIII. 76.

Да накани кумове, сватове,
Да накани два *гласни* тжпаня,
Да накани двѣ *гла́сни* свирки,
Да накани два лична деверя.
ПСп. 51. 367.

Удари́'а *гла́сени* тапа̀нье,
Запоіа'а ті́а та́нки гла́си.
ПСп. 43. 148.

Гла́си, *с. м. мн.* Назъвание на сладкогласни таламбаси.

Нико кани свирки и тупани,
А Никола *гласи* таламбаси.
ПСБр. XI—XII. 174.

Ми удриле сфиркьи, табуани,
Ми чукнале *гласи* таламбаси.
МСб. XVI—XVII. 175.

Гласни́ци, *с. мн.* 1) Двойна свирка, каквито ги носятъ откамъ Неврокопъ. МСб. VIII. 279.—2) Всѣка една отъ двѣтѣ дупки на гайдуница на гайда, едната горѣ, другата долу. МСб. XI. 191. — *Паднали* гласници, падналъ, слѣтѣлъ мжжецъ, болести *Angina catarrhalis, staphylitis.* МСб. XXI. Народна медицина. 11.

Гласня́, *с. ж.* Гласене, нагласяване, сговоръ да стане нѣщо; гласежъ, интрига. *Влждикжтж сж усе́тил, кжква́ і ра́бутта —чи ту́і не́шту і* глжснья *ут тьа́х, зж туі ги пруклѐл.* МСб. XI,71; XVI—XVII. Науч. отд. 904, Габрово.

Гла́совенъ, вна, вно (Охридъ), *пр.* Гласовитъ.

Пу́ста ми пе́сма пе́еше,
Пе́сма-та пу́ста *гла́совна.*
Шапк. Сб. III. 68,

Гле́ (Пиротъ), отъ **гле́дамъ.** Вижъ! *Іа гле, какво чу́до стану́ло.* МСб. VII. 231.

Гледа́ейки, *дѣеприч.* Гле́дайки.

Уште така, майко, кажуейки,
Уште така поле *гледагейки.*
ПСпБр. IX—X. 96.

Гле́дайки, *дѣеприч.* Като гледа; гледаейки, гледащецъ.

Гледа́лце (Ново Село — Видинско: глъда́лцъ), *с. ср.* Човѣче въ око; чилечецъ, зѣница. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

Гле́далъ, *с. м.* Огледало: гледал *кутиіче,* кутийче съ огледало.

Іедно ма момче измами
Подъ едно држво зелено
За кичур грузде сушено
За едно *гледал* кутніче.
МСб. XIV. 48 и 63.

Гле́даница (Софийско), *с. ж.* Годеница. *Имам мома́* **гле́даница.** МСб XIII. 39.

Гледари́ца, *с. ж.* Гледарка, гледачка, басмарка, баснарка, баячка, врачка, вражалица, вражачка, бродница, кумачка. *Іа́зе но́гу позна́вам, оти сам іа́* гледари́ца *и бродари́ца.* МСб. X. 163. *Сестрите і́ одили по* гледарици *и они им раскажували.* Тамже. 142.

Гледащецъ (Шуменско), *джеприч.* Гледайки. Трудъ. I. 175.

Гле́дкамъ, *гл. смекч.* отъ **гле́дамъ.** Глецкамъ.

Гле́дна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **гле́дамъ.** Да погледна малко.

Гледникъ (Щипъ), *с. м.* Който стои та само гледа. Гледниче, *што ме гледаш, имал сум го, іал сум го!* МСб. IX. 192.

Гле́зла, *с. ж.* Която обича да се глези; глезундра.

Гле́злйо, *с. м.* Който обича да се глези; глезундрйо.

Глезу́ндра (Търново), *с. ж.* Глезла. МСб. XIV. 214, **глизу́ндрж.**

Глезу́ндрене, *с. ср.* отъ **глелу́ндря се.** Глезене.

Глезу́ндрйо (Търново), *с. м.* Глезлйо. МСб. XIV. 214, **глизу́ндрьу.**

Глезу́ндря се, ишъ се (Търново), *гл. об.* Глезя се, джевря се. *На́ кжко́ ти прили́чж дж* сж глизу́ндриш *кжту ма́лку дѐти.* МСб. XIV. 214.

Глѣнъ, *с. м.* Растение нѣкакво по водитѣ.

Глѣтавъ, ва, во (Трънско, Кюстендилско), *пр.* За хлѣбъ: клисавъ, вглетенъ, вдлетенъ. МСб. XIV. 214.

Гле́цкамъ, *гл. смекч.* отъ **гле́дамъ.** Гледкамъ.

Глечо́ва шу́ма. Раст. кошничаръ.—Орхание.

Глинѣене, *с. ср.* отъ **глинѣя.** Гниене.

Глинѣя, ешъ, — нѣялъ, *гл. ср* Гния, загнивамъ. МСб. XX. Банатски българе. 1.

Гли́нза, *с. ж.* Зеленясало на вода; жабунякъ. Вѣстн. „Новини" III год. 34 бр.

Глинясамъ, *гл. свър.* отъ **глинясвамъ.** Да гнилясамъ, да изгния.

Глинясвамъ и **глинясувамъ** (да глинясамъ), *гл. ср.* За дърво, зима да му гние вжтрешностьта, да се развива въ него гниледь; гнилясвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28. *Портитѣ бѣха гжбясали, дуваритѣ* глинясали, *стрѣхитѣ прогнили и укапали.* Трудъ. I. 270.

Глинясване и **глинясуване,** *с. ср.* отъ глинясвамъ. Гнилясване.

Глйоджавъ, ва, во (Врачанско, Видинъ), *пр.* Сухъ, мършавъ, дръгливъ, костеливъ. *Как мож да карат тóлку товар с тоа* **гльоджав** *кон?* МСб. XIV. 193; XIX. Науч. отд. Гжбьовъ. 7.

Глйсецъ (Велесъ), *с. м.* Глистъ. *Чúв уста да úзблуе човек* **глйсец,** *кье му ýмре нéкой от кýкьата.* МСб. XVI—XVII. 233; XX. Велес. 13.

Глóбина (Охридъ), *с. ж.* Гжбина, дълбочина. Шапк. Сб. V. 36.

> Триста сжжни бѣше во *глобина,*
> Сто й педесетъ бѣше во ширина.
> Милад. Сб. 37.

Глобокъ, глобамъ, вм. **гжбокъ, гжбамъ.** Читалище. II. 317.

Гловаǹа, *с. об.* Човѣкъ съ голѣма глава. Наука. I. 874.

Глогáкъ, *с. м. сьб.* Мѣсто обрасло съ глогъ; гложакъ.

Глогя́самъ, *гл. свър.* отъ **глогя́свамъ.**

Глогя́свамъ и **глогясувамъ** (да глогя́самъ), *гл. ср.* Покривамъ се съ гложе, съ глогове. *Нúвата е* **глогья́сала.** МСб. IX. Науч. отд. 27.

Глогя́сване и **глогя́суване,** *с. ср.* отъ **глогя́свамъ.**

Глоджа́къ, *с. м. сгб.* Гложакъ.

Глóдка (Мариевско), *с. ж.* 1) Сжчица, сущекъ, сущка, прашецъ. *Трéбе да има некоа* **глóтка,** *та шчо ме глóчка óкото.* 2) Неравно мѣсто. *Санокъ не васпа', ме глочкаше* **глóтка.** ПСп. 47. 812.

Гложа́къ и **глоджа́къ,** *с. м. сьб.* 1) Ситно глогово храсте, покрило голѣмо мѣсто; гложе. *Исѣчи* **гложа́ка.** 2) Мѣсто покрито съ гложе; глогакъ. *Намерил кравата доле у гложака.* МСб. XI. 191, XIV. 215 и XVIII. 156.

Глóзгавъ, ва, во, *пр.* Що гложде; глоздавъ.

Глóзда, ешъ, — далъ, *гл. ср.* Гложда, глочкамъ.

Глóздавъ, ва, во, *пр.* Що глозде; глозгавъ.

Глопота́ръ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Желѣзенъ звънецъ; клопотаръ. XVIII. Науч. отд. 502.

Глубъ, *с. м.* Лубъ, каснакъ. Търново. МСб. XIV. 215.

Глужче́, *с. ср.* Дреха кжсаче. Жив. Стар. II. 54.

Глуха́рка, *с. ж.* Една прѣлѣтна птица отъ рода на гургуткитѣ МСб. XI. 191.

Глуха́рче, *с ср.* Раст. *Taraxacum officinale Web., Leontodon Taraxacum L.,* борецъ, глушило, глушина, глушка, глушниче, глютина, горецъ, горчивичъ, жлъчка, зайча пичка, конско цвѣте, капикосъ, келявче, магарешка млѣчка, павунко, падикосъ, радика, салата, ушолка. МСб. XIV. Науч. отд. 41.

Глуха́рь, *с. м.* Птица *Tetrao Urogallus,* дивъ пѣтелъ МСб. III, Науч. отд. 353.

Глýхчина, *с. ср. мн.* глезни, глезнѣ (Прилѣпъ).

> Играле моми топличкьи,
> Со кошýлчичкьи до кóленца,
> Со рака́фчини до ла́ктина,
> Со чора́пчина до *глýфчина.*
> ПСп. 46. 674.

Глухъ, глуфъ, глýшеве, *с. м.* Мишка, глушецъ, поганецъ. ПСп. 43, 76 и 88.

Глухъ вторникъ. Така въ Кюстендилско наричатъ чистия вторникъ и го празватъ за глухота; усовски вторникъ, чрънъ вторникъ. Любен. Баба Ега. 8.

Глýшка (Велесъ, Битоля), *с. ж.* Раст. глухарче. ПСп. 61. 352.

Глýшниче (Тиквешъ), *с. ср.* Раст. глухарче. ПСп. 61. 352.

Глушóвина, *с. ж.* Миши, глушеви лайна; мишецъ, мишина, поганщтрък. Горно-Джумайско, ПСп. 48. 988.

Глъкъ, *с. м.* Глъчъ. Горски пжтникъ. 29.

Глюжъ и **глюждъ** (Битолско, Охридъ, Рѣсенъ), *с. м.* Глогъ, глужъ, глуждъ, глезенъ, глючъ, бодакъ, будакъ, вжзелъ, грѣжъ, грѣздѣй, розъ, сгрѣжъ, сжкъ, сжкелъ, сънкъ, чваръ, чворъ, чвъръ, чекоръ, чепоръ, чепъ, чкорка, чланъ, члѣнъ, чопарлйокъ. МСб. VII. Науч. отд. 458; Солун. Книжици, I. 27.

Глюти́на, *с. ж.* Не е ли раст. глуши́на, глуха́рче, *Leontodon Taraxacum?*

> Леле варе, синко Павле!
> Не жени ся тжзъ година,
> Жито-то ю отъ *глютина,*
> Вино-то ю отъ кжпина.
> Милад. Сб. 193 стр. 135 пѣс.

Глючъ (Леринъ), *с. м.* Глюжъ. МСб. VII. Науч. отд. 458.

Гмóча, ишъ, — чилъ, *гл. д.* Гмеча, гмечкамъ, мачкамъ. *Гуздето* се гмочи *съ ча-*

талесто дърво, наречено мечка. МСб. XI. 192.

Гмо́чене, *с. ср.* отъ **гмо́ча.** Гмечене, гмечкане.

Гму́ца, *с. ж.* Буца. *Издáла ти се* **гму́ца** *на грлото!* МСб. X. 200.

Гнáсота, гнáсокья (Велесъ), *с. ж.* Гнусота, гнясота. МСб. XX. Велес. 14.

Гнесь (с. Плѣвня — Драмско), *нар.* Днесь. МСб. VIII. 280,

Гнидо́санъ, на, но, *пр.* Нацъканъ съ гниди; гнидавъ. *Кошулата* **гнидосана.** МСб. VIII. 118; Изв. Слав. Семин. II. 294.

Гнидя́самъ, *гл. свър.* отъ **гнидя́свамъ.**

Гнидя́свамъ и гнидя́сувамъ (да гнидя́самъ), *гл. ср.* Добивамъ много гниди; гнидосвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Гнидя́сване и гнидя́суване, *с. ср.* отъ **гнидя́свамъ.**

Гни́ледь, *с. ж.* Изгнило нѣщо; гнилежъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Гниле́жъ, *с. м.* 1) Гниене. 2) Гнило, изгнило нѣщо; гниледь.

Гниле́цъ, *с. м.* Болесть *Bacterium preussi* по пчелитѣ; митилъ. МСб. XVIII. 175.

Гнилотáкъ, *с. м.* Изгнило дърво *Подъ шумата има още* **гнилотаци.** *Воднакъ изгнилъ като прахънь* **гнилотáкъ,** дървена прахънь. Трудъ. I. 874 и 876

Гнилясамъ, *гл. свър.* отъ **гнилясвамъ.** Да глинясамъ.

Гнилясвамъ и гнилясувамъ (да гнилясамъ), *гл. ср.* Глинясамъ. *Дървóто е* **гнильáсало.**

Гнилясване и гнилясуване, *с. ср.* отъ **гнилясвамъ.**

Гнусеть (Врачанско), *с. ж.* Гнусотъ, гнясотъ, гнусота, гнусотия. *Защто не окъ́пеш детето, еми ѥ станáло ва* **гнусет?** *У, таа* **гну́сет** *не ѥ гъа срам барем от ората!* МСб. XIV. 194.

Гня́вене, *с. ср.* отъ **гня́вя.** Мачкане.

Гня́вя, ишъ, — вилъ (Врачанско), *гл. д.* 1) Мачкамъ, гнясамъ, маждекамъ. *Прибираі си новата дреа, кога седаш, та да гъа не* **гньáвиш.** 2) Бия, бъхтя, мачкамъ, гнясамъ, маждекамъ. *Куту щти доіда там, па куту шта* **гньáва,** *та има да ти са фáне ва вера.* МСб. XIV. 193.

Гня́самъ (Врачанско), *гл. д.* Гнявя: **гньáсаі** *наі-вáлната дреа у водата, дуде веме да пушта бистрá водá.* МСб. XIV. 194.

Гня́сане, *с. ср.* отъ **гня́самъ.** Гнявене.

Гове́джина, *с. ж.* Лѣность, пехъръ. *Уловила го* **гове́джината.** МСб. XXI. Трънско. 63.

Го́ведски, ска, ско (Прилѣпъ), *пр.* Говеждъ. *Месо* **го́ведско.** МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 15.

Гове́жда му́ха. Муха *Tabanus bovinus,* овадъ, бвадъ, овалъ. ПСп. 60. 873.

Говѣ́яленъ, лна, лно, *пр.* *Ру́хо* **говѣ́ялно,** булчина прѣмѣна, носена когато булката е говѣла.

> Не се че́сто премену́вай
> Свйлно ру́во *говеялно.*
> Илиевъ, Сб. I. 312.

Го́вперъ (Панагюрище), *с. м.* Раст. колеандро (Пловдивъ); ср. **го́вняръ.**

Говни́шки, *с. ж мн.* Срѣща се въ присмѣхъ на дѣца, които ядатъ угризки и хапеци: *обери баба корички,* **говнишки!** МСб. XXI. Народна медицина. 3.

Го́вняръ, *с. м.* Растение нѣкакво, на което листата скълцватъ и размѣшатъ съ соль, та налагатъ порѣзано, да не тече кръвь; ср. **говнеръ.** МСб. XXI. Народна медицина. 57.

Говорли́въ, ва, во, *пр.* Който обича да говори; разговорливъ, приказливъ, сборлистъ. ПСп. 47. 818.

Гoдá (Конушко), *с. м.* ? *Да са истръ́си като ръш от клас, да са исчи́сти като чи́сто сребро и да му улекне като лека* **годá.** МСб. XII. 152.

Годе́женъ, жна, жно, *пр.* Що е за, отъ годежъ. *Прѣстен* **годе́жен.**

Го́дежникъ (с. Петково, Ахъ-Челебийско), *с. м.* Овенъ, когото годеникъ е изпращалъ у момини на годежа. МСб. IX. 41.

Годенику́вамъ, *гл. ср.* Ходя годенъ, годеникъ. *По година или повече врѣме* **годеникуватъ** *само тѣзи, на които годеницитѣ сѫ малки, или въ нѣщо болнави.* МСб. IX. 55.

Годенику́ване, *с. ср.* отъ **годенику́вамъ.** *По тави причина най-дългото* **годеникуванье** *у насъ е три или четири недѣли.* МСб. IX. 55.

Годени́ченъ, на, но, *пр.* отъ **годени́ца.** *Чотуратъ оставятъ празднa да прѣнощува у* **годеничини.** МСб. XXI. Родопска свадба. 3.

Годиня́къ, *с. м.* Годинакъ. МСб. XI. 192.

Годишначе, *с. ср.* Годиначе. *Дете* **годишначе.** Шапк. Сб. II. 177.

Го́дка, *с. ж.* вм. **я́годка.** — *Имам* **годка,** или: **го́дка** *ми е,* имамъ желание, искамъ. МСб. XI. 192.

Годъ (Прилѣпъ), *с. м.* Година *Издебел и́ма да іáдит óд*-**гот** *до*-**гот.** ПСп 47. 817. *Имаме храна да поминем óд* **году** *дó* **году.** ПСп. 48. 992.

Го́дъръ, вм. годѣ. *Дѣкъ*-годър, кждѣ-годѣ. *какжв* годжр. *Іа ме стори* какжв-годжр *човѣк*. Кратово. МСб. XV. Науч. отд. 600. 74.

Неканен стана' отидо',
Дек годър мене тури'а.
ПСпБр. XI—XII. 175.

Гозбу́вамъ, *гл. ср.* Сѣдя гостъ; гостувамъ.

Гозбу́ване, *с. ср.* отъ **гозбу́вамъ**. Гостуване. ПСп. 57. 591.

Го́зденки, *с. ж. мн.* Единъ видъ гжби; растатъ по гористи планински мѣста МСб. XVIII 74.

Гойлище, *с. ср.* Гоене, нагояване. *Както е лѣто-то соватъ* — **гойлище** *на добитъкъ-тъ, тъй е вима-та* **гойлище** *на селяны-тѣ*. Чолак. Сб. 63.

Гола́къ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Ястие отъ спанакъ, брашно и оцетъ. МСб. VIII. 280.

Голѣма́нинъ (Търново), *с. м.* По-голѣмъ братъ. *Тоі* **гулима́нинж** *сж пусирж, ж чи кжкó устáвж за детиту*. МСб XIV. 215.

Голѣма́нъ, *с. м.* Голѣмъ, едъръ човѣкъ; баджанъ, великанъ.

Голѣма́рски, *ска, ско, пр.* Голѣмъ, едъръ (?).

Янкула коня зобеше.
Со *големерска* пшеница.
Милад. Сб. 143 стр.

Голѣнджи́я, *пр. неизм.* Горделивъ, навдигнатъ. *Ко́лку* **големджиа** *іе Іова́нчо Цуреф!* ПСп. 41. 953. *Се сто́ри* **голе́мджиіа**, възгордѣ се, вьзнесе се. МСб. XX. Велес. 14. *Оди си на а́джилък ама да не би́диш* **голе́мджиіа**, *ка́ко си́те а́джии*. Прилѣпъ. МСб. IX 158

Голени́нки, ка, ко, *пр* Голеничъкъ: *го́лу* **гулини́нку**. МСб. XIV. 215

Голени́чъкъ, чка, чко (Търново), *пр.* Голеничъкъ, голенинки. *Гол*-**гульжни́чжк**. МСб. XIV. 215.

Голи́чище (Рѣсенъ), *с. ср.* Голишарче. *Три пи́лишча* **голи́чишча**. Шапк. Сб. I. 134; VI. 458.

Го́личъ (Мияци — Дебърско), *с м.* Голтакъ; разбойникъ. Изв. Слав. Семин. II 294.

Голиша́рче, *ум. ср.* отъ **голиша́рь**. Голаче, голищарче, голичище. *Дне-ка намерих едно гньездо косове, ама оште сж* **голишарчета**. МСб. XI. 192, и XIV. 194.

Голиша́рь, *с. м.* Птиче голакъ, голищарь. МСб. XI. 192.

Голи́я, *с. ж.* Растение и плодъ гулия. ПСп. 59. 780.

Гологла́вецъ, *с. м.* Раст. *Equisetum arvense*, горчица, дзука, дива хурка, зимска хурка, копло, конска борика, кукувичина плюнка, мече врѣтено, наставче, пръшлика, прѣшленица, преслица, самодивска хурка, ставниче, ставякъ. МСб. XXI. Явашовъ. 3.

Гологла́виче (Трънско), *с. ср.* Раст. *Globularia Willkommii Nym., Globularia vulgaris L.*, вурцуди, донадба, кандюндюлче, топузче. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К Урумовъ. 95

Гологжзене, *с. ср.* отъ **гологжзя се**. Хлѣщене.

Гологжзя се, ишъ се, — зилъ се, *гл. възвр.* Отвивамъ си разгалямъ си дирницата; хлѣщя се. *Сти́га си се* **гологъзил**.

Голоко́рмовци, *с. м. мн.* Съ голи корми. *Еди́н дъа́до и една́ ба́ба има́ли девет си́нковци* **голоко́рмовци** *и една́ джште ръа́*. МСб. VIII. 28.

Голокра́йци, *с. м. мн.* Голи краевци, голи хайдути.

Ко́ржп сж да́ви пс Че́рну мо́ре,
Фжф ко́ржбж две́стж юна́кж,
Две́стж юна́кж, три́стж бушна́кж,
Се гуло́глжви, се *гулукра́йци*.
Илиевъ, Сб. I. 60.

Голомѣше, *пр. ср.* Съ голъ мѣхъ, коремъ; голокорместъ.

Осреќя му дете голо, босо,
Гологлаво, дете *голомеше*,
До мишки-те въ пѣсокъ запретано.
Милад. Сб. 268 стр.

Голоплътенъ, на, но (Копривщица), *пр.* Сиромахъ, голъ, голтакъ. *И тіа беше* **голоплътена** *като мен*.

Голотиня́ (Ново Село — Видинско), *с. ж.* Голотия. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

Голу́бица, голубъ, вм. **гължби́ца, гължбъ**. МСб. IX. Науч. отд. 149; ПСп. 39. 423.

Го́луша, *с. ж.* Жена, мома голтакъ, която нѣма много покжщнина и дрехи. МСб. IX. 228.

***Го́нджа**, ишъ (Прилѣпъ), *гл. ср. Гр.* Роптая, негодувамъ. ПСп. 48. 993, гонджам.

Го́мнеръ, *с м.* Раст. бжзовлекъ въ 1-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

***Гонджé**, *с. ср. Т.* Пжпка. *Гонджe-гюла*, пжпка трендафилъ. *Най-ма́лата* **гонджé**-*гъувель*. Шапк. Сб. I. 122.

Горешни́къ, в. **горящни́къ**.

Горешля́къ, *с. м.* Горещникъ. Шапк. Сб. II. 174.

Го́рблявъ, ва, во (с. Осойница — Дебърско),

пр. Гърбавъ. *Од долу йдет стари* гóрбльаф *нá коньа.* Шапк. Сб. VI. 424.

Горешки, ка, ко, *пр.* Горещъ.

Горéщница (Ресенъ), *с. ж.* Горещина. ПСп. 41 864.

Горидба, *с. ж.* Горене. *Женидба* — горидба. ПСп. 64. 647

Горилка, *с. ж.* 1) Болесть *Antraknose* по лозята, балсара. баста, вжгленъ, мавpадаа, мана, шарка. ПСп. 45. 432. — 2) Люта ракия: лютица Шуменъ.

Горицвѣтъ, *с. м.* Раст. *Lychnis Visicaria,* лѣпка. обичливъ буренъ, обичниче, прилѣпче. МСб. XXI. Явашовъ. 13.

Гóрка (с. Попожани — Леринско) *с. ж.* Раст. волско цвѣте. ПСп. 61. 349.

Горлецъ, *с. м.* Раст. *Polygonum Bistorta,* кървавиче. МСб, XXI Явашовъ. 7.

Горлóвникъ (Търново), *с м.* Който бързо бара, ама въ бързането прави пакости, безъ да иска: гороловникъ, в. **гороломникъ.** МСб. XIV. 215 *гурловник.*

Горлóвница, *с. ж.* Жена, мома горловникъ; гороловница. *Нáштж слугйньж інж* гурлóвницж, *пжзй Божи! ни вйди кжде вжрвй, кжтỳ джáснжтж.* МСб. XIV. 216.

Гóрница. — 4) Връхнина. 5) Горнята часть на набърделкитѣ. МСб. XI. 192. — 6) Горничово дърво. 7) Невѣстинска най сгорня шаечна дрѣха, везана съ шерени шарки. Шапк. II. 272, с. Сърпци—Битолско.

Горничово дѣрво (Велесъ). *с. ср.* Дърво горница, дива круша. МСб. XX. Велес. 14.

Гóрнище, — 2) На хамотъ горнето изкривено дърво, което лежи на врата на воловетѣ; яремъ. МСб. XI. 192 и XVIII. 118. — 3) на набърдила горнето подвижно дърво, за което се хваща съ ржка; та се набива вътъкътъ; ватала. МСб. XVIII. 105.

Горнозéмецъ, *с. м.* Човѣкъ отъ горня земя; планинецъ.

И му рече: Бóг помáгал,
Долнозéмци, Арбенафци!
—Добрé дóйде, добжр юнак,
Добжр юнак, *горновéмец.*
Шапкар. Сб. IV. 314.

Горнозéмка, *с. ж.* Жена, мома горноземецъ.

Горнякъ, — 2) Горень воденичень камикъ. 3) Въ игра на камъчета онова камъче, което подвъргатъ и ловятъ; бобакъ. МСб. XI 192.

Горняниче, *с. ср.* Момче отъ горни мѣста; планинче.

Сльáзло ми і момче *горненче,*
Влашки говеда караше,
Караше, препродаваше.
МСб. VI. 82.

Горóвъ цвѣтъ, *с. м.* Раст. гороцвѣтъ.

Кйткж рóсинь нóсеши
И две кйтки *гурóф цвят.*
Илиевъ, Сб 384.

Горозве, вмѣсто **гороцвѣтъ.**

Ка трандафилъ во градина,
Ка *горовве* во планина.
Милад. Сб. 387 стр.

Горóквецъ (с. Дъмбени — Костурско), *с. м.* Раст грóтвецъ. ПСп. 61. 344.

Горолóвникъ (Котелъ), *с. м.* Който се спъва. кога върви, та често чупи паници, сждове и др.; горловникъ, гороломникъ. МСб. XV. 183, **гурулóвник.**

Горолóвница, *с. ж.* Жена, мома гороловникъ; горловница. *Шу ни гледжш у прегъж си, мжри! Пўстжтж* гурулóвницж, *сжс* гурулóвницж, *неднжія!* МСб. XV. 183.

Горолóмъ. — 3) Силенъ, буенъ вѣтъръ, що поваля голѣми дървета; хала. Трудъ. II. 56.

Гóромъ, *нар.* Изъ гората, по гората.

Бог да бйіе цржнá арапйна,
Задáде се нис тéсни клисýри;
Сви іунáци *гóром* побегнáіа,
Останала кьйтена девóікьа.
МСб. X. 85.

Гóрска бýлка. Растение нѣкакво, което варятъ, та съ водата му кжпятъ болни отъ вѣтъръ, а съ трѣвата му ги налагатъ. МСб. XXI. Народна медицина. 60.

Гóрска мáйка. Раст. *Lathrea Squamaria,* кукувиче млѣко, кукувичина, тютюнова чума, яновка. МСб. XX. Дѣлъ природоучен, Урумовъ. 74. XXI. Явашовъ. 22; XXI. Народна медицина. 54 и 61. *Съ* горска майка *се кадятъ и кжпятъ отъ изтравци.* — Когато малко дѣте плаче много все въ едно и сжщо врѣме, майка му *хвърга плачъ:* стане съ дѣтето къмъ захождането на слънцето, излиза и гледа въ балкана въ едно дърво, па казва: горска майко, *ти имашъ сина (дъщеря), азъ имамъ дъщеря (синъ), не лъжи ми дъщерята (сина) за твоя синъ (дъщеря), на ти плачъ, дай й (му) сънъ!*

Гóрски пелинъ. Раст. *Arlhemısia vulgaris,* дивъ пелинъ. МСб. XIV. Науч. отд. 37.

Горýвамъ, *гл. ср.* Жъдувамъ, жедувамъ, сухувамъ, горювамъ. *Ходи по чуждитѣ земи да* горува. Трудъ I 807.

Горýване, *с. ср.* отъ **горýвамъ.** Горюване.

Горýшка, *с. ж.* Накитъ конци съ ситни шарени манъста и понѣйдѣ стари пари, носятъ го само млади булки, окаченъ съ единия

край на ухото, а съ другия на колана; висулки. МСб. XI. 192.

Го́рцѣ, *нар. смекч.* отъ **горѣ**.

Горчи́ва трѣва́. 1) Раст. *Menyanthes trifolia*; лѣкуватъ съ него сърцеболъ. МСб. XI. 192. — 2) Раст. бѣла трѣва МСб. XXI. Явашовъ. 29 и 30. — 3) Раст. *Achillea clipeolata*. ПСп. 61. 350. — 4) Раст. *Gentiana cruciata*, прострѣлъ, синя тинтява. МСб. XXI. Явашовъ. 16.

Горчи́вки, вка, вко, *пр. смекч.* отъ **горчи́въ**. — **Горчи́вки** *черешu*, единъ видъ диви череши, на които плодътъ нагорчава.

Горчилѐжъ (Дупничко), *с. ж.* Горчилка, горчивина. *Оно́ се не уку́ша од* **горчилѐш!** МСб. XII. 226.

Горчи́ло, *с. ср.* Раст. бабиче въ 1-то знач. МСб. XXI. Явашовъ. 16.

Горчилявъ, ва, во (Щипъ, Кочани), *пр.* Горчивъ.

Да им ва́рам цъ́рно кафе,
Цъ́рно кафе *горчиліаво*.
Шапк. Сб. V. 67.

Горянинъ, *с. м.* 1) Вѣтъръ горнянинъ.

Повей, повей, ветре,
Ветре *горянине*,
Повей да расхладишъ
Жетваре на нива.
МСб. XVIII. 146.

2) Така се наричатъ помацитѣ отъ седемь-осемьтѣ села на западъ отъ Тетово. ПСп. 39. 419, бѣлѣж. 3.

Горя́нски, ска, ско (Самоковъ), *пр.* Горски.

Таком Бо́га ца́реви ула́ци,
Ни́iе не смѐ *горянски* айду́ци,
Та вѐрзани при краль да и́деме,
Ни́iе чеме така да и́деме.
ПСп. 28. 615.

Подунал ветер ладіано,
Поломил шума *горіанска*,
Оборил трева польіанска.
Шапк. Сб. VI. 415.

Го́споджа (Трънско), *с. ж.* Жена, която шъта изъ кѫщи прѣзъ деня.

Дзвончари́це *го́спогьо*,
Што ми двóри мери́шу?
— Мери́шу ми, мери́шу
На пребе́лни босильак
И на ру́жу цръвену́.
МСб. XXI. Трънско. 5.

Господино́самъ, *гл. свър.* отъ **господино́свамъ**.

Господино́свамъ и **господино́сувамъ** (да господино́самъ), *гл. д.* Наричамъ нѣкого господинъ. МСб. XIV. 216, **гуспудино́свжм**, Търново.

Господино́сване и **господино́суване**, *с. ср.* отъ **господино́свамъ**.

Господи́нски, ска, ско (Щипъ, Кочани), *пр.* Господарски. *Іавека сом* **господинска** *кьéрка*. Шапк. Сб. V 70.

Го́сподко, *ум. зв. п.* отъ **го́сподь**. *Хей Боже мили* **госпудьку!** Трудъ. II. 726.

Го́стенче, *ум. ср.* отъ **гость**. *Имаме си* **го́стенче**.

Гостолю́бенъ, бна, бно, *чр.* Гостолюбивъ. Шапк. Сб. II. 125.

Госуда́рь, *с. м.* Господарь.

Тогава царю думаше:
— Царю ле, *госуда́рю* ле!
Азъ имамъ стара майчица.
Милад. Сб. 101. стр.

Готва́рка, *с. ж.* Готвачка.

Готварь (с. Сепаревска Баня—Софийско, Охридъ, Струга), *с. м.* Готвачъ, кухарь, ахчия. Шапк. Сб. II. 57.

Цъ́рни гарва́не—ку́мове,
А пцѐтата—готфа́ре,
Бели га́лабе—девери!
Шапк. Сб. V. 103.

Гото́ва го́зба. Така наричатъ въ западна България шарената соль, чубрицата. МСб. XVIII. 65.

Гощѐне (с. Витолица — Мариовско), *с. ср.* Гощавка, гощаване.

Трекьо ми го ка́лесале,
Да ми бди на́ *гошченье*.
ПСп. 47. 810.

Го́ячка (Охридъ), *с. ж.* Чирка кравеница. *Чиреитѣ се наричатъ още и „го́іачкьи" защото, който ималъ чиреи, се гоелъ.* МСб. XVI—XVII. 277.

Грабалецъ, *с. м.* Който отива да граби мома; карачь. ПСп. 41. 954.

Гра́белка, *с. ж.* Грабена, крадена, влачена мома; грабенка, отмица, заведойка. Македония. ПСп. 64. 688.

Гра́бенка, *с. ж.* Грабелка.

Гра́бли (Горно Джумайско), *с. м. мн.* Гребенецъ, гребенъ, даракъ. ПСп. 48. 489.

Грабни́я (Ахъръ-Челебийско, с. Устово), *с. ж.* *?Да са збеаро́ат по́пувеа и влади́ци, да сто́реат* **грабни́еа**, *та дано́ гу Го́спут прусти*. МСб. VIII. 191.

Грабо́самъ, *гл. свър.* отъ **грабо́свамъ**. Да грабна, да грабчосамъ, да сграбча. — **санъ**, *прич. стр.* Грабнатъ, сграбченъ, грабчосанъ.

Грабо́свамъ и **грабо́сувамъ** (да **грабо́самъ**),

гл. д. Грабвамъ нечакано, грабчосвамъ, сграбчвамъ. *Дурдé гу вúдьж, тóі гу* гржбóсж. Търново. МСб. XIV. 215.

Грабо́сване и грабо́суване, *с ср.* отъ **грабо́свамъ.**

Грабчо́самъ, *гл. свър.* отъ **грабчо́свамъ.** Да грабосамъ. — **санъ,** *прич стр.* Грабосанъ.

Грабчо́свамъ и грабчо́сувамъ (да грабчо́самъ), *гл. д* Грабосвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Грабчо́сване и грабчо́суване, *с. ср.* отъ **грабчо́свамъ.** Грабосване.

Грагйо́самъ, *гл свър.* отъ **грагйо́свамъ.** Да градйосамъ. — **санъ,** *прич. стр.* Градйосанъ.

Грагйо́свамъ и грагйосувамъ (да грагйосамъ). *гл. д.* За градъ: бия, удрямъ, градйосвамъ. *Егá да те* грагьóса! градъ да те удари! Врачанско. МСб. XIV. 194.

Грагйо́сване и грагйо́суване, *с. ср.* отъ **грагйо́свамъ.** Градйосване.

Гра́гянинъ, *с. м.* Гражданецъ.

Гра́гянка и гра́гяна, *с. ж.* Гражданка, граджанка.

Дилбер Яно *грегяно*
Колку града обидох,
Како тебе не найдох,
Таквóй тенко високо,
Таквóй бело црвено,
Таквой узум сашлия.
ПСп. Бр. XI—XII. 172

Гра́да (Новоселско—Софийско), *с. ж.* Граждъ. *Да пасѐш белобóки кóви, да виѐш вúти* **гра́ди,** *да дóиш бьáло мльáко.* МСб. VIII. 27.

Гра́денъ, *пр. м.* ?

Да бѣ Тодóра земáла
Се кáто тéбе ергéни,
Бáщин дор бѣх заградúла
Със дéвет рéда ергéни,
И тéбе бѣх наредúла
На *грáден* врата дóлен праг.
Янковъ, Сб. 183.

Граджа́нка, *с. ж.* Гражданка, грагянка.

Селúм тѐкми девóкьу,
Дал е сéлска сéльанка,
Ил е градска *граджанка?*
МСб. XXI. Тръноско. 3.

Градйо́свамъ (да градйосамъ), *гл. д.* Грагйосвамъ.

Градунъ *с. м.* Едно растение, пекатъ го и налагатъ съ него прищки, буци, набои, да се пробиятъ. МСб. XXI. Народна медиц. 58.

Граду́ня, *с. ж.* Едно растение съ коренъ като барабоя. МСб. XI. 192.

Градушка́рь (Софийско), *с. м.* Прѣкорно название на праздницитѣ Гермамъ, Лисье (Елисей), Видовъ день (15 юни) и Вартоломей. *На 12 май въ Софийско празнуватъ Джерман* градушкарь, *отъ градутка.* МСб. XIII. 167.

Градя́на и градя́нка, *с. ж.* Гражданка, грагяна, грагянка, граджанка. *Убава Яно* градя́но! Илиевъ, Сб. I. 311.

Гра́дянка, *с. ж. Рúза* гра́дянка, везана риза, градянска риза. Наука. I 716.

Градя́самъ, *гл. свър.* отъ **градя́свамъ.**

Градя́свамъ и градя́сувамъ (да градя́самъ), *гл д.* Натрупваме се около нѣкого, около нѣщо, заобикаляме го, начовалваме се начоголяваме го. *Пé—чéс дýши нж* грждьáсжхж. Търново, МСб. XIV. 215.

Градя́сване и градя́суване, *с. ср.* отъ **градя́свамъ.**

Граждéнка, *с. ж.* Граждавка.

Да глéдамъ моми рухчюшки
И хýбавж Іáнкж *граждѣнкж.*
Безсон. Пѣсни. 77 ж.

Гра́йнка, *с. ж.* вм. **гра́нка.**

Зáспало мóме крáй море
Под éдна *грáйнка* мáслинка.
Шапк. Сб. VI. 342.

Грама́денъ, дна, дно, *пр.* отъ **грама́да.** *Змя* грамадна, която живѣе въ грамадитѣ; грамадница. МСб. X. 19.

Што с крилцá триптúш
Вѐршито кѐршиш?
Што с крачка рониш
Стени *грамáдни?*
Трѣвна, ПСп. 40. 655.

Грама́дница, *с. ж.* Грамадна змия, громадница.

Грамолене, *с. ср.* отъ **грамоля се.**

Грамоля се, ишъ се, — лилъ се, *гл. вз.* Боря се, боричкамъ се. *Почудú се и подзверú се урóк що да прави със урочица, па се пощр'воли'а,* грамоли'а. Любен. Самовили. 5.

Грамора́да (с. Бобища), *с. ж.* Грамада (?). Въ гатанка за дѣте бозайниче: *живо живýльче на* грамора́да *лéжи, живо мéсо тяргa?* МСб. VIII. 252.

Грань, *с. ж.* Гранка, вѣйка, вѣтка, клонъ. Жив. Стар. III. 362.

Граснúя и граснá, *с. ж.* Конь дръглашъ; грѣснúіа, Т. Пазарджикъ.

Гра́хна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **гра́хнувамъ.** Да грохна, да грухна, да капна.

Гра́хнувамъ (да гра́хна), *гл. ср.* Уморя-

вамъ се много; падамъ, грохвамъ, грухвамъ, капвамъ.

Гра́хнуване, *с. ср.* отъ **гра́хнувамъ.** Малко Търново, ПСп. 15. 447, **гра́хнованье.**

Грахорика, *с. ж.* Грахоръ, грахолъ, глушина *Ова́ жито чисто пречисто от* **гра'орика** *от тригорика от вла трава подланица, що боде женитѣ у дланове.* Любен. Баба Ега. 31.

Гра́цамъ (Търново), *гл. ср.* Гледамъ, зѣпамъ. *Ни дѐі* **гра́цж** *нж вьа́тжрж, ямѝ си гледжі ра́буттж.* МСб. XIV. 215.

Гра́цане, *с. ср* отъ **гра́цамъ.** Зѣпане.

Гра́цна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **гра́цамъ.** Да зѣпна.

Гра́ша, ишъ,—шилъ (Костенецъ-Баня, Софийско, Ямболъ), *гл. д.* Грѣша, бъркамъ трици и др.

Гра́шарко, (Прилѣпъ), *с. об.* Който обича грахъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 12.

Гра́шене, *с. ср* отъ **гра́ша.** Грѣшене.

Гра́шокъ (Мориово), *с. м.* Грахъ. Шапк. Сб. V. 212.

Гребеница (Родопитѣ), *с. ж.* Закачило се, загорѣло млѣко на дъното на сждъ, въ който се вари. МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 77.

Гре́дникъ, *с. м.* Желѣзенъ клинъ, който минува прѣзъ прѣдния столъ, боботеца, опашницата и остьта на кола; срѣдникъ, срѣднякъ, граждникъ. МСб. XI. 193; XVIII 122.

Гредъ, *с. м.* 1) Малъкъ проточенъ рътъ между ниви като насипъ до два метра високъ; греда, слогъ, тиръ. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 902. *Іа ште орем оттука до* **греда,** *а ти от* **греда** *насам.* МСб. XI. 183; XVIII. 130.—2) Натрупана пръсть отъ окопъ около селско жилище; брѣзнецъ. МСб. XVIII. 6 и 7.

Гре́мки (Котелъ), *с. ж. мн.* Овчи, кози, зайчи лайна на зърна; бръбла. *Даіти нж кукóшкжтж заічи* **гре́мки** *дж прунисе.* МСб. XV. 183.

Грѣотѝти, *неопрѣд. накл.* отъ **грѣ́я,** свѣтя.

> На ме́не чат пе́ря лепота́ти,
> На тѐбе чат ве́нци *греотѝти.*
> Мюбен. Самовили. 73.

Грѣхобе́рниче, *с. ср.* Малко дѣте, така майки казватъ на дѣцата си за съжаление. *Чѐдо* **грихубе́рниче!** с. Конопчие — Чирпанско, МСб. IX. 228.

Грѣхо́вникъ, *с. м.* Грѣшникъ.

Грѣхо́вница, *с. ж.* Грѣшница. МСб. XVI—XVII. 83.

Грѣхоте́не, *с. ср.* отъ **грѣхотя́.** Грѣшене.

Грѣхо́тенъ, тна, тно, *пр.* Грѣховитъ, грѣховенъ, грѣшенъ. ПСп. 64. 713.

Грѣхотѝ, *с. ж. мн.* Грѣхота. грѣхъ. *Зж* **грихотѝти** *— ѣде бла́жну.* Търново, МСб. XIV. 215.

Грѣхотъ, *с. м.* Кога грѣхнатъ овощкитѣ отъ много връзъ: **грѣхот** *е на всѣде,* грѣхнали сж овощкитѣ, много е лѣгълъ.

Грѣхотя, ѝшъ, *гл. д.* Грѣша́.

Griварь, *с. м.* Дивъ гълѫбъ гривечъ. МСб. XI. 193.

Гри́вица, *с. ж.* Единъ видъ прустъ въ хижа у́земъ, въ бордель, прѣзъ който се влиза въ кжщи. МСб. XI 193 и XVIII. 9.

Гри́вчо (Котелъ), *с. м.* Куче съ бѣлъ вратъ. МСб. XV. 183.

Грижли́въ, ва, во, *пр.* Загриженъ, угриженъ, кахъренъ, кахърливъ.

> Попи́тай, си́нко, бу́лката,
> Що по дор хо́ди *грижли́ва,*
> *Грижли́ва* та ня ве́села.
> Янковъ, Сб. 39.

> На срѣща ми да не излѝзаш
> *Грижли́ва* и кахърли́ва.
> Тамже. 137.

Гри́жници, *с. м. мн.* Потури, чекшири отъ грижъ. с. Плѣвня — Драмско, МСб. VIII. 280.

Грижовѝтъ, та, то, *пр.* Съпрѣженъ съ грижи. *Кржпата іе* **грижовѝта,** *а фехчето самово́лно.* МСб. VIII. 79.

Грижъ, *с. м.* Дебелъ, грубъ вълненъ платъ; аба. с. Плѣвня —Драмско. МСб. VIII 280. *Женитѣ мърваци носьктъ кюрдия отъ* **грижъ.** ПСп. 37. 88.

Грожди́нье, *с. ср. сьб.* Люспитѣ, сѣмкитѣ и пжшкитѣ отъ изстискано грозде; джибри. МСб. XI. 193 и XVIII. 159.

Гроздавецъ, *с. м.* Птица *Turdus pilaris,* дроздъ. МСб. X. 216.

Гроздáи, *с. м. мн.* Неороненъ царевиченъ мамулъ, в. **баша́къ.** Гевгелие, Енидже, ПСп. 61. 357.

Гво́зденица, *с. ж.* Ракия отъ грождинье, отъ джибри; джибровица, ко́мница, ко́мовица. МСб. XVIII. 56.

Гро́здница (Велесъ), *с. ж.* Лоза, ло́зница, асма. МСб. XX. Велес. 14.

> Се́днала іе Іа́на,
> Лѐле, под бѐла ло́зница,
> Іа́на ле, под бѐла *гро́зница.*
> Аіде ле, под се́нка се́нчица!
> МСб. XIII. 35.

Гроздобе́рка, *с. ж.* Сѣчиво като косеръ за рѣзане кичуре грозде отъ пржчкитѣ. МСб. XI. 193; XIV. 194 и XVIII. 158.

Грόздовъ, ва, во, *пр.* отъ **грόзде. Гроздови** *зърна.* Шапк. Сб. II. 201.

Грόздокъ (с. Ярлово — Самоковско), *с. м.* Гроздъ, чепка. *Ти откьйни* **грόздок** *бело грόзде.* Шапк. III. 35.

Грозла́къ (с. Изворе—Пловдивско), *с. м.* Мѣсто съ сини камъне за плочи; бардашко мѣсто.

Громόтникъ (Пиротско) *с. м.* Назъване на св. Илия; гърмовникъ.

> Тѫвжн се όблак задáде,
> Из όблака говори:
> Удри грόмо, *громόтник* Илйіо!
> Удри όгжн ти, сждúто Маріо!
> Удри вόду, светьй Пантелéіа!
> Запоіаше братжк и сестрúца,
> Стáни, стáни, *громόтник* Илйіо,
> Да слу́шамо братѫк и сестрúца,
> Какό поіу́ двоúца у жéтву.
> МСб. X. 37.

Грόнка, *с. ж.* Стржкъ съ цвѣтъ, съ плодъ на нѣкои растения като гроздъ. *Бъзътъ, мекишътъ, пчешкодрѣнътъ цъвтятъ и връзватъ плодъ въ* **грони.** МСб. XI. 193.

Грόтвецъ (Кайлярско, Костурско), *с. м.* Раст. *Primula suaveolens Bert.*, гороцвѣтъ, гороцвѣте, горόквецъ, грόчвецъ, игличка, петапрьсть, петипрьстъ, петопрьстъ, петопрьстница. ПСп. 61. 344.

Гроха́лкя, *с. ж.* 1) Грохоталкя. 2) Единъ видъ ябълка, на която сѣмето гроха, грохоти, кога е узрѣла. МСб. XIѴ. 194.

Грόхамъ (да **грόхна**), *гл. д.* 1) Чукамъ: **грохни** *вешката.* 2) и *ср.* Грохотя, грохотѣти, грохкамъ: **грόам** *ав кратуната,* и: **грόа** *семето в кратуната.* МСб. XIѴ. 194.

Грόхане, *с. ср.* отъ **грόхамъ.**

Грόхвамъ и **грόхнувамъ** (да **грόхна**), *гл. ср.* Много се уморявамъ; падамъ, грахнувамъ, грухнувамъ, грухвамъ: **грόхнжх** *уд рáбутж, уд вжрвени.* МСб. XIѴ. 215.

Грόхване и **грόхнуване,** *с. ср.* отъ **грόхвамъ.**

Грόхкамъ (да **грόхна**), *гл. ср.* 1) За свиня: грухамъ, грухтя, гърдя. 2) Грохотя, грохотѣти, грохамъ, дрънкамъ, дрънча. *Грохотáлкъата* **грόхка, грόшче.** МСб. XI. 193.

Грόхкане, *с. ср.* отъ **грόхкамъ.**

Грόхна, *гл. свър.* отъ **грόхамъ, грόхвамъ** и **грόхкамъ.**

Грохотáлка, *с. ж.* Дѣтска играчка кошничка отъ цѣпена лѣска съ камъчета въ нея; грохалкя. МСб. XI. 193.

Грόчвецъ (Костурско), *с. м.* Раст. **грόтвецъ.** ПСп. 61. 344.

Грошлé, *ум. ср.* отъ **грошъ.** Грошецъ, грошче.

Грόшча, **ишъ, — чúлъ,** *гл. ср.* Тракамъ, чукамъ се та издавамъ особенъ шумъ. *Зѫбите му* **грошчат** *като кош ореи.* МСб. XѴI—XѴII. 87.

Гру́дка (Котелъ), *с. ж.* Галено назъвание на дѣте; гудка. *Ох мόйтж* **гру́тжж!** МСб. XѴ. 183.

Грумакъ, *с. м.* Грумче. *Да го пробием снего вжрлаiкьи големи* **грумаци** *от снего.* МСб. XIII. 148.

Гру́мецъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Голѣмъ кѫсъ камикъ. Изв. Слав. Семин. II. 294.

Грумче, *с. ср.* Грудка, трудче, гручка, грамудка, грамудица, грумикъ, грумакъ.

> Распердуши невеста-та,
> Секое тжрнче и тарбуфче,
> Секое *грумче* и пердуфче.
> Милад. Сб. 21 стр. 23 пѣс.

Гру́ха (с. Драганово—Търновско), *с. ж.* Горещина, жега, пекъ, врупина. МСб. XIѴ. 215.

Гру́хачъ (Кратовско), *с. м.* Каменито мѣсто. ПСп. 16. 155.

Грждни́къ (Кюстендилъ), *с. м.* вм. **грéдникъ.**

Грѣлникъ (Велесъ: **гѣрлник**), *с. м.* Болесть гърлица, гръилица. *Да те фáне* **гѣрлникот!** МСб. XIѴ. 163 и XX. Велес. 15.

Грѣлченце (с. Осиково—Врачанско), *с. ср.* Огърлица, герданъ нанизъ отъ маниста и други украшения кошчи́ни и бѣли пулове. МСб. XI. 194.

Грѣмлица (Велесъ: **гѣрмлица**), *с. ж.* Болесть грѣлникъ. *Да те фáне* **гѣрмлица!** МСб. XIѴ. 163.

Гръмлявица, *с. ж.* Гърмявица, гърмотевица, гръмъ. *Боже, учувай ни отъ лоши облаци,* **гръмлявици.** Любен. Самовили. 137. *Ега те св. Илúа сжс* **грамля́вицу** *смáже!* Мсб. XIII. 236.

Грънличе (Трънско), *с. ср.* Раст. *Chenopodium bonus Henricus,* дива лобода, кучешка лобода. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 97.

Грънчé, *ум. ср.* отъ **гърнé.** Гърненце. МСб. XѴIII. 59.

Грьстелникъ, *с. м.* Нива посѣяна съ грьсте, съ конопе. МСб. XI. 194; XIѴ. 194 и XѴIII. 94.

Грьстéрче, *с. ср.* Една птичка, храни се съ сѣме отъ грьсте, ходи по грьстелницитѣ да го кълве. МСб. XIѴ. 215, Еленско.

Грьстничля́нци, *с. м. мн.* и **Грьстничлячки** и **грьстничόрнии** (Трънско), *с.*

ж. мн Гръсте, гръстници. МСб. XXI. Трънско. 60

Гръсъ (Велесъ: гърс). *с. м.* Гръсть. *Еден* гѐрс *браси* МСб. VII. Науч. отд. 459.

Грыцма́нъ (Врачанско), *с. м.* Грькланъ, грыцмулъ, гръчмань, гръчмакъ, гръчмулъ. МСб. XIV. 194

Грѣчки, гърчки, чка, чко, *пр.* Грыцки. Гърчка *гра́мада* (Велесъ): дѣтска игра, натрупани единъ възъ другъ. МСб. XX Велес. 15 *Дѣцата играятъ по улицитѣ гръчката* грамада. МСб XII. 37, бѣл. 1. *У една бдаiа седум души спiеме, цела* гжрчка гра́мада. МСб. VII. Науч отд. 459.

Гръчмакъ (Прилѣпъ: гѣрчмакъ) *с. м.* Грыцманъ. *Ако те ватам за* гжрчмакъ, *тока кье те остам на местото!* МСб. XV. 86; Изв. Слав. Семин. II 294.

Грѣчмань (Велесъ: гѣрчмань). *с. м.* Грыцманъ. МСб. XX. Велес 15. Гжрчманот *да ми се вáтвори, ако ти вáтворам уш еден пат* МСб. XIV. 172.

Гу, *мѣстоим. в. п.* вм. **я;** нея, нума, нумъ. — Малко-Търновско.

Белки Илинка кье дойде —
Хвани *гу,* сину, венчай *гу.*
ПСпБр. XI—XII. 170.

Гу́акъ (Прилѣпъ). *с. м.* Ахмакъ, будала, бендей, бенди, накйо, такйо. ПСп. 43. 149.

Гу́вно (Горно-Джумайско) *с. ср.* Гумно. ПСп. 41. 953 и 48. 988. *Ете ти смил от гудино* гувно. ПСп. 45. 468

Гу́ганче *с. ср.* Дѣтинско везано кошулче (ризичка), каквито прѣди нѣколко врѣме правеха на дѣцата въ Охридъ. Шапк. Сб. I. 86 *Ни на баба у́брус, ни на ма́йка кошульа, ни на ....* гу́ганче! Шапк. II. 37.

Гу́гелъ, *с. м ? Смавáха му* гугелите, счупиха му роговетѣ. *Да се смажатъ* гугели-тѣ *другиму. Азъ баримъ като ми смажятъ* гугели-тѣ *вадъ мѣхове-тѣ са намирамъ.* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 2 и 31.

Гу́гомъ, *нар. Си́ва бѣ́ла гължбка* гу́гомъ *гугу́ваше* Безсон. Пѣсни. 82.

Гугу́вамъ, *гл. ср.* Гугукамъ, гукамъ.

Гугулѐ (Котелъ), *с. ср.* Горня дѣтска дрѣха съ гуглячка. МСб. XV. 183.

Гугулѐта (Балчикъ), *с. ж.* Гугла, качулка, кукулѐ, башлъкъ.

Гугу́лявъ, ва, во, *пр.* Търново: гугу́льжви *дули,* дребни, гърчави, мъхнати. МСб. XIV 215.

Гугухту́рка (Търново), *с. ж.* Птица гърлавица. МСб. XIV. 215.

Гугу́че, *ум. ср.* отъ **гугу́тка.** *Девоiчиньа,* гугучиньа. МСб. VIII. 115.

Гугу́ченъ, на, но, *пр.* отъ **гугу́ци** Царевиченъ. *Халва отъ* гугучено *брашно съ медъ и масло.* Трудъ. I. 517.

Гугучи́къ (Врачанско), *с. м.* Мжжка гугучка. МСб. XIV. 194.

Гугу́ша се, ишъ се, *гл. възвр.* Гугушкамъ се, гушкамъ се, гуша се. МСб. XI. 194.

Гугу́шене, *с. ср.* отъ **гугу́ша се.** Гугушкане.

Гугу́шкамъ се, *гл. възвр.* Свивамъ раменѣ и шия, както правятъ птицитѣ, кога имъ е студено или имъ се спи; гугуша се, гуша се, гушкамъ се. МСб. XI. 194.

Гугу́шкане, *с. ср.* отъ **гугу́шкамъ се.** Гугуш не.

Гу́да (София), *с. ж.* Игра на дупки; свинка, казанка,

Гуди́чкамъ (Велесъ), *гл. д.* Гждъличкамъ, гъргучкамъ, *Ву́iче вуiна* гуди́чкаше *вуiна му се кжркотеше?* Гат. — Бъклица. МСб. VIII 257.

Гуди́чкане, *с. ср.* отъ **гуди́чкамъ.** Гждъли́чкане, гъргучкане.

Гу́дка (Котелъ), *с. ж.* Грудка. МСб. XV. 183.

Гу́за, *с. ж.* Птица *Fulica atra,* водна кокошка, лиска. Е. Спространовъ, Библиотека XVIII—XX 39.

Гу́зашъ и Гу́сашъ, *с. м.* Който ходи отъ едно мѣсто на друго: скитникъ. Е. Спространовъ. Библиотека. XVIII—XX 39.

Гу́зя се, ишъ се (Мияци — Дебърско), *гл. възвр* Свивамъ се отъ студъ или отъ страхъ. Изв. Слав. Семин. II. 294.

Гу́ла, *с. ж.* Стадо добитъкъ; чърда, чарда, черда, череда, черида. МСб. XX. Банатски българе. 1.

Гула́къ, ци (с. Марково — Пловдивско, Сюлюманъ-Кехая), *с. м.* Раст. зелева гулия, кочанъ.

Гума́зно, *нар.* Неприятно. *Кога видохъ първъ пжть умрѣлъ човѣкъ,* гумазно *ми стана.* Вѣст. „Новини“ III год. 65 бр.

***Гу́менъ,** *с. м. Т.* Една птица отъ рода на кукумявкитѣ.

Тамъ дека си везе, и урнекъ зафаща
Ѣ долетали три бѣли гжлжби,
До три гжлжби, три сиви *гумени.*
Милад. Сб. 409 стр. 379 пѣс.

Гу́нища, *с. ср. мн.* Навуща, навой, навойще, невоще, обияло, обяло, обойци, пъртевица, тауне. МСб. XX. Банатски българе. 1.

Гу́нче (Зайчаръ), *с. м.* Минтанъ. ПСп. 9. 92. *Дебранско* гунче, кжса горня шаечна

черна дреха съ отворена кюляфка; якуце. Шапк. II. 267.

Гу́ня, *с. ж.* Горня дрѣха до-подъ колѣнѣтѣ съ основа козинйова, а вътъкъ вълненъ; носи се намѣсто япанджакъ.

***Гурбетлѣкъ,** *с. м. Т.* Ходене по гурбетъ.

***Гурбетчи́я,** *с. м. Т.* 1) Който е отишълъ по гурбетъ. 2) Чужденецъ.

Гу́ргамъ (Чепино), *гл. ср.* Гугамъ, гукамъ. **Гу́ргаі** *ми,* **гу́ргаі,** *гѐлапче, дурде си мла́ду зелену.* МСб. XII. 21.

***Ургу́тъ,** *с. м. Т.* Сочиво, вариво, чорба, каша.

Да що ѣ дале два стапа въ ржце,
Два стана въ ржцѣ, *гургутъ* на рамо,
Тая да ходитъ отъ село въ село.
Милад. Сб. 189 стр.

Гу́ркамъ, *гл. д.* Карамъ коне да търчатъ по голо жито, за да му се олущи мекината; грухамъ. ПСп. 41. 952.

Гурпа́нче, *с. ср.* Малка дупка изкопана въ земята. МСб. XX. Банат. българе. 1.

Гуртѐне, *с. ср.* отъ **гуртя́.**

Гуртя́, ишъ, — тѣлъ, *гл. ср.* За чирва: крукамъ. *Чярва́тж ми* **гуртѐт.** Търново, МСб. XIV. 216.

Гу́сашъ, *с. м.* в. **гу́зашъ.**

Гу́тура (Врачанско), *с. ж.* 1) Брука, брюка, бутура, врага, върга, главулекъ. 2) Бамбарица. *Израсла му на главата тамжн толчова́* **гу́тура.** МСб. XIV. 194.

Гутуракъ, *с. м.* Болесть гутурачъ, бутурачъ, ботурачъ.

Гутурачли́въ, ва, во, *пр.* Боленъ отъ гутурачъ, отъ ботурачъ: **гутурачливъ** *конь.* МСб. XXI. Народна медицина. 12

Гу́цамъ се (Търново), *гл. възвр.* Шавра, чупя се, мърдамъ, свивамъ си рамената, че нимамъ нѣщо да кажа, пакъ не го казвамъ, или че искамъ нѣщо. *Кякó* **сж гу́цжш** *кяту цигжнин?* МСб. XIV. 216.

Гу́ша, ишъ, — шилъ (Врачанско), *гл. ср.* Лѣгамъ да спя: **гу́ши** *там, че ше доіде мецатъ да та земе.* МСб. XIV. 194.

Гу́шавецъ, *с. м.* Рогачъ съ голѣма отпусната гуша, както у воловетѣ и биволитѣ. Увѣряватъ, че имало гушавци и досега. МСб. XI. 194.

Гу́шалка (Велесъ), *с. ж.* Кърпа за шия като вратовръзка. МСб. XX. Велес. 15.

Гу́шкамъ (да гу́шна), *гл. д.* 1) Прѣгръщамъ. *Те* **гу́шнаф** *фчера.* Прилѣпъ, ПСп. 47. 817; Читалище. II. 803. — 2) Топя, потапямъ въ нѣщо. *Тоі го* **гу́шнж** *ф удж́тж.* — 3) Въ игра на камъчета щипя противника си по ржката. Търново, МСб. XIV. 216.

Гу́шкане, *с. ср.* отъ **гу́шкамъ** и **гу́шкамъ се.**

Гушница (с. Сърпци — Битолско), *с. ж.* Нанизъ отъ стари сребърни пари. Шапк. Сб. II. 273.

Гушни́че, *с. ср. ум.* отъ **гушница.** Шапк. Сб. VI. 413.

Гушогла́въ, ва, во, *пр.* Гологлавъ (?).

Да́ излѣзе Пейови́ца
Гóла, бóса по чора́пи,
Гушогла́ва, по дола́ма.
Шапк. Сб. I. 100.

Гу́щерова опа́шка (с. Стражица). Раст. *Achillea millefolium,* в. **вра́бчино цвѣте.** МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 51.

Гу́щерче, *с. ср.* 1) Раст. *Thalictrum minus,* МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 4 и *Th. angustifolium,* МСб. XXI. Народна медицина. 12. — 2) Раст. *Cyclamen neapolitanum Ten.,* МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 80.

Гжбище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто растатъ гжби. МСб. XIV. 216.

Гжблóсамъ, *гл. свърш.* отъ **гжблóсвамъ.** Да гжбясамъ.

Гжблóсвамъ и **гжблóсувамъ** (да **гжблóсамъ**), *гл. ср.* Гжбясвамъ.

Дворите ти пели́н урасна́ли,
Пóртите ти гжби *гжблоса́ли.*
Любен. Самовили. 58.

Гъва́лъ, *с. м.* Тавалъ, кавалъ, кавелъ, кафелъ, кафалъ, къвалъ ПСп. 49. 88.

Гжгри́чавъ, ва, во, *пр.* Що има гжгрица: **гжгри́чава** *лешта.* МСб. XVIII. 83.

Гжгърци́, *с. м. мн.* Буци по тѣлото човѣку; вжгарци. МСб. X. Науч. отд. 334.

Гжзу́рча се, ишъ се, — чилъ се, *гл. възвр.* Щупя се да правя нѣщо. *Ни* **сж гжзу́рчж** *а́в дъ ми́ія джски́.* МСб. XIV. 216.

Гжзу́рчене, *с. ср.* отъ **гжзу́рча се.**

Гжзъ-глава (Велесъ: **га́вглава**), *нар.* При падане, при прѣмѣтане съ главата напрѣдъ, прѣко глава: **га́вглава** *фа́нал се,* казватъ, кога нѣкой се прѣпъне и падне. МСб. XIV. 160 и XX. Велес. 13.

Гългóлене, *с. ср.* отъ **гългóля.** Гаргорене, кълколене, къркорене.

Гългóля, ишъ, — лилъ, *гл. ср.* За вода, кога тече изъ тѣсно; гаргори, гърга, гъргори, кълколи, къркори. *Водата* **гълголи.** Наука. I. 874.

Гългъла (Шуменско), *с. ж.* Бъклица, гърнайка. Наука. I. 874.

Гѣлкавъ, ва, во, *пр.* Неравенъ, грапавъ: гѣлкава *плоча*. съ неравна повръхнина, грапава. МСб. XVIII. 17.

Гълча́ва, *с. ж.* Глъчка, глъчъ. МСб. XIV. 198, глчава. Наука I. 875.

Гълча́нъ (Хасково), *с. м.* Който много гълчи: гюрултаджия. *На мълча́н пи́тта, на гълча́н тоја́гата.*

Гължби́нки и **гължби́ци**, *с. ж. мн.* Единъ видъ гжби. МСб. XVIII. 74.

Гѣлжбникъ (Дупничко: **га́лабник**), *с. м.* Голѣма пита, която мѣсятъ въ сжбота прѣдъ свадбата. **Га́лабник** *се нарича една голѣма пита, нашарена, на която нареждатъ галабьето* (пилци, направени отъ тѣсто) *и на срѣдата и́ забождатъ бо́ро.* МСб VIII. 66.

Гължбова опашка (научно?). Пеперуда *Macroglossa stellatarum.* ПСп. 60. 862.

Гѣмза (Свищовъ), *с. ж.* Единъ видъ грозде като мавруда. сладко, ала съ тънка кожица. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 885.

Гѣнгалъ (Котелъ), *с. м.* Вода, пѣна издута на клбо; мѣхурь, кламбурци, жабурка, цънки. *Ставжт ли* **гжнгжли**, *кугú вжлú джш. дж знáш, чи нж сьáкжди вжли.* МСб. XV. 183.

Гърба́лкя (Врачанско: **грба́лькьа**), *с. ж.* Дълго дърво, греда, дъска по срѣдата сложена възъ нѣщо височко, на двата края сѣдатъ по единъ, та се кърляшкатъ, люлѣятъ; друсалкя, кърляшка.

Гърба́лямъ се (Врачанско: **грба́льам са**), *гл. възвр.* Люлѣя се. кърляшкамъ се на гърбалкя. МСб. XIV. 194.

Гърбу́къ (Котелъ), *с. м.* Гърбавъ, гърбелко, гръблйо, камбуръ. МСб. XV. 183.

Гърбу́чка (Котелъ), *с. ж.* Гърбава, гърбуша, гръбла, камбуръ.

Гъргале (Мияци — Дебърско), *с. ср.* Гъргуле. Изв Слав. Семин. II. 294 **грголе.**

Гѣргамъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* Чучуркамъ, хлуя, в. **гълго́ля.** *Во́дата* **гѣрга.** ПСп. 47. 817.

Гѣргане, *с. ср.* отъ **гѣргамъ.**

Гърготница (Прилѣпъ), *с. ж.* Шумъ, гъргане. *Во истото време* **гжрготницата** *и топотницата дошла до вратата од одаiата.* МСб. XVI—XVII. 243.

Гѣргуле (Охридъ), *с. ср.* Стовничка съ тѣсно и дълго гърло; гъргале. ПСп. 48. 992.

Гъргурица (Трънско: **гръгурица**), *с. ж.* Птица гърличица, гургутка. МСб. XXI. Трънско. 16.

Гъргу́чкамъ (Рѣсенъ), *гл. д.* Гждъличкамъ, гудичкамъ. *Ву́ико ву́іна* **гжргу́чкаше.** *ву́іна му се подсмéваше?* Гат — Ключъ.

Гъргу́чкане, *с. ср.* отъ **гъргу́чкамъ.**

Гжрди, вм. **грждн.**

Гърдя́, и́шъ, — дѣлъ (Врачанско: **грдú**), *гл. ср.* За свиня: грухтя, грохамъ грукамъ, грухамъ, грухкамъ. МСб. XIV. 194.

Гърдяло (с. Плѣвня — Драмско), *с. ср.* Дебелата свирка на гайда; брецало, бручилка, бучало, ручало, ручило. Съобщилъ Ал. Гяуровъ.

Гѣржа, *с ж.* Дръгла, дръглашъ. Трудъ. II. 305.

Гѣрлежница, **грѣлежница**, *с. ж.* Кратуна, куртуна, гарда, тежкобяйче. пацарка, цръпка, цънцарка, чаша. МСб. XVIII. 33.

Гѣрленикъ, *с. м.* Раст. *Prunella vulgaris*, в. **вѣзтегъ.** МСб. XXI. Явашовъ. 27.

Гѣрлешници (Еленско), *с. ж мн.* Единъ видъ сливи. МСб. XIV. 216, **гжрльжшници.**

Гѣрлица, — 2) Болесть *Diphterite*, лошо гърло. МСб. X. Науч. отд 328. — 3) Раст. *Statice Limonium*, гърличава трѣва, казъая, пачи кракъ сперусъ, чемерика. МСб. XXI. Явашовъ. 31 и 32.

Гърли́чава би́лка. Раст. *Scrophularia aquatica*, живеница, пѣнявецъ, сапунче. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Гърли́чава трѣва́. 1) Раст. гърлица въ 3-то значен. 2) Раст. *Verbascum phoeniceum.* МСб. XXI. Явашовъ 20. — 3) Раст. *Potentilla reptans.* МСб. XXI. Явашовъ. 45.

Гѣрличица (Трънско: **грѣличица**), *с. ж.* Птица гъргурица, кумрия, скумрукъ, в. **гръла́вица.**

Гръличице, грѣло те ваháло,
Ваháло те, паі те не пуштíло!
МСб. XXI. Трънско 16.

Гърли́човото. *с. ср.* Раст. *Hibiscus Trionum.* МСб. XX. Науч. отд. Урумовъ. 19.

Гѣрлникъ (Велесъ), *с. м.* в. **грълникъ.**

Гѣрло (Прилѣпъ), *нар.* Високо, яката (?).

Што ми ви́кна Груібица млада,
На́че *гжрло* бна да збbруе.
МСб. II. 114.

Гърлобо́лие, *с. ср.* Гърлоболъ.

Гърлобо́лъ, *с. м.* Болесть *Angina*, гърлоболие, гърло. МСб. X. Науч. отд. 328.

Гърля́въ, ва, во (Търново), *пр.* Съ болно гърло. *Дица́тж им сж ма́і* **гжрльа́ви.** МСб XIV. 216.

Гърми́ца (Трънско: **грми́ца**), *с. ж.* Грънъ, храстъ, дърво, шумка, шубрѣкъ. *Куми́ца у грéма* **гръми́ца.** МСб. XXI. Трънско. 12.

Гѣрилица (Велесъ), *с. ж.* в. **грѣилица.**

Гърмо́вникъ, *с. м.* Назъвание на Св. Илия; громо́тникъ.

Гърмодѣлъ (Т. Сейменъ), *с. м.* Животиня бахаль.

Гърмотрѣнъ, *с. м.* Раст. *Ononis spinosa*, гърмотърне, кара-янъкъ сухъ, кокоши трънъ, трънливъ троскотъ, черъ трънъ, шилободъ. МСб. XXI. Явашовъ. 41; Наука. I. 700; в. пѣс. при **вѣтрого́нъ** изъ Шапк. Сб. I. 25.

Море моме Трандафиле,
Я пойди си во градина,
Да набереш *гжрмотжрние*,
Та́ пойди си нови пазаръ,
Та́ купи си ново гжрне,
Да 'и варишъ спроти стреда,
Да 'и піешъ спроти петокъ;
Така да се змехъ оделитъ.
Милад. Сб. 12. стр. 14 пѣс.

Гърмя, *с. ж.* Ґръмъ, гърмотевица.

Де се іе чуло виде́ло
Іу срет зимо *гърміж* да гърми.
ПСп. 36. 973, Видинско.

Гърмявица (Кюстендилско: гръмьавица), *с. ж.* Ґръмъ, гърмотевица, гърмя, гръмлявица, гърмотъ. Любен. Баба Ега. 37.

Гърпа́йка (Куманово), *с. ж.* Бъклица, белеза, гългъла, карта, пинта, плоска, чотура. Вѣст. „Новини". IV год. 85 бр. 3 стр. 5 кол.

Гърнича́самъ, *гл. свър* отъ **гърнича́свамъ.** Да гранясамъ.

Гърнича́свамъ и гърнича́сувамъ (да **гърнича́самъ**), *гл. ср.* Гранясвамъ; казва се въ Врачанско обикновено за гранясало масло въ гърне. МСб XIV. 194, **грньича́сва.**

Гърсъ (Велесъ), *с. м.* в. **грьсъ.**

Гѣрчелъ (Врачанско: **грѣчелъ**), *с. м.* Нагърчено на дрѣха, на конецъ; гърчулъ. МСб. XIV. 194, **грчел.**

Гѣрчулъ (Копривщица: **грѣчул**), *с. м.* Гърчелъ.

Гъръ! *междом.* Показва гърмѣне.

Гжскарица, *с. ж.* Гжскарка, гжсарка. *Се приближи и* гускарицата. МСб. XVI — XVII. 326.

Гжскина трѣва (Битоля), *с. ж.* Раст. врабчино цвѣте ПСп. 61. 350, **га́скина тре́ва.**

Гжскини зжби (с. Беранци — Битолско: **гу́скини заби**). Раст. бабару́тка. ПСп. 61. 345.

Гжскино црѣво (Кукушъ), *с. ср.* Раст. врабчино́во црѣво. ПСп 61. 354.

Гжстеръ, *с. м.* 1) Гжсто, гжстина, гжсталакъ 2) Една дѣтска игра на куцъ кракъ. МСб. VIII. 269.

Гжсторе́дъ, да, до (Марково — Пловдивско), *пр.* Що има гжсти редове; честоредъ. *Лѣвето им е* **гъсторе́до.**

Гжти́нямъ, *гл. д.* Гжтамъ. МСб. XI. 195.

Гжти́няне, *с. ср.* отъ **гжти́нямъ.**

Гжца (Врачанско), *с. ж.* Дѣтско казвание на свиня; гуца, гуцка. МСб. XIV 194.

Гжцамъ (Врачанско), *гл. д.* Пиша, нареждамъ буквитѣ хубаво. *Бре тоа син кжк* **гжца** *буквите, да му са чудиш като го гледаш!* МСб. XIV. 194.

Гжча, ишъ, — чилъ (с. Плѣвня — Драмско), *гл. д.* Тъпча, пълня съ нѣщо. *Бубакъ* **гжчи́,** пълни нѣщо съ памукъ.—*Мжлчи та* **гжчи,** казватъ, кога нѣкой мълчи и яде бързо. МСб. VIII. 280.

Гжчене, *с. ср.* отъ **гжча.**

Гжшеница (с. Чардакъ—Пловдивско), *с. ж.* Раст. мащерига (?).

Гжшляци, *с. м. мн* Ястие коприва съ соль и червенъ пиперъ търкана между дланитѣ на вълйоци. МСб. XI. 195 и XVIII. 73.

***Гюбе́къ,** *с. м. Т.* 1) Чутура, корито въ което табаци чукатъ руйта. МСб. XI. 195; XVIII. 197. 2) Каца, сандъкъ за солена сланина. 3) Пжпъ. — *Каде́н*-гьубе́к, турско тѣстяво ястие сладко.

Гюдже́ненъ, на, но, *пр.* ?

Не носи́, До́нке, джубе́то,
Джубе́то *гюдже́нено*то.
Янковъ, Сб. 151.

Гюлекъ, *с. м.* ?
Кърпа натопена въ **гюлеци.** *Кърмъвъ натопенъ въ* **гюлеци.** МСб. XXI. Народна Медицина. 48.

Гюлу́шъ (Ново Село—Видинско), *с. м.* Нощно хоро отъ моми и момци. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

***Гюлфатме́,** *с. ср. Т.* Раст. бѣлъ слѣзъ. МСб. XXI Явашов. 37.

Гюмюшлие́нъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ гюмюшъ, шаренъ съ гюмюшъ; сребъренъ. *Мо́й-тѣ чифтѣ́ пиштове* **гюмюшлиіани.** Безсон. Пѣсни. 55.

Гюнчель (Родопитѣ), *с. м.* Болесть слънчасване. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 90.

Гю́пецъ, гю́пци, *с. м.* Гюптинъ, агюптинъ, египтинъ, циганинъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 32.

Гю́ргевъ-день, вм. **Гергйовъ-день.** Шапк. Сб. II. 179.

Гюргелевъ, ва, во (Софийско), *пр.* ? *На конь и́ма седло́* **гьургьело́во.** МСб. XIII. 39.

Гюргйо́вденче (Велесъ), *с. ср.* Малка бубулечица отъ рода на бръмбаритѣ. МСб. XX. Велес. 15, **гьургьо́вденче.**

Гюрджинъ (Велесъ), *с. м.* Споредъ А. Тошевъ раст. *Trollius europaeus,* гиоргине, планински бажуръ — ПСп. 35. 637, а споредъ А. П. Апостоловъ раст. *Dahlia variabilis,* гергина, дакия, стамбблче, ялдъзче — ПСп. 61. 357.

***Гюрле́**, *с. ср. Т.* вм. **гюлле́.** Безсон. Пѣсни. 265.

Гюрлукливъ, ва, во, *пр.* Софийско: *съ решто́ не изнасятъ отъ кжщи, защото щѣли да бждатъ* **„гьурлукливи"** *посѣвитѣ,* щѣло да проникне между посѣтото и много буренакъ. МСб. XVI—XVII. 217.

***Гюръ** (Етрополско), *с. м. Т.* Диво магаре (?).

> Снбщи минах покрай темницата,
> *Гюр* ми пищи вов темна темница,
> Я послушах на темна темница:
> Да ли е *гюр,* или люта змия,
> То нито *гюр,* нито люта змия:
> Марко плаче, а Мартин го теши.
> ПСп. 13. 150.

***Гюръ,** *пр. неизм. Т.* За вода: изобиленъ, болъ. **Гюръ** *вода.*

Гя́ба (Тетевенъ), *с. ж* вм. **гжба.** Трудъ. I. 758.

Гяволе́стъ, ста, сто, *пр.* Дяволитъ. *Попадийята била ѝрна сто́ка, била* **гъаволе́ста** *и ѝ играл опа́шо.* МСб. XI 108.

Гя́волски кола́. Особенъ видъ колесарска, на която колелата сж едностайни, издѣлани само отъ едно дърво; употрѣбяватъ я планинскитѣ села изъ Бѣлоградчишко и Берковско. МСб. XI. 195.

Гя́волски конь. Насѣкомо *Ephemera vulgata.* МСб. X. 216.

Гя́волско врабче (Велесъ), *с. ср.* Птичка орѣхче, *Zaunkönig.* МСб. XX. Велес. 15.

Гя́волско гро́зье (Велесъ), *с. ср.* Раст. *Solanum nigrum,* куче (кучево, кучешко, кокоше) грозде, зърнатка, зърнешникъ, зърнищецъ, кучешка отрова, мачкино (мисирско, стамболско, френско) грозде, модрицъ, муркенъ, отровачка. МСб. XX. Велес. 15.

Гязъ, вм. **язъ.** ПСп. 43. 73.

Гя́ребица, вм. **я́ребица.** ПСп. 43. 73.

Д. д. *д.*

***Дааре́**, вм. **дахаре́.** Иреч. Княж. Бълг. I 32.

***Даба́нъ,** *с. м. Т.* вм. **таба́нъ,** дебела греда. ПСп. 59, 782.

Дави́чкамъ, *гл. д. смекч.* Дави. — **мъ се,** *гл. вв.* Боричкаме се, буричкаме се, боримъ се на шега.

Дави́чкане, *с. ср.* отъ **дави́чкамъ** и **дави́чкамъ се.** Боричкане.

***Дадала́нъ,** *с. м. Т.* Раст. *Tamus communis,* брѣй; яндъранъ. МСб. XXI. Явашовъ. 5.

Да́ждъ, *с. м.* Дъждъ, дождъ. ПСп. 43. 80.

Дай-Лада (с. Горно Павликени), *с. ж.* Обичай да се пѣятъ пръстене въ извѣстни дни. МСб. XVI—XVIII. 40

Да́йо (Чепино), *с. м. Т.* Уйка, дайчо. МСб. XV. Науч. отд. 265.

Дайчо (Ловчански помаци), *с. м.* Уйчо, уйка, вуйка. ПСп. 57. 585.

***Да́я,** *с. м. Т.* 1) Уйчо. 2) Разпасанъ еничеринъ; дахия, далия. *Въ самото начало на сегашния вѣкъ тия сжщи еничери подъ име* **даии** *сж вѫрлували противъ раята и противъ агнитѣ.* ПСп. 15. 371.

Да́кия (Мевроконско), *с. ср.* Раст. *Dahlia variabilis,* гергина, гюрджинъ, стамболче, ялдъзче, ялдъзче. ПСп. 61. 357.

Да́ко, *нар.* Ако, нека, нека бжде. **Да́ко** *си дошълъ! Бащата-ти умрелъ.* — **Дако,** *за това се е родил!* **Дако**—*кудкудако!* за подигравка. МСб. XII. 270; Жив. стар. III. 93.

Далача́самъ, *гл. свър* отъ **далача́свамъ.**

Далача́свамъ (да **далача́самъ**), *гл. ср.* Хваща ме далакъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Далача́сване и **далача́суване,** *с. ср.* отъ **далача́свамъ.**

Дала́чева и **далачи́ва трѣва́.** Растение, съ което лѣкуватъ болесть далакъ; расте по долето и ливадитѣ. МСб. XII. 270.

Дале́комъ (Софийско — с. Локорско), *нар* Далечъ.

> Запеі, Ружо, тебе блага дума,
> Запеі, Ружо, ти си гласовита:
> Леком пеіеш, *далеком* се чуе.
> МСб. XVI—XVII. 117.

Дали́йски, ска, ско, *пр.* отъ **дали́я.** Делийски.

> Запа́са кобу́ръ пищо́въ,
> Припле́шти пу́шкѫ *дали́йскѫ,*
> Припа́са са́бѭ черке́скѫ.
> Безсон. Пѣсни. 112.

***Дали́я,** *с м. Т.* Даия, дахия, делия. *Пушки* **далии.**

Даловитъ, та, то, *пр.* Що има много далове; клонестъ.

Дамли́чавъ, ва, во, *пр.* Що докарва дамла; дамлалия. *Има* **дамличава** *кръвь, отъ коя-*

то става нѣщо въ сърдцето и бубрецитѣ, та човѣкъ пада и осакатява. МСб. XXI. Нар дна медицина. 3.

***Даná**, *с. ж. Т.* 1) Данакъ. 2) ?
Данаиво дѣте лѣкуватъ съ дана *отъ риба.* МСб. XXI. Народна медицина. 40.

Данайвъ, **ва**, **во**, *пр.* Данаиво *дѣте*, клинаво дѣте. постоянно плаче, надува се и често пърди. МСб. XXI. Народна медицина 40.

***Дáнга**, *с. м.* Дангалакъ, дангулинъ, дангулъ, дълги-сойлийо, рипякъ, сомустракъ, сукела. *Тôі стáнжл кóскуджáмити* дáнгж. Търново, МСб. XIV. 216.

Дáндалъ (Велесъ), *с. м.* Въ изречение; дáндалот *ми се ве*, уплашихъ се. МСб. XX. Велес. 15.

***Дарадáна**, *с. ж. Т.* Дардаганъ, безредица, вранга, врангалъкъ, дармаданъ, путипересъ. ПСп. 43. 150.

***Дараджá**, *с. ж. Т.* ? Дараджа *ти готвіаха.* Шапк. IV. 329.

***Дарбуки**, *с. ж. мн. Т.* Тарбуки, тъпанче, на което биятъ прѣзъ рамаза нощѣ. *Напиха се хубаво и съ даарета и* дарбуки *пѣха и реваха до срѣдъ нощь.* Дописка отъ В. Търново въ в. „Миръ“ год. IX, бр. 1277, стр. 3, кол. 4.

Дарлúя, *пр. неизм.* Честитъ, късметлия. *Во недела кое дете се рага, ќе било многу кясметлиа и* дарлиа. Прилѣпъ, МСб. XI. 78.

Дармонóсамъ, *гл. свър.* отъ **дармонóсвамъ**. — **санъ**, *прич. стр.*

Дармонóсвамъ и дармонóсувамъ (**да дармонóсамъ**), *гл. д.* Дармоня, дърмонясвамъ

Дарóвнишки, **шка**, **шко**, *пр.* Даровенъ. *Колко* даровнишки *ризи е приготвила майката.* ПСп. 28. 485.

Дáрость (с. Коночние — Чирпанско), *с. ж.* Даряване *Тржгнжл пу* дáрус, да го дарятъ, да проси. МСб. IX. 229.

Дарсѣзъ, *пр. неизм.* Който нѣма честь, късметъ; несрѣтенъ, късметсъзъ. *Дете, што ќе се роди по ручек и по вечера, тоа ќе било* дарсжс *и сиромаф.* Прилѣпъ, МСб, XI. 78.

Дарýга (Врачанско), *с. ж.* Близня. МСб. XIV. 195.

***Дарфирфúръ и дарж-фирфúръ**, *с. м Т.* Раст. *piper longum.* МСб. XXI Народна медицина. 4.

Дáрькъ, *с. м.* Даръ, поклонъ.

Дúмнж юду сжмувúло,
Ке ти ждéм гулям *дáржк:*
Іеднó ягне нжд ягнетж,
Іедúн ювéн нжд ювнúте,
Іедин кузéл нжт кузлúте.
Илиевъ, Сб. I, 333.

Дарь, *с. ж.* Даръ, прѣмѣна, чеизъ. *Ако ли момата пристане и не успѣе да открадне при бѣгането си и* дарьта — *на бащата остава да я даде или не.* ПСп. 64. 719.

***Дарж-фирфúръ**, *с. м. Т.* Дарфирфиръ. *Згурéнж* стипцж, дарж-фирфúр *сж шчýквжт нж прах.* МСб. XV. 73.

Дáря, **иш**, **дáрилъ**, *гл. д.* вм. **удáря**: дари *кучка низъ лески?* Гат.—Совалка.

Дафúненки, **ка**, **ко**, *пр. смекч.* отъ **дафúненъ**.

Шáйка да му кáрат,
Шайка *дафúненка*
Шайка купрúненка,
Шайка са притýри,
Юрги са удави.
Илиевъ, Сб. I. 251.

Дафúненъ, **на**, **но**, *пр.* Направенъ отъ дафина; дафиновъ.

Заспáла ю момá, заспáла
Подъ дрѣво подъ маслúнѣно
Подъ дрѣво подъ *дафúнѣно.*
Беьсон. Пѣсни. 57. ж.

Дáхски, **ска**, **ско**, *пр.* отъ **дахъ**. Планински. Дахски *овце*, планински, балкански. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 27.

***Дáхъ** (Родопитѣ), *с. м. Т.* Планина. *Нах* дахан, за (къмъ) планинитѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 27.

Стуян са болан разбуля
Фаф *дахан* фаф Дари—Дере.
ПСп. 57. 588.

***Дахúя**, *с. м. Т.* Дапя, далия, делия.

Дáшенъ, **шна**, **шно** (Врачанско), *пр* Който обича да дава, който има широка ржка; джумертъ. МСб. XIV. 195.

Дашко ягне (Прилѣпъ), малко ягне, което държатъ въ кжщи да се бавятъ дѣцата съ него. МСб. XV. 98.

Дважъ двадесеть (с. с. Габрово и Ени-кьой —Скеченско), *числ.* Четиредесеть. Вѣст. Новини III год. 34. бр. 2 стр.

Двéрникъ, *с. м.* 1) Пазачь на врата въ взаимно училище. 2) Нѣкакъвъ чинъ при господарь, при царь въ старо врѣме.

Царица го видела,
Че си Стояну думаше:
Стóяне, млади *двернúче!*
Блъг. Книж. I отд. II. 209.

Двóйца, *с. ж.* Подвоица, двоумѣне. *Те сж*

іѳшти нѫ двоіцѫ — *шя вжрвѐт ли, ни штѫт ли.* Търново, МСб. XIV. 216.

Двѐрище, *с. ср.* Корито за промиване, за плавене руда; кѐруба, улей. Иреч. Княж. Бълг. I. 253 и II. 447 и 595.

Дворя́, ишъ, — рилъ, *гл. ср.* Живѣя нѣйдѣ въ дворъ, имамъ нѣкое мѣсто за дворъ.

Самодиви, самовили
И виіе лоши іуди,
И виіе бели русалии,
Сиви щарени змеіове!
Ако тук сте седели,
Ако тук сте *дворили,*
Сѫг си бежете пусто горо,
Пусто горо тилилеіско!
МСб. XVIII. 6.

Двука́пци, *с. м. мн.* Жителитѣ на сѣверозападна България, които носятъ по двѣ капи: черна капа и изподъ нея подкапникъ. МСб. XII. 270.

Двѣнѣ, *числ. ж.* в. **два́на.**

Дебе́ла драга́на. Раст. *Sedum acre.* МСб. XXI. Народна медицина. 17.

Дебе́ла ма́ра. Раст. *Sedum Telephium,* тлъстига. Ловчанско, Търновско, Разградско, МСб. XIV. Науч отд. 29; XV. Науч отд. 34; XXI. Явашовъ. 46.

Дебелу́ша, *с. ж.* Дебела жена, мома; дебелана, тронта. МСб. XIV. 216, Търново: **дибилу́шѫ.**

Де́бляци, *с. м. мн.* До половина метръ кѫси дървета, които нареждатъ въ жижница, та ги горятъ на вѫгле. МСб. XVIII. 193.

Дебо́къ, ка, ко (Горно-Джумайско), *пр.* вм. **дълбо́къ.** *Нашла́ еде́н* **дебо́к** *ѝзлак.* ПСп. 43. 142.

Дѣвенъ, *пр.* (?) *Звѐннали сѫ девѐт порти в* **дѣвна** *ми гра́да в Русалима.* Янковъ, Сб. 213.

Дѣвери́ца, *с. ж.* Мома дѣверъ; калинка. МСб. X. 64; ПСп. 51. 377.

Дѣверу́вамъ, *гл. ср.* 1) Стоя дѣверъ при булка. 2) Шътамъ нѣкому, стоя му правъ, диванъ чопразъ; дѣверя. *Цьа́лѫ нос сѫм* **дивиру́вжлж** *при лихѫ́сѫтѫ.* МСб. XIV. 216.

Дѣверу́ване, *с. ср.* отъ **дѣверу́вамъ.**

Девеси́лъ. — 2) Раст. *Siler trilobum Scp.* девесилъ, демиръ бозанъ. с. Русларъ—Варненско, МСб. XXI. Явашовъ. 48, **дивисил.** 3) Раст. *Inula Helenium,* бѣлъ оманъ, черносъ МСб. XXI. Явашовъ. 51 —4) Раст. *Ferulago silvatica Bess.* Псп. 63. 244. Кюстендилско. 5) Раст. *Carum verticillatum Koch.,* черенъ девесилъ. МСб. XXI. Явашовъ. 47. — *Бѣлъ* девесилъ. раст. *Chaerophyllum bulbosum,* шушанъ. с. Бистрица— Софийско, МСб. XXI. Явашовъ. 48.

Деветени́къ, *с. м.* Тканица дълга да може да опаше човѣка до деветь пъти. МСб. XII. 270.

Девети́ца (Пловдивски павликяне), *с. ж.* Деветьтѣ деня прѣдъ великдень и коледа, които прѣкарватъ съ особени молитви.

Деветлия́, *пр. неизм.* (?)
Зе́ми се́стро игла́ **деветли́я,** *та про́боди ти́я люти ра́ни.* Любен. Самовили. 65.

Деветре́дъ, да, до, *пр.* Що има деветь реда; казва се по́ често за цвѣте невенъ. МСб. XII. 270.

Деветси́лъ, *с. м.* Раст. девесилъ въ 2-то значен. МСб. XXI. Явашовъ. 48.

Дѣви́чина вече́ря. Вечерята у момата въ сѫбота срѣщу вѣнчавката и обичаитѣ, които правятъ тогава; вѣнци. ПСп. 43. 75.

Дѣви́чникъ, *с. м.* Момъкъ, ергенъ, станелъ за женене, противно на *подъ́вникъ*; дѣвоякъ.

Де́во, *съюз.* Девѣ, дава. Шапк. Сб. IV. 350.

Дѣво́йски, ска, ско, *пр.* и *нар.* Дѣвически.

Дѣвойчетия́, *с. съб.* отъ **дѣво́йка.** *Умрѐ баща́та и макя́та; оста́ше онае шес деца́: три му́шки и три* **девойчетия.** Трънско, ПСп. 12. 121.

Дѣвоя́къ, *с. м.* Дѣвичникъ. *Ста́рпіат с вино́то* **девоіа́к** *ста́ва* (Одринъ). *Единъ младъ* **дѣвоякъ** *(иргенъ) селенинъ.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 9. 107.

Дѣвоячки, чка, чко, *пр.* и *нар.* Дѣвоячески, дѣвически. ПСп. 51. 383. *Твоі́й половни́ бе́невре́ци укра́доше и моі́у* **дево́іачку** *тканѝцу однѐсоше.* ПСп. 31. 375.

Не ли ти е жалба, девоіко,
За *девоіачко* плете́нье,
За *девоіачко* носе́нье,
За *девоіачко* оденье,
За *девоіачко* кре́хко смеенье?
Кратовско, МСб. XI. 61.

Ли́це има *девоячко,*
Я сѫ́рце има юна́чко;
Лбзіе ко́па за двами́на,
Же́тва жене за трои́ца.
Илиевъ, Сб. I. 299.

Застоіа́ло слѣнце на сред не́бо,
Та си гле́да чудо *девоіа́чко,*
Къко́ мома́ с ле́ву ру́ку ко́си,
С ле́ву ру́ку три о́ткоса кара:
Едъ́н о́ткос — льи́льак и боси́льак,
Дру́гьи о́ткос — ру́жа и тренда́вил,
Тре́кьи о́ткос — трава́-детели́на.
МСб. XXI. Трънско. 48.

***Девъ и дивъ,** *с. м. Т.* Зълъ духъ, исполинъ, чудовище, дефъ, джинъ, жидавецъ,

жидъ. МСб. Ш. Науч. отд. 181; Иреч. Княж. Бълг. I. 108.

Дедѣйко, *с. м.* Въ гатанка за огънь: *царвен* **дедейко** *в падина лежи?*

Дедекало, *с. ср.* Насѣкомо *Bostrychus typographus*. МСб. X. 216.

Дѣдова лу́ла (Неврокопско), *с. ж.* Раст. *Lamium amplexicaule*, бáбинъ прѣшленъ, дѣдово вѝнце. ПСп. 61. 345.

Дѣдови зѫби. 1) Раст. *Digitalis viridiflora*. Иреч. Княж. Бълг. II. 314 и 654.— 2) Раст. *Orobanche caryophyllacea Sm.* Търново, МСб. XV. Науч. отд. 61.

Дѣдовчецъ, *с. м.* Космати топчици сѣме отъ брецъ, които вѣтрътъ носи изъ въздуха. Търново, МСб. XIV. 218. дьáдухчиц.

***Дезли́къ,** *с. м. Т.* Дизликъ.

Дѣй, *междом.* вм. дѣ: **дей** *гиди*, **дей** *море*. Безсон. Пѣсни. 170. ж. и 109 ж.

***Деке́мври,** *с. м.* Послѣдниятъ мѣсецъ на годината; коложегъ, никулдень. ПСп. 23.937.

Де́ксанъ, на, но, *прич. стр.* отъ **де́ксамъ.** Приетъ, възприетъ. *Тáя дáвия не кя бýдит* **де́ксана.** — **но,** *нар.* Прието, позволено. *Фáйде на фáйде не е* **де́ксано.** МСб. XV. Науч. отд. 385 и 386.

Дѣлбина́, *с. ж.* Всѣка наслѣдена съ дѣлежъ часть отъ нива, кѫща и др; дѣлъ. с. Келифарево—Търновско, МСб, XIV. 218, дилбинѫ.

Дѣле́жъ, *с. м.* Дѣлене. *Така не бива братски* **делеш.** ПСп. 14. 318.

Дѣле́нка, *с. ж.* и **дѣле́нче,** *с. ср.* Раст. дѣлянка.

Делийски, ска, ско, *пр.* отъ **делия.** Делински.—**ски,** *нар.* Като делия; делински. Шапк. Сб. Ш. 229.

Купи ми рухо *делийско*
И ми купи коня чапкѫнска.
Наука. Ш. 468.

Делиндара, *с. ж.* (?)

Оі ти Маро, *делиндаро*,
Камо ти го твоето момче?....
—Оі ти Маро *дилиндаро*,
Остаі него, земи ме мене.
МСб. XVI—XVII. 199.

Дели́нски, ска, ско, *пр.* и *нар.* Делийски.

Доведи ми млади терзия,
Накрой ми рухо *делинско*.
ПСп. 3. 184.

Дѣли́ци (с. Криводолъ—Врачанско), *с. ж. мн.* Момински накитъ изплетенъ отъ сламки и нашаренъ съ маниста, мерджанъ и червени конци, МСб. XII. 270.

Дѣлница, *с. ж* Пограниченъ камикъ за сънъръ. Иреч. Княж. Бълг. II. 283.

Дѣлу́тка (Дупничко), *с. ж.* Дѣланка, дѣлкотина, трѣска, клѣчка. *Сос* **делу́тка** *да се чешéш!* МСб. XI. 167.

Деля́камъ се, *гл. вз.* Говоримъ си неприятни думи въ прѣпирня; джавкаме се. *Сти́гѫ сти сѫ* **дильáкѫли** *зѫ тѫквúз дрéбни рáбути.* Търново, МСб. XIV. 217.

Деля́кане, *с. ср.* отъ **деля́камъ се.**

Дѣля́нка и **деля́нка,** *с. ж.* Раст. *Valeriana officinalis,* дѣленка, дѣленче, дивлянка, дилянка, дилянъ, коче биле, коча трѣва, мача трѣва, огниче, развалниче, чернокосъ. МСб. XIV. Науч. отд. 35; XXI. Явашовъ. 50.

Дембела́къ, *с. м.* Дембелъ, дембелинъ. МСб. XVI—XVII. 174.

***Деми́ръ-боза́нъ,** *Т.* 1) Раст. девесилъ въ 2-то знамен. 2) Раст. *Thalictrum aquilegifolium,* желтениче, маремовъ корень, обичниче, ревничавъ буренъ. МСб. XXI. Явашовъ. 9.

***Демиръ-тепели́я,** *пр. неизм. Т.* Съ желѣзна глава. *Два* **демиръ-тепелии** *кубура.* Трудъ. I. 9.

Дѣмна, ешъ, — налъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* и *д.* Дѣбя. *Тоі што му вѫрзале очите само* **дéмнит** *и слушат по тѫрчáньето на друвите.* МСб. I. 152.

***Дени́зъ-кадаи́фъ,** *Т.* Раст. *Lichen islandicus.* МСб. XXI. Народна медицина. 12.

Денгу́бие, *с. ср.* Денгуба. *Да имъ са награди и труда и* **денгу́біето.** МСб. XV. Науч. отд. Слав. 10.

Де́ненъ, ина́, ино́, *пр.* Дневенъ.

Исте́кла й *денна́* денни́ца,
Не било *денна́* денни́ца,
Най било ме́чка стръвни́ца.
Янковъ, Сб. 56.

Дену́вамъ (с. Ярлово — Самоковско), *гл. ср.* Прѣкарвамъ деня, каквото нощувамъ: прѣкарвамъ нощьта.

Три го́дин му на гро́б нощова́ла,
Там *дену́е,* макьа, там нощу́е,
Там зиму́е, макьа, там лету́е!
Шапк. Сб. V. 74.

Де́нчокъ, *ум. м.* отъ **день.** *Кога се* **де́нчок** *о́бдени, мо́мче о́тиде на́ дѫрва.* Шапк. V. 40.

Де́нъкъ, *с. м.* День. *Убав* **денѫк** *Великден, убав* **денѫк** *Гюргьовден.* Любен. Самовили. 125.

Денѣска, *нар.* 1) Прѣзъ деня; денѣ. 2) Днесь.

Деньска да си сеймéнче,
Ночѣска да си кадѫнче.
МСб. XXI. Тръньско. 39.

День-нощь, *с.* Денонощие. МСб. XII. 270.

***Дербенджия,** *с. м. Т.* Деребенджия: въ Турко врѣме жителитѣ на нѣкои планински села, които сѫ били задължени да пазятъ пѫтищата и клисуритѣ; дервенджия. Иреч Княж. Бълг. II. 83, 109 и 347.

***Дерведжѐ,** *с. ср. Т.* (?) *И Арапинъ подаде* дерведже. Милад. Сб. 215 стр.

Дервентщина (Костурско), *с. ж.* Дервентлъкъ.

Ако ми́не христiа́нска вѐра,
Дервѐнтщина да не земеш;
Ако мине ту́рска вѐра,
Дервентщина да му зѐмиш!
Шапк. Сб. IV. 341.

Дерви́шко пи́шче (с. Плѣвня — Драмско), *с. ср.* Раст. дивъ лапатъ, змийникъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Деребенджия,** *с. м. Т.* Дербенджия.

***Дереденжи,** *с. м. мн Т.* Дружина арнаути, които съ заплата пазятъ стоката на една българска овчарска къшла въ Дебърско. ПСп. 61. 331. с. Галичникъ.

***Дереденжилѣкъ,** *с. м. Т.* Плата на дерединжии. ПСп. 61. 331.

***Дерекли́я,** *пр. неизм. Т.* Диреклия. Който има дереци.— *Талеръ* дереклия, една австрийска сребърна стара пара, която е вървѣла 24 гроша. МСб. XII. 272.

Прудáвж сж, мáмо,
Чистж Свитж Гуржъ
С бѐли мжнжстири,
С чѐрни кжлу́гьари
Зж шисѐ кжтжри
Сѐ мжджáр iалтжни
И сѐ *дириклии.*
МСб. XVI—XVII. 137.

Дери́-козá, *с. ж.* Прѣмѣтане възъ дърво, като увиснемъ на краката си съ главата надолу. МСб. XII. 271.

Дери́-яре (Софийско), *с. м.* Единъ лошъ вѣтъръ. *Ште дуа или* дери-iаре *или кривецо.* МСб. XII. 134.

Дерлюга (с. Никюпъ—Търновско), *с. ж.* Изровено отъ порой недълбоко мѣсто; деруга. МСб. XIV. 217, дирльугж.

***Дерманъ** (Битоля), *с. м. Т.* Миръ, спокойствие? *Кье ти се молам, Господи златен, да ми iа земиш работата, што ми iа даде, оти* дерман *немам от лугьето што и умирам.* МСб. XV. 92.

Дернѐ, *с. ср.* Тънко памучно платно съ копринени кенари. МСб. XII. 271.

Дерокрáци, *с. м. мн.* Дѣтска болесть кожна *excoriation* (?). МСб. X. Науч. отд 328.

Деру́га.—3) Градъ, пороенъ дъждъ изъ облакъ. МСб. IX. 229, с. Конопчие—Чирпанско: диругж. 4) Търново и с. Конопчие: дерлюга. МСб. XIV. 217. при р. дирльугж.

Десеткува́чъ (Габрово), *с. м.* Който събира данъкъ десетъкъ; ашарджия, йошурджия.

Дѣсня́къ, *с. м.* Водениченъ горнякъ, що се върти на дѣсно. МСб. XII. 271; XVIII. 178.

Детало, *с. ср.* Прѣчка диаметръ отъ дърво, прикована напрѣки на дъното на бъчва, на каца, за да държи дъскитѣ да се не измѣтатъ.

Дѐте, *с. ср.* Птица дѐтелинъ. МСб. IX. Науч. отд. 149, Мехомия; ПСп. 43. 91.

Дѐтелинъ (Неврокопъ), *с. м.* Птица *Picus*, дѐте, детелъ, дѐтле, детьлъ, дърварь, дърводѣлецъ, клукай-дърво, клуко дървецъ, кълвандрикъ, кьлвандричъ, кълвачъ, кълвондрикъ, кълвочъ, клюкодървецъ, ковачъ, кукарецъ, вжгленарь. МСб IX. Науч. отд. 149; ПСп. 43. 91.

Дѣти́шникъ (Елена), *с. м.* Болесть гърчове, свиване у дѣцата, особено кога имъ растатъ зѫби. МСб. XIV. 217, дитишник.

Дѐтле (с. Бобица — Костурско), *с. ср.* Птица дѐтелинъ. МСб. IX. Науч. отд. 149; ПСп. 47. 812.

Дѣтуле (Охридъ), *с. ср.* Дѣте. *Офцата iе го цийала* детулето. МСб XIII. 194.

***Дефтеръ-ханѐ,** *с. ср. Т.* Архива въ Цариградъ съ описание имотитѣ на всички села и градове въ Турция; тефтеръ-хане, кютюкъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 180 и II. 86.

***Дефъ** (Ловчански помаци), *с. м. Т.* Девъ. *Разни жинове,* дефове, *бабаити и кабадаии.* ПСп. 57. 586. — Дефъ *олсунъ*, да го нѣма. *И они* деф *га учиниле у гора зелена.* ПСп. 5. 116.

Дѣхамъ (Горно-Джумайско), *гл. д.* Забѣлѣжамъ, сапикасвамъ; сравни **дѐксамъ,** опитамъ.

Видел ги iе Детелин воiвода,
Видел ги iе, па не ги iе *деал,*
Оти нема невестата да водат.
МСб. XII. 71.

Дѐче (Врачанско), *нар.* Като че ли. *Заплакал е,* дѐче *го е бил некоi.* МСб. XIV. 195.

Дѣчи́нки, *с. ж мн* Дѣчина, дѣчица. *На ступа́не, на ступа́нки, на* дечи́нки, *на пилчи́нки.* Илиевъ, Сб. I. 61.

Ко́лкуну звѐзди на го́рну нѐбу
Толкова сла́ва на сбя дом:
На ступа́не, на ступа́нки,
На *дечи́нки,* на пилчинки.
Илиевъ, Сб. I. 61, с. Райково.

Дѣчкамъ се (Прилѣпъ), *гл. вз.* Карамъ се,

вадя се, прѣпирамъ се, дѣкамъ се, джалявя се.

Дѣчкане, *с. ср.* отъ **дѣчкамъ се.** Дѣкане.

***Деянъ,** *с. м. Т.* Почитание, честь.

Сéстро Дави́но, Дави́но,
Можеш ли *деян* да чиниш,
На вóйно диван да стóйш,
Със руйно винó да служиш,
Свáтове редом да любиш?
ПСп. 19—20. 255.

Джабóлене, *с. ср.* отъ **джабóля.** Джомолене.

Джабóля, ишъ,—лилъ (с. Рила), *гл. д.* Джомоля, джамоля. ПСп. IX. 229.

Джáвра (Търново), *с. ж.* Птица поленска гарга съ дългъ кълвунъ. МСб. XIV. 219.

Джáгара—нáгара, *междом.* Показва бързо говорене, много говорене между нѣколцина. МСб. XIV. 219.

***Джагѣлъ,** *с. м. Т.* Джагъръ: джжгжл *вж дjвкж,* джжгжл *нж лáстикж.* Търново. МСб. XIV. 219.

***Джáда,** *с. ж. Т.* Магия.

***Джáдаджия,** *с. м. Т.* Магесникъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 117 и II. 861.

***Джадж-търнá,** *Т.* Раст. врани нокте. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

***Джалгава,** *с. ж. Т.* Зердава (?). *Кожухъ съ жълти* джалгави. Трудъ I. 387.

Джаля́вене, *с. ср.* отъ **джаля́вя се.**

Джаля́вя се, ишъ се, — вилъ се, *гл. вз.* Карамъ се, ямъ се съ всѣкого; джаря се, дѣчкамъ се. *Што* се джальáвиш? МСб. XXI. Трънско. 64.

***Джамакя́нъ,** *с. м. Т.* Малка стаичка околовръстъ съ джамлъкъ; кжтъ въ стая обграденъ съ джамове; джамлъкъ. Хр. Г. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 12 и 147; МСб. Матер. Срѣднородоп. овчар. 31.

Джамаларе, *с. м. мн.* Коледаре, коледжане, единъ видъ старци, прѣоблѣчени въ смѣшни и страшни дрѣхи люде, които ходятъ по селата изъ Кюстендилско отъ третия день на коледа до Ивановъ день. Любен. Баба Ега. 30.

***Джамáлъ** (Търново), *с. м. Т.* Соба, печка, кюмбе отъ тухли. МСб. XIV. 219, джжмáл; Трудъ, I. 70.

Джамáчъ, *с. м. Т.* ?

Бегаі, сестро кошу́то, троица льудье джамáче *ни гоньат, ша ни стигнат да ни утепет.* МСб. III. 201, Чепинско.

***Джамлѣкъ,** *с. м. Т.* Сждина, прѣграда, долапъ съ джамове отъ едната старна; джамакянъ.

Джамóсвамъ (да джамосамъ), *гл. д.* Обграждамъ съ джамове.

Пот трéмчето в одáічето,
В одáічето варбсано,
Варбсано, *джамóсано,*
И джáмове нарéдено.
МСб. XVI—XVII. 73.

***Джамфéсъ,** *с. м. Т.* Единъ видъ копринёнъ платъ. *Гиджеликъ отъ скжпъ моравъ* джамфесъ. ПСп. 28. 451.

Джангазя́ се, ишъ се (Търново), *гл. об.* Дрънкамъ се, ямъ се за всичко; джангоря се. МСб. XIX. Науч. отд. Гжбьовъ. 7.

Джáнги (Харманлие), *с. ж. мн.* Джангурки.

Джанголóзъ (Дупнишко), *с. м.* Измислено страшилище като вампиръ, ама не толкова свирѣпъ и кървожаденъ; ходило нощѣ по кжщитѣ, тропало, плашило людето, но не налитало, а отбѣгвало отъ тѣхъ. Джанголóзину *прóклети!* МСб. IX. 217.

Джангорене, *с. ср.* отъ **джагóря се.** Джангазене.

Джангоря се, ишъ се (Видинъ), *гл. об.* Джангазя се МСб. XIX. Науч. отд. Гжбьовъ. 7.

Джáгурки (Харманлие), *с. ж. мн.* Сливи търносливки, джанги, джанки.

Джáне или джáпе. (?)

Кой кье ти нóсе
Кусо-то *джане*
—Іазе си и́мам
Пó стара сéстра,
Онà кье нóсе
Ку́со-то *джапе.*
Шапк. Сб. I. 151.

Джáнка (Врачанско), *с. ж.* Дърво и плодъ търносливка; джанги, джангурки. МСб. XIV. 195.

Джáпамъ, *гл. ср.* Зѣпамъ (?): джáпа *како шáтка.* Любен. Самовили 38.

Джáрене, *с. ср.* отъ **джáря се.**

Джáря, ишъ,—рилъ, *гл. ср.* и **джáря се,** *гл. об.* Гледамъ наоколо; жаря се, пуля се, зазирамъ се, хутаря се, звѣря се, зрьча. *Тоі* се джáрит *во ку́кьата. Шчо* се джáриш *така, като нѣкой хутъ?* ПСп. 47. 818 и 48. 992; МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 16. Прилѣпъ,

Джасни́-прасни́, 1) *с. об.* Блъснатъ, пернатъ, много му не прѣмисля, не се шегува. *Не деі го ич закачá, че он си іе* джасни́-прасни́, *направіа нешто, та после ти се не мешам.* МСб. XIV. 195. *Попъ Пранджо билъ малко* джасня-пръсни *и чокчияланъ.* ПСп. 15. 357.— 2) Търново, *нар.* Бърже-бърже и неразбрано; немирно. МСб. XIV. 219. джжсни́—пржсни́.

***Джáстра** (Търново), *с. об. Т.* Който бръщолеви като смахнатъ; джáстрж—*пáстрж.* МСб. XIV. 219.

Джаха́на, *с. ж.* Която се дърпа, джаска, не ходи мирно.

***Джаха́нъ** (Търново), *с. м. Т.* Който се дърпа, джаска, не ходи миренъ. МСб. XIV. 219. **джжха́н.**

***Джа́хтъ,** *с. м. Т.* Старание, трудъ. *Като сторъж* **джахтъ,** *ще те научъя.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 339.

Джва́камъ (да джва́кна), *гл. д.* и *ср.* Въ Прилѣпъ, Велесъ: жвакамъ, дъвча. МСб. XX. Велес. 17.

Джва́кане, *с. ср* отъ **джва́камъ.**

Джва́кна, ешъ,—**налъ,** *гл. ед-кр.* отъ **жва́камъ.**

Джванйо́къ, с. *м.* Нѣщо много умачкано. *Зашто не си саблйчаш дре́ата, еми седаш на не́іа, та си гъа направил на* **джваньо́к.** Врачанско. МСб. XIV. 196.

Джвѐркало (с. Бухъ — Леринско), *с. ср.* Раст. бу́кемишъ. Псп. 61. 351.

Джга́лебъ, *с. м.* Птица *Hydro cihiridon*, морска лѣстовица. *Лапа като* **джга́лебъ** за лакомъ човѣкъ. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 40.

Джгу́ра (Велесъ), *с. ж.* Жгура, сгурия. *Зи́мно вре́ме ла́каньот коа го расче́пкуіат, ако на́ідат на́тре то́пка* **джгу́ра,** *къе и́ма го́лемо зи́мо.* МСб. XIII. 172; XX. Велес. 16.

Джебеллѝйка (с. Ярлово—Самоковско), *с. ж.* ?

Та́ком Бо́га, Руса́лко дево́ікьо,
Люби́л би те. ама па не сме́ем,
Оти ой си мома́ *джебелли́йкьа,*
Че си до́йдем вечер довече́ра,
Па не зна́ем дека ти се джубе раздвоіаше.
Шапк. Сб. I. 11.

Джебо́санъ, *гл. свър.* отъ **джебо́свамъ.** Да открадна. — **санъ,** *прич. стр.* Откраднатъ.

Джебо́свамъ и **джебо́сувамъ** (да **джебо́самъ**), *гл. д.* Крадѫ, измъчамъ нѣщо нѣкому изъ джеба. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Джебо́сване и **джебо́суване,** *с. ср.* отъ **джебо́свамъ.**

***Джебчѝя,** *с. м. Т.* Крадецъ, който обира нѣкому джебоветѣ.

Джевга́ло, *с. ср.* Дървено чъртало на рало, кога оремъ мека, ровка земя; кучка. МСб. XII. 294 и XVIII. 134 и 135.

Джегола́чъ (Горно-Джумайско), *с. м.* Дърво за разравяне огънь. *Дай ми* **джегола́че** *да ра́зриа о́гине.* ПСп. 41. 953 и 48. 988.

***Джева́,** *с. ж. Т.* Наказание, глоба.

Джеза́-кану́н-наме, *Т.* Наказателенъ законъ. *Кя се ма́чиш мутлак спро́ти* **джеза-канун-наме.** МСб. XV. Науч. отд. 384.

***Джейнемъ** (Велесъ), *нар. Т.* Джендеме: джеінем *не́ка и́де.* МСб. XIV. 170 и XX. Велес. 16.

Джеле́пица и **джеле́пка,** *с. ж.* Жена на джелепъ.

Прости ми куме, старойкьо,
Да дигнем чървен перяник,
Да видим лепу Давину,
Да ли іе яко убава,
Да ли іе яко *джелепка?*
ПСп. 19—20. 255.

Дже́лецки, цка, цко, *пр.* Джелепски.

Чи́я си ке́рка, кому си сно́а?
— Ра́ицка ке́рка, сно́а *дже́лецка.*
Илиевъ, Сб. I. 132.

***Джендѐмъ-тепѐ,** *Т.* Чийдемъ-тепе, тепе, по което расте кукурякъ или минзифаръ, кърпиклашникъ; едно отъ пловдивскитѣ тепета.

Дже́нковица, *с. ж.* Ракия изварена отъ дженки, отъ търносливки. МСб. XVIII. 56.

Джервизь, *с. ?* Мазнинка, сочецъ. изтекълъ отъ печено месо, отъ чевирме. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 74.

Джѐргало (с. Палеоръ—Кайлярско), *с. ср.* Раст. **бу́кемишъ.** ПСп. 61. 351.

Джереме́не, *с. ср.* отъ **джеремя́.** Глобяване.

Джеремя́, ишъ,—милъ, *гл. д.* Джереметосвамъ, глобявамъ. *Ша го бийме,* **джереми́ме.** Янковъ, Сб. 174.

***Джери́-баши́** и **джерибаши́я,** *с. м. Т.* Бирникъ за данъцитѣ у войнишкитѣ села въ Турско; чари-баши, чери-баши. ПСп. 9. 15 и 63. 620.

Дже́рманъ, *с. м.* Св. Германъ, 12 май, празнуватъ го за градушка; наричатъ го и **Джерманъ** *градушкарь.* Който работи прѣзъ този день въ Софийско, глобяватъ го, трошатъ му колата и другитѣ орудия. Ако въ тоя день има облакъ и гърми, излизатъ изъ кѫщи всички жени и дѣца и викатъ: *Германе вжрли празниче, пренеси іа* (градушката) *у пуста гора, дека секьира не сече, дека се колак не меси, дека петел на пеіе!* МСб. XIII. 167. Въ Царибродско, кога се зададе тъменъ облакъ, та ще завали градъ, бабитѣ турятъ на кѫщния прагъ ралникъ, запалватъ вощеница и викатъ: **Дже́рмане, Дже́рмане,** *пренеси га,* **Дже́рмане,** *у пу́сте горе, куде́ петло́ве не пеі́у, куде свиње не сквичу!* МСб. XIII. 232. Въ Кюстендилско въ такъвъ случай баятъ и нареждатъ: *върни се, върни, облаче* **Джермане,** *и иди дека е пуста гора, дека са диви вжрове. . . !* Любен. Ба-

ба Ета. 37. *Ега те* Джерман *отнесе*! Клетва. МСб. XIII. 232. в. **Германъ.**

***Джефа**, *с. ж.* Съпротивление. *Без* **джефа́**, безъ съпротивление. МСб. XI. 99. *Стори ма́лку* **джефа**. МСб. XV 111.

***Джехри́-боя́**, *с. ж. Т.* Джингериена боя (?). *Жълтата* **джехри-боя** *се добива отъ растението зърника или жълта боя (Rhamnus).* Иреч. Княж. Бълг. II. 96.

Джиба́нъ, *с. ж.* Дървенъ сждъ като вѣдро, въ който тече ракията отъ лулата на казана; джубанъ, джубуръ, отокъ. МСб XVIII. 195.

Джи́бровица, *с. ж.* Ракия, изпечена отъ джибри; гроздейница, коминица, ко́мница, комовица.

Дживгаро́санъ, *гл. свр.* отъ **дживгаро́севамъ**. Да чифтосамъ. — **санъ**, *прич. стр.* Чифтосанъ.

Дживгаро́севамъ и **дживгаро́суванъ** (да **дживгаро́самъ**), *гл. д.* Направямъ нѣщо дживгаръ; чифтосвамъ. МСб IX. Науч. отд. 24.

Дживгаро́сване и **дживгаро́суване**, *с. ср.* отъ **дживгаро́свамъ**. Чифтосване.

Джи́вджанче (Прилѣпъ), *с. ср.* Птица врабецъ, врабче. МСб. XVI—XVII. 318

Джига́вица (Търново), *с. об.* Сухъ. слабъ човѣкъ: джигачка, джигра. МСб. XIV. 219.

Джигари́ди, *с. ж. мн.* Джумерки. джубринки, джигаритки. Търново. МСб. XIV. 219. **джигжриди.**

Джига́чка, *с. об.* Джигавица, джигра.

Джи́гра (Търново), *с. ж.* Раст. *Paliurus aculeatus Lam.* драка, черъ трънъ. МСб. XV. Науч. отд 22.

Джи́гра (с. Конопчне — Чирпанско), *с. об.* Слабъ, мършавъ, дръгливъ. джулявъ човѣкъ; джига́вица, джига́чка, жу́лйо, за́тра, цигра. МСб IX. 229.

Джигралѣкъ, *с. ж. сб.* Дребенъ върбалакъ край рѣка. МСб. IX. 229.

Джи́давци, *с. ж. мн.* Джидове.

Джи́дамъ, *гл. д.* вм. **джи́тамъ.**

Шчо си до́шол, шчо́ си ко́нья мо́рил?
Али си до́шол джи́лит да *джи́даме*,
Али си до́шол ка́мен да фжрльаме,
Али си до́шол вино да пи́еме?
Шапк. Сб. I. 155.

Джи́джо́съ (Пловдивъ, Търново, Прилѣпъ), *междом.* Показва бѣгане, офейкване. *Кжту усетихми кжква́ іе ра́бутжтж* — **джиджо́с**, *дж нж ньа́мж!* МСб. XIV. 219; XX. Науч. отд. Мирчевъ. 16.

Джи́джъ, *с. ж.* Овчарско вѣдро, що бере петь ока. МСб. XVIII. 166.

***Джи́дли**, *с. мн. Т.* Джеритъ (?).

Тога се стрча Пе́тор во́йвода,
Со ко́ня трчит, не́ я фта́сувать,
Со *джи́дли* фрлят не́ я до́фрлят.
Илиевъ, Сб. I. 132.

Джи́доръ (Велесъ). *с. ж.* 1) Евреинъ, чифутинъ. 2) Прѣзренъ, омразенъ човѣкъ. МСб. XII 37.

Джидъ, **джи́дове**, **джи́довци** и **джи́давци**, *с. ж.* Жидъ. МСб III. Науч. отд. 198 и 202; ПСп. 44. 249.

Джимбе́рица, *с. ж.* Назъвание за ластовица Шапк. Сб. I. 106

Джимберъ (Дебърско). *с. ж.* ? *Лестви́це, джимбе́рице*, **джимбе́р** *ковам на сила, ела да си вечераме.* Шапк. Сб. I. 106.

Джи́мрия (Прилѣпъ), *пр неизм* Който не яде всичко, който пробира, муханатъ на ядене: скърнавъ, илинавъ, чимерия. *Со първо коа ке за́раниш дете со леп, а́рно би́ло да му жва́книт леп некоа жена што е мно́гу иесли́ва, за и́ тоа да е иесливо. а не да е* **джи́мрна**, *за да пребират што да і́адит.* МСб. X. 119 и XX. Науч. отд. Мирчевъ. 16.

***Джингири́енъ**, **на**, **но**, *пр. Т.* Червеножлъть. **Джингирнена** *прѣстилка.* Наука. I 716.

***Джинджи́фа**, *с. ж.* и

***Джинджифа́ръ**, *с. ж.* Раст. *Diospyros lotus* и неговиятъ плодъ. ПСп. 62. 88.

Джи́пна, **ешъ**, — **налъ**, *гл. д. свр.* Да блъсна, да хвърля, да туря. *Кжту́* **джи́пнжх** *нж сто укй удж́ трйиси укй витриiон...* МСб. XIV. 219.

Джиренли́вамъ се (Еркечко — Варненско), *гл. възвр.* Поболѣвамъ се. *Зели веке да са* **джиренли́ват** *лозьа́та.* Изв. Слав. Семин. II. 199.

Джо́гамъ се (Врачанско), *гл. вз.* 1) Джокамъ се. *Па вие са́ка, че сте цигане бе. куга́ ви на́мера, се* **са джо́гате.** 2) Дрънкамъ се, пазаря се много. *Не* **джо́га!** **са** *много, оти стоката си чини.* МСб. XIV. 196.

Джо́гане, *с. ср.* отъ джогамъ се.

Джогла́нъ, *с. ж.* Чоланъ, хардала месо отъ волъ, отъ крава; в. **джугла́нъ.** МСб. XIV. 219, Търново.

Джо́голно, *нар.* Чо́гално: **джогулну** *ми іе.*

Джо́голъ, *с. ж.* Чогълъ: **джо́гул** *ми іе нж уко́ту*, зачеква ме, безпокои ме, чогълъ ми е. Търново, МСб. XIV. 219, **джо́гул**; МСб. XIII. Науч. отд. 460.

Джо́джеповъ, **ва**, **во**, *пр.* отъ **джо́дженъ**: **джодженова** *вода*, **джодженово** *масло.* МСб. XXI. Народна медицина. 57.

***Джőджепъ,** *с. м.* Раст. гйозумъ, гюзумъ. МСб. XVIII. 181.

Джőнгали (Търново). *с. м. мн.* Крака, джунгуре, мотовилки. *Шж ти прибйіж* **джőнгжлти.** МСб. XIV. 219.

Джонджурйя, в. **джунджурйя.**

***Джőнйпа,** *с. ж.* Джуница, дзуница, зуница. Ша к. Сб. I. 92.

***Джорáпъ,** *с. м* вм. чорапъ. ПСп. 44. 258

Джубáнъ, *с. м* Джибанъ. МСб. XVIII. 195.

Джубéркамъ (с Коночние — Чирпанско), *гл. д* Чопля **Джубéркж** *си лéбиц,* чопли си, яде си полека. МСб. IX. 229.

Джубéркане, *с. ср.* отъ **джубéркамъ.**

Джубрйнки (с. Конопчие—Чирпанско), *с. ж. мн.* Джубарлини, джуберинки, джугаритки, джумерки, джигариди МСб. XIV. 219.

Джубу́ръ (Котелъ), *с. м.* Дървенъ сждъ като вѣдро, който подлагатъ подъ корабитѣ, за да се пзтича виното, и съ който прѣсипватъ джибритѣ; отокъ, **джибáнъ, джубанъ.** МСб. XV. 193.

Джу́веръ (Дебърско). (?)

Ако изникнит джу́нджуле,
Джу́вер кьа ида по тебе.
Шапк. Сб. VI. 358.

Джукéла, *с. об.* Който има голѣми и дебели джуки; джукестъ. бърнестъ, бърлявъ. Врачанско, МСб. XIV. 196.

Джулу́нъ, *с м.* Черни ржбати плодове на раст. шамакъ. *Да серешъ* **джулуни!** така въ Лѣсковецъ майки кълнатъ немирнитѣ си дѣца. Иреч. Княж. Бълг. II. 888; в. **джулюнъ.**

Джулю́нъ (Търново), *с. м.* Раст. *Trapa natans.* МСб. XIV. 219; сравни **джулу́нъ.**

***Джунá,** *с. ж. Т.* Петъкъ; пазаръ, панаиръ. Иреч. Княж. Бълг. II. 83.

***Джумбу́ръ,** *с. м. Т.* Дбунхуръ, букария, буна, бунтъ, подвигъ, метежъ. *Подъ име* **джумбуръ** *т. е. метежъ, букария или бунтъ, въ Котелъ се помни и приказва и сега. . .* П. Р. Славейковъ. ПСп. 14. 179.

Джу́мкарь (Прилѣпъ), *с. м.* Който има по главата си джумки. ПСп. 48. 992.

Джу́мче, *ум. ср.* отъ **джу́мка.** Джумчица, топчица, бучка. МСб. X. Науч. отд. 341.

***Джунгу́ръ,** *с. м.* 1) Голѣма, задня хардала; чоланъ; мосолыга (Руски). 2) Въ мн. ч. джунгуре: джонгали.

Джу́нджуле (Дебърско, Битоля, Велесъ, Щипъ, Прилѣпъ), *с ср.* Раст. Карадниче. ПСп. 61. 356; Шапк. Сб. VI. 358, в. **джу́веръ;** Шапк. Сб. V. 126.

Джунджу́ра (Котелъ), *с. ж.* Глъчка, малко скарване. МСб. XV. 193.

Джунджурáкъ (Врачанско). *с м.* Едно друго багажъ. партушина, джунджурйя, дрѣнджурия. *Тва ли ви іе сичкйо* **джуджурáк!** МСб. XIV 196; XIX Науч. отд. 7.

Джунджурйна, *с. ж.* Въ изречение: *дйг нжтти кжштжтж нж* **джунджурйнж,** дигнахте кжщата на главата си, не мирувате, борите се, закачате се. Търново, МСб. XIV. 219

Джунджурйя (с Коночние — Чирпанско), *с. ж.* Джунджуракъ. МСб. IX 229.

Джунджурлйвъ, ва, во (Трънско), *пр.* Лакомъ; немилостивъ.

Вйче кáче из гóрньо ливáгье,
Та се чу́е у дольньо ливáгье:
Ти честйта, белá перунйкье,
Къгá си си на мáкьу роджéну,
Та те кáра у пролет да цъвтйш,
Іа сиромá на макьу мáчаву,
Та ме кáра у есен да цъвтйм,
Да ме рйіу овинье *джунджурльйве,*
Да ме носе коньй по копйте.
МСб. XXI. Трънско. 10.

Джу́па (Копривщица), *с. ж.* Махала, страна, околия. *Тôі е нáі стáриіат в нáшата* **джу́на** (Динчовица Дуплекова отъ Ламбовска махала).

Джу́пче, *ум. ср.* Египче, циганче. *Палецотъ велитъ: айде да крадиме! казалецотъ велитъ: кжде? големи-отъ: кжде да ю. Четворти-отъ: ке кажамъ. Най-мали-отъ: мжлчи,* **джупче** *накаванче?* Милад. Сб. 514 стр.

Джуратъ, *с. м.* ?

Не сакам те у пат да те срешна,
А ту не ли либе да ти стана,
Маікьа ти *джурате* наожда,
Че сам боже многу болна била.
МСб. XVI—XVII. 120.

Джу́ргавъ, ва, во (Търново), *пр.* Джуркавъ, журкавъ, дзивравъ. МСб. XIV. 219.

Джурджйлъ (Чипровци), *с. м.* Агнета обречени за курбанъ на Св. Георги. МСб. XVI—XVII 49.

Джурджйна (Търново), *с. ж.* Въ изречение: *вехж гу нж* **джурджйнж,** дигнаха го на главата си, дигнаха го на джунджурина. МСб. XIV. 219.

Джурйло, *с. ср.* Джурилка, бутало, бухало. МСб XVIII. 88.

Джу́скамъ (да джу́сна), *гл. д.* Пѣркамъ, блъскамъ, мѣтамъ, хвърлямъ. **Джу́скжм** *топ.* Търново, МСб. XIV. 219.

Джу́скане, *с. ср.* отъ **джу́скамъ.** Пѣркане.

Джу́сна, ешъ, — сналъ, *гл. ед-кр.* отъ **джу́скамъ.** Да перна. **— снатъ,** *прич. стр.* Пернатъ.

Джу́стрене, *с. ср.* отъ **джу́стря.** Търкане.

Джу́стря, ишъ, — рилъ (Врачанско), *гл. д.* Търкамъ, жуля. *Куту идете на бáнья, да го* **джу́стриш** *у́баве с кесето, да да му падне сичката кржжа.* МСб. XIV. 196.

Джѣеръ (Банат. българе), *с. м.* Скрежъ. МСб. XX. Банат. българе. 1.

Джѣрджамъ (Велесъ), *гл. ср.* Казва се, кога нѣщо издава единъ особенъ звукъ, като да пищи. *На лáмба фи́тилот кога* **джжрджа,** *вру́е — свúри, на лошо било.* МСб. XVI—XVII. 232 и XX. Велес. 16.

Джѣрджане, *с. ср.* отъ **джѣрджамъ.**

***Дзамба́къ** (Търново). *с. м. Т.* Раст замбакъ.

Дзангала́шъ (Ново Село — Видинско). *с. м.* Звънецъ отъ пиринчъ. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

Дза́ндзара (Котелъ). *с. ж.* Растение отъ рода на кратунитѣ, връзва плодъ голѣмъ колкото илимонъ, колкото портокалъ; вљдятъ го за украшение. МСб. XV. 183.

Дзанками́ла (Врачанско). *с. ж.* Раст. камилякъ. слѣзъ. МСб. XIV. 196.

***Дза́рдзала** (Търново). *с. ж. Т.* Растение и плодъ зарзалия, зарзала, кайсия. МСб. XIV. 220.

Дзва́ница (Прилѣпъ), *с. ж.* Званица, булкинитѣ сватове, които сж завели булката у момкови и се връщатъ сами. *Се врáти* **дзвани́цата.** ПСп. 47. 818.

> Чи́іа іе тáіа невéста?
> Дали Мáркути куми́ца,
> Или Мáркути *дзвани́ца,*
> Или му е ми́ла сестрá?
> Шапк. Сб. III. 210. Самоковско.

Дзве́гаръ, *с. м.* Не е ли вм. **джнвгаръ?**

> Дéдо *дзвегар* залóжва,
> Тéбе ми те отку́пва.
> Шапк. Сб. I. 95.

Дзве́гна, ешъ,—налъ, *гл. ср. свър.* Да звекна. **Дзвéгнаха** *жълтúцитѣ.* МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Люб. ржк 307.

Дзве́нка (Котелъ), *с. ж.* Въртяшка, пепеляшка, прѣпеляшка. МСб. XV. 183.

Дзверно (с. Палеоръ—Леринско), *нар.* ?

> Шчó іе тóва, на врáкум шчо стоет?
> Да ли іе мáло, или іе *дзверно,* големо?
> Шапк. Сб. VI. 414.

Дзве́ча, ишъ,—чилъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* 1) Звѣкамъ, звънкамъ, дрънкамъ като пукнатъ. ПСп. 44. 301.—2) Викамъ, църкамъ, пища отъ зоръ. ПСп. 43. 150.

Дзве́чало (Прилѣпъ), *с. ср.* Дѣтска играчка, която звѣка. ПСп. 47. 818.

Дзве́чене, *с. ср.* отъ **дзве́ча.**

Дзво́но (Охридъ). *с. ср.* Прѣшленъ, звено, парче *Сѐга ти да ме дéлиш на девет* **дзвéна,** парчета.

Дзвончари́ца (Трънско), *с. ж.* Назъвание на господжа.

> *Дзвончари́це* — гóспогьо,
> Што ми двóри меришу?
> МСб. XXI. Трънско. 5.

Дзврѣкли (Врачанско). *с. м. мн.* Очи. зъркели, дзрънцки. дрънкалци. *Іа си отвори* **дзвржклите,** *та да видиш!* МСб XIV. 196.

Дзвѣнка, ки, *с. ж* 1) Коледца, очи тлъстина надъ нѣщо МСб XIV. 196, Врачанско. 2) Пари, луспи. *Ньáмж* **дзвжнкж** *в джóбж си.* Търново, МСб. XIV. 220.

Дзе! *междом.* Дза! тютю! *Немж дж и́дж сал дж рикж́ идно́* **дзé** *іа! шж сж пуспржжж мáлку.* Котелъ, МСб. XV. 183.

Дзѣбна, ешъ, — налъ, *гл. ср.* Зебна, зябна.

Дзѣвка (Врачанско). *с. ж.* Зѣвка, зирка, пролука. МСб. XIV. 196.

Дзе́мна, ешъ, *гл. ср.* Дзебна, зебна, зябна. Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 460.

Дзе́ндзало (Прилѣпъ), *с. м.* Който много дзендза, шавре; шило. МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 13.

Дзе́ндзамъ, 1) *гл. ср.* Мърдамъ, шавра, клатя се, не стоя миренъ. МСб XX. Науч. отд. Мирчевъ. 13, Прилѣпъ. 2) *гл. д.* Клатя, люлѣя, движа. Горно-Джумайско, ПСп. 41. 953; Прилѣпъ. ПСп. 43. 150.

Дзе́ндзане, *с. ср.* отъ **дзе́ндзамъ.**

Дзи́вгамъ (Прилѣпъ), *гл. д.* За любовникъ: обичамъ любовницата си. ПСп. 43. 150. — *Не ти* **дзивга,** не ти държи, не смѣешъ. Прилѣпъ, МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 13.

Дзи́вгане, *с. ср.* отъ **дзи́вгамъ.**

Дзивга́шъ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Птица стърчи-опашка. МСб. XVIII. Науч. отд. 502.

Дзи́вгйо (Котелъ), *с. м.* Дзиврекъ, слѣпчо, кйорчо. *Хжмж́ кжкжф и́* **дзивгьо!** МСб. XV. 183.

Дзи́вка ми,—кало ми (Прилѣпъ), *гл. безл.* Иска ми се, ще ми се, сърби ме. *Имаше стáрио лаш ли́чна кьерка, секому му* **дзивкало** *за да іа земи за невеста.* МСб. IX. 183.

Дзивравъ, ва, во (Търново), *пр.* Който се взира, кога гледа нѣщо, като че ли не довижда; дзиври, зиври, дзивъ, джуркавъ. МСб. XIV. 220.

Дзивра́камъ се (Търново), *гл. об.* Взирамъ се. *Сти́гж сж* **дзиврáкж** *дж читеш!* МСб. XIV. 220.

Дзивра́кане, *с. ср.* отъ **дзивра́камъ се.** Взиране.

Дзя́ври, *с. ж. мн.* Долни фланелови, шаечени или плетени гащи. Прилѣпъ, ПСп. 47. 818. и Велесъ, МСб. XX. Велес. 16.

Дзя́йдзвамъ и **дзя́йдзнувамъ** (да дзя́йдзна), *гл. д.* Удрямъ нѣкого, та му се издува дзидзина. Врачанско. МСб. XIV. 196.

Дзя́йдзване и **дзя́йдзнуване,** *с. ср.* отъ **дзяйдзвамъ.**

Дзя́йдзина (Врачанско), *с. ж.* Върга, гутура, бамбарица, краставица. *Коньо го ритна́ и оно лу се дигна коджа́* **дзяйдзина** *на кра-кó.* МСб. XIV. 196.

Дзиди́на, *с. ж.* Зидове, развалини отъ нѣкогашни си сгради Иреч. Княж. Бълг. 609.

Дзиндзилия́ (с. Конопчие—Чирпанско), *с. ж.* Дѣтски плачъ, кресъкъ, викотъ. МСб. IX. 229.

Дзубру́я, ешъ (Трънско), *гл. ср.* Зъзна отъ студъ; дзъдзамъ. МСб. XXI. Трънско. 60.

***Дзу́на,** *с. ж. Гр.* Зуна, дъга. ПСп. 18. 400.

Дзуни́ка (Паланка), *с. ж.* Раст. богородична трѣва въ 2-то знамен ПСп. 61. 353.

Дзуре́нене, *с. ср.* отъ **дзуре́ня се.** Звѣрене.

Дзуре́ни се, ишъ се,—ни́лъ се (Врачанско) *гл. об.* Гледамъ страшно, уплашено като звѣрь; звѣря се. МСб. XIV. 196.

Дзу́ркамъ се (да се дзу́рна, Търново), *гл. въввр.* Влизамъ, опъквамъ се, пъхамъ се. *Ни уста́вжі вечжр вржта́тж утво́ржжнж, да сж ни* **дзурни** *нъа́куі приз нуш-тж́. Туку* **сж дзу́ркж** *се у тъа́х.* МСб. XIV. 220.

Дзу́ркане, *с. ср.* отъ **дзу́ркамъ се.**

Дзъ! *междом.* Показва студъ.

Дзѣ́дзамъ (Горно—Джумайско), *гл. ср* Мръзна, трепера, треса се отъ голѣмъ студъ; дзъдзна, зъзна. ПСп. 41. 953.

Дзѣ́дзане, *с. ср.* отъ **дзѣ́дзамъ.** Зъзнате.

Дзѣ́дзна, ешъ,—налъ (Търново), *гл. ср.* Дзъдзамъ. *Цьа́лж ви́мж сж* **дзѣдзнали** *бив джрва́.* МСб. XIV. 220.

Дзѣ́дзнате и **дзѣ́дзнене,** *с. ср.* отъ **дзѣ́дзна.** Зъзнате.

Дзѣ́дъ, ове (Трънско), *с. м.* Зидъ, дзидъ.

Коруни су двори личовити,
На двори су порте од железо,
Дзѣдове им с' кърви умазáни.
ПСп. 12. 111.

Дзъибу́хо, *с. ср.* Особенъ рѣзнатъ бѣлѣгъ на ухо на овца. ПСп. 31. 317.

Дзънка́ло, *с. ср.* Желѣзно клепало; билце, зънкало. ПСп. 44. 185.

Дзъркели (Търново), *с. м. мн.* Зъркели, дзвръкели, дзърцки, очи. *Кжту ти лепнж іди́н шжма́р, шж ти светнжт* **дзжркжлати.** МСб. XIV. 220.

Дзъ́рцала (Прилѣпъ), *с. ср. мн.* Дзързала, дзъркала, зъркала, очила. ПСп. 43. 150

Дзъ́рцки (Велесъ), *с. ж. мн.* Дзъркели. *Отвори си гьи* (**дзжрцкьите**), *да си гьи не о́творишь.* МСб. XIV. 167; XX. Велес. 16.

Ди́бомъ (Призрѣнъ) ?

Сфе аджии чо́хом покриени, а мой драгьи **ди́бомъ** *и кади́фем.* Шапк. Сб. VI 433.

Ди́ва върба́. Раст. *Polygonum Persicaria,* лисецъ, мисирче, прасковче, прасковина, прасковиче, лютъ буренъ. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Ди́ва върби́чка (Търново). *с. ж.* Раст. *Tamarix Pallasii Dsv.* МСб. XV. Науч. отд. 33.

Ди́ва коза́. Животно *Capella Rupicarpa Keis. Blas.* МСб. III. Науч. отд. 352.

Ди́ва ко́тка. Животно *Felis catus.* МСб. III. Науч. отд. 353.

Ди́ва ко́шничка, *с ж.* 1) Споредъ А. Ив. Явашовъ (МСб. XXI. Явашовъ. 61) раст. *Aquilegia vulgaris,* а споредъ Ив. К. Урумовъ (МСб XIV. Науч. отд. 8.) раст. *Aquilegia Haenkeana Koch,* кандилки, кюпюлъчичекъ. 2) Раст. *Thalictrum aquilegifolium;* обичниче. МСб. XV. Науч. отд. 7.

Ди́ва кра́ставица (с. Ново-Орѣхово — Варненско), *с. ж.* Раст. *Ecballium Elaterium Richard.,* диво диниче, пипониче, пушкалка, рупеличе. МСб. XXI. Явашовъ. 40.

Ди́ва кжклица (с. Топчии — Разградско), *с. ж.* Раст. *Lychnis coronaria Lam.,* кръклика, кървавиче. МСб. XXI. Явашовъ. 13.

Ди́ва лѣска́. Раст. *Corylus colurna.* ПСп. 63. 387, с. Поганово.

Ди́ва лоза́ (с. Сотиръ — Пловдивско), *с. ж.* Раст. *Bryonia alba,* брѣй, дива тиква, тлъста тиква.

Дива́ метлига́ (с. Ново-Орѣхово — Варненско), *с. ж.* Раст. *Centaurea Cyanus,* амберъ бой, волско цвѣте, торка, торкова метла, калонка, метлига, метличина, метлинка, метлянка, дървенка, модра метла, сине цвѣте, синилички, сини метли, синокъ, синчецъ, синя метлянка, синя билка, синяче, сокле. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Дива́ па́прать. Раст. *Asplenium Trichomanes,* изтравниче, косатникъ, страшникъ, страшниче, черна папрать. МСб. XXI. Явашовъ. 2.

Ди́ва скору́ша. Раст. *Sorbus aucuparia,* дива оскруша, сиръдливо дърво. ПСп. 63. 236.

Ди́ва спрежь (с. Аджемлеръ — Варненско), *с. ж.* Раст. *Adonis vernalis,* горонцвѣтъ, слѣтикоса, спадикосъ. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

Ди́ва стра́чка (с. Загоричане — Македония), *с. ж.* Птица *Cuculus canorus,* кука́вица, кука́йца, ку́ко, кукува́на, кукуви́ца, кукувѣ́йка, кукъ. ПСп. 39. 390

Ди́ва ху́рка. Раст. гологлавецъ. МСб. XXI. Явашовъ, 3.

Ди́ва чере́ша. Раст. *Prunus Mahaleb.,* дивикиня. Ловечъ, МСб. XIѴ. Науч. отд. 25.

Ди́ва чу́бри́ца. 1) Раст. *Thymus serpyllum,* мащерига, ма́щерица, мащерика, мащерка, мащрика, матерка, матерка, маторъ. махра, бабина душица, марина (майчина) душица, овчарска мерудия, овчарски босилякъ, риганина, шапаво биле, ябълкиня, яребичина. ПСп 61. 351, с. Баница — Леринско. 2) Раст. *Thymus pannonicus All.,* овчарска мерудия. МСб. XѴ. Науч. отд. 67, Търново, Арбанаси. 3) Раст. *Satureja coerolea Ika.,* овчарска чубрица. МСб. XѴ. Науч. отд 67. Търново, Арбанаси.

Ди́ва я́года. Раст. змиска трѣва въ 1-то знамен. в. и **прозориче.**

Дивени́къ (Котелъ), *с. м.* Качемакъ, мамалига, наложникъ, прѣложникъ, дивякъ. МСб. XѴ. 183.

Диви́зма, *с. ж.* Нѣкаква полска трѣва. МСб. XII. 271.

Дивики́ня (Ловечъ), *с. ж.* Раст. дива череша. МСб XIѴ. Науч. отд. 25.

Ди́ви коко́шки. Така наричатъ съ общо име яребицитѣ, прѣпелицитѣ, тетеревитѣ и глухаритѣ. Иреч. Княж. Бълг. I. 51.

Ди́ви ко́шнички (с. Борисово—Разградско). Раст *Spiraea Filipendulla,* ливадникъ, орѣхче, орѣшецъ, тѫжникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

Диви́си́лъ, *с. м.* в. **девеси́лъ.**

Дивля́нка, *с. ж.* Раст. дѣлянка.

Ди́во ди́нче. Раст. дива краставица.

Диво зюмбилче (Ловечъ), *с. ср.* Раст. *Hyacinthella leucophaea Stev.* МСб XIѴ. Науч. отд. 67.

Ди́во лале́ (Ловечъ), *с. ср.* Раст. бѣло лале. МСб. XIѴ. Науч отд. 6.

Диво́лкя (Врачанско), *с. ж.* Кемене, кемане, гънилка, гѫдулка, лаута, лира, виулецъ. МСб. XIѴ. 195.

Ди́во мага́ре. Бой по дирника на ученикъ, чушнатъ нѣкому на гърба. Хр. Г. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 150.

Ди́во пѣте́лче (с. Плѣвня—Драмско), *с. ср.* Птица *Upupa epops,* вдодъ, папунякъ, пупавецъ, пупунецъ, пѣтле, циганско пѣтле, черкезъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Ди́во хаджи́йче. Раст. *Linaria vulgaris,* горчивче, клинавиче, клинаво биле, клиновиче, количаво биле, конопка, силкити-оту. МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 71, диву хаджинчи, с. Стражица.

Ди́во шике́рче. Раст. *Orobus vernus,* пѣтлйова опашка. ПСп. 51. 338.

Ди́во я́годье. Раст. *Blitum virgatum.* Съ него лѣкуватъ болесть гърлица у свинетѣ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 97.

Дивъ ачикъ джа́фа (Ловечъ). Раст. *Convolvulus arvensis,* дива джефа, бѣла рада, бѣла (дива) рокличка, всевлакъ, съвлакъ, съвлѣкъ, слачецъ, телеграфче, телеграфъ. МСб. XIѴ. Науч. отд. 46.

Дивъ джо́дженъ (Ловечъ). *с. м.* Раст. *Mentha aquatica.* МСб. XIѴ. Науч. отд. 55.

Дивъ замба́къ (Ловечъ, Враца), *с. м.* Раст. *Iris pumila Jcq.* МСб. XIѴ. Науч. отд. 65.

Дивъ зюмбю́лъ. Раст. *Scilla bifolia,* в. бъклецъ. ПСп. 51. 353.

Дивъ ичими́къ. Трѣва съ класове като на ичимика. Копривщица.

Дивъ кимио́нъ. Раст. *Tordylium Apulum,* нузлово биле. МСб. XXI. Явашовъ. 48 — с. Джевизлии — Варненско.

Дивъ киселе́цъ. Раст. *Berberis vulgaris,* киселъ трънъ. МСб. XIѴ. Науч. отд. 8 и XѴ. Науч. отд. 9. Ловечъ, Търново

Дивъ кукуна́ръ (с. Мусина — Търновско), *с. м.* Раст. *Verbascum phoeniceum.* МСб. XѴ. Науч. отд 58.

Дивъ ла́патъ. Раст. дервишко пишче, змийникъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Дивъ лига́вецъ. Животина во́дна пѣржайка. Бобища. ПСп. 39. 395 и 396.

Дивъ лилякъ (Трънско), *с. м.* *Daphne Mezereum* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Урумовъ. 99.

Дивъ макъ (Ловечъ), *с. м.* Раст. *Papaver Rhoeas,* слѣти́-коса́, в. **пену́рика.** МСб. XIѴ. Науч. отд. 8.

Дивъ ове́съ. Една трѣва съ класове като на овеса. Копривщица.

Дивъ огънь. Огънь, който двама близнаци сѫ запалили съ търкане двѣ сухи дърва едно о друго; божи огънь, живъ огънь, новъ огънь; **живо́й (древе́сный, лѣсно́й, но́вый, лѣка́рственный) ого́нь, царь-ого́нь.** Прѣзъ такавъ огънь прѣкарватъ добитъкъ, кога има моръ, да го не хваща болестьта, или да се изцѣри, ако е хванатъ. ПСп. 67. 80; Трудъ. II. 956.

Дивъ пипе́ръ (Карловско), *с. м.* Раст. прасковина, лютъ буренъ.

Дивъ по́лжавъ (Прилѣпъ), и **дивъ пъл-**

жо́къ (Гюмендже), *с. м.* Животина во́дна пържайка. ПСп. 39. 395 и 396.

Дивъ слънчогледъ (Трънско: **диф сланчуглед**). Раст. *Doronicum cordofolium Sternb.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Уруmовъ. 56.

Дивъ трѝбѣлъ (Трънско), *с. м.* Раст. *Smyrnium perfoliatum.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 50.

Дивъ тютюнъ (с. Сазлѫ́ — Разградско). *с м.* Раст. *Erysimum austriacum DC.* МСб. XXI. Явашовъ. 15.

Дивъ фасу́лъ. Раст. бѣла рада. Копривщица.

Дивъ чай (с. Деведжи-Кьой — Добричко), *с. м.* Раст. *Filago arvensis,* маясъллива трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 56.

Дѝвякъ. — 2) Дива работа. дивотия, диващина. *Кѫкѫ́ф и* **дѝвьѫк** *билѐ іно́ времи.* 3) Саможивъ човѣкъ; саможивщина. Търново. МСб. XIV. 216.

Дивя́самъ, *гл. свър.* отъ **дивя́свамъ.** Да подивѣя.

Дивя́свамъ и дивя́сувамъ (**да дивя́самъ**), *гл. ср.* Ставамъ дивъ; подивѣвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Дивя́сване и дивя́суване, *с. ср.* отъ **дивя́свамъ.** Подивѣване.

Дивя́чкина (Врачанско), *с. ж.* Раст. *Pyrus amygdafolia,* дива круша, дивячка, горница. МСб. XIV. 197.

Дига́чка, *с. ж.* Вдигачка. МСб. XII. 271.

***Дизглѐръ,** *с. м. Т.* Който прави дизгии, подвезки. ПСп. 16. 154.

***Дизма,** *пр. неизм. Т.* Нареденъ, нагизденъ, хубавъ.

> Ку́пи ми, лю́бе, ку́пи ми, ка́рдаш!
> Купи ми сѫ́рма за ко́ван кола́н,
> Купи ми цвекье за руса́ ко́са,
> Купи ми па́фти за *ди́зма* сна́га,
> Купи ми гримньи за бели́ ра́це.
> МСб. II. 37.

***Дика́нерликъ** (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. Т.* Дърво, което скача диканята съ хомота; мангуръ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Дикей** (Св. Гора), *с. м. Гр.* Надзорникъ, нагледникъ на работитѣ въ монастиръ. ПСп. 64. 538.

Дики́самъ, *гл. свър.* отъ **дики́свамъ.** Да даря. — **санъ,** *прич. стр.* Даренъ.

***Дики́свамъ и дики́сувамъ** (**да дики́самъ**), *гл. д. Гр.* Дарявамъ, даря. МСб. IX. Науч. отд. 24.

> Ету ти и́ди про́сичи,
> Та си на Га́нка ду́маши:
> Ай да ма, Га́нке, *дики́саш*
> Панѝчка брашно́ про́сяну.
> ПСп. 44. 297.

> Яс кѫту тѫ надуях,
> Ѩѫза́н мляку нѫдувях,
> Цялу се́лу нѫхра́нех
> И ци́гѫнки дики́свѫх!
> Илиевъ, Сб. I. 378

Дики́сване и дики́суване, *с. ср.* отъ **дики́свамъ.** Даряване.

***Дики́шъ,** *с. м. Т.* Шивъ, шиене. *Ишлемета вредѫ по* **дикишитѣ** *и краищата* Трудъ. I. 10.

Диля́нка, *с. ж.* Раст. дѣлянка.

Диля́нъ, *с. м.* Раст. дѣлянка.

***Ди́ми** (Велесъ), *съюз. Т* Дилми, дилми: нали, нели, тъй като **Ди́ми** *го и́ссѫрпал Го́спот ба́рам не́ка го со́бере,* казватъ за поглупѣлъ човѣкъ. МСб. XIV. 164. *Да́ ми ти да́де Го́спот е́дно ло́зиıце,* **ди́ми** *жа́легѐш, а а́ко си не́маш ку́ѫчичка.* МСб. XIV. 176; XX. Велес. 16.

Димизгия, *с. ж.* Назъвание за сабя; не е ли *дамаскиня?*

> Па си ско́кна ба́новини Пе́тар,
> Та си іузе́ са́бльа *димизгіа,*
> Што бе длѫ́га сто и де́сет пе́ди,
> А широ́ка тамѫ́н до шес педи.
> МСб. XVI—XVII. 156.

Димио́свамъ се (**да се димио́самъ**), *гл. възвр.* Омитамъ се, махвамъ се, загубямъ се избѣгвамъ. **Димьосаа се.** Дупничко. МСб. XIII. 225.

Ди́митенъ, тна, тно, *пр.* За тъкань: четворенъ, набитъ. **Димитно** *платно.*

> Мѫри́ Кира́це, герджи́к Кира́це,
> Тѫ́нинку преде́ш, *ди́митну* тѫче́ш.
> Илиевъ, Сб. I. 199.

Димитровски *мѣсецъ,* есенниятъ мѣсецъ, октомври. ПСп. 23. 937.

Ди́мски, ска, ско, *пр.* Дински. **Димско** *вино.* което омагйосва; динско вино. МСб. XVIII. 55.

Димя́самъ, *гл. свър.* отъ **димя́свамъ.**

Димя́свамъ и димя́сувамъ (**да димя́самъ**), *гл. ср.* Напълнямъ се, напушамъ се съ димъ, та замирисвамъ на димъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Димя́сване и димя́суване, *с. ср.* отъ **димя́свамъ.**

Ди́нкамъ (Търново), *гл. д.* Друсамъ дѣте на рѫцѣ, играя си съ него. МСб. XIV. 217.

Ди́нкане, *с. ср.* отъ **ди́нкамъ.**

Ди́нски, ска, ско, *пр.* Димски. *Морска риба поморкина иска да се пие съ нея* **ди́нско** *вино.* МСб. XVIII. 77.

Ди́нче, *с. ср.* Раст. *Sanguisorba officinalis,* мѫжка клинава трѣва, кълчанъ, развалленка,

ревнувана трѣва, черниликъ. МСб. XXI. Явашовъ. 43, с. Калфа-дере — Разградско.

***Дйонýмъ и дйонюмъ,** *с. м. Т.* Дюнюмъ.

***Дúплосъ** (Котелъ), *с. м. Гр.* Поставъ, става, стива, стиве, юкъ. МСб. XV. 183.

***Дипсúзъ и дипсѣзъ,** *пр. неизм. Т.* Бездъненъ.

***Дипчúкъ,** *с. м. Т.* Дървена дръжка на пушка, на пищовъ; кондакъ.

***Диреклúя,** *пр. неизм. Т.* Дереклия.

***Дирликъ,** *с. м.* Съгласие?

Имáне, хáдъм, безкрáйно,
Йопустѣло ти й имане,
Като си *дирлúк* нѣмаме.
Янковъ, Сб. 76.

Дифънъ, *с. м.* Особенъ видъ мрѣжа дълга до 80 разтега, а широка около три, ловятъ съ нея едра риба по Дунава; навóдъ. МСб. XII. 272; XVIII. 173.

Дихтѣне, *с. ср* отъ дихтя.

Дихтя́, úшъ,—тѣлъ, *гл. ср.* Дихамъ, пръхтя.

Зорá са я заворúла;
Ни я зорá невúдена,
Нѫ я зорá — лудо младо,
Лýдо млáдо с бѫ́рза коня.
Кон му *дихтú,* зора чини,
Прѫ́стен носи кáйно мéсец,
Оружя му дребнú звездú.
Илиевъ, Сб. I. 73.

Дишиндрúкъ, *с. м.* ?
Дишиндрúк *на колá*

Дла́бка, *с. ж.* Малка дупка издълбана съ нѣщо. МСб. XIV. 195.

Даня́самъ, *гл. свър.* отъ **дланя́свамъ.**

Дланя́свамъ и дланя́сувамъ (да дланя́самъ), *гл. ср.* Ставамъ дебелъ, надебелѣвамъ. МСб. Науч. отд. 28.

Длъгиа́нестъ, ста, сто, *пр.* Дългнестъ, длъгнавестъ. МСб. Ш. 135.

Длѣгнавестъ, ста, сто (Велесъ: дѫлгнавестъ), *пр.* Длъгнестъ. *Има една* **дѫлгнá-веста** *дупка* $3^1/_2$ *педи дѫ́лга и* $1^1/_2$ *шúрока и преку неіа се спровúраіат.* МСб. IX. 85.

Длѣжнина, *с. ж.* Длъгъ, борчъ. *Плати ми* **длъжнината.** ПСп 8. 103.

Добича́рь, *с. м.* Който има много добитъкъ; домазлъкчия, тамазлъкчия. *Рóйнци са* **добича́ре.** МСб. XII. 272.

Добúченъ, чна, чно (Еленско), *пр.* Който си има повечко добитъкъ. *Ниі ни сме тóлкув* **дубúчни** *чи дѫ искáрвѧми мáслу зѫ прóдѫн.* МСб. XIV. 217.

Кóлко здрàвецъ по планинѫ,
Тóлко здравие въ тѫ́-зи кѫ́щтѫ,
Въ тѫ́-зи кѫ́шта, въ тѫ́-зъ дружúнѫ,
По дружúнѫ по-човѣчно,
Вáма здравие по-*добúчно!*
Безсон. Пѣсни. 10 ж.

Дóбо (Трънско), *с. ср.* Доба, кова, врѣме.

Лéле Нéдо, тýнья бéдо,
Туку вúкаш: дóіди, дóіди!
Коіá вéчер да ти дóідем,
Коіа вéчер, коé *дóбо?*
МСб. XXI. Трънско. 44.

Добра дѣва. Раст. *Campanula Persicifolia* МСб. XII. Науч. отд. 32.

Дóбрено, *с. ср.* Болесть нѣчисто, одобрено. МСб. X. Науч. отд. 337.

Добрúнка (Етрополе), *с. ж.* Звѣзда зора, зорница, зорня, денница, дънница, утреница. Трудъ, II. 819.

Добродéнка (Софийско), *с. ж.* Дреха за добъръ день, празнична дреха. МСб. XV. 137.

Доброзѫ́бата (Търново), *нар.* Съ добрия зѫбъ, съ добромъ, съ сладки думи. *Дѫ бьáх гу зѫлувúлѫ* **дубрузѫ́бѫтѫ,** *тоі штеши дѫ купи.* МСб. XIV. 217.

Доброзѫ́бъ, ба, бо (Лѣсковецъ), *пр.* За тъкань наведена нееднакво а на прѣзъ зѫбъ по двѣ нишки и на прѣзъ зѫбъ по една въ зѫбъ. *Кáк шѫ си нѫвиіеш черґѫтѫ:* **дубрузѫ́бѫ,** *іилú нѫрет?* МСб. XIV. 217.

Добрýскамъ (Хасково), *гл. д.* Допирамъ, приплатявамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Допирамъ се, прилѣпямъ се, приплатявамъ се. *Кѫ́шта ни са* **добрýска** *до нехната.*

***Довá,** *с. ж. Т.* Дуá, молитва. МСб. XV. Науч. отд. 389.

***Дованджú,** *с. м. Т.* Хаирджи, благодѣтель. **Дуванджú** *Гйорге.* Янковъ, Сб. 52.

Довлетъ, *с. м.* ?

Еі та тебе, Груіо тевничарче!
Што ма толкоз на *довлет* држиш:
Дали штe ма ніакому арижеш,
Или штe ма надалеко пратиш?
МСб. XVI—XVII. 90.

Довръ́хъ, *нар.* Високо наспоредъ върха на нѣщо; извърхъ, изврѣхъ.

Довръшкú, *с. ж. мн.* 1) Доврьшъ. *Изкривенъ като мѣсечината, когато е на* **довръшкú.** с. Слатина, МСб. XVIII. 170. — 2) Край, свършъкъ, довршокъ. *Петко доде на* **довржшкú,** на свръшване. *На* **довржшки** *ниіа ште се скараме,* на края. МСб. XII. 272.

Дóвръшъ (с. Коноичие — Чирпанско), *с. м.* 1) Гинежъ, довръшки, изѣдъ, пóгибель, пóгибежъ, разсипъ. *Месьжцѫ і нѫ* **дóвржш,** на разсипъ, усипува се, изсипува се. МСб.

IX. 229. — 2) Довръшки, довършокъ. МСб. XVI—XVII. Науч отд. 903.

Дóвършъкъ (Дупничко), *с. м.* Довръшки, довършокъ, свършъкъ, довръшъ, край *Лакардúја* дóвршжк *нема*. МСб. XI. 159.

Довѣ́ча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **довѣ́чвамъ. — ченъ,** *прич. стр.*

Довѣ́чвамъ и довѣ́чамъ (да довѣ́ча), *гл. д.* Свършвамъ да въчя; съ вѣчене довършамъ.

Дóдана (Прилѣпъ), *с. ж.* Глупакиня; нечистница, мръсница. *Де мáри за* дóдана! *Гле'а іа* дóдана *какфа іе!* ПСп. 47. 817.

Додѣ́лямъ (Чепинско), *гл. ср. свър.* Да додѣя, да досадя.

Седела мома, седела
Дори до девет години;
Векье ѝ се додіело,
Додіело и *додіельіало.*
Шапк. Сб. I. 160.

Що ти сжм много додеіáла,
Додіеіала, *додіельіала,* майчице?
Шапк. Сб. IV. 312.

Додѣ́но, *нар.* Додѣто.

Додúрнувамъ (Скопско), *гл. д.* Допирамъ, докосвувамъ, бутамъ, тикамъ. МСб. XI. 179.

Додóвечеръ, *нар* Додовечера. *Іа се надам тате да си дойде* додóвечер. МСб. XII. 272.

Дóдоле (Велесъ), *с. ср.* Додола *Глéдаі кáкоф си стáнал, цéло* дóдоле, цѣлъ измокренъ, виръ вода. МСб. XX. Велес. 17.

Додýхамъ, *гл. д. свър.* Да свърша да духамъ; съ духане да стигна.

Па сѝ іанá тáа добрá кóна,
Та си припуштѝ вос пóле ширóко:
Нѝ го вéтер, вéтер *додувіáше,*
Нѝ го съ̀нце, съ̀нце догревіáше,
Нѝ гó рóса, рóса доросýва.
ПСп. 45. 462.

Дóжделивъ, дóждъ (Велесъ), в. **дъжделивъ, дъждъ.**

Дозимѣ́ва (да дозимѣе), *гл. безл.* Дохожда, става зимá, студено. *Облíáкох си дрéха, че ми* дозимé. *Нá што ми* дозимé.

Дозимѣ́е, — мѣло, *гл. сврш.* отъ **дозимѣ́ва.**

Доило, *с. ср.* Всѣко отдѣлно издояване животно. *Двѣ доила* млѣко. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 57.

Доимъ, ?

Навáли винó на челебúіа,
Да пиé, пиé, да се опиé,
Да заборáви *доим*—доламá
И у доламá дрóбни кльучéве.
МСб. XXI. Тръноко. 20.

Дойнúци, *с. ж. мн.* Овце що се доятъ за сирене, за масло; млъзници. сагмалъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 335.

Дойтенъ, тна, тно (Софийско), *пр.* Който се дои, се млъзи. **Доитенъ** *добитъкъ.* МСб. XVI—XVII. 215.

Доичéрь, *с. м.* Овчарь, който дои, мълзи овце; доячъ. МСб Матер. Срѣднородоп. овчар. 54.

Дóкрило, *с. ср.* Отъ крило на дива патка часть отъ върха ведно съ перата, която отрѣзвать за метлица. МСб. XVШ. 66 и 67.

***Доксанлѣкъ,** *с. м. Т.* Стара турска пара, що е вървѣла около осемь гроша. ПСп. 65. 434.

Доксанлѣче, *с. ср. ум.* отъ **доксанлѣкъ.** Гроше деведесеть пари.

***Докýзъ-канъ-кардáшъ,** *Т.* Коралъ *Coralia rubra* МСб. XXI. Народна медицина. 4 и 34.

Докусурѝ, ѝшъ—рѝлъ, *гл. свър.* отъ **докусурѝвамъ** Да дотъкмя.—**рéнъ,** *прич. стр.*

Докусурѝвамъ (да докусурѝ), *гл. д.* Уреждамъ кусуритѣ на нѣщо; дотъкмявамъ.

Докусорѝване, *с ср.* отъ **докусурѝвамъ,** Дотъкмяване.

Дóкълка, *с ж.* Часть отъ кракъ на птица отъ върха на кълката. МСб XVШ. 67.

***Доландърджúя,** *с. м. Т.* Който доландърдисва.

***Доландърдúсвамъ (да доландърдúша),** *гл. д. Т.* Измамвамъ, изигравамъ, изгабосвамъ.

Доландърдúсване, *с. ср* отъ **доландърдúсвамъ.**

Долáпница, *с. ж.* Воденица, на която колелото. врѣтеното се върти съ долапи; бпачница. МСб XVШ. 175.

Долатáнка, *с. ж.* Дрѣха долактанка. МСб. XII. 272 и XIV. 195.

Долéко и долéкъ (Трънско), *нар.* Далеко, далекъ, далече, далечъ.

Под борът седý тервúе,
Злáтне си ýзде вúеіу,
Свúлена сéдла шúеіу,
Оче на *долéк* да úду,
На *долéк* момá да тъ̀кме.
МСб. XXI. Трънско. 53.

Долúпамъ, *гл. свър.* отъ **долúпвамъ.** Да дофтасамъ, да доплискамъ.

Долúпвамъ и долúпувамъ (да долúпамъ), *гл. ср.* Дохождамъ, пристигамъ ненадѣйно отъ нѣйдѣ; дофтасвамъ, доплисквамъ. МСб. XII. 272.

Долúя, *с. ж.* Дюлия, назъвание на голѣма чаша; долуджакъ.

Който испие чаша *долия,*
Той ще люби църнока Мария.
Блъг. Книж. III. 276.

Пирин-Поп срѣщом излѣзе,
Изнéсе малка *долúя,*
Долúята му береше
Пет мѣри и половина.
Янковъ, Сб. 4.

Е че иде момиче латинско,
В рáка нóси *дулúiа* сас вино.
МСб. XII. 47.

Дóлмене, *с. ср* отъ **дóлмя.**

Дóлмя (Трънско, Царибродско), **ишъ,—милъ,** *гл. д.* Правя нѣщо долма; градя стѣна съ плетъ и лѣпежъ.

***Долуджáкъ и долунджáкъ,** *с. м. Т.* Голѣма чаша за вино: долия, доложакъ, дулуджакъ, дулунджакъ. *Ще ги силятъ да пiятъ* долуджакъ *или пълны чяши, я паници.* Блъг. Книж. II. 593.

Домишлярииъ, *с. м.* Който обмислюва нѣщо добрѣ.

Пусти Марко, пусти безобразник,
Итар гъавол, итар *домишльарин,*
Свали капа, Богу да се моли,
Не свали iа, Богу да се моли,
На извади сабльа колаклиiа.
МСб. XII. 65.

Дóмле, *с. ср.* Пропускане коне, кушия. МСб. XIII. 166.

Дóмникъ, *с. м.* Домовладика, домакинъ, домовникъ, кѫщовникъ. с Коноцчие—Чирпанско, МСб. IX. 229.

Дóмочамъ (да се), *гл. возвър. свър.* Да си допикая. МСб. XX. Велес. 18.

Домошáрче, *ум. ср.* отъ **домошáрь.** *Дети* **домошáрчи,** които бара едно друго изъ кѫщи. *Куче* **домошáрче,** което краде изъ кѫщи, що намѣри, та го яде.

Донáдамъ, *гл. свър.* отъ **донáдвамъ.** Да надамъ, да насосамъ.

Донáдвамъ и донáдувамъ (да донадамъ), *гл. д.* Надавамъ, насосвамъ. МСб. XV. 187.

Дóндѣ и дóндѣ, *нар.* Дотамъ.

Допалáтвамъ (да допалáтя), *гл. ср.* Дохождаме множина вкупомъ; напалатвамъ.

Допалáтя, ишъ,—тилъ, *гл. свър.* отъ **допалáтвамъ.** Да напалатя.

Дóплавъ, *с. м.* Приииждане, притичане, поплава, пóплавъ.

Дали ги веатър дунесе,
Ели ги *доплав* дуплави?
—Ниту ги веатър дунесе,
Ниту ги *доплав* дуплави,
Сама ги мома дуведе
На мом*и*нине дворуве.
МСб. XXI. Родоп. свадба. 17.

Доплáвя, ишъ, — вилъ, *гл. свър.* отъ **доплáвямъ.** Да поплавя.

Доплáвямъ (да доплáвя), *гл д.* 1) Поплавямъ, наводнявамъ. 2) Съ притичане надонасямъ; в. пѣс. при **дóплавъ.**

Доплúскамъ, *гл. свър.* отъ **доплисквамъ.** Да дофтасамъ, да долипамъ.

Доплúсквамъ и доплúскувамъ (да доплискамъ), *гл. ср.* Дофтасвамъ, долипвамъ. МСб. XII. 272.

Допрѣпýщамъ се, *гл. възвр.* Спущамъ се, втурвамъ се. *И Марко се у двор* допрепущá. Шапк. Сб. IV. 300.

Допринесá, ешъ, *гл. д. свър.* Да принеса още.

Допѣрва, *нар.* Дъпърва, тепърва, топърва. ПСп. 44. 256.

Дóпърже ми (Прилѣпъ), *гл безл. свър.* Домѫчнѣ ми, дотегна ми, досади ми се. ПСп. 43. 150.

Дóрестъ, ста, сто, *пр.* Дориестъ, дория.

Богдáнин баштá послушá,
Та изведé кóня *дóреста,*
Стегнá го с дизанáес пóстедзи.
ПСп. I. 164.

Дорúче, *с. ср.* Дориесто конче; дорянъ.

Продáва се, продáва се
Кóнче ми *дорúче;*
Не iефтино, нé iе скапо:
Шестóтин алтѣна.
ПСп. 8. 92.

***Дорúя,** *пр. неизм. Т.* Дорестъ, дориестъ, дорелия.

Дорóсувамъ, *гл. д. свър.* Съ росене да достигна. *Нú го рóса* **доросýва.** ПСп. 45. 462, в. **додýхамъ.**

Дорýсъ (Врачанско), *пр. неизм. Т.* Сѫщъ, истински, хасълъ. *Тúiа моми сѫ изгорú едните та посолú другите, само Еленка iе* дорýс *мома.* МСб. XIV. 195.

Дорýчамъ, *гл. ср. свър.* Да си доямъ, да свърша ручока си.

Доръ, *с. м.* Назъвание на дориестъ конь; дорянъ. Шапк. Сб IV. 297, Самоковско.

Та справú'а два *дóра* рáньени,
Турúя им две сéдла срéбърни,
Турúя им две юздú ляяни.
ПСп. 28. 615.

Дорянъ, *с м.* Дориестъ конь; дориче, дорчо, доръ. *Обсѣдна си коня* **доряна.** ПСп. 8. 92.

Дóсадба (Велесъ), *с ж.* Досада. *Оттова се поулáвени улáвите: от нéкоiа* дóсадба *шчо им стóриле на самовúлите.* МСб. IX. 131.

Досрѣдáлче, *с. ср.* Така кръстила лисицата

кръщелничето си въ извѣстната приказка. МСб. IX. 177.

Доста́самъ, *гл. ср. свър.* Да не фтасамъ. Достасалъ *хлѣбъ,* нефтасалъ добрѣ. *Хлѣбътъ ще бѫде или* достасалъ *или прѣстасалъ.* МСб. XVШ. 45.

Дости́скамъ, *гл. ср. свър.* Да устискамъ до край; да дотрая, да удържа. *Знаіел оти не кѫ можит да* **до́стискат.** МСб. VШ. 206, Битолско.

Дотаманя́, **и́шъ, — ни́лъ,** *гл. свър.* отъ **дотаманя́вамъ.** Да дотъкмя, да натаманя. — **не́нъ,** *прич. стр.* Дотъкменъ, натаманенъ.

Дотаманя́вамъ (да дотаманя́), *гл. д.* Дотъкмявамъ, натъкмявамъ, натаманявамъ.

Дотаманя́ване, *с. ср. отъ* **дотаманя́вамъ.**

До́тресъкъ (Прилѣпъ), *с. м.* 1) Изтърсакъ. 2) Послѣдното отъ нѣщо; свършъка му. ПСп. 43. 150, **до́тресок.**

До́шлакъ (Прилѣпъ, Велесъ), *с. м.* Който е пришълъ отъ друго мѣсто; дошлянъ, пришълецъ. ПСп. 47. 818 *По-векье се* **до́шлаци** *селани* МСб. XШ. 174; XX. Велес. 18.

До́що (Прилѣпъ), *съюз.* Що, колко, колкото. **До́што** *чо́век нашол. Да и со́береш* **до́што** *пес има во гра́дов.* XX. Науч. отд. Мирчевъ. 18.

Доюлл (Софийско), *с. ж.* Доярка, дойка жена. *Ни́іе сме ма́ікьа и че́рка, па и две́те сме* **доі́ульи**—*и́маме дѣца.* МСб. XШ. 168.

Доюндже (Прилѣпъ), *нар. ? Му дал крало пари* **доі́ундже.** МСб. XIII. 193.

Доя́къ, *с. м.* Изкуствена бозка за подаяне дѣте съ краве млѣко; биберонъ. Съобщилъ отецъ Арсений въ Рилския монастиръ.

Доярка (Прилѣпъ), *с. ж.* Жена, която подая; дойка, доюля. МСб. XV. 114.

Доя́чь, *с. м.* Който дои, мълзи добитъкъ; доичерь.

Драга́стене, *с. ср.* отъ **драга́стя.** Екнене.

Драга́стя, ишъ, — стилъ (Търново), *гл. д.* Искамъ отъ нѣкого нѣщо често; врънкамъ, въртя, дрътна, дрънкамъ, дълбамъ, захецвамъ, екна, рупая. *Нидеі мѫ* **дрѫга́сти** *ве́ки вѫ пѫри.* МСб. XIV. 217

Драгля́ръ (Еркечко—Варненско), *с. м.* Кѫсъ суръво месо. Изв. Слав. Семин. II. 199.

Дра́глестъ, ста, сто, *пр.* Тънъкъ и високъ, дрътлестъ. **Дра́глес** *чо́век* (Прилѣпъ), високъ като драгъ. МСб IX. Науч. отд. 75.

***Драгоманлѣкъ,** *с. м. Т.* 1) Работа, занятъ на драгоманинъ. 2) Плата на драгоманинъ по лира турска за всѣки десеть работника. ПСп. 31. 323

Драгулъ, *с. м.* Растение и плодъ бардачка сливо. Наука. II. 82.

Дразгинѣя, ешъ, — нѣлъ, *гл. ср.* Прѣживямъ, жеволкамъ.

Дразгинѣяне, *с. ср.* отъ **дразгинѣя.** Прѣживяне, жеволкане.

Дракала́къ, *с. м. сѫб.* Гѫсталакъ отъ драки; мѣсто покрито, обрасло съ драги; дракилия.

Дракали́я, *с. ж. сѫб.* Дракалакъ. Търново, МСб. XIV. 217, **дрѫкѫли́іѫ.**

Дрaмбо́й (Търново), *с. м.* 1) Брънкало. 2) Дѣдова, тарятанцитѣ. *Шѫ му ве́ми* **дрѫмбо́іѫ!** МСб. XIV. 217.

Драмбѫзъ (с. Българени — Свищовско), *с. м.* Раст. *Sambucus nigra,* бѫзъ. МСб. XXI. Явашовъ. 50.

Дра́памъ (Прилѣпъ, Велесъ), *гл. д.* Драскамъ, драща. ПСп. **44.** 301. — **мъ се,** 1) *гл. възвр.* Драща се, драскамъ се, чеша се. *Да ти да́де Го́спот кра́ста и о́рлови но́кти, та* **да се дра́паш.** XX. Велес. 18.— 2) *гл. вз* Подигравамъ се. *Ай бре, шчо* **се дра́паш** *со́ него!* ПСп. **43.** 150 и 47. 817.

Дра́пане, *с. ср.* отъ **дра́памъ** и **дра́памъ се.**

Драсъ (Търново), *с. м.* Високъ, едъръ човѣкъ; бабанка, бабачъ, бабанть, великанъ. *То́і тѫкѫ́в* **дрáс,** *кѫ́к му сѫ і вда́л, дѫ гу би́і!* МСб. XIV. 217; XVI—XVII. Науч. отд. 902.

Дребйовъ, ва, во, *пр.* Дребнявъ. *Черенъ поесъ съ* **дребьови** *шалваре.* ПСп. 28. 491.

Дребнинка́, *ум. ж.* отъ **дребнина́.** Дребенъ добитъкъ.

Дребне́не, *с. ср.* отъ **дребня́.**

Дребня́, и́шъ, — ни́лъ, *гл. д.* 1) Правя нѣщо дребно; ситня, ръшня. 2) Шия дребно, ситно, гѫсто. *Иѫі чи шѫ се́днѫ дѫ гу* **дрибне́,** *дѫ гу́бьѫ вриме́ і вѫ не́гу.* МСб. XIV. 217.

Дрѣве́ница (Охридъ), *с. ж.* Насѣкомо дърценица, бикъ. ПСп. 39. 391.

Дрѣво, *с. ср.* Дърво. Шапк. Сб. V. 128.

> Бе́гай, Іано, да бе́гаме,
> Да бе́гаме димнѫ-гора;
> Та́мо и́мат многу́-*древі́а,*
> Многу *дре́віа* іа'брови.
> Едно *дре́во* дафи́ново.
>
> Шапк. I. 133.

Дрежда́, и́шъ, — ди́лъ (Дупнишко), *гл. ср.* Стоя като вързанъ, закованъ, като прѣхлас-

натъ. **Дрежди́** *от акѣл.* МСб. X. 184. **Дрежди́** *като кон на празни ясли.*

Дрѣмливи́ца (с. Казичане — Софийско), *с. ж* Упоителна трѣва.

И натура́ би́лки и ко́ренье,
Наі-по́вече тре́фка *дремливи́ца,*
Та упо́и Гуне будали́на.
МСб. XIV. 164.

Дрѣмница, *с. ж.* Дрѣмка. *Фа́нялж гу* **дрьа́мницжтж,** дрѣме. Търново, МСб. XIV. 217.

Дрѣнджури́я (с. Конопчие — Чирпанско), *с. ж.* Джунджуракъ, джунджурия, партушина, пъртушина, пъртошлякъ, калабалъци, багажъ. МСб. IX. 229.

Дрѣни́ка, *с. ж.* Дрѣнова пржчка; дрѣнъ, дрѣновица. *Арни ко́ла, цвржсти ко́ла: глави́ните им от чешли́ка, оски́те от смр' дли́ка, яре́мо от яси́ка, жегла́та от* **дрени́ка.** Любен. Самовили. 111.

Дрѣнко, *с. м.* Въ с. Перущица — Пловдивско булка вика така втория братъ дѣверъ на мжжа си. МСб. X. 70.

Дрѣнковица, *с. ж.* Ракия изварена отъ дрѣнки. МСб. XVIII. 56.

Дрѣно́вница, *с ж.* Единъ видъ грозде въ Кратовско; дрѣновина. ПсвБр. XI—XII. 127.

Дрѣтя се, ишъ се, *гл. вв.* 1) Сговаряме се, надумваме се. 2) Закачаме се съ думи; прѣпирамъ се, заядамъ се. ПСп. 47. 812, Мориовско.

Дре́шникъ, *з. м.* 1) Долапъ за дрехи, гардеробъ. 2) Долапъ въ стѣна, дѣто стоятъ прѣзъ деня постилкитѣ и завивкитѣ за спане; юклукъ. МСб. IX. 229. Ст.Загора.

Дримбица (Негованъ, Зарово — Македония). *с. ж.* Раст. *Thymus;* кашкинъ босилякъ. МСб. XII. Науч. отд. 42.

Дри́нкамъ (с. Плѣвня—Драмско), *гл. ср.* За конь: въ хода си вдигамъ краката си кръстомъ: прѣденъ дѣсенъ съ заденъ лѣвъ; линкамъ, клюся. Съобщилъ Ан Гяуровъ.

Дри́нкане, *с. ср.* отъ **дри́нкамъ.** Линкане, клюсене.

Дрипу́лка, *с ж.* Дрипаво нѣщо. *Раз ѓрна* **дрипу́лката,** *се вати замѝлото?* Гат. — Лоза и грозде. с. Витолища — Мориевско, ПСп. 47. 812.

Дрипя́самъ, *гл. свър.* отъ **дрипя́свамъ.** Да одрипавѣя.

Дрипя́свамъ и **дрипя́сувамъ** (да **дрипясамъ**), *гл. ср.* Ставамъ дрипамъ; одрипавѣвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Дрипя́сване и **дрипя́сувание,** *с. ср.* отъ **дрипя́свамъ.** Одрипавѣване.

Дри́сливъ ше́бой (Кукушъ), *с. м.* Раст. *Cheiranthus cheiri,* **жълтъ шибой, литъ шибой, менекше́, минише́, ми́сирка.** праздно менекше́. ПСп. 61 355 и 356,

Дро́бене́ и дробине́ *с. ср. съб* 1) Дроба, дроболина. МСб. XII. 272.— 2) Дребнитѣ части на животно: дробоветѣ, кърпата, бъбрецитѣ и червата на ягне; воденицата, черния дробъ, главата, шията, крилата и краката на птица. *Уд* **друбине́ти** *нж кукбшкжтж свърети чурбѫ́, пжк дру́гуту нж пржвети нж іѫхниіж.* Търново, МСб. XIV. 217. XVII—XVIII. 49, Чипоровци.

Дро́бень, *с ж.* 1) Дробе́не. 2) Мръвка, кжсъ. Трудъ. II. 739, 740 и 741.

Дробискули́я, *с. ж.* Дребусакъ. Читалище. I. 478.

Дро́бйовица (Тетевенъ), *с. ж.* Кървавица.

Дроболи́на (Врачанско), *с. ж.* Дроба, дрббене. МСб. XIV 195.

Дробце́, *ум. ср.* отъ **дробъ.** *Кукури́гу петле, што ти іе внетре? — Црефце и* **дропце́.** ПСп. XII. 681.

Дро́пка, *с. ж.* Птица дропла, дропля. Е. Спространовъ. Библиотека. XVIII—XX. 42; ПСп. 43. 150. *Іа удрих* **дропката,** ударихъ кйоравото. МСб. XII. 188.

Дро́сламъ, *гл. ср.* Срѣща се въ Милад. Сб. 163 стр. 109 пѣс. За тая рѣчь авторитѣ бѣлѣжатъ: неизвестно значенье-то одъ това слово.

Хора въ цжрква влазятъ
Пакъ азъ дросламъ, стягамъ.
И биволи впрягамъ.

Другосе́лецъ, *с. м.* Отъ друго село; другоселчанецъ.

Другосе́лка, *с. ж.* Отъ друго село; другоселчанка. *Да не зимамъ* другоселка, *дѣто не познавамъ.* ПСп. 17. 315.

Другосе́лчанецъ, *с. м.* Другоселецъ.

Другосе́лчанка, *с. ж.* Другоселка.

Друмиче (с. Бистрица — Софийско), *с. ср.* Раст. *Nasturtium pyrenaicum K. Br.* МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Дру́мниче, *с. ср.* Раст. **амамила.** *Сос де́сна си́са задбено и сос* **друмниче** *запбено.* Любен. Самовили. 5.

Дру́нда (Търново), *с. ж.* Нестегната, разтърсена жена, мома; повлѣкана. МСб. XIV. 217.

Друнда́вела (Чипровци), *с. об.* Прѣкорно назъвание за попъ. *Іоздбл и́де пе́рде пб́пе, Еі* **друнда́вела, друнда́вела!** МСб. XVI — XVII. 146

Дру́ндйо, *с. м.* Нестегнатъ, разтърсенъ, повлѣканъ. Търново, МСб. XIV. 217.

Дрѣвча се, ишъ се, *гл. об.* Ставамъ коравъ

като дърво; вдървявамъ се. МСб. XII. 273, дръфчим се.

Дрѣвчене, *с. ср.* отъ **дрѣвча се.** Вдървяване.

Дрѣгла, *с. ж.* Дръглива, дръглашъ, гържа. Трудъ, II. 305.

Дрѣглавъ, ва, во, *пр.* Дръгливъ, дръглестъ, драглестъ, гърчавъ, жулявъ, кръжливъ, клошчавъ, мършавъ, сухъ, сушчавъ.

Дрѣглестъ, ста, сто, *пр.* Дръглавъ.

Дрѣглйо, *с. м.* Дръглавъ, дъргелъ, дръглашъ, дръгляшъ, кръжлякъ.

Дръгля́шъ, *с. м.* 1) Дръглйо. 2) Старо, жилаво и лошо месо. *Зашто си ми купил тва* дръгльяш, *тва не іе за іаденье.* МСб. XIV. 195. — 3) Месо останало по неоглозгани отъ кучетата кокали. МСб. XII. 273. — 4) Мърша, лешъ *Зашто си фрлйл там тва* дрглıаш, *та іе сбрал пцетиата.* МСб. XIV. 195.

Дръголь, лье, *с. ср.* Оголени и изпокършени отъ градъ клоне. МСб. XII. 273.

Дръже, *с. ср. сьб.* Стеблата на нѣкои растения. *Кукурувно* **дръже.** МСб. XX. Банат. Българе. 4.

Дръмкáшъ, *с. м. сьб.* Дръмка, храсталакъ, шумакъ, дрѣздакъ. МСб. X. 219 и XII, 273.

Дрънбъзъ, *с. м.* Раст. бъзъ, драмбъзъ. Трудъ. I. 901, в. **дрънъ-бъзъ.**

Дрѣнга-дрѣнга! *Междом.* Показва дрънкане, бъбране, много приказване. **Дрънгъ—дрънгъ !дрънгъ—дрънгъ !**—*цьал ден ни му спиржт устатъ!* МСб. XIV. 217.

Дрънда́ло, *с. ср.* Дрънларски кинкъ.

Дрънди́-заекъ. Една игра, която играятъ въ западна България. МСб. XII. 273.

Дрѣнкалци, *с. м. мн.* Очи, зъркели, дзвръкли, дзръцки. МСб. XXI. Трънско. 59.

Дръскáвица (Велесъ: **дърскáвица**), *с. ж.* Дрискавица, дрисъкъ, клечавица, яникара. **Дърскáвицата** *да те фáне!* МСб. XIV. 165 и 163; XX. Велес. 19.

Дрѣскамъ (**да дрѣсна**), *гл. ср.* 1) Побѣгвамъ, офѣйквамъ *Дýрде да го вида. а па он куту дрснал, та ше си затрие дúрите.* МСб. XIV. 195, Врачанско. 2) *гл. д.* Дърпамъ. дърпвамъ, дърцамъ. ПСп. 28. 619. *И онá, ка се приближúла при него,* **дрснала** *го та му извкарала белио дроп.* МСб X. 158 *Они го* **дърсáли, дърсáли,** *та едвам си ошел у гората.* ПСп. 28 619

Дрѣскане, *с. ср.* отъ **дрѣскамъ.**

Дрѣсна, ешъ — нáлъ, *гл. свър.* отъ **дрѣскамъ** и **дѣрсамъ.** Да дръпна.

Дрѣтла, *с. ж.* Дърта жена. Прилѣпъ, ПСп. 43. 150, **дъртла.**

Дрътля́га, *с. ув.* Дрътлакъ. Наука. III. 937.

Дýвитли (с. Юнджиево, Солунско), *пр неизм. Чýди се, юми* **дýвитли** (?) *Иовко.* Шапк. Сб. VI. 459.

Дýвка, *с. ж.* вм. **дýпка.** *Играе си* **дрън-дувку.** МСб XXI. Трънско. 60.

Дýвлене (Охридско), *с. ср.* ?

> Тáка стадо не е ýчено
> Бес сфúренье, без *дýвленье.*
>
> Шапк. Сб. V. 175.

***Дуганджúя,** *с. м. Т.* Догаиджия. ПСпБр. IX. 100.

Дýда, *с. ж.* 1) Некръстено още женско дѣте. ПСп. 47. 812, с. Витолища — Мариовско. 2) Разтрѫсена, чорлава, мързелива, нечиста мома или жена. МСб. XII. 273.

Дýдна, ешъ, — налъ, *гл. ср.* Чуе се глухъ подземенъ тропотъ; тѫтна, тънта. *Нешто* **дýдньe.** МСб. XII. 273.

Дýднате и **дýднене,** *с. ср.* отъ **дýдна.**

Дýдовица, *с. ж.* Ракия изварена отъ черници. МСб. XVIII. 57.

Дудýкъ, ци (Врачанско), *с. м.* 1) Дудуканъ. 2) Стовна за вода. МСб. XIV. 195.

Дýдулестъ, ста, сто (Велесъ), *пр.* За сѫдъ, що има гърло тънко та високо. МСб. XX. Велес. 19. *Свáлкан тáтко,* **дудýлеста** *мáйка, шýпливи деца?* Гат. — Елéнiia, чéкарк и цéфкьи. МСб. VIII. 254.

Дýдулка (Щипъ), *с. ж.* Ороненъ царевиченъ мамулъ; дудулецъ, класурúня, клащýнка, кубалáкъ, в. **кукужéлка.** ПСп. 61. 357.

Дýдулъ (Тиквешъ), *с. м.* Неороненъ царевиченъ мамулъ, в. **башáкъ.** ПСп. 61. 357.

***Дузéнъ,** *с. м. Т.* Дюзенъ: 1) Редъ, уредъ.

> Ништо на турци не харесах,
> Едно им *дузен* харесах:
> Кога седнат да ручат,
> Они се с вода омият.
>
> Наука. I. 502.

2) Станъ, разбой. МСб. XX. Банат. българе. 2.

Дуúме, мéта, *с. ср. Т.* Дюйме, клупове на прѣдния спонецъ за заключане вратата; темреши, шипове. МСб. XVIII. 13.

Дуúница (с. Палеоръ — Македония), *с. ж.* Денница?

> Звéздо ле, звéздо, звéздо *дуiнúце,*
> Висóко стóиш, далéко глéдаш
> Дали го вúде мóето брáте!
>
> МСб. XVI—XVII. 71.

***Дукáнъ,** *с. м. Т.* Дюкянъ, дигенъ. Безсон. Пѣсни. 15. ж.

Дукáтникъ, *с. м.* Ривце стари пари.

Утбúржі пжрú хýбжви:
Дж си гиздúлу нáшиыжм,
Гиздúлу гульáм *дукáтник.*
МСб. X. 28, Бургазко.

***Дýкатъ,** *с. м.* Една пара. *Унгарски* **дукатъ,** златна пара, вървѣла 11 85 лева или .40 аспри. ПСп. 65.645.

Дукатъ (Подопитѣ), *с. м.* На мандра кошара, въ която вкарватъ овце, кога да ги доятъ. МСб XIX. Матер. Срѣднородоп Овч 49.

Дулúчъ, *с. м.* Въ срѣдата на жижница, на щетина побитъ колъ, около който вѫгляре редятъ деблядитѣ за вѫгле. МСб. XVIII 193.

***Дулужáкъ,** *с. м. Т.* Голѣма чаша; долужакъ, дулунджакъ.

Свадбáри, свáдба гуляма,
Кой испúй чéша *дулужак,*
Дéту бирé дéвят мѣри,
Дéвет мѣри и пулвúна,
Той шти кралúца да зéми,
Перúм пóпува джштиря.
ПСп. 44. 299.

***Думбáзинъ** (Котелъ), *с. м. Т.* Надутъ, гордеʌивъ богаташъ. МСб. XV. 184.

Дунгьéръ, *с. м. Т.* Дюлгеринъ.

Донгьéр Тодор кулý гради
Од недéлья до недéлья.
МСб. XXI. Трънско. 6.

Дýндарестъ, ста, сто (Прилѣпъ), *пр.* Изпѫкналъ, издутъ, дундестъ, тунтестъ. ПСп. 43. 150.

Дýндестъ, ста, сто (Велесъ), *пр.* Дундарестъ. ПСп. 44. 255.

Дунéнце, *с. ср.* Една шарка въ килимитѣ. МСб. XII. 273.

Дунмéчъ, *с. м.* Обичай, извършванъ въ София отъ жени и моми срѣщу Гергьовдень надъ водовъртежъ, на ýврат вóда, дѣто пускали залъгъ хлѣбъ, за да видятъ, коя ще живѣе повече и др. МСб. XIII. 171.

Дýпежъ, *с м.* Болка блажъ бодежъ. МСб. X. Науч. отд. 325 и 328. **Дýпеш** *кье те фáтит.* МСб. XV. 66.

Дýпенъ, на, но (Прилѣпъ), *прич. стр.* Провъртѣнъ, провалевъ. ПСп. 43. 150.

Дýплекъ, *с. м.* Който има голѣмо, дебело, издуто дупе. Търново: **дýпльжк** *дєти.* МСб. XIV. 218.

Дýпчавъ, ва, во (Търново), *пр.* Дупчеливъ, дупчестъ. **Дýпчжви** *череши мжнóсжни уд мжнýтж.* МСб. XIV. 218.

Дупчелúвъ, ва, во (с. Конопчие — Чирпанско), *пр.* Дупчестъ, дупчавъ. МСб. IX. 229, **дупчилúф.**

***Дуралúя,** *пр. неизм. Т.* Дорелия, доривстъ. *Продава са коньа* **дуралніа.** МСб. XIV. 77.

Дýрля, ишъ, — лилъ, *гл. д.* Надувамъ, свиря.

Комáр свáдба чúнеше,
Му'á момá прóсеше,
Мрáвки му óро úгра'а,
Зáяци му гайди *дурле'а,*
Петли му дрва цéпе'а.
Любен. Баба Ега. 85.

***Дуръ-да-бакъ** (Ловечъ). *Т.* Раст. *Tamarix Pallassii Desv.* МСб. XV. Науч. отд. 97.

Дусилúтъ (Горно-Джумайско), *с. м.* ?

Нéка кани кúтени сфáтове,
Се што мóже на кóн да іáа,
Се што мóже *дусилúт* да си úгра.
ПСп. 43. 142.

***Дурджийка,** *с. ж.* Посрѣдница.

Гáнка ми й любóвничката,
Трýфка ми й *дуурджúйката.*
Янковъ, Сб. 170.

Духá, като *с. ж.* вм. **духъ.** Въ изречение: *нема жúва* **дуá,** нѣма жива душа, нѣма никой. *Сúчки са очале* (отишли) *на работа по польето, та нема у градо жива* **дуá.** МСб. XIV. 195, Врачанско.

Духлéта, *с. ср. мн.* Така понѣйдѣ на присмѣхъ селѣни наричатъ гражданитѣ; духляци, духлйовци, миша вѣра, синь парцалъ. ПСп. 9. 122.

Дýхло. — Охридъ: 3) Дупка, въ която змии зимуватъ. *Въ с. Свúнишча имало „дýхдо" отъ змии.* МСб. XVI—XVII. 29. — 4) Кратеръ на волканъ. *Краставия човѣкъ омиватъ съ минерална вода около* **дýхлото** *при с. Косель.* МСб. XVI—XVII. 275.

Дýхляци, *с. м. мн.* Така романци се присмиватъ на загорци, дошли отъ сѣверна България. ПСп. 9. 110.

Духотá, *с. ж.* Задушено, задухъ, душно, мараня. МСб. IX. 229.

Дýхтя, ишъ тилъ, *гл. ср. свър.* Да побѣгна, да духна, да фукна, да търтя, да фѣйкамъ. *Кѫту мж вúдьж,* **дýхти** *дж бъáгж Дурде гу нжближе, тоі* **дýхти** *нждóлу.* Търново.

Душалка (Прилѣпъ), *с. ж.* ?

Излезе Митре по-напред,
Подуши како *душалка,*
Нигдека трага не наіде,
Па назадъ бжрзо се врати.
МСб. XII. 91.

Душнá сѫбота, задушница. Янковъ, Сб. 199.

Ду́шници (Копривщица), *с. ж. мн.* Гжби кладници, кладешници, въсѣдушки.

Душно́ (Търново), *с. ср.* Духота. МСб. IX. 229.

Ду́якъ, *с. м.* Една риба като мрѣната; има я въ Охридско езеро. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 46

Джбни́къ (с. Бѣла-Черкова – Търновско), *с. м.* Тежъкъ, дебелъ човѣкъ; клати каца, джбъ. МСб. XIV. 218.

Джбрави́ще, *ув. ср.* отъ **джбра́ва.**

Дѣгна, *с. ж.* Бѣлѣгъ отъ рана. МСб. XVI—XVIII. Науч. отд. 885.

Дъждѣне, *с. ср.* отъ **дъжди́.**

Дъжди́,—дѣло, *гл. ср* Вали дъждъ. *Кога на една страна* **дъжди,** *а на другата грѣе слънце, казватъ, се женеле егюпцитѣ.* Шапк. Сб. II. 200

Дълбине́, *с. ср.* Дълбоко мѣсто; дълбина, дълбочина, дълбочине. *То́ іно́* **дълбине!** МСб. IX. 229. *Голѣмитѣ рѣки иматъ* **длжбенье.** МСб. XII. 272.

> Ой та тебя горска Диво,
> Горска Диво, Самодиво!
> И тебѣ сьмь дѣлъ оставилъ:
> На польето шириньето,
> На водьто́ *дълбиньето,*
> На горьето височиньето.
>
> Трудъ. I. 580.

Дълбочине́, *с. ср.* Дълбине.

> Овая́ пога́ча
> Чиста пречиста,
> Коя я месила,
> С синове се подносила,
> Како орел височино́м,
> Како риба *длбочином!*
>
> Любен. Баба Ега. 32.

Дѣлга коби́ла. Игра дълга магарица.

Дѣлга магари́ца. Извѣстна една игра; дълга кобила. Трудъ. II. 185.

Дълга́чъ (Търново), *с. м.* Високъ човѣкъ; данга, дангалакъ, дангулинъ. МСб. XIV. 218.

Дѣлгнавестъ, ста. сто (Велесъ), *пр.* в. **длѣгнавестъ.**

Дълговѣсмо, *с. ср.* Назъвание на повѣсмо въ благословия: *ова повесмо* **длгове́смо,** *длго било како деда, тънко било како баба.* Любен. Баба Ега. 32.

Дълговѣченъ, чна, чно, *пр.* Дълговѣкъ.

> Мене ми е сърце *двлговечно,*
> И моя дума пра́восла́вна,
> Я да сто́им, сърце ми не сто́и
>
> ПСп. 21—22 549.

Дьлговла́къ, ка, ко (Търново), *пр.* Що има дълги влакна; власатъ. **Дългувла́кж** *вжлнж.* МСб. XIV. 218.

Дългокрѣстъ, ста, сто, *пр.* Що има дълъгъ кръстъ, дълга талия. **Джлгукржстж** *дрехж.* МСб. XIV. 218.

Дължѐцъ, *с. м* Длъжни́къ МСб. XIV. 217, Търново: **длжже́ц.**

Дъндале́цъ, *с. м.* ?

> *Дъндале́ц* ма и́ска, ма́мо,
> Дън да ли го зе́ма?
>
> Янковъ, Сб. 197,

Дѣнъска и дѣнъсъ, *нар.* Днеска, днесъ, денесъ, денеска. ПСп. 39, 420, Тетово; МСб. IX. Науч. отд. 149, Куманово.

Дѣра-пацѣра, *междом.* Показва много бърборене, много дърдорене. **Джрж пжцжрж** *кжтў пра́знж удини́цж!* МСб. XIV. 218.

Дърве́нка (Леринско), *с. ж.* Раст. волско цвѣте. ПСп. 61. 349.

Дървени́чавъ бу́ренъ. Раст. *Artemisia annua W.,* дървеничe. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 60. Това растение се употрѣбява като срѣдство противъ дървеницитѣ.

Дървени́че, *с ср* Раст. дървеничавъ буренъ.

***Дървентъ,** *с. м. Т.* Дервентъ, клисура.

> Не ти п'рлега на *д'рвенъ* да седишъ,
> На *д'рвенъ* да седишъ пушка на рамо,
> Пушка на рамо *д'рвенъ* да бранишъ.
>
> Верков. Песме. 192 стр.

Дѣрвенъ бжзъ. Раст. бжзъ. ПСп. 61. 353, Леринско: **дрѣвен бо́з.** Иреч. Княж. Бълг. II. 495, Трънъ.

Дѣрвенякъ (Горно-Джумайско: **дрѣвеньак),** *с. м.* Единъ видъ круша, зрѣе прѣзъ октомврия, в. **дрьвяница** въ 4-то значен. ПСп. 41. 953.

Дѣрвя, ишъ, *гл д.* вм. **даря́.** *На коленото отъ невѣста-та кладвѣтъ мжшко дете, кое тян целуватъ и* **джрвитъ.** Млад. Сб. 516 стр.

Дърво́тникъ, *с. м* Мѣсто, дѣто стоварятъ дърва за горене.

> Тудо́ркж утвжн стуіа́ше
> Нж ба́штинжт си джрбо́тник,
> И бьа́лж книгж джржа́ше,
> И цжрну пи́сму пьа́еше.
>
> МСб. X. 28, Бургаско.

Дърворѣзъ, *с. м.* Марангозъ; марангозчия. ПСп. 51. 321.

Дѣргелъ (Ловечъ: **дѣргьъл),** *с. м.* Дрългашъ. МСб. IX. Науч отд. 75.

Държа́ва (Търново), *с. ж.* 1) Начинъ на държането редъ въ кжщи и шътнята. *Нж на́штж Цвьа́тж* **джрджа́вжтж** *іж ньамж*

ни́іди! 2) Носия. **Джрджа́вжтж** *іим тякве́с.* МСб. XIV. 218.

Държе́лъ (с. Изворе — Пловдивско), *с. м.* Дръжка, сапъ на нѣщо.

Дърле́чкамъ, *гл. д.* Закачамъ, дразня, дърля. *Да не драня̀т и* **дърлечкатъ** *кучето.* Учил. отъ 17 февр. 1872, лист. 2.

Дърле́чкане, *с. ср.* отъ **дърле́чкамъ.** Дърлене.

Дърли́тъ, та, то, *пр.* Който сѐ дърли; ядовитъ. *Чиі гу ми́слим, чи і сжрди́т,* **джрли́т,** *тоі сж ра́два и убра́два.* МСб. X. 5, Добричко.

Дѣ́рма, *с. ж.* Гжстъ, непроходимъ храсталакъ отъ малки трънливи растения; храсталаци и висока трѣва; дръмкашъ, дръмка. *И сега она (желката) сусеркъите и* **джрмите** *гъи бя̀рка, каі што і е ладно.* МСб. XII. 132, Велесъ *Си шу́мна у* **дръ ма́та.** ПСп. 57. 573, с. Висока — Солунско.

Дѣ́рмокъ (Велесъ), *с. м.* Особено ръшето за отсѣване жито на воденица; дърмонъ, дармонъ. МСб. XX. Велес. 19.

Дърмоли́цамъ се (Търново), *гл. вз.* Дърпамъ се, закачамъ се, дърполицамъ се. *Ни* **дърмули́цжі сж!** МСб. XIV. 218.

Дърмоли́цане, *с. ср.* отъ **дърмоли́цамъ се.**

Дърмо́нъ, дърмоня́, дърмоно́свамъ, в. **дармо́нъ, дармоня́, дармоно́свамъ.** МСб. XII. 273 и XVIII. 43.

Дѣ́рнатъ, та, то, *пр.* Дръпнатъ, блъснатъ, пернатъ, изчуканъ, извѣянъ *Ух, лу̀снало, што си* **дя̀рнато** *(исчу̀кано).* МСб. XIV. 169, Велесъ; МСб. XIV. 195. Врачанско: **дрнат.**

Дѣ́рпавъ, ва, во, *пр.* Дрипавъ, парцаливъ. *Гол с* **дърпаваго** *не вреви.* ПСп. 31. 373, Пиротъ. **Држпава** *циганка пред ца́ро играе?* Гат. — Баница. Любен. Самовили. 32, Кюстендилско. **Джрпава** *е̏гъупка прет цар излѐзуе?* Сжщо. ПСп. 32. 441, Велесъ. **Джрпава** *е̏гъупка на та́рун седи?* Сжщо. МСб. X. 197, Велесъ.

Дърпа́чъ, *с. м.* Който дърпа, пие, смуче много; смукачъ, пиеница, оцетнякъ.

Дърполи́цамъ се (Тъ́рново), *гл. вз.* Дърмолицамъ се. *Ни* **дърпули́цжі сж!** МСб. XIV. 218.

Дърполи́цане, *с. ср.* отъ **дърполи́цамъ се.** Дърмолицане.

Дѣ́рсамъ (да дрѣсна), *гл. д.* Дръскамъ.

Дърска́вица (Велесъ), *с. ж.* Дръскавица.

Дъртѣ́лникъ (Търново), *с. м.* Дъртѣлъ. *Тжкӕф* **джрте́льник** *зжшто́ ли сж же́ ни?* МСб. XIV. 218.

Дъртина́, *с. ж.* Старина́, старость. МСб. XIV. 218, с. Малкия-Чифликъ — Търновско.

Дѣ́ртла (Прилѣпъ), *с. ж.* Дрътла.

Дърто́главъ, ва, во, *пр.* Дрътъ. **Дърто́главо** *мага́ре.* Плѣвенъ.

Дѣ́рхамъ (Врачанско: **држам),** *гл. ср.* Кашля суха кашлица; бухукамъ, бухамъ, гихуцамъ. МСб. XIV. 195.

Дѣ́рхане, држане, *с. ср.* отъ **дѣ́рхамъ.**

Дѣ́рча (Софийско), *с. ж.* ? *Ште вали даш и млогу лоша* **джрча,** *виіалици и стут.* МСб. XII. 134.

Дърче́венъ, вна, вно, *пр.* Кога има дърча, дърчовина.

> Да́де Го́спот *джрче́вна* годи́на,
> Да́де Го́спот таа ситна ро́са,
> По роса́та пу́ста поле́дица.
> Илиевъ, Сб I. 326, Софийско.

Дърчо́вина (Софийско), *с. ж.* ? *Ако е пак лете, ште настане* **джрчовина** *и ште джржи млогу време.* МСб XII. 134.

***Дюге́нъ,** *с. м. Т.* Дюкянъ. — *Ба́бо, па́к* **дьуге́н** *ли си утва́ръжлж?* пакъ дѣте ли си избабувала. МСб. XIV. 218. Търново.

***Дюзгю́нъ,** *пр. неизм. Т.* Уйгунъ, дюзъ, равенъ.

> Ення̀ш дж се изди́гнеш,
> Изди́гнеш, дж ме пугле́ннеш
> Ф учи́те между́ вьа́шките,
> Дж те, дебіку, и́спитжм
> Нж мо́ітж уігу́н булгжрьа́,
> Уігу́н, дебіку, тж дьузгьу́н.
> МСб. X. 27.

***Дюзе́нъ,** *с. м. Т.* ?
Найденъ е такъвъ **дюзе́нъ:** *той работи върши нелицемѣрно и е садикане човѣкъ.* ПСп. 65. 103.

***Дюлбе́нъ,** *с. м. Т.* Тюлбенъ. бѣла женска кърпа за забраждане, чумберъ. Илиевъ Сб. 395

***Дюлбе́ръ,** вм. **дилберъ.**

Дюли́я, *с. ж.* Долия.

> Стуянж пра́вж стуялж,
> Ру́йну ги ви́ну слу́жилж
> Сжс таіе ча́ше *дюліе.*
> Илиевъ, Сб. 198.

Дяволи́на, *с. ж.* Дяволъ. *Дрън, дрън, дъа́волу, дрън* **дьаволи́но!**

Дя́волска върба́. Раст. *Eleagnus angustifolius,* миризлива върба. МСб. XIV. Науч. отд. 59. Ловечъ.

Дя́волска пеперу́да. Насѣкомо *Vanessa cardui.* ПСп. 60. 860.

Дя́волска трѣва. Раст. алтънъ-топъ. МСб. XXI. Явашовъ. 11. с. Саржа-Гьолъ — Варненско.

Дя́волско лайно. Единъ видъ смола, шейтанъ-боку. *За жълтеница піятъ* дяволско лайно *(Asa foetida) или измиватъ ръва (Cholelithus) и піятъ водата.* МСб. XXI. Народна медицина. 9.

Е. е. *е.*

Е́вамъ, *нар.* Ева, еве, ево, ете. ето, ле́.

Дудѣ издума бѣла Тудорка,
Евамъ чи идатъ Тудоркинитѣ,
Тудоркинитѣ читирма братя.
Трудъ. I 605.

Евда́, *с. ж.* вм. вода, уда. *Ко́тли-тѣ дрънчя́тъ, на* евдж *отхо́ждътъ.* Безсон. Пѣсни. 69. ж.

Евдови́ца, *с. ж* вм. **вдови́ца.**

Не самъ мома не невеста,
Не премлада *евдовица,*
Лю самъ мома армосана.
Верков. Песме. 99 стр.

Стоянъ си фаналъ девойка
И белолика *евдовица.*
Верков. Песме. 315 стр.

Е́вла (с. Беранци — Битолско), *с. ж* Раст *Alnus glutinosa,* водна ела. дива лѣска, елха, елша, ехла, лжговица, черна ела. ПСп. 61. 347.

***Евлавие́,** *с. ср Гр.* Набожность, страхопочитание *Да имат младите майсторе на старите* евлавието. ПСп 62. 879.

Евли́ка, *с. ж.* Птица еглика (?).

Евли́ка пе́іе в гради́на,
Ши́ле се кри́іе в капи́на.
Илиевъ, Сб. I. 380

Е́ври (Родопи), ра, ро, *пр.* Онакъ. МСб. I. 154. *Ба́ба ма́рта іе* іе́вра. Широка-Лжка.

Е́вричъкъ, чка, чко (с. Петково — Ахж Челебийско), *смекч.* отъ **е́ври.** *Имаш ма́їка* е́вричка. МСб. IX. 48.

Еги́печки мра́ви (Велесъ). Мравка *Formica rufescens,* конски мрави, конь, турски мрави, цигански мрави. ПСп. 39. 392.

Егли́ка, *с. ж.* Една птица, която дохожда изъ планинскитѣ храсталаци пролѣть много рано. МСб XVIII. 141

Славей пиле рано пее,
По рано ми пиле *егли́ка.*
МСб. XVIII. 141.

Егни́ло, вм. **ягни́ло.** Илиевъ, Сб. I. 206.

***Егу́менъ,** *с. м. Гр.* Игуменъ.

Завика́ се стар *егумен* Славе:
Прода́де се чи́ста света́ го́ра,
Та я купи́ жълта бавиргяна!
ПСп. 21. 546.

Излѣзълъ ми іе младъ калугеръ,
Младъ калу́геръ, старъ іегу́менъ,
Безсон. Пѣсни 258.

Егъни́це, *с ср* вм. **я́тъни́це.** *Фани́ ва́кло* **йе́гъниe.** ПСп. 39 465

Едвай, *нар.* Повеке. повике, повече.

Едзавъ, ва, во, *пр.* Ранявъ. *Бо́лнъі и глу́хъі и* **едзавы.** МСб. XVI—XVII Науч. отд. Любл. ржк. 307.

***Еди́-боста́нъ** (Велесъ), *с м Т.* Раст. алтѣнъ-топъ. ПСп. 35. 636

Еди́-вере́нъ, *пр неизм. Т.* За цвѣте, за плодъ: що цъвти, що врързва нѣколко пжти прѣзъ лѣтото.

Е́диво и іе́диво, *с ср.* Ядиво МСб. IX. Науч. отд. 158.

***Едикли́я,** *пр. неизм. Т.? Се су́баши чеправли́и,* **едикли́и,** **кубурли́и,** *сексе́наджи.* МСб. XIII. 71.

***Единди́свамъ и единди́сувамъ (да единди́ша),** *гл. д. Т* Спечалвамъ, казандисвамъ.

Ржсса́рди сж ма́лку мумче́,
Чи забьа́гнж та́тжк до́лу
Чи казанди́са, чи *единди́са*
Тристо́тини бьа́ли ру́ди.
МСб. X. 7.

Единдисване и единди́суване, *с. ср.* отъ **единди́свамъ.**

Единди́ша, ешъ,—ди́сахъ, *гл. свър.* отъ **единди́свамъ.** Да спечеля, да казандиша.

Еди́ница (Прилѣпъ), *с ж.* Въ игра на книги: бирликъ, бирлия, жецъ МСб. VI. 97.

Едино́къ (Еленско), *с. м.* Човѣкъ самъ или съ малка челедь, та нѣма много работни ржцѣ. Іедино́ци *сми, чи ни ни́ спури́ дж ра́бутим кжту хо́ржтж.* МСб. XVI—XVII. 393. *Лукъ* **е́динокъ** (Охридъ), кромидъ? МСб. XV. 63.

Една́жка ми ти, *нар.* Еднажъ.

Една́жки, *нар.* Еднажъ. **Еднажки** *срещналъ костенурка.*

Еднобо́йка, *с. ж.* Която има единъ бой съ друга нѣкоя

Дор три дѣво́йки наве́де,
И три́тѣ се́ *ено́-бо́йки,*
И три́тѣ се́ ено́-и́мки,
И три́тѣ с ена́ прѣмѣна.
Янковъ, Сб. Ѣ.

Едногра́жъ (Трѣвна), *с. м.* Двѣ и повече мѣста на двама или на повече стопани заградени съ една обща ограда, а не всѣко едно отдѣлно. *Нѝвити ни сж* **індугра́ш.** МСб. XVI–XVII. 393.

Еднодво́рнина (Копривщица) *с. ж.* Нѣколко кжщи на нѣколцина съ непрѣградени дворове, а въ единъ дворъ. *Ка́штите ни са* **еднодво́рнина.**

Едноде́нниче, **чета**, *с. ср.* Дѣца родени въ единъ и сжщъ день. Зайчаръ, ПСп. 9. 86.

Едно́нича, **ишъ**, — **чилъ**, *гл. ср.* Едноднича. Любен. Баба Ега. 8.

Единоста́венъ, **вна**, **вно**, *пр.* Що е съ единъ ставъ, съ единъ сглобъ. *Косата не е ед-***ностаненъ** *уредъ.* МСб. XVIII. 154.

Е́же (Велесъ), *с. ср.* 1) Животно ежъ, таралежъ. 2) Раст. *Echinocactus.* ПСп. 61 355; МСб. XX. Велес. 19.

Е́жова трѣва́. Растение разковниче. *Мнозина лугье мукает се сториле, за да іа наіідат* **ежоата трева** *со збиранье от сите турлии трева и бучкале во клучеи за да отфорат, арно ама не могле да наідат* Прилѣпъ, МСб. XI. 82.

***Езеджи́йка**, *с. ж.* в **язаджийка.**

> Слуша́ла гъи Ели́ца комши́йкьа,
> Она била́ пу́ста конакчийкьа,
> Она била́ вѫ́рла *еведжийкьа*
> Та каза́ла на кле́тите ту́рци.
> Шапк. Сб. III, 47 стр. 311. п.

Е́зе, **е́зека**, **езъ**, мѣст. вм. **а́зе**, **а́зека**, **азъ** (Кукушъ).

> Ва́рай ма́ле, ми́ла ма́ле,
> *Ез* на те́бе да ти ка́жам,
> Шчо́ съм *е́зе* гре́х чини́ло.
> ПСп. 31. 366.

Е́зере, *с. ср.* Езеро. *Самови́лско* **е́зере.** Илиевъ. Сб. I. 283

Е́зерче, *ум. ср* отъ **е́зеро.** Езерце.

> Гѫ́лжиче ми во́дж пи́іе
> Нж *е́вжрче* нинжче́ту.
> Илиевъ. Сб. I. 29.

Ези́ло (Котелъ), *с. ср.* Кадежъ, димъ, пушекъ, чуръ. *Пуутвуре́ти врж̀та́тж, чи іа́ кокó* **і іжайлу.** МСб. XV. 184., в. **язилка.**

***Езма́**, *с. ж. Т.* Язма.

Езми́, вм. **земи́**, **вземи́** ПСп. 15. 409.

***Ейяле́тъ**, *с. м. Т.* Вилаетъ, область МСб. XV. Науч. отд. 386.

Е́йсъ! *междом.* За подкарване лѣвия волъ да върви на дѣсно. МСб. XII. 274.

***Екзархъ**, *с. м. Гр.* Въ по́-старо врѣме избранъ почетенъ служитель въ черкова. МСб. XVIII. Науч. отд. 550.

Е́кнувамъ, *гл. уч.* Екнамъ.

> Издул си къва́л зъсви́ри,
> Де́викь плънинни *іе́кнъхъ*,
> Де́викъ бъіиръ кънихъ.
> МСб. X. 76, Елена.

Е́лавъ, **ва**, **во**, *пр.* Калаенъ; коршуменъ. *Ко́вите си коне с* **е́лави** *подко́ви.* Илиевъ. Сб. I. 72.

***Ела́къ**, *с. м. Т.* Ялъкъ въ 2-то знач. МСб. XII. 274. Врачанско. *Овен с* **ела́ци.**

Елва́нъ, *с. м.* Боя нѣкаква; начинъ на боядисване. ПСп. 62. 883.

Е́лджица (Охридъ), *с. ж.* Лъджица, лъжица.

Еле́, *нар.* Нали егле́. ПСп. 41. 953, Горноджумайско.

Еле́ани, *с. м. мн.* Баснословни люде, много високи исполини, нѣщо като песоглавци; елени, елемани, елини, илиме, елими, жидъ, жидавецъ, джидавецъ, джидовецъ. МСб. III. Науч. отд. 189, 190 и 191.

Еледи́свамъ (да еледи́ша), *гл. д.* Прѣглеждамъ вимето на овца, да видя дали е наврѣменила да се агни. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 36.

***Еле́кия** и **юле́кия**, *с. ж. Т.* Плата пари за изработване нѣщо МСб. XIV. 201.

Елема́ни, *с. м. мн.* Елеани.

Елема́нски, **ска**, **ско**, *пр.* и *нар.* отъ **елема́ни.**

Еле́мче, **чета**, *с. ср.* Въ реси́я вѣнецъ висулки отъ жълто тенеке въ срѣдата съ кръстати дупки. МСб. XII. 274.

Е́ленинъ, *с. м.* 1) Безвѣрникъ, идолопоклонникъ, езичникъ, павликянинъ. *Това сторýвали* **е́лените.** ПСп. 44. 185. — 2) *Елени:* елеани. МСб. III. Науч. отд. 192 и 193.

Еле́нко, *с. м.* Еленъ. *Кой ми го́ни сура́го* **еле́нка?** Илиевъ, Сб. I 72.

Е́лими, *с. м. мн.* Елеани.

Е́лининъ, **е́лини**, *с. м.* 1) Невѣрникъ, поганинъ, езичникъ, идолопоклонникъ, еленинъ. 2) Елеани. МСб. III. Науч. отд. 188, 189, 190 и 191.

***Е́лмедже**, *с. ср. Т.* ?
Да ти и́злезе **ельме́джето!** Така се кълнятъ женитѣ въ Велесъ, кога се скаратъ. МСб. XIV. 164; XX. Велес. 20.

Ело и **іе́ло** (Велесъ), *с. ср.* Ядло, ядиво, ястие. *И влегла ф кýкьи да го ви́ди* **іе́ло-то.** МСб. VII. 131.

Е́лошникъ, *с. м.* Вѣтъръ като стърмецъ, нъ по-тихъ и по-приятенъ; вѣе около Охридско езеро. Библиотека XVIII—XX. 52.

Елска́ соль. Морска соль, овча соль.

*****Ель-оту́**, *Т.* Раст. амамила. МСб. XXI Явашовъ 56,

Ена́че, чета, *с ср* Клинчета на края на вѫже хамъ МСб XVIII. 151.

*****Енели́къ.**, *с. м. Т.* Храна Иреч. Княж. Бълг. II. 181.

*****Енза́**, *с. ж. Т.* Имза, подписъ. МСб XV. 82.

Еми́ (Врачанско) *съюз* **Ами.** *Не седи,* **еми** *работи.*

> Дж зи́мжше сжмуви́лж,
> Дж зи́мжше ва́кли о́мни.
> Тж би го́рж пубели́лж,
> *Іемі́* и́скж сжмувилж
> Уд два бра́тя по́ ма́лкиіе.
>
> Илиевъ, Сб. I. 15.

Еми (Велесъ). *нар.* Лема, нема, зеръ, тъй зеръ. **Еми** *ка́ко? нар.* На подигравка: тъй зер, така зеръ. не е така. божемъ, чункимъ, бошъ лахъ. *Што у̀мре Гъ́ргиіа Чу̀шката, едно чу̀до то́вари беше на́брал от него́вото ло́зіе, та он казу̀еше отu на змеіон ра́ката му іа на́шел у него́вото ло́вiе, та о́т тоъ гъо́а толку на́брал.* **Еми ка́ко!** *Слу́шаі. Стано, дека има сва́дба!* МСб. XII. 161.

Емишъ, *с. м.* Лемешъ. *Бѣлъ соколъ подъ земи летатъ?* Гат. —**емишъ** отъ плуг-отъ. Милад. Сб 531 стр. 67 гат.

Емо, *с. ср.* ?

> Една ма́йка и́мам
> Болец да а не́мам,
> По́'арно ми би́ло!
> Ах, ме́не не ме пу́іича
> Во́нка да изле́вам,
> За во́да да 'о́дам,
> В' гради́на да вле́зам,
> Къи́ткьи да нава́дам,
> *Емо* да собе́рам,
> Глава да наре́дам;
> Другъи да набе́рам,
> На те́бе да пу́шчам,
> Къи́тка да мири́саш
> Ме́не да ме смислиш!
>
> Шапк. Сб. VI. 343 стр. 952 п.

Емшери́йка, *с. ж.* 1) Жена, мома емшерия. 2) Емшерина. Илиевъ, Сб. I. 18.

Емшери́на, *с. ж.* Така е наречена слънчовата сестра Денница, Ангелина, Емшерийка.

> Кж гу дучу́ ясну слж́нце,
> Па нж Вра́нку удгува́ре:...
> Имжм да́рбж дж тж да́рж —
> Мо́йтж сестра́ *Емшери́нж.*
>
> Илиевъ, Сб. I. 16.

*****Емшери́я,** *с. м. Т.* Сънотечественикъ, отъ сѫщия градъ, отъ който съмъ азъ.

*****Енге́чъ** (с. Конопчие — Чирпанско), *с. м. Т.* Блѣхъ. ПСп. 65. 158.

*****Е́нгина** (Търново). *с. ж. Гр.* Врѣва, крѣсъкъ, викъ, глъчь, шамата. МСб. XVI — XVII. 393. **Іенгинж.**

Енджеми (Велесъ), ? *Ка́ко да сто́риме да не никне оти ако сега ни́кне, кье ни тераіат за секоі пат да сеіеме,* **е́нджеми,** *да го сва́риме и да гьи насеіеме ни́вите. та да не никне ни́ у векот.* МСб. XII. 184

Е́невка и е́ньовка, *с. ж.* Раст. *Melilotus officinalis Desr.,* звѣздѣлъ, комонига, комоника команига, комунига, кумунига. МСб. XXI. Явашовъ. 41.

Е́нево (еньово) **би́ле.** Раст. бѣлъ офикъ. с. Русларъ—Варненско. МСб. XXI. Явашовъ. 55.

Енево цвѣте. 1) Раст амамила. МСб. XIV. Науч. отд. 37. — 2) Раст. енева трѣва.

Е́невски, ска, ско, *пр.* отъ **Еневъ-день.** *На Еньовъ-день прѣди зори бератъ трѣви, та правятъ* **еньовски** *вѣнецъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 46.

Ензамъ (Прилѣпъ), *гл ср.* Куцамъ? *Ете от тогаі и останало на страчката да* **ензат,** *коа да оди по земи или коа да стои на некоіа гранка.* МСб. XVI—XVII 316.

*****Ениденъ,** *нар. Т.* Изново, отново. МСб XV. 150.

Ени́свамъ (да ени́ша) *гл. ср.* Енясвамъ се. *Пилицитѣ сѫ* **енисали,** прѣстанали да пѣятъ МСб. IX. Науч. отд. 559, Панагюрище.

Ени́сване, *с. ср.* отъ **ени́свамъ.** Енясване.

Ени́ша, ешъ, — салъ, *гл. свър.* отъ **ени́свамъ.**

Ено́, *съюз* Ако. *Азъ си го обичамъ,* **ено** *е разуменъ и кротъкъ.* ПСп. 28, 502.

Енти́енъ, на, но, *пр.* Хинтиенъ, хиндиенъ, памученъ.

> Имжм да́рж дж вж да́рж:
> Три зи́мникж ру́йну ви́ну,
> Четвж́ртиіе ба́ш ржкиіе,
> Три́стж ла́хти *іенти́ену,*
> Іенти́ену, купри́нену.
>
> Илиевъ, Сб. I. 26.

Енъ и іенъ, (Родопитѣ). *с. м.* Бѣлѣгъ рѣзка на ухо на добитъкъ. *Овчарьтъ му туря* **йенъ** *на ухото* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22. *Ен-кехаята туря* **йенъ** *на ягнето На другитѣ овчари е запрѣтено да турятъ* **йеньови** *дори и на своитѣ овце.* Също 36 и 86.

Енъ-кехая, *с. м.* Янъ-кехая, опитенъ и богатъ съ овце овчарь, избранъ за помощникъ на кехаята. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 30, 31 и 34. *Ен-кехаята* **туря йенъ на** *ягнето.* Също 36.

Енясамъ, *гл. свър.* отъ **енясвамъ**.

Енясвамъ и **енясувамъ** (да енясамъ), *гл. ср.* За ергенъ, за мома: до Еневъ-день не се годявамъ, та нѣма ная година да се женя, в. **сѣнясвамъ**. *Когато се кажѣше за нѣкого* енясалъ, *разбирахж, че той прѣкаралъ Еневъ-день, безъ да се сгоди, та оняя година нѣма да се жени.* Копривщица. ПСп. 54. 825. — **Да се енясамъ** (Копривщица). *гл. възвр свър.* Да прѣстана да върша нѣщо слѣдъ Еневъ-день: енясвамъ *След Еньовден кукувицата* ште са еньáса, ще прѣстане да кука, ще си отиде.

Енясване и **енясуване**, *с. ср.* отъ **енясвамъ**.

Ербанашки, *нар.* Арбанашки, арнаутски. МСб. XVI—XVII. 156.

Éрбица, *с ж.* Еребица, яребица ярбица.

Ербúчовъ, **ва, во** *пр.* Яребичовъ. *Древнж ловж* іербúчувж. Илиевъ, Сб. I 33

Éрба, **ишъ,—билъ**, *гл. д.* Възкачвамъ. повдигнмъ. **Ербим** *некого*. повдигамъ, помагамъ нѣкому да се възкачи на нѣщо високо. в. **ярбя се**. МСб. XII. 274.

Éрга (Търново), *с. ж.* Грижа мисъль, кахъръ Іéргж *гу іяде. Іúмж си* **іéргж**. *Биз* **éргж** *чульáк.* МСб. XVI—XVII 393.

***Ергáнъ**, *с. м Т.* вм. **юргáнъ**.

> Бóна ми бóлна лежú
> Баштú на дворóве,
> Мàіци на скутéве,
> Брáту на одрóве,
> Снаѝ на *ерганьé*,
> Сестрú на лéсица.
> МСб. XXI. Трънско. 25.

Еребáтъ, **та, то**, *пр.* Що е като еребица шаренъ; в. **ярябáтъ**. **Еребати** *пера*, черни и бѣли. МСб. XI. 195 и XVIII. 172. *Отъ баба шарка снагата може да стане* **еребата**. МСб. XII. 274.

Éревъ (ерйовъ) **кочанъ** (Рупчоско). Плодътъ на раст. *Helianthus tuberosus*, червенъ кученъ, голия, еръ-алмасѫ́, колпки, кочани, шалгани. ПСп. 59. 780.

Ерéмбица, *с. ж.* Птица еребица, ярябица.

Ерещéцъ, *дѣеприч.* Като ерча, ярча.

> Арáпчи чéрну умрáзну,
> *Іерівштéц* кóне, припуштец,
> Прáву при Стáнж утúди.
> Илиевъ, Сб. I. 376.

Еринáринъ, *с. м.* Който купува ерина, ярина. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 71.

***Ерúфинъ**, *с. м. Т.* Прѣзрително назъвание за човѣка. *Видѣ ли, какво направи* ерифинътъ? ПСп. 15. 361.

***Ерúшъ аргачлúя**, *с. ж. Т.* Основа на тъкань.

> Двá се лýди у бáшча любúле,
> Постилька им, алово седжадé,
> Иоргáно им мóраво кадифé,
> Чаршáфо им *ерúш* аргачлиа,
> Пéрница им тельúй сельамúа.
> Шапкар. Сб. I. 154 стр.

***Еркмéчъ**, *с. м. Т.* Йортмечъ На политѣ на кожухъ цѣпка подъ бочницитѣ съ двойна кожа, червенъ гайтанъ и черни конци. МСб. XII. 274.

Éрле, *с. ср.* Въ села Емборе, Палиоръ, Дебрецъ (Македония) обичай да кладатъ урбалки отъ сирпка на нѣкой врѫхъ край селото на сирни заговѣзни ПСп 38. 262.

***Ерлúя**, *пр. неизм. Т.* Ярлия: 1) Мѣстенъ. *Момчета ябанджии и* **ярлии**. ПСпБр. XI—XII 167. — 2) Становитъ. *Камень* **ерлиіа**. МСб IX. Науч. отд. 437.

Ернамгелъ, *с. м.* вм **Архангелъ**, Арнамгелъ. Илиевъ, Сб. I. 395.

Éрусалимъ, *с. м.* 1) Щампа, която хаджии донасятъ отъ Божи-гробъ. 2) Стая, въ която е окачена тая щампа. *Седнáле бехме в* **éрусалима**. Копривщица.

Еръ (Прилѣпъ). Въ рѣчи: **еръ**-*какъвъ*, какъвъ и да е; **еръ**-*що*, що и да е. *Во грат Битола не іадат око от* **ер какфа** *глава да іе.* МСб. XI 80 *От коа беа се зговóриле ỳмо и кѫ́сметот, пóчнале да му рáботат на мóмчето и на чáсот се изúтрило и* **ер шо** *рáботз кье вáтело, кье му напредỳало.* МСб. X. 133. *Ако е сироти недeля* **ер какоф** *сон да е, не се вѫршит.* МСб. XIII. 149 *Іас сум со т бе,* **ер каі** *да оіш, ич да не се боіш.* МСб XV. 82.

***Еръ-алмасѫ́**, *Т.* Раст *Helianthus tuberosus* и неговиятъ плодъ; еревъ (ерйовъ) кочанъ, гулия, гулки, земна гулия, земна ябълка, зимна ябълка, диви ябълки, каракушки, колики, кочани, рѣпа, рѣпки, чалгани, шалгани. червенъ коченъ. ПСп. 61. 360; МСб. XX. Велесъ 20; XXI. Явашовъ. 53.

***Еръ-кашѫ́**, *Т.* Задната часть на сѣдло. Безсон. Пѣсни. 10.

Ерювъ-кученъ. Раст. еръ-алмасѫ́. ПСп. 59. 780.

***Есé**, **сéта**, *с ср. Т.* Исе, хисе, дѣлъ, часть при наслѣдство.

Еседáрь, *с м.* Иседарь, който има есе въ нѣщо. МСб. XVI—XVII 382.

Есéнене, *с. ср.* отъ **есéня**.

Éсененъ минзухáрь. Раст. *Colchicum au-*

tumnale, кърпи́-кожухъ, кърпи́-клашникъ. МСб. XIV. Науч. отд. 68.

Есене́ска, *нар.* Есенесъ, есеноска.

Е́сени, *нар.* Прѣзъ есеньта; есень. *Лозето се рѣже пролѣти; обаче може да се рѣже и* е́сени. МСб. XII 274. *Пролѣти или* есени, *кога орачътъ излиза най-напрѣдъ да сѣе, облича се въ нова прѣмѣна.* МСб XVIII. 136.

Есе́нини, *с. ж. мн.* Есенница, зимница.

Есе́нини не класи́ли,
Проле́тнини не никна́ли.
Илиевъ, Сб. I. 327.

Есенниятъ мѣсецъ. Мѣсецъ октомври, димитровскиятъ. ПСп. 23, 937.

Есе́носка (Прилѣпъ). *нар.* Есенесъ, есенеска. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ 9.

Есе́нче, *с. ср.* Пиле излупило се прѣзъ есеньта, есень. Іесе́нчетата *носьат много іаіца.* МСб XIV. 201.

Есе́ня, ишъ, — нилъ, *гл. д.* Рѣжа лозе е́сени. *Споредъ опитнитѣ лозари, ако лозето има силенъ прѫтъ, трѣбва* да се есе́ни. МСб. XII. 274.

Е́скрене, *с. ср.* отъ **е́скря.** Кастрене.

Е́скря, ишъ (Търново), *гл. д* Карамъ се нѣкому, казвамъ му тежки думи; кастря. МСб. XVI—XVII. 393, іе́скрьж.

***Еснафлúя,** *пр. неизм. Т.* Еснафъ, човѣкъ отъ еснафъ.

Еснá фски, ска, ско, *пр.* и *прич* отъ **еснáфъ.** *Товá е* еснáфска *рáбота. Живѣе* еснáфски, като еснафлия.

***Еснáфъ,** *Т.* 1) *с. м.* Съдружие отъ единъ занаятъ; руфетъ. *Абаджи́йски, папукчи́йски* еснáф. Иреч. Княж. Бълг. I. 274 и II. 193. — 2) *пр. неизм* Еснафлия. *Тоі е* еснáф *човьáк.*

Е́сненко, *нар.* Яснично, ясненко.

Тѣненко да си запрѧде́шь,
IЕсненко да си запѣюшь,
Крѣ́хкичко да ся засмѣюшь.
Безсон. Пѣсни, 86 ж.

Естáчъ, *с. м.* Голѣма софра, синия, ястагачъ. МСб. XVIII. 89 и 91.

Е́сте, *с. ср.* вм. **я́сте.** Ястие. ПСп. 31. 366.

Ети́мски, ска, ско, *пр.* отъ **ети́мъ.** Сирашки. Етимски *мал ниде се не губи* МСб. XII. 78.

Етимче, *ум. ср.* отъ **ети́мъ.** Сираче *Бог да бие коі остава деца* етимчета. МСб. XII. 78.

***Етимъ,** като *с. м. Т.* Сиракъ. *На тебе смо* етим *останули.* ПСп. 11. 134 *Сме оста́нале ка́ко* іе́тими. МСб. XVI—XVII. 310; н. п МСб. XX. Велес. 29.

***Ефори,** *с. м. мн. Гр.* Мирски настоятели на монастиръ. Иреч Княж. Бълг. II. 357.

***Ефория,** *с ж. Гр.* Настоятелство отъ ефори. ПСп. 9. 27.

***Ехали́я,** *с. м Т.* Население *Не оставя да правътъ башъ арасъ на* ехалитѣ. ПСп 15. 354.

Ехи́денъ, дна, дно, *пр.* Зълъ, злобенъ, утровенъ, зехирлия. *Змúіо* ехидна *прóклета! Змúіо* ехидна! Дупничко, МСб. X. 199.

Е́чкамъ, *гл. ср.* Ехтя, пъшкамъ, охкамъ, стенкамъ, стеня. *Отрча́ла при ву́ко, па божем го не ви́ди, та́ зафана́ла* да е́чка, *боже іа больи́, оти іа бил воденча́ро.* МСб. X. 188.

Е́чкане, *с. ср.* отъ **е́чкамъ.** Пъшкане.

Ечмичка, *с. ж.* Пѫпка ичмикъ на око. *Кога ти порасна́ло, тогай и* ечмичката. Любен. Баба Ега. 48.

Е́шка, *с ж.* Въ села Емборе, Дебрецъ, Палиоръ, Саригьолъ и др. въ Македония обичай старци, когото дѣцата и възрастнитѣ извръшватъ на 31 декември и на 1 януария. ПСп 38. 256 и...

Ешкарски, *пр.* и *нар* отъ **е́шкарь.**

Е́шкарь, *с. м* Който зима участие въ обичая ешка. ПСп. 38. 258.

Ж. ж. *ж.*

Жа, жешъ, же, *гл. спом.* Ща, жда. ждж, за, зда, ке, кю, са, ста, че, ша. ПСп. 44. 257.

Жáбало (Елена), *с. ср.* Глъчъ, шамата, таватуръ отъ многина. МСб. XIV. 219.

Жáбесть, ста, сто, *пр.* 1) Що има много жаби. 2) Който е роденъ съ цѣпната джука; *labium leporinum,* жабъ, разюденъ. МСб. XXI. Народна медицина. 3.

Жáбешки босúлекъ. Раст воленика, воленица, метвя.

Жабúнякъ, *с. м.* 1) Раст. *Myosotis palustris,* помниче, поменичe, строшниче, татаръкурду. МСб. XII 275. —2) Раст. *Veronica polita Fries,* забунякъ. с. Хлѣвени, Ловечъ. МСб. XIV. Науч. отд. 51.

Жáбиче, *с. ср.* Болесть лошо гърло. МСб. XXI. Народна медицина 50 и 56.

Жабори́я (с. Сазлж—Разградско), *с. ж.* Раст. бабини цицки. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

Жабуля́тъ, та, то (Врачанско), *пр.* За птица: що има голѣми пера подъ гушата; забулятъ. МСб. XIV. 196.

Жабу́ра, *ув. ж.* отъ **жаба.** *Я мор жабо* **жабу́ро!** Янковъ, Сб. 143.

Жа́бурка. —2) Пѣна мѣхурчета по течность; гънгалъ, кламбурецъ, цънки (Велесъ). *На чо́века кога му ста́ваіат ра́къиіа и му пода́ваіат, ако се ди́гнела* **жа́бурка**, *у̂рочен бил* МСб. XVI—XVII. 227. *Кога на чо́века от джезве му си́пуеш ка́ве у фи́лджанот, ако и́ма* **жа́бурки** *кье и́мал но́гу па́ри Па едни ви́каіат, кога кье се ди́гне* **жа́бурка**, *некоі ду̂шман и́мал* МСб. XVI—XVII. 231. — 3) Раст. божуръ въ 2-то знам. с. Вощарани—Леринско, ПСп. 61. 349. **жабу́рка.**

Жабъ, жаба́, бо́ (Търново), *пр.* Жабестъ. **Жжбо́** *дети*, родено съ разцѣпени устни. МСб. XIV. 220.

Жа́лбове, *с. м. мн.* Жалби.

Дунаве-ле, ти́'о во́до.
Прибира́ш ле ми гребве:
На ма́ічини ми іадо́ве,
На ба́штини ми *жа́лбове*,
На бра̀тови ми пре́корци?
ПСп. 49. 457.

Жаливамъ (Брѣзнишко), *гл. д.* Искамъ. *Онб си іе винце* **жаливало.** МСб. IX. 79.

Жаливане, *с. ср.* отъ **жаливамъ.** Искане.

Жалйови́тъ, та, то, *пр.* Жалови́тъ. ПСп. 51. 368.

Жа́лко, *нар.* Жално. *Па начня́ла* **жа́лко** *да гово́ри.* Безон. Пѣсни. 164. *Не лй іе* **жа́лко** *за на́зи?* Тамже. 179.

Жалови́ка, *с. ж.* Раст. *Cichorium intybus*, гасилка, гвачка, дъвка, кучешка дъвка, синя жлъчка, синя млѣчка.

Жа́ловникъ (Котленско), *с. м.* Раст. живовлѣкъ. Ереч. Княж. Бълг. II. 333.

Жа́лосенъ, сна, сно (Велесъ), *пр.* Жалостенъ.

Имам мо́мче на іа́бана,
Мо́шне да́леку,
Ми пра́тило една книга
Мо́шне *жа́лосна.*
Іа́с му пра́тих дру́га книга
Іо́ш по *жа́лосна.*
МСб. X. 35.

Жа́лосливъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Жалостливъ.

Жа́лостба, *с. ж.* Жалба. *От* **жалозби** *Дунав проговори.* ПСпБр. IX—X. 103.

Жалостивъ, ва, во, *пр.* Жалостливъ.

Тая іе мати, ма́йчице,
Немилостивна, ма́йчице,
Тия су бра́йкя, майчице,
Не *жалостиви*, майчице.
ПСп. 19—20. 256.

Жамали, *с. м. мн.* в. **джамаларе.**

Жамбу́ра, *с. ж.* Жаба МСб. IX. Науч. отд. 65.

***Жанѣмъ,** *вм.* **джанѣмъ.**

Жа́ра, *с. ж.* Горещи пари отъ огънь или отъ друго нѣщо. МСб. XX. Банат. българе. 2.

Жарави́ня, *с. ж.* Ситна жарь смѣсена съ пепелъ; спуза. МСб. XVIII. 37.

Жара́да, *с. ж.* Жарава, жарь. МСб. XX. Банат. българе. 2.

Жа́рица, *с. ж.* Жерава, жарава, жарица. *Жива* **жа́рица**, живи жарки, живъ огънь, жерава, жарь, живожарица. Библиотека. XVIII —XX. 52. *Надядата цѣрьтъ съ* **жива жарица.** МСб. X. Науч. отд. 336.

Жа́рки, *с. ж.* Жарица. *Живи* **жарки,** живи въглене, жива жарица, живожарица. Любен. Баба Ега. 79.

Жа́рникъ, *с. м.* Мангалъ, лакань. МСб. XVIII. 31.

Жаровица, *с. ж.* Жарица, живожарица.

Найде́те жар-*жаровица*,
Да пущиме Мари у пазуки,
Ега́ би се Мара разбудила.
Любен. Самовили. 75.

Жа́ря се (Мияци — Дебърско), **ишъ се,** *гл. възвр.* Джаря. Изв. Слав. Семин. 295.

Жаукамъ (Родопитѣ), *гл. ср.* Жавкамъ, чавкамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 86.

Жаукане, *с ср.* отъ **жау́камъ.** Жавкане.

Жва́нкамъ, *гл. д.* Дърдоря, дрънкамъ, бърборя, бърбостя, тричавя, шляпамъ, шлякоря. *Не* **жва́нькаі!** МСб. XXI. Трънско. 61.

Жва́нкане, *с. ср.* отъ **жва́нкамъ.**

Жвань, *междом.* Показва жванкане **Жвань,** жвань, *та ете това!* или: **жвань, жвань,** *бае Са́ше!* казватъ на бъбрица въ Трънско. МСб. XXI Трънско. 60.

Жгра́бене, *с. ср.* отъ **жгра́бя.** Грабене, сграбчване.

Жгра́бя, ишъ, — би́лъ (Врачанско), *гл. д.* Грабя, сграбчвамъ, зимамъ. *Зашто не* **жгра́биш** *повече сено, еми си згонел* (понелъ) *две три сламчици. Он си броеше парите, па іа куту ги* **жграби́х.** МСб. XIV. 196.

Жгра́мотя, ишъ, — тѣлъ, *гл. д.* Развѣвамъ.

Ве́тор по́веа, да́рпна *жгра́моте*,
Да́рпна *жгра́моте*, и́гла стре́поте.
Илиевъ, Сб. I. 277.

Ждра́палецъ, *с. ж.* Птица пъдпъдъкъ, пад-

падъкъ, подполошка, прѣпелица, прѣперица, пърпелица Врачанско. МСб. XIV. 196

Ждрапамъ (**ждрапнувамъ, да ждрапна**), *гл. д.* Драща, драскамъ, грезда, чкърботя, шкърботя. *Мачката* **ждрапе** *на вратата, сака да й отвориш.* МСб. XIV. 196, Врачанско.

Ждрапане, *с. ср.* отъ **ждрапамъ.** Драскане.

Ждрапна, ешъ, — налъ, *гл. ед. кр.* отъ **ждрапамъ.** Да драсна.—**натъ,** *прич. стр.* Драснатъ.

Ждрапнувамъ, *гл. уч* отъ **ждрапна.**

Ждрѣбица, *с. ж.* Жрѣбица, женско ждрѣбе.

Ждрѣбичка, *ум. ж.* отъ **ждрѣбица.**

Не іе кончи зж вржштжни,
Чи и кончи уд *ждрибичкж,*
Юд *ждрибичкж* пжрвжскинкж.
Илиевъ, Сб. I. 48.

Ждрѣло, *с. ср.* Тѣсно гърло, устие на рѣка. *Рѣката се провира между тѣсно непристжпно* **ждрѣло,** *което сама си е образувала.* ПСп. 63. 54; Иреч. Княж. Бълг. II. 501.

Ждрѣлятъ, та, то, *пр.* Що е като ждрѣлецъ. *Коня* **ждрелятога** и **ждрелятока** *коня,* ждрѣлецъ. ПСп. 44. 248.

Първо добро — Вписава млада,
Друго добро — коня *ждрелятога,*
Трекьо добро — джубе и покрове,
Що не вача ни сабля, ни крушум.
ПСп. 12. 104.

Ждригамъ (Охридъ), *гл. ср.* Жригамъ, здригамъ, ригамъ, уригвамъ се. МСб. VII. Науч. отд. 461; МСб. X. Науч. отд. 329; МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 16, Прилѣпъ.

Ждригане, *с. ср.* отъ **ждригамъ.** Ждриганица.

Ждриганица и **ждригайца,** *с. ж.* Ждригане, ждриговина, уригване, уригваница. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 16, Прилѣпъ.

Ждриговина (Мияци-Дебърско), *с. ж.* Ждриганица. *Мй идет* **ждриговина,** уригва ми се. Изв. Слав. Симин. II. 295.

Ждж, ешъ, е, и же, *гл. спом.* Жа, ща. Илиевъ, Сб. I. 7; ПСп. 44. 256.

Жебене, *с. ср.* **отъ жебя.**

Жебина, *с. ж.* Раст. жабунякъ. МСб. XIV. 219, Търново.

Жебя, ишъ (Търново), *гл. д.* Бера, трупамъ; грабамъ. *Тох чувек пжрй* **жеби,** *ти кавжм, пжрй.* МСб. XIV. 219.

Жегайца (Прилѣпъ), *с. ж.* Жегавица. ПСп. 43. 150.

Жегарникъ (Врачанско), *с. м.* Куче жегаръ.

Жегарница, *с. ж* Кучка жегаръ.

Жегаръ (Врачанско), *с. м.* Жегарникъ: 1) Куче, когато лѣтѣ отъ много горещина дъха съ изплѣзенъ езикъ. *Тва куче іе голем* **жегар.** 2) Укорително назъвание на куче. *Ах тоа* **жегар** *да моа го стигна, извел іе лебо из кжщти.* МСб. XIV. 196.

Жегла (Търново), *с. об.* Слабъ човѣкъ, слабакъ, слабушко. МСб. XIV. 220, **жиглж.**

Жегловъ, ва, во, *пр.* отъ **жегълъ** и **жегло.** **Жегловитѣ** *дупки сж провъртѣни съ* **жегловъ** *свърделъ.* МСб. XVIII. 119.

Жегна, ешъ, — налъ, *гл д. свър.* 1) Да бодна съ горещо или съ остро нѣщо. 2) Да бодна нѣкого съ думи. ПСп. 44. 301. **Жегнали** *мустаци,* побили, боболи, покарали мустаци. МСб. XI. 28.

Жеголъ (Велесъ), *с. м.* Колъ, пржтъ, за който връзватъ добитъкь. МСб. XX. Велес. 20.

Жеденъ, дна, дно, *пр.* Жъденъ, жаденъ. Илиевъ, Сб. I. 43.

Жедя, ишъ, — дилъ (с. Ези-бей—Добричко), *гл. д.* Докарвамъ, причинявамъ жедъ, жадъ.

Припаннала тжмна мжгла,
Вредом света изгладила:
Пу чифчии глад гладила,
Пу купачи жед *жедила,*
Пу офчари мор мурила.
МСб. IX. 7.

Жежчава (Врачанско), *с. ж.* Жежчина, горещина, топлина. *Железното къумбе издава* **жехчава.** МСб. XIV. 196.

Желба, *с. ж.* Жалба. ПСп. 62. 13.

Желбаба, *с. ж.* Животно желва, жълва, желка, костенурка, костенуша. МСб. XII. 275, с. Копиловци — Берковско; МСб. XVIII. Науч. отд 502, Ново Село — Видинско.

Желѣжникъ, *с. м.* Една трѣва, много горчива, съ нея лѣкуватъ болесть желѣзница. МСб. X. Науч. отд. 330.

Желѣжнички, чка, чко, *пр.* отъ **желѣжникъ.** **Железничка** *трева,* трѣва желѣжникъ.

Желѣзенъ дѣверъ (с. Перущица—Пловдивско). Малкиятъ дѣверъ МСб. X. 64.

Желенъ, лна, лно (Велесъ, Софийско), *пр.* Жаленъ, горъкъ, горки, горкана, завалия; миличъкъ, жъденъ.

И това ли, корун, кахар береш,
И това ли, *желен,* да те учам?
ПСп. 3. 187.

Кога било на утрина,
Ми се готват коі кумови,
Коі кумови, коі девери,
Желен Пеіо младоженье.
МСб. X. 39.

У четвжртокот арамніа ми испадна,
У петокот ми го фанале

Сéймени млади нéверни;
У Дóріан, *жéлно,* ми го дóнеле,
Бéли му рáци, зáвал, вж́рзале.
МСб. XIII. 45.

Проговóри *жéлен* Нéно:
Фáла вáмо, си сéлянье,
Добрó сме се си собрáли.
Илиевъ, Сб. I. 92.

Желтúца, желтъ, в. **жлътúца, жлътъ.**

Желтýрче, *с. ср.* 1) Раст. *Ficaria ranunculoides Roth.*, женска клинава трѣва, лединякъ, мазни-кокалче, пади коса. МСб. XXI. Явашовъ. 10. — 2) Раст. журжовецъ. МСб. XIV. Науч. отд. 7.

Жéлудникъ (Велесъ), *с. м.* Желудъкъ. воденица у птицитѣ; желюдъ, жърка. *Кдга кье зáколат кóкошка било, мúсирка било, или штó и да бúло, што кье го úсчистат от* **желýдникот,** *го собираат да не се нáстапи, оти испáгьало на нóгата набиеница и ако се настáпело, тóва мнóгу бóлело.* МСб. XII. 130 и XIII. 229, Щипско.

Желъ, *с. м.* Месо на конци, що се показва изъ пробитъ цирей. *Като се пробие* (цирей), *излиза гной и конци месо* (**желъ**).

Жéна, ешъ, — налъ, *гл. д.* Жъна. ПСп. 8. 86; Иреч. Княж. Бълг. II. 413; Безсон. Пѣсни. Слов.

Жéнетъ, та, то (Македония), *прич.* Жененъ.

Ако си *жéнет*, óди си по пáтот,
Оди си по пáтот, скж́рши си врáтот.
МСб. X. 43.

Женúля (Добричко), *с. ж.* Жениxла, сватовница.

Кугá дóджт, бре, *женúли*,
Да сж чьýдьжт, да сж мáіжт.
МСб. IX. 5.

Женúче (Търново), *ум. ср.* отъ **женá.** Малка, кжса, дребна жана. *Тякóс мáлку* **жинúчи**— *да ни му сж нждьáвжш* —, *пжк тó цьáлж кжштж ржзигрá.* МСб. XIV. 220.

Жéнска клúнава трѣвá. Раст. желтурче.

Жéнско изтрáвниче. Раст. *Nasturtium silvestre R. Br.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 59.

Женхарá (Котелъ), *с. м.* Женчйо и въ двѣтѣ знамен. МСб. XV. 184.

Жéнщина (Шуменско), *с. ж.* Качество, свойство на жена; женско достойнство.

Чи съ Илéнка провúкнъ:
Рáдичко муіá пръвнино,
Ти стáнъ, холъм, забѣ́гнъ
Със седимстотин іунакъ,
Аз с мóйта пýста *жéнщина*
— И ази лóф си улувúф!
ПСп. 1. 172.

Жерáвенъ, на, но, *пр.* Жéравь.

На шяпките с злáтни пяря,
С злáтни пяря *жарáвени.*
Илиевъ, Сб. I. 168.

Жеравица (Пиротъ), *с. ж.* Жарь, жарава, жаровица. *С ожег се гребе* **жеравица.** ПСп. 18. 453.

Жéртва, *с. ж.* Жрътва. ПСп. 37. 90.

Жерявка (Хаджи-Елесъ), *с. ж.* Едно дърво, правятъ отъ него опциди, отъ кората му вапсватъ черно; мждрянъ, мждракъ.

Жетвáркина, *с. ж.* Единъ видъ слива, която зрѣе по жетва.

Жéтварь (Охридъ), *с. м.* Мѣсецъ юли. МСб. XVI—XVII. 34.

Жехчáва (Врачанско), *с. ж.* Жежчава. жежчина, топлина, горещина, жешчава *Железното кьумбе издáва по-голема* **жехчáва** *отъ кáленото, ама за по-мáнко време.* МСб. XIV. 196.

Жéшелъ, *с. м.* Раст. жешля, жещелъ, клѣнъ, мекишъ МСб. IX. Науч. отд. 428.

Жешчáва (Врачанско), *с. ж.* Жехчава. МСб. XIV. 196.

Живáкъ. — 3) Пъргаво, бързо дѣте. 4) Болесть нѣкаква, която въ с. Бистрица—Софийско лѣкуватъ съ живачка трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 45. — 5) *Самодивски* **живакъ,** варенъ въ потайно врѣме и безъ да се говори; аважива. МСб. XXI. Народна медицина. 49. — *Напращамъ* **живакъ,** направямъ нѣкому магия съ живакъ. *Егá ти* **живáк** *напрáтат!* МСб. X. 198.

Жива трѣвá. Раст. *Erodium cicutarium Her.*, изривана трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 37.

Живачка трѣва (с. Бистрица — Софийско), Раст. *Potentilla alba,* петопрѫстница, сърцеболово биле. МСб. XXI. Явашовъ. 45. Съ това растение лѣкуватъ болесть живакъ.

Живенúца. — 2) Раст. *Scrophularia aquatica,* гърличава билка, пѣнявецъ, сапунче. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Живецъ. — 2) Мѣстото подъ ноктето. *Не деі ми резá толку длбóко нокакьó, оти ше ми вакáчиш* **живéцо.** МСб. XIV. 196, Врачанско. 3) Жилка отъ месо около нокъта на пръстето. *Ако бж́ркаш сос рáци у вóда, кóкошкьи каі што пúле, пж́рстите кье ти испýкаіат* — **жáфци** *кье ти испýкаіат.* МСб. XVI—XVII. 226; XX. Велес. 21.

Живинúчава бúлка и

Живиничавъ буранъ. Раст. възтегъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 88.

Живиничавъ, ва, во, *пр.* Живничавъ, желкавъ, къртичавъ, гринчастъ.

Живна (Царибродско), *с. ж.* Болесть живеница. *Ега те* **живна** *на жив свет изіеде!* МСб. XIII. 233.

Живо влакно. Насѣк. *Gordius aquaticus,* гуша. МСб. VIII. Науч. отд. 343.

Живовникъ, *с. м.* Раст. *Rumex acetosa,* щавелъ въ 1-то знам. Иреч. Княж. Бълг. II. 333.

Живоланче (Новоселко). *с. ср.* Живолянче въ гатанка. МСб. XV. 147.

Живолянче (Щипъ). *с. ср.* Животинче. *Живо* **живольанче** *на грамада седе, живо месо тегле?* Гат.— Дѣте шчо цица. МСб IX. 207.

Животарене, *с ср* отъ **животаря.**

Животаря, ишъ,—рилъ, *гл. ср* Едвамъ се прѣхранвамъ. МСб. XII 275, **животарим.**

Животецъ, *с. м* Имане. благо, добро, пари. *Петкоималъ малко* **животецъ** (пари) *и му го открали На Цвѣтка зели* **животеца,** *но той си има стока и мжка. па ше си добие* **животъ.** Наука. III. 488.

Животински, ска, ско, *пр.* отъ **животина.** На (за, отъ) животина, животно.—**ски,** *нар.* Като животнитѣ, като животнитѣ. Пси. 18. 458.

Животинче, *ум. ср.* отъ **животина.** Животинка, живалецъ, живиле, живолянче живуланче, живуле, живуленце, живулецъ живулине, живулче, живинка, живолче.

Живуланче (Ново-село—Щипско), *с. ср.* Животинче. *Жиіо* **живоланче** *на грамада седе. живо месо тегле?* Гат.—Малко детѣ на цицки. МСб. XIII. 229.

Живуленце (Горно Джумайско), *с. ср.* Животинче. *Живо* **живуленце,** *на сух чекур седи, живо месо тегли?* Гат.—Бозайниче дете. МСб. IV. 256.

Живулецъ (с. Желява — Софийско), *с. м.* Животинче. *Жив* **живулец** *на пивулец, живо мевце запиньа?* Гат. — Детѣ бозайниче МСб. XVI—XVII. 356.

Живулине (Велесъ), *с. ср.* Животинче. *Живо, живо* **живулине,** *на грамада седеше, живо месо тегнеше?* Гат. — Дѣте кога цица. МСб. X. 196.

Живулинче (Дебърско — Полянско), *с. ср.* Животинче. *Жйо* **жиулинче** *живо месо тжргат?* Гат. — Бозайниче. МСб. XVI — XVII. 360.

Живадь, *с. ж.* Живина кокошки, добитъкъ. *Мжжътъ е длъженъ да снабдява кжщата съ покжщнина, паливо,* **живадь** *и в ичко друго.* ПСп. 18. 428.

Живясамъ, *гл. свър.* отъ **живясвамъ.** Да оживѣя; да се завъдя.

Живясвамъ и **живясувамъ** (да **живясамъ**), *гл. ср.* Оживѣвамъ; завъждамъ се. **Живіасали** *ти цр'віе у главата!* Дупничко, МСб X. 199.

Живясване и **живясуване,** *с. ср.* отъ **живясвамъ.**

Жигосамъ, *гл. свър* отъ **жигосвамъ.** — **санъ,** *прич. стр.* 1) Дамгосанъ 2) Океназенъ.

Жигосвамъ и **жигосувамъ** (да **жигосамъ**), *гл. д.* 1) Удрямъ жигъ, дамга; дамгосвамъ, зажижамъ 2) Направямъ нѣкого кепазе; окепазявамъ. унизявамъ. —**мъ се,** *гл. стр.* Бивамъ жигосанъ.

Жигосване и **жигосуване,** *с ср* отъ **жигосвамъ.**

Жигълъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Жегълъ. *Строши* **жигъла,** освободи се. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Жидавецъ, вци, *с. м.* Жидовецъ, жидъ, житъ, житовецъ, джидъ, джидавецъ, джидовецъ, девъ, елинъ. еленъ исполинъ, великанъ МСб. III. Науч. отд. 198 и 202; IX. 127; ПСп. 44. 249; Иреч. Княж. Бълг. I. 108 и II. 114.

Жидовецъ, вци, *с. м.* Жидавецъ.

Жиздове (с Плѣвня — Драмско), *с м. мн.* Зидове. дувари Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Жилавникъ (Прилѣпъ), *с м* Жилавъ, пржгавъ човѣкъ; жилка, жилко; противно на мрътвалникъ. ПСп. 47. 819.

Жилици, *с. ж. мн.* Тънки баскии или пржте, приковани на гжсто и напрѣко възъ главитѣ въ покрива на селска кжща; попржтници. МСб. XVIII. 17.

Жилждъ (Щипъ), *с. м.* Жълждъ, желждъ, жиръ, кърнъкъ, шикла, шопъ. ПСп. 61. 360.

Жирчокъ (Велесъ), *ум. м.* отъ **жиръ.** Жирецъ, жълждецъ. *Цуцул стои на грутка, та си шие кьесулка; зашто му е кьесулка, да си збира* **жирчок;** *зашто му е* **жирчок,** *да си рани прасето.* МСб. XX. Велес. 21.

Житнина (Елена, Лѣсковецъ), *с. ж.* Данъкъ жито въ натура; хлѣбнина. *До реформитѣ Елена, Лѣсковецъ и Плаково плащали само* **житнина** *и имали за туй особенъ ферманъ.* Иреч. Княж. Бълг. II. 891. *Еленската нахия плащала дълго врѣме хлѣбнина или* **житнина,** *т. е. данъкъ въ натура, но към половината на 18*

вѣкъ тя била освободена отъ тоя данъкъ. ПСп. 65. 84.

Жѝтница (Банатски българе), *с. ж.* 1) Хамбаръ; кошь за жито. МСб. XX. Банат. бълг. 2; МСб. XVIII. 5. — 2) *Житници:* мѣсто съ ниви, посѣяни съ жито. *Настанаха кукурузеница, дѣто сухитѣ корени стърчаха къмъ небето. Ето и* **житницитѣ!** *Буйно и лудо букнали, като море са люлѣятъ.* Пирдопъ, Трудъ. II. 426.

Жѝтовецъ, вци, *с. м.* Жидавецъ, жидъ. МСб. III. Науч. отд. 198 и 202.

Жѝтовъ, ва, во (Търново), *пр.* отъ **житъ. Жѝтуф** *чувек,* **жѝтуви** *хбра,* едноврѣмешни нѣкакви си едри люде, голѣмани, житове. **Жѝтов** *грбп.* МСб. XIV. 220.

Житома́мница, *с. ж.* Магйосница, бродница, която съ магии зима житата, берекета отъ едно мѣсто и го прѣнася на друго. *Вештица* **житума́мница.** МСб. XIII. 17.

Житъ, тове, *с. м.* Жидъ, жидавецъ.

Жлѣбь, *с. ж.* Долина, корито. *Орханийската* **жлѣбь.** МСб. XVIII. 3 и 126; Трудъ. I. 1023.

Жлу́ки (Софийско), *с. ж. мн.* Буци по краката, които пущатъ гной като чиръ, но не сѫ чиръ. МСб. XXI. Народна медицина. 19.

Жлътъ о́тредъ (с. Калфа-Дере — Разградско: **желт отред**), *с. м.* Раст. *Erysimum odoratum Ehrh.* МСб. XXI. Явашовъ. 15.

Жлътъ равне́цъ (с. Ново-Орѣхово — Варненско: **желт равнец**), *с. м.* Раст. *Achillea tomentosa,* главочъ. МСб. XXI. Явашовъ. 54.

Жлътъ шибо́й (с. Зарово — Солунско, с. Мачуково — Гевгелийско: **жълт шибоі**), *с. м.* Раст. дрисливъ шибой. ПСп. 61. 356.

Жлѣчка, *с. ж.* 1) Раст. *Taraxacum officinale,* борецъ, глушило, глушина, глушиниче, горецъ, горчивичъ, зайча пичка, капикосъ, конско цвѣте, магарешка млѣчка, павунко, падикосъ, радика, салата, ушолка. с. Плѣвня — Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ. 2) Раст. *Erythraea centaurium,* бабиче, басма, горчило, злъчка, кантарионъ, китчица, самакитка, треска, трескавиче. МСб. XXI. Явашовъ. 16; МСб. XXI. Народна медицина. 59.

Жмѝене, *с. ср.* отъ **жмѝя.** Жъмѣне.

Жмечката́, *нар.* Мижашкомъ, слѣпата. **Жмечка́та** *да поїдеш!* Да ослѣпѣешъ! Дупничко. МСб. X. 199.

Жмѝя, ешъ, *гл. ср.* Жмя, жумя, жъмя мижа. *Жмичка наричатъ една игра, на която единъ* жмие, *а другитѣ се криятъ.* Любен. Самовили. 53.

Жмѝячъ, *с. м.* Който жмие на игра жмичка Любен. Самовили. 53.

Жмурна (да се), ешъ (Велесъ), *гл. об. свър.* Да се гурна, да се щивна. *Жа́бите се* **жму́рнаа** *у водата.* МСб. XX. Велес. 21.

Жму́рнувамъ се, *гл. уч.* отъ **жму́рна се.**

Жна́не (Велес), *с. ср.* отъ **жнѝя.** Жниене. *До́іде време за* **жна́нье.** *Сите жнӣіат, чивутите си се́дат, не́ жнигат.* МСб. XII. 184.

Жожливъ, ва, во (Крушово), *пр.* Вхзливъ. МСб. XV. 165.

Жо́лтица, *с. ж.* Жлътица, жълтица. *Му сечатъ отъ* **жо́лтица,** рѣжатъ го за жълтеница. МСб. X. Науч. отд. 331.

Жрѣкна, ешъ,—налъ, *гл. ед. кр.* отъ **жѣркамъ. — натъ,** *прич. стр.* 1) Жилнатъ, жъгнатъ, упаренъ. 2) Враснатъ, праснатъ, жилнатъ.

Жу́волче (Демиръ-хисарско), *с. ж.* Животинче. *Жу́о* **жу́олче** *на пезу́лче сидѝ, жу́о месо кѫца?* Гат.—Бозайниче. МСб. V. 206.

Жу́гна (Кюстендил), *гл. ср. свър.* Да дамъ знакъ за животъ. *Не му дава да* **жу́гне,** да се завземе съ сила.

Жуда́въ, ва, во (с. Витолица—Марновско), *пр.* Жуждавъ, слабъ. *Не се погдди на сеаньето, та оста́на* **жуда́во.** ПСп. 47.812.

Жу́желъ (Лѣсковецъ), *с. м.* Насѣкомо жуже. жужалъ, жужеръ, жужуръ, жътварь въ 2-то знамен.

Жужлѝвъ, ва, во (Лѣсковецъ), *пр.* Черъ, лъскавъ като жужелъ. МСб. XIV. 220.

Жужу́камъ, *гл. ср.* За животинки, кога издаватъ единъ особенъ шумъ. **Жужукатъ** *като пчели.* МСб. XVI—XVII. 33.

Жужу́кане, *с. ср.* отъ **жужу́камъ.**

Жу́журъ (Търново), *с. м.* Насѣкомо жужелъ, жътварь въ 2-то знамен. *Ко́смите му че́рни кѫту* **жу́жур.** *Пла́т че́р кѫту* **жу́жур.** *Ве́жди че́рни кѫту* **жу́жур.** МСб. XIV. 220.

Жу́мка (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Джумка, джунка.

Жу́мучка, *ум. ж.* отъ **жу́мка.** Изв. Слав. Семин. II. 295.

Жу́па, *с. ж.* Джупа.

Жу́пене, *с. ср.* отъ **жу́пя.** Бѣлене, жулене.

Жу́пя, ишъ,—пилъ (Родопитѣ), *гл. д.* Бѣля царевица, жуля. *Есенно и зимно врѣме вечерь правятъ межии за жуленье и* жупенье *мисиръ и за предене вълна и памукъ.* ПСп. 57. 586.

Журжовецъ (Трънско, Брѣзнишко), *с. м.* Раст. *Caltha palustris,* блатникъ, жълте-

ниче, жълтурче, желтурче, разгонъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 6.

Жу́ркулче (Хасково), *с. ср.* Насѣкомо *Gryllus domesticus,* квечерче, свърчъкъ, цвърчъкъ, цуцуль, чурка, чуркулъ, щурецъ, щурче.

Журъ (Минци — Дебърско), *с. м.* Чворъ, глужъ. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Жѣгамъ (**да жѣгна, жѣгнувамъ**), *гл. д.* Жиля, бода, жъркамъ. *Копривата, оситѣ* **жъгатъ.** МСб. XII. 275.

Жѣгане, *с. ср.* отъ **жѣгамъ.** Жилене, жъркане.

Жѣгна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **жѣгамъ.** Да жилна, да бодна, да жръкнэ. — **натъ,** *прич. стр.* Жилнатъ, боднатъ, жръкнатъ.

Жѣгнувамъ, *гл. уч.* отъ **жѣгна.** Жилнувамъ.

Жъдь (Банатски българе), *с. ж.* Жъдя, жажда. *Бекь тъі мі і* **жжьь!** МСб. XX. Банат. бълг. 2.

Жѣжня, *с. ж.* Бояджийска глава прежда. МСб. XII. 275.

Жѣлна (с. Желюша — Царибродско), *с. ж.* Птица *Picus Martius,* черъ кълвачъ. МСб. X. 216.

Жѣлта боя (Ловечъ: **желта боіа**), *с. ж.* Раст. *Rhamnus cathartica,* джехри-боя, зърника. МСб. XIV. Науч. отд. 20; Иреч. Княж. Бълг. II. 96.

Жѣлта горчи́ца. Раст. богородична трѣва въ 2-то знамен. МСб. XXI. Народна медицина. 56.

Жѣлта комуни́га (с. с. Дълбокъ-Долъ и Орѣшакъ: **же́лта комуни́га**), *с. ж.* Раст. *Melilotus officinalis Dsr.* МСб. XIV. Науч. отд. 22.

Жълтевина́, *с. ж.* Жълтина; **желтинана́.**

Жѣлтене, *с. ср.* отъ **жѣлтя.**

Жълтени́чава трѣва́ (с. Лозица — Никополско), *с. ж.* Раст. брадавично цвѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Жълтени́че, *с. ср.* 1) Раст. брадавично цвѣте. МСб. XIV. Науч. отд. 8; XXI Явашовъ 14; XXI. Народна медицина. 8.—2) Раст. демиръ-бозанъ въ 2-то знамен; в. **желтени́че.** 3) Раст. *Caltha palustris,* журжовецъ, блатниче. МСб. XV. Науч. отд. 8.

Жълтеничевъ буренъ (с. Самоводени-Търновско), *с. м.* Раст. *Chelidonium majus,* тълтениче, лишейче. МСб. XV. Науч. отд. 9.

Жълтича́въ (Търново), *с. м.* Зердешафтъ, куркума. *Хчу́кж ли* **жжлтича́фж?** МСб. XIV. 220.

Жѣлто кадифе́. Раст. отъ рода *Aster.* МСб. XXI Народна медицина. 32.

Жълтокла́съ, са, со, *пр.* Що има жълти класове *Иросо́* **желтокла́со.** Янковъ, Сб. 255.

Жълту́рче.—3) Раст. блага трѣва. МСб. XXI. Явашовъ 10.—4) Раст. желтурче. 5) Раст. журжовецъ. МСб. XIV. Науч. отд. 7.

Жѣлтя, ишъ,—тилъ (Трънско), *гл. д.* Вапсвамъ жълто; пожълтявамъ.

> Е соко́ле, е пи́ле ша́рено,
> Кої ти *жлъти* но́гье до коле́на,
> Кої ти зла́ти крила́ до раме́на,
> Кої ти сади́ струк ру́жу на главу?
> МСб. XXI. Трънско 54.

Жѣркамъ (**да жрѣкна, жрѣкнувамъ**), *гл. д.* 1) Паря, жиля, жъгамъ. *Таа коприва страшно* **жрка.** 2) Удрямъ, праскамъ, враскамъ, жиля. *Куту го* **жркна́х** *с един ка́мик, та му расцепих главата.* — **мъ, се,** 1) *гл. възвр.* Паря се, жиля се, жъгамъ се съ коприва. 2) *гл. стр.* Бивамъ жръкнатъ МСб. XIV. 196, Врачанско: **жркам.**

Жѣркане, *с. ср.* отъ **жѣркамъ.**

Жъта́вица (Велесъ), *с. ж.* Жълтевина, жълтина. *Да не те пу́шти та́іа* **жжта́вица** *што те фа́нала!* Клетва за болникъ. МСб. XIV. 162; XX. Велес. 22.

Жътва́рскиятъ мѣсецъ. Августъ. ПСп. 23. 937.

Жътва́чъ и жетва́чъ, *с. м.* Жътварь. МСб. XVIII. 140.

> Снао Елено, Елено,
> Вечера да сготвишъ
> За четирийсетъ косаче,
> За петдесетъ *жътваче.*
> МСб. XVIII. 147.

Жѣтица (Велесъ), *с. ж* Болесть жълтеница, жълтица, жолтица. МСб. XX. Велес 22.

Жѣчка (Велесъ), *с. ж.* Жълтъкъ, жълтина на яйце. *Ко́кошката ако снесе у ку́кьата іа́іце со две* **жжчкьи,** *би́ла ксмет-лиіа.* МСб. XVI—XVII. 230. *Ни́шанот іе іа́іце го́лемо, и́ли іе без* **жжчка,** *и́ли іе со о́пашка.* Тамже. 234.

З. з. *з.*

За, *спом. гл.* Зда, жа. ПСп. 44. 257.

*Зааби́тинъ, *с. м. Т.* Забитъ. Иреч Княж. Бълг. II. 718.

За́бацамъ (да се), *гл. възвр свър.* Да влѣза въ нѣщо водяво; да се забатача, да затъна, да заглъзна, да заглѣбна, да се гурна. *До́іде Джа́джо до една ти́ньа*, се за́бацa *у ти́ньата и си го а́шка позла́кьното ја́бљко, си и́грае.* МСб. V. 148, Велешко.

Заби́да, ешъ, *гл. свър.* отъ заби́двамъ. Да заобиколя.

Заби́двамъ и заби́дувамъ (да заби́да), *гл. д.* Заобикалямъ. МСб. XX. Банат. бълг. 2.

Заби́дване и заби́дуване, *с. ср.* отъ заби́двамъ. Заобикаляне.

Забкъни, *с. м. мн.* Дълги желѣзни вѫдици, съ които ловатъ сулини въ Карагачкия далянъ. Ст. Н. Шишковъ. Изъ Бѣломорската равнина. 50.

Забова́рямъ (да забова́ря), *гл. д.* вм. забора́вямъ. Шапк. Сб. I. 10.

Забойна (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Дървенъ клинъ, който оправя пратеца; козлецъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Забо́рвамъ и забо́рювамъ (да забо́ря), *гл. д.* Подкачамъ да боря.

Забо́ря, ишъ, — рилъ, *гл. д. свър.* отъ забо́рвамъ.

Забо́ря, ишъ, — рилъ, *гл. д. свър.* Да забравя, да заборавя. — Рупчоско.

Радице, порво льубово,
Скоро ли ма штиш *забори,*
Забори, Радо, приболе?
— *Забори* та шта, Стоене,
Га бели Дунав присохне,
Та на барушки остане,
Дребни го пилци испиіот,
Черна го лоза посадьот,
От лоза вино да стане,
От вино бела ракиіа,
Да пиіа да се опиіа,
Тогав си та шта *забори.*
МСб. IV. 23.

Забра́вка, *с. ж.* Забравяне. *То ни беши* ѫзбра́фкѫ (да ви дойдемъ на госте на деня ви), *ѫми́ бъа́хми ма́лку вѫли́сѫни сѫс дру́гѫ ра́бутѫ, чи вѫту́і.* МСб. XIV. 222.

Забру́сенъ, на, но (Копривщица), *пр.* Изоставенъ, та станалъ нечистъ. *Кѣщата е стана́ла* забру́сена *на ци́гански ишли́к.*

*Забтие, *с. ср. Т.* Забтия.

Забто́самъ, *гл. свър.* отъ забто́свамъ. Да забтиша.—санъ, *прич. стр.* Забтисанъ.

Забто́свамъ и забто́сувамъ (да ва́бто́самъ). *дл. д.* Забтисвамъ.

Телялин вика въ Кралев:
Който ша бяга, да бяга,
Който ша сѣде, да сѣде:
Турци в Кралев влязохѫ,
Зехѫ го *заптосѫхѫ* го,
Зехѫ го, зап го сторихѫ.
Наука. I. 370.

Забто́сване и забто́суване, *с. ср.* отъ забто́свамъ. Забтисване.

Забу́лестъ, ста, сто, *пр.* Забулятъ.

Забуля́ть, та, то, *пр.* За птици: съ голѣмъ качулъ надъ очитѣ, та едвамъ вижда; забулестъ, булатъ, бухалатъ, бухлестъ, качулатъ, чучулатъ; сравни и жабуля́ть. *Да се мѣ́тіат кокбшичици* забульа́ти *и чучульа́ти.* МСб. XII. 275. *Нѣкои отъ кокошкитѣ иматъ такива пера и отпрѣдъ около очитѣ. Тогава кокошката или пѣтелътъ сѫ* забуля́ти. МСб. XVIII. 66. в. и 172.

Забунякъ, *с. м.* Раст. жабинякъ въ 2-то знамен.

Забу́цамъ, *гл. свър.* отъ забу́цвамъ. Да забуча.—цанъ, *прич. стр.* Забученъ.

Забу́цвамъ и забу́цувамъ (да забу́цамъ), *гл. д.* Забучвамъ, забочвамъ. *Ко́га ко́лат ко́кошка, ако са́каіат да у̀мре по́бьаргу и да не се ма́чи,* забу́цуіат *но́жот во земьата.* Велесъ, МСб VII. 127. *Но́ш ако* а́бунаш *на со́храта, ка́вга кье ста́не.* Велесъ, МСб. XVI—XVII. 232.

Забу́цване и забу́цуване, *с. ср.* отъ забу́цвамъ. Забучване.

Забчи́йка, *с. ж.* Жена, мома забтия. Янковъ. Сб. 61.

*Забчи́я, *с. м. Т.* Забтия.

Забѣквамъ се и забѣкнувамъ се (да се забѣ́кна), *гл. възвр.* Напълнятъ ми се устата съ вода, та се задавямъ, зема да се давя. *Иди го извади из водата, че* забѫ́кна, *та ше са удави.* Врачанско, МСб. XIV. 197.

Забѣкване и забѣкнуване, *с. ср.* отъ забѣквамъ се.

Забѣкна (да се), ешъ,—налъ се, *гл. свър.* отъ забѣквамъ се.

Зава́ле́нъ, лна́, лно́, *пр.* Нанадоленъ, накривенъ на една страна. Завално́ *место,* по което колата всѣкога сѫ накривени и навалени на една страна, та могатъ да се прѣтурятъ. МСб. XII. 276.

***За́валъ,** *пр. неизм.* *Т.* Заваля, заволъ, желенъ.

У До́ріан, же́лно, ми го до́неле,
Бели му раци, ва́вал, вѫ́рзале,
МСб. XIII. 45.

Зава́рка, *с. ж.* 1) Заваряване, заваряне, задниване. 2) Мѣстото, дѣто двѣ нѣща сѫ заварени. 3) Нѣщата, съ които заваряваме два прѣдмета. МСб. XIV. 197.

Зава́самъ, *гл. свър.* отъ **зава́свамъ.** Да навасамъ, да наваксамъ.

Зава́свамъ и **зава́сувамъ** (да зава́самъ), *гл. д.* Навасвамъ, наваксвамъ. *Напоконъ ще се* **аваса** *и заради сега.* ПСп. 28. 493.

Зава́сване и **зава́суване,** *с. ср.* отъ **зава́свамъ.** Навасване.

Заве́рвамъ (да заве́ря), *гл. д.* Леринско: забирамъ, повличамъ съ себе. *Не ке іа* **заве́ре** *су него да жни́е.* МСб. IV. 141.

Зави́дличавость (Търново), *с. ж.* Завиждане, зависть. МСб. XIV. 222, **ѫжвидличѫвус.**

За́видличавъ, ва, во (Търново), *пр.* Завидливъ, завистливъ. МСб. XIII. Науч. отд. 464; XIV. 220.

Завике́, ке́та (Врачанско), *с. ср.* Онуй мѣсто на паница, на сѫдъ, отдѣто вече не се разширочава, а върви отвѣсно. *Паницата не беше пл'на, а сал до* **завике́то.** МСб. XIV. 197.

Зави́сна, ешъ, — налъ, *гл. ср. свър.* Да зависнамъ.

Завистчи́я, *с. м.* Завистникъ. *Бо́г да те чу́ва од зла́ жена́, од ло́ша срекъа и од* **завихсчи́н** *човеци!* Дупничко. МСб. X. 181.

Завла́свамъ се и **завла́сувамъ се** (да се завла́ся), *гл. възвр.* За рана: хващамъ, пущамъ отгорѣ си и вѫтрѣ власове.

Завла́сване и **завла́суване,** *с. ср* отъ **завла́свамъ се.** *Не работятъ на Власовъ-день, особено вълнено, защото, ако се убиятъ и наранятъ, раната ще хване* **завласване** *и не може се изцѣри* МСб. XXI. Народна медицина. 44.

За́вогъамъ (Велесъ), *гл. ср.* Изгубямъ си гласа отъ плачъ, падамъ въ несвѣсть; залъсвамъ се, засинѣвамъ се, заборавямъ се, заходямъ, заходямъ се. *Тру́дна же́на ако се че́шла на ва́і-сънце — де́тето къе и* **заво́гъало.** МСб. XX. Велес. 22.

***Заволъ,** *пр. неизм.* *Т.* Завалъ, пакостлива.

Ето го мале де иде!
Заволъ мечка по него,
Другата иде сосъ него.
Верков. Песме. 125 стр.

Заврангáчки, *с. ж. мн.* 1) Дреболии за завързване части на кола. Иреч. Княж. Бълг. II. 187. — 2) Закачки. *На врѣмето таквизъ* **заврангачки** *нѣмаше.* ПСп 15. 334.

Завратни́осамъ, *гл. свър.* отъ **завратни́освамъ.** Да затиля. — **санъ,** *прич. стр* Затиленъ.

Завратни́освамъ и **завратни́осувамъ** (да **завратни́осамь),** *гл. д.* Удрямъ нѣкому плесница по врата; затилямъ. *Да млчи́ш, че куму та* **завратньо́сам.** МСб. XIV. 197.

Завратни́осване и **завратни́осуване,** *с. ср. отъ* **завратни́освамъ.** Затиляне.

Завра́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **завра́щамъ.** Да засуча, да запрѣтна.—**тенъ,** *прич. стр.* Засуканъ, запрѣтнатъ. *С* **завра́тени** *рѫкаве.*

Завра́щамъ (да завра́тя), *гл. д.* Засуквамъ, въсуквамъ запрѣтвамъ, възпрѣтвамъ, завивамь, възвивамъ. *Засукала скутове,* **завра́тила** *рѫкаве и слуша из кѫщи.* Орѣховско, МСб. XII. 276.

Завра́щане, *с. ср.* отъ **завра́щамъ.**

Заврѣквамъ и **заврѣкнувамъ** (да заврѣкна), *гл. ср.* Заскоквамъ. **Зафр'кна** *ми іедна трошка́ леп у грлото.* МСб. XIV. 199.

Заврѣкна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **заврѣквамъ.** Да заскокна.

Заврънгáчка, *с. ж.* Закривена драскулка изъ-подъ писмо. МСб. XIV. 197.

За́връцъ, *с. м.* Особенъ клинъ, съ който жабката е заглавена за процѣпа; понѣйдѣ употрѣбяватъ заврънъ за окачане на него капистритѣ. МСб. XII. 276 и XVIII. 120.

Завързо́къ, *с. м.* Вързъ, завръзъ, везъ, плодъ родъ, рожба. *Първиятъ* **завръзокъ** *се остава за сѣме.* МСб. XVIII. 160 и 161.

За́върна (Мияци—Дебърско), *с. ж.* завръница. Изв. Слав. Семин. II. 295, **за́врна.**

Завършо́къ, *с. м* Завръшване, свършване, свърха, свършокъ, свършъкъ, довършокъ, привършокъ, край, битимъ. МСб. XIV. 197. **завршо́к.**

Завѣ́ча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* Да закача да въча; да затъка.

Зага́ждамъ (Самоковско), *гл. д.* Гаждамъ, луча, нища.

Разльути́ се Кральо́викье Ма́рко
Та остана́ малко на надва́де,
Та зафана́ от конь да се сво́ди,
Та си бе́ре скáли и кáменье
Да *вага́жда* у цѫ́рни ара́пе.
МСб. XI. 27.

За́гажня (Видинъ), *с. ж.* Особена мрѣжа за ловене риба; дълга е до три разтега, а широка до единъ. МСб. XII. 276 и XVIII. 173.

За́гара, *с. ж.* Накитъ шевици отъ черна агнешка кожа по пазвитѣ, рѫкаветѣ, джебо-

ветѣ и политѣ на дрехитѣ на булки и млади жени въ западна България. МСб. XII 276.

За́гарка, *с. ж.* Жито загария. Иреч. Княж. Бълг. I. 201 и II. 188.

Загаро́самъ, *гл. свър.* отъ **загаро́свамъ.— санъ,** *прич. стр.* Накитенъ съ загари Загаро́сана *дреха.*

Загаро́свамъ и загаро́сувамъ (да загаро́самъ), *гл. д.* Зашивамъ на дреха накитъ загари. *Кожухарятъ* **загаро́сва** *една дреха.* МСб. XII. 276.

Загаро́сване и загаро́суване, *с. ср* отъ **загаро́свамъ.**

Загла́вокъ, *с. м.* Клинътъ, съ който заякчаватъ коса за косилото; заглавка. МСб. XIV. 220.

Загло́ска (Врачанско), *с. ж.* 1) Дървенъ клинъ за затѣгане разхалтени части на нѣщо; заглавка. 2) Клинъ за цѣпене дърво; заглавка. МСб. XIV. 197.

Заглѣзвамъ и заглѣзнувамъ (да заглѣзна), *гл. ср.* Затънвамъ, забатачвамъ се, заглѣбвамъ въ каль. МСб. XII. 276.

Заглѣзване и заглѣзнуване, *с. ср.* отъ **заглѣзвамъ.** Заглѣбване.

Заглѣзна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **заглѣзвамъ.** Да заглѣбна, да затъна.

Загоря́нски, ска, ско, *пр.* Загорски, запланински. *Бачии* **загорянски,** държани отъ загорци. МСб. XVIII. 141.

Загре́бамъ, *гл. д. свър.* Да хвана нѣщо съ заобикаляне отъ вси странѣ. *Дурде да видим, и они туку ни* **загре́бале.** *Наши те* **загре́баа** *млого робе у ср'пската воина.* МСб. XIV. 197.

За́гребки, *с. ж. мн.* Размѣсени съ кълчище ситни клѣчки, които оставатъ, кога дръгнемъ кълчища; чопъ. МСб. XVIII. 95.

За́гребци, *с. м. мн* Кълчища. Любен. Баба Ега. 45.

Загуреливѣвамъ (да загуреливѣя), *гл. ср.* Добивамъ, хващамъ гурели, ставамъ гуреливъ; загуреливямъ. *Шту си* **загурели́вел,** *кѫту́ кѫти гурели́ву?* МСб. X. 5.

Загуреливѣване, *с. ср.* отъ **загуреливѣвамъ.**

Загуреливѣя, ешъ, — вилъ, *гл. свър.* отъ **загуреливѣвамъ.**

Загурели́вямъ, *гл. ср.* Загуреливѣвамъ. *Скоро* **загуреливя.** Трудъ. I. 719.

Загу́шница (с. Стрѣлча), *с. ж.* Казва се на смѣхъ вм. заду́шница.

Загъгравѣвамъ (да загъгравѣя), *гл. ср.* Прѣграквамъ, прѣсипвамъ *От мно́го пи́енье* **загѫгравѐл.** Врачанско. МСб. XIV. 197.

Загъгравѣване, *с. ср.* отъ **загъгравѣвамъ.**

Загъгравѐя, ешъ,—вѣлъ, *гл. свър.* отъ **загъгравѣвамъ.** Да прѣгракна, да прѣсипна.

За́гърбѣ и за́гърбомъ (Търново), *нар.* Задъ гърба, отзадъ; гърбомъ. *На́штѫ кѫштѫ и́ди ма́лку* **за́гѫрби (за́гѫрбум)** *ду тьа́хнятѫ.* МСб. XIV. 221.

За́гърна (да се), ешъ, — налъ се (Велесъ), *гл. вз. свър.* Да се прѣгърнемъ.

Живи се бни *загѫ́рнале*
Мѫ́ртви се бни одгѫ́рнале.
МСб. XIII. 35.

***Загѣръ,** *с. м. Т.* Голѣмо ловчийско куче *Canis venaticus*; загаръ, зъгъръ, зогаръ, копой, хрътка, палашъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 48.

Задзѣгна, ешъ,—налъ, *гл. ср. свър.* Да задрънкамъ, да задзънкамъ. *Са́чбой му* **задзѫ́гна.** Шапк. Сб. I. 145

Задѝглица, *с. ж.* Шевъ задъ игла; тегелъ, тигелъ. МСб. XIV. 197.

Задѝрѣзъ, *с. м.* Бѣлегъ на добиче, рѣзнатъ задъ ухото; задорѣзка. МСб. XII. 276; ПСп. 31. 317.

Задѝркамъ, *гл. свър.* отъ **задѝрквамъ.**

Задѝрквамъ и задѝркувамъ (да задѝркамъ) *гл. д.* Закачамъ, задѣвамъ. задирамъ. МСб. XII. 276

Задѝркване и задѝркуване, *с. ср.* отъ **задѝрквамъ.**

Задла́бя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **задла́бямъ.** Да вдлабя. **— бенъ,** *прич. стр.* Вдлабенъ.

Задла́бямъ (да задла́бя), *гл. д.* Заглавямъ, задънвамъ нѣщо въ длабъ; вдлабвамъ.

Задла́бяне, *с. ср.* отъ **задла́бямъ.** Вдлабване.

Задникко́самъ (да се), *гл. свър.* отъ **задникко́свамъ се.**

Задникко́свамъ се и задникко́сувамъ се (да се задникко́самъ), *гл. възвр.* Падамъ назадъ, на задницата си, на гърба си, спънатъ о нѣщо, що е било отзади ми, та не съмъ го съгледалъ. Търново, МСб. XIV. 222, **ѫдникко́свѫм сѫ.**

Задникко́сване и задникко́суване, *с. ср.* отъ **задникко́свамъ се.**

Задорѣзка (Галичникъ), *с. ж.* Задирѣзъ. ПСп. 61. 337.

Задра́ча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **задра́чвамъ.** Да затърня, да зачаля. **— ченъ,** *прич. стр.* Затърненъ, зачаленъ.

Задра́чвамъ (да задра́ча), *гл. д.* Заграждамъ съ драки; затърнявамъ, зачалявамъ.

Ще наме́риш но́ве гра́да,
Се іот гла́ви, іот іуна́шки,

Подпбрки му мла́ди булки,
Задра́чена с дрѐбни деча́.
МСб. VIII. 21

Задребня́, и́шъ, — ни́лъ, *гл. ср. свър.* Да закача да дребня, да ситня.

И ми *вадребни* дребна ми роса,
И ми спадна темна мжгла.
МСб. Х. 9.

Задружници (Радомирско), *с. м. мн.* Които живѣятъ въ задруга; ордия. МСб. XV. 168.

Задрѣдрамъ (Софийско), *гл. д. свър.* Да задърдоря, да задрънкамъ. **Задрждра́л** *ми у гла́вата като водени́чно крачѐта́ло.* МСб. IX. 199.

Задрѣнкамъ, *гл. свърш.* отъ **задрѣнквамъ.**

Задрѣнквамъ и задрѣнкувамъ (да задрѣнкамъ), *гл. д.* Закачамъ, задѣвамъ, кжтна, безпокоя, дрънкамъ. — **мъ се,** *гл. вз* Закачамъ се съ нѣкого. МСб. XIV. 197. *Не деі ма* задрнкѣ *да си свърша работата, че куту ти стана, та шти стане сóбата тесна.*

Задрѣнкване и задрѣнкуване, *с. ср.* отъ **задрѣнквамъ.**

За́душа (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Задушбина. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Заду́ша, ишъ, — шилъ, *гл. д. свър.* Да запуша, да упуша. *Затворил вратите на цжрквата, па запалил темньан, та* задушил *с дим цалата цжрква.* МСб. XI. 93.

За́душъ, *с. м.* Болесть *asthma*, задухъ, пъхавица, тъpдуха. МСб. X. Науч. отд. 331.

Задъ (Охридъ), *с. м.* Зайдимъ, заидъ, западъ залѣзъ, заникъ. *На за́д сóнце.* МСб. XV. 66.

Задѣгмя, ишъ,—милъ, *гл свър.* отъ **задѣгмямъ.** Да запетлѣя. — **менъ,** *прич. стр.* Запетлѣнъ.

Задѣгмямъ (да задѣгмя), *гл. д.* Закопчавамъ, запетлѣвамъ дугме.

Коі се соблачи, а коі се кжпе,
Каджи Тодорка токо си седи́,
Та разджгмува зла́тни дугмѐта,
Еднó *ваджгми*, дру́го разджгми.

Изъ ржкописенъ сборникъ пѣсни, събирани и записани отъ извѣстния учитель Захария Круша, 8 пѣс.

Задѣгмяне *с. ср.* отъ **задѣгмямъ.** Закопчаване.

Задълби́ча, ишъ,—чилъ, *гл. д. свър.* отъ **задълби́чамъ.** Да задълбоча.—**ченъ,** *прич. стр.* Задълбоченъ.

Задълби́чамъ (да задълби́ча), *гл. д.* Задълбочвамъ.—**мъ се,** *гл. възвр.* Отивамъ дълбоко въ нѣщо; потъвамъ, задълбочвамъ се, зарѣзвамъ се. МСб. XVI—XVII. 392.

Задълби́чане, *с. ср.* отъ **задълби́чамъ и задълби́чамъ се.** Задълбочване.

Задѣнка, *с. ж.* 1) Щитъ на кола. МСб. XVIII. 125, с. Осикодо — Врачанско 2) На кола дъска върху потонницата между саблицитѣ на литритѣ, за да пази да не изпадне нѣщо изъ колата. 3) Задънена улица, междина, межденица, чикмазь-сокакъ. *Таіа кжштж е у* заджнка. МСб. XII. 277.

Задѣрсамъ, *гл. д. свър.* Да подкача да дърсамъ; да задърпамъ. *И он* задрса́л *меши́ната си.* Самоковъ, МСб. X. 158.

Заезя́, ишъ, — зилъ, *гл. свър.* отъ **заезя́вамъ.** Да задимя, да напуша. — **зенъ,** *прич. стр.* Задименъ, напушенъ, накаденъ. МСб. XV. 184, Котелъ: зжжзѐну.

Заезя́вамъ (да заезя́), *гл. д.* Напълнямъ съ димъ и прахъ; задимявамъ, напушвамъ, накадявамъ. — **мъ се,** *гл. възвр. и стр.* Напълнямъ се съ димъ или прахъ; задимявамъ се, напушвамъ се, накадявамъ се. *Зжштó* сж 1 зжiжзилж *тжс кжштж тжквáс?* МСб. XIV. 222, Търново. *Фу́ у! кжкó сж-і* зжiжзайлу *тóлкус ф стáiжтж.* МСб. XV. 184, Котелъ.

Заезя́ване, *с. ср.* отъ **заезя́вамъ и заезя́вамъ се.**

За́енцъ (с. Сухо — Солунско), *с. м.* Заекъ, заякъ, заецъ, зайцъ, зоекъ. ПСп. 39. 396.

Заерли́тъ, та, то, *пр.* Назъвание, епитетъ на сабя. А. П. Стоиловъ, Сб. 15.

За́жеднамъ, *гл. свър.* отъ **зажѐднуіамъ.** Да ожъднѣя.

Зажѐднуіамъ (да за́жеднамъ), *гл. ср* Ожъднѣвамъ. *Си́нку, говедаре, су* за́жеднал, *да́і ми една вóда да се на́пиіам. Уште тóлку сжрце му* зажѐднуе. МСб. XII. 162 и 163, Велесъ; МСб. XX. Велес. 23.

За́живя (да се), ишъ, — вилъ се (Велесъ), *гл. възвр. свър.* Да засѣдна дълбоко, да се закореня, да оживѣя. *Остана тóва, чи ву́тите да не сéіат сéме, áма кога кье ви́дп ѓгуптин, му се пóкрева, потскóкнуе кога кье го види:* се зажи́вило, *како живина натре ф сжрце им óстана.* МСб. XII. 185.

Зажи́жамъ, *гл. д.* Удрямъ жигъ, дамга на нѣщо; жигосвамъ, дамгосвамъ. *Всѣко говедо* зажижатъ *съ главня отъ огъня, намацана съ катранъ.* Любен. Баба Ега. 44.

Зажи́жане, *с. ср.* отъ **зажи́жамъ.** Дамгосване, жигосване.

Заздрѣвамъ (да заздрѣя), *гл. ср.* Зазрѣвамъ. прошарвамъ, запъстрямъ. *Грóздиту* зждрьáва. Търново, МСб. XIV. 222.

Заздрѣване, *с. ср.* отъ **заздрѣвамъ.**

Заздрѣя, ешъ,—рѣлъ, *гл. свър.* отъ **заздрѣвамъ.** Да прошаря.

Заивѣрувамъ (да зайверя), *гл. д.* Захвърлямъ, попращамъ нѣщо надалечъ и съ сила. Мияци, Изв. Слав. Семин. II. 295.

Заивѣрювамъ се (да заиверя), *гл. об.* Захващамъ се, заинатявамъ се; втълявамъ се *Шчо си* **се зайверил,** *бе, йстави се мáлце!* Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 461.

Зяйверя (да се), ишъ,—рилъ се, *гл. свър.* отъ **заивѣрювамъ се.**

Зайглица, *с. ж.* Шарки на дреха, везани съ черни конци така: ╳╳╳╳. МСб. XII. 277.

Зáйдимъ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Заидъ залѣзъ, заникъ, западъ, задъ, заходъ, зайслънце. *Каде* **зайдим** *слънце,* кѫдѣ западъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Заиклѝва кáшлица. Кашлица *Tussis convulsiva,* църна, магарешка кашлица, заеклица, заикливица, търдуха. МСб. X. Науч. отд. 332.

Зáиля, ишъ,—лилъ, *гл. д. свър.* Да стегна, да засиля, да бодна. *Да се* **заиля,** да се засиля. Изв. Слав. Семин. II. 295. Мияци—Дебърско.

> *Зáилиф* коня, дóйдоф си дома,
> Дóйдоф си дома на стредéноки,
> Пóрти си нáйдоф се затвóрени;
> *Зáилиф* коня, прéскочиф пóрти.
> Илиевъ, Сб. I. 276.

***Заимъ,** *с. м. Т.* Едно врѣме въ турско голѣмецъ спахия, който билъ длъженъ въ врѣме на война да искара най-малко двайсеть конника на свои разноски. IIСп. 65. 642; Ироч. Княж. Бълг. I. 230 и II. 554.

Зáйница (Гостиваръ—Тетовско), *с. ж.* Задница, кучъ на конъ (?).

> Тóга зéде дéте голóмеше,
> Си сè фжрли кóйньу на *вáй'ници.*
> Шапк. III. 135.

Зáй-сънце (Велесъ), *с. м.* Зáйдѣмъ. *На* **заі** **сжнце** *ако има цжрвен óблак, кье излегло сѝлен вéтер.* МСб. VII. 125. *Нéфєла да се іáде на* **заі сжнце,** *оти кжсмедот си го іáдеш.* МСб. XVI—XVII. 235.

Зáйтрѣ, *нар.* Слѣдъ утрѣ, въ други день. *Іа ште ти доідем* **заітре.**

Зáйцъ (Воденъ, Гевгелие, Кукушъ), *с. м.* Заякъ, заенцъ. IIСп. 39. 396.

Зáйча мазь (Търново), *с. ж.* Раст. *Ranunculus Ficaria,* мазни-кокалче. МСб. XIV. 221. Листата на това растение се ядатъ на салата съ оцетъ. МСб. XV. Науч. отд. 7.

Зайча пѝчка (Сливенъ), *с. ж.* Раст. жлъчка въ 1-то знамен. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Зáйча пѝшка (с. Конопчие — Чирпанско), *с. ж.* Раст. зъминско грозде. МСб. XIV. 222.

Зайчáринъ, *с. м.* 1) Който лови зайци; зайчарь. 2) Куче за зайци; зайчарь. IIСп. 16. 155.

Зáйча сѣнка. Растения вилина метла и бабинъ косъмъ. МСб. XXI. Явашовъ. 5; IIСп. 51. 352.

Зáйча соль (с. Бутово — Търновско), *с. ж.* Камикъ бѣлтъкъ, жилавецъ. МСб. XIV. 221.

Зáйчевина, *с. ж.* Раст. нѣкакво. IIСпБр. XI—XII. 127.

Зáйче ухó. Раст. бутурче. МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Зáйчи хлѣбъ. Раст. *Carex montana.* IIСп. 65. 708, Врачанско.

Зáйчово сѝрище. Раст. *Sedum glaucum WK.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 38.

Закáтанча (да се), ишъ,—чилъ се (Велесъ), *гл. об. свър.* Да се спра, да се закача. *Ха, да ти се* **закáтанчи** *де!* да ти заскокне, да се удавишъ! кълнатъ лакомо дѣте, кога лапа и увива бързо мръвкитѣ, яденето. МСб. XIV. 169.

Закачáлка, *с. ж.* 1) Терзийска кѫдица, закачка, енгистра, канджа. МСб. XVIII. 200. —2) Кука за закачане на нея нѣщо.

Зáкáчка, *с. ж.* 1) Закачалка въ първото знамен. 2) Нишанъ, бѣлѣгъ за годявка (Елена).

> Пък коіту і дал прѣстинь кáнтъшлиіѣ,
> Кáнтъшлиіѣ, хълкѣ бурмълѝіѣ,
> Тоі шъ земи Винéтъ дивóікъ:
> Туі съ каввъ пулувин *зъкáчкъ.*
> МСб. X. 32.

Закачýля, ишъ,—лилъ, *гл. свър.* отъ **закачýлямъ.** Да забуля.—**ленъ,** *прич.стр.* Забуленъ, намѣтнатъ, прикритъ.

Закачýлямъ (да закачýля), *гл. д.* Намѣтамъ, прикривамъ съ нѣщо, забулвамъ. *Накарватъ го да се прѣгърби и го* **закачулятъ,** *т. е. прикриватъ съ една черга.* МСб. XXI. Родоп. свадба. 4.

Закачýляне, *с. ср.* отъ **закачýлямъ.**

Заквáча, ешъ,—цалъ, *гл. ср. свър.* Да закача да квача **Заквацáли** *ти кокошки у главáта!* МСб. X. 199.

Закѝлица (Врачанско), *с. об.* Закачка, задира, задирка, задорица, закрътлица, зачеклица, лѣпка. МСб. XIV. 197.

Закипéтя (да се), ишъ,—тилъ се, *гл. свър.* отъ **закипéтямъ се.**

Закипéтямъ се (да се закипéтя), *гл. об.* Мѫча се, силя се. **Зжкипéтилж сж** *дж вжрвѝ.* МСб. XIV. 222. Търново.

Закипе́тяне, *с. ср.* отъ **закипе́тямъ се.**

Заки́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър* отъ **заки́тямъ.** Да запокитя, да зафърля. — **тенъ,** *прич. стр.* Запокитенъ, захвърленъ.

Заки́тямъ и заки́щамъ (да заки́тя), *гл. д.* Запокитямъ, захвърлямъ, захвучамъ. *Кждѐ сти* **зжкитили** *митлжтж дж іж ньа́мж!* МСб. XIV. 222, Търново. **Закити** *съ единъ камъкъ отподирѣ ми.* ПСп. 56. 326.

Заки́тяне и заки́щане, *с. ср.* отъ **заки́тямъ и заки́щамъ.** Запокитяне.

За́кладникъ, *с. м.* Камикъ, керпичъ въ огнище за да лежатъ главнитѣ възъ него; в. **пеечка.** МСб. XVIII. 38.

Заклепа́чъ (Врачанско), *с. м.* Ножъ захлупаче, заклапачъ. МСб. XIV. 197.

Заклѣтя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **заклѣтямъ.** Да затворя, да заключа.—**тенъ,** *пр. стр.* Затворенъ, заключенъ.

Заклѣтямъ (да заклѣтя), *гл. д.* Затварямъ, заключамъ. *Ца си е сйте деветйма закопа́ла, и е срже* **заклетйла,** *та не е слжза поронйла.* Любен. Самовили. 87.

Заклѣтяне, *с. ср* отъ **заклѣтямъ.**

За́колакъ (с. Плѣвня—Драмско) *с. м.* Ставъ, сглабъ, съчленение. *Кокошка се дроби по* **заколака.** Съобщилъ Ап. Гяуровъ.

Зако́нници (Велесъ), *с. м. мн.* Ближнитѣ роднини на младоженецъ: кумътъ, по-малъкъ и по-старъ дѣвери, подкумокъ, старосватъ. *Преговба се кавва обѣдътъ или вечерята, която се дава отъ моминия баща на ония отбрани сватове, които сж близки роднини или* **законници** *на младоженеца.* МСб. XII. 34; XX. Велес. 23.

Зако́паникъ (Дупничко), *с. м.* Заровникъ, лошотникъ. **Зако́панику** *пр̀оклети!* МСб. X. 199.

Закро́йвамъ и закро́ювамъ (да закро́я), *гл. д.* Зарѣзвамъ, порѣзвамъ. *На 1 февруари* **закро́йватъ** *ловята за първъ пжть.* МСб. X. 199 *На св. Трифонъ съ яденье. и пиенье изливатъ по ловятатъ за да ги* **закройватъ,** *като засипватъ съ светена вода всѣка лова.* Любен. Баба Ега. 7.

Закрѣклица (Врачанско), *с. об.* Закилица, закачка. МСб. XIV. 197.

Закрѣстя, ишъ,—стилъ. *гл. д. свр.* Да туря, да въдворя нѣйдѣ кръстъ. *Свети Иованъ Крестйтель да ни даде и поклони ни чесен кръс, да ни го* **закржсти** *на гла́гу!* Любен. Самовили. 135.

Закутулйо́самъ *гл. свр.* отъ **закутулйо́свамъ.** Да забуля.—**санъ,** *прич. стр.* Забуленъ.

Закутулйо́свамъ и закутулйо́сувамъ (да закутулйо́самъ), *гл. д.* Забулвамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Забулвамъ се. *Зашто са не забрадиш куту ората, еми си са* **закутульо́сала** *куту буля.* МСб. XIV. 197, Врачанско.

Закутулйо́сване и закутулйо́сувание, *с. ср.* отъ **закутулйо́свамъ.** Забулване.

Закърме́но дѣте́. 1) Дѣте, което още бозае отъ майка си, която е станала трудна съ друго. 2) Дѣте, което еднажъ е било отбито и послѣ по нѣкоя причина повторно му дадено да бозае. МСб. XXI. Народна медицина. 1 и 15.

Закърто́ча (да се), ишъ, — чилъ се, *гл. свър* отъ **закърто́чамъ се.** Да се вмъкна, да се пъхна.—**ченъ,** *прич. стр.*

Закърто́чамъ се (да се закърто́ча), *гл. възвр.* Вмъквамъ се, пъхвамъ се като кртъ. **Зжкжртòчил** *сж ф кжвинѐту цьа́л дѐн іиграі.* Търново, МСб. XIV. 222.

Закърто́чане, *с. ср.* отъ **закърто́чамъ се.**

Закъсня́ (да се) и́шъ,—ни́лъ се, *гл. свър.* отъ **закъсня́вамъ се.** Да закъснѣя.

Закъсня́вамъ се (да се закъсня́), *гл. възвр.* Закъснѣвамъ, окъснѣвамъ, задоцнувамъ.

> Невеста му се забавила,
> Заба́вила, *вакжснила,*
> Докле се мила, оплела,
> Докъ си дете окжпала.
> МСб. XVIII. 145.

Залгатня́ Търново), *с. ж.* Вокъ, кресъкъ, караница. МСб. XIV. 222. **зжлгжтнѐ.**

Заледе́нъ, на, но, *пр.* Покритъ съ ледъ, замръзналъ. *Било еверо* **заледе́но,** *а не поле наснѣжено.* Читалище. I. 478.

Залежа́, и́шъ,—жа́лъ, *гл. свър.* отъ **залежа́вамъ.** Да прѣлежа, да прѣнощувамъ.

Залежа́вамъ (да залежа́), *гл. ср.* Прѣлежавамъ, прѣнощувамъ. *Кой* **залежи́,** *го́сте га напо́е га, па́ре му не увймаю.* Трънско, ПСп. 12. 122.

Залежа́ване, *с. ср.* отъ **залежа́вамъ.**

Залѣзъ, *с. м.* Зайдимъ. *Слънцето е на* за́лез. *Лувьа́тж ни сж кжм* **зжльа́зж** *сл́жнци.* с. Коночине—Чирпанско, МСб. IX. 229.

Залѣтнува (да залѣтне), *гл. безл.* Заскокнува. *Ми* **залѐтнуват,** Мияци—Дебърско: заскокнува ми, задавямъ се. Изв. Слав. Семин. II. 295

За́ливище (Търново), *с. ср.* Мѣсто, което рѣка залива, кога придойде. МСб. XIV. 221.

Заливо́самъ, *гл. свр.* отъ **заливо́свамъ.** — **санъ,** *прич. стр*

Заливо́свамъ и заливо́сувамъ (да заливо́самъ), *гл. д.* 1) Замазвамъ, намазвамъ, помазвамъ. **Заливо́саі** *лебо с во́да да са*

не испука. **Заливо́са ли** *стената, дек беше искрѣтена?* МСб XVIII. 49. — 2) Ударямъ съ плесница; плесвамъ. *Куту шта заливо́сам, па ти ше отфрѣкнеш.* МСб. XIV. 197. Врачанско. 3) Прикривамъ, замазвамъ, потулямъ, замуталевямъ, засливосвамъ. *Уш штьа́хѫ дѫ гу сѫдьят, чи туку* **ѫаливо́сѫхѫ** *ра́бутѫ.* **Зѫливо́сѫі** *гу нѫ ньа́кѫдьѫ, чи і тоі дѫ ни сѫ се́ти.* Търново, МСб. XIV. 222; IX. Науч. отд. 28.

Заливо́сване и заливо́суване, *с. ср.* отъ **заливо́свамъ.**

За́ливъ (Търново), *с. м.* Веществото. съ което заваряватъ, заливатъ метали. МСб. XIV. 221.

Залисия́ и

Залисня́, *с. ж.* Залисъ, викъ, глъчъ, шашармалъкъ. **Залисньа́** *да се сто́ри да са ни усѐти.* ПСп. 40. 655.

Залистъ. *с. м.* Раст. *Ruscus Hypoglossum.* ПСп 65. 703.

За́лога, *с. ж.* Залъкъ. кѫшей. МСб. VIII. 280, с. Плѣвня — Драмско, **за́луга.**

Зало́га (Трънско). *с. ж.* Залогъ, аманетъ.

> Зало́га, ба́їчо, *зало́га:*
> Доідо́ше ту́рци аіду́ци,
> Та пи́ше вино́ църъвено́,
> За това́ гу́нче *зало́га.*
>
> МСб. XXI. Трънско. 13.

Заломо́тя, ишъ, — тилъ (Софийско), *гл. ср. свър.* Да закача да ломотя; да задърдоря. **Заломоти́ло** *като бої́анска водени́ца.* МСб. IX. 199.

За́лудънъ, дна, дно (Трънско), *пр.* Празенъ, айлякъ. **За́лудънь** *поп и гове́да кръштá-ва.* МСб. XXI. Трънско. 60.

Залужка (Ахѫ-Челебийско), *с. ж.* Залъкъ. *Отчекватъ по една* **залушка** *отъ питата.* МСб. XIII. 21.

Залу́на (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. об. свър.* Да се залухна, да се заплесна, да се захласна, да се замлатя. Самоковско.

> Она́ седи́, море́, на чарда́ци,
> Та си шиїе тоі свилени ракаф,
> Она́ се іе, море́, *залуна́ла,*
> Та не загледа́ шести́на іуна́ци,
> Де влезна́іа у но́іната зе́мньа.
>
> МСб. X. 81.

Залче, *ум. ср.* отъ **за́лъкъ.** Залъче, кѫшейче.

> Те́бе, лудо, кье загубат:
> Кье те се́чат па́рче по па́рче,
> Па̀рче по па́рче, *за́лче* по *за́лче.*
>
> МСб. X. 35, Велесъ.

Залѣсвамъ се и залѣснувамъ се (да се залѣсна), *гл. об* Заснѣвамъ се отъ плачъ; завогьамъ. МСб. XX. Велес. 22.

Залѣсване и залѣснуване, *с. ср.* отъ **залѣсвамъ се.**

Залѣсна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. свър.* отъ **залѣсвамъ се.** Да се заснѣя.

За́лъче, *ум. ср.* отъ **за́лъкъ.** Залче

Замандаля́, ишъ, — ли́лъ, *гл. свър.* отъ **замандаля́вамъ.** Да заключа. — **ле́нъ,** *прич. стр.* Заключенъ, заметнатъ.

Замандаля́вамъ (да замандаля́), *гл. д.* Заключамъ, замѣтамъ врата съ мандало. *Той* **замандали** *вратата хубаво.* Трудъ. II. 788.

Замандаля́ване, *с. ср.* отъ **замандаля́вамъ.**

***Замбакъ.** — 2) Раст *Lilium martagon,* рбсенъ, ру́ганъ. ПСп. 61. 352. Битоля: **цървен за́мбак.** 3) Раст. *Iris graminea,* кремъ. МСб. XIV. Науч. отд. 64, Ловечъ. 4) Раст. *Iris germanica,* пате, перуника, тѫжакъ. МСб XXI. Явашовъ. 5. — *Дивъ (иордечи)* **замбакъ,** раст. *Iris pumila Jcq* МСб. XIV. Науч. отд. 65; XVIII. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 160. — *Птичи* **замбакъ,** раст. *Iris variegata.* МСб. XIV. Науч. отд. 64.

Замбунъ (Софийско). *с. м.* Раст. *Trigonella coerolea Ser.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив К. Урумовъ. 30.

Замета́лка, *с ж.* Метла пачавра за пещь; пометъ. Янковъ, Сб. 142.

За́метъ, *с. м.* Ограда. кошара. *Чудна го́ра осе́коа, чуден* **за́мет** *напра́виа, чудни о́фци дока́раа.* Любен. Самовили. 6; ср. **за́хметъ.**

Заме́чамъ, *гл. ср.* За бърдо: разнищямъ нищкитѣ на основа, та се свиватъ на гърчели и се заядатъ измежду зѫбитѣ, та мѫчно работя.

> Тодо́рке, ми́ла ма́мина,
> Що тъче́ш пла́тно и пла́чиш!
> Осно́ва ли ти й късли́ва,
> Бърдото ли ти *замича,*
> Ни́щелки ти ли неска́чѫт?
>
> Дрѣново, ПСп. 40. 658.

Заме́чане, *с. ср.* отъ **замичамъ.**

Замлатя́ (да се), **и́шъ, — ти́лъ се,** *гл свър.* отъ **замла́тямъ се.** Да се залуна.

Замла́тямъ се (да се замлатя́), *гл. об.* Засѣпвамъ се, заплѣсвамъ се, захласвамъ се, залухвамъ се.

> Девет бу́ле іедну́ козу́ мълале,
> Девет бдже іедно́ іа́ре па́сли,
> Сви се девет били́ *замлатили,*
> Та пу́стото іаре изгуби́ли.
>
> Пиротъ, ПСп. 31. 372.

Замла́тяне, *с. ср.* отъ **замла́тямъ се.**

Замолѝтвя, ишъ,—вилъ (Чипоровицп), *гл. свр.* отъ **замолѝтвямъ**. Да благословя, да осветя нѣщо съ молитва. — **венъ**, *прич. стр.* Благословенъ, осветенъ съ молитви. *Да си д ѝду іу Цр́рно мóре, цр́рно канáі-че с молѝтву не* замолѝтвено, *с мáічи-но млекó не вадóено.* МСб. XVI—XVII. 263.

Замóча, ишъ, — чилъ, *гл. свр.* отъ **замóчамъ**.

Замóчамъ (да замóча) *гл. д.* Подкачамъ да моча.—Замочáло *óчи, ко зáіак,* или: замочáло *óчи, па тýка, та ондека,* казватъ въ Трънско за оня, който мига и не се срамува, за тепегйозъ. МСб. XXI Трънско. 60.

Замóчане, *с. ср.* отъ **замóчамъ**.

***Запарá**, *с. ж. Т.* Земпаре, женчо който тича слѣдъ женитѣ. 2) (?) *За задуха (Astma) даватъ* запара, *ревенть и пушатъ листата на татулъ съ лула като тютюнъ.* МСб. XXI. Народ. медицина. 12.

Замýгли (да се), — лило се, *гл. свр.* отъ **замýглюва се**. Да се замъгли. — **лено**, *прич.* Замъглено.

Замýглюва се (да се замýгли), *гл. еднол.* Замъглюва се. *Кр́кóту ср́ і* зр́мýглилу, *тó шр́ ср́ крóтни ньáку др́ш.* с. Конопчие — Чирпанско, МСб. IX. 229. **Зр́мýглилу** *ср́ кр́ту ср́рдйт чувéк. Фнéсухти студéнитр́ чéшкр́ нр́ тóплуту зр́ тýі ср́ зр́мýгли.* Търново, МСб. XIV. 222.

Замýглюване, *с. ср.* отъ **замýглюва се**.

Замуталáвя, ишъ, — вилъ, *гл. свр.* отъ **замуталáвямъ**. Да замутолевя, да заливосамъ, да засливосамъ. — **венъ**, *прич. стр.* Замутолевенъ, заливосанъ, засливосанъ.

Замуталáвямъ (да замуталáвя), *гл. д.* Замутолевямъ, смуталявамъ, затулямъ, прикривамъ, замъднявамъ, заливосвамъ, засливосвамъ. Замуталáвиха *рáботата, та нѝкоі нема да ги разбере.*

Замуталáвяне, *с. ср.* отъ **замуталáвямъ**.

Замутолéвямъ (да замутолéвя), *гл. д.* Замуталавямъ. МСб. XIV. 222, Търново: зр́мутулéвьр́м.

Занѣмница (с. Локорско — Софийско), *с. ж.* Така казватъ на годеница, защото не ѝ е позволено да говори до една година. *Зашто пушташ млада годеница, млада* занемница *да ти иде на чужда работа.*

Зажени се Іован добар іунак,
Па поідоа през зелена гора,
Да доведат млада *занемница.*
МСб. XVI—XVII. 124.

Зáнемъ, *пр. неизм.* Мълчаливъ, нѣмъ. *Ти* зáнем *биди,* казватъ въ Велесъ на слуга, дѣте и неопитенъ човѣкъ, когато се мѣси въ разговоръ. МСб. XIV. 169.

Занѣмя́, ишъ, — мѝлъ, *гл свр.* отъ **занѣмя́вамъ**.

Занѣмя́вамъ (да занѣмя́), *гл. д.* Направямъ нѣкого да стане нѣмъ, да занѣмѣе. Занемѝл *те Госпот!* Дупничко, МСб. X. 199.

Занѣмя́ване, *с. ср.* отъ **занѣмя́вамъ**.

Занéсенъ, на, но, *пр.* Лудъ, лудичъкъ, сълудничавъ, блъснатъ. *Іа не прикáзваі куту* занéсен. *Чухте ли, ма, че Мито полудел? — Он си беше и от по-напред* занéсен. МСб. XIV. 198.

Занéшко, *с. об.* Заплѣсъ. *Не заносѝ се,* занéшко, казватъ въ Трънско на голѣмъ бъбрица. МСб. XXI. Трънско. 61.

Занзýкъ (Ловечъ; зр́нзýк), *с. м.* Раст. *Chaeroplyllum bulbosum,* цволь МСб. XV. Науч. отд. 97.

Занишвáчка (Охридъ), *с. м.* Която занишва, люлѣе нѣкого на Гергевъ-день.

Занѝшвачъ (Охридъ), *с. м.* Който занишва люлѣе нѣкого на Гергевъ день. МСб. XVI—XVII. 31.

Зáнка (Ново Село—Видинско), *с. ж.* Примка дупка, затворъ. МСб. XVIII. Науч. Отд. 502.

Заоравачка, *с. ж.* Баячка, която знае да зарова трудна жена да не помѣта. МСб. XII. 151.

Заóрване, *с. ср.* Обичай въ сѣверозападна България да заораватъ изоколо ново селище. МСб. XVIII. 4.

Заóщо, *свюз.* в. **зóщо**. Велесъ, МСб. XI 86.

Запáрлякъ, ци (Врачанско), *с. м.* Човѣкъ, който се е запекълъ, запарчилъ, та не расте, ако още и да е младъ. МСб. XIV. 198.

Запáрникъ, *с. м.* Единъ видъ ястие като попара. МСб. IX. Науч. отд. 76.

Запáрча (да се), ишъ,—чѝлъ се, *гл. свр.* отъ **запарчамъ се**. Да се се запека, да се запекатя, да се запъртача, да се запърча, да заръсна. — **ченъ**, *прич. стр.* Запеченъ, запекатенъ, запъртаченъ.

Запáрчамъ се (да се запáрча), *гл. об.* Спирамъ да раста, ако и да имамъ още врѣме за растене; запичамъ се, запекатвамъ се, запърчамъ се, заръсвамъ. *До дванáестата гóдин рáсте момчето много ýбаве, па тугйва куту* са запáрчи, *това си би веке да расте. Съ оклашникъ биятъ онѣзи дѣца, които сж* се запáрчили *и не растятъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 45. и 53.

Запáрчане, *с. ср.* отъ **запáрчамъ се**.

Запа́рче, *ум. ср.* отъ **запа́рлякъ.** Запарчено дѣте.

За́пашкамъ (Прилѣпъ) *гл. д. свър.* Да забера, да накарамъ, да заперестя, да насиля. *Каі што кондисале уште во първата вечер, іа* запашкал *за бесчестие да и праит.* МСб. X. 168,

Запека́твамъ се (да се запека́тя), *гл. об.* 1) Запарчамъ се. 2) Мжча се, силя се да направя нѣщо, което не е по силитѣ ми. *Какво си* са запекатил, *коли виж, че тизе не мож подигна тоа камик.* Врачанско, МСб. XIѴ. 198.

Запека́тване, *с. ср.* отъ **запека́твамъ се.**

Запека́тя (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. свър.* отъ **запека́твамъ се.—тенъ,** *прич. стр.* Запарченъ, запеченъ, запъртаченъ.

Запелйо́самъ (да се), *гл. свър.* отъ **запелйо́свамъ се.** Да се запелѣя.

Запелйо́свамъ се (да се запелйо́самъ), *гл. възвр.* Запелѣвамъ се. *Чи кѫде шѫ сѫ і* ѫпильо́сѫл *дѫ гу ньа́мѫ!* Търново, МСб. XѴI—XѴII 392.

Запелйо́сване, *с. ср.* отъ **запелйо́свамъ се.**

Запере́ствамъ (да запере́стя), *гл. д.* 1) Заграждамъ нѣкому пжтя и не го оставямъ да излѣзе. *Куту ни* запере́сти *у а́но, дурде го не почерпиіме не пушти́ ни да искочим.* МСб. XIѴ. 198, Врачанско. 2) Искамъ отъ нѣкого нѣщо на сила; пека, въртя, ямъ, дълбамъ. Запере́стил *ма е да му дам пари́.*

Запере́стване, *с. ср.* отъ **запере́ствамъ.**

Запере́стя, ишъ, — стилъ, *гл. свър.* отъ **запере́ствамъ. — стенъ,** *прич стр.*

Запе́чено, като *с. ср.* Излизане повънъ съ мжка; напънъ, *constipatio.* МСб. XXI. Народна медицина. 13.

За́пивникъ (с. Перущица — Пловдивско), *с. м.* Годежарь, годежникъ. *Млѫгу ви здра́ве ут мума́та, да испра́тите веіке* за́пивници, *ра́бутата е свѫ́ршена!* МСб. X. 52.

За́пивница, *с. ж.* Жена за́пивникъ; годежарка, годежница.

Запика́самъ, *гл. д. свър.* Да запикаша.

***Запика́свамъ и дапика́сувамъ** (да запикасамъ и да запика́ша), *гл. д. Гр.* Сапикасвамъ. *Беше ли и тетка ти Ленка цѫ́рква? — Не іа* запи́касав. Велес. МСб. VII. Науч, отд 462; МСб. IX. Науч. отд. 24.

Запика́сване и запика́сувапе, *с. ср.* отъ отъ **запика́свамъ.** Сапикасване.

Запика́ша, ешъ,—ка́салъ, *гл. свър.* отъ **запика́свамъ.** Да сапикаша, да запикасамъ, **—ка́санъ,** *прич. стр.* Сапикасанъ.

Запиня́лка, *с. ж.* и

Запиня́ло, *с. ср.* Прѫчка на станъ, която държи кросното съ наткачото да е опънато и да не се отвива; тя се затега въ дупката на лѣвия смокъ; затегало, крѣпалка, укрѣпалка, прѣднйо повъртало. МСб. XII. 277; XѴIII. 106.

За́пиръ, *с. м.* Запиране, спиръ, сѣдане, сѣдка. *Отъ то́гива и до сега, зимѣ-лѣтѣ тя* за́пиръ *не знае.* ПСп. 35, Леля Гена. 31.

Запитува́чка, *с. ж.* Която въ игра запитва. МСб. ѴII. 220.

Запи́хамъ (да се), *гл. свър* отъ **запи́хвамъ се.** Да се запъхтя.

Запи́хвамъ (да запи́хна), *гл. д.* запъхвамъ.

Запи́хвамъ се (да се запи́хамъ), *гл. свър.* Запъхтѣвамъ се.

Запи́хна, ешъ, — шалъ, *гл. свър.* отъ **запи́хвамъ.** Да запъхна.

За́пиша, ешъ, — шалъ, *гл. свър.* отъ **запи́шувамъ.** Да запуша, да задрѫстя, да затикна, да прѣградя.— **шанъ,** *прич. стр.* Запушенъ, задрѫстенъ, затикнатъ, прѣграденъ За́пишан *пат,* запи́шана *река.* Велесъ.

Запи́шувамъ (да за́пиша), *гл. д.* Запушвамъ, задрѫствамъ, затикамъ, запищвамъ, прѣграждамъ. *Ви́рчето* се запи́шуе, *ако на́тураш ка́менья, земьа, деланкьи.* Велесъ, МСб. VII. Науч. отд 462.

Запланинскі́, ска́, ско́, *пр.* Що е изъ-задъ планината; загорски. Иреч. Княж. Бълг. II. 315.

Заплеслѣкъ, ци (Врачанско), *с. м.* 1) Заплесване, заплесъ, заглеждане. 2) Прѣдметътъ, въ който сме се заплеснали. МСб. XIѴ. 198.

За́плестъ, ста, сто (Търново), *пр.* Заплесъ, заплеснатъ *Ни штем ни́і* за́пльѫсти витьо́ви. МСб. XIѴ. 221.

Заплитня́, *с. ж.* Заплитане, убъркване. *Ас мѫ і стра́х дѫ ни ста́ни ф ра́бутити іим ньа́куіѫ* ѫплитне́. МСб. XѴI—XѴII. 392.

Заплотя́ (да се), **и́шъ, — ти́лъ се,** *гл. свър.* отъ **заплотя́вамъ се.** Да се завъдя, да се подвъдя. **— те́нъ,** *прич. стр.* Завъденъ, подвъденъ.

Заплотя́вамъ се (да се заплотя́), *гл. възвр.* Завъждамъ се, подвъждамъ се, разплодвамъ се. *Ако беа изу́мреле си́те гьаоли, от та́іа ба́ба би се* запло́тиле *пак гьаблите.* Прилѣпъ, МСб. IѴ. 121; ПСп. 44. 249.

Заплотя́ване, *с. ср.* отъ **заплотя́вамъ се.**

За́подъ (с. Гушанци — Берковско), *с. м.* Мѣсто обърнато къмъ сѣверъ; замка. МСб. XII. 277.

Запойлка, *с. ж.* Трѣва, билка, съ която запояватъ нѣкого. *Билки* **запойлки.** Янковъ, Сб. 177.

Запокйтя, **ишъ, — тилъ,** *гл. свър.* отъ **запокйтямъ.** Да закитя, да запопратя, да захвърля. **— тенъ,** *прич. стр.* Закитенъ, запопратенъ, захвърленъ.

Запокйтямъ (да запокйтя), *гл. д.* Закитямъ, запопращамъ, захвърлямъ. *Кòі* **ажпукйти** *на детту шáпкътж тýк?* МСб XVI—XVII. 392.

Запокйтяне, *с. ср.* отъ **запокйтямъ.**

Запоклáдвамъ и запоклáждамъ (да запоклáдя), *гл ср.* Заговѣвамь.

Запоклáдване и запоклáждане, *с. ср.* отъ **запоклáдвамъ.** Заговѣване.

Запоклáдя, ишъ,—дилъ, *гл. свър.* отъ **запоклáдвамъ.** Да заговѣя.

Заполѣзвамъ (да заполѣзя), *гл. д.* Влизамъ прѣвъ нейдѣ; полѣзвамъ. *Този човѣкъ, каватъ, е* **запульáзал** *това семейство.* Добричко, МСб. X. 3.

Заполѣзване. *с. ср.* отъ **заполѣзвамъ.**

Заполѣзя, ишъ,—зилъ, *гл. свър.* отъ **заполѣзвамъ.** Да полѣзя.

Запорепамъ, *гл ср. свър.* ?
Запорепали *гъркомани.* В. „Източно Врѣме" 12 октомврия 1874 г. бр. 35.

Запóрничавъ, ва, во, *пр.* Упоритъ, инатъ, чекласъ. *Не бждú* **запóрничав,** **не бжди чекласъ.**

Запофúча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **запофúчамъ.** Да захвърля. **— ченъ,** *прич. стр.* Захвърленъ.

Запофúчамъ (да запофúча), *гл. д.* 1) Захвърлямъ надалече. *Куку* **запофúчих** *камико, та се не виде дек отиде.* МСб. XIV. 198. Врачанско. 2) Замахвамъ, замѣрвамъ, захвърлямъ възъ нѣкого съ нѣщо; закитямъ. МСб. XII. 280.

Запофúчане, *с. ср.* отъ **запофúчамъ.**

Започетѫ, éшъ,—чéтохъ,—чéлъ, *гл. д. свър.* Да почета. *Куіá ли і снжхá* **ажпучéлж** *свикжрвж, чи і тьá!* Търново, МСб. XVI — XVII. 392.

Запрегáчъ (Врачанско), *с. м.* Запращка, запрѣщка, прѣстилка, опърлячка, хута. МСб. XIV. 198.

Зáпурно, *нар.* Зáдушно, душнó. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Запурнóвина (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Голѣма горещина; тежчина, тежнина, духота, душно. сила, омалия, мараня. Изв. Слав. Семин. II. 295

Зáпусти-кýкя (Велесъ), *с. об.* Разсипникъ, прахосникъ, разоборникъ. *Кáкоф іе* **зáпусти кýкя!** *сето имање на тáтка си ќе зáпусти.* МСб. XX. Велес. 23.

Запýхамъ, *гл. д. свър.* 1) Да подкача да пухамъ. 2) Съ пухане, съ духане да загрѣя. *Іа легни зад мен, та ми* **запуаі** *грбó.* **— мъ (да се),** *гл. възвр. свър.* Съ пухане да се затопля. *А да легнем един до други. та да* **са запýаме.** Врачанско, МСб. XIV. 198.

Запѣпра, сшъ, — ралъ, *гл. свър.* отъ **запѣпрувамъ.** Да заора въ нѣщо.

Запѣпрувамъ (да запѣпра), *гл. ср.* Заоравамъ въ нѣщо. *Куту та рúтна, та ще* **запжпреш** *у земьáта.* Врачанско, МСб. XIV. 198.

Запѣпруване, *с. ср* отъ **запѣпрувамъ.**

Запърпешкамъ (с. Църско — Битолско). *гл. д. свър.* Да затрупамъ, да запрѣтамъ. *Копа колку една педа и виде одоздола еден казан пжлн со алтани. Тоі бжрго го* **запжрпешка** *со земьата пак да се не глеат.* МСб. XIX. Матер. б. 27.

Запъртáча (да се). **ишъ, — чилъ се,** *гл. свър.* отъ **запъртáчамъ се.** Да се запъртъча. **— ченъ,** *прич стр.* Станалъ запъртъкъ; запъртъченъ.

Запъртáчамъ се (да се запъртáча), *гл. об.* 1) Ставамъ, излизамъ запъртъкъ; запъртъчамъ се. 2) Запичамъ се, запърчамъ се, запарчамъ се, не вирѣя, не раста. МСб. XII. 278.

Запъртáчане, *с. ср.* отъ **запъртáчамъ се.**

Запѣрча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. свър.* отъ **запѣрчамъ се.** Да се запъртача, да се запарча. **— ченъ,** *прич. стр.* запъртаченъ, запарченъ.

Запѣрчамъ се (да се запѣрча), *гл. възвр.* Запъртачамъ се въ 2-то знач.

Запѣрчане, *с. ср.* отъ **запѣрчамъ се.**

Запѣстря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **запѣстрямъ.** Да се прошаря.

Запѣстрямъ (да запѣстря), *гл. ср.* Подкачамъ да зрѣя: зазрѣвамъ, прошарвамъ се, насурѣвамъ *Грсздиту* **ажпжстрьж.** МСб. XIV. 222 и XVI — XVII. 392, Търново.

Запѣшкамъ, *гл. д. свър.* Да затикна, да запъхна. **Запжшкáхме** *мáла цжрква.* Кукушъ, ПСп. 32. 367.

Зарáнча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **зарáнчамъ.** Да нарамча.**—ченъ,** *прич. стр.* Нарамченъ.

Зарáнчамъ (да зарáмча), *гл. д.* Турямъ прѣзъ рамо; нарамчамъ. *Аіде* **зарамчи** *торбицата, па врви с̀ овците.* МСб XIV. 198, Врачанско. **Зарáмчи** *го ва кривакъ намѣсто.* Трудъ. I. 76.

Зара́нчане, *с. ср.* отъ **зарамчамъ.** Нарамчане.

За́рана (Велесъ), *нар.* За́ранъ. *Уште на стемнето ако і́адеш со* за́рана *уште, на сиромаштина іе.* МСб. XVI—XVII. 233; XX. Велес. 23.

За́ре (Велесъ), *съюз.* Зари, зере, зеръ, защото, понеже, чунки, чункимъ. *О́фчарот, како го чу́л се за́гнал: „и ти́ си вя́к, и о́н е вя́к!" една нему, една нему, одваі го и́спуштил — го стра́ело,* за́ре, *ва́му него кье го и́зеде.* МСб. XII. 213; Безсон. Пѣсни. 22.

Заре́дица, *с. ж* 1) Зареда МСб. VII. Науч. отг. 135. 2) Марково — Пловдивско: пъню-га, лоза, китюкъ на лозе не въ реда на другитѣ, а отвънъ между редоветѣ. *Ло́зе с* **заре́дици** *мъ́чно са оре.*

Заре́дникъ, *с. м.* 1) Който работи нѣкому на зареда, а не съ пари. 2) Който има наймного овце на бачия, та пръвъ почва да бачва; стадникъ. 3) Крайщата на плиткитѣ въ ресата на коцака. 4) Плитки отъ косата на тила, които падатъ възъ коцеля; зарезци. МСб. XII. 278, Орѣховско, Ломско.

Заре́дница, *с. ж.* Която работи нѣкому на зареда, а не съ пари.

За́редъ (Дрѣновско), *с. м.* Пластъ становити камъне, които нѣйдѣ непрѣкжснато наредъ се подаватъ изъ земята. МСб. XIV. 221, **за́рьжт.**

За́рѣжъ (Велесъ), *с. м.* Въ гатанка за чорапъ: *смякна́ мрежа до* за́режа? МСб. X. 197.

Заре́зци, *с. м. мн.* Плитки като гайтани отъ кръкмитѣ и сколуфитѣ отъ странитѣ на пжтеца; заредници. МСб. XII. 278.

За́рниче, *с. ср.* Раст. *Astrantia major* МСб. XXI. Явашовъ. 47.

За́ржки-по́ржки, като *нар.* Много заржчане. **За́ржки-по́ржки** *дж до́диш,* много поржча да дойдешъ. МСб. XIV. 221.

Зарѣсвамъ и **зарѣснувамъ** (да **зарѣсна**), *гл. ср.* Запарчамъ се. Врачанско. МСб. XIV. 198.

Зарѣсване и **зарѣснуване,** *с. ср.* отъ **зарѣсвамъ.** Запарчане.

Зарѣсна, ешъ, — сналъ, *гл. свър.* отъ **зарѣсвамъ.** Да се запарча.

За́ржце, *с. ср.* Плата за работа по поржчка, ср. **ржкобо́лъ.** МСб. XII. 280.

Заса́лямъ (Трънско), *гл. д.* Посипвамъ съ нѣщо.

> Башту́ не́мам, ле́кове да тра́жи,
> Ма́кьу не́мам, ра́не да *саса́лья,*
> Сестру́ не́мам, крѣ́пе да ми тка́е,
> Льу́бе не́мам, крѣ́пе да ми пе́ре.
>
> МСб. XXI. Трънско. 58.

Заса́ляне, *с. ср.* отъ **заса́лямъ.**

Засвоя́, и́шъ,—и́лъ, *гл. свър.* отъ **засвоя́вамъ.** Да присвоя, да усвоя, да обсебя. — **е́нъ,** *прич. стр.* Присвоенъ, усвоенъ, обсебенъ.

Засвоя́вамъ (да **засвоя́**), *гл. д.* Направямъ нѣщо чуждо да стане мое; присвоявамъ, усвоявамъ, обсебявамъ. — **мъ се,** *гл. стр.* Бивамъ засвоенъ; обсебявамъ се.

Засвоя́ване, *с. ср.* отъ **засвоя́вамъ.**

Засѣвамъ (да **засѣя**), *гл. д* и *ср.* Забозавамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 23.

Засѣвамъ, *гл. ср. свър.* Да подкача да сѣвамъ; да засвѣткамъ. ПСп. 12. 124.

Засѣвъ, *с. м* Засѣване, засѣвки на свадба.

> Стояна *засѣв* засѣли,
> Засѣли и замѣсили,
> Че им ода́та не сти́гна.
>
> Якковъ, Сб. 41.

Засѣченикъ, *с. м.* Пробитъ камикъ.

> Излезла мома Германка
> На камик на *засѣченик.*
>
> Наука, I. 501.

Засѣя, ешъ, — сѣлъ, *гл. свър.* отъ **засѣвамъ.** Да забозая.

Засиленъ, лна, лно, *пр.* Усиленъ. Засилни *и вадружни трудове.*

Засинджи́ря, ишъ, — рилъ, *гл свър.* отъ **засинджи́рямъ.** — **ренъ,** *прич. стр.* Вързанъ въ синджири.

Засинджи́рямъ (да **засинджи́ря**), *гл. д.* Връзвамъ, турямъ въ синджири.

> На мина́а сно́шти у вечѐра
> Три синджи́ре се сас мла́да чѐльат,
> Мла́да чѐльат като́ мла́до цвекье,
> Навъ̀рзани и *засинджи́рени,*
>
> МСб. XI. 38, Софийско.

Засинджи́ряне, *с. ср.* отъ **засинджи́рямъ.**

За́сипъ (Орханийско), *с. м.* Болести по дѣцата, когато дишането е мжчно, като *laryngitis stridulosa, bronchitis chronica, adenopathia tracheo-bronhica* и др. т. *Вървать, че* **засипатъ** *е периоди́ческа болесть и се явява на новолуние.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65.

Заскрамя́, и́шъ,—ми́лъ (Родопитѣ), *гл. д. свър.* Да намажа печено съ скрамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 74.

За́слонъ, *с. м.* Слонъ, наслонъ, подслонъ, заклонъ, спустница, сушина, сайвантъ, сая. *Тоя* **за́слонъ** *пази говедата и конътѣ отъ вѣтъръ, дъждъ и снѣгъ.* МСб. XVIII. 5.

Засмета́ня (да се), ишъ,—нилъ се, *гл. свър.* отъ **засмета́нямъ се.**—**ненъ,** *прич. стр.*

Засметáнямъ се (да се засметáня), *гл. възвр* Покривамъ се отгорѣ като съ сметана. *Хубавиѭ цимент, кѫту гу пулеiш сѫс вудѫ, ни пáдѫ нѫ долу, кѫту пъáсѫк жми* **сѫ зѫсмитáньѫ.** Търново, МСб. XVI—XVII 393.

Засметáняне, *с. ср.* отъ **засметáнямъ се.**

За'сóбица, ?

> Че излезе Планинка девóйка,
> Ти iа фани за дéсната рáка,
> Та iа мéтни коньу *за'сóбица,*
> Донеси iа дома на дворове.
> Шапк. Сб. VI. 379.

Засополивѣя, ешъ,—вѣлъ, *гл. ср. свър.* Да ми потекатъ сополи, да стана сополивъ *Iутгувáрьа негувата думумнúца: Е бре мѫжо, е бре стáрче, шту си загурелúвел, шту си* засуцулúвел *кѫтó кóнчи путътригáчи, кѫтỳ прáси чопѫрлáчи, кѫту кóти гурелúву, кѫту кучи супулúву?* Добричко. МСб. X. 5.

Заспрáвя, ишъ,—вилъ, *гл. свър.* отъ **заспрáвямъ.** Да затъкмя.

Заспрáвямъ (да заспрáвя), *гл. д.* Закачамъ да справямъ. *И ги е от неделя време* заспрáвяла, *па ги е пратила на цветница на монастúра.* Люб н Самовили.86.

Засрѣкна (да се), ешъ,—налъ се, *гл свър.* отъ **засрѣкнувамъ се.** Да се задавя, да ми заскокне.

Засрѣкнувамъ се (да се засрѣкна), *гл свър.* Заскоква ми, отива ми въ кривата дупка; задавямъ се. *На ручанье ако са* вáсѫркнеш. *претскáжуе, оти ќе се скáраш сос некого.* Велесъ. МСб. XII. 131 *На iáденье ако* се вáсѫркнеш, *кьбтек ќе си iáл.* Велесъ, МСб. XVI — XVII. 231; XX. Велес 24.

Засрѣкнуване, *с. ср.* отъ **засрѣкнувамъ се.** *На* засѫркнуенье *децата гьи удáраiат пó гѫрп, пд уста, да им се врáти (вáлакот) да не и вáдави.* Велесъ, МСб. XVI—XVII. 231.

Застáва, *с. ж.* Черъ облакъ, задъ който се скрива слънцето или мѣсечината.

> Снóщи слънце у *вастава* зайде,
> Я отвàрань крѣваво истéче,
> Кръваво, йоще невесело.
> МСб. XVIII. 143.

Застрóювамъ (да застрóя), *гл. д.* Застройвамъ, заготвямъ, приготвямъ, затъкмявамъ. с. Ярлово—Самоковско.

> Кога било од варáна,
> Па *вастровiали* Илúа,
> Мáкьа му тражи премiéна
> И нат премiéна умира.
> Шапкар. III. 232.

Застрóйка, *с. ж.* Нѣщата, съ които застройватъ чорба; зачинка. МСб. XVIII. 67.

Заструя́, úшъ, — úлъ, *гл. свър.* отъ **заструя́вамъ.** Да завра, да зашумя

Заструя́вамъ (да заструя́), *гл. ср.* За вода: завирамъ, зашумявамъ. *Водата* заструи, почна да шуми, да завира. МСб. XVIII. 48.

Зáстѫпъ (Трѣвна) *с ж.* Стѫпка отъ животно въ замръзнала, въ засъхнала каль. МСб. XIV. 221.

Засуквáчка, *с. ж.* Справа, съ която вѫжаре усукватъ вървитѣ. ПСп. 65. 33.

Засѣркамъ, *гл. д. свър.* Да закача да съркамъ.

Затакúнямъ, *гл. д.* Затикамъ, затъквамъ, забучвамъ, забождамъ.

> Рýжице бéла, червéна,
> Да ли те майка споáжда,
> Да л' те сестрá *затакúня?*
> Софайско, ПСп. I. 165.

Затарéксамъ, *гл. свър.* отъ **затарéксовамъ.**

***Затарéксовамъ** (да затарéксамъ), *гл. д. Гр.* Посрѣщамъ гостъ добрѣ. Малко-Търново, ПСп. 15. 447.

Затарéксоване, *с. ср.* отъ **затарéксовамъ.**

Затвóрница, *с. ж.* 1) Жена, мома затворникъ. 2) Въ училище затворъ за немирни и мързеливи ученици; тъмница. МСб. XII. 278.

Зáте (с. Тресанче — Дебърско), *съюз.* Затова, по тая причина.

> Шчо ми ýдави брáта ми?
> — Брат ти бéреше свáтови
> Да зéмат млáда нéвеста,
> *Зáте* го нéго ýдавиф.
> Илиевъ, Сб. I. 273.

Затегáло, *с. ср.* Запинялка на станъ. МСб. XII. 278.

Затúлница (Горно-Джумайско), *с. ж.* Ударъ, плесница по затилъка. *Акó ти зáврьта некоа* затúлница, *ќе повнáеш тогái!* ПСп. 48. 989.

Затúля, ишъ, — лилъ, *гл. свър.* отъ **затúлямъ.** Да завратнйосамъ. — ленъ, *прич. стр.* Завратнйосанъ.

Затúлямъ (да затúля), *гл. д.* Завратнйосвамъ. Врачанско, МСб. XIV. 199.

Затúляне, *с. ср.* отъ **затúлямъ.** Завратнйосване.

Затúнвамъ се и **затúнямъ се** (да се затúня), *гл. възвр.* Падамъ въ тиня, въ каль; затъвамъ, заглебвамъ, забатачвамъ се. *Iа iѫла ма извади, бе, оти сам* са затú-

нил, *та не мба да и́скоча.* Врачанско, МСб. XIV. 199.

Зати́нване и **зати́няне,** *с. ср.* отъ **зати́нвамъ се.**

Зати́ня (да се). **ишъ, — нилъ се,** *гл. свър.* отъ **зати́нвамъ се.** Да затъна, да заглебна, да се забатача.

Затиско́лъ, *с. м.* 1) Клѣчка като чепъ за затикане дупка. 2) Затикалка, запушалка. *Іа ми дой* **затиско́ло** *на шишето.* МСб. X. 229: XII. 278; XIV. 199; XVIII. 33.

Заткава́лка, *с. ж.* Ивица платно или върви, съ които привръзватъ основата за прѣднето кросно, кога да заткаятъ; **заткавалникъ, прѣвързалникъ.** МСб. XVIII. 106.

Заткава́лникъ, *с. м.* 1) Заткавалка. 2) Въ длаба на прѣднето кросно пржчка, на която е надѣната заткавалката; **заткалникъ, привързалникъ.** МСб. XII. 278.

Затото́ля, ишъ, — лилъ, *гл. свър.* отъ **затото́лямъ.** Да задлъжнѣя, да заборчлѣя.

Затото́лямъ (да затото́ля), *гл. д.* Задлъжнѣвамъ, заборчлѣвамъ. **Затотоли́л** *го.* Грахов ско, МСб. VIII. 235.

Затото́ляне, *с. ср.* отъ **затото́лямъ.**

Затраля́вя, ишъ, — вилъ, *гл. свър.* отъ **затраля́вямъ. — венъ,** *прич. стр.* Зашеметенъ отъ силенъ ударъ.

Затраля́вямъ (да затраля́вя), *гл. д.* Залисвамъ, замайвамъ, зашеметявамъ нѣкого съ силенъ ударъ. Малко-Търново, ПСп. 15. 447.

Затраля́вяне, *с. ср.* отъ **затраля́вямъ.**

Затрубя́вамъ (да затрубя́), *гл. ср.* Затржбявамъ.

> Не ку́пи фу́рка врете́но,
> На си ку́пи пи́сан кафа́л,
> Па засвири́ и *затруби́.*
> Софийско, ПСп. I. 166.

Затура́къ, *с. м.* с.Конопчие — Чирпанско, **вжтура́к** *мьасту,* затулено мѣсто, на завѣтъ, не го хваща вѣтъръ. МСб. IX. 230.

Затученъ, на, но, *пр.* За слама, за сѣно: запарена, прогнила, или пъкъ постилана, та е смачкана и напрашена. *На кон тури слама* **затучена.** МСб. XIV. 83.

За́туша, ишъ, — шилъ, *гл. свър.* отъ **за́тушамъ.** Да задуша, да задавя. **— шенъ,** *прич. стр.* Задушенъ, задавенъ.

За́тушамъ (да за́туша), *гл. д.* Задушамъ, задавямъ. *Да те* **за́туши,** *да да́де Господ!* Клетва за човѣкъ, който се прѣструва, че го боли гърло. Велесъ, МСб. XIV. 162. **— мъ се,** *гл. възвр.* Задушамъ се, задавямъ се. МСб. XX. Велес. 24.

Зату́шане, *с. ср.* отъ **за́тушамъ.** Задушане.

Заузви́вамъ (да заузви́я), *гл. д.* Възвивамъ, завивамъ, запрѣтвамъ.

> *Заузви́ла* белѐ ру́кье,
> Запрегну́ла сви́лни ску́ти
> Нареши́ла ру́са коса́.
> МСб. XXI. Трънско. 16.

Заузви́ване, *с. ср.* отъ **заузви́вамъ.**

Заузви́я, ешъ, — ви́лъ, *гл. свър.* отъ **заузви́вамъ.** Да възвия, да възпретна.**—ви́тъ,** *прич. стр.* Възвитъ, възпретнатъ.

Зафрѣквамъ (да зафрѣкна), *гл. ср.* Завръквамъ. **Зафрѣкна** *ми ѥдна трошка́ леп у грѐлото.* Врачанско, МСб. XIV. 199.

Заха́ля (да се), ишъ, — лилъ се, *гл. свър.* отъ **заха́лямъ се.** Да се занеса. **— ленъ,** *прич. стр.* Занесенъ, захласнатъ.

Заха́лямъ се (да се заха́ля), *гл. об.* Мждрувамъ нѣщо неразумно и непотрѣбно; заносимъ се, захласвамъ се, падамъ у вѣтрища. От. Неофитъ Рилски, Блъг. Книж. III. 67.

Заха́ляне, *с. ср.* отъ **заха́лямъ се.**

Заха́мя, ишъ, — милъ, *гл. свър.* отъ **заха́мямъ.** Да захамча. **— менъ,** *прич. стр.* Захамченъ.

Заха́мямъ (да заха́мя), *гл. д.* Закачамъ, заплитамъ едно о друго като примкитѣ на мрѣжа; захамчамъ. **Заа́мих** *си главата у вжжето, та не мо́жа сега да гьа и́вва-да.* **— мъ се,** *гл. възвр.* и *стр.* Бивамъ захаменъ; заплитамъ се, захамчамъ се. Врачанско, МСб. XIV. 196 и 197.

Заха́мяне, *с. ср.* отъ **заха́мямъ.**

Захарни (да се) — нило се, *гл. безл. свър.* Да се ареса. *Ден, два поминале, лисицата не кье да си оит, чункьи и* **се заарнило.** Прилѣпъ, МСб. XI. 121. *И со волкот момчето се понаучи и му* **се заарни,** *чункьи се разгоараше и се шенеше.* Тамже, 122.

Захаро́самъ, *гл. свър.* отъ **захаро́свамъ.** Да съшекеря. **— санъ,** *прич. стр.* Съшекеренъ.

***Захаро́свамъ се** и **захаро́сувамъ се** (да се захаро́самъ), *гл. възвр. Гр.* Шекеросвамъ се, ушекерявамъ се, съшекерявамъ се, вшекерявамъ се. *Сла́ткото са е* **захаро́сало.**

Захаро́сване и **захаро́суване,** *с. ср.* отъ **захаро́свамъ се.** Шекеросване.

***Захереджи́и,** *с. м. мн. Т.* На свадба момкови, които занасятъ у момата нужнитѣ нѣща за трапезата, прѣди да сж отишли тамъ сватоветѣ. МСб. XII. 279.

Захе́цвамъ и **захе́цнувамъ** (Търново), *гл. д.* Често питамъ нѣкого за нѣщо или пъкъ

му искамъ нѣщо; екна, крънкамъ. МСб. XVI—XVII. 393.

Захе́цване и захе́цнуване, *с. ср.* отъ **захе́цвамъ.** Екнате, крънкане.

Захи́ча, ишъ, — чилъ, *гл. свър* отъ **захи́чамъ.** Да захвуча, да захутя, да попратя. — **ченъ,** *прич. стр.* Захвученъ, захутенъ, попратенъ.

Захи́чамъ (да захи́ча), *гл. д* Хвърлямъ як та; захвучвамъ, захутямъ, попратвамъ. *Дѣте бѣлѣзвито катъ го* **захичи,** *земля-та тънтѣше.* Блъг Книж. I год. III отд 216.

Захи́чане, *с. ср.* отъ **захичамъ.**

Захлѣбя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **захлѣбямъ. — бенъ,** *прич. стр.*

Захлѣбямъ (да захлѣбя), *гл. д.* 1) Захранвамъ добиче съ брашнява кърма да вържe месо. *Да се* **захлѐбьат** *волбвете, трѐбват им трици.* 2) Закачамъ, закърпямъ. *Тбі і* **зжхлѐбил** *мнбгу хбрж, чи дж вѝдим. как шж сж ржспла́штж.* Търново, МСб. XVI—XVII. 393.

Захлѣбяне, *с. ср* отъ **захлѣбямъ.**

За́хметъ (с. Гушанци), *с. м.* Часть отъ нива голѣма двѣ, три. па и повече лѣхи. МСб. XVIII. 130; ср. **за́метъ.**

Захо́денъ, на, но, *пр.* Който е останалъ неоженено на врѣме; у́ходенъ. **Зжхо́денж** *мужж*, заходница. у́ходна мома. *Ни сж гудѐт вж ньакуі́и пб* **зжхбдини** *мумѝчитж, жма извѝржт дѐту сж пб-млáди.* Търново, МСб. XVI—XVII. 393.

Захо́дямъ се (да се захо́дя), *гл. възвр.* Падамъ въ несвѣсть; заспивамъ се, забора-вямъ се. завогямъ, заходямъ, залъсвамъ. МСб. XXI. Народна медицина. 42.

Захрани́ дѣте́. Назъвание на просото въ извѣстна приказка. МСб. XVIII. 41.

Захрѣскамъ, *гл. д. свър.* Да закача да хрѣскамъ; да заблъскамъ, да забъхтя *Кб мж* **захрьáскж** *пак глжвж́тж!* Търново, МСб. XVI—XVII. 393.

Заху́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **заху́тямъ.** Да захича.—**тенъ,** *прич. стр.* Захиченъ.

Заху́тямъ (да захутя), *гл. д.* Захичамъ. с. Конопчие—Чирпанско, МСб. IX. 230, **зжху́тих.**

Заху́тяне, *с. ср.* отъ **заху́тямъ.** Захичане.

Заче́клица, *с. об.* Закачка, задорица. лѣпка. *Хáмж чи* **зжчѐклицж** *дѐти брѐеі!* Търново, МСб. XVI—XVII. 393.

За́чена, ешъ (Дебърско), *гл. д.* **вм.** да **заче́на,** да подкача. *Не су дбшол кáвга* да **за́чена.** Илиевъ, Сб. I. 126.

Зачепара́стя, ишъ, — стилъ, *гл. свър* отъ **зачепара́стямъ.** Да забера, да зачепатя. —**стенъ,** *прич стр.* Забранъ, зачепатенъ.

Зачепара́стямъ (да зачепара́стя), *гл. д.* Забирамъ, залавямъ, подкачамъ. зачепатямъ. *Кжту гу* **зжчжпжрáстиш** *ут пѐт лѐвж, чи гу дáвжі зж трѝ.* Търново, МСб. XVI — XVII. 393.

Зачепара́стяне, *с. ср.* отъ **зачепара́стямъ.**

Зачепа́тя, ишъ,—тилъ, *гл свър.* отъ **зачепа́тямъ.—тенъ,** *прич. стр.*

Зачепа́тямъ (да зачепа́тя), *гл д.* 1) Закачамъ. 2) Зачепарастямъ

Зачепа́тяне. *с ср* отъ **зачепа́тямъ.**

Заче́пя, ишъ, — пилъ, *гл. свър.* отъ **заче́пямъ.** Да закачя.—**пенъ,** *прич. стр.* Закаченъ.

Заче́пямъ (да заче́пя), *гл. д.* Закачамъ. **Зачепи́л се,** изконтилъ се и се подголѣмилъ, вавдигналъ. МСб. XXI. Трънско. 63.

Заче́пяне, *с. ср.* отъ **заче́пямъ** и **заче́пямъ се.**

Зачи́нка, *с. ж.* Разбито яйце съ малко соль, оцетъ, агурида и зеленчукъ, съ което зачинятъ, застройватъ чорба. МСб. XII. 279; XVIII. 67 *Мирудията селянинътъ сѣе въ градината си за* **зачинка.** МСб. XVIII. 161.

Зачиня, ишъ,—нилъ, *гл. свър.* отъ **зачи́нямъ.** Да застроя.—**ненъ,** *прич. стр.* Застроенъ.

Зачи́нямъ (да зачи́ня). *гл. д.* Застройвамъ чорба. МСб. XII. 279; XVIII. 62 и 67. *Трѐбе векье да* **зáчинеш** *чбрбата.* МСб. XX. Велес. 24.

Зачи́няне, *с. ср.* отъ **зачи́нямъ.** Застройване

Зачобрѣскамъ (да **зачобрѣсна),** *гл. д.* Зачебръсвамъ. МСб. XII. 279.

Зачобрѣснатъ, та, то, *прич. стр.* 1) Закаченъ малко отъ градъ, или отъ друго нѣщо. 2) Поради тежко болѣдуване или голѣма уплаха останалъ слисанъ, смахнатъ. МСб. XII. 279.

Заши́лвамъ и заши́лямъ (да заши́ля) *гл. д.* Зашилчвамъ, зашило́свамъ. *На вечерб, вемáл кумб, улезнáл у една врѐкьа, а кумашѝно му* **зашильи́л** *го осгбре.* Дупничко. МСб. X. 186; XII. 279.

Заши́лване и заши́ляне *с. ср.* отъ **заши́лвамъ.** Зашилчване.

Зашило́самъ, *гл. свър.* отъ **зашило́свамъ.** Да зашилча, да зашиля.—**санъ,** *прич. стр.* Зашилченъ, зашиленъ.

Зашило́свамъ и зашило́сувамъ (да заши-

лóсамъ), *гл. д.* Зашилчвамъ, зашилвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28; XII. 279.

Зашилóсване и **зашилóсуване**, *с. ср.* отъ **зашилóсвамъ**.

Заши́пча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **заши́пчамъ.** Да затърня. — **ченъ,** *прич. стр.* Затърненъ.

Заши́пчамъ (да заши́пча), *гл. д.* Затрупвамъ, заграждамъ съ шипки, съ търне, да се не минува; затърнявамъ. *Тя* зашипчюваше *черешитѣ съ трънливи прьчки отъ шипки и търнулки, за да не мога да са кача и да фтесвамъ.* Трудъ. II. 1236.

Заши́пчане, *с. ср.* отъ **заши́пчамъ.** Затърняване.

Зашлевя́, и́шъ, — ви́лъ, *гл. свър.* отъ **зашлéвямъ.** Да зашия, да зауша, да плесна.

Зашлéвямъ (да зашлевя́), *гл. д.* Удрямъ плесница; плесвамъ, зашивамъ, заушвамъ.

Зашлéквамъ се и **зашлéкнувамъ се** (да се зашлéкна), *гл. взвр.* Задавямъ се, засковка ми нѣщо въ гърлото. *Іа виж, какво* са зашлéкна *овцата, да не би да умре.* Врачанско, МСб. XIV. 199.

Зашлéкване и **зашлекнуване,** *с. ср.* отъ **зашлéквамъ се.** Задавяне.

Зашлéкна (да се), **ешъ, — налъ** се, *гл. свър.* отъ **зашлéквамъ се.** Да се задавя.

Зашу́мвамъ и **зашу́мямъ (да зашумя́),** *гл. д.* 1) Зашумявамъ. МСб. XII. 279.—2) Застилвамъ, покривамъ съ сѣнка; засѣнявамъ. *На насъ старитѣ е малко криво, че фиданкитѣ ни* зашумвжтъ, *но Богъ надъ тѣхъ.* Трудъ. II. 15.

Защи́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **защи́тямъ.** Да захвърля.—**тенъ,** *прич. стр.* Захвърленъ.

Защи́тямъ (да защи́тя), *гл. д.* Захвърлямъ. *Кждé* вжштúти *нóжиците ми, бре?* — **мъ се,** *гл. взвр.* Завирамъ се, вървирамъ се. *Кжко сж си* вжштúтил *там?* Търново, МСб. XVI—XVII. 393.

Защи́тяне, *с. ср.* отъ **защи́тямъ** и **защи́тямъ се.**

Защукамъ (Щипъ), *гл. ?*
Заштука, *та помжрка.* МСб. VIII. 243.

Защу́памъ, *гл. свър.* отъ **защу́пвамъ.** Да зашумя, да покрия. — **пенъ,** *прич. стр.* Зашуменъ, покритъ.

Защу́пвамъ (да защу́памъ), *гл. д.* Покривамъ, утрупвамъ, запрѣчвамъ съ слама, вършина или търне; зашумявамъ, зашумвамъ, затрънвамъ. Жштýпжли *си кржхцйти, дж ни ги кжлвжт кукóшкити.* с. Конопчие — Чирпанско, МСб. IX. 230, в. **защу́пямъ.**

Заштýпване, *с. ср.* отъ **защу́пвамъ.**

Защу́пя, ишъ — пилъ, *гл. свър.* отъ **защу́пямъ. — пенъ,** *прич. стр.*

Защу́пямъ (да защу́пя), *гл. д.* Замазвамъ вжглярска жижница съ щупъ, съ каль. *Наредятъ деблящитѣ и ги* защупватъ *съ щупъ.* МСб. XVIII. 194, в. **защу́пвамъ.**

Защу́пяне, *с. ср.* отъ **защу́пямъ.**

Зая́звамъ (да зая́зя), *гл. д.* Заячавамъ язъ съ колове и плетъ. МСб. XVIII. 181.

Зая́зване, *с. ср.* отъ **зая́звамъ.**

Зая́зя, ишъ, — зилъ, *гл. свър.* отъ **зая́звамъ. — зенъ,** *прич. стр.*

За́яшка сѣ́пка. Раст. *Asparagus tenuifolius Lam.,* в. **ба́бинъ кóсъмъ.** с. Хлѣвени, МСб. XIV. Науч. отд. 65.

Збанéцъ (Ново-село — Видинско), *с. м.* Желѣзна скоба въ долнята часть на левки на кола; в. **сбанъцъ.** МСб. XVIII. 124.

Звѣздали́я, *пр. неизм.* Що има свѣзди, що е съ звѣзди. *Турила му узда* звѣздалия. Наука. III. 472.

Звѣзда́рка (с. Аджаръ — Брѣзовско), *с. ж.* Двѣгодишна коза, ср. **звиза́рка.** МСб. X. 216.

Звѣздиче, *с. ср. ум.* Звѣздица. *Бѣло* звѣздиче, раст. *Dorycnium herbaceum Willd.* Търново, МСб. XV. Науч. отд. 26.

Звѣрка, *с. ж.* Жена, мома звѣрь. *Давéрко проклéта!* МСб. XXI. Трънско. 60.

Звѣркамъ, *гл. ср. ?*
Тя звѣркаше, *тя се възвишаваше и си въобразяваше, че знае всичко, че ще направи* ..... В. „Български Гласъ" отъ 18 юлия 1881 г. 59 бр. 3. стр. 4 стл.

Звѣрчестъ, ста, сто, *пр.* Що е като звѣрь. *Дзверко* звѣрчеста! МСб. XXI. Трънско. 60.

Звиза́рка (с. Желюша—Царибродско), *с. ж.* Дзвизарка, коза, която се кози пръвъ пжть; ср. **звѣзда́рка.** МСб. X. 216.

Зви́здя, ишъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Стоя нѣкждѣ та чакамъ нѣкого; вися, кисна нѣйдѣ безъ да имамъ работа тамъ. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Зви́зецъ и **зви́зъкъ,** *с. м.* Дзвизецъ, дзвизъкъ, овне откакъ навърши година, додѣ склопи три годинѣ. МСб. XVIII. 164.

Звичъ (Щипъ), *с. м.* Една отъ странитѣ на кокалче ашикъ; чолта, везиръ. МСб. XV. 160 и 161.

Звънка́рь и **звънкя́рь,** *с. м.* Овенъ водичъ съ звънецъ. МСб. XVIII. 164.

Згори́я, в. **сгури́я.**

Зда, ешъ, *гл. спом.* За, ща. ПСп. 44. 257.

Здигя́самъ, *гл. свър.* отъ **здигя́свамъ.** Да загасамъ, да сдигясамъ. — **санъ,** *прич. стр.* Зигасанъ, сдигясанъ.

Здигя́свамъ и **здигя́сувамъ** (**да здигя́самъ**), *гл. д. Гр.* Прѣтеглямъ, прѣмѣрвамъ нѣщо съ кантаръ, съ кжпони; сдигясвамъ. згасвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28; с. Плѣвня—Драмско. МСб. VIII. 280.

Здигя́сване и **здигя́суване**, *с. ср.* отъ **здигя́свамъ**.

Здо́ла, в. **сдо́ла**.

Здравени́нки, нка, нко, *пр. смекч.* Здравеничъкъ.

Здравени́чъкъ, чка, чко, *пр. смекч.* Здравненичъкъ, здравенинки, съвсѣмъ здравъ. *Здра́ви* **здржвнини́нки** *че́хли сж інж нидельж їим ви́дьж ра́бутттж*, скжса ги. Търново, МСб. XIV. 221.

Здраве́цъ (Търново), *с. м.* Здравъ човѣкъ, който рѣдко боледува; здравенакъ, здравица, пещерникъ. *Чу́нки пжк сжм мно́гу* **здржве́ц!** МСб. XIV. 221.

Здра́вичка, *ум. ж.* отъ **здра́вица**. *Е*, **здра́вичка** *ви!* На здраве! Трудъ. I. 520.

Здраво́вамъ, *гл. д.* Здраввамъ, цѣлувамъ ржка на свадба.

Здраво́ване, *с. ср.* отъ **здраво́вамъ**. Цалуване ржка на свадба; здрavване. МСб. XXI. Родоп. свадба. 11.

Здраво́самъ (да се), *гл. свър.* отъ **здраво́свамъ се**. Да се здрависамъ.

Здраво́свамъ се и **здраво́сувамъ се** (**да се здраво́самъ**), *гл. вз.* Здрависвамъ се. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Здра́вчовъ, ва, во, *пр.* отъ **здра́вецъ**. *Да нябере́* **здра́фчувуту** *ли́сти*. Илиевъ, Сб. I. 374.

Здравъ-ка́менъ, като *пр.* Съвсѣмъ здравъ, като камикъ здравъ. **Здравж-ка́мьжнж** *жина́ — умрьа́!* МСб. XIV. 221.

Здрѣлъ, ла, ло (Прилѣпъ), *пр.* Зрѣлъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 16.

Здри́гамъ (Велесъ), *гл. ср.* Зригамъ, ждригамъ, уригвамъ се. МСб. VII. Науч. отд. 463.

Здри́гане, *с. ср.* отъ **здри́гамъ**. Уригване.

Зебе́къ, ци, *с. м.* Народно назъвание на едно мухамеданско плѣме въ Анадолъ.

> И да знаш, че с нея идат
> Нетстотин черни арапи
> И триста голи *вибеци*.
> ПСп. 38. 253, Жеравна.

***Зебъ**, *с. м. Т.* вм. **джебъ**.

Зѣва́лица, *с. ж.* Раст. зѣйко. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Зевня́, *с. ж.* Земня. земя.

> На Ива́на голѣма́ дави́іа.
> Де́ка има сестру́ наі-у́баву,
> За нъу се е *зевньа́* размири́ла.
> МСб. XXI. Трънско. 17.

Зевня́нъ, на, но, *пр.* Земенъ.

> Гло́дже ли те, си́нко, *зевньа́на* посте́лькьа,
> Тежи́ ли ти, си́нко, *зевньа́на* зави́вка,
> Гло́дже ли те, синко ка́мена узгла́вка?
> МСб. XXI. Трънско. 17.

Зѣвъ, **зѣвове**, *с. м.* и **зѣвь**, **зѣвьта**, *с. ж.* 1) Отвори въ основата прѣдъ бърдото, дѣто минува совалката, и задъ нищелкитѣ, дѣто сж цѣповетѣ; уста. МСб. XII. 279 и XVIII. 101.—2) Въ Дебърско **зѣвове**: онаа часть, която стопанка отдѣля отъ всѣко ястие на бъдни вечерь прѣди да ядатъ и която пазятъ до Богоявление. Трудъ. II. 854.

***Зевъ**, *с. м. Т.* Зефкъ.

***Зеере́**, *с. ср. Т.* Захере.

Зѣ́йка, *с. ж.* 1) Велесъ—**зьа́іка**: раст. зѣйко. ПСп. 35. 651. *Ако тури момъкъ въ джеба си* **зьа́іка**, *момитѣ ще го зѣпатъ.* ПСп. 61. 355.—2) Въ полянска гатанка отъ Дебърско: зирка, пролука, нѣщо отворено, та зѣе. **Зе́іка** *зеет, по́д лопуф пе́ет; излези, влези, шарено внеси?* — Попътъ съ одежди. МСб. XVI—XVII. 360.

Зѣ́йко (с. Бобища—Костурско, Рѣсенъ), *с. ср.* Раст. *Anthirrhinum majus,* арслanови (арсланъ) уста, арсланче, гура, дойканче, зинилапни, зѣйка, зѣвалица, зѣплякъ, зурлички кученца, рушкп шибой, таушанче, уста, устиче, филибилвйче, ябанско цвѣте. ПСп. 61. 355.

Зела́никъ, *с. м.* Зелникъ. *Сво́то іаіце у еде́н* **зела́ник**. МСб. XXI. Трънско. 62

Зе́лена голи́я. Раст. алабашъ.

Зелена́къ, *с. м.* Зеленъ плодъ; зеленяшъ. *Кру́ши* **зеленаци**.

Зеле́на муха́. Насѣкомо *Lucilia caesar*. ПСп. 60. 874.

Зелени́къ (Троянъ, Тетевенъ), *с. м.* Раст. *Prunus Laurocerasus,* зеленика. МСб. XIV. Науч. отд. 77.

Зелени́шка (Чепинско), *с. ж.* Малка ливада; ливадка. *Една тримгленна прѣлѣстна вѣчно зелена* **зеленишка**, *насадена изъ около съ млади върби, лѣски и други дървета* МСб. III. Науч. отд. 379.

> Ела́ да се́днеш, Мехме́де,
> На та́іа ра́вна пульа́на,
> На та́іа *зелени́шка* зеле́на.
> МСб. XII. 28.

Зеленишъ, *с. м. съб.* Зеленина дърве, цвѣтя и др. *Въ дворовстѣ има* **зеленишъ**, *особено овощни дървета.* Родопитѣ, ПСп. 57. 594.

Зелёнка, *с. ж.* Тъкната съ зелена трѣва бѣлѣжка на основа, когато я навиватъ, за мѣрка, за да знаятъ колко сѫ изтъкали; зеленко. *Иска ли до прѣвата* **зелёнка?** Врачанско, МСб. XIV. 199.

Зелёнко, *с. ср.* Зеленка. *Дойдох до* **зеленкото.** МСб. XVIII. 102.

Зелено конче. Насѣкомо *Locusta viridisima.* ПСп. 60. 879.

Зеленото, като *с. ср.* Зеленъ мъхъ по керемиди на покривъ. МСб. XXI. Народна медицина. 63.

Зелёнъ, *с. м.* и **зелень,** *с. ж.* Зеленчукъ, зеленина, зеленило. МСб. X. 230; XVIII. 159 и 161; ПСп. 62. 12.

Зелёнъ джигéръ. Раст. какуле, чай. МСб. XXI. Народна медицина. 60.

Зеленъ лукъ. Раст. празя лукъ, празъ, праса, прасъ. МСб. VII. 232; XVIII. 78. 161.

Зеленяшъ, *с. м. съб.* Зеленакъ. *Не деі іа тоъ* **зеленьаш,** *че ш та фане треска.* Врачанско, МСб. XIV. 199.

Зели́ бостáнъ (Струмица, Паланка), *с. м.* Раст. бахче-гйозелъ. ПСп. 61. 350.

***Зелимкадé** (с. Петричъ — Сѣрско), *с. ср. Т.* Раст. *Narcissus poeticus,* зеремкаде, зъремка, зъръмка, зърнакаде, мергишеле, чарчичокъ, шишарка, щърково цвѣте, щръкоцвѣкье. ПСп. 61. 351.

Зéлна (да се), **ешъ, — нáлъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се раззеленя, да се зазеленя. *Цьáлата планинá са е* **велнáла.** *Куту ш са* **вéлнат** *нáпролет онѝа ми ти ливáди.*

Зéлявя се, ишъ се (Мияци — Дебърско: **се вéльава**), *гл. об.* Кикотя се, хиля се, кискамъ се, смѣя се безъ причина; зѫбя се. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Земленѣрка, *с. ж.* Животина *Piscicola geometra,* рибова піявица (научно). МСб. VII. Науч. отд. 343.

Землище, *с. ср.* Земята на една община; мера, топракъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 179. *Лóзето им е в Мáрковско* **землѝште.**

Зéмна я́бълка (Битоля), *с. ж.* Раст. и плодъ ерь-алмасѫ. ПСп. 61. 360.

Зéмнѣя, ешъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Мръзна, треперя отъ студъ; зебна, земна. Изв. Слав. Семин. II. 295.

Земновѝна (Костурско), *с. ж.* Миризма на земя; землювина. *Шчо мирѝсаш* **земновина?** МСб. XV. Науч. отд. 600. 58.

Зéмнянъ, на, но (Велесъ), *пр.* отъ **зéмня.** Земенъ, землянъ. **Зéмньано** *тенджере.* МСб. XX. Вел. с. 25.

Земювина (Прилѣпъ), *с. ж.* Земновина. *У, бре брат, што вака ми мирѝсаш* **земьувина** *и мувлоина?* МСб. XV. Науч. отд. 600. 28.

Земя́, вм. **зъмя́, змия.**

Зѣпка, *с. ж.* Раст. водияче. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Зердáвъ, ва, во, *пр.* Що е направенъ отъ кожата на зердавá. *По* **зердáва** *кáпа.* ПСп. 9. 90.

> Веселъ Марко веселъ коня езди,
> А сега го невесело езди,
> Самуръ кожухъ наопоко носи,
> *Зердавъ* калпакъ надъ очи надноси.
>
> Блъг. Книж. I. 159.

Зердѝчавъ, ва, во, *пр. ?*
Зердичавъ *корень.* Трудъ. II. 197.

***Зеремкадé,** *с. ср. Т.* Раст. зелимкаде. МСб. IX. Науч. отд. 409.

Зерзевулъ (Прилѣпъ), *с. м.* Дяволъ велзевулъ. МСб. XV. 82.

Зеркула (с. с. Марково, Таптъкъ — Варненско), *с. ж.* Раст. *Plumbago europaea,* саракофай. царковай. МСб. XXI. Явашовъ. 32.

***Зéстре,** *с. ср.* Зестра. ПСп. 18. 419.

Зéтовъ, ва, во, *пр.* Зетевъ. *Пó-арно е да седим на сѝноо бунѝште, одóшто на* **зетоо** *óгништо.* МСб. IV. 238.

***Зефéтъ,** *с. м. Т.* вм. **зиафéтъ.**

***Зефкъ,** *с. м. Т.* Зевкъ, веселба. *Който хóди на* **зефкъ** *и на ахенкъ то са чете се катó когѝ е краль.* ПСп. 44. 185.

Зѣянъ, на, но (Велесъ), *пр.* Отворенъ, непокритъ, незахлупенъ, ачикъ. *Да се пие* **зьáано** *вѝно нечѝнило— кье зьáало сѝрцето за вѝно* МСб. VII. 125. *Водá* **зьáана** *не бива да се пие, оши човецитѣ кье зьáат по таі, кої пие таква вода.* Щипъ. МСб X. 125.

***Знамéтъ,** *с. м. Т.* Имотъ. владение на спахия заимъ. ПСп. 65. 642; Иреч. княж. Бълг. II. 554.

Зивнѝца (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Плодъ диня. МСб. VIII. 280.

Зигáсамъ, *гл. свър.* отъ **зигáсвамъ.** Да здигясамъ. — **санъ,** *прич. стр.* Здигясанъ.

***Зигáсвамъ** и **зигáсувамъ** (да **зигасамъ**), *гл. д. Гр.* Здигясвамъ.

Зиля́самъ, *гл. свър.* отъ **зиля́свамъ.** Да зилйосамъ.

***Зиля́свамъ** и **зиля́сувамъ** (да **зиля́самъ**) *гл. ср. Гр.* Зилйосвамъ, завиждамъ. *Сáмж си іе* **зиля́сжлж.** Илиевъ, Сб. I. 342.

Зиля́сване и **зиля́сувание,** *с. ср.* отъ **зиля́свамъ.**

Зинáло, *с. ср.* Желѣзно сѣчиво, съ което налбантинъ чисти копитото на добитъкъ, кога да го кове. МСб. XVIII. 193.

Зи́маница, *с. ж.* Щото има нѣкой да зима отъ другиго; земанка, зиманка. МСб. XVIII. 100.

Зи́мемъ, *нар.* Зимно врѣме, зимѣ. Трудъ I. 1444.

Зимникйня, *с. ж.* Раст. и плодъ бардачка слива. Наука. II. 82.

Зи́но (Велесъ), *с. ср.* Зима. *Зи́мно време ла́каньот кога го расчепкуіат, ако на́ідат на́тре то́пка джгу́ра, кье и́ма го́лемо* **зи́но.** *Сви́ньа окулу Бо́жикъ кога ко́лат, гледат на слезенката: дали е* **зи́мото** *на́прет, или е на́зат; а́ко е дебелото на́прет, на́прет би́ло* **зи́мото.** МСб. XIII. 172.

Зимоврахъ (Охридъ), *с. м.* Заравяне лозята есень; зимопрахъ. Съобщилъ Климентъ Точковъ.

Зимовраша, **ишь,—шилъ** (Охридъ), *гл. д.* Заравямъ, възривамъ лозя есень. **Зимовра́шихме** *лозьата.* Съобщилъ Климентъ Точковъ.

Зимовра́шене, *с. ср.* отъ **зимовраша.**

Зимозеленъ, *с. м* Раст. *Vinca minor*, зимзеленъ, зеленика. МСб. XII. Науч. отд. 33.

Зимомо́рливъ, ва, во, *пр.* Заморливъ, заморничавъ, зиморличавъ, зиморливъ, зимурлявъ. МСб. XII. 280.

Зимо́рличавъ, ва, во (Търново), *пр.* Зимоморливъ. **Зимо́рличжф** *чувек*, зиморливецъ, МСб. XIV. 221.

Зи́моска (Велесъ), *нар.* Зимѣ, зимаска, зимасъ. *„За* **зи́моска** *зи́маі сега пердуви со кьу́риіа да не умреш“, се смеіат со петел гол.* МСб. XVI — XVII. 228; XX. Велес. 26.

Зи́мурлявъ, ва, во (Мияци Дебърска), *пр.* Зимоморливъ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Зимю́ръ (с. Кононче—Чирпанско), *с. м.* Риба зимийорка. *Изпльа́вгж сж кжту* **зимьу́р.** МСб. IX. 229.

Зи́ркавъ, ва, во (Търново), *пр* Който не довижда; джуркавъ, журкавъ, мижурлавъ, палавъ. МСб. XIV. 221.

Зисъ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* **вм. зидъ.** МСб. VIII. 280.

Зи́фосъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Ядецъ. *Петреве му извлеве* **зи́фос** *рабо́тата*, нафиле, безъ полза, несполучливо. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Зла свѣкърва. Цвѣте нѣкакво. Сопотъ, Ив. Вазовъ въ „Наука“ II. 170.

Зла́тенъ, на, но, *пр.* Злать, златенъ. *Зоп го зоби́ла* **зла́тена** *пче́ни́ца.* ПСп. 43. 141.

Злати́я (Плѣвенско), *с. ж.* Широко поле съ добра паша, съ злачна трѣва и изобилна вода, дѣто може да пасе и да се гони добитъкъ и стока МСб. XII. 280. *Широки* **златии** *за паша.* МСб. XVIII. 4.

Златнокри́лица, *с. ж.* Която има златни крилѣ. *Змеица* **златнокрилица.** ПСБр. XI —XII. 165.

Златноко́съ, са, со, *пр.* Златнокосъ.

Чу́ли сми тж, тж сми душле́,
Чи си и́мжл инна́ си́нж
Зла́тнумко́сж, шесто́мпржстж.
Илиевъ, Сб. I. 79.

Златокри́лци, *с. ж. мн.* Животни съ златни крила; златокрилки. *Пти́ци* **златокри́лци.** ПСп. 39. 466.

Златопе́рка (Самоковъ), *с. ж.* Птица съ златни пера.

Дружи́на ти по го́ра оідо́а,
Та че ловат па́тки *златопе́рки.*
МСб. XII. 61.

Златопрѣстъ, ста, сто, *пр.* Що има злати пръсте.

Куга́ са на зад пувъ́рна,
Чи то и́ не́ма де́гиту,
Де́титу златоу́стуту,
Де́титу *златопръстуту.*
Трѣвна, ПСп. 40. 654.

Злату́ровъ, ва, во, *пр.* отъ **злату́ръ.** Златоровъ. *Сеялж іе Янж две по́ле буси́лек, трете* **злату́рову.** Илиевъ, Сб. I. 350.

Злѣза́, **вм. жлѣза́.** ПСп. 44. 257.

Зловливъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Злобенъ, злобявъ, зълъ. *И бидеіким била* **злобли**ва, *измислила една итрос.* МСб XII. 205.

Зло́бявъ, ва, во (Търново), *пр.* Зълъ. МСб. XIV. 221.

Зло́ва, *пр. ж.* Зла, лоша; срѣща се въ гатанка за сѣкира, отъ Велесъ: **зло́ва** *ку́чка го́ра ла́е?* МСб. X. 196.

Зловѣсть, *с. ж.* Зла, лоша вѣсть, лошотия. *Ако невѣстата си е упазила дѣвството, то бива благовѣсть тая нощь и радость голѣма, ако ли не, то бива* **зловѣсть** *и скръбь голѣма.* Наука. III. 355.

Злопѣлтъ, та, то (Еленско), *пр.* Лютопълтъ. **Злупжлтж** *жинж́.* МСб. XIV. 221.

Злочестя́, и́шъ, — сти́лъ, *гл. д.* Докарвамъ злочестини, направямъ нѣкого злочестъ.

Години, години, години злочести,
Сега ли наідохте сега да доідете,
Сега да доідете та мен да злочестите?
МСб. XVI—XVII, 88.

Злоя́дъ, да, до (Търново), *пр.* Който не яде много, не яде всичко, а пробира; муханатъ на ядене. **Злуіа́ду** *дети.* МСб. XIV. 221.

Злѣчка (Ловечъ), *с. ж.* Раст. *Erythraea*

Centaurium Pers., самакитка, тряска, тряскавиче. МСб. XIV. Науч. отд. 46.

Змиеглáвче, *с. ср.* Растение нѣкакво. ПСп. 9. 133.

Змиенъ, на, но, *пр.* Змиинъ, зъминъ.

Змиенъ лукъ (Рѣсенъ), *с. м.* Раст. *Ornithogalum divergens,* змиулецъ, крóмидка, лýчка, чáвкинъ лукъ, щрѣкови лукъ, щрѣковъ лукъ. ПСп. 61. 346.

Змиина пчéнка (с. Айтосъ — Леринско), *с. ж.* Раст. билчина. ПСп. 61. 351.

Змийна пчéнка (Крушево, с. Смилево—Битолско), *с. ж.* Раст. змиянецъ. ПСп. 61. 359.

Змийникъ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Раст. дивъ лападъ, дервишко пишче. Кога порасте, стъблото му е шарено и прилича на змия. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Змийска трѣва. Раст. *Veronica Chamaedris*, прѣварче. МСб. XXI Явашовъ. 20,XXI. Народна медицина. 62; ПСп. 9. 133.

Змийски езикъ. Раст. нѣкакво. ПСп. 9 133.

Змийски лáпадъ (Ловечъ), *с. м.* Раст. змийски папуръ. МСб. XIV. Науч. отд. 68.

Змийски папýръ. Раст. *Arum italicum Mill.*, змийско грозде, змийски лападъ, зъмениче, козлецъ, мече въртено. МСб. XV. Науч. отд. 84.

Змийско цвѣте. 1) Раст. *Hyosyamus niger,* блѣкъ, блѣнъ, блѣника, буника, гърне гърненца, блѣно биле, зъбова билка, пишбобъ, пиши-попъ, полудѣвка, попадийка, попъ-попъ-попадийка, шарка. МСб. XXI.Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 79. Трънско 2) Раст. змиянецъ.

Змийца, *с. ж.* Назъвание на сабля остра и тънка.

Toi са качи́ на вра́ньа ко́нче
И намéри пýшка ми боіліа,
И припáса сáбльа ми *змііца.*
МСб. XVI—XVII. 175.

Змиово грóзье (с. Баница — Леринско), *с. ср.* Раст. кукави́чино грóзье. ПСп. 61. 346.

Змиулецъ (с. Буково — Битолско), *с. м.* Раст. змиенъ лукъ. ПСп. 61. 346.

Змиявикъ (Трънско), *с. м.* Камикъ зеленикавъ амфиболитъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 487.

Змиянецъ (с. Беглерово — Кукушко), *с. м.* Раст. *Arum maculatum,* змийна пченка, змиино (змийско) грозде, зъмско (зъминско) грозде, зъмски мисиръ, зайча пишка, козлецъ, мечкина пченка. ПСп. 61. 359; Иреч. Княж. Бълг. I. 40 и 110.

Змиярница, *с. ж.* Змище, змѣйница, котило, мрътвило. Любен. Баба Ега. 14. *Сгнели сж се като змии въ* змиярница. ПСп. 9. 130.

Знакъ, *с. м.* Въ Ново-Село — Видинско каменъ кръстъ на оброчище; записъ. ПСп. 36. 970.

Знáно (Велесъ), *нар. На* знáно, съ знаене, съзнателно. *На* знáно *ако óмкрсиш чóвека, греот му го вúмаш тú* МСб. XVI —XVII. 235.

Знáоренъ, рна, рно (Софийско), *пр.* Който знае, разбира отъ нѣщо. *Пó старите и по* знáорните *лъýгье думáли: товá іе áлу! товá іе áлу!* МСб. IX. 204.

Знóба, *с. ж.* Болезнено състояние *Kachexia,* влачи много врѣме, до петь годинъ, и не може да се познае, каква е болесть; болниятъ накраки линѣе, жълтѣе и умира слѣдъ малко лежане; наричатъ я и *красникъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 6. *Такъвъ маджунъ даватъ всѣка заранъ по една лъжичка на гладно сърце на болни отъ* зноба. Такие. 4.

Знóене, *с. ср.* отъ **знóя.** Знаене.

Знóя, ешъ (Дебърско), *гл. д.* Зная; познавамъ. ПСпБр. XI—XII. 159.

Ай ти тéбе дзвéздо вечéрнице,
Кж те прáша, прáво да ми кáжеш:
Да не *знóеш* Сéка лýдо дéте?
Илиевъ, Сб. I. 119.

Зобори́на (Врачанско), *с. ж.* Заборина, зуборина, опашина, почивки. *Каде си остáвила* зобори́ната, *да зема да дам на кокошките.* МСб. XIV. 199.

Зóвирамъ (да зóвра), *гл ср.* Завирамъ, възвирамъ. *Іанúгава ýште не е* зóврела. МСб. XX. Велес. 26 *Цу́рфци да* зóвриеш *да дáде Гóспод! Цу́рфци да* зóвриеш *цурнóглавци!* така кълнятъ въ Велесъ немирни дѣца. МСб XIV. 170.

Зови́ране, *с. ср.* отъ **зóвирамъ.** Завиране.

Зóвра, ешъ, и **зóвриешъ,** *гл свър.* отъ **зóвирамъ.** Да завря́, да възвря́.

***Зогáръ,** *с. м.* Загаръ, загъръ, зъгъръ.

Печальи́ли два дóбра рáньени,
Печальи́ли два сóкла шáрени,
Печальи́ли хъ́ртье и *зогáрье.*
ПСп. 28. 615, Самоковъ.

Зодъ, *с. м.* Глечъ, поливъ, мюртезенкъ. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 848.

Зóекъ (с. Галичникъ — Дебърско), *с. м.* Заякъ, заецъ, заекъ, заенцъ, зóйцъ. ПСп. 39. 396.

Золáвъ, ва, во (с. Конопчие—Чирпанско), *пр.* Неравенъ, грапавъ. МСб. IX. 229. зулáф.

Золáшъ (Врачанско), *с. м.* Пѣсъчлива земя, пѣсъчливо мѣсто. *На тóа* золáш *не може да расте никáква гад.* Золáш *много іаде колата.* МСб. XIV. 199.

Зо́мба (с. Галичникъ — Дебърско), *с. ж.* Единъ бѣлѣгъ, рѣзнатъ на ухо на овца за познаване; зумбб. ПСп. 61. 337.

Зомбъ (Македония), *с. м.* Зѫбъ. Трудъ. I. 758.

Зорба́ (Котелъ: зурбѫ), *с. ж.* Много люде, калабалъкъ, тумба. МСб. XV. 184.

Зо́ремъ, *нар.* Въ зори, рано. Трудъ. I 1444.

Зо́рна (Шуменско, Търновско), *нар.* Зарань.

> Да свири *зорна* и вечер:
> Вечер ми по седенките,
> *Зорна* ми по кладенците,
> Пладне ми по беленките.
> МСб. VI. 82.

Зорня́ча (с. Копиловци — Берковско), *с. ж.* Звѣзда зорница. МСб. XII. 280.

Зо́ря (Еркечко — Варненско), *нар.* Утрѣ, зара́нъ.

Зо́що и **за́ощо** (Велесъ), *съюз.* Защо, защото, понеже. „*Зо́што, за ка́ко?*" *па гьи порасцра́шуе.* МСб. XII. 214. *До четири́iесе дена, до́дека е леунка жената, бгьин да по́сркаш, не да́ваiат,* зошто *млекото къе и се земе на жената.* МСб. XIII. 173. *Ух, зошто си, што не ви́не земiа, та да те гя́лтне!* МСб. XIV. 169; XX. Велес. 26.

Зри́гамъ (Велесъ), *гл. ср.* Здригамъ, жлригамъ. МСб. VII. Науч. отд. 463.

Зри́гане, *с. ср.* отъ **зри́гамъ.** Здригане, жлригане.

Зрѣцки (Велесъ), *с. ж. мн.* Дзърцки, зъркели. МСб. XX. Велес. 26, **върцкьи.**

Зрѣча, ишъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Джаря. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Зу́ка, *с. ж.* Раст. дзука. *По краищата расте тръстакъ, папуръ и зука.* Трудъ. I. 773.

Зулу́хавъ, ва, во, *пр.* Залухавъ, щуръ, щуроглавъ, сбърканъ, замаянъ. *Ходи като* зулуава *кокошка.* МСб. XVIII. 172.

Зумбо́ (Родопитѣ), *с. ср.* Ень дупка въ ухо на овца; зомба. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 86.

***Зу́на,** *с. ж. Гр.* Зона. МСб. IX. Науч. отд. 150; ПСп. 18. 400.

Зу́рамъ (Либяхово), *гл. ср.* Свиря съ кемане. МСб. XV. Книжов. отд. 54.

Зу́ране, *с. ср.* отъ **зу́рамъ.**

Зу́цна, ешъ, — налъ (Врачанско), *гл. ср. свър.* 1) Рева, плача. *Какво си* вуцна́л *па ти, бе, отоза́ран, па не млки́наш.* 2) Вѣя, духамъ. *Па тоа ветър, ка iе* вуцна́л *от вчера, па не мисли и да стаiа.* МСб. XIV. 199.

Зѫбобо́лъ, *с. м.* Болесть *Odontalgia.* МСб. XXI. Народна медицина. 11.

Зѫбова би́лка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Раст. змийско цвѣте въ 1-то знам. ПСп. 61. 356.

Зъвни́къ, *с. м.* Зевникъ, земникъ, зимникъ.

***Зъгѣ́ръ,** *с. м. Т.* Ловчийско куче; загаръ, загъръ, копой, хрътка. МСб. IX. Науч. отд. 153.

> Просту тебѣ коньи, емъ соколи,
> Просту тебѣ жрти, емъ *вжгжри,*
> За да одишъ по лова по гора.
> Милад. Сб. 52 стр.

> И си отмафъ две бѣли проскури
> Отъ моя-та мила стара майка,
> И разкаршифъ на хжрти, *вжгжри;*
> Харти ядатъ, *вжгжри* не ядатъ.
> Милад. Сб. 67 стр.

Зѣзна, ешъ, — **налъ,** *гл. ср.* Треперя отъ студъ; дзъзна, дзубруя.

Зѣзнате и **зѣзпене,** *с. ср.* отъ **зѣзна.**

Зѣмбци (Ново-селс—Видинско), *с. м. мн.* Зѫбецъ въ 4-то знамен. МСб. XII. 280 и XVIII. 106.

Зъмениче, *с. ср.* Раст. змийски лападъ. МСб. XXI Народна медицина. 12.

Зъми́нско грозде (Търново), *с. ср.* Раст. змиянецъ. МСб XIV. 222, **вжми́нску гро́зди.**

Зѣмска пре́жда (Ловечъ), *с. ж.* Раст. *Cuscuta Epithymum Murr.,* кукувича прежда. МСб. XV. Науч. отд. 54.

Зѣмска трѣва́. 1) Раст. *Potentilla argentea,* дива ягода, иланъ-оту. лехусниче, очеболецъ, петопръстица, петопръстче, подѫбецъ, прозориче, прозорче, прозорниче, твърдецъ, усойна трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 44. с. Деведжи-кьой — Добричко. 2) Раст. бабиче въ 4-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 28, Разградско.

Зѣмски гли́сте. Болесть нѣкаква по добитъка.

Зѣмски миси́ръ. Раст. змиянецъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 110 и II. 842.

Зѣмски утро́вникъ (с. Микре — Ловечко), *с. м.* Раст. *Veronica multifida.* МСб. XIV. Науч. отъ. 50.

Зѣмско гро́зде. Раст. змиянецъ.

Зъмча́га, *ув. ж* отъ **зъмя.** Зъмчура.

Зъмчу́ра, *с. ж ув.* отъ **зъмя́.** Зъмчага. *Мо́i ли́ iско́чи ньа́куi* вжмчу́рж *ут там, дж тж уха́пи, чи шж ви́диш!* МСб. XVI — XVII. 392.

Зъна́ (Софийско), *с. ж.* ? *Ако има* зъна, *когато изгрѣва слънцето, то врѣмето прѣзъ деня ще бѫде лошо.* Зъната *свѣти по малко като зара́ (малко слън-*

це) и бива винаги отъ десната страна на слънцето; зъната *се явява и на западъ.* МСб. XIII. 164.

Зѣнга (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Подвърляне нѣкого нагорѣ да падне на гърба си за наказание, дѣто се е изпусналъ прѣдъ люде. МСб. VIII. 250.

Зъпкало, *с. ср.* Желѣзно клепало; дрънкало, билце.

Зѣнкамъ (да зѣнна), *гл. д. и ср.* Дзънкамъ, цънкамъ, дрънкамъ. ПСп. 44. 255.

Зѣнкане, *с. ср.* отъ **зѣнкамъ.** Дзънкане.

Зѣнна, ешъ, — **нáлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **зѣнкамъ.** Да дзънна.

Зърнúка, *с. ж.* Раст. зърнастецъ, зърнецъ, дива боя, джехри боя, жълта боя. Иреч. Княж. Бълг. II. 96.

Зѣрцки (Велесъ), в. **зрѣцки.**

Зѣрча, ишъ, в. **зрѣча.**

Зърѣмка (Кукушъ), *с. ж.* Раст. зелинкадé. ПСп. 61. 351.

Зюнбúлче, *с. ср.* вм **зюмбýлче.** *Диво* зюнбилче, раст. *Hyacinthella leucophaea Stev.* МСб XIV. Науч. отд. 67, Ловечъ.

***Зюртлúсвамъ** и **зюртлúсувамъ** (да зюртлúша), *гл. ср. Т.* Ставамъ зюртъ; осиромашевамъ, одрипавѣвамъ.

Зюртлúсване и **зюртлúсуване,** *с. ср.* отъ **зюртлúсвамъ.** Осиромашеване.

Зюртлúша, ешъ, — **лúсалъ,** *гл. свър.* отъ **зюртлúсвамъ.** Да осиромашея.

Зябъ (Тетевенъ), *с. м.* Зѫбъ. Трудъ. I. 758.

Зя́йка, зя́я, зя́янъ (Велесъ), в. **зѣйка, зѣя, зѣянъ.**

И. и. *и.*

И, *мѣстоим.* Той, въ пѣсень отъ Видинско.

> Ако лú мя ú надбързú,
> Да ми зѣме мúлж сéстрж;
> Ако лú го ю надбързж,
> Да му зѣмж дóбра кóню.
> Безон. Пѣсни. 6. ж.

Йва (Врачанско), *с. ж.* Двата края на тъкань откамъ дължината; кенаръ. *Нема какво да изрезваш от платнóто, туку вашиваі* **ива** *с* **ива.** МСб. XIV. 199.

***Иваéтъ,** *с. м. Т.* Нѣщо обречено; оброкъ. *Кое момче има майстор на майстора си требе да даде 25 гр* **иваетъ,** *кому е умрѣлъ майстора му да му вема иснафа* **иваета** *25 гр.* ПСп. 62. 880.

Ивáново хóро. Едно хоро, което играятъ въ Орѣховско. МСб. XII. 280.

Ивáномство, *с. ср.* Иованомство, побратимство.

> Калесал е Богдан іунак
> От краі до краі фрет по света
> *Иваномству,* побратимству.
> МСб. VII. 8. Варненско.

Ивачка (Троянъ), *с. ж.* Раст. дърво ива. МСб. XIV. Науч. отд. 62.

Ивлига (Врачанско), *с. ж.* Птичка *Falco tinnunculus,* авлига. МСб. XV. Науч. отд. 600. 47.

Игленúца, *с. ж.* Игленикъ. МСб. XII. 280.

Иглетáрь, *с. м.* Голѣма игла. *Ав сэм козел дран, дран недодрáн, клан. клан недоклáн, очи ми са* **иглетáре,** *ýши ми са лапатаре!*

Йглици (Дебъръ), *с. ж. мн.* Раст. бодланка. ПСп. 61. 345.

Иглúще, *ув. ср.* отъ **иглá.** *Има упáхчиштеа катý крбсну дльоага и забúшта катý* **иглúшта.** МСб. VIII. 215.

Игорúда, *с. ж.* Агорида, ягорида. МСб. XVIII. 158.

Игрáнка (Ахѫ-Челебийско), *с. ж.* Игра, играчка. *Тáеа* **игрáнка** *зувеáт арнаýтка.* МСб. XV. 151.

Игрáчкомъ, *нар.* Съ игране, играешкомъ.

> Мúло цървéно іабъко,
> Та кáде си ми игрáло,
> *Игрáчкум* дóма си дóйде?
> Марновско, ПСп. 47. 809.

Игрохóрци, *с. м. мн.* Които обичатъ и умѣятъ да играятъ хоро. Изв. Слав. Семин. II. 296.

> И іазе сам аідучка даштерка,
> И моите браікьа са аідуци,
> Ем аідуци, ем па *игроорци.*
> МСб. XVI—XVII. 125.

***Идарé,** *с. ср. Т. Не ма струва* **идарé,** не мога да се прѣхраня отъ него. МСб. XV. Науч. отд. Слав. 10.

***Иджéлъ,** *с. м. Т.* Еджелъ, врѣмето, отъ сѫдбата прѣдоопрѣдѣлено за смърть. *Турцитѣ отъ чумата не бѣгатъ, защото я считатъ за* **иджелъ.** Трудъ II. 966.

Иджú-биджú (Котелъ) *с. об.* Отбрано ястие. *Тóі ни съáдж нж суфрж сжс кжкó дж іж; се* **иджú-биджú** *іжде.* МСб. XV. 184.

Иджранъ (Прилѣпъ), *с. м.* ? *Чоек, што си іади от се што се іади и не пребира, коа къе умри и къе го закопаат, земьата къе го изеела открai докрai нигде на коскьите не ке му остаела нешто* **иджран.** МСб. XVI—XVII 239.

Идица, *с. ж.* Кобила идоцъ, идичъ.

> Тога тая лична деліа
> Слезе отъ сива *идица,*
> Маздракъ си удри на земя,
> Вързва коня за маздракъ.
> Милад. Сб. 30 стр.

Йéмешъ, *с. м.* Лемешъ, палечникъ, палешникъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 183.

Йжа, *с. ж.* в. **хижа.**

Иждúмямъ (да иждимя́), *гл ср.* Издúмямъ. МСб. XII. 281.

Йжнувамъ, *гл. ср* Пладнувамъ, ужинамъ. МСб. XIII. Книж. отд. 38.

Ижóвина, *с ж.* Ежевина. Верков. Песме. 159.

Изá, *с. ж.* Раст. и плодъ *Triticum spelta,* видъ жито; лимецъ, капладжа. Иреч. Княж. Бълг. I. 201 и II. 189.

Избáбямъ (да избáбя), *гл. д.* Хващамъ, донасямъ дѣте; избабувамъ. *Еднуш една бáба* **избáбила** *єдно дете и іе вúкнале да бáбит друго мєсто.* МСб. XIII. 140, Охридъ.

Избѣ́женъ, жна, жно (с. Арбанасе — Търновско), *пр.* Що може да се избѣгне, да се отмине да не стане. *Женинuту ни іе нєшту* **інзбéжну.** МСб. XVI—XVII. 393.

Изберка (с. Никюпъ — Търновско), *с. ж.* Мѫжки конопи, съ тичинкови цвѣтове. МСб. XVI—XVII. 393.

Избúй-кóлецъ, *с. м.* Който никадѣ не се свърта, не го сдържа да сѣди, който нѣма никакъвъ занаятъ; скитникъ, хаймана, капасъзинъ. МСб. XII. 281.

Избирнáкъ (Търново), *с. м.* Нѣщо останало слѣдъ избиране по-свѣсното. *Ас ни штѫ дѫ ми давѫш уд* **избирнáкѫ**—*дáі ми хýбѫвѫ стóкѫ.* МСб. XVI—XVII. 393.

Изблудѣвамъ (да изблудѣя), *гл. ср.* Избутѣвамъ, избухтѣвамъ. **Изблудѣло** *като бутѣла тиква.*

Изблудѣване, *с. ср.* отъ **изблудѣвамъ.**

Изблудѣя, ешъ, — дѣлъ, *гл. свър.* отъ изблудѣвамъ. Да избутѣя, да избухтѣя.

Изблюдѣвамъ (да изблюдѣя), *гл. ср.* Прѣмалѣвамъ, става ми лошо, прилада ми. **Інзбльудьá** *ми сѫрцєту—ни сѫм хáпвѫлѫ нúшту. Іáдух се слáтку, пѫк хльáп ни сѫм хáпвѫлѫ, чи ми* **інзбльудьá** *сѫрцєту.* МСб. XVI—XVII. 393, Търново.

Изблюдѣване, *с. ср.* отъ **изблюдѣвамъ.**

Изблюдѣя, ешъ — дѣлъ, *гл. свър.* отъ изблюдѣвамъ. Да прѣмалѣя.

Изгодинямъ (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да изходя съ бодиняне, тичешкомъ. *И го викал прет себе, та му рекол да іавни еден коньи да го бодни нис полєто, колку да можи да бодинья во пóлето и колку мєсто къе* **избодинья** *околу наоколу во полєто, толку да іет негоо* МСб. XV. 116.

Изборавя, вишъ—вилъ, *гл. д. свър.* Да избъркамъ, да разбъркамъ. *Шо тýку боравиш, да ти се* **избóрави** *мóзокот тáтка ли си го сáкаш нáі-здола?* МСб. XIV. 170.

Избрандзѣкамъ, *гл. свър.* отъ **избрандзѣквамъ.**

Избрандзѣквамъ и избрандзѣкувамъ (да избрандзѣкамъ), *гл. д.* Надвивамъ нѣкому на игра и му земамъ на каквото играемъ. *Кóі кугó* **інзбржндзѫкж? Інзбржндзѫкжхж** *му пърúти нж кумáр.* МСб. XVI — XVII. 393, Търново.

Избрандзѣкване и избрандзѣкуване, *с. ср.* отъ **избрандзѣквамъ.**

Йзбрусъ, *с. м.* Избрусване, изривъ, ерупция, ексантемъ. ПСп. 63. 463.

Избрърбáрвамъ (да избръбáрамъ), *гл. д.* в. **избърбáрвамъ.**

Избрѣцвамъ и избрѣцнувамъ (да избрѣцна), *гл. ср.* Изтичамъ, хлуйвамъ. *По нѣкога отъ пуканицитѣ* **избърцва** *и кръвь.* МСб. X. Науч. отд. 337.

Избрѣцна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **избрѣцвамъ.** Да потека, да хлуйна.

Избуричкамъ (Битоля), *гл. д. свър.* Да разбъркамъ. *После іа* **избуричкала** *водата арно.* МСб. XV. 80.

Избуя́вамъ (да избуя́), *гл. ср.* Раста буйно на високо; избухтѣвамъ *Іизбуіáлу,* израсло много надлъжъ, а не се разклонило. МСб. XVI—XVII, Търново, **інзбуіáвжм.**

Избуя́ване, *с. ср.* отъ **избуя́вамъ.** Избухтѣване.

Избуя́я, ешъ, — я́лъ, *гл. свър.* отъ **избуя́вамъ.** Да избухтѣя.

Избѣбля, ешъ, *гл. д. свър.* Съ бъблене да изкажа; **выкартавить.**

Избѣлда, ешъ (Трѣвна), *гл. ср. свър.* Да излѣза на глава, да надвия нѣкоя трудность. МСб. XVI—XVII. 394.

Избъкáтвамъ (да избъкáтя), *гл. д.* Опулвамъ, изплещвамъ. *Кѫтý гу притúснѫхѫ тáм ф кѫлѫбѫлѫ́кѫт, чи кѫтý* **избѫкáти** *идни учú — стржхутѫ!* МСб. XV. 184, Котелъ.

Избъкáтя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ из-

бъка́твамъ. Да опуля.—**тенъ**, *прич. стр.* Опуленъ.

Избърба́рамъ, *гл. свър.* отъ **избърба́рвамъ.**

Избърба́рвамъ (**да избърба́рамъ**), *гл. д.* Избирамъ, изваждамъ мръвкитѣ изъ чорба. *Ти* **избрба́ра** *наі-убавите кжсове.* МСб. XIV. 199. Врачанско

Избърбу́лавя (да се) **ишъ.**—**вилъ** се (Мияци — Дебърско), *гл. възвр свър.* Да се уплескамъ, да се умацамъ. *Си се* **избрбу́лавил** *во у̀стата, како да си іал брѐбульки.* Изв. Слав. Сем II 293.

Избѐрцвамъ (**да избѐрцна**), *гл. ср.* в. **избрѣцвамъ.**

Извардуля́ (да се). **и́шъ,** — **ли́лъ** се, *гл. свър.* отъ **извардỳлямъ се.**

Извардỳлямъ се (**да се извардуля́**), *гл. възвр.* Изтъркалямъ се, търкулнувамъ се. *Дя сж* **іввжрдулѝ** *ньа́кяк тѝі дж па́нни ут па́тж, чи тѝ шж вѝдиш тугá с!* МСб XVI — XVII. 394, Търново; **іизвжрдỳльжм сж.**

Извивъ, *с. м.* Извиване; извито мѣсто на нѣщо; завой. МСб. XVI—XVII. Науч. отд 903.

Изводчи́я (Дупничко), *с. м.* Който води хоро; хороводецъ, танчоръ, вогя. МСб. IX. 15.

И́звресна, ешъ,—**налъ** (Велесъ), *гл. ср.* Да се издуя, да се надуя. *Му* **и́звресна** *па́покот чека́іkьи.* МСб. VII. Науч. отд. 463.

Изврънду́пя (да се), **ишъ,** — **пилъ се,** *гл. свър.* отъ **изврънду́пямъ се.** Да се нащупя.—**пенъ,** *прич стр.* Нащупенъ.

Изврънду́пямъ се (**да се изврънду́пя**), *гл. възвр.* Лѣгамъ съ задницата си нагорѣ. неприлично, нащупямъ се. *Іа глѐдаі го ти него!* **изврждỳпил се** *и нема срам, че има стари ора!* МСб. XII. 282.

Изврънду́пяне, *с. ср.* отъ **изврънду́пямъ се.** Нащупяне.

Извърхоня́, и́шъ—**пи́лъ,** *гл. свър.* отъ **извърхоня́вамъ.** Да извърховатя. — **не́нъ,** *прич. стр* Извърховатенъ.

Извърхоня́вамъ (**да извърхоня́**), *гл д.* Извърховатвамъ, навърховатвамъ. МСб. XVI—XVII. 394.

Извърхоня́ване, *с. ср.* отъ **извърхоня́вамъ.** Извърховатване, навърховатване.

Извѣ́ча, ишъ,—**чилъ,** *гл. свър.* отъ **извѣ́чамъ.** Да изтъка.—**ченъ,** *прич. стр.* Изтъканъ.

Извѣ́чамъ (**да извѣ́ча**), *гл. д.* Съ вчене свършамъ; изтъкавамъ.— **къ се,** *гл. стр.* Бивамъ извъченъ; изтъкавамъ се.

Извѣ́чане, *с. ср.* отъ **извѣ́чамъ.** Изтъкване.

Изга́ща, ишъ,—**шилъ,** *гл. свър.* отъ **изга́щвамъ.** Да разгаща.—**щенъ,** *прич. стр.* Разгащенъ.

Изга́щвамъ и изга́щувамъ (**да изга́ща**), *гл. д.* Смъквамъ, изувамъ нѣкому гащитѣ насила; разгащвамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Свалямъ си, изувамъ си гащитѣ; разгащвамъ се. МСб. XI. 282.

Изга́щване и изга́щуване, *с. ср.* отъ **изга́щвамъ.** Разгащване.

Изгѐчкамъ, *гл. д. свър.* Да измачкамъ, да изгмечкамъ. *Ште* **изгѐчкаш** *дрѐхата си.*

Изгля́вамъ, *гл. д.* Изгледвамъ, изглеждамъ.

> Тя ку ли́ й мла́дж диво́йкж,
> Тя щти хỳрки дж *изглявж;*
> А жку ли й мла́т юна́к,
> Той шти кжва́ли дж *изглявж.*
>
> Тетевенъ, Илиевъ, Сб. I. 270.

Изгоръ-дỳшица (Велесъ), *с. ж.* Мома, жена хубавица, която изгаря нѣкого; изгора, прогора.

> Антице, *и́згор дỳшице,*
> Нѐ жали, Антицe, нѐ плачи,
> Не ра́сипуі си о̀чите!
>
> МСб. X. 43.

И́згреба, ешъ (Велесъ), *гл. д. свър.* Да издраща. *Глѐдаі како си му* **и́згребал** *о̀бразот.* МСб. XX. Велес. 14.

Изгриба́чъ, *с. м.* Кацарско сѣчиво, съ което изгрибатъ, изстръгватъ дъгитѣ извжтрѣ, когато вече сж стегнати на сждъ: огрибачъ, шака, шапа. МСб. XII 282; XVIII. 187.

Изгжзица, *с. ж.* Изгжзия, измислица; непотрѣбно нѣщо. *Жинѝти сж чỳдят іо̀шти кжкви* **іизгжзици** *дж пука́чят пу тьа́х си.* Търново, МСб. XVI—XVII. 394.

Издатъ (Зайчаръ) *с. м.* Болесть нѣкаква. *Да бая́тъ отъ* **издат,** *уроци, мламост и други, — това бабичкитѣ не сж занемарили.* ПСп. 9. 85.

Издѐмна, ешъ—**налъ** (Велесъ), *гл ср.* Да иззебна, да измръзна. МСб. VII. Науч. отд. 463.

Издзѣ́дамъ, *гл. д. свър.* Да иззидамъ.—**данъ,** *прич. стр.* Иззиданъ, изграденъ.

> Дзѣдове им с кърви умаза́ни,
> З девоячкье рỳке исподпрѐни,
> Със юначкье главе *издзѣдани.*
>
> Трънско, ПСп. 12. 111.

Издимѣ́вамъ (**да издимѣ́я**), *гл. ср.* Побѣгвамъ отъ нѣйдѣ безъ да ме видятъ; издимямъ, ошущвамъ. *Дѝрат го от полицията, па он іе* **издимѐл** *оште предѝ три дни.* МСб. XIV. 199.

Издимѣ́ване, *с. ср.* отъ **издимѣ́вамъ.**

Издимѣ́я, ешъ,—**мѣлъ,** *гл. свър.* отъ **издимѣ́вамъ.** Да издимя.

Издимя́, и́шъ,—ми́лъ, *гл. свър.* отъ **изди́мямъ**. Да издимѣя, да побѣгна.

Изди́мямъ (да издимя́), *гл. ср.* Издимѣвамъ. *Каде е Петко? — Он* **издимé**. МСб XII. 281.

Издла́бвамъ и **издла́бямъ** (да издла́бя), *гл. д.* Издлъбвамъ, изрѣзвамъ длабъ. МСб. XVIII. 122.

Издла́бване и **издла́бяне**, *с. ср.* отъ **издла́бвамъ**.

Издла́бя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **издла́бвамъ**. Да издлъбамъ длабъ. — **бенъ**, *прич. стр.*

Издорекá, чéшъ,—рéкохъ, *гл. д. свър.* Да изрека всичкото докрай.

Ушче речта нé я *издóрекле*,
Му дóйдое гóлеми áбери.
Илиевъ, Сб. I. 128.

Издрѣгвамъ се и **издрѣгнувамъ се** (да се издрѣгна), *гл. об.* Израствамъ бързо. *Това момiе на десет гóдини, па са iе* **издрѫгнало** *куку врли́на*. Врачанско, МСб. XIV. 199.

Издрѣгна (да се), ешъ,—**налъ се**, *гл свър.* отъ **издрѣгвамъ се**

Издрѣскамъ, *гл. свър.* отъ **издрѣсквамъ**. Да издръстя.—**сканъ**, *прич. стр.* Издръстенъ.

Издрѣсквамъ и **издрѣскувамъ** (да издрѣскамъ), *гл. д.* Друскамъ нѣщо да му опада водата, да му се изтърси водата; издръствамъ. МСб. XII. 282

Издрѣскване и **издрѣскуване**, *с. ср.* отъ **издрѣсквамъ**. Издръстване.

Издубу́ря (да се), ишъ—ри́лъ се, *гл. свър.* отъ **издубу́рямъ се**. Да се окумя, да се измѫдря.

Издубу́рямъ се (да се издубу́ря), *гл. об.* Изправямъ се нѣйдѣ и мълча; измѫдрямъ се, окумявамъ се. *Попадiата* **се издубу́ре** *у кьошето.* Щипъ, МСб. XI. 109.

Издубу́ряне, *с. ср.* отъ **издубу́рямъ се**.

Изду́хтя, ишъ, — **тилъ**, *гл. свър.* отъ **изду́хтямъ**. Да одухамъ, да офейкамъ.

Изду́хтямъ (да изду́хтя́), *гл. д.* Побѣгвамъ, избѣгвамъ, издухвамъ, одухвамъ, офейквамъ, издимѣвамъ. **Iзду́хтих** *нѫпрéдѫ му. Дурдé гу усéтим*, **iзду́хти**. Търново. МСб. XVI—XVII. 394.

Изду́хтяне, *с. ср.* отъ **изду́хтямъ**.

Изеджи́ни (с. Байлово — Новоселска околия, Софийско), *с. ж. мн.* ?

Отла́чина шилети́ни,
Шилети́ни, *изеджи́ни*,
Изеджи́ни, сагмали́ци.
Наi стари́а си закáра
Сагмали́ци на Пери́на,
Пó средни́а си закáра
Изеджи́ни на Ри́луша,
А малки́а си остáна
На Ви́туша с шилети́ни.
МСб. VIII. 8.

Йзедъ (Велесъ), в. **йзядъ**.

***Изенги́и**, *с. ж. мн. Т.* Зенгии. *На* **изенгии** *позлатéни*. Безсон. Пѣсни. 11.

Изестливъ (Прилѣпъ), *пр.* в. **изястливъ**.

Иззимѣлка, *с. ж.* Годиначе женско шиле. МСб. XVIII. 164.

Иззимѣлче, *с. ср.* Годинясало агне, иззимувало първа зима. МСб. XII. 282; XVIII. 164.

Иззимѣлкъ, *с. м.* Конче иззимувало първа зима. МСб. XII. 282; XVIII. 169.

***Йзимъ** (Прилѣпско), *с. м. Т.* вм. **йзинъ**. МСб. III. Науч. отд. 189.

Изкабо́самъ, *гл. свър.* отъ **изкабо́свамъ**. Да изгабосамъ. — **санъ**, *прич. стр.* Изгабосанъ.

Изкабо́свамъ и **изкабо́сувамъ** (да изкабо́самъ), *гл. д.* Изгабосвамъ, измамвамъ, изигравамъ. *Ни гу̀ слу́шжi, дет ти сж фáли, чи шж спичѐлти: тói ш тж* **iскжбóсж**. МСб. XVI—XVII. 395. *Турилъ на ума си да го* **искабоса**. Блъг. Книж. II. 562. *Много пжтя и най-строгата добродѣтель* **ся искабосва**. Читал. III. 350.

Изкабо́сване и **изкабо́суване**, *с. ср.* отъ **изкабо́свамъ**. Изгабосване.

Изказéна брáдва. Кьоръ-балтия, изхабена. *Когато тръгвать да сѣкать стѣгъ, взимать една чотура съ вино, една пита хлѣбъ, нѣколко орѣха, една кърпа и една* **исказéна брадва**. МСб. XXI. Родопска свадба. 8.

Изкандѣквамъ и **изкандѣчамъ** (да изкандѣча), *гл. д.* Изядамъ, изпивамъ, изхарчвамъ, прахосвамъ. *Шж ги* **iскжнджчим** *тéс пжри́*. Търново, МСб. XVI—XVII. 395.

Изкандѣкване и **изкандѣчане**, *с. ср.* отъ **изкандѣквамъ**.

Изкандѣча, ишъ, — **чилъ**, *гл. свър.* отъ **изкандѣквамъ**. Да изямъ, да прахосамъ. — **ченъ**, *прич. стр.* Изеденъ, прахосанъ.

Изкáшкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се накашкамъ, да се навалямъ, да се увалямъ. — **канъ**, *прич. стр.* Накашканъ, наваланъ, уваланъ. МСб. IX. Науч. отд 66.

Изкелéвя, ишъ, — **вилъ**, *гл. свър.* отъ **изкелéвямъ**. Да изкиля. — **венъ**, *прич. стр.* Изкиленъ.

Изкелéвямъ (да изкелéвя), *гл. д.* Изкилвамъ. с. Плѣвня — Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Изкелѐвяне, *с. ср.* отъ **изкелѐвямъ.** Изкилване.

Изклоня́, и́шъ, — нилъ, *гл. свър.* отъ **изклоня́вамъ.** Да разклоня да стебля.

Изклоня́вамъ (да изклоня́), *гл. д.* Пущамъ клоне; клоня, разклонявамъ се, стебля.

Койту мж нжклуни́,
Клон дж ни *исклуни*
Ду чѐрнжтж зимя;
Клон жку́ *исклуни*,
Вжрши дж ни изв ̀ърши
Ду си́нюту нибѐ.
Илиевъ, Сб. I. 230, Старозагорско.

Изклоня́ване, *с. ср* отъ **изклоня́вамъ.**

Изклоца́твамъ (да изклоцатя), *гл д.* Водя нѣкого изъ кривъ пжть, научвамъ нѣкого на лошо нѣщо: развалямъ. изгалатвамъ, изхайтвамъ. изхайманявамъ. *Сбра са момчето с лоши другаре па они го* **исклоцатна.** — **мъ се,** *гл. възвр.* и *стр.* Бивамъ изклоцатенъ; развалямъ се. изгалатвамъ се. изхайтвамъ се. изхайманявамъ се. Врачанско. МСб. XIV. 200.

Изклоца́тване, *с ср.* отъ **изклоца́твамъ.**

Изклоца́тя, ишъ.—тилъ, *гл свър.* отъ **изклоца́твамъ.** Да разваля, да изгалатя.— **тенъ,** *прич. стр.* Развaленъ, изгалатенъ, изхайтенъ.

Изклю́я, ешъ, *гл. д. свър.* Да изкълва, да изклюва. *С клюнци да* **изклюят,** *с лопати да изринат.* Любен. Самовили. 10.

Изко́нчи (да се),—чила се (Добричко), *гл. об. свър.* Да се иждрѣби, да се иждрѣбятъ.

Кузи́ти сж изкбзехж
С ѐренцж праворо́ги,
Куби́ли сж *искбнчехж*
С ко́нчетж златогри́ви.
МСб. IX. 4.

Изко́тля (да се), ишъ,—лилъ се, *гл. свър.* отъ **изко́тлямъ се. — ленъ,** *прич. стр.*

Изко́тлямъ се (да се изко́тля), *гл. възвр.* За котелни́къ на нищелки: скжсвамъ се и се изнищвамъ. МСб. XII. 282 *Ако нѣкой отъ котелницитѣ се скине, казва се котелника* **се искотлил.** МСб. XѴIII. 103.

Изко́тляне, *с. ср.* отъ **изко́тлямъ се.**

Изкра́й-докра́й, *нар.* Отъ единия край до другия. *Искубал е кукуруза* **искра́й-докрай.** *Распори́ ржбá на ри́зата* **искра́й-докра́й.**

Йзкривѣ (Трѣвна), *нар.* Изкриво. **Іѝскривьж** *мж глѐдж.* МСб. XѴI—XѴII. 394.

Изкривоклъченъ, на, но, *пр.* Кривокракъ, патравъ, патъръ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Изкръки́шамъ, в. **изкърки́шамъ.**

Изку́рцамъ, *гл свър.* отъ **изку́рцвамъ.**

Изку́рцвамъ и изку́рцувамъ (да изку́рцамъ), *гл. д.* 1) Изигравамъ нѣкому всичкитѣ орѣхи 2) Уреждамъ си нареждамъ си нѣкоя работа. Търново, МСб. XѴI—XѴII. 395.

Изку́рцване и изку́рцуване, *с. ср.* отъ **изку́рцвамъ.**

Изкунуля́, и́шъ, — ли́лъ, *гл. д. свър.* Да отрупамъ, да начоваля. да натрупамъ. — **ленъ,** *прич стр.* Отрупанъ. натрупанъ, начоваленъ. *Софра.* **искулулена** *съ чисти бѣли. топли просфури и краваи.* Ил. Блъсковъ, Памятникъ. I. 7.

Изкѣ́на, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **изкѣ́нвамъ.** Да изкина.—**натъ,** *прич. стр.* Изкинатъ.

Изкѣ́нвамъ и изкѣ́нувамъ (да изкѣ́на), *гл. д.* Изкинвамъ.

Изкѣ́нване и изкѣ́нуване, *с. ср.* отъ **изкѣ́нвамъ.**

Изкѣ́нкамъ, *гл. д свър.* Да изямъ, да изплюскамъ, да опукамъ. **Искънкало** *на баща си сичкитѣ пари.* Ловечъ, МСб. X. 149.

Изкърки́ша, ишъ, — шилъ, *гл. свър.* отъ **изкърки́шамъ.** Да разбъркамъ. — **шенъ,** *прич стр.* Разбърканъ.

Изкърки́шамъ (да изкъркиша), *гл д.* Разбърквамъ нѣщо много, та да не може да му се намѣри крайтъ, да не може да се оправи. *Хорото се* **искръкишило,** не се види вжтрѣ, дали играе или стои. *Конците са се* **искръкишили,** избъркали.

Изкърки́шане, *с. ср.* отъ **изкърки́шамъ.**

Изле́вря (да се), ишъ,—рилъ се, *гл. свър* отъ **изле́врямъ се.** Да се изтегна.

Изле́врямъ се (да се изле́вря), *гл. възвр.* Изтѣгамъ се, лѣгамъ по гърба си, колкото съмъ длъгъ, нѣйдѣ, дѣто не е прилично. МСб. XII. 282. *Кжкó си сж* **излѐврил** *кжту іжлжжва́рску псе?* МСб. XѴI — XѴII. 394.

Изле́врянe, *с. ср.* отъ **изле́врямъ се.**

Излежа́тенъ, тна, — тно, *пр.* Що е за излежаване, за почиване. *Има* **излежа́тни** *и почиватни дни*, за излежаване и почиване. П. Р. Славейковъ, ПСп. 16. 62.

Излѣкъ, *с. м.* Излакъ, геранъ. МСб. XѴIII. 51.

Изли́бамъ, *гл. д. свър.* Да изкусамъ, да изсърбамъ. — **банъ,** *прич. стр.* Изкусанъ, изсърбанъ. МСб. XII. 282.

Йзлоша, ишъ, — шилъ (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да направя да стане лошъ, да разваля. *Многу лоши мисли іе носел, за како бт да іа* **йзлошит.** МСб. XѴ. 81.

Измѣшкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се побъркамъ въ нѣкоя работа. ПСп. 43. 151.

Измѝвкамъ (с. Перущица—Пловдивско), *гл. ср. свър.* За муле: да изцвиля, да изрева. *Дету ньа́ма мжга́ре дж извреве, кон дж исцвили, мул дж* измнвкж. МСб. IX. 139.

Измѝсленица, *с. ж.* Измислица. МСб. XVI—XVII. 394.

Измѝтище (Еленско), *с. ср.* Нива на стръмнина съ свлѣчена отъ водитѣ пръсть, та не поноси вече да се работи. МСб. XVI—XVII. 394.

Ѝзмично (Търново), *нар.* Изотдалеъ закривено, неизведнажъ криво. *Жиле́зницжтж вжрви* іизмичну. МСб. XVI—XVII. 394.

Изголя́, **ѝшъ,—ли́лъ**, *гл. д. свър.* отъ **измоля́вамъ**. Да смолясамъ. — **ле́нъ**, *прич. стр.* Смолясанъ.

Измоля́вамъ (да измоля́), *гл. д.* За молецъ: изядамъ, опасвамъ, смолясвамъ. *Камо мешино?* — Измоли *го молец.* ПСп. 46. 682.

Изму́дрямъ (да изму́дря), *гл. д.* Измждрювамъ, измждрямъ. *Кжкви-кжкви́ бшти да́нжци шж* изму́дри *пржвитьжлскуту!* С. Конопчие — Чирпанско, МСб IX. 230.

Измѣ́рвя, **ишъ, — вилъ**, *гл. свър.* отъ **измѣ́рвямъ**.

Измѣ́рвямъ (да измѣ́рвя), *гл. д.* Избирамъ мръвкитѣ изъ ястие и ги изядамъ. *Ти полека-лека ше* измрвиш *всичките кжсове из чорбата.* Врачанско, МСб. XIV. 200.

Измѣ́рвяне, *с. ср.* отъ **измѣ́рвямъ**.

Измъцѝнямъ, *гл. д.* Измъквамъ, измъчамъ, измичамъ.

Седѝ Се́вда у градѝну,
Та си везе́ свѝлън рука̀в.
Със иглѝцу промъцѝнь\а,
Мо́мку срѣце *измъцѝнь\а;*
Със прѣстенье потрѐпуе,
Мо́мку срѣце развѝгруе.
МСб. XXI. Трънско. 20 и 47.

Измъцѝняне, *с. ср.* отъ **измъцѝнямъ**.

Изна́дамъ (да се), *гл. об. свър.* Да се надамъ много врѣме; да се изначакамъ.

Еве́ стана́ тама́н три дни,
Овци млѣко прегоре́ха,
Овчаре́ се *изнадо́ха.*
ПСп. 21. 556.

Изобка́па (да се), **ешъ,—налъ се**, *гл. възвр. свър.* Да се покапа навсждѣ. *Кье се* изоп капе, *алйштата кье си гьи на́прави бербат.* МСб XVI—XVII. 235.

Ѝзпадъ (Велесъ), *с. м.* Изтокъ. *Еден пра́ти на гі́ук, дру́к пра́ти на ѝспат, трекьи прати на за́от, четвжрти на север.* МСб. XII. 164.

Изпа́дъци (Пловдивско), *с. м. мн.* 1) Западнали люде. 2) Които нищо не аресватъ.

Изпа́звамъ (да изпа́зя), *гл. д.* Изварднамъ, издѣбвамъ, изчаквамъ, надзирамъ. *Іа кье се скрі́іам ѐвдека, да іа* ѝспазам, *да́ли кье ру̀ча денеска.* Велесъ, МСб. XII. 183.

Изпа́зване, *с ср.* отъ **изпа́звамъ**.

Изпа́зя, **ишъ,—зилъ**, *гл. свър.* отъ **изпа́звамъ**.

Изпапу́лчамъ се, в. **изпъпу́лчамъ се**.

Изпара́петя (да се), **ишъ, — тилъ се**, *гл. свър.* отъ **изпара́петямъ се**.

Изпара́петямъ се (да се испара́петя), *гл. об. Гр.* Перипато; оставамъ свободенъ отъ работа. *Іидва́м сж* испжра́питих *дж сж зжкжрпьж. Ни мо́гж дж сж* испжра́питьж *уд ра́бутж дж изльа́гж нжвж́н.* Търново, МСб. XVI—XVII. 395.

Испара́петяне, *с. ср.* отъ **изпара́петямъ се**.

Изпа́рталенъ, **на, но** (Велесъ), *пр.* Покжсанъ, дрипавъ, парцаливъ, опърпанъ. Испа́ртален *ако се вйдиш на́ сон, на здра́віе е, а гѐл а́ко се вйдиш, но́гу на до́бро е* МСб. XIII. 176.

Изпа́свамъ и изпа́сувамъ (да изпа́ша), *гл. д.* Шибвамъ, шлевнамъ, опасвамъ, изребрямъ. *Куту го* испа́сах *един пжт с камджйята, па он са превй от болки.* МСб. XIV. 200.

Изпа́свамъ се (да се изпаса́), *гл. стр.* За добитакъ: изтровямъ се, бивамъ изяденъ отъ звѣрь, кога паса. МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 35.

Изпа́сване и изпа́суване, *с. ср.* отъ **изпа́свамъ**.

Изпа́хамъ, *гл. д. свър.* Да издухамъ (?). *Да изметеш, да изринеш рани сос нодзето,* да испа́'аш *ра́ни сос крила́та, да олекнат, да оздравеят.* Любен. Самовили. 6. *Сос ножици да изрият, сос крѝлца да* испа'ат, *сос клюници да изклюят.* Тамже. 9. *С метли да изметат, с крѝла* да испа'ат *како прах от тупан.* Тамже. 10.

Изпа́ша, **ешъ — па́сахъ**, *гл. свър.* отъ **изпа́свамъ**. Да шлевна, да опаша.

Изпелю́звамъ се (да се изпелю́зя), *гл. възвр.* Нища се, изнищвамъ се, изплювамъ се. Іиспильу́аил *ми сж ржка́вж.* Търново, МСб. XVI—XVII. 395.

Изпелю́зване, *с. ср.* отъ **изпелю́звамъ се**.

Изпелю́зя (да се), **ишъ,—зилъ се**, *гл. свър.* отъ **изпелю́звамъ се**. Да се изнища, да се изплюя.

Ѝзпе́ракъ, *с. м.* Неизорано мѣсто на нива; писъкъ въ срѣдата на нива; уперакъ. МСб. XII. 282; XVIII. 130.

Изперве́ря, ишъ,—**рилъ,** *гл. свър.* отъ **изперве́рямъ.**—**ренъ,** *пр. стр.*

Изперве́рямъ (да изперве́ря), *гл. д.* Изсушавамъ вълната на табашки кожи; турямъ на перверъ. МСб. XVIII. 197.

Изперве́ряне, *с. ср.* отъ **изперве́рямъ.**

Изпе́цвамъ се и **изпе́цнувамъ се** (да се изпе́цна), *гл. възвр* Изскубвамъ се, измъквамъ се, изплъзвамъ се, изкопчвамъ се, откопчвамъ се. **Испе́цна** *ли са он іедин пжт из ржцете ти, тва си іе веке да го фанеш.* Врачанско, МСб. XIV. 200.

Изпе́цване и **изпе́цнуване,** *с. ср.* отъ **изпе́цвамъ се.**

Изпе́цна (да се), ешъ,—**налъ се,** *гл. свър.* отъ **изпе́цвамъ се.** Да се изскубна, да се изкопча.

Изпи́лкамъ, *гл. д. свър.* Да изгледамъ, да изхраня пилета. *Докле не са въртули́кат* (пилетата), *не мо́гат да са* **испи́лкат.** — **канъ,** *прич. стр.* Изгледанъ, изхраненъ.

Изпи́рамъ (да и́зпра), *гл. д.* 1) Вървя, възлизамъ право възъ нанагорнище; изпъвамъ. *Зжшто дж ни вжрви́м пу ра́внуту, жми́ дж* **испи́ржми** *тжкжф висо́к бжійр.* МСб. XVI—XVII. 395. *Догдѣ* **изпржт** *баиря прѣзъ корията, сичкитѣ са бѣха уморили.* Трудъ. I. 270. *Цѣлъ керванъ дърварски кола* **испирахж** *ржта нагорѣ.* Трудъ. I. 323. — 2) Изпитвамъ. *Іа го* **испри́** *и ти да видиш, какво ше ти каже.* МСб. XIV. 200.

Изпи́ране, *с. ср.* отъ **изпи́рамъ.**

Изпла́ксамъ, *гл. ср. свър.* Да исплескамъ. *Отиде каі мо́рето* (петлето), *се бжрцна у во́дата;* **и́спласка** *со кри́льата и ви́кна: кукури́гу!* Велесъ, МСб. XII. 133.

Исплатнѣвамъ (да изплатнѣя), *гл. ср.* Ослабвамъ, изпадамъ отъ недоидане, отъ гладуване; изплътнѣвамъ. ПСп. 15. 447. Малко Търново.

Изплатнѣване, *с. ср.* отъ **изплатнѣвамъ.**

Изплатнѣя, ешъ,—**нѣлъ,** *гл. свър.* отъ **изплатнѣвамъ.** Да изплътнѣя.

Изплеха́къ (Котелъ), *с. м.* Изплесокъ измама, излъгалка. *Тиіа́ тж излжгж теби: ти уста́нж нж* **испльжхак.** МСб. XV. 184.

Изпливче, *с. ср.* Раст. *Herniaria hirsuta.* изсипливче. успипливче. МСб. XXI. Народна медицина. 14.

Изпли́скай-ба́ра (Търново), *с. об.* Повлѣканъ човѣкъ, клати-каца, папалатой. МСб. XVI—XVII. 395.

Изплуту́мя, ишъ,—**милъ,** *гл. свър.* отъ **изплуту́мямъ.** Да уплаша. — **менъ,** *прич. стр.* Уплашенъ.

Изплуту́мямъ (да изплуту́мя), *гл. д.* Уплашвамъ нѣкого твърдѣ много. Малко Търново, ПСп. 15. 447.

Изплуту́мяне, *с. ср.* отъ **изплуту́мямъ.**

Изплътнѣвамъ (да изплътнѣя), *гл. ср.* Изплатнѣвамъ.

Изплю́й-за́лъгъ (Врачанско), *с. м.* Риба съ много кости, които нито могатъ се я, нито могатъ се чисти. МСб. XIV. 200.

Изповра́ча (да се) ишъ, — **чилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се изпогоря, да се изповърчатя. *Оти ми не кава, че іе жешка чорбата, еми са* **испофра́чих.** Врачанско, МСб. XIV. 200.

Изповърча́тя, ишъ, — **тилъ,** *гл. д. свър.* Да изпогоря съ горещъ пепелъ, съ гореща вода. **Да се изповърчатя,** *гл. възвр.* Да се изпогоря, да се попаря, да се изповрача. МСб. XII. 282.

Изпоганя (да се), ишъ, — **нилъ се,** *гл. об. свър.* Да се посера, да се насера. *Ма́іката седи на со́фрата и дж́ржи дете ма́лечко ако* **се испо́гани,** *на го́лема несрекьа у кỳкьата іе.* Велесъ, МСб. XVI—XVII. 231.

Изподи́ръ и **изподи́рѣ,** *нар.* Изпослѣ, слѣдъ, подиръ. *Дрỳшкити ти* **испуди́рь** *ше ти збйржт пляжтна́тж, ма́йци ти ше ги зжни́сжт.* Илиевъ, Сб. I. 384.

И́споли, *нар.* Изполо, изполу. Иреч. Княж. Бълг. II. 180.

И́сполникъ, *с. м.* Изполджия, ортакчия, ортакъ, наематель, арендаторъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 180.

Изпо́рче, *с. ср.* Животно, на което майката е умрѣла, та е извадено изъ утробата и чрѣзъ разпиране. *Таіа іагнешка ко́жа е от* **испорче.** МСб. XII. 282.

Изпотре́па (да се), ешъ, — **палъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се измжча много, да се изпребия.

Изпра, ешъ, — **прелъ,** *гл. свър.* отъ **изпи́рамъ.**

***Изпра́ксамъ** (да се), *гл. възвр. свър. Гр.* Да се изпека, да добия практика МСб. IX. Науч. отд. 25.

И́зпратъ, *с. м.* Изпращане. МСб. XVI—XVII. Науч. отд 903.

Изпрѣпадѣямъ (да се), *гл. об. свър.* Да се надѣямъ отъ много врѣме, одавна. **Іеспринждеі́жхми** *сж дж гу ча́кжми.* МСб. XVI—XVII. 395.

Изпри́свамъ (да изпри́сна), *гл. ср.* Изпръсвамъ. *Току ми тіе две цьрни очи, да Богъ даде, да ми* **исприснюватъ!** Чолак. Сб. 288.

Изприсване, *с. ср.* отъ **изприсвамъ.** Изпръсване

Изприсна, ешъ, — **налъ,** *гл. свър.* отъ **изприсвамъ.** Да изпръсна.

Изпролѣтѣва се (да се **напролѣтѣе),** *гл. безл.* Започва, дохажда пролѣтьта; запролѣтява се. МСб. XIV. 200 Врачанско.

Изпролѣтѣе (да се), — **тѣло се,** *гл. свър.* отъ **изпролѣтѣва се.** Да се запролѣти.

Изпролѣтя́, и́шъ,— тилъ, *гл. ср. свър.* Да доживѣя до пролѣтьта.

Изпросто́ръ (Ново-село — Видинско). ?

> Славец Еле́нкье продума:
> Ако те, Ленчо, надпе́іам,
> *Изпросто́р* ще ти одре́жам,
> Седълци да си направам,
> Пи́лците да си іодрастем.
> ПСп. 36. 976.

Изпрѫтча (да се), **ишъ, — чилъ се,** *гл. об. свър.* За арпаджикь: пущамъ прѫтоки, излизамъ повече мѫжки. Пловдивски бахчаванинъ.

Изпъздѣвамъ (да́ **изпъздѣя**), *гл. ср.* Изгнивамъ, изтрѫдѣвамъ, изчемрѣвамъ. Изпъздѣ́ло *дърво́.* Харманлие.

Изпъздѣване, *с. ср.* отъ **изпъздѣвамъ.**

Изпъздѣя, ешъ, — **дѣлъ,** *гл. свър.* отъ **изпъздѣвамъ.** Да изгния, да изтрѫдѣя, да изчемрѣя.

Изпълни́-трапе́за. Название на просото въ извѣстна приказка. МСб. XVIII. 41.

Изпѣлча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да излѣза насрѣща, да се опълча.

Изпѣндзамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се изпъна, да се обтегна. *Ут ра́бутѫ* іспѣндзѫ *му сѫ врѫтѫ́.* МСб. XVI — XVII. 393.

Изпъпу́лча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. свър.* отъ **изпъпу́лчамъ се.**

Изпъпу́лчамъ се (да се **изпъпу́лча**), *гл. об.* Изпъквамъ, изпъплювамъ, излизамъ изненадѣйно. Търново, МСб. XVI — XVII. 395.

Изпъпу́лчане, *с. ср.* отъ **изпъпу́лчамъ се.**

Изпѣхна, ешъ, — **налъ,** *гл. ср. свър.* Да се спъхна, да се спардуша. МСб. VIII. 152.

Изра́двамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се зарадвамъ, да се обрадвамъ. *Ца́рот се* нарадуіал *ногу и го́лем джу́мбуш ста́нало у са́раіот.* Велесъ, МСб. VI. 122; XX. Велес. 27.

И́зрасть (Търново), *с. ж. сьб.* Растения. МСб. XVI—XVII. 394.

Изре́бря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **изре́брямъ.** Да изребча, да изтагаря.—**ренъ,** *прич. стр.* Изребченъ, изтагаренъ, изпасанъ, опасанъ.

Изре́брямъ (да **изре́бря**), *гл. д.* Удрямъ, враснамъ нѣкого съ прѫчка, изребчамъ, изчесвамъ, изсуквамъ, изпасвамъ, изтагарямъ, опасвамъ. — **мъ се.** 1) *гл. възвр.* Лѣгамъ, изтѣгамъ се на страната си. 2) *гл. стр.* Бивамъ изребренъ.

Изре́бряне, *с. ср.* отъ **изре́брямъ.** Изребчане.

Изребча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **изре́бчамъ.** Да изребря. *Ка ди́гне вильа́рат и ка га* изре́пчил *іедну́ш од гла́ву до бпаш.* Царибродско, МСб. X. 156. — **ченъ,** *прич. стр.* Изребренъ.

Изре́бчамъ (да **изре́бча**), *гл. д.* Изребрямъ.

Изре́бчане, *с. ср.* отъ **изре́бчамъ.** Изребряне.

Изрева́на трѣва (с. Лозица — Никополско), *с. ж.* Раст. *Erodium cicutarium Her.*, жива трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 37.

И́зривъ, *с. м.* Когато отъ нѣкоя болесть побиятъ човѣка пѫпки по снагата; избрусване, избрусъ, осипъ, ерупция, *exanthema.* МСб. XXI. Народна медицина. 7.

Изрова́, е́шъ, — ва́лъ, *гл. ср. свър.* Да изварякамъ, да изрева. *Жена му* изрова́ла *колкото ѭ гласъ дръжало.* ЖСт. I. 24.

Изроя́ (да се), **и́шъ, — ройлъ се,** *гл. възвр. свър.* Да роимъ всички, да прѣстанемъ да роимъ.

> Трѣ́нкье ти се *изройле,*
> Са́ка и́де, са́ка но́си:
> На главúцу по панúцу,
> На ножúцу по ложúцу,
> На дупе́нце по кьупе́нце.
> МСб. XXI. Трънско. 8.

И́зрѫчъ, *нар.* Отъ рѫка, съ рѫка. Изрѫч *бра́нѫ овошкѫ,* необрулена, недрускана да падне и се натърти, а съ рѫка брана. МСб. IX. 230.

Изря́вана прѣсти́лка (с. Пасвалевецъ — Търновско), *с. ж.* Прѣстилка по особенъ начинъ, много сѣкнато тъкана. МСб. XVI—XVII. 394.

Изса́бенъ, бна, бно (Пирдопъ), *пр.* Лошъ, не за-въ людето. *Прѣмѣната Генина нема́ е* исабна? ПСп. 35. Леля Гена. 11. *И сега не сѫ* исабни *хора, а тогава тие бѣха още по-добри.* Также. 13.

Изсѣвамъ (да изсѣя), *гл. д.* Избозавамъ, изсуквамъ. *Когато овчаритѣ забѣлѣжатъ, че нѣкоя овца се е разпрела, т. е. има изобилно млѣко, а агнето не може да* насѣе *(изсуче) всичкото, издояватъ я.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 37.

Изси́лвамъ се (да се **изси́ля**), *гл. възвр.* Засилвамъ се, затърчавамъ се. *Те ти и*

лесийцата, **исильйла се**, *ха бре, де бре, та у ендако*. МСб. X. 157. **Иасилйа се** *седемдесе и седем вола, заиграли се, вабо̀ли се*. Любен Самовили. 11.

Изси́лване, *с. ср.* отъ **изси́лвамъ се.**

Изси́ля (да се). **ишъ, — лилъ се,** *гл. свър.* отъ **изси́лвамъ се.** Да се засиля, да се затърча, да се изстжпиша.

И́зстрана, *нар.* Настрана. *Костадйна ф грббишта не копа̀ла,* **йсстрана** *го закопа̀ла.* МСб. XV. Науч. отд. 600. 62.

Изсту́пя (да се), **ишъ, — пилъ се,** *гл. свър.* отъ **изсту́пямъ се.** Да се изстжпя, да отстжпя.

Изсту́пямъ се (да се изсту́пя), *гл. възвр.* Изстжпямъ се, отстжпямъ, отдалечавамъ се. *Они тжга̀іа су се* **исту̀пиле** *іеджн одтуд, дру̀гьи одову̀д.* Царибродско, МСб. X. 156.

Изсту́пяне, *с. ср.* отъ **изсту́пямъ се.** Изстжпяне.

Изти́лникъ (Кутловско), *с. м.* Особенъ видъ плетня момински коси; коцель. МСб. XII. 282.

Изтра́венъ, на, но, *прич. стр.* Изтровенъ. **Изтравено** *дѣте*, болно отъ **изтравяне,** *tetanus,* не може да бозае, схващатъ му се челюститѣ, та не може да ги отвори, се трепере, и умира. МСб. XXI. Народна медицина. 15.

Изтравиче (с Германъ — Софийско), *с. ср.* Раст. *Hieracium Pilosella,* миши уши, стръвниче. МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Изтра́вници, *с. мн.* Болесть пжпчици, които избиватъ въ гърлото и по небцето на дѣте. *Отъ* **изтравницитѣ** *дѣтето се задушва до счезнуване.* МСб. XXI. Народна медицина. 32.

Изтра́вниче (Ловечъ), *с. ср.* Раст. *Asplenium Trichomanes*; дива (черна) папрать, косатникъ, страшникъ, страшниче. МСб. XIV. Науч. отд. 74; XXI. Явашовъ. 2; XXI. Народна медицина. 15 и 32. — *Же́нско* **изтравниче,** раст. *Nasturcium silvestre R. Br.* Тетевенско, МСб. XIV Науч. отд. 9; XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив К. Урумовъ. 59. — *Мжжко* **изтра́вниче,** раст *Leucanthemum vulgare Lam.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 59.

Изтра́вца, *с. ж.* Болесть по лехуси жени и по малки дѣца, додѣ недѣлясатъ и се кръстятъ. МСб. XII. 283, в. **изтра́вяне.**

Изтра́вяне, *с. ср.* Болести *Tetanus neonatorum, Trismus,* по новородени дѣца. МСб. XXI Народна медицина. 15.

И́зтресокъ (Горно-Джумайско), *с. ж.* Изтърсакъ. ПСп. 41. 951.

Изтро́ва (Чипоровци), *с. ж.* Болесть по лехуси, отъ която имъ се сѣква млѣкото. *Бе́жи църна́* **истро́во** *. . . . че те́ гоне бели́ ржтове!* МСб. XVI—XVII. 262.

Изтро́вица, *с. ж.* Една болесть *gastroenteritis* по малки дѣца, излизатъ дрисъкъ съ зелено. МСб. XXI. Народна медицина.44.

Изтро́вка, *с. ж.* Въ баене за утровита трѣва. *Жена́ басна́ркж ба́сни да изба́а сжс трева́* **истро́вкж,** *та кжрве дж му сж напжлньат и ко́сти и ко́кале дж му сж наме́стьжт.* МСб. IX. 140.

Изтро́вниче, *с. ср.* Болѣсть нѣкаква, срѣща се въ баяне: **истровниче,** *ути́чняци! дека сте били, тамо си иде́те.* Любен. Самовили. 4.

Изтруя, ешъ,—трулъ (Велесъ), *гл. д. свър.* Да изтровя, да изутровя. *Го доне́суіат млекото, пра́ват ка́ве и од него* **се иструле** *сите го́сти. Оти си ги* **и́струл** *о́виіа свет?* МСб. VI. 123.

Изтръдѣвамъ (да изтръдѣя), *гл. ср.* Изгнивамъ извжтрѣ; изчемрѣвамъ, изпъздѣвамъ *Тва дрво іе* **истрде́ло,** *та го не бива за градеж. Фрли таа тиква, не виж, че іе* **истрде́ла.** Врачанско, МСб. XIV. 200.

Изтръдѣване, *с. ср.* отъ **изтръдѣвамъ.**

Изтръдѣя, ешъ, — дѣлъ, *гл. свър.* отъ **изтръдѣвамъ.** Да изгния, да изчемрѣя, да изпъздѣя.

Изтръсокъ, в. **изтърсо́къ.**

Изту́рмя, ишъ, — милъ, *гл. свър.* отъ **изту́рмямъ.** Да изямъ, да опукамъ.—**менъ,** *прич. стр.* Изеденъ.

Изту́рмямъ (да изту́рмя), *гл. д.* Изядамъ, опуквамъ, изплюсквамъ, прахосвамъ. *Тоі* **исту́рми** *си́чко.* с. Сотиръ — Пловдивско.

Изту́рмяне, *с. ср.* отъ **изту́рмямъ.**

Изтуфи́ня, ишъ,—нѣлъ, *гл. свър.* отъ **изтуфи́нямъ.** Да измършавѣя.

Изтуфи́нямъ (да изтуфи́ня), *гл. ср.* Измършавѣвамъ, омършавѣвамъ, изпадамъ. *Тоі захваща да се топи и до толкова изсъхвалъ и* **истуфинѣлъ,** *щото му се видѣли прѣзъ кожата на корема червата му.* МСб. II. 172, Търновско; XVI—XVII. 395.

Изтуфи́няне, *с. ср.* отъ **изтуфи́нямъ.** Измършавѣване.

Изтърсо́къ, *с. м.* 1) Изтърсакъ. 2) Послѣдното отъ нѣщо, отъ работа. *Таа окани́ца вино іе* **истрсо́ко** *на виното, нема веке.* Врачанско, МСб. XIV. 200.

Изуля́вя, ишъ, — вилъ, *гл. свър.* отъ **изуля́вямъ.** Да изумя. — **венъ,** *прич. стр.* Изуменъ.

Изуля́вямъ (да изуля́вя), *гл. д.* Зимамъ нѣкому ума, направямъ го улавъ; изумявамъ. *У, да́ те* **изулави** *Го́спот, што си ху́лаво!* Велесъ, МСб. XIV. 169.—**мъ се**, *гл. възвр.* Изгубямъ си ума, ставамъ улавъ; изумявамъ се.

Изуля́ване, *с. ср* отъ **изуля́вямъ**. Изумяване.

Йзуръ (Банат българе), *с. м.* **ви**. **йзворъ**. МСб. XX.

Изфу́фля, **ишъ**, — **лилъ**, *гл. свър.* отъ **изфу́флямъ**. Да се сплавя, да се стопя

Изфу́флямъ (да **изфу́фля**), *гл. ср.* За огънь: сплавямъ се, стопявамъ се. *Огнятъ въ пещьта* **исфуфля́е** *и става на пепелъ.* МСб. XII. 283.

Изфу́фляне, *с. ср.* отъ **изфу́флямъ**. Сплавяне.

Изфѣфра, **ешъ**,—**ралъ** (Врачанско), *гл. ср. свър.* Да изгоря много скоро съ пламикъ. *Ту́іа дрва са много тѫнки дурде ги турнеш у о́гено, и они* **исфѫфрат**. МСб. XIV. 200.

Изха́рамъ (Банат. българе), *гл. д свър.* Да изхарча, да съсипя, да прахосамъ. МСб XX.

Изхириндо́самъ, *гл. д. свър.* Да изрендосамъ, да приндосамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Изхладя́ (да се), **и́шъ**,—**ди́лъ се**, *гл свър.* отъ **изхла́ждамъ се**. Да се разхладя.

Изхла́ждамъ се (да се **изхладя́**), *гл. възвр.* Разхлаждамъ се. *Ако са́каш сту́дена во́дица, да и́дам да ти на́цѫрпам от и́звор,* **да се и́зладиш**. Велесъ, МСб. XII. 162

Изхла́ждане, *с ср* отъ **изхла́ждамъ се**.

Изхлѣвя́, **и́шъ**,—**ви́лъ**, *гл. д. свър.* отъ **изхлѣвямъ**. Да излъжа·—**ве́нъ**, *прич. стр.* Излъганъ.

Изхлѣвямъ (да **изхлѣвя́**), *гл. д* Излъгвамъ, измамвамъ, смитамъ. *Умѝрѫ дуру́ ни* **исхливи́**. Котелъ, МСб. XV. 191.

Изхлѣ́ване, *с ср.* отъ **изхлѣвямъ**. Излъгвамъ.

Изхру́бя (да се), **ишъ**,—**бѣлъ се**, *гл. свър.* отъ **изхру́бямъ се**. Да измършавѣя.

Изхру́бямъ се (да се **изхру́бя**), *гл. об.* Ослабвамъ, намършавѣвамъ отъ старость, отъ болесть; изтуфинямъ. *Ста́ру*— **исхру́бьалу** *сѫ. жмѫ па́к всѝчку дѫ рѫзбирѐ.* Търново, МСб. XVI — XVIII. 395.

Изхру́бяне, *с. ср.* отъ **изхру́бямъ се**.

Изцѐря, **ишъ**—**рилъ**, *гл. д. свър.* ? **Изцѐрил** *зуби къкѐ коньшите.* МСб. XXI. Трънско. 17.

Изцицио́ня, **ишъ**,—**нилъ**, *гл. свър.* отъ **изцицио́нямъ**. Да изцукамъ.— **ненъ**, *прич. стр.* Изцуканъ.

Изцицио́нямъ (да **изцицио́ня**), *гл. д.* Изпивамъ до капка; изцуквамъ. *Цьа́лѫ укѫ ви́ну* **ихцицьо́ни** *нѫ винна́ш.* Търново, МСб. XVI—XVII 396.

Изцицио́няне, *с. ср.* отъ **изцицио́нямъ**. Изцукване.

Изцула́камъ, *гл свър.* отъ **изцула́квамъ**. Да изпѫдя.—**канъ**, *прич. стр.* Изпѫденъ, изцуленъ, изцухренъ.

Изцула́квамъ (да **изцула́камъ**), *гл. д* Изпѫждамъ, изтирвамъ, изцулямъ, изцухрямъ. **Іизцула́кѫли** *гу уд училишти.* Търново, МСб XVI—XVII. 396.

Изцула́кване, *с. ср.* отъ **изцула́квамъ**.

Изцу́ля, **ишъ**,—**лилъ**, *гл. свър.* отъ **изцу́лямъ**. Да изцулакамъ.—**ленъ**, *прич. стр.* Изцуланъ.

Изцу́лямъ (да **изцу́ля**), *гл. д.* Изцулаквамъ. **Іихцу́лихѫ** *гу.* Търново, МСб. XVI—XVII. 396.

Изцу́ляне, *с. ср.* отъ **изцу́лямъ**.

Изцу́хря, **ишъ**, — **рилъ**, *гл. свър.* отъ **изцу́хрямъ**. Да изцулакамъ — **ренъ**, *прич. стр.* Изцулаканъ.

Изцу́хрямъ (да **изцу́хря**), *гл. д.* Изцулаквамъ. МСб. XVI — XVII, 395, Лѣсковецъ: **іихцухрьѫм**.

Изцу́хряне, *с. ср.* отъ **изцу́хрямъ**.

Изцърпанъ, **на**, **но** (Велесъ), *пр.* Изумѣлъ, поглупѣлъ, щуръ, дрънпатъ. *Бо́г да те чу́ва от* **и́сцѫрпан** *чо́век!* МСб. XIV. 173: XX. Велес. 28.

Изчеврѣщамъ се (да се **изчевърна**), *гл. об.* 1) Измѣтамъ се. *Таа даска́ са іе* **исчеврѣнала**, *не стаа за ника́ква работа.* 2) Развалямъ се, изхайтвамъ се. *Тва дете от гъаволиити́ни са іе* **исчеврѣнало**. Врачанско, МСб. XIV. 200.

Изчеврѣщане, *с. ср* отъ **изчеврѣщамъ се**.

Изчевѣрна (да се), **ешъ**, — **налъ се**, *гл. свър.* отъ **изчеврѣщамъ се**.

Изчемрѣвамъ (да **изчемрѣя**), *гл. ср* Изгнивамъ извѫтрѣ; изтръдѣвамъ МСб XIV. 200, Врачанско.

Изчемрѣване, *с. ср.* отъ **изчемрѣвамъ**.

Изчемрѣя, **ешъ**, — **рѣлъ** *гл. свър.* отъ **изчемрѣвамъ**. Да изгния, да изтръдѣя.

Изчѐпя, **ишъ**, — **пилъ**, *гл. свър.* отъ **изчѐпямъ**. Да изчупя. — **пенъ**, *прич. стр.* Изчупенъ.

Изчѐпямъ (да **изчѐпя**), *гл. д.* Изчупвамъ, изтрошавамъ.

> Клѐти да сте два сокола,
> *Исчепѝсте* божу́р дрѣво,
> Крилá ви се почепѝла;

Нарусѝсте ру̀іно вино̀,
Очи ви се нарусѝле!
МСб. XXI. Трънско. 13.

Изчѐпяне, *с. ср.* отъ **изчѐпямъ.** Изчупяне.

Изчѐсна, ешъ—**налъ,** *гл. свър.* отъ **изчѐснувамъ.** Да отчесна. — **натъ,** *прич. стр.* Отчеснатъ.

Изчѐснувамъ (да **изчѐсна**), *гл. д.* Отдѣлямъ, отчеснувамъ. — **мъ се,** *гл. свър.* За добитъкъ: отлупя ми се, излуща ми се копито, нокъть. *Празднуватъ честнитѣ вериги, да се не* **исчѐснуватъ** *и разчекнуватъ говедата имъ.* Читал. I. 505.

Изчѐснуване, *с. ср.* отъ **изчѐснувамъ.**

Изчичунѝжа, ешъ,—**нѝзалъ,** *гл. свър.* отъ **изчичунѝзвамъ.** — **нѝзанъ,** *прич стр.*

Изчичунѝзвамъ (да **изчичунѝжа**), *гл. д.* 1) Изядамъ нѣкому нѣщо. 2) Вземамъ малко по малко отъ нѣщо, додѣ се свърши. *Дудѐ сѫ изучи, шту пярѝ* **іхчичунѝвжнѫ** *бѫщта̀ си!* 3) Изказвамъ нѣкому каквото съмъ чулъ отъ други го. *Кякво̀ту чуѝжл уд мѐньѫ, всѝчку* **інхчичунѝзвжлнѫ** *бра̀тѫ си.* Търново. МСб. XVI—XVII. 396.

Изчичунѝзване, *с. ср.* отъ **изчичунѝзвамъ.**

Изчкѐртамъ, *гл. д. свър.* Да изстържа. *Да̀і ми чакъѝіата да* **ѝсчкъртам** *мура̀кьибов.* Велесъ.

Изчовѣ̀ча (да се), ишъ,—**чѝлъ** се, *гл.свър.* отъ **изчовѣ̀чамъ се.** Да се изхайманя.

Изчовѣ̀чамъ се (да се **изчовѣ̀ча**), *гл. възвр.* Изгубямъ човѣщината си; изхайманявамъ се. *Да хо̀ди без ра̀бота, та ште са* **исчовѐчи.**

Изчовѣ̀чане, *с. ср.* отъ **изчовѣ̀чамъ се.**

Ѝзчуканъ, на, но (Прилѣпъ), *пр.* Слабоуменъ, извѣянъ, дръпнатъ, изцърпанъ. **Ѝсчукан** *от у̀мо.* IIСп. 43. 150. *Ух, лу̀снало, шо си* **исчу̀кано!** Казвать въ Велесъ на немирно и глупаво дѣте. МСб. XIV. 169. *Го̀спот да те чу̀ва от* **ѝсчукан** *чо̀век!* Тамже. 174.

Изчу̀шкамъ, *гл. свър.* отъ **изчу̀шквамъ.**— **канъ,** *прич. стр.* 1) Изчушленъ. 2) Изпѫденъ.

Изчу̀шквамъ (да **изчу̀шкамъ**), *гл. д.* 1) Изчушлювамъ. 2) Изпѫждамъ. **Исчу̀шкахте** *ли бобо? Вчера беше управител, па сега го* **исчу̀шкале,** *та мери улиците. Такива бра* **исчу̀шквaі,** *не дръж у домо̀ си.* Врачанско. МСб. XIV. 201.

Изчѣ̀чканъ, *гл. д. свър.* Да свърша да чъчкамъ. МСб. XVIII. 100.

Изщѣ̀пвамъ се (да се **изщѣ̀пя**), *гл. об.* 1) Отчеквамъ се, откѫсвамъ се, отчупвамъ се малка часть. *Дѫскѫ̀тѫ сѫ* **іштѫ̀пи,** при коването отчекна се парче отъ нея. *Шѫ сѫ* **іштѫ̀пи** *мишѝнятѫ,* ще се прѣкѫсне, дѣто минува иглата. 2) За игла: изпрощвамъ се. Търново, МСб. XVI—XVII. 395.

Изщѣ̀пване, *с. ср.* отъ **изщѣ̀пвамъ се.**

Изщѣ̀пя (да се), **ишъ,—пилъ се,** *гл. свър.* отъ **изщѣ̀пвамъ се.**

Изяда (с. Перущица—Пловдивско), *с. ж.* Болесть нѣкаква. МСб. IX. 137.

Ѝздъ, *с. м.* Изедъ, гнежь, довръшки, кражь, погибежъ, погибелъ, разсипъ. *На* **ѝзет,** на разсипъ, по разсипъ. *Въ Велесъ накърняваньето па мѣсеца се казва* **ѝзет.** IIСп. 41. 967. *На* **ѝзет** *некоі ако за̀іаде ѐмиш, сѐто време, до дѐка ѝма от то̀і емиш. кье іа̀де от него со ѝшчах. За̀това ма̀лите деца гьи зара̀нуіат на* **ѝзет.** МСб. IX. 132. *Кога е* **ѝзет** *месечѝната, ако се о̀пулиш у чо̀века, кье прави пакос.* МСб. XII. 130.

Ѝзястливъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Който не отбира, не пробира яденето; ястеливъ, ястелитъ. **Изіа̀слиф** *чо̀ек.* МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 15. *Со па̀рво коа кье ва̀раниш дѐте со леп, а̀рно било да му жва̀книт леп нѐкоа жѐна што е мно̀гу* **иаеслива,** *за ѝ тоа да е* **иаѐсливо,** *а не да е джѝмриꙗ, за да прѐбират што да іа̀дит* МСб. X. 119. *Момчето било многу* **иаесливо.** МСб. XII. 242.

Изя̀ча, ишъ,— **чилъ,** *гл. свър.* отъ **изя̀чамъ.**

Изя̀чамъ (да **изя̀ча**), *гл. ср.* Извиквамъ на съна си. МСб. VII. Науч. отд. 463, Велесъ: **иіа̀чуіам.**

Изя̀чане, *с. ср.* отъ **изя̀чамъ.**

Ийо, *междом.* За очудване, казвать го въ Котелъ повече женитѣ; **иийо!** МСб. XV. 184.

Икинду̀вамъ, *гл. ср.* Ямъ икиндия, за жѫтварки.

Сите моми икиндиіа чѝнат,
Мома Мара ракьоіки превржшта,
Та си дира сѫрмено коланче,
Па не може коланче да наіде,
Ем не може коланче да наіде,
Ем остана *неикиндувала.*
МСб. XVI—XVII. 124.

Икинду̀ване, *с. ср.* отъ **икинду̀вамъ.**

Ѝлавъ, ва, во (Врачанско), *пр.* Хилавъ, иравъ, болничавъ, слабъ, изпадналъ. МСб. XIV. 200.

Иля́къ, *с. м.* вм. **уля́къ.**

Бог си пра́ти два бръ̀за іуна́ка,
Два іуна́ка, два бръ̀за *илдка* . . .
Отидо́ше два бръза іуна́ка,
Два іуна́ка, два вре́дна *илдка*.
МСб. XXI. Трънско. 51.

***Ила́нъ-оту́**, *Т.* Раст. змиска трѣва въ 1-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

Иле́й, *междом.* За чудене, казватъ го въ Котелъ повече мжжетѣ. **Иле́і**, *ма́ле е-е! са́л теби вигьа́хж хо́рятж! Са́л ти беши чильа́к*, **иле́і!** МСб. XV. 184.

***Йлйе** (Велесъ), *с. ср. Т.* Хилле, измама. *Укукьа или дукьан ако на́ідат нешчо изведено от глушец — било, оти имало* **илье.** МСб. VII. 127. *Ако глушец ти сто́рил па́кос на сто́ката,* **и́льіе** *има у дукьанот—ти кра́де некоі на́трежен, како чи́ракот от сто́ката.* МСб. XVI—XVII. 233; XX. Велес. 27.

Или́нскиятъ мѣсецъ. Мѣсецъ юли. ПСп. 23. 937.

Или́къ, *с. м.* Дупка за петелка, за копче; илица.

Йлими (Велесъ), *с. м. мн.* Елими, елини, елеани. *Това е още отъ* **илимитѣ.** МСб. XII. 37.

Йлимски, ска, ско, *пр.* отъ **и́лими.** Елимски, елински. *Това писмо е* **илимско**—*не се чете.* МСб. XII. 37.

Или́нка (Врачанско), *с. ж.* Илава жена, мома. МСб. XIV. 200.

Йлица (Велесъ), *с. ж.* Иликъ. МСб. XX. Велес. 27.

***Илма́**, *с. ж. Т.* вм. **йолма́.** ПСп. 59. 789.

***Илтизамджи́я**, *с. м. Т.* Събиратель на годишния наемъ на данъцитѣ. МСб. XV. Науч. отд. 385.

***Имансъ́зъ**, *пр. неизм. Т.* 1) Безвѣренъ, невѣрникъ. *Да нѣма ходжа баремъ салаватъ да му чете, ще каже досущъ* **имансжзъ** *да иде.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 359. — 2) Бито сирене. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 28.

Има́нче, *с. ср.* Название на ножъ.

Іа брж̀кни си у де́сни тозлу́ка,
Та и́звади но́шченце *има́нче.*
Разлошко, ПСп. 38. 246.

Иманя́ръ, *с. м.* Който ходи да търси, да копае имане; малджия. ПСп. 41. 981; Иреч. Княж. Бълг. I. 118.

Именя́ се, **и́шъ се**, — **и́лъ се** (Дупничко), *гл. об.* Вѣстя се, явявамъ се. *Куга́ раздра́ една́ш, та ни́какоф се не* **имени́** *векье!* МСб. XIII. 225.

***Имза́**, *с. ж. Т.* Емза. МСб. XV. 82.

***Имля́къ**, *с. м. Т.* Емлякъ. ПСп. 63. 603.

Ймошливъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Имовитъ, имотенъ. **Имо́шлива** *жена.* МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 15.

***Ингена́ри**, *с. мн. Гр.* Раст. *Cynara Scolymus.*

Йнгя (Ловчански, Чепински помаци), *с. ж.* По-млада етърва вика така на по́-старата отъ нея. ПСп. 57. 585; МСб. XV. Науч. отд. 265.

***Индатъ**, *с. м. Т.* Имдатъ, помощь. *Идем теп* **йндат** *да чиниме.* МСб. XVI—XVII. 157.

Три́-пжти до́йдоф на́-*индат*,
Айлок-от не си ми́-платил!
Шапкар. Сб. III. 182.

***Инджи́и**, *с. м. мн. Т.* Бисеръ. *На девойка венок от* **инджи́и.** Любен. Самовили. 89.

***Инджи́чка**, *с. ж. Т.* Мешинена торбичка. *Нарами кована кукица и* **инджичка**, *та утиди по бѣленки, дѣто малки моми платна бѣлжтъ, млади булки ризи шижтъ.* Трудъ. I. 1267.

Индири́ка, *с. ж.* ?
Играе си **индири́ку**, *он си узел* **индири́ку** *на себе.* МСб. XX. Трънско. 60.

***Индроли́венъ**, *с. м. Гр.* Миризлива вода отъ раст. дендроливанонъ и самото растение. МСб. XIII. Науч. отд. 460.

Инйо́, *междом.* Ийо! МСб. XV. 184.

Инйо́санъ, *гл. свър.* отъ **инйо́свамъ.** — **санъ**, *прич. стр.* Покритъ съ иней.

Инйо́свамъ (**да инйо́самъ**), *гл. д.* Софийско: покривамъ, попарвамъ съ иней. *Ште припадне темна синьа магла, та ште лежи и ште* **иньоса** *сичко по гората.* МСб. XII. 134.

Ини́ца (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* вм. **юни́ца.** Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Йнка (Битолско, Прилѣпско) *с. ж.* вм. **хи́нка**, хуния, фуния. *Да го запечатам во умо као со* **инка** *турено.* МСб. XIII. 142.

Инове́рецъ, *с. м.* Който е отъ ина вѣра; друговѣрецъ.

Инове́рка, *с. ж.* Която е отъ ина вѣра; друговѣрка.

***Инсафли́я**, *пр. неизм. Т.* Който има инсафъ; съвѣстенъ, милостивъ, человѣколюбивъ.

Ел іе ту́рчин, он іе *инсавлііа*
Почека́л іе боже́ да прéру́ча.
МСб. XVI—XVII. 168.

***Интовджи́я**, *с. м. Т.* Който кара интовъ.

Писмо гледа, *интовджие* ока:
Интовджие, мое верно слугье!
Упре́гнете цареви интове.
Трънско, ПСп. 11. 134.

*Йова́, *пр. неизм. Т.* Ява́, изгубенъ, останалъ безъ сейбия. Йова́ *биволица.*

Йованство и иоанство, *с. ср.* Побратимство, направено на св Иванъ; йованъ. *Фати побратимъ по свѣти* йованство. ПСп. 41. 375. *Свети* иоанството *іет поголем рот от сите родои, што има чоек.* ПСп. 52. 465

Йо́ванъ, *с. м.* Побратимство йованство, па и самитѣ побратими. *Въ Прилѣпъ зетятъ и невѣстата казватъ* Свети-йоване *на старосвата и на обата дѣвери, а и послѣднитѣ, включително съ кума, си казватъ* свети-йоване: *сме со него* свети йоване, *имаме* свети йованство. ПСп. 51. 399.

> Кье се ви́кьаме *сфети иовани:*
> Кой кье го дѐржи, да му по́може,
> Кой не го дѐржи, да го ву́ложи.
> Прилѣпъ, ПСп. 48. 984.

> Залюбивъ три млади *свѣти Іоана...*
> А за три-те *свѣт Іоани-те,*
> А за три-те богъ не те прощаватъ.
> Милад. Сб. 66 и 67 стр.

Йовенъ бобъ. Шаренъ фасулъ.

*Йо́гуртъ (с. Галичникъ — Дебърско), *с. м. Т.* Кисело млѣко въ каче, приготвено по особенъ начинъ, за да се държи повече врѣме; в. угуртъ. ПСп. 61. 341.

Йодъръ, йодра, ро (с. Чокманово - Ахж-Челебийско), *пр.* Едъръ, ядъръ. *Ала как ште им пумо́гне, га са те* йодри *ста́нали,* подголѣмили сж се. Илиевъ, Сб. I. 103.

Йо́же (с. Тресанче — Дебърско), *с. ср.* Вжже, жже; в. йо́зливъ.

Йо́зикъ (Дебърско), *с. м.* Езикъ, язикъ. Трудъ. II. 610.

Йо́зливъ, ва, во (с. Тресанче — Дебърско), *пр.* Вжзливъ, жзливъ.

> Кро́тко люляйте мо́мето,
> Зер іе *іо́зливо іо́жето,*
> Зер іе трѐлява вѐткaта,
> Зер іе ка́мливо ме́стото,
> Кя па́днет, кя се о́тепат!
> Илиевъ, Сб. I. 282.

*Йо́зумъ, *с. м. Т.* Раст Гюзумъ. МСб. XVI — XVII. 396.

Йозчи́я, *с. м. Т.* Който пасе овце йозъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 62.

*Йозъ, *с. м. Т.* Ялъви овце, яловина. *Овце* йоз. *Коі ште и́де да пасе* йоза?

Йой, *мѣст.* дат. п. женски родъ ед. ч. Ней, ой, и́. *Он кѣко седел при ню тъм, заспал* йой *на скут.* Тр*ъ*нско, ПСп. 11. 138.

Йолеви́чка (с. Тр*ъ*нково—Старозагорско), *с. ж.* Назъвание за бъклица. *Нялеі бѣ́кличкж* іолеви́чкж, за-въ пжть. МСб. XV. 3.

*Йолма́, *с. ж. Т.* Вълна отъ щавени кожи; илма. ПСп. 59. 782.

Йопи́тамъ, *гл. д. свър.* Да попитамъ. *Іас кье ве нешчо* йопитам. Шапк. Сб. I. 98.

Иордечи замба́къ. Раст. *Iiris pumila Jcq.* МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ. 160.

*Йорсъ, *с. м. Т.* Наковалня.

Йо́трова (Дебърско), *с. ж.* Етърва, ятръва. Трудъ. II. 610.

Йочещи (с. Дрѣнокъ — Дебърско), *дѣеприч.*

> Туй си по́минаф мо́лчещи,
> До́ма си доідоф *йо́чещи (?).*
> МСб. IX. Науч. отд. 150.

*Йошуръ, *с. ж. Т.* Ашаръ, ошуръ, ушръ, ондалъкъ, десетъкъ. ПСп. 63. 604.

*Ипликхана́, *с. ж. Т.* Фабрика за ипликъ, за конци, за гайтани. МСб. XV. Науч. отд. 389.

*Ипли́къ, *с. м. Т.* Конецъ, връвь.

Ипрати́сванъ (да ипрати́ша), *гл. д. ? Дѣто ша са каже за* 5000 *гроша да си* ипратти́свамъ *живота.* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 32.

*И́псома, *с. ж. Гр.* Нафора. *Дигамъ* ипсома, обичай въ Неврокопско да отчита попъ на имения день нѣкому въ кжщата надъ варено жито и просвора съ запалени свѣщи. ПСп. 37. 90.

*Иринги́ и ириндѐ, *с. ср.* Ренде. МСб. XV. 184.

Ириндо́самъ, *гл. свър.* отъ **ириндо́свамъ.** Да рендосамъ. — санъ, *прич стр.* Рендосанъ.

*Ириндо́свамъ (да ириндо́самъ), *гл. д.* Рендосвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

*Исѐ, сѐта, *с. ср. Т.* Хисе, есе, дѣлъ, часть при наслѣдство.

*Иседжи́я, *с. м. Т.* Хиседжия, еседжия, който има исе въ нѣщо. *Да знаиш, оти од овоі саат делени сме от тебе .... не кье ни бидеш* иседжиіа. МСб. XV. 106.

Иска́ть (Ахж-Челебийско), *с. р. ?* Раздаване по нѣкоя пара на ония, които сж били на погребението на нѣкой умрѣлъ;

> Пу́сти му били́ кошуве,
> Кошуве беали грошуве:
> Гро́шуве *иска́ть* да му са,
> Ф ко́шуве свеште да па́льат.
> МСб. XII. 31.

*И́со, *с. ср. Гр.* Приглашане. *Държа́ ньакому* и́со, кога пѣе той. приглашамъ му.

*Испенджѐ *с. ср. Т.* Испенчъ. *Ако войни*

кътъ не е женень плаща само **испенџе** *25 аспри безъ травнина.* ПСп. 9. 16; Иреч. Княж. Бълг. II. 109.

Исполи́нъ, *с. м.* Едъръ, високъ човѣкъ; великанъ, жидъ, жидавецъ, джидавецъ, цоцоманъ.

Йстамъ, *гл. д. свър.* Да извадя, да махна.

Ако стигнишъ десето момичка,
Ке ти *истамъ* подае отъ колена,
Ке ти *истамъ* ржце отъ ремена,
Ке тй отвжртамъ очи отъ глобо'и,
Ке т' оста'амъ млада темничáрка,
Ке т' оста'амъ млада улогарка!
Милад. Сб. 17 стр.

Да се **йстамъ**, *гл. възвр. свър.* Да се махна, да се оставя. Прилѣпъ.

Подаі ми, подаі, бéла Рýмено,
Подаі ми, подаі стýдена вода,
Вода да пи́іам, тебе да глéдам.
— *Истаі* се, *йстаі*, лóдо от мене,
Мене ме маіка лýто кóлнеше.
На óрген вода іас да не давам,
Со óрген обор іас да нé чи́нам.
МСб. IV. 33.

Исти́кале (Мияци—Дебърско), *нар.* Максусъ, нарочно. **Исти́кале** *да го поздравишъ отъ мене.* Изв. Слав. Семин. II. 296.

Истинáрь, *с. м.* в. **нистинáрь.**

Истири́чавъ, **ва**, **во**, *пр.* в. **изштири́чавъ.** МСб. XII. 283.

Йтамъ (Велесъ), *гл. ср.* в. **хъ́ітамъ.**

***Итли́къ**, *с. м. Т.* Иитликъ, юначество, баиитликъ. *Показалъ* **итли́къ** *прѣдъ тѣхъ.* ПСп. 15. 357.

Йтро, **ви. ýтро.** *Добрó* **йтро!** ПСп. 45. 461.

***Ифратъ**, *с. м. Т.* Отрова; срав. **ифри́тъ.** *Кога го виде татко му,* **нфрат** *беше се сторил.* МСб. XIV. 125.

***Ифри́тъ** (Търново), *с. м. Т.* 1) Дяволъ. 2) Едосанъ. **Іифри́т** *стáнях* (отъ ядосване), в. МСб. XVI—XVII. 395.

***Ихнáлъ**, *пр. неизм. Т.* Немарливъ, нерадивъ, ихмалджия. МСб. XV. Науч. отд. Слав. 2.

***Ихрáтъ**, *с. м. Т.* Иратъ, доходъ, приходъ. *И вересия и стока и* **ихратъ** *сичкото ще да имъ е равно.* ПСп. 62. 884.

***Ихтизали́я**, *пр. неизм. Т.* Иктизалия, потрѣбенъ. МСб. XV. Науч. отд. 387.

Йчменъ, *с. м.* Раст. и плодъ ечимикъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 459.

Ишеврáтувамъ (**да ишеврáтя**), *гл. д.* Ударямъ нѣкому шамаръ по врата. Изв. Слав. Семин. II. 296, Мияци — Дебърско.

***Ишихи́самъ** (да се), *гл. об. свър. Гр.* Да се успокоя. *Са* **ишихисá** *арáпинут, лигнá да спúе.* Воденско, МСб. V. 168.

Ишýвамъ, *гл. д.* Пѫдя птици съ ишу, ишу! кѫшкамъ.

Сив сокóл се извúваше,
А мáйка му *ишýваше:*
Ишу, и́шу, сив сокóле,
Не ми дѫ́рпай галабéнце!
Илиевъ, Сб. I. 261.

Ишýване, *с. ср.* отъ **ишýвамъ.** Кѫшкане.

***Ишчилѣ́къ**, *с. м. Т.* 1) Работа, работене. 2) Плата за работа; заплата. 3) Мѣсто, дѣто обработватъ памука. Горно-Джумайско, ПСп. 44. 285.

***Ишчи́я**, *с. м. Т.* Работникъ.

Ищи́ (с. Плѣвня — Драмско), *нар.* Още, еще, веще. **Ищи́** *сіа,* още сега. МСб. IX. Науч. отд. 151.

Йщомъ (с. Чешнигирево — Пловдивско), ?

Ни вжглявжй гóре, доле,
Горе, доле, *ишчум* поле,
Чи штиш кóнчи блязну кувéш.
Илиевъ, Сб. I. 85.

К. к. *к.*

Ка. Частица, която нѣкои притурятъ въ края на нѣкои лични мѣстоимѣния: **азека**, **тизека**, **ниека**, **виека**, **вазека.** *Просто да ти е от* **менека.** ПСп. 21. 547. *Хей хвала ви тpúста игумене, и* **ви́яка** *премлади деuета.* Тамже. 545.

Ка, съкратено отъ **кáка.** *Спи,* **ка**, *спи,* спи, кака, спи! *Снимнú мж.* **кá!** свали ме, како! *Іилá!* **ка!** МСб. XVI—XVII. 396. Търново.

***Кабáданлъкъ**, *с. м. Т.* Голѣмство, тафралъкъ, контене, контеликъ. **Кабаданлжкъ** *продава.* ПСп. 14. 169.

***Кабакчи́я**, *с. м. Т.* Християнинъ, който въ турско е събиралъ данъцитѣ и паритѣ е турялъ въ прорѣзана кратуна (кабакъ), окачена на пояса му; бирникъ, махалникъ, кабзамалинъ, капзумалинъ. ПСп. 63, 261. бѣл. Лѣсковецъ, Трудъ. I. 74.

***Кабалѣ́къ** (с. Левко — Мустафапашанско), *с. м. Т.* Най-ранния пролѣтенъ зеленъ мъхъ; злакъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Кабарджи́къ**, *с. м. Т.* Единъ видъ болесть далакъ. МСб. X. Науч. отд. 335.

***Кабýръ**, *с. м. Т.* Дървенъ уредъ съ дупки, въ които гуждатъ свредли, за да не се по-

врѣжда острилото имъ. МСб. XII. 284; XVIII. 186.

Кабусъ, *с. м.* Болесть запичане. *Гущерова опашка* (раст.) *се вари и се дава на хората и добитъка противъ кабуса.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Уруновъ. 51.

***Кавапозъ,** *с. м. Т.* Дълбоко гърне съ широко усте; чумлекъ; срав. **гаванóзъ.** МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 37 и 46.

Кавлáнъ (с. Сърнъчъ — Конушко), *с. м* Раст. *Acer platanoides,* млѣченъ яворъ, шестилъ. ПСп. 62. 108.

Кáвугьеръ (Велесъ), *с. м.* Калугеръ, каугьеръ.

> Ако не ме зéмеш,
> *Кáвугьер* кье бúдам,
> Тéбе кье те испóведам,
> Гребóвите да ти прóстам.
> МСб. X. 44.

Кáгодѣ (Търново), *нар.* 1) Колко-годѣ. 2) Кога-годѣ. МСб. XVI—XVII. 396.

Кáда (Чепино), *с. ж.* Кака. МСб. XV. Науч. отд. 265.

Кадá (Бѣлоградчишко, Берковско), *нар.* Кога, когато. **Кадá** *іа минý, ти ореше.* **Када** *че ми дойдеш?* МСб. XII. 283.

Каджáкъ (с. Барнево—Софийско), *с. м.* Нѣколко дръвца натрупани на купъ; нарамокъ. *Сéкоіе си донóси по іедин* **каджáк** *дръ́ва.* МСб. XVI—XVII. 30.

Кадúризица (с. Сарѫ-Гьолъ — Варненско), *с. ж.* Раст. богородично биле. МСб. XXI. Явашовъ. 27.

Кáдревиче (с. Хлѣвени — Ловечко), *с. ср.* Раст. *Lilium Martagon,* ресенъ, руганъ, цървенъ замбакъ. МСб XIV. Науч. отд. 66.

***Кадѣнъ-пармáкъ,** *Т.* Едро бѣло длъгнесто грозде. *Бѣлу грозди кавапльшку, каванлъшку* **кадан-пармакъ.** Блъгар. Книжици. II. 121 стр. отъ II дѣлъ.

Каé, вм. **кадѣ, кѫдѣ.** ПСп. 41. 954.

Кажýейки, *дѣеприч.* Като казвамъ. ПСпБр. IX—X. 96, Велесъ.

Казанджúйникъ, *с. м.* Ограда, въ която пекатъ ракия.

Казáнка, *с. ж.* 1) Ракъджийски казанъ. Плѣвенъ. 2) Игра на дупки; гуда, свинка. Т. Пазарджикъ.

***Казáсинъ** и **казáсъ,** *с. м. Т.* Който продава коприна; копринарь.

Казаски, ска, ско, *пр.* отъ **казáсъ. Казаска** *стока,* коприна, копринена стока.

***Казъ-ая,** *Т.* Раст. гърлица въ 3-то знам. МСб. XX. Явашовъ. 31.

***Кайрáкъ,** *с. м. Т.* 1) Каменита рътлина, обрасла съ трѣва и дребни храсте; бозъ. с. Девня—Варненско, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Б. Давидовъ. 7. — 2) Мѣсто обрасло само съ драки *Paliurus aculiatus.* Ловчанско, МСб. XIV. Науч. отд. 6.

Кайречовъ, ва, во, *пр.* отъ **кайрáкъ.** Кайречюва *трѣва,* която расте по кайрацитѣ; слаба. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 69.

***Кайруклý,** *пр. неизм. Т.* Койруклу, опашатъ.

> Пручý сѫ Дúмчу канаклѫ́.
> Канаклѣ́ Дúмчу, *кайруклý.*
> ПСп. 44. 294.

Кáйца, *с. ж.* Гиздаво парче платно, извезано съ червени конци и укичено съ пари, носятъ го жени на главата си за гиздило възъ Трънско.

> Іа чу да те ýзнем,
> Ама да ми нáідеш
> Од бел мак манóвил,
> Од ружа кошýльа,
> Од трендáвил *кáіца.*
> МСб. XXI. Трънско. 45.

Кáйчило, *с. об.* Нехрани-майко, хаймана. *У, това лудо* **каічило,** *от него човек нема да стане!* Врачанско, МСб. XIV. 201.

***Кайшъ-копарáнъ-отý,** *Т.* Раст. *Lotus corniculatus,* фасулица. МСб. XXI. Явашовъ. 60.

Какавá (Ст. Загора), *с. ж.* Угощение съ прѣизобилно ядене. *Тъкáвъ* **къкъвá** *ни мó·жиш нъмери.*

Какавáнинъ, *с. м.* Лапни муха, заплѣсъ. МСб. XVI—XVII. 400. Търново: **кѫкѫвáнин.**

Какамáнга (Търново), *с ж.* Дрънголникъ, затворъ. магарешки рай. *Тúкнѫхѫ гу ф* **кѫкѫмáнгѫтѫ** *зѫ три годúни.* МСб. XVI—XVII. 400.

Какáчъ, *с м.* 1) Единъ видъ пушена пастърма отъ мършаво месо, приготвена по особенъ начинъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 38 и 76. — 2) Кѫсъ, парче. *Іидúн* **кѫкáч** *пѫстѫрмѫ́.* МСб. XVI—XVII. 400. Търново.

Какелъ, *с. м.* Раст. *Fritillaria pontica Whlnb.* МСб. XII. Науч. отд. 52.

Кáклица (Велесъ, Щипъ), *с. ж.* Раст. кѫклица. ПСп. 61. 354.

Кáколъ (Прилѣпъ) и **кáколь** (Тиквешъ), *с м.* Раст. кѫклица. ПСп. 61. 355.

Кáкуль (с. Плѣвня—Драмско). *с. м.* Дървена кукичка, дървено чengелче. Съ такива какули окачатъ подъ стрѣхитѣ изсъхналитѣ низаници тютюнъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Какѣвгоденъ, **каквáгодна, каквóгодно,** *пр.* Какъвъ и да е, какъвъ-годѣ.

Те искара баш премена,
Башъ премена *каквагодна.*
Верков. Песме 274. стр.

Какѣвъ-годѣ, *пр.* Какъвъ и да е; какъв-годенъ.

Калабáкъ, *с. м.* Раст. водна тиква. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

***Калакчúя,** *с. м. Т.* Който точи сабли; колокчия, кълъччия. Трудъ. II. 871.

Калáмче, *ум. ср.* отъ **калáмъ.** Безсон. Пѣсни. 70. ж.

***Калáмъ,** *с. м. Гр.* Калемъ.

***Калáнъ-кусýръ,** *Т.* Останалиятъ, останалитѣ. **Калан-кусуро** *ке се заробело и ке се однесело во нивното царство.* МСб. XIII. 189.

Калапнатъ, та, то, *пр.* Вдлъбнатъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 74.

***Калапýшникъ** (Котелъ), *с. м. Т.* Келлепушъ (?). Развлѣканъ, повлѣканъ, повлѣчинавуще. *Стигнú си путýрити и пôiжсят; ни худú тѫкѫвзи* **кѫлѫпýшник!** МСб. XV. 185.

***Калафáръ,** *с. м.* Кожухарски уредъ съ сѣдало, стрѣла и коса за лешене, стъргане кожитѣ. МСб. XII. 285; XVIII. 199.

Калафúренъ, на, но, *пр.* На цвѣтъ като цвѣте каламфиръ. **Калафирени** *фустани.* ПСпБр. VII. 115.

***Калбурджúя,** *с. м. Т.* Ръшетарь. *Курдúсал са кáто* **калбурджúiа.**

Калéвамъ (да калú), *гл. д.* На масло, кога се пържи, наливамъ вода, а на зехтинъ — оцетъ, за да си изгубятъ миризмата. Врачанско. МСб. XIV. 201.

Калéване, *с. ср.* отъ **калéвамъ.**

Кáлежъ (Банатски българе), *с. м.* Светиятъ потиръ въ черкова. МСб. XX.

Калезмáрка, *с. ж.* Калесарка.

Калезмáръ (с. Петково — Ахж-челебийско), *с. м.* Калесарь, калесникъ. МСб IX. 40.

***Калемú-ченгéлъ,** *с. м. Т.* Алуминиевъ ацетатъ, *Aluminium aceticum.* МСб XXI. Народна медицина. 21.

Каленúнка, *с. ж.* Дърво калинка.

Светú Пéтжр лóви сáди,
Нóву лóзи з бялу грóзди;
Фжф лóвито *кжленúнкж,*
Пут *кжленúнкж* тржпéзж.
Илиевъ, Сб. I. 84.

Каленúца, *с. ж.* Ракия, изварена отъ кальта, талога на вино; каленá, пращинена ракия. МСб. XII. 283.

Калéнъ, нá, нó, *пр.* Калянъ. **Каленá** *ракúiа,* пращинена ракия, каленица. МСб. XVI—XVII. 400; XXI. Народна медицина. 24. **Кален** *сѫд,* суръвъ грънчарски сѫдъ, още необжеженъ. МСб. XVIII. 190.

Калéрче (Русе), *с. ср.* Макара конци; аца, калурче, карулче. МСб. XIV. 206; XVI — XVII. 400.

Калúлкя (Врачанско), *с. ж.* Голѣмъ трапъ, яма, локва съ рѣдка кадь, кѫдѣто презъ лѣтото биволи се валятъ да се разхладяватъ МСб. XIV. 201.

Калимáнчица, *ум. ж.* отъ **калиманка.**

Калиманчице капчице,
Дену си, мари, стоiнала,
Iасну си слънце огреалá
Ситна та роса избилá.
МСб. XXI Родоп. Свадба, 13.

***Калинджúче,** *с. ср. Т.* Калинджийче, корабарче.

Оти ке си одамъ младо *калинджúче,*
Младо *калинджиче,* младо корабарче.
Милад. Сб. 412 стр. 384 п.

Калúнковецъ, *с. м.* Название на кавалъ, направенъ отъ дърво калина. МСб. XII. Книж. отд. 49.

Калúновецъ, *с. м.* Название на кладенецъ.

Ште да поiат стýдена вóда
На кладенец *калиньовец.*
МСб. VIII. 7.

***Калúонъ,** *с. м.* Голѣма гемия въ едновремешната турска флота. Трудъ. I. 600.

***Калистúрь** (Лѣсковецъ), *с. м. Гр.* Мотика за плѣвене; калистирка. Иреч. Княж. Бълг. I. 207.

***Калитáто,** *с. м. Гр.* Калитате, калтата, калтята, кумбара, кумъ, кръстникъ. ПСп. 51. 380.

Калитáтство, *с. ср.* Достоинство и работа на калитато. *Не са знае ни кумство,* **калитатство.** ПСп. 52. 452.

***Калúя,** *с. ж.* вм. **халúя, хавлúя** (?). с. Бабекъ — Пловдивско, съобщилъ Иовъ Титоровъ.

Малка мома градъ градила,
Та изгради нова града,
Нова града със три порти,
Та си седна среди града
На *калиiа* копринена,
Та засипа сипан ръкáв.

Калмáнинка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Животно калманка. Вѣрватъ, че тя носи злини на кѫщата, дѣто се яви, та запушать съ хурка дупката, презъ която е влѣзла, и казватъ: у (имерекъ) има свадба, дошли са да та калесат. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Калиýзене, *с. ср.* отъ **калиýзи се.**

Калмýзя се, ишъ се,—вилъ се, *гл. свър.* Чупя си снагата, кърша се, навдигамъ се. *Виш кóткътж, кжквá сж* **кжлмузи.** *Глѣі ко сж* **кжлмýзи,** *мжчи са дж сж испрáвъж.* МСб. XVI—XVII. 400.

Калмукáнъ (Котелъ), *с. м.* 1) Голѣмъ масуръ за насукване на него прежда, кога да сноватъ. *Напжлнил мжсýр и* **кжлмукáн.** МСб. X. 5; XVI—XVII. 400; XVШ. 99. — 2) Прикрито назъвание за мжжкия дѣтороденъ органъ; дѣдовиятъ. *Тѹу ти. дьáдо,* **кжлмукáньж!** *Тѹу ти, дьáдо,* **кжлмукáньж!** МСб. XV. 134, Габрово.

Калмýкъ (Котелъ), *с. м.* 1) Клжбо. 2) Кжсъ, дебелъ човѣкъ. МСб. XV. 185, **кжлмýк.**

Каловитенъ, на, но, *пр.* Каленъ, каловитъ.

Дотекал е Вардар
Кален *каловитен,*
Мжтен мжтовитен.
МСб. XIII. 31.

Калóнка (Банатски българе), *с. ж.* Раст. цвѣте дива метлига. МСб. XX.

Калтáвене, *с. ср.* отъ **калтáвя**. Кълчещавене.

Калтáвя, ишъ, — вилъ (Търново), *гл ср.* Не стоя на думата си; кълчещавя, шавря. МСб. XVI—XVII. 400.

Калугéричка (с. Буково—Битолско), *с. ж.* Раст. темянуга въ 1-то знамен. ПСп. 61. 343.

Калýгерче-пáтерче (Ловечъ), *с. ср.* Раст. *Muscari racemosum Mill* МСб. Науч. отд. 67.

Калýгерщина, *с. ж.* Качество, достоинство, свойство на калугеръ. ПСп. 16. 62.

Калýрче (Търново), *с ср.* Калерче МСб. XVI. —XVII. 400. *Две* **кжлýрчитж** *чи іс сжлбятж,* казватъ въ Търново за изпждени тъстъ, тъща и стари родители.

Калчавъ, ва, во, *пр.* Който е съ калци. **Калчава,** *буле, гълчава* (дѣ ?).

Калчúнъ (Горно-Джумайско), *с. м.* Калцунъ. ПСп. 41. 954.

Калчúща, *с. ср. мн.* Кълчища. ПСп. 65. 21.

Калѣчка (с. Сазлж—Разградско), *с. ж.* Раст. *Euphorbia Gerardiana Jacq.*, млѣчокъ. МСб. XXI. Явашовъ. 34.

***Калъччúя,** *пр. неизм. Т.* Който точи саби, калъче; калакчия, колокчия, кълъччия. Трудъ. II. 871.

***Калѣчъ.**—2) Пратецъ на рало. с. Дълбоки — Старозагорско, съобщилъ Ан. Гяуровъ. 3) Лененъ пиотъ, тимаръ. Иреч. Княж. Бълг I. 229.

Калѣчъ-отý, *Т.* 1) Раст. богородична трѣва въ 2-то замен. ПСп. 51. 335; МСб. XXI. Явашовъ. 35.—2) Раст. бѣлъ офикъ. МСб. XXI. Явашовъ. 54 и 55.

Камангúсвамъ се (Търново), *гл. об.* Бавя се, мая се, размайвамъ се. *Ни сж* **кжмжнгúсвжі** *три сяхáтья.* МСб XVI—XVII. 400.

Камангúсване, *с ср.* отъ **камангúсвамъ се.**

Камарджúца (Струга), *с. ж.* ?

Кошничце *камарджице* полна бисеріо,
Орони сѣ бисеріо семъ навеселіо.
Малид. Сб. 460 стр. 511 п.

Камарóсамъ (да се), *гл. свър.* отъ **камарóсвамъ се.**

Камарóсвамъ се (да се камарóсамъ), *гл. об.* Надувамъ се въ ходенето, прѣстжпямъ изтежко, докарвамъ се. МСб. XVI — XVII. 400, **кжмжрóсвжмъ сж.**

Камарóсване, *с. ср.* отъ **камарóсвамъ се.**

Камашúца (Търново), *с. ж.* Женска горна дреха като бонджуръ. МСб. XVI—XVII. 400.

Камбалúчкамъ се (да се камбалúчна), *гл. възвр.* Падамъ, повалямъ се, търкалямъ се. *Кжту* **сж кжмбжлúчнж** *іис сжлбятж, чи сж нжмéри чак дóлу нж плóчити.* МСб. XVI—XVII. 400, Търново.

Камбалúчкане, *с. ср.* отъ **камбалúчкамъ се.**

Камбалúчна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. ед-кр.* отъ **камбалúчкамъ се.** Да се търколя, да се гаврътна, да се лумбурна.

Камбарбáкъ, бáци, *с. м.* 1) Въ Кукушъ, Солунъ: ахмакъ, селянинъ, дебелакъ; óлухъ, мужúкъ (руски). 2) Така солунчане наричатъ селянитѣ отъ селата Петрово, Куфалово, Бозецъ, Бугарпево, Ватилъкъ, Сарамурово, Дърлица и Коритенъ въ Солунско. МСб. XVШ. Науч отд. 428.

***Кáмбио,** *с. ср. Ит.* Право за прѣвозъ пари другадѣ.

Каменáрче, *с. ср.* Раст. *Draba Aizoon Wlnb.* ПСп. 65. 666.

Каменúчава боя, жълта боя, вапсана отъ мъхъ по камънето. Неврокопъ, Иреч. Княж. Бълг. II. 96.

Кáменна лѣставица. Птица *Biblis rupestris Less. ex Scop.*, скална лѣставица. МСб. II. Науч. отд. 207.

Каметнѣя се, ешъ се, *гл. об.* Каматнѣя се, хубавѣя се. МСб. XXI. Родоп. свадба. 9.

Камúлешки, шка, шко, *пр.* Камилски. Камилешка *шуга.* Любен. Баба Ега. 84.

Камúлска млѣчка (Кукушко), *с. ж.* Раст. *Euphorbia helioscopia.* ПСп. 61. 355.

Камилска стжпка. Раст. водна тиква. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

Камина, *с. ж.* Вжтрѣшната часть на коминъ отъ огнището до тавана; тя всѣкога е упушена. МСб. IX. Науч. отд. 151; XII. 285. Часть отъ брѣга, до който е допрѣно огнището у хижа ўземъ. МСб. XVIII. 14.

***Кампанъ,** *с. м. Лат.* Камбана. *Ша удáрятъ въ* **кампанъ** *трú пати илú пó млогу та да зéматъ хабéръ брáтiята.* ПСп. 44. 185 и 200.

Камуенъ, на, но, *пр* Направенъ отъ камуха.

Се промени, се накити
У свилено и у камуйено.
ПСпБр. IX—X. 95.

Канурчинка (Горня-Орѣховица) *с. ж.* Купчинка. МСб. XVI—XVII. 400, **кжнурчинкж.**

Канче (Велесъ), *ум. ср.* Канъче. *Мóма ако нóси пжрстен без* **кáнче** *не чúнило — кье зéме слепо мóмче.* МСб. VII. 127; XX. Велес. 30.

Камчина, *с. ж.* Камха. *Джубе-то отъ* **камчина.** Милад. Сб. 470 стр. 532 п.

Камшица, *ум. ж.* отъ **камхá.**

Чернобка рўжице,
Пъстробка *камшúце!*
Янковъ, Сб, 84.

Камъчина, *ув. ж.* отъ **кáмъкъ.** *Мьáсили идня́ хлебúнж чьуречúнж кжтў вуденúшкж* **камжчúна,** *кóлкуту жьáбе учúна.* с. Ботево — Добричко, МСб. X. 6.

Канайче (Чипоровци), *с. ср.* Каначе (?). *Да си д úду iу цжрно мóре, цжрно* **канáiче** *с молúтву не замолúтвено, с мáiчино млекó не задéено* МСб. XVI—XVII. 263.

Канатка, *с. ж.* Пó-дълга пржчка, дигната на четери пжпки, която оставятъ на силна гижа пролѣть, кога рѣжатъ лозята, за да роди гижата повече грозде; каната. МСб. XII. 283; XVIII. 157.

***Кана-чиче,** *с. ср. Т.* Раст. кжна-чичекъ. ПСп. 61. 356; МСб. XX. Велес. 30.

***Кангели,** *с. м. мн. Гр.* Бухария, прѣграда отъ желѣзни или дървени пармаклъци; канкели. Иреч. Княж. Бълг. II. 140.

Кандара (Хасково), *с. ж.* Климало на кладенецъ; геренъ, геренило.

Кандзълъ, *с. м.* Дяволъ. *Што те е однéл* **кандзъл?** МСб. XXI. Трънско. 64.

Кандилчичка, *ум. ж.* отъ **кандилка.**

У десничкж пáтиричкж,
У ливичкж *кжндúлчичкж.*
Илиевъ, Сб. I. 136.

Кандилъ-нандилъ, *междом.* Показва пандилкане; кикецъ-пикецъ, кретуцъ-папуцъ. МСб. XVI—XVII. 400

***Кандилъ-чиче,** *с. ср. Т.* Цвѣте кандилка. МСб. XX. Велес. 30.

Кандърмаджийка, *с. ж.* Жена, мома кандърмаджия.

***Кандърмаджия,** *с. м. Т.* Който умѣе да кандърдисва. Българска Сбирка. XIV год. 14 стр.

Кандюндюлче (Велесъ), *с. ср.* Раст. гологлавиче. МСб. XX. Велес, 30.

***Канерхисъ,** *с. м. Гр.* Който канерва въ църква; канонархъ. ПСп. 64. 536.

Каница (Бѣлоградчишко), *вм.* **тканица.** МСб. XII. 283.

***Канкели,** *с. м. мн. Ит.* Кангели. Иреч. Княж. Бълг. I. 258.

Кано, *нар.* Като. Царибродско.

Сúтжн джжд валú *канó* мáргарит,
Моiéто льйбе на пут поди.
МСб. XI. 10.

***Канонархъ,** *с. м. Гр.* Канерхисъ. ПСп. 64. 536.

Канурканъ (Търново), *гл. д.* Люлѣя на ржцѣ. **Кжнўркжi** *гу, дяно зжспú.* МСб. XVI —XVII. 400.

Кануркане, *с. ср.* отъ **канўрканъ.** Люлѣяне.

***Канъ-ташж,** *с м. Т.* Скжпоцѣненъ камикъ тъмночервенъ като кръвь.

Извжди пржстинь *кан-ташú,*
Тж гу нж бўкжт зжкжчú;
Кóйту пржстинет прикáрж,
Той шти вуйвóдж дж бжди.
Илиевъ, Сб. I. 383.

Кань, *с. ж.* Водна птица бѣла съ черни пера по крилѣтѣ; живѣе по блатата и се храни съ риба и змии; когато е гладна или ще се промѣни врѣмето, пищи много та се чуе надалечъ, затова казватъ: *пищи кански.* МСб. XII. 285.

Каня (Врачанско), *с. об.* Високъ човѣкъ; кранта. *Iа го повиж, колчавá си iе* **кáнья.** МСб. XIV. 201.

Као коа (Велесъ), *съюв. вм.* **като кога.** МСб. XX. Велес. 30.

***Капандуръ,** *с. м. Т.* Прозорецъ на покривъ на кжща; окно. МСб. XVI — XVII. 400.

***Капара,** *с. ж.* и **кáпаро,** *с. ср. Ит.* Задавъкъ, прѣдиино, пей. равўна Иреч. Княж. Бълг. II. 101; МСб. XII. 283.

Капарь (Софийско), *с. м.* Който шие и продава капи; шапкарь.

Капацина (Търново), *с. ж.* Куфалница. тиква. глава. *Мнóгу шж ти тéгли тéбъя гблятж* кжпжцинж, *кжтý си с тóзи си ýм!* МСб. XVI—XVII. 400.

***Капетанъ**, *с. м.* 1) Капитанъ. 2) Назъвание на конь.

Бок те убил коня *капетана!*
Да ми беше коня дебеляна.
ПСп. 3 176.

***Капзумáлинъ**, *с. м. Т.* Кабзамалинъ. ПСп. 63. 621. б

Капидáнски. ска. ско, *пр.* отъ **капидáнъ**. Капитански. ПСп. 51 364.

***Капидáнъ**, *с. м.* Капитанъ ПСп. 44. 258.

Капúлвамъ се (да се капúлна), *гл. об.* Падамъ, гавръщамъ се. цамбурвамъ се. *Кжту сж* кжпилнж *ф удя́тж.* МСб. XVI — XVII. 400.

Капúлване, *с. ср.* отъ **капúлвамъ се**.

Капúлна (да се), ешъ,—**налъ** се, *гл. свър.* отъ **капúлвамъ се**. Да падна, да се гаврътна.

***Капистрáчъ**, *с. м.* и **капúстрúло**, *с. ср. Лат.* Побита пржчка на жабката и процѣпа на кола съ чворове, съ чатали. на които окачатъ капистритѣ, поводницитѣ на воловетѣ; заврънъ, писка. МСб. XII. 284, с. Вършецъ—Врачанско. МСб. XVIII. 120.

***Капладжá**, *с. ж. Т.* Капльджа.

***Капóтı**, *с. м.* Игра на камъчета двамина съ по 6 или 9 камъчета по чъртежъ три вписани квадрати, прѣрѣзани съ кръстъ прѣзъ срѣдата; бабка, гама. МСб. VIII. 280.

Капрáла, *с. ж.* Копраля, желѣзото. ПСп. 41. 954.

Капрýли (с. Плѣвня—Драмско), *с. мн.* На покривъ на кжща тънки колкото ржка еднакви дървета, възъ които редятъ черепицитѣ или плочитѣ; мартáки, жúли, нажúлници. Сьобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Кáпсо** (Плѣвенъ). *с ср.* Пробито ръшето.

Капýла, *с. ж.* 1) Въ игра на топка три или петь сполучливи удара правятъ една капула. 2) Задсемерна часть на добиче; кълчъ. *Билó удзáт нж* кжпýлжтж *нж кóньж.* МСб. XII. 178. *Кожухъ, който лежеше разстланъ върху задния кашъ на сѣдлото и върху* капулитѣ *на ата.* Трудъ. I. 387.

Капуля́тникъ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Чулъ покривало, съ което покриватъ зимѣ капулитѣ на добиче. Съобщилъ Ан. Гяуровъ,

Кáпусъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Горнитѣ листа на зелка. Изв. Слав. Семин. II. 296, ср. **купусъ**.

***Кáпцина** (с. Плѣвня—Драмско). *с. ж. Гр.* Болежка. болка, мжка. МСб. VIII. 280.

Кáпча, ишъ,—**чилъ** (Бургазко), *гл. д.* ?

Нж гъургьóв ржкáф везьáше,
Везьáше и гу *кáпчеше,*
Сжс злáту и сжс кникáту
И сжс мóржвж купрúнж.
МСб. IX. 57.

Капѣшка (Врачанско), *с. ж.* 1) Пжшката на гроздъ безъ зърната. *Изедохте грозгето, а па* капжшките *расфѣрлихте, та направихте буклук.* 2) Малъкъ гроздъ, гроздецъ. МСб. XIV. 201

***Карабалѣкъ**, *с. м. Т.* Риба нѣкаква.

Караганя́самъ, *гл. свър.* отъ **караганя́свамъ**.

***Караганя́свамъ** (да **караганя́самъ**), *гл. ср. Т.* За куче: хваща нѣкаква болесть. МСб. IX. Науч. отд. 26.

***Карадúнче** (Струмица), *с. ср.* Раст. *Tagetes patula* длýнджуле, фýнда, църнооко цвѣкье. ПСп. 61. 356.

Карака, ?

Извад си три жолти дукади
Тá пойди си на Легенъ чаршіа,
Тá купи си 'се *карака* свила,
Усучú си три силни гайтани.
Милад. Сб. 395 стр 341 п

***Каракáндзоръ** (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Караконджо, караконджолосъ. МСб. VIII. 280.

***Каракапъ**, *с. м.* Болесть *Trismus* по дѣцата; изтравяне. МСб. XXI. Народна медицина. 36.

***Каракачáнинъ**, *с. м. Т.* (Който пжтува по суша, а не по море.) Номадско плѣме, което лѣтѣ съ стадата си прѣкарва по нашитѣ планини, а зимѣ къшлува въ Турция по топлитѣ мѣста; арнаутинъ, влахъ, караколчанинъ, куцовлахъ, урукъ, юрукъ; собствено ония отъ тѣхъ, които сж погърчени и говорятъ развален ъ гръцки езикъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 138 и II 306.

***Караколчáнинъ**, *с. м. Т.* Каракачанинъ.

Караконджáрь, *с. м.* Караконджо. Трудъ. II. 950.

***Каракчúя**, *с. м. Т.* Кьрькчия, чекръкчия, костоправъ. МСб. X. Науч. отд. 341.

***Караманлúя**. *с. м.* Жител на област Караманъ въ Мала Азия.

***Карамáнъ**, *с. м. Т.* 1) Едъръ, високъ, снаженъ човѣкъ.

Стамéнко, мóі *карамáн,* братéнце,
Кжт дóіде собóр, кáмо те тéбе да дóідеш'
Да дóідеш, бра́те, тáнец да вóдиш?
Криворѣчна Паланка, МСб. XI. 18.

2) Название на черенъ конь, на черно куче. *Сал еднó кýче не вйкат* карамáн. *Iавна си коiна* карамана. ПСп. 47. 814, Прилѣпъ; МСб. XVI—XVII. 157.

***Карамджалйя**, *пр. неизм. Т.* Остарѣлъ и ощърбѣлъ волъ; карамджалия. МСб. XVIII. 168.

Карамулá, *с. ж.* Крамола. ПСп. 43 77.

Кавга е *карамулá,*
На новата махáла,
До троица ергени
За Стоя си каратъ.
Верков. Песме. 95 стр.

***Каранджалйя,** *пр. неизм. Т.* Казва се за волъ, на когото зжбитѣ сж черни и се ронятъ, та нѣма цѣна; карамджалия. МСб. X. II. 284.

***Карасанъ-отý,** *Т.* Раст. бабухъ въ 2-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 26

Карачерче, *с. ср.* Малко моиче, което прислужва на овчеретѣ на мандра; малешина. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 8.

***Карашикъ** (с. Галечникъ—Дебърско). *с. м. Т.* Карашъкъ, освѣнъ кехаята и дереседжиитѣ на една кътла всѣкой другъ, който има тамъ овце. ПСп. 61. 332.

Карашица (с. Галечникъ — Дебърско), *с. ж.* Дружина овчаре на една кжшла. ПСп. 61. 331.

***Кара-янѣкъ,** *с. м. Т.* Раст. гърмотрънъ. МСб. XXI. Явашовъ. 41.

Карвáнка, *с. ж.* Керванка. МСб. XII. 284.

Кáрга (Воденъ, Дойранъ), *с. ж.* Птица гарга. ПСп. 39. 391.

Каргия, *с. ж.* Раст. тръстика, камишъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 40.

***Карéвли, вм. калéври**. Безсон. Пѣсни. 79 ж. 11 бѣл.

***Карйди,** *с. ж. мн. Гр.* Морски дребни рачета.

Каркалáшки (Либяхово), *с. ж. мн.* Овчи, кози лайна па зърна; бърбонки. МСб. XV. Книж. отд. 55.

Каркель, ли (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Желѣзни халки на пжтни врата, съ които хлопаме, да ни отворятъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Кутри чука, кутри хлопа
На портине каркелите?
Верков. Песме.

Кáрличе (с. Църско—Битолско), *с ср.* Копанка, коритце (?). *Коа им дáдоа пребоi тоi се тегнеше по бярго да дóфатит* карлйчето *со пребоiот* МСб XIX. Матер б. 130.

Кáрма (с Църско—Битолско), *с. ж.* ? *Ене ти секира и ене една* карма *дърва, исечи и да ти плата*. МСб. XIX. Матер. б. 74.

Кармянски, ска, ско (с. Съртъ Кюйлеръ — Шуменско), *пр.* ?

Тржгнали ми са два милни брата,
Тжрговци булярци,
Натварили са твар ми желтици
Маджарски, *кармянски.*
Илиевъ, Сб. I. 251.

Картолъ (Родопитѣ), *с. м.* Гжста равна трѣва по високитѣ чалове на планина. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 3.

Картóфелъ, *с. м.* 1) Раст. картофи. 2) Раст. зайче ухо, бутурче МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Картóфи, *с. м. мн.* Раст. *Solanum tuberosum*, барабой, брабой, бръбой, картофелъ, кóмпири, крóмпири, кьртýли, патати ПСп. 61. 360.

Карýлче, *с. ср.* Калерче. МСб. XIV. 206; XVI—XVII. 400.

***Карфиóлъ,** *с. м.* Раст. карнабитъ, конопиди. ПСп. 27. 333.

Карфóсамъ, *гл. свър.* отъ **харфóсвамъ.**— **санъ,** *прич. стр.*

***Карфóсвамъ (да карфóсамъ),** *гл. д.* 1) Закачамъ, заковавамъ нѣщо съ карфица, съ гвоздей. 2) Въ Лѣсковецъ — Търновско особенъ начинъ на баяне възъ малко дѣте, на което братчетата и сестричетата сж умрѣли, за да эстане то живо. МСб. VIII. 148. *Тогава* карфóсватъ *дѣтето на сжщия коренъ.* 3) Прѣсипвамъ бубино сѣме прѣзъ зъмини уста, да го не хваща болесть. МСб. X. 128.

Карфóсване, *с. ср.* отъ **карфóсвамъ.**

***Карѣмъ.** *Т.* Моя жено. *Керимо,* карьм *кадъно!* ПСп. 38. 253.

Касатура (Русе), *с. ж.* Щръбъ, изхабенъ ножъ; костура. *Сѣкълъ съ* касатурата *сабля.*

Кáсвамъ и кáснувамъ (да кáсна), *гл. д.* Хапвамъ, накушамъ, опитвамъ, кусамъ. *Отроф да ми се стòри, áко сум* кáснал. Велесъ, МСб. XIV. 172. *Ако* кáснеш *нешто накжлвано от чáфка, кье си óслепел.* МСб. XVI—XVII 226; XX. Велес. 30.

Кáсване и кáснуване, *с. ср.* отъ **кáсвамъ.**

Кáсна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **кáсвамъ.**

Кастрóнъ (Търново), *с. м.* Голѣма паница за чорба; супиера. МСб. XVI—XVII. 401. *Нѣколко сахана, два* кастрона *калаены и тенджера.* Чолак. Сб. 53 стр.

Касѣрки, *с. ж. мн.* Штирици жени. (?)

Каталѣтенка, *с. ж.* За добиче, за растение, което ражда като лѣто. *Да бúдет* (крави-

т†) катале́тенкьи. Охридъ, МСб. XVI — XVII. 31.

Каталя́самъ, *гл. свър.* отъ **каталя́свамъ.** Да катилясамъ, да прѣмалѣя.

Каталя́свамъ (да каталя́самъ), *гл. ср.* Катилясвамъ. кателясвамъ. прѣмалѣвамъ **Каталясал** *гладен.* **Каталясал,** *там и оплул* Славейк. Притчи. 218. *И като се върнатъ въ кящата си, падатъ* **каталясали.** Блъсковъ И. Марко. 12; МСб. IX. Науч. отд. 24.

Каталя́сване, *с. ср.* отъ **каталя́свамъ.**

Ка́тара (Охридъ), *с. ж.* Врата, капакъ на одъръ съ сълба за-въ земникъ; в. **катара́къ.**

Катара́га (Орѣховско), *с. ж.* Катарачка: 1) Разсовато дърво, съ което държатъ котлето, кога бъркатъ качемака въ него; каракачка, робиня. МСб XII. 284. — 2) Катаряга, катаряса. *Іа ту́рни* **катара́гата** *да са бкача на дрвбто.* Врачанско, МСб. XIV. 201.

Катара́къ, *с. м.* Вратичка-капакъ на таванъ; в. **ка́тара.** *Надъ вратата на пруста имаше* **катаракъ,** *прѣзъ който се изкачваха на тавана (подрето).* Трудъ. I. 70.

Катара́чка, *с. м.* Катарага.

Катели́свамъ (да катели́ша), *гл. д.* Изкоренявамъ, кюптисвамъ. Малко Търново, ПСп. 15. 447.

Катели́сване, *с. ср.* отъ **катели́свамъ.**

Катели́ша, ешъ, — ли́салъ, *гл. свър.* отъ **катели́свамъ.**

Кателя́самъ, *гл. свър.* отъ **кателя́свамъ.** Да катилясамъ, да катиvясамъ.

Кателя́свамъ (да кателя́самъ), *гл. ср.* Падамъ, отпадамъ отъ много уморяване; грахнувамъ. грухнувамъ, капвамъ, прѣмалѣвамъ каталясвамъ, катилясвамъ, катиvясвамъ. ПСп. 15. 447, Малко Търново.

Кателя́сване, *с. ср.* отъ **кателя́свамъ.**

Катери́ца (Саранци, Етрополе), *с. ж.* Сѣнка, слонъ отъ вѣйки на нива за малки дѣца.

Катиvя́самъ, *гл. св.* отъ **катиvя́свамъ.** Да катилясамъ, да кателясамъ.

Катиvя́свамъ (да катиvя́самъ), *гл. ср.* Кателясвамъ, катилясвамъ. ПСп. 15. 447, Малко Търново.

Катиvя́сване, *с. ср.* отъ **катиvя́свамъ.**

Кати́нски, ска, ско, *пр.* (?)

> Шта те зѐма крали́ца да ми ба́деш,
> Шта те обла́чам в дрѐи *кати́нски,*
> Шта те пòіа вѝно тригоди́шно.
> МСб. XVI—XVII. 149.

Като́ецъ, *ум. м.* отъ **като́й.** Избица, катойче.

Като́й, *с. м.* Земникъ, подземникъ, зимникъ. изба, клѣтъ, мааза, потонъ, поница, понца. ПСпБр IX—X. 99.

Като́йче, *ум. ср.* отъ **като́й.** Катоецъ.

Като́ркамъ се (Трѣвня), *гл. възвр.* Крѣпа се, държа се. *Шѫ мо́гѫт ли, дѫ сѫ* **кѫто́ркѫт** *тѫі іо́шти два три месецѫ?* МСб. XVI—XVII. 401.

Като́ркане, *с. ср.* отъ **като́ркамъ се.**

Катрани́ще, *с. ср.* Мѣсто, жижница, трапъ, дѣто горятъ катранъ. *Въ Годлево има седемь* **катранища.** МСб. XII. Науч отд. 276.

Ка́трене, *с. ср.* отъ **ка́тря.** Мѣстене.

Ка́тря, ишъ, — рилъ, *гл. д.* Мѣстя, прѣмѣщамъ, кѫтна. *Не деі го* **катри́,** *нали виж че іе болен. Не* **катри́** *ми столб, че ше ми са кинат нишките.* Врачанско, МСб. XIV. 201.

Кату́на (Шуменъ), *с. ж.* Катунарска колиба; клѣти, клѣтища, сѣнка, черга, чадъръ, шаторъ, шатра, шатъръ. *Циганска* **кату́на.** МСб. XVI—XVII. 401; Иреч. Княж. Бълг. II. 307.

> Стигна́ли са у селото,
> У сельо́то Селимино,
> Па распна́ли *катуньѐто,*
> Под сельо́то у льива́гьето.
> МСб. IX. 15.

Катуна́рка, *с. ж.* Жена, мома катунарь; катунка, катунджийка.

Катуна́рски, ска, ско, *пр.* и *нар.* отъ **катуна́рь.** Катунски, катунджийски.

Катуна́рче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ катунарь; катунче.

Катуна́рь, *с. м.* 1) Катунъ, катунджия, черѓарь. Иреч. Княж. Бълг. I. 139. — 2) Катунъ, влахъ, каракачанъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 307.

Катунджи́йка, *с. ж.* Жена, мома катунджия; катунарка. **Катунджи́йка** *да ста́неш, да би дал Бок!* МСб. X. 201.

Катунджи́йски, ска, ско, *пр.* и *нар.* отъ **катунджи́я.** Катунарски.

Катунджи́йче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ катунджия.

Катунджи́я, *с. м.* Катунарь.

Катуно́ръ, *сьб. м.* отъ **кату́нъ.** Циганоръ. Трудъ. I. 607.

***Катърджи́я,** *с. м. Т.* Който кара катъре; мулетарь. МСб. XIII. 206.

Ка́угьеръ (Велесъ), *с. м.* Кавугьеръ, калугеръ.

> Ак не те дава за мене,
> По-бѫрго ти да доідеш,
> И абер да ми донесеш,
> *Каугьер* кье станам,
> У гора кье идам.
> МСб. XVI—XVII. 72.

Кафадарче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ кафадаръ. *Млади* **кжфждарчетж.** МСб. X. 31.

***Кафадáръ,** *с. м. Т.* Другарь. *Утишел да пие вину и ракия сьс юлдашието си и сьс* **кафадарето** *си.* ПСп. 32. 579.

***Кафезлúя,** *пр. неизм. Т.* Що има, що е съ кафезъ. *6:=мангаля бакаряни* **кафизлии.** ПСп. 32. 579.

Кáфéлче, *ум. ср.* отъ **кáфéлъ.** Кавалче.

Пред стáдо óвчар зáсвири
Со шарéната шýпелка,
Со отребрéното *кáфелче.*
ПСп. 49. 97.

Кафелъ, *с. м.* Кавалъ, кафалъ. ПСп. 49. 88 и 89.

Каференгúенъ, на, но, *пр.* Що е на цвѣтъ като кафето; кахвявъ. ПСп. 62. 883.

Кафúовъ, ва, во, *пр.* 1) Кахвявъ 2) Що е за кахве. *Чаши* **кафиови** *и винйови.*

Кафтáръ, *с. м.* в. **кавтáръ,** вѣй. МСб. X. 220 и 231; XII. 284; XVIII. 174.

Кахремáнестъ, ста, сто (Търново), *пр* Отпуснатъ, немарливъ, невнимателенъ. *Іинж* **кжхржмáньжстж** *ийм жми тжз гудúнж— ни дáі си Гóспуди!* МСб. XVI—XVII. 401.

Кахърлúвъ, ва, во, *пр.* Кахъренъ. *Когú вúди, чи е* **кахарлúв** *нещо, сасъ блáга душá да принóси кахáро* ПСп. 44 186. *На срѣща ми да не извлúзаш грижлúва и* **кахърлúва.** Янковъ, Сб. 137.

Кáцуль, *с. м.* Дъното на мрѣжа влакъ. Е. Спространовъ, Библиотека, XVIII—XX. 48.

Кацясамъ, *гл свър.* отъ **кацясвамъ.**

Кацясвамъ (да кацáсямъ), *гл. д.* За ръждаизядамъ, изхабявамъ. ПСп. 15. 447, Малко Търново.

Кацясване, *с. ср.* отъ **кацясвамъ.**

Качемáченъ, чна, чно, *пр* Що е за качемакъ. **Качемáчно** *котле.* МСб. XVIII. 48.

Качúно цвѣкье (Леринъ), *с. ср.* Раст. врабчино цвѣте. ПСп. 61. 350.

Качúтка (с. Сорокиново — Воденско), *с. ж.* Раст. *Crocus moesiacus,* кáчка, кáчунка, качýика, кецáтка. кицáтка, кицéтка, кръкýчка, кълюнка, пéрлосъ, пѣрлокъ, чúчка. ПСп. 61. 345.

Кáчка, *ум. ж.* отъ **кáца.** Каче. *15:=* **качки** *за пеперъ.* ПСп. 67. 770.

Качлáкъ, *укор. м.* отъ **кáца.** МСб. XXI. Трънско. 60.

Качоръ, ра, ро, *пр.* ?

Прочю са Цоню Чорбаджи,
Че има Цоню чорбаджи
Петстотенъ вакли уйнета
И триста свини *качори.*
Чолак. Сб. 315,

Качýлене, *с. ср.* отъ **качýля се.**

Качýля се, ишъ се, — лúлъ се, *гл. възвр.* Турямъ си качулка. *Сьс влат са качул* **качýли.** ПСп. 40. 654

Кашá, úшъ,—шúлъ (Лѣсково), *гл. д.* Потапямъ прежда въ рѣдка каша отъ трици, за да не се късa; керосвамъ, скробявамъ, чиросвамъ. *Добра-та кящовница трѣбва да знае* **да каши** *прѣжды тѣ и отъ тѣхъ да тъче разнъ платове.* Чолак. Сб. 63; МСб. IX. Науч. отд. 67.

Кашамáкъ (Горно-Джумайско), *с. м.* Качамакъ. ПСп. 41. 954 и 48. 988.

Кашéне, *с. ср.* отъ **кашá.** Керосване, скробяване.

***Кашерджúя,** *с. м. Т.* Който прави кашкавалъ на мандра. ПСп. 31. 315.

***Кашéръ,** *с. м. Т.* Сирене; кашкавалъ.

***Кашкавалджúя,** *с. м Т.* Който продава кашкавалъ, търгува съ кашкавалъ.

Кашкавалджúйски, ска, ско, *пр.* отъ **кашкавалджúя.**

Кашкавáлецъ, *ум. м.* Малко кашкавалъ.

***Кашкавáлъ,** *с. м. Ит.* Единъ видъ сирене на пити, изработено по единъ особенъ начинъ; кашеръ. Иреч. Княж. Бълг. I. 222.

Кáшкавъ, ва, во, *пр.* Кашавъ, кишавъ.

Кашкинъ босúлякъ (с. Айватово — Македония). Раст. *Thymus,* дримбица. МСб. XII. Науч. отд. 42.

Кáшличаво, *с. ср.* Раст. *Sempervivum tectorum,* бабинъ квасъ, дебелецъ, кашличавче, кулаково, кулакъ-оту, нежито, нежитъ, тлъстига, тученица, тучница, ушиче, ушница, ушно биле МСб XXI. Явашовъ. 46.

Кашмерéне, *с. ср.* отъ **кашмерá се.** Подиграване

Кашмерá се, úшъ се, — рúлъ се (Котелъ), *гл. вв.* Зимамъ нѣкого на кашмеръ; подигравамъ се. *Ни сж* **кжшмерú** *сжс мени.* МСб. XV. 186.

Кáшна (да се), ешъ, — налъ се, *гл. възвр. свър.* Да си изгубя ума.

Кáшнатъ, та, то, *пр.* Пернатъ, блъснатъ, смахнатъ, сълудничавъ. *Тя е като тѣхъ луда и* **кашната.** ПСп. 35. Леля Гена 33.

Квáцамъ, *гл. д.* Мажа, лѣпя стѣна съ каль, съ варь. МСб. XII. 285.

Квáцане, *с. ср* отъ **квáцамъ.** Мазане, лѣпене.

Кво, *вм.* **каквó.**

Кебáрчъ, *с. м.* Кржгъ. *Ке ходъмъ, кефъ патимъ, ке стремъмъ кефъ Марче, ке земамъ кефъ камче, ке удрамъ кефъ Марче по глава, ке ми сторитъ* **кебарчъ?** Гат — Змия. ПСп. 9. 133. в. и **барчъ.**

***Кебинь** (Старо-Загорско), *с. м. Т.* Оная часть отъ агърлъка, която се дава за прѣмѣна на булката. ПСп. 64. 725.

***Кедѝ-отý,** *Т.* Раст. *Nepeta cataria,* бабини, котешка (коча) трѣва, коча (мача) билка МСб. XXI. Явашовъ. 25.

Кéжа (Велесъ), *неизм.* Щѣхъ, щѣше да *Вáлкот пара пáрчинья* **кьежа** *го нáправи, да беше му се пáднал в рáци.* МСб. XII. 132. *Их, хáл да те нáiде, мори, му се óпули на мóмчето и* **кьéжа** *да пáдне.* МСб. XIV. 165; XX. Велес 34.

Кéжавъ, ва, во (Мияци — Дебърско), *пр.* Сухъ, но здравъ, жилавъ, пъргавъ. Изв. Слав. Семин. II. 296, ср. **кéжлавъ.**

Кéжо (Самоковъ), *с. м.* Назъвание на ежъ, на таралежъ.

На срéшча и́ ежо-*кьéжо,*
Ежо *кьéжо* — тараéжо,
Наежи́л се, накьежи́л се.
МСб. XIII. 38.

Кéкавщина, *с. об.* Кекавъ човѣкъ. МСб. XVI—XVIII. 396.

Кéкерева и кéкеревка, *с. ж.* Назъвание на жаба; кекерица. *Насреща му жаба* **кекерева.** *Жáбо, жáбо* **кекеревко!** Любен. Самовили. 48.

Кéковецъ, вци, *с. м.* Македонецъ българинъ отъ Костурско, нареченъ така, защото казва **кéко** намѣсто **колко.** Кековецътъ не продумва дума, докато не каже **ке.** МСб. XVI —XVII. Науч. отд. 849.

Кéкчо, *с. м.* Кекавъ мжжъ; кекавщина. МСб. XII. 285.

Кéлавче (Ловечъ), *с. ср.* Раст. глухарче. МСб. XIV. Науч. отд. 41.

Келебекь, *с. м.* Болесть метилъ по овцетѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91.

Кéливъ гáбъръ (с. Тополово—Конушко), *с. м.* Раст. *Acer campestris.* ПСп. 62. 108.

Кéлявъ мáчъкъ. Единъ видъ игра на топка. МСб. XII. 285.

Кенáрски, ска, ско, *пр.* Кенаренъ, кенарлия, кенерлйовъ. **Кенарско** *писмо.* МСб. XVIII. 107.

Кéнда (Велесъ), *с. ж.* Още некръстено женско дѣте; голка, гушла, кушла, кушленка, пижа, пужа, пушла. МСб. XX. Велес. 31.

***Кéнди-алънá,** *Т.* Кенди-халъна, който е малко безъ умъ; комуто нѣщо отъ ума липсва. *Пóпо бил* **кенди́ алжна,** *бил будалес.* МСб. XI. 108.

Кенерлйовъ, ва, во, *пр.* Кенаренъ, кенарлия. *Подаватъ се* **кенерлйови** *поли, шити съ тутурмета.* ПСп. 28. 451.

Кéнтра, *с. об.* Разгалено ревливо дѣте. *Оставн таiа* **кентра!** МСб. XII. 285.

Кéпцамъ (Търновско), *гл. д.* Закачамъ, закърпямъ, залѣпямъ, зимамъ отъ нѣкого нѣщо и не му го връщамъ. *Iиди́н ньáмж джн гýi* **кéпцжл** *с ньáшту.* МСб. XVI—XVII. 396.

***Кепчáлъ,** *с. м. Т.* Кипчагъ.

***Кепчé,** *с. ср. Т.* 1) Кипче. 2) Единъ видъ мрѣжа за ловене риба; в. **кйепче.** МСб. XII. 285.

Кéра, *с. ж.* Дъщеря. *Нена има iеднá* **кéра.** Любен. Самовили. 107.

Керами́да, *с. ж.* Керемида ПСп. 44. 258.

Керáца, в. **кирáца.** МСб. XXI. Трънско. 26.

Кéрвя се, ишъ се (Еркечко — Варненско), *гл. об.* Кривя се, подкривямъ се, плѣзя се, правя нѣкому гримаси. *Ни му са* **керви́ва!** Изв. Слав. Семин. II. 199.

***Кердóсникъ,** *с. м. Гр.* Нáречникъ.

Да не ми iе мóй нáречник,
Мой наречник, мой *кьéрдосник.*
Шапк. Сб. VI. 316.

***Кереветъ** (Самоковско), *с. м.* Малка тѣсна стаичка съ едно окно за спане на работникъ въ видня. МСб. XV. Науч. отд. 280.

Керемидлийка (Копривщица), *с. ж.* Женска червена кърпа за забрадка.

Кéртене, *с. ср.* отъ **кéртя.**

Кéртя, ишъ, — тилъ (Търново), *гл. д.* Броя, имамъ, мисля, почитамъ, считамъ. *Кói гу* **кéрти** *зж двé пжри́.* МСб. XVI—XVII. 396.

***Кесебашия** (Прилѣпско), *с. м. Т.* Домакинъ на селска голѣма челядь, киседарь. *Во една селцка кукьа по-старио iе* **кьесебашиiа** *и за сичко заповедуат.* МСб. XVI—XVII. 389.

***Кесикъ-отý,** *Т.* 1) Раст. богородична трѣва. 2) Раст. бѣлъ офикъ. 3) Раст. *Cynanchum vincetoxicum R. Br.,* клинава трѣва, клинове, устрѣлче, устрѣлъ. МСб. XXI. Явашовъ. 17, 35, 54 и 55.

Кесимджи́йка, *с. ж.* Жена, мома кесимджия.

Кесимджи́йски, ска, ско, *пр.* отъ **кесимджи́я.**

Кесимджи́йче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ кесимджия.

***Кесимджия,** *с. м. Т.* Който е зелъ нѣщо съ кесимъ, та го работи; изполджия. Така се наричатъ обикновено селенитѣ, които живѣятъ и обработватъ спахийски земи. Иреч. Княж. Бълг. I. 230, 232 и II. 555, 557, 558 и 560.

***Кесмé,** *с. ср. Т.* — 1) Ковачки чукъ, съ който сѣкатъ желѣзо. МСб. XVIII. 191. —

2) *пр. неиз.* Насѣченъ, нарѣзанъ. *Шекер* **кесие́.**

***Кести́свамъ (да кести́ша),** *гл. ср. Т.* Запирамъ. *От ден на ден се́* **кести́сва.** *Водите* **кестисаха.** ПСп. 28. 501.

Кесули́ца, *с. ж.* Кисия, торба *Срдит поп празна му* **кесули́ца.** Любен. Самовили. 43.

Кесу́лка, *с. ж.* Кесията, въ която стоятъ двѣтѣ човѣшки ядра, мждето; таратанецъ *Въ* **кесульката** *на половитѣ органи има нѣщо протурено.* МСб. X. Науч. отд. 332.

***Кетре́,** *с ср. Т.?*
Една часть **кетре,** *една — дребенъ шекеръ, една — синемеке.* МСб. X. Науч. отд. 330.

Кехриба́ровъ, ва, во, *пр.* отъ **кехриба́ръ.** **Кехрибарово** *масло.* МСб. X. Науч. отд. 328.

Кеца́тка (с. Дъмбени — Костурско), *с. ж.* Раст. качитка. ПСп. 61. 345.

Ке́цкарь, ри, *с. м.* Плѣмено назъвание на българитѣ по́-горѣ отъ Дебърско въ Македония. Трудъ. II. 601.

Кецъ (Прилѣпъ), *с. м.* Въ игра на пантн книга бирликъ, бирлия, единица. МСб VI. 97.

Кеча се, ишъ се, — чи́лъ се, *гл. възвр.* Ходя съ изкривени кълки; кривя се, кълча се. МСб. XII. 285.

***Кече́,** *с. ср. Т.* Плъсть.

***Кече-дереси́,** *Т.* Кожа отъ коза; марокинъ.

***Кечеджи́я,** *с. м. Т.* Който валя, прави плъсти; плъстарь.

Ке́чене, *с. ср.* отъ **ке́ча се.** Кълчене, кривене.

***Кеши́шъ и кеши́шинъ,** *с. м. Т.* Калугеръ.

***Кеши́шъ-бозмаларж,** *Т.* Разкалугеренъ. *Ония, що ги кликатъ* **кешишъ-бозмаларж.** П. Р. Славейковъ, ПСп. 16 61.

Кешкекъ, *с. м.* Ястие отъ полукавърдисано месо и оризъ; единъ видъ аджемъ-пилафъ. *Докато ястието ври на огъня, за да се не навари сждътъ, готвачътъ бърка* **кешкека** *съ една дървена лопатка.* **Кешкекъ** *се готви на годежи, сватби, кръстилки, курбани, межье и пр.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 75 и 55.

***Кибабе́,** *с. ср. Т.* Единъ видъ черъ пиперъ, *Cubebae,* плодъ отъ раст. *Piper Cubeba.* МСб. XXI. Народна медицина. 4.

***Киба́ръ,** *с. м. Т.* Голѣмецъ, гордѣливъ. *Живъ е баща ѝ,* **кибаръ,** *юнакъ.* Трудъ. II. 1089.

***Киби́ръ,** *пр. неизм. Т.* Кибаръ, голѣмецъ, гордъ. *За чернитѣ очи на* **кибиритѣ** *прозаици.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 335.

***Кибри́тъ-сую́,** *Т.* Витриолъ, зачия, сѣрна киселина. Трудъ. II. 193.

Кивирни́свамъ се (Търново), *гл об.* Изкарвамъ си прѣхраната; прѣхранвамъ се, поминувамъ се, гечендисвамъ се. **Кивирни́свжх** *сж уд дуге́ньж си.* МСб. XVI — XVII. 396.

Кивирни́сване, *с. ср.* отъ **кивирни́свамъ се.**

Ки́врене, *с. ср.* отъ **ки́вря се.** Джеврене.

Ки́вря се, ишъ се, *гл. об.* Плача за нищо и никакво; джевря се МСб. XII. 286.

Киву́га, *с. ж.* Върга, кила, краставица отъ ударено. МСб. XXI. Трънско. 62.

Ки́дна (да се), **ешъ,** *гл. възвр. свър.* Да се спусна да се затърча, да се щилна. *Ка* **кьйднуше** *та у̀ свет.* МСб. XXI. Трънско. 61.

***Кие́пче,** *с. ср. Т.* Кепче, сакъ опнатъ на обржчъ и окаченъ на длъгъ пржтъ. Библиотека. XVIII—XX. 49.

Кике́цъ-пике́цъ (Търново), *междом.* Показва клатене ту на една страна, ту на друга; кандилъ-мандилъ. кретуцъ-папуцъ. МСб. XVI—XVII. 396.

Кики́нча, ишъ, — чилъ, *гл д.* Нося нѣщо на врата си. МСб. XII. 286.

Кики́нчене, *с. ср.* отъ **кики́нча.**

***Килерме́нъ,** *с. м. Т.* Червена пръсть, глина; килермения. МСб. X. Науч. отд. 338 и 341.

Килимджи́йка, *с. ж.* Жена, мома, която тъче килиме. Трудъ. II. 194.

***Килимджи́я,** *с. м. Т.* Който тъче килиме.

Килими́я, *с. ж.* Климия, слъбе́цъ на кола. МСб. XVIII. 122.

Килисти́ръ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Изхабенъ ножъ; костура, в. **кюлюстуръ.**

***Киманъ,** *пр. неизм. Т.* Гнѣвенъ, ядовенъ.

Конче Стояну рамоне:
Оти си *кыманъ,* кахоаранъ,
Та си сноднаьъ да плачишъ?
Чолак. Сб. 329.

***Кимбиня́самъ,** *гл. д. свър. Т.* Да ожени и да даде свадебнитѣ подаръци.

И ходжата си викале
Владика да *кимбиняса*
За пусто булче емирче.
Милад. Сб. 60 стр. 51 п.

Ки́ндалче, *ум. ср.* отъ **ки́ндалъ.**

Ки́ндалъ, *с. м.* Кжсъ, парцалъ. *Какви са*

тйа **кйндале** *отъ тебе? За какво ми іе тóа* **киндал?** МСб XIV. 201.

Кинижникъ (Родопитѣ), *с. м.* Пищепроводъ на овца. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 76.

***Кйолé,** *с. ср. Т.* Робъ. Блъг. Книж. III год. 50 стр. II д.

Кйораво пла́дне. Закуска слѣдъ пладне. *Щото трѣбваше да остане за* **кйораво пладне,** *тя го обиви въ месала.* ПСп. 28. 454.

Кйóрла, *с. ж.* Кйорка. ПСп. 13. 151.

***Кйорлеме,** *нар. Т.* Слѣпешката. *Вжрзани врекъи ке даам, вжрзани да ми даиш,* **кьорлеме** *пазар да напраиме, кьор дал, слеп зел.* МСб. XII. 189.

***Кйоръ-тауклúя,** *пр. неизм. Т.* Който има болесть кокоша слѣпота. *Накжлвано от кóкошка ако кáснеш, нóкье нé ке си вúгьавал като кокóшката* — **кьортауклиіа** *ке бúдеш.* МСб. XVI—XVII. 226, Велесъ.

***Кйоръ-фишéкъ,** *с. м. Т.* 1) Фишекъ ракета особена направа, когото палятъ и пущатъ, кога има веселба (*pétard,* френ.). 2) Прѣдня. 3) Майтапъ, лъжа.

Кйóсавецъ (Софийско), *с. м.* Птица косъ. *Кога заіде сжнцето и по него кипне сичко живо та се распее: било пилци, било славеічета, било петли, били* **кьосафци** *или какво и да е, показва, че на другиіо ден ште е убаво времето до немаі каде.* МСб. XII. 133.

Кйóсамъ (да кйóсна), *гл. д.* Чукамъ, удрямъ съ прьстъ нѣкого по главата; кйохамъ, бацамъ Врачанско, МСб. XIV. 204.

***Кйосане,** *с. ср.* отъ **кйóсамъ.** Бацане.

Кйóсвамъ и кйóснувамъ (да кйóсна), *гл. д.* Клйосвамъ. *Змиіáта ме* **кйóсна.** Саржйолско, съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Кйóсна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **кйóсамъ.** Да бацна, да чукна. — **натъ,** *прич. стр.* Бацнатъ, чукнатъ.

Кйóсна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **кйóсвамъ.** Да клйосна. — **натъ,** *прич. стр.* Клйоснатъ.

Кйóсъ (Пловдивски павликенинъ), *с. м.* Една игра съ дванайсеть чифта клѣчки, изправени въ дупки на дъска като кегли.

Кйóхамъ (да кйóхна, кйóхвамъ) 1) *гл. ср.* Отслабвамъ, отпадамъ, кюхвамъ. *Гáту гу вúдьжх áс, тóі вéчи бéши дусýш* **кьóхнжл.** МСб. XVI—XVII. 400, Търново. 2) *гл. д.* Бия, удрямъ, кйосамъ. МСб. V. 222; ПСп. 63, 112, Врачанско.

Кйóхане, *с. ср.* отъ **кйóхамъ.**

Кйóхна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **кйóхамъ.**

Кйочекáна (Царибродско), *с. ж.* ? *Убúл те Бог,* **кьочекáно** *ньéдна!* МСб. XIII. 232.

Кипúлна (да се), ешъ, — налъ се, *гл. об. свър.* Да се гаврътна, да се гътна, да се килна. МСб. XVI—XVII. 396.

Кипúровъ, ва, во, *пр.* Кипарисовъ. МСб. IX. Науч. отд. 412.

Кипчáгъ, *с. м.* Мѣдна загрибка за вода съ дълга кукеста дръжка; кипче. МСб. XII. 286. *Дървенъ* **кипчагъ,** пахаръ, чърпило. МСб. XVIII. 54.

Кирáчки, чка, чко, *пр* отъ **кирáца.** *Сúтън бúсер*—**кьерáчко** *низáнье.* МСб. XXI. Трънско. 26.

***Киришчúя,** *с. м. Т.* Който прави тетеви. Трудъ I. 141.

***Кирúшъ,** *с. м. Т.* 1) Греда, баския. 2) Тетева. *Тéшки* **кирúши** *да бúчат.* ПСп. 47. 784.

Кирказонъ, *с. м.* Раст. бабка въ 7-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 38.

***Кисé, сéта,** *с. ср. Т.* Кясе, стъкленъ сждъ, въ който турятъ сладко, кога черпятъ; купупь, в. и **кухичха.**

Киседарь, *с. м.* Кесебашия. МСб. XXII — XXIII. Бобчевъ, 92.

Кúселковъ, ва, во, *пр.* Направенъ отъ киселецъ. *Таманъ ти се е всладила* **киселковата** *каша или зеления бобъ.* ПСп. 28. 471.

Киселóкъ, ци (Търново), *с. м.* Вкиснато, прокиснало нѣщо. *Ньамжм време дж пиіé* **кисьжлóцити.** МСб. XVI—XVII. 396.

Кúселъ трънь (Търново), *с. м.* Раст. *Berberis vulgaris,* видъ киселецъ. МСб. XV. Науч. отд. 9; Иреч. Княж. Бълг. II. 835.

Кисмáкъ (Нова Загора), *с. м.* Кóцала.

Кúстцá.—3) Кожа за мазане, за лѣпене съ нея глина, варь. 4) Четка въ катраникъ, съ която мажатъ оситѣ съ катранъ. 5) Желѣзна пржчка съ папуръ на върха, прѣскалка, съ която ръсятъ вжглето въ ковачко огнище. МСб. XII. 286; XVIII. 191. — 6) На хурка клѣчка съ вълна, потопена въ катранъ, за да си мажатъ пръстето, кога предатъ; кúшка. МСб. XIV. 201; XV. 184. — 7) За смѣхъ: брадатъ човѣкъ. МСб. XV. 184.

Кúтенúкъ, *с. м.* 1) Завивка, постилка, наткана съ китове; китена черга, китено, ро-

ваникъ, кебе. 2) Тъкменикъ, кждъръ сукманъ. Етрополско.

Китéница, *с. ж.* Китато дърво (?).

Три дни отурак седéе.....
Под сéлото в ливáдито,
Пот кйтената *китéница*,
Пот високото орéшіе
Илиевъ, Сб. I. 302.

Кйтеничецъ, *с. м.* Китеникъ, килимче, рованикъ. *Ще ми донесеш кйтен* **кйтеничецъ.** Янковъ, Сб. 153.

Китéръ-митéръ, *междом.* Показва мжчно възкачване. **Китéр-митéр**—*іидвáм сж іскáчихми.* МСб. XVI—XVII. 396.

Киткáрка, *с. ж.* Която е утишла съ момкови у момата на китката, на голѣмия годежъ.

Киткáрь (Радомирско), *с. м.* Който е отишълъ съ момкови у момата на китка, на голѣмия годежъ. Любен. Баба Ега. 62; МСб. XV. 175.

Китнáтъ, та, то (Софийско), *пр.* Китатъ, кичестъ.

Намериá джрво наі-висóко.
Наі-висóко джрво, наі *китнато*,
Наі-*китнáто, китнáта* маслина.
МСб. XII. 65.

Кйто, кйта (Охридъ), *с. ср.* Китка отъ ситки, която връзватъ на мрѣжа и плава надъ водата, та се види, дѣ е заложена мрѣжата; в. **плюто.** Библиотека. XVШ—XX. 49.

***Кйуръ,** *с. м.* 1) Киворъ. 2) Купчина камъне на гробъ надъ главата на закопания като долапче, дѣто стои кандилото или палятъ свѣщи. *Да ти нáправатъ* **кьйур** *сóс ни!* кълнатъ въ Велесъ, който краде чужди камъне. *Да ти гьи сóбератъ на* **кьйурот** *сйте каменьа!* кълнатъ Велесчанки дѣца, който хвъргатъ камъне по кжщитѣ. МСб. XIV. 164.

Що му ангелъ напра'ило
Отъ плоча-та погачица,
Отъ *кіур-отъ* чутурица.
Милад. Сб. 318 стр. 200 п.

Ясъ коня вжрзахъ за моминъ кивуръ,
Конъ сѣ потресе, *кіуръ* сѣ повлече.
Милад. Сб. 341 стр. 230 п.

***Кифорйя,** *с. ж. Т.* Растение нѣкакво, кифярия. МСб. XXI. Народ. медицина. 45 и 47.

Кицáтка и кицéтка (с. с. Дреновене и Българска Блаца—Костурско), *с. ж.* Растение качитка. ПСп. 61. 345.

Кичилка (Родопитѣ), *с. ж.* Китка, пискюлъ отъ ремички на гайда, на чанта. МСб. XIX. Матер. Срѣднород. овчар. 14.

Кичина, ? *Земал деда* **кичина,** *а баба фурчина, та я ударил деда по тртичина.* Любен. Баба Ега. 32

Кичулки, *с. ж. мн.* Вълнени развлачени китки—пискюли на гайтанъ; в. **кичилка.** Любен. Самовили. 29.

Кйчура (Врачанско), *с. ж.* Китка, кичуръ. *Іа погледни на сливите, какви са* **кйчури;** *они са много родиле тáа гóдин.* МСб. XIV. 201.

Кйшка, *с. ж.* На хурка клѣчка съ вълна, натопена въ катранъ, отъ който предачката отъ врѣме на врѣме си мокри прѫстето за да може да врънка врѣтеното; кесца. **Кишката** *е зáбодена в повескáта.* МСб XII. 286; XVШ. 96.

Кйшкавъ, ва, во, *пр.* Кашкавъ, кашавъ, слабъ. *Жена трудна мозъкъ да не яде, защото ще да й е* **кишкаво** *дѣтето.* МСб. XXI. Народна медицина. 42.

Кияница, *с. ж.* Топка, клжбо. *Некоа* **кьяница** *коноп.* МСб. XШ. 148.

Кладáкъ (Чепински помаци), *с. м. сьб.* Мѣсто въ гора, покрито съ нападали клади.

Клáдивце, *с. ср.* Малко огънь, който се пази запретанъ въ огнище за подклаждане; паливце. МСб. XVШ. 37.

Клайнáте и клайнайте (Енидже-Вардаръ), *с. ср.* Кланайте, кланина. МСб. VП. Науч. отд. 464.

Кламбурéцъ, рцú, *с. м.* Вода, пѣна издута на клжбо; мѣхурче, гънгалъ, жабурка, кламбукъ, клабукъ, цънки. *Когато ставатъ* **кламбурцú,** *показва, че дъжда ще е продължителенъ.* Любен. Баба Ега. 37. *Кога музятъ овци, ако млѣкото прави* **кламбурци,** *ще вали дъждъ.* Любен. Самовили. 133

Кланáйте (Воденъ), *с. ср.* Кланина, **клайнáте.** МСб. VП. Науч. отд. 464.

Клáниче, *ум. ср.* отъ **кланикъ.**

Си гó веде, си гó кладе,
Си гó кладе во *клáниче;*
Кеі сé наіде пустó глуфче,
Му йзгриза ушйната!
МСб. XVI—XVII. 342.

Кланъ, *с. м.* ?

Момá шáри шáрено *клáн*
У тѣвнине, без борине
Сал на іасна мéсечина,
Да іу нйкоі не съглéда
МСб. XXI. Трънско. 18.

Клапáвица (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Хлапавица; каша отъ разтопенъ снѣгъ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Клáпавци, *с. м. мн.* Единъ видъ папуци

съ остъръ връхъ. МСб. XII. 286, в. **кла́повци.**

Клапи́шникъ (Врачанско), *с. м.* Омразенъ човѣкъ. *Зашто доіде тоа* **клапи́шник,** *па са не извла́ча веке.* МСб. XIV. 202.

Кла́повци, *с м. мн.* Обуща катръе. МСб. XVIII. 197, ср. **кла́павци.**

Клапуда́нъ, *с. м.* Клабоданъ, калабаданъ. ПСп. 44. 258.

Кла́пча, ешъ, *гл. ср.* Клопча, хлопча, бърникамъ се, плискамъ се. *Яйцето* **клапче.** *Бкълътъ* **клапче,** не е пъленъ, та се бърника. МСб. XII. 286.

Кла́пчене, *с. ср.* отъ **кла́пча.**

Кла́пчо (Щипъ), *с. м.* Неканенъ гостенинъ; натурникъ. *Вйтосаі се от туа,* **клапчо** *неден!* МСб. XI. 109.

Кла́пша (Трънско), *с. об.* Лакомия, клапшамонъ.

Клапшамо́нъ, *с. м.* Лакомецъ, лакомникъ, лакомия, клапша, ламня, ламнилъ. МСб. XXI, Трънско. 61.

Кла́стица (Лѣсково), *с. ж.* Раст. клъстица, тлъстига, тучница, семизъ-оту. Трудъ. I. 1310.

Класу́вамъ (Банатски българе), *гл. д.* Събирамъ ония класове на нива, които сѫ останали непожънати, непокосени. МСб. XX.

Класу́ване, *с. ср.* отъ **класу́вамъ.**

Класури́ня (Паланка), *с. ж* Кукужелка. ПСп. 61. 357.

Клатанко (Шуменско). *с. м.* Вь пѣсня приспивалка:

> Клатан, клатан, *клатанко,*
> Цьало воле изьало,
> На батка си не дало.
> МСб. XII. 99.

Клату́къ, *междом.* Показва клатукане, бавно ходене. **Клату́к клату́к** *вървьат тешката, кадето отиват сички.*

Клаца́цалникъ (Плѣвенско), *с. м.* Клъцанякъ, лучникъ, тлъчникъ. МСб. XVIII. 62.

Кла́цкайца и клацка́вица, *с. ж.* Тихи нѣжни вълни, що излизатъ лѣтѣ по пладне на Охридско езеро. Библиотека XVIII—XX. 53.

Клашни́лъ, *с. м.* Разпасанъ, развлѣканъ, повлѣканъ, повлѣчи-навуще. клашня, влачи клашня. МСб. XXI. Трънско. 60 и 61.

Кла́шня и влачи́-кла́шня, *с. об.* Клашнилъ.

Клащу́нка (Щипъ), *с. м.* Кукужелка. ПСп. 61. 357.

Клъйникъ, *с. м.* 1) Раст. бабини зѫби. 2) Раст. *Viscum album,* имела. имело, кукувича плюнка, бѣла лѣпка, омелъ. скребъръ. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Клѐка (Котелъ), *с. ж.* Болесть по добитъка най-много по овцитѣ, отъ която имъ се схващатъ краката, та не могатъ да ходятъ; в. **кляка.** МСб. XV. 185; XVI—XVII. 396.

Клѐкавецъ, *с м.* 1) Нѣкакъвъ шивъ, парка на дрѣха. *Огърлекъ шаренъ-писанъ, по крайщата съ* **клекавецъ** *тутурмета трепeратъ* Черъ-чемеръ. 2) Голѣма чаша ракия. с. Ходоровци—Царибродско.

***Клека-оту́,** *Т.* Раст. *Hesperis matronalis.* МСб. XXI. Явашовъ 15.

Клека́чъ (Врачанско), *с. м.* Куцъ човѣкъ. **Клека́чо** *ще тук да остане, он не може с наве да оди.* МСб. XIV. 202.

Клентва (с. Висока—Солунско), *с. ж.* Клетва. **Кле́нтва** *са закълна.* ПСп. 57. 573.

Клепа́вка, *с. м.* Въ Кюстендилъ единъ видъ ябълка, на която сѣмкитѣ хлопчатъ, като се затръска. ПСп. 65 654.

Клепа́лици, *с. ж. мн.* Клепаче, клепки, клепни, ресници. **Клепа́лици** *клали ластовички крилъа.* МСб. IX. Науч. отд. 412.

Клепа́рестъ, ста, сто (Копривщица), *пр.* Клепоухъ. **Клепарести** *кучета.*

Клепата́рци, *с. м.* Голѣми увиснали уши; клепетарци МСб. XII. 286.

Клепата́ръ, *с м.* Голѣмъ звънецъ на добиче, на овца водичъ; клепетаръ, клепетарка. МСб. XII. 286 и XVIII. 144.

Клепета́рци, в. **клепата́рци.**

Клепета́ръ, в. **клепатаръ.**

Клеповръхъ, ха, хо, *пр.?*
Клеповърхи *хълмове* (Златица, Трѣвня).

Кле́птя, ишъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Мигамъ съ клепачитѣ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Клѣтище, *с. ср.* Катунарска колиба; **клѣтъ,** катуна. Иреч. Княж. Бълг. II. 307.

Кле́фаръ, ре (Врачанско), *с. м.* Износени обуща, който обуватъ всинца въ кѫщи вмѣсто хлапаре. МСб. XIV. 202.

Клача́вица (Велесъ), *с. ж.* Бѣгавица, дрискавица, дрисъкъ, дръскавица, цицъръ, сюрмекъ. *Да те фа́не* **клечави́цата!** МСб. XIV. 163.

Клеча́та змия́. Змия клечатица. МСб. XXI. Трънско. 22

Клечурля́къ, *с. съб. м.* Много клѣчки. МСб. XVIII. 22.

Клика́чка (Търново), *с. ж.* Клисарка, крахтенка. МСб. XVI—XVII. 397.

Кли́нава трѣва. 1) Раст. кесикъ-оту въ 3-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 16 и 17, с. Джевизлии—Варненско. 2) Раст. *Orchis morio,* goроцвѣтъ, клинавиче, перуника, салепъ. МСб. XXI. Явашовъ. 6, с. Сазлѫ —

Разградско. — *Женска* **клинава трѣва**, раст. желтурче. МСб. XXI. Явашовъ. 10.— *Мжжка* **клинава трѣва**, раст. динче. МСб. XXI. Явашовъ. 43.

Кли́навиче. — в. бабини зжби. 3) Раст. *Astragallus chlorocarpus,* клинавъ буренъ. МСб. XIV. Науч. отд. 23, Ловечъ. 4) Раст. клинава трѣва въ 2-то знамен. 5) Раст. *Geranium sanguineum,* клинявиче. МСб. XXI. Явашовъ, 36, Софийско. 6) Раст. *Myagrum perfoliatum.* МСб. XXI. Явашовъ. 15.

Клинаво, *с. ср.* 1) Мѣсечно коремоболие у женитѣ. МСб. XXI. Явашовъ. 43.—2) Раст. клинавиче въ 2-то знамен.

Кли́наво би́ле. — Конопка, луличка, диво хаджийче, силкити-оту. МСб. XXI. Явашовъ. 21. — 2) Раст. клинавиче въ 2-то знам. 3) Раст. *Asplenium septentrionale Sw.,* косатникъ, самодивска черна трѣва (папратъ), църнъ вѣтъръ. МСб. XXI. Явашовъ. 2.

Кли́ндуръ (Велесъ), *с. м.* Свѣщь на стрѣха; климистаръ, мразурецъ. МСб. XX. Велес. 31.

Кли́ниче, *с. ср.* Раст. клинавиче въ 2-то знамен.

Кли́но, *с. ср.* Болесть у дѣтороднитѣ органи на дѣца, дохожда, казватъ, отъ много плачене; клине. МСб. X. Науч. отд. 332.

Клино́самъ, *гл. свър.* отъ **клино́свамъ.**— **санъ,** *прич. стр.* Хванатъ отъ болесть клине. **Клиносано** *дете се познаа. Машкото со едното маде пропуштено и во ципата као крастаіче има отечено.* МСб. XVI—XVII. 266, Прилѣпъ.

Клино́свамъ (да клино́самъ), *гл. д.* 1) Забивамъ клинъ. МСб. IX. Науч. отд. 28. — 2) За болесть клине: хващамъ нѣкого. МСб. XVI—XVII. 266.

Влино́сване, с. ср. отъ **клино́свамъ.**

Клинско́, *с. ср.* и **кли́нски,** *с. ж. мн.* Единъ видъ везани шарки по раменетѣ и ржкавет̂ѣ на ризи въ Орѣховско. МСб. XII. 286; XX. Банат. бълг.

Клинча́рница, *с. ж* Дървена кука въ кжщи подъ полицитѣ; закачалка. МСб XVI—XVII. Науч. отд. 850.

Клинчарски, ска, ско, *пр* отъ **клинчарь. Клинчарскиятъ** *еснафъ.* МСб. XV. 177.

Клинчарь (Прилѣпъ), *с. м.* Ковачъ, който прави клинци

Клинъ. — 5) Забитъ гвоздей, клѣчка, за окачане нѣщо; кука. *Непредено, неткаено на* **клин** *виси.* Любен. Самовили 35 *Гърнето се окача на* **клина** *за грънцитѣ.* МСб. XVIII. 94 — 6) Баница, зелникъ, млинъ, рогатникъ, тикалникъ, точено, тиквеникъ. МСб. XVII. 89; XXI. Родоп. Свадба. 6; ПСп. 57. 578 и 591. — 7) *Клинове,* раст. клинава трѣва, кесикъ-оту въ 3-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 16 и 17

Клиня́виче, *с. ср.* Раст. клинавиче въ 5-то знамен

Клиня́вка, *с. ср.* Раст. клинавиче. МСб. XII. 286

Клйо́кавъ, ва, во (Врачанско), *пр.* Който не може да ходи; клекавъ. *Зашто си вел тоа* **кльо́кав** *кон да іаздиш, не виж ли, че сака ти и него да носиш!* МСб. XIV. 202.

Клйо́свамъ и клйо́снувамъ (да клйо́сна), *гл. д.* За змия: хвърлямъ се възъ нѣкого и го ухапвамъ; кйосвамъ. *Змиіата го* **кльо́сна.** с. Плѣвня — Драмско, съобщилъ Гяуровъ.

Клйо́сване и клйо́снуване, *с. ср.* отъ **клйо́свамъ.**

Клйо́сна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр.* отъ **клйо́свамъ.** Да кйосна.

Клйо́цамъ и клйо́цкамъ (да клйо́цна), *гл. д.* Сѣка нѣщо полека, отгорѣ по кората, да падатъ само трѣски. МСб. XII. 287. *Іа ми даі секирата да видиш кжк са сечжт дрва, а не куту тебе да* **кльоцаш** *само.* Врачанско. МСб. XIV. 202.

Клйо́цане и клйо́цкане, *с. ср.* отъ **клйо́цамъ.**

Клйо́цна, ешъ,—налъ, *гл ед. кр.* отъ **клйо́цамъ.**

Клйо́щавъ, ва, во (Мияци-Дебърско: **кльо́шчаф**), *пр.* Сухъ, кокалестъ, дрътлявъ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

***Клисиа́рхъ,** *с. м. Гр.* Клисарь калугеръ въ Светогорска черкова. ПСп. 64. 535.

Кли́ца (Ново Село—Видинско), *с. ж.* Коренъ МСб. XVIII Науч. отд 503.

Кли́цамъ (да кли́цна), *гл. д.* Рѣжа съ ножици не каквото трѣбва: кълцамъ· *Зжштó* **клицжш** *куту не тú і рáбутж?* Търновско, МСб. XVI—XVII, 397.

Кли́цане, *с. ср.* отъ **кли́цамъ.** Кълца́не.

Кли́цна, ешъ,—на́лъ, *гл. ед. кр.* отъ **кли́цамъ.** Дъ клъцна. — **натъ,** *прич. стр.* Клъцнатъ.

Кло́бче, *с. ср.* 1) Клжбце, клжбо, топка прежда. *Мóри, гледааме на свекъата нóкъеска се тжркáлкаше* **клóпчето,** *чáрапот се влечеше и сáани испреврътени наópаку.* МСб. XVI — XVII. 278, Велесъ 2) Начинъ на хвъргане въ водитѣ на Охридско езеро, кога се кжпятъ съ свити крака и ржцѣ на тѣхъ, та падатъ сѣдешкомъ

или на гърба сп. Библиотека. XVIII—XX. 54

*Кловисвамъ (да кловиша), *гл. ср. Гр.* Прораствамъ, прокарвамъ, избухтѣвамъ. *Семето* кловиса, прокара, прорасте прѣди врѣме. Лѣсковецъ, Иреч. Княж. Бълг. I. 207.

Кловисване, *с. ср.* отъ кловисвамъ.

Кловиша, ешъ,—висахъ, *гл. свър.* отъ кловисвамъ.

*Кловия, *с. ж. Гр.* Кръгла обгорена яма за държане жито въ нея. Лѣсковецъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 207.

Клопа, *с. ж.* Клопане, оплакване.

Аз сам дошла *клопа* да ти клопам,
Клопа да ти клопам троица делие.
МСб. XIV. 92.

Клопатаръ, *с. м.* Клопотаръ. *Окачени* клопатаре, *звънци и др.* Любен. Баба Ега. 30.

Клопотарка, (Мияци Дебърско), *с. ж.* Голѣмъ мѣденъ звънецъ; клапатаръ, клепатаръ, клепетаръ, клопатаръ, клопотаръ. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Клопча, ешъ, *гл. ср.* Клапча, хлопча.

Клопчене, *с. ср.* отъ клопча. Клапчене.

Клоцатене, *с. ср.* отъ клоцатя. Изюдване.

Клоцатя, ишъ,—тилъ, *гл. д.* Мамя нѣкого за нѣщо лошо; изкушавамъ, изюдвамъ, изхайманявамъ, изхайтвамъ, изхуйлузявамъ. *Ни ми* клуцжти *дицатя.* Търново, МСб. XVI—XVII. 397. — тя се, *гл свър.* Навиквамъ на нѣщо лошо; изюдвамъ се, изхайманявамъ се. МСб XII. 286.

Клоцетъ (Врачанско), *с. м.* Смѣхъ, присмѣхъ, подигравка, клоцъ. *Зашто са не погледнеш, че си станал за* клоцет *на ората.* МСб XIV. 202.

Клошкамъ (да клошна), *гл. д.* Клоцамъ, клйошкамъ, ритамъ.

Клошкане, *с. ср.* отъ клошкамъ. Клйошкане.

Клошна, ешъ,—налъ, *гл свър* отъ клошкамъ. Да клйошна. — натъ, *прич. стр.* Клйошнатъ.

Клубче, *с. ср.* Клъбо прежда; клобче МСб. XII. 287.

*Клувя (Търново), *с. ж. Гр.* Справа като правоъгленъ четвероъгълникъ, въ който стоятъ масуритѣ, кога сноватъ; снователка, сновалка. МСб. XVI—XVII. 397.

Клужъ, клуже (Прилѣпъ), *с. м.* Глужъ, бодакъ, чепъ. *Еден къўтук бврина сио сиде* клужье. МСб. IX. 184.

Клунь (Велесъ), *с. м.* Клюнъ, клювъ, човка. МСб. VII. Науч. отд. 464.

Клупа (Видинъ), *с. ж.* Пейка. МСб. XIX. Науч. отд. Гѫбьовъ, 28.

Клучъ, вм. ключъ. *Я подай ми дребни* клучи. Илиевъ, Сб. I. 314.

Клънъ (с. Поганово: кълнъ), *с. м.* Дърво клѣнъ. ПСп. 63. 229.

Клъстелникъ (Търново), *с. м.* Тлъстъ, шишкавъ; тлъстелникъ, шишко, шишманъ,

Клъстелница (Търново), *с. ж.* Тлъста, шишкава жена, мома. МСб. XIII. Науч. отд. 459; XVI—XVII. 397.

Клъстига и клъстица, *с. ж.* Раст. *Sempervirum tectorum,* тлъстига, тученица. Търново, МСб. XIII. Науч. отд. 459; Трудъ. I. 1310.

Клъсъ (Врачанско), *с. м.* и *нар.* Ходъ на конь рахванъ. МСб. XIV. 202.

Клъцня, *с. об.* Бъбрица, дърдорко. МСб. XXI. Трънско. 61.

Клѣчникъ, *с. м.* Клъчнякъ. *Умешал се у децата, ко* клѣчник *у ложице.* МСб. XXI. Трънско. 63.

Клъшникъ, *с. м.* Дрѣха клашникъ, долатанка, сглобница. МСб. XII. 287.

Клюватъ, та, то, *пр.* Клюнатъ, клюнестъ. *Дошло нещто* клювато, *та го уклювало.* Любен. Самовили 50.

Клюкалче (Охридъ), *с. ср.* Дръвче, съ което коледари коледуватъ; направено е отъ нѣкоя суровица въ видъ на чукче. МСб. XVI—XVII. 39.

Клюкомъ, *нар.* отъ клюкамъ. За успиване. Клюком *си клюкат Гино офчарче витите порти.* Илиевъ, Сб. 275.

Клюнатъ, та, то, *пр.* Клюнестъ, клюватъ.

Клюнестъ, ста, сто, *пр.* 1) Що има клюнъ, голѣмъ клюнъ; клюватъ, клюнатъ 2) Що е като клюнъ, има видъ на клюнъ.

Клюпъ (Врачанско), *с. м.* Клупъ, дупка отъ гайтанъ, отъ ширитъ за запетляване въ нея петелки. *Скинал ми са је* кльупо *на ризата, та на го направи.* МСб. XIV. 202.

Клюхамъ (да клюхна), *гл. ср.* Кюхамъ, падамъ, отпадамъ, изнемощавамъ.

Клюхане, *с. ср.* отъ клюхамъ. Кюхане, изнемощаване

Клюхна, ешъ,—налъ, *гл свър.* отъ клюхамъ.

Клюхтене, *с. ср.* отъ клюхтя. Клюскане.

Клюхтя, ишъ—тилъ, *гл. ср.* Вървя подиръ нѣкого, който е каченъ на конь; клюскамъ. *Кучето* клюхти *слѣдъ коня.* МСб. XVI—XVII. 397.

Ключанка.—2) При воденичния кошъ дъсчица съ зѫбци, вглавена въ горния край

на летвата, служи да се повдига или сваля скорецътъ, та да се меле мливото пб ситно или пб-едро. МСб. XVIII. 178. — 3) Клѣчка, клинъ въ горния край на жилата на тепавичния бутъ за да се крѣпи бутътъ възъ кобилката. МСб. XVIII. 183. — 4) *Ключанки:* полѣгати подпори на плетъ, на стоборъ. МСб. XVIII. 7.

Кмѣтинъ, *с. м.* Кметъ. *Ти* **кмѣтино,** *ти булярино, бисерня бряди!* Илиевъ, Сб. I. 187.

Кмѣтовъ, ва, во, *пр.* Що е на кметъ.

Книшамъ (Велесъ), *гл. ср.* Седя свитъ сгушенъ и мълча; клюхтя. МСб. XX. Велес. 31.

Книшане. *с. ср.* отъ **книшамъ.** Кюхтене.

Кникатъ, та, то (Бургазко) *пр.* ? *Сж* **кникатж** *престилкя.* МСб. IX. 57.

Нж гъургьов ржкáф везьáше,
Везьáше и гу кáпч еше
Сжс злáту и сжс *кникáту,*
И сжс мбржвж купрúнж.
МСб. IX. 57.

Едрьу нж бдер лежáше,
Лежáше, дýшж берьáше,
С *кникáт* бе пбіжс упáсжн.
МСб. X. 31.

Кнбчокъ, чка, чко (Прилѣпъ), *пр.* Тънъкъ слабъ. *Си беше еден нбгу умен чоек; рáзбран и* **кнбчок** *во ýмот.* МСб. XVI—XVII. 343.

Ко, *съюз* Ку: 1) Тако. **Ко** *ви Бога,* тако ви Бога, ради Бога. МСб. XXI. Трънско. 37. — 2) Ако.

Хоі та тéбе, моі бьал рýдьо
Ку ми привдéш тристóтини,
Тристóтини бьали рýди,
Ку ги привдéш прис бьал Дýнав,
Ругáта ти ше позлатé,
Вжлната ти ше пусрибрé.
Добричко, МСб. X. 8.

Кобúлка. — 3) Въ воденица дърво, съ което се вдига и слага процѣпътъ, ведно съ горняка та мливото да се меле пб-ситно или по-едро; вдигáчка, дигáчка. подигало, кюхало. МСб. XI 188 XII. 287; XVIII. 177 — 4) На валявица, на теповица дърво съ длабъ, въ който влиза жилата на бута. МСб. X. 230. XVIII. 184.—5) На динкя за руй дърветата за които сж заглавени малицитѣ и които се движатъ отъ колото и палцитѣ. МСб. XII 287.—6) Клималото лостътъ на геренило на кладенецъ. МСб. XVII. 52.—7) Кжсо дърво, въ което е заглавено буталото на овчарска бучка. МСб. XVIII. 166. 8) Двѣ дъсчици въ края на бърдо между витвитѣ отстрани на зжбцитѣ; баби, витки, магарен ца. МСб. XII. 287; XVIII. 103.

***Коваклúя,** *пр. неизм.* Не е ли кулаклия? *Сáбьа* **коваклíіа.** ПСп. 45. 463.

Кованúкъ (Копривщица), *с. м.* На платно сбъркани нищки отъ основата поради зимано невѣрно другъ подножъ въ тъкането.

***Кованлѣкъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, дѣто стоятъ кошаритѣ. *Единъ падаринъ спалъ нощемъ въ единъ* **кованлъкъ.** МСб. XXI. Народна медицина. 2.

Кованцú, *с. м. мн.* Ковани котли. Елена.

Чи грáбна котлú *кувънцú,*
Нъ клагъницъ утúди.
МСб. X. 19.

Ковéрка, *с. ж.* Чергило на кола; кочия, прúодъ. МСб. XII. 287; XVIII. 128.

Ковúнка (Банатски българе), *с. ж.* Отъ рѣка дребни камъне, смѣсени съ пѣсъкъ; шлинякъ, чакълъ. МСб. XX.

Кóвня, *с. ж.* Наковалня.

Ковтóръ, *с. м.* Градена, зидана печка въ стая. МСб. XXI. Трънско. 60.

Ковченъ, на, но, *пр.* За бърдо, което не е още проткано, разработено; колестъ.

Платно ми ткаитъ Стойна Сърбинка,
Платно ми ткаитъ бжрдб *ковчено,*
Бжрдо *ковчено,* ниски восокни,
Платно ми ткаитъ и люто кжлнитъ.
Милад. Сб. 355 стр. 251 п.

Когай (Граховско, Тетовско), *нар.* Когато. ПСп. 39. 421.

Пúйни, пúйни добрб вúно,
Когай пиеш добро вино,
Още тблко хýбав стáяш.
Илиевъ, Сб. I. 93.

Когúчкомъ (Търново), *нар.* Кога. *Чи* **кугúчком** *сж измякня ут кжшти?* МСб. XVI—XVII. 398.

Кóдѣ (с. Тресанче — Дебърско), *нар.* Кждѣ.

Обúдите турски кафеáне,
Кóде кя нáите млáди турчáнлия,
Жив во рбка да го донбсете.
Илиевъ, Сб. I. 126.

Коджé ми ти, *нар.* вм. **коджá.** *Кос* **коджé ми ти** *чувьáк!*

***Коджиджúя,** *пр. неизм. Т.* Кочиджия. ПСп. 44. 258.

Кодкодóшинъ (Копривщица), *с. м.* Фитнеджия, интригантъ.

Кодóшъ, *с. м.* Подводникъ, подведникъ, пезевенкъ. *От Витоша два* **кодоша.** Любен. Самовили. 112.

Кóжевъ, ва, во, *пр.* Коженъ. *Облече кожа мечешка и тури шапка* **кожева.** Бълг. Книж. I. 221.

Кожлúнка, *ум. ж.* Кожица. *Стар деда с триста* **кожлинки.** Гат. — Царевица. Любен. Самовили. 36

Кожоядъ (научно), *с. м.* Насѣкомо *Dormestes lardarius.* ПСп. 59. 766.

Кóжурекъ (Мияци — Дъбърско), *с. м.* Каймакъ на прѣварено прѣсно млѣко. Изв. Слав. Семин. II. 296.

Козáрникъ, *с. м* Мѣсто, дѣто утринь изкарватъ селскитѣ кози, да ги земе козарьтъ да ги пасе. Хр. Г. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 155 стр.

Козáрница, *с. ж.* Кошара за кози. *Ни знáеш ли іа кѫшлѫ̀. іа* **кузáрница** *іа гувидáрница?* ПСп. 44. 292.

Кóзи бúзки. Раст. бабини цицки. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

Кóзúца (Битоля, Кичево, Леринско), *с. ж.* Раст. *Tragopogon major.* ПСп. 61. 351.

Козлéцъ, *с. м.* 1) Забойна. с. Дълбоки — Старозагорско, съобщилъ Ан. Гяуровъ. 2) Раст. змиянецъ. МСб. XII. 287; с. Чакалитѣ—Търновско, МСб. XV. Науч отд. 84.

Кóйка (Врачанско), *с. ж.* 1) Всѣка една отъ дупкитѣ, въ които мѫчатъ да вкаратъ топката. 2) Самата игра на дупки. МСб. XIV 202.

Коилъ (Чепино), *с. м.* Раст. койлó. ковилъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 96. *Де се вие* **коил** *детелина, у* **коил** *становитен камик* Любен. Самовили. 70.

Койначка (Щипъ), *с. ж.* Койнакъ, конякъ, бабиленикъ, башакъ, валаме, еравецъ, пирла, пирлачка, пирлопачка, сяя, фиска. МСб. XV. 157.

Койнóпарецъ (Охридъ), *с. м.* Назъвание на врабецъ.

> Се пбсвѫрши кусѝ врабец
> Кусѝ врабец *коінóпарец*
> За дѐвоіка сирóтица.
> МСб. XVI—XVII. 342.

Кокалéцъ, лцú, *с. м* Кличъ, клупъ. кукалецъ на чорапъ, коколецъ МСб. XVIII. 110.

Кóкалици (с. Сърнѣчъ — Конушк), *с. ж. мн.* Раст. *Pyrus amygdaliformis.* ПСп. 62. 112.

Кокилáтъ, та, то, *пр.* Съ изпъкнали, опулени очи. Врачанско. МСб. XIV. 202.

Кокúлене, *с. ср.* отъ **кокúля се.**

Кокúля се, ишъ се, *гл. възвр.* Направямъ си, кривя си очитѣ като кокилатъ; пуля се. МСб. XIV. 202.

Кокúнка (Видинъ), *с ж.* Птица токачка. МСб. XIX. Науч. отд. Гѫбьовъ, 28

Коколéцъ, лцú, *с. м.* Кокалецъ. *Издена се* **коколец.** МСб. XII. 287.

Кокóрчо, *с. м.* Който се кокори.

Кокóнче (Копривщица), *с. ср.* Раст. *Adonis aestivalis,* свиларка, арнаутче.

Кокóше грóзде. Раст гяволско грозье, разваленка, черенъ разводникъ, разгонка. МСб. XXI. Явашовъ. 20.

Кокошáнецъ, *с. м.* Кокошанецъ, вошканоца.

Кокóша църква. Единъ особенъ день празникъ, въ който кадятъ печени кокошки. МСб. XVIII. 68.

Кокошéрченка, *с. ж.* Епитетъ, назъвание на моми.

> Хáнченки хорб игрáят,
> Хáнченки *кокошéрченки,*
> Кáта день, кáта недѣля,
> И на душнáта сѫбота.
> Янковъ, Сб. 199.

Кокошúнене, *с. ср.* отъ **кокошúня се.**

Кокошúня се, ишъ се, — нúлъ се, *гл. възвр.* Кокоря се, перя се. *Пителѫ убикáльѫл кукóшкити, тукỳ сѫ перьѫл и* **кукушúньѫл** *и ги пя̀рцѫл.* МСб. XIII. 214.

Кокóшкинъ погледъ. Болесть кокоша слѣпота, *Hymeralopie.* МСб. X. Науч. отд. 332.

Кокошкúнъ търнецъ и

Кокошкúнъ търтникъ (Прилѣпъ), *с. м.* Кокоши трънъ, кокошинъ трънъ, мозолка, мозолъ, търта. МСб. X. Науч. отд. 332; в. и МСб. XVI—XVII. 274.

Кокóшничавъ, ва, во (Търново), *пр.* Който вечеръ не вижда, има болесть кокоша слѣпота. МСб. XVI - XVII. 398.

Кокóшчица (Паланка — Македония), *с. ж.* Раст. *Corydalis pumila,* ноктецъ, пѣтлови гащи. ПСп. 61. 346.

Кокъ, *с. м* Косичникъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 95.

***Кóла,** *с. ж.* *Ит.* Единъ видъ нишеште. Иреч. Княж. Бълг. I. 258 и II. 140.

Колажд́анинъ, *с. м.* Коледарь. Илиевъ, Сб. I. 144.

***Коланджийка,** *с. ж.* Която тъче колани. Трудъ. II. 194.

Колачé (Горна Джумая), *с. ср.* Малка погача, буле. ПСп. 47. 812,

Колбурези, *с. м.* Бюреци, колпити. МСб. XVI—XVII. 36.

Колé, колéта (Врачанско), *с. ср* Коло, колело, търкало. точило. МСб. XIV. 202.

Колеáндро (Пловдивско), *с. ср.* Раст. говнеръ, ср. **колендра.**

Кóледа, *с. ж.* Коляда.

Кòледе (Велесъ, Кукушъ), *с. ср.* 1) Деньтъ спроти коледа; малка коледа, суха коледа 2) Огньове, които кладатъ по пѫтищата тоя день, играятъ около тѣхъ и пѣятъ коледни пѣсни. *Денот на 24 Дек. се вика* **кòледе**. *Децата се ра́дуіат, па́лат бъин и и́граат. Огъин зава́луіат ðд вечер и па́к утредента рано.* „**Коле́дето**" *се зава́луе на́і арно от ва́лавец. От како кье се ди́гне пя́рвиот пла́мень, децата се наредуіат окулу* „**коле́дето**" *и зафа́кьаат да пеіат кòледни песни* МСб. XI. 86; XX. Велес. 32. Милад. Сб. 521 стр.

Коледи́сванъ, *гл. ср.* Коледувамъ. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Коледи́сване, *с. ср.* отъ **коледи́свамъ**. Коледуване.

Коле́дра (с. Хлѣвени, Ловечъ), *с. ж.* Раст. Колендра, колендро. МСб. XIV. Науч. отд. 32.

Колежда́нецъ, нци (Ловчанско), *с. м.* Коледарь, колежданинъ. МСб. VI. 3.

Колежда́нинъ, не, *с м.* Коледарь. колежданецъ.

Ой кòледо, мой кòледо,
Добри́ сме ти гòстье доішле́,
Добри́ гòстье *колежда́не.*
Зайчаръ, ПСп. 8. 107.

Добри́ сме ти гòскіе дошли́,
Добри́ гòскіе *коле́ждане.*
с. Мошино—Граховско, Илиевъ, Сб. I 163.

Колежда́нски, ска, ско, *пр.* отъ **колежда́нинъ**. Коледарски. *Тува́ дука́тце акѫ бѫди на* **кулежда́нску** *здрави, толкус му здра́ви в кѫ́шти.* МСб. VI. 3

Колени́къ (Д. Орѣховица), *с. м.* Колникъ. **Кулни́к** *пѫт.* МСб. XVI—XVII. 398

Кòлестъ, ста, сто, *пр.* За бърдо: непроткано, неразработено. *Да ли ıе снован кѫслива, или ıе брѫдо* **колесто**? *Да ли ıе кенар невгоден, или ıе стѫнат покривен?* МСб. XVI—XVII. 79.

Кòлецъ, *с. м.* 1) Ость. на която вителътъ на ракъ се държи и върти. МСб. XVIII. 150. — 2) Клинъ на дрѣха *Чи́стона фу́та со девет* **кòлца**. Илиевъ, Сб. I. 281. —3) Болесть *Kolica*, развитъ пѫпъ, сърце. МСб. XVI—XVII. 397, Търново; XXI. Народна медицина. 13. — *Сама че се шиѫиш, кой че ти е* **колец**? Любен. Баба Ега. 75

Колиба́шка, *с. ж.* Жена, мома отъ село колиби.

Колиба́шъ, *с. м.* Селянинъ отъ село колиби. Иреч. Княж. Бълг. II. 85.

Колики (Паша-кьой—Варненско), *с. м. мн.* Раст. гулия, еръ-алма. МСб. XXI. Явашовъ. 53.

***Кòлица-оту́.** Раст. количава билка. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Кòличава би́лка. Раст. *Veronica spicata* и *Veronica orchidea Cr.*, колица-оту, юдничава билка. с. Суджасъ-кьой—Варненско, МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Кòличава трѣва́ (с. Божурлукъ — Свищовско), *с. ж.* Раст. бѣла горчивка. МСб. XXI. Явашовъ. 29.

Кòличе, *с. ср.* 1) Раст. бабиче. МСб. XXI. Явашовъ. 29, с. Божурлукъ — Свищовско. 2) Раст. *Vincetoxicum laxum Bartl.* МСб. XIV. Науч. отд. 45, с. с. Орѣшакъ и Дълбокъ-Долъ — Ловешко.

Кòличевъ бу́ренъ (Русе), *с. м.* Раст. змиянецъ. МСб. XXI. Явашовъ 4.

Кòлкна, ешъ,—налъ (Охридъ), *гл. д. свър.* Да бутна, да побутна. *Ко кье те* **кòлкнам** *со рѫкѫвѫ да ста́ниш от сòфрата.* МСб. XVI—XVII 344.

Кòлкова (Велесъ), *съюз.* Като кога, като че, като да. *Се расчу́кале,* **кòлкува** *ли́сици бя́ркаат.* МСб. XX. Велес. 32.

Колкъ, *с. м.* Кълкъ, клъкъ, клъка, кълка.

Удри си вèсо на́д-око
Чи́фте пи́шчоліе на́ поіас,
Острата́ сабіа на *колко.*
Прилѣпъ, ПСп. 48. 984.

Кòлница, *с. ж.* У колари уредъ, въ който вглавяватъ точилото, главината, кога да забиватъ спицитѣ и наплатитѣ. МСб. XII. 288; XVIII. 185.

Колова́тъ, та, то, *пр.* **Колова́то** *бърдо* и **колови́то** *бърдо*, на което зѫбитѣ сѫ дебели и твърди, та кинатъ преждата. МСб. XII. 288; XVIII. 103.

***Колокчи́я**, *с. м.* Който точи саби; колакчия, кълъчия. Трудъ. II. 874.

Колоната, *с. ж.* ?

Чіе етъ онова чупче,
Онде на рид-о що седи,
На рид-о оданде река-та,
Турепо каке *колоната?*
Милад. Сб. 386 стр. 314 п.

Коло́санъ, *гл. свър.* отъ **коло́свамъ**. —**санъ**, *прич. стр.*

Колосванъ (да **коло́самъ**), *гл. д.* Углаждамъ дрѣха съ кола. МСб. IX. Науч. отд. 27.

Коло́сване, *с ср.* отъ **коло́свамъ**.

Кòлосъ, *с. м.* Единъ видъ жито, *blè dur.*

Кòлпиде (Велесъ), *с. ср.* и

Кòлпита, *с. ж.* Точено съ спанѣе вѫтрѣ; бюрекъ, колбурегъ. МСб. XX. Велес. 32.

Три дена прѣди празника (въ Охридъ) *почватъ да се приготвятъ* (за Петковдень)*: мѣсватъ хлѣбъ, сучатъ прѣснези вияни* (**колпити** *или колбурези*)*, блази* (*баклави*) *и др.* МСб. XVI—XVII. 36.

Ко́лта (Радомиръ), *с. ж.* Дъска съ възглавница, на която абаджии ютюлидисватъ дрѣха.

Ко́лчумъ, *нар.* Колчимъ, колчижъ. **Колчум** *си додях, се та весила заварях.* Наука III. 620.

***Колъ.**—2) Дружина, чета, отредъ, който ходи да пази нощѣ. *Коледарски* **кол,** коледаре. ПСп. 29. 397.—3) Мѣстность, крайнина, джупа. *Чеч*-**колу́**, *Дрент*-**колу́**, *Тузлук*-**колу́**. ПСп. 63. 596.

***Колъ-баши́я,** *с. м. Т.* 1) Глава, началникъ на колъ. 2) Глава, царь на дружина коледаре. ПСп. 31. 397.

Коль, *съюз.* Коли, ако *Не връщтай се Груьо мало дете,* **коль** *се върнеш, нам ур се разваля.* Трудъ. I. 13.

Ко́ма (Котелъ), *междом.* Иди́, върви́. МСб. XV. 185. в. **ку́ма.**

Кома́дъ, вм. **кома́тъ.** ПСп. 44. 251.

Ко́марецъ, рци (с. Църско—Битолско), *с.ж.* Комаръ. *Жив да го изеат* **комарци** *и муи.* МСб. XIX. Матер. б. 5.

Ко́мбалъ (Търново), *с. м.* Буца, топка. *Нѫ учи́ти* **ко́мбѫлти.** *Ia ви́ш нѫ дéтту пуд гушѫтѫ кѫкви́ гулéми* **ко́мбѫли** *му ста́нѫли.* МСб. XVI—XVII, 397.

***Комба́ра,** *с. ж. Т.* Кумбара́. *Доста вѐрля топе и* **комба́ре.** Трънско, ПСп. 12. 105.

Ко́мбусъ, *с. м.* 1) Комбосъ. 2) Единъ видъ каша отъ щиръ съ кромидъ, мерудия и червенъ пиперъ. — *Това не е* **ко́мбус,** не се лесно печели, трѣбва да се пѣсти МСб. XII. 288; XVIII. 73.

Комина́рь, *с. м.* Който вари, пече ракия; казанджия. XVIII. 195,

Коми́нила, *с. ж.* На селски коминъ четире отвѣсни дървета, на които сѫ заковани капакътъ и околището; коминки. МСб. XVIII. 12.

Ко́миница, *с. ж.* Ракия изпечена отъ комина; комница, комовица, гроздeница, джибровица. МСб. XII. 288.

Коми́нки, *с. ж. мн.* Комина, комине, джибри.

А от грóзйето цървенó вино прáеше,
От *коми́нките* льута ра́йкия ва́реше.
Рѣсенъ, ПСп. 41. 915.

Коминя́къ и коминя́шъ (с. Горне Високо Софийско) *с. м.* Вино съ коминитѣ ведно запушено въ сѫдъ съ малкъ душникъ за да ври; водникъ, женско вино.

Ко́мница, *с. ж.* Ракия коминица. МСб. XVIII. 56.

Комовица, *с ж.* Ракия коминица. МСб. XII. 288.

Кона́да (с. Айватово — Солунско), *с. ж.* Животно *Mustella foina,* куна, кунада, куница, самсаръ, бѣлка. ПСп. 43. 89.

***Конаклѫ́,** *пр. неизм. Т.* Който има, който дава конакъ на пѫтници.

Остри си са́би то́чаiа,
Конаклѫ́ Ди́мча ча́каiа,
Конаклѫ́ Ди́мча, кайрукл́у.
ПСп. 44. 294.

Ко́накъ, *с. м.* Болесть на окото; болночъ, перде, намѣтъ. МСб XVI—XVII. 271.

Ко́нгерица (Врачанско), *с. ж.* Много висока жена; конджа. МСб. XIV. 202.

Ко́нгеръ (Врачанско), *с. м.* Много високъ човѣкъ; дълги сойлийо. МСб. XIV. 202.

Конда́къ, *с. м.* Годинясало конче. МСб, XVIII. 169.

Ко́нджа (Врачанско), *с. ж.* Конгерица. *Она́а* **ко́нджа** *куту са iе усправила, па онó iе два пѫти по висока от други́те ора.* МСб. XIV. 202.

***Ко́нджовъ** (Търново), *с. м.* Конджалъ. кончъ, вдигъ, горнище. *Ут инó тóпчи ти́ръѫ уплетух две худилá iи iди́н* **ко́нджуф.** *Нѫ тѣх чура́пи* **ко́нджувти** *iим кѫси.* МСб. XVI—XVII. 397.

***Кондика,** *с. ж. Гр.* Кодикъ, кондикъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 247 и 248.

Кондури́самъ, *гл. свър.* отъ **кондури́сватъ.**

***Кондури́свамъ** (**да кондури́самъ**), *гл. д. Т.* Кондурдисвамъ, турямъ, поставямъ. *Водяли единъ цар в едно село да го* **кондурисат.** Славейковъ, Притчи. I. 76; МСб. IX. Науч. отд. 27.

Ко́нзулъ и ко́нзуръ, *с. м.* и

Ко́нзурки, *с. ж. мн.* Зѫбчета по ръбоветѣ на нѣщо плетено, *Тѫнтелѫ нѫ* **ко́нзурки.** Търново, МСб. XVI — XVII 397.

Ко́нинки, нка, нко, *пр. смекч.* Коничъкъ. ПСп. 18. 411.

Кони́ци, *с. мн.* Млади кончета.

Кони́ ти се ѫждребили
Сви *кони́ци* путонóсци.
МСб. XXI. Трънско. 8.

Ко́ници, *с. ж. мн.* Дрѣхи, прѣмѣна на булка. *Ри́зи, черга* **ко́ници.** Копривщица.

Конку́ма, *с. ж.* Мѣденъ сѫдъ като бъклица за гюлово масло; кункума.

Ко́нниче, *ум. ср.* Малкъ, младъ конникъ.

. *Кога ти* конниче *не пrинка, што си конче трепеш?*

Конопарецъ, рци (Прилѣпъ), *с. м.* Врабецъ, врабѣй. *Ако шѐтаат врапчѝньата* (конопарцитѣ) *пó земи со вьáсанье, ва блѝрго време чѐкаі мнóгу лошо време.* МСб. VII. 131.

Конопе́щникъ, *с. м.* Животина конопешница. Трудъ. I. 1310.

Конопи́ди, *с. ж. мн.* Раст. карнабитъ. ПСп. 27. 333.

Конóпка, *с. ж.* Раст. клинаво биле въ 1-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Конóпъцъ, *с. м.* Дебело и дълго конопено вѫже; конопецъ. МСб. XVIII. 150.

Кóнско ребрó.— 2) Раст. *Gladiolus communis,* ребрика. МСб. XIV. Науч. отд. 65, с. Хлѣвени—Ловчанско. 3) Раст. *Sisymbrium Columne,* койнско ребро. ПСп. 61.354, Неврокопъ.

Кóнски мрáви. Насѣк. *Formica rufescens,* египечки мрави, цигански мрави, конь. ПСп. 39. 392.

***Контра,** *нар. Л.* Противъ *Що да кáйдисат да стóрит на óвай мáслаат* кóнтра *от царската поела, кя се мáчит.* МСб. XV. Науч. отд. 384.

Кону́шникъ, *с. м.* Конюшникъ, конюшница.

> Улезнà си у *кону́шник,*
> Изве́де си врáна кóня,
> Врáна коня нискогле́да,
> Нискогле́да далекстре́ля·
> Илиевъ, Сб. I. 300.

Кончъ, *с. м.* Конджовъ, конджалъ, вдигъ. МСб. XIV. 194.

Кончъ, *с. м.* Единъ видъ забрадка, която носятъ влахинкитѣ въ Видинско и Орѣховско. МСб. XII. 295.

Кóнющипъ (Велесъ), *с. м.* Конопе́шница. МСб. XX. Велес. 32.

Кóня се, ишъ се, нила се, *гл. об.* За кобила: ждрѣбя се. *Биволица ми се турми, кобила ми се кони* Трудъ. II. 150.

Конякъ, *с. м.* 1) Грѫдната широка кость у птицитѣ; конь. МСб. XI. 188; XIV. 202. XVIII. 67. — 2) Койнакъ, фиска, сая. МСб. XIV. 202; Трудъ. I 261.— 3) Конь. *На дите е* конакъ *провищáло.* ПСп. 12. 112.

Копайлка (с. Мехмечъ-кьой, Бургазко), *с. ж.* Срѣща се въ напѣване китки на Енйовъ-денъ:

> С *купайлка* брáшну кóпа,
> Сжс шу́ма се убу́ва,
> Оі Еньу, Еньу, Еньува бу́льа,
> Коіту е чистѝт, тоі да добру́ва.

Това напѣване прѣдсказва сиромашия МСб. Ш. 274.

Кóпанъ станъ. Побитъ въ земята станъ, дѣто стои неразглобенъ. МСб. XII. 289. XVIII. 104.

Кóпата (Горна Орѣховица), *с. ж.* Въ скороговорка: *Ората,* **кóпата,** *даі ми. чичо, момáта, да ю вóда на Инáнци, да ѝ скова трѝста клинци.* ПСп. 46. 681.

Копáтенъ, тна, тно (Добричко), *пр.* Вреденъ да копае. *Двáма сѝнж орáтни и копáтни.* МСб. IX. 8.

Кóпе, *с. ср.* Стрѫкъ на мѫжкия лукъ, който израства на високо и пуща сѣме; кокаръ, мѫжкулъ. МСб. XII. 289; XVI—XVII. 398. XVIII. 160.

***Кóпеле,** *с. ср. Т.* 1) Копелакъ, копелче, копилъ. 2) Новъ стрѫкъ, филизъ, покаралъ отстрани на царевично стъбло; братъ, слѣпецъ. МСб. XVIII. 139.

Копелкамъ (Прилѣпъ), *гл. д.* Гледамъ, залѣгамъ, старая се, кроя. *Едниo* копелкат *да му земит бубакьот, а другьиот да му земи шиклите.* МСб. XII. 187.

Копелкане, *с. ср.* отъ копелкамъ.

Кóпелче, *с. ср.* Пó-малката половина отъ робушъ, която влиза въ мáтката. Копелчето *остава у господаря на даденото нѣщо.* МСб. XII. 289.

Кóпенъ, кóпна, но, *пр.* **Копно** *мѣсто:* 1) Дѣто зимно врѣме снѣгътъ копнѣе *Есени е* копно *додето не е паднал снег.* 2) Което лесно се копае, ровко. *Земята е* копна. МСб. XII. 289.

***Копидаджѝ** (Пловдивски казанджии), *с. м. Т.* Дърво по срѣдата съ длабъ, въ който стои копидътъ.

Копиденъ (Прилѣпъ), *с. м.* Растение нѣкакво. *Водата, што іа пиеле, течела покраі кореньето от тревата, што іа викаат* копиден. *Листот от таіа многу мирѝзлива трева іет тѫркалес и многу дебел; боіата му іе на листо зелена отлице, от опачина биет и на цѫрвено* МСб. XIII. 206.

Копѝдъ (Пловдивски казанджии), *с. м.* Желѣзо, съ което сѣкатъ мѣдь, додѣ е още на кюлче.

Копѝлъ, *с. м.* Копелакъ, копеле, момчакъ, келешъ ПСп. 36. 972.

Копѝна, *с. ж.* Кѫпина. МСб. XXI. Трънско. 58.

> Нешто ми се у гора белее,
> Даль е вѝльа, иль белó ковилье,
> Иль *копѝна* цве́кье распуштѝла?

Ко́пра, *с. ж.* Справа за набиване коле за градене възъ тѣхъ мостъ или друго нѣщо. Френ. *Sonnette*. Притурка на 51 брой отъ „Българский Гласъ“ отъ 18 юния 1881 г.

Копра́ла, *с. ж.* Сѣкавица на копраля; капрала. ПСп. 41. 954.

Ко́прене, *с. ср.* отъ **ко́пря се.**

Коприна́рски, ска, ско, *пр.* отъ **коприна́рь.** 4:=*тави* **копринарски** *или пестилджийски.* ПСп. 67. 770.

Коприненки, нка, нко, *прил. смекч.* отъ **копри́ненъ.** *Шайка дафиненка, шайка* **куприненка.** Илиевъ, Сб. I. 251.

Копри́нка, *с. ж.* Растение нѣкакво. ПСп. 28 453.

Ко́пря се, ишъ се (Банат. българе), *гл. възвр.* Готвя се, тъкмя се. **Ко́прила** *сьм се да хида,* МСб. XX.

Ко́псо пи́ле, *с. ср.* Птица ястребъ,

Не ми било темна мъгла,
Туку било *копсо пиле.*
Милад. Сб. 22. стр. 24 п.

Копто́ръ, *с. м.* Наслани лайна, лѣпешки на харманъ да се сушатъ за гориво. Плѣвенско.

Ко́пци, *с. мн.* Копчи, копчета.

Калци со *копци* да носитъ
Бѣли елеци съ петлици.
Милад. Сб. 505. стр. 639 п.

Ко́пче, *с. ср.* 1) Турска пара единъ грошъ отъ бѣло меджидие. ПСп. 43. 150, Прилѣпъ. 2) Особенъ бѣлѣгъ рѣзнатъ на ухото на овца. ПСп. 31. 317.

Копъ, *с. м.* Копанъ. *Први* **коп** *лозе,* кога се порѣже; *двѣки* **коп,** кога се повърже, и *треки* **коп,** кога се появи шаръ, около св Илия. *Секой* **коп** *си има времето.* МСб. XII. 289; XIV. 202; XVIII. 157; XVI—XVII. Науч. отд. 902.

Кора́вецъ, *с. м.* Назъвание на поесъ. *Съпа́сѫ пôiес* **кура́вец.** Илиевъ, Сб. I. 349.

Ко́равка (Велесъ), *с. ж.* Пиронъ коравецъ. МСб. XX. Велес. 32.

Коракъ (Кратово), *с. м.* Шарена, везана ека на риза. ПСпБр. XI—XII. 128.

Кораше́ене, *с. ср.* отъ **кораше́я се.** Навдигане.

Кораше́я се, ешъ се (Врачанско), *гл. възвр.* Навдигамъ се, гордѣя се, кокоря се, кърша се. *Нема пет пари́ у джебо си, па са* **корашеie** *сака че iе неко кнiав.* МСб. XIV. 202.

Ко́рда (с. Петково — Ахѫчелебийско), *с. ж.* 1) Урганъ на чекрькъ. 2) Тетива на дръндарски лѫкъ 3) Жица, струна на гусла. 4) Редица люде; върволица, корденица, чурдилка, шеринга. МСб. IX. 48.

Ко́рдене, *с. ср.* отъ **ко́рдя** и **ко́рдя се.** Чурдене.

Корденѝца (Ахѫчелебийско), *с. ж.* Върволица люде редомъ единъ задъ другъ; корда, чурдилка. МСб. XV. 151.

Корди́ла, *с. ср. мн.* Четире по́-дебели плоски дървета, по двѣ на всѣкой край на литри, за да стѣгатъ и държатъ литрищата; саблици, спетязи. МСб. XII. 289; XVIII. 124 и 125.

Ко́рдя, ишъ, — дилъ (Ахѫчелебийско), *гл. д.* Редя, нареждамъ. *Ма́йка си му пла́чеа и му* **ко́рди.** МСб. XV. Науч. отд. 600. 20.

Мала́ма кра́ви дуеаше
И ситни соалзи ро́неаше,
Ро́неаше, оште *ко́рдеаше:*
Сбо́гум уста́нваi, льубовье.
МСб. IX. 48.

— **дя се,** *гл. възвр.* Редя се, нареждамъ се, вървимъ на върволица; навървявамъ се, протакамъ се, чурдя се. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 84.

Коре́вамъ (Видинъ), *гл. д.* Оприличамъ нѣкого на нѣщо за укоръ; прѣкорявамъ. **Коревад** *го на Фърко,* единъ циганинъ. МСб. XIX. Науч. отд. П. К. Гѫбьовъ. 27.

Коре́ване, *с. ср.* отъ **коре́вамъ.** Прѣкаряне.

Корене́жъ, *с. м.* Коренене гора. *Хо́дихми нѫ* **курине́ш.**

Корита́шка, *с. ж.* Вехто, счупено корито, съ което не може вече да се пере, а се употрѣбя за друга работа. МСб. XII. 289.

***Коркулу́ци,** *с. м. мн. Т.* 1) Плашило на градина. 2) Пармаклъци, дъски на бухария. *Широка наклонена дѫбова стълба, съ* **коркулуци** *отъ двѣтѣ страни и долу съ гаущи.* ПСп. 54. 815.

Ко́рнестъ, ста, сто (Сливенъ), *пр.* **Ко́рнесто** *прасе,* съ извитъ, дебелъ гръбъ.

Ко́романъ (Мияци—Дебърско), *с. м.* Голѣмъ кѫсъ хлѣбъ; коматъ. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Кору́ба. — 5) Отсѣченъ трупъ на дебело дърво. МСб. XII. 289. — 6) Улей на воденица; буна, варадъ, гурна, жлѣбъ, трупъ. 7) Корито за промиване, за плавене руда; дворище, улей. Иреч Княж. Бълг. I. 252 и II. 447. — 8) Издута часть на сѫдъ. МСб. XVIII. 60. — 9) Грѫдния кошъ заедно съ стомашата кухина. *То́а човек има голема* **коруба.** МСб. XII. 289; XIV. 203.

Корýбка, *с. ж.* Зелената чорупка на орѣхъ; лýпешка, орáшина, орѣшúнка, трéсло, черéсло, шлюпка. ПСп. 61. 361. Скопие, Щипъ.

Корýнка, *ум. ж.* отъ **корýна.** МСб. XII. 289.

Корýпки, *с. ж. мн.* Изправенитѣ крака на носница, на сукало, въ които се заглавятъ ушитѣ на врѣтеното, на работника. МСб. XVIII. 98 и 99.

Корýпе, *с. м. мн* Взглавени отвѣсно въ смоцитѣ на станъ изправене дървета за кросната и статилата. МСб. XVIII. 104.

Кóрча, **ишъ, — чилъ** (Охридъ), *гл. д.* Скубамъ.

Кóрчене, *с ср.* отъ **кóрча.** Скубане. *Увдреал крóмидот и фтáсал за* **кóрченье.** МСб. II. 186. Охридъ.

Корáсамъ, *гл. свър.* отъ **корáсвамъ.** Да хвана кора.

Корáсвамъ (да корáсамъ), *гл. ср* Хващамъ кора. *Снегáт е* **корьáсал.** МСб. IX. Науч. отд. 28.

Косáкъ, *с. м.* Невѣстинска горна дрѣха въ Крѣсна и Джумалийско, дълга до земята и поставена (подплатена) съ агнешка кожа; касакъ (?). ПСп. 37. 89.

Косáтникъ. — 2) Тутманикъ, млинъ, що мѣсятъ и ядатъ, кога бръснатъ момъка прѣдъ свадбата въ сѫбота. ПСп. 51. 383, с. Рибарица.—3) Раст. дивá пáпрать. МСб. XXI. Явашовъ. 2. — 4) Раст. клиново биле въ 3-то знамен. Тамже.

Кóселевъ, ва, во, *пр.* отъ **кóсель.** Кюкюртовъ, тюкюртенъ. МСб. X. Науч. отд. 337.

Косúца, *с. ж.* 1) Особенъ стругъ, кацарски рокандъ; обирачка, обирачъ, обѣржчка МСб. XVIII. 32 185 и 187. — 2) Кожарски уредъ, съ който чистатъ вълната на кожи отъ трънe и други нѣща. МСб. XVIII. 197.

Кóскинъ, на, но (Велесъ), *пр.* Костенъ. *Врáно, Врáно, врáнице! нá ти* **кóскьин** *зап, даї ми сребрен!* МСб. IX. 133; XX. Велес. 32

Космéнки, *с. ж. мн.* Особени плеиици, които си плетатъ моми, кога се замомѣятъ, и булки първата година. Сѣверозападна България, МСб. XII. 290.

Костадúновскиятъ *мѣсецъ.* Мѣсецъ май, лѣтниятъ мѣсецъ. ПСп. 23. 937.

Костáрь, *с. м.* Който гледа, бае по кокоши или овчи кости. Любен. Баба Ега. 52; Иреч. Княж. Бълг. I. 115.

Кóстенка, *с ж.* Една игра, която играятъ момитѣ въ Орѣховско. МСб. XII. 290.

Кóстенъ зѫбъ. Раст. *Erythronium dens canis,* кривъ (наведенъ) дѣдо, кукулястъ (кукулянъ) старецъ. ПСп. 65. 704, Орханийско.

Костúлникъ (Търново), *с. м.* Сухъ, мършавъ човѣкъ; костилка. МСб. XVI—XVII. 399.

Костопрáвъ, *с. м.* Който намѣща изкълчено, извехнато, намѣтнато, счупена кость; каракчия, чекръкчия, чикакчия. МСб. X. Науч. отд. 341; Трудъ. I. 813.

Кóстрежъ, *с. м.* Риба *Perca fluviatilis Cuv.,* гулешъ. МСб. XI. 194.

Кострушина (Прилѣпъ), *с. ж.* Четина, чекиня. *Една остра коса имал смоко на глаата, како некоа свинска* **кострушина.** МСб. XV. 115

Костурúна, *с. ж.* Костуръ въ 1-то знам. Ал. Теодоровъ — Баланъ.

Костчúци, *с. ж. мн* Раст. *Galanthus nivalis,* бабка въ 5 то знамен. ПСп. 51. 352.

Костáсамъ, *гл. свър.* отъ **костáсвамъ.**

Костáсвамъ (да костáсамъ), *гл. ср.* За вампиръ, за плътникъ: добивамъ човѣшки образъ, излизамъ цѣлокупенъ изъ гроба. *Слѣдъ 40 деня отъ смъртьта си вампирътъ* **костясва** *и става още пó-лошъ и пó-страшенъ. Мъртовецътъ е щѣлъ да* **костяса** *и цѣлокупно да излѣве отъ гроба* Любен. Самовили. 21 и 26.

Костáсване, *с. ср.* отъ **костáсвамъ.**

*__Кóсъ-коджá ми ти,__ *нар. Т.* Твърдѣ много. **Кос-коджé ми ти** *чувек.*

Косáсамъ, *гл. свър.* отъ **косáсвамъ.**

Косáсвамъ (да косáсамъ), *гл. ср.* Пущамъ дълга коса, обрасвамъ въ коса. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Косáсване, *с. ср.* отъ **косáсвамъ.**

Котáраджия (с. Галичникъ—Дебърско), *с. м.* Който кара млъзницитѣ къмъ строгитѣ да ги доятъ и слѣдъ Голѣма Св. Богородица разнаея млѣкото отъ кѫшлата по кѫщитѣ на карашицитѣ. ПСп. 61. 333 и 336.

Котелáчъ, *с. м. Пошлó на* **котелач,** тръгнало на колело. МСб. XXI. Трънско. 62.

Котелецъ, лци (Прилѣпъ), *с. м.* Ключъ на чорапъ, коколецъ, куколецъ. *Девоїче коа да плети чорап, не чини да остани некоа игла наполу со* **котелци,** *оти къе се сторела маїка ѥ крава, а ако си и исполни* **котелците** *по сите игли, да го остаи чорапот нокьта да ѥ седи.* МСб. XI. 80. *Коа да плети чорап некоа жена, ако му се напраи во плетеното како пжт покрай* **котелците** *на некое место, тоа покажуало, оти гости къе доїдат от некаде.* МСб. XVI—XVII. 238.

Котелнúкъ, *с. м.* Клупъ, примка на нищел-

ки, двѣ прѣмѣтнати на нищелницитѣ нищки, скачени помежду си като клупъ; котелъ, куталецъ, кутлецъ. МСб. XII. 190; XVIII. 102.

Котелъ, *с. м.* Котелникъ. МСб. XII. 290.

Ко́терици, *с. ж.* и

Ко́терчета, *с. ср. мн.* Малки кошчета отъ папуръ, въ които банатскитѣ българе турятъ измѣсеното тѣсто, кога го разнѣматъ за да го пекатъ. МСб. XX.

Ко́тешка опа́шка (с. Русларъ—Варненско) *с. ж.* Раст. *Stachys italica Miller,* мача билка. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Ко́тешка трѣва (с. Ези-бей—Добричко), *с. ж.* Раст. *Nepeta Cataria,* бабици, коча (мача) билка, коча трѣва, кеди-оту. МСб. XXI Явашовъ. 25.

Ко́тешки, шка, шко, *пр.* Котяшки.

Коти́ло. — 3) Гнѣздо, дупка, скривалище на мишки, зайци и други малки млѣкопитаещи. 4) Мѣсто, дѣто, споредъ народа, змиитѣ се събиратъ на зимовище; змилище, змиярница, змѣйница, мрътвило. 5) Мѣсто въ гора дѣто мечки и вълци се щенятъ. МСб. XIV. 203.

Котла́рь (Габрово), *с. м.* Бакърджия, който обикаля по селата та мѣнява нови котли съ вехти. Иреч. Княж. Бълг. I. 251.

Котлева́рка, *с. ж.* Котловарка, катрачъ, кобилица, чаталъ. МСб. XII. 290; XIV. 203.

Ко́тленецъ, *с. м.* Кука за окачане на нея котелъ. МСб. XVIII. 53.

Ко́тленка, *с. ж.* 1) Гърне съ дръжка отгорѣ; ла́твица, ова́тка, рука́тка, ржчникъ, уша́тка. МСб XVIII. 63 и 190.—2) Мѣрка, съ която коминарь, куминарь зима уема си. МСб. XVIII. 195.

Котловя́рка, *с. ж.* Катрачъ, котлеварка, кобилица, чаталъ. МСб. XVIII. 36; XXI. Родоп. Свадба. 4.

Котло́нче (Търново), *с. ср.* Прѣграда на огнище, дѣто се туря сждътъ за готвене. МСб. XVI—XVII. 399.

Котохъ, *с. м.* Цвѣтъ отъ цвѣтясало; мусага. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 78.

Котошесамъ, *гл. свър.* отъ **котошесвамъ.** Да цвѣтясвамъ.

Котошесвамъ (да котошесамъ), *гл. ср.* Цвѣтясвамъ. *Ако прѣзъ зи́мата* **котошеса** *(хване котохъ, т. е. побѣлѣе и се сгжсти), кехаицата грижливо обира* **котоха,** *източва* **котошесалата** *вода.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 78.

Коту́пъ, па, по (Търново), *пр.* Съ прѣчупенъ връхъ, тжпъ, изхабенъ (за игла, карфица, кука). *Што́ ми да́вяш тжс* **кутупжтж** *ігля́?* МСб. XVI—XVII. 399.

Кофилъ, *с. м.* Не е ли ковилъ, койло?

> Сжнце ми зайде Солунско поле,
> Во ливаге-то, задъ *кофиле-то.*
> Милад. Сб. 505 стр. 641 п. Струга.

Кофи́тра, *с. ж.* Не е ли коситро, куршумъ?

> Извжди зла́тни о́тключе,
> Отключи сжндже *куфи́тржъ,*
> Извжди бялж примянж.
> Илиевъ, Сб. I. 352, с. Радилово.

Кофрѣгъ, *с. м.* в. **кобрѣгъ.** МСб XII. 290.

Кофторъ (София), *с. м.* в. **ковторъ.**

Ко́хче (Велесъ), *ум. ср.* отъ **ко́ска.** Кокалче, костчица. МСб. XX. Велес. 32.

Ко́цала (с Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Едра плѣва, която не може да се отвѣе или която остава въ дармона, кога дармонимъ жито; кисмакъ. Съобщилъ Ан Гяуровъ.

Коце́ль, *с. м.* Плетиво отъ черна вълна, покрито съ ситни пари, едри зърна и мониста. Моми и млади булки въ сѣверозападна България го носятъ вплетено въ коситѣ си; витици, шивета. МСб. XII. 291; Иреч. Княж. Бълг. II 95.

Ко́цкарь, *с. м.* Който краде дребни работи; кокошарь, пунгашь, джебчия.

Коцле́, *с. ср.* Лѣ́са, плетенка, коцалъ, въ 2-то знамен. ПСп. 39. 457.

Ко́ча трѣва. 1) Раст. Котешка трѣва. 2) Раст. Коче биле. МСб. XXI. Явашовъ. 25 и 50.

Коча́къ (с. Митровци—Кутловско), *с. м.* Въ търло особена кошара съ слонъ за затваряне въ нея агънца; бужакъ, егрекъ, търлякъ. МСб. X. 228; XII. 291; XVIII. 163.

Кочени́къ, ци, *с. м.* ?

> Бели́ по́ли развева,
> Жълти́ чѐхли растро́пва,
> Рачени́ци разметва,
> *Кочени́ци* разгрохва,
> Тежко сребро расдзвеква.
> ПСп. 13. 146, Етрополско.

Ко́чесъ (Банат. българе), *нар.* Щомъ. *Ко́чес до́дат, хо́ма за упрегні́м.* МСб. XX.

Кочи́чка, *с. ж.* 1) Костилка. 2) Раст. бабка въ 5-то знам. МСб. XIV. Науч. отд. 65, Ловечъ.

Ко́члякъ, *с. м.* На свинска кочина прѣдната часть, която е изплетена като кошъ и прѣзъ която свинетѣ влизатъ въ кочината. МСб. XII. 291; XVIII. 29

Кочмарджи́я, *с. м.* Овчарь, който пасе отлжченитѣ кочове. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчарь. 66.

Кошáра. — 3) Агълъ, бачия, егрекъ, колиба, къшла, мандра, пладнище, полугарь. Иреч. Княж Бълг II. 79 и 336; МСб. XVIII. 163. — 4) Мѣсто извънъ село, въ гората, дѣто селянинътъ отъ сѣверозападна България си държи стоката, овцетѣ; държава. МСб. XII. 291; XVIII. 5. — 5) Сграда съ измазанъ плеть за добитъкъ. МСб. XVIII. 28; ПСп. 44. 279, с. Лешко—Горно Джумайско. 6) **Кошари:** колиби въ 3 то знам. МСб. XVIII. 3.

Да ýготвам вечéричка,
Вечéричка за двáичка;
Да пóстелам *кошáрата,*
Кошáрата сал за двáта.
Бургавко. МСб. X. 45.

Кошарище, *с. ср* Купчина, гнѣздо растения на едно мѣсто; огнище, оджакъ. *Урешници гжби растатъ на* **кошарище,** *огнище по 20—50.* МСб. XVIII 74.

Кошерúще, *с. ср.* Кошарище. МСб. XVIII. 174

Кошúйка, *с. ж.* Назъвание за хрътка, която много тича. *Да видиш хрѣтка* **кошúйка.** Янковъ, Сб. 146.

***Кошúя,** *с. ж. Т.* Кушия, надтичване, надпрѣварване, пропускане, домле. *Конетѣ излѣвли на* **кошия.** МСб. XXI. Народна медицина. 44,

Кошнитáрко, *с. м.* Кошнитарь.

Рáчи ли ще зéтко,
Зéтко *кошнитáрко,*
Кошници да плетé.
Янковъ, Сб. 251.

Кошничáрь (с. Сърнъчъ—Конушко, Харманлие), *с. м.* Раст. *Acer Tataricum,* глечова шума, дивъ дрѣнъ, мекишъ. ПСп. 62, 180. Въ Харманлие съ шумата му вапцватъ шаекъ орѣхова боя. МСб. XIII. 245.

Кóшнички. — 2) Раст. алтънъ-топъ. МСб. XXI. Явашовъ. 11; XIV. Науч, отд. 8, Лоречъ. 3) Раст, *Anemone ranunculoides.* МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ. 127. — *Диви* **кошнички,** раст. *Spiraea Filipendula,* ливадникъ, орѣхче, орѣшецъ, тжжникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

Кошоглáвица, *с. ж.* Укорително назъвание на дюла. *Що сѣ фалишъ жжлта дуно* **кошогла'нице!** Милад. Сб. 20 стр. 21 п.; сжщата пѣсень и въ Блъг. Книжици I. 223. стр.

Кошилявъ, ва, во, *пр.* 1) Костеливъ въ 1-то и 2-то знам. *Ситнитѣ орѣхи ćм* **кощиляви.** МСб. XVIII 162. — 2) За човѣкъ: сухъ, ала якъ и изпеченъ; костилка, жилка. МСб. XII. 291.

Кощрáва, *с. ж.* 1) Раст. кущрява, балуръ. МСб. X. 220; Трудъ. I. 1310. — 2) Раст. *Loghum vulgare.* МСб. XII. 291.

Кóщравъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Рошавъ, бумтравъ, бухалатъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 14

Кощрéва, *с. об. ук.* Който се много лесно сърди. МСб. XII 291.

Кощрѣя, ешъ (Врачанско), *гл. д.* Сърбя. **Коштрée** *ли та кожата пак за бої?* МСб. XIV. 203.

Кравáенъ, вáйна, но, *пр.* Що е извитъ като кравай.

Ощи ждж ти просж, просж и припросж,
Дж ми джде́ш, дж ми джде́ш *кржвайнж-тж* сабж
Кржвайнж-тж сабж сжс четири реда.
Чолак. Сб. 304 стр.

Крáвени бóски (Битоля), *с. ж. мн.* Раст. *Ranunculus Ficaria,* пченичка. ПСп. 61. 346.

Кравéтина, *ув. ук. ж.* отъ **крáва.** Кравлякъ.

Крави боцки. Раст. *Asphodelus albus,* бардунь. МСб. XXI. Явашовъ. 4.

Кравля́къ, *укор. м.* отъ **крáва.** Кравeтина. МСб. XXI. Трънско. 60.

Крагъ, вм. **крjгъ.** ПСп. 43. 113.

Крáевци, *с. м.* Крайовци. ПСп. 14. 173.

Крáи, *с. м. мн.* Крайовци. Иреч. Княж. Бълг. II. 256.

Крайдáкъ (Котелъ), *с. м.* Който не клони къмъ добрия пжть, не изглежда да стане човѣкъ; хайдутинъ, хайдушки синъ. *Кжкжф и* **кржідáк** *тої, бáштин си сúн!* МСб. XV. 185.

***Крайлáръ,** *с. м. Т.* Крайовци.

Крайникъ, *с. м.* Една рйба въ р. Тича. Иреч. Княж. Бълг. II. 879.

Крáйовци, *с. м. мн.* Краевци, краи, крайларъ, кращници, хайдути, разбойници, обернúци, харамии. Иреч. Княж. Бълг. II. 256.

Крáйщанка (Софийско), *с. ж.* Жена, мома отъ село у краище. *Кóі обúча да іадé крáшнико на лéбо, кьел да се ожéни за* **крáіштанка** *(мома от селó пот полите на некоа плáнина).* МСб. XVI—XVII. 219.

Крáище.—4) Усойно мѣсто въ планина, въ гора. МСб. XII. 291.— 5) Политѣ на планинска верига. *Селото е у* **крайще.** МСб. XVIII. 142.

Вез-ден сме в *крайще* седели,
В *крайще* седели, в гората.
Тамже.

6) Кращникъ отъ нѣщо. ПСп. 41. 955.— 7) Кенаръ на платна. МСб. 107.

Кращникъ, ници, *с. м.* Крайовци. ПСп. 3. 9.

Кра́ковецъ (Банат. българе), *с. м.* Вдигъ на чорапъ; щафарка. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Кралевина, *с. ж.* Раст. бутурче. МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Кралúна, *с. ж.* Кралевина, кралщина.

Че ми дóiду сéдмори свáтове,
Сéдъм крáльа од сéдъм *кральúне.*
МСб. XXI. Трънско. 26.

Крáлио-портáлио. Една дѣтска игра, която играятъ само момичета. МСб. XII. 291.

Крáлици (Мияци — Дебърско), *с. ж. мн.* Обикновени ножици за стригане овце. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Кралúчинъ, на, но, *пр.* отъ **кралúца.**

Кой ю юнак над юнака,
Да прѣпливат мóре, цр̀рно море,
Да ми зéмит нúшан др̀рво кьимпáрово,
Той да зéмит моме *кралúчино.*
Шапкар. Сб. IV. 347. стр. 488 п.

Кралю́ване, *с. ср.* отъ **кралю́вамъ.**

Ой тж тéбе, царь гуспудáрь,
Ей ни глжвж̀, ей ти сябе:
Дустуялу ти сж тéбе
Дустóйнуту цжру́вжни,
Цару́вжни, *крилу́вжни.*
Илиевъ, Сб. I. 89.

Крамáрь и крамáринъ, *с. м.* 1) Глава, водитель на ишчии, работници момчета и момичета, които слизатъ отъ Горно-Джумайско да работятъ памукъ по Драмско, Кавалско, Сѣрско и др.; драгоманъ. ПСп. 43. 77.—2) Началникъ на керванъ, който е закарвалъ за Цариградъ беглишко желѣзо отъ самоковскитѣ видни *На колата на* **крамáрина** *се развѣвало турско знаме, знакъ че желѣзото е царско.* МСб. XV. Науч. отд. 276.

Крамóлница, *с. ж.* Жена, мома крамолникъ; кавгаджийка. *Жена* **крамолница.** ПСп. 43. 77, МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл ржкоп. 308.

Крáнгала, *с. ср. мн.* Казва се укорително за крака; крачундри, мстовилки, левки. *Исаанáли ти* **крáнгалата!** МСб. X. 200, Дупничко. *Откапáли ти* **крáнгалата!** МСб. XI. 164.

Крáнта (Търново), *с. ж.* Мършавъ, дръглавъ, крантавъ конь. *Защó си кýпил тжс* **крáнтж!** МСб. XVI—XVII. 397.

Крáнтавъ, ва, во, *пр.* За добитъкъ: мършавъ, дръгливъ, кранта. **Крáнтавъ** *конь.* ПСп. 15. 333.

Крапнúкъ (Врачанско), *с. м. укор.* Хубосникъ. *У тóа* **крапнúк,** *дурдé да го вида, и он отишéл у барата и си накальал новите дреi!* МСб XIV. 203.

Крáпотникъ, *с. м.* Риба отъ рода на *Salmo fario*, най-едрата и най-голѣмата отъ чиститѣ риби въ Охридско езеро, достига до 15 ока. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 44.

Краснúкъ.—2) Болесть *Phtisis pulmonum* втикио, хтикио, охтика. МСб. XXI. Народна медицина. 6.—3) Болесть зноба. Също. 4) Болесть туберкулоза и всички болести на сърдцето, бъбрецитѣ и черния дробъ, дѣто има едеми. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Д-ръ Т. Петровъ. 65.

Крáсничаво (Котелъ), *с. ср.* Болесть красникъ по дѣцата. МСб. XV. 185.

Красничя́самъ, *гл. свър.* отъ **красничя́свамъ.**

Красничя́свамъ (да **красничя́самъ**), *гл. ср.* Хваща ме болесть красникъ. *Нж крáсник гу обѣрнжлу — крж̀сничáсж.* МСб. XVI—XVII. 397, Търново.

Красничя́сване, *с. ср* отъ **красничя́свамъ.**

Крáста (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Канара, карпа. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Крастáвецъ (Кавадарци—Македония), *с. м.* Раст. *Anchusa officinalis*, краставичаръ. ПСп. 61. 354.

Краставичáръ (с. Ватилъкъ—Солунско), *с. м.* Раст. краставецъ. ПСп. 61, 354.

Крастя́самъ, *гл. свър.* отъ **крастя́свамъ.** Да окраставѣя.

Крастя́свамъ, (да **крастя́самъ**), *гл. ср.* Окраставѣвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Крастя́сване, *с. ср.* отъ **крастя́свамъ.** Окраставѣване.

Кратицáта (Банат. българе), *с. ж.* Тенджера за готвене. МСб. XX.

Кратýшка, *с. ж.* Риба кротушка. МСб. XII. 291.

Кратъ, *с. м.* Мѣрка каратъ. Иреч. Княж. Бълг. I 266. и II. 197.

Крáци, *с. м. мн.* Дълго разсовато дърво, което влачатъ съ плуга вмѣсто колесаръ, кога отиватъ на орань или се връщатъ. МСб. XII. 291; XVIII. 135.

Крáчникъ (Плѣвенски помаци), *с. м.* Стреме, зенгия. МСб. XVI—XVII. 397.

Крачýндри (Търново), *с. мн. ув.* отъ **крáка.** Крачища, крангала, мотовилки. *Iá си прибирú* **крж̀чýндрити!** МСб. XVI—XVII. 398.

Кре (Трънско), *прѣдл.* При. *Да дóiдем* **кре** *тéбе.* МСб. XXI. Трънско. 17.

Крéа, крéя, крéи (Македония), *с. ж.* Птица

Fuligula lerina, в. **креалъ.** Е. Спространовъ Библиотека. XVIII—XX. 41.

Кревтомъ, *нар.* ? Не е ли крѣхкомъ, крѣхко?

Едни другъ си погледнáха.
Кревтомъ му се насміяха,
Подвикнáха, подрукнáха.
Верков. Сб. 292 стр. 271 п.

Крѣене, *с. ср.* отъ **крѣя.**

Крежъ, *с. м.* Гола канара, покрита съ мъхъ или съ дребакъ гора. МСб. XII. 292, с. Долно-Озирово—Берковско

Креклó, *с. ср.* Живина, която кречи; врекло. МСб. XVI—XVII. 398.

Кременлúя и **кремеклúя,** *пр. неизм.* Що е съ кремикъ. *На сите дадоа пушкьи* **кременлии.** МСб. XV. 51.

Крѣпáлка, *с. ж.* Запнялка на станъ. МСб. XII 277.

Крéпамъ, *гл. ср.* Вървя, кретамъ. *Да* **крепаме,** *да вървимъ.* Чепински помаци. МСб. VIII. Книж. отд. 65. Ив. Вазовъ.

Крéпане, *с. ср.* отъ **крéпамъ.**

Кресатъ, та, то, *пр.* ?

На високо бърдо потъ **кресато** *дърво.* Верков. Сб. 295 стр. 274 п.

Креслúвка (Търново) *с. ж.* Жена, която много крѣска. МСб XVI—XVII. 398.

Крехáръ, *с. м.* Животина *Anguis fragilis,* слѣпокъ. МСб. III. Науч. отд 954; XXI; Дѣлъ природоученъ. В. Т. Ковачевъ. 5.

Крѣхка върбá. Раст. *Salix fragilis.* МСб. XIV. Науч. отд 62.

Крѣхкамъ се (**да се крѣхна**), *гл. об.* Смѣя се високо; крѣхотя се. *Какво са* **крéхкате** *та са чуе по целото село.* МСб. XIV. 202, Врачанско.

Крѣхкане, *с. ср.* отъ **крѣхкамъ се.** Крѣхотене.

Крѣхна (да се), ешъ, *гл свър.* отъ **крѣхкамъ се.**

Крéцавъ, ва, во (Банат. българе), *пр.* Къдъръ, къдравъ. **Крéцава** *косá* МСб XX.

Крéцманъ (Трънско), *с. м.* Високъ, едъръ човѣкъ; басламáтия, шаламáнда, дълги сойлио. МСб. XXI. Трънско. 61.

Кречетáлка, *с. ж.* Една прѣлѣтна птица, която много кречи. МСб. XII. 291; XVIII. 179: сравни **кречманъ.**

Крéчманъ, *с. м.* Птица *Podiceps subscristatus.* Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 39; ср **кречетáлка.**

Кречъ, *с. м.* Болесть схващане ставоветѣ на ржцѣтѣ и позѣтѣ. МСб. X. Науч отд. 333. **Крéч** *ме фати во рóкjва.* Изв. Слав. Семин. II. 297.

Крѣя, ешъ, *гл. ср.* 1) Тлѣя. *Мжхнú тéв дървá уд бгжньж дж ни* **крéжт.** 2) Слабѣя, топя се, чезня, чмая **Крéж,** **крéж** *две гудини, чи умрьá.* МСб. XVI—XVII. 397, Търново.

Кривéцъ, *с. м.* 1) Въ плугъ криво дърво, приковано на процѣпа и вглавено между осьта и стола. МСб. XII. 292.—2) Въ Софийско: сѣверниятъ вѣтъръ. МСб IX 175. *Ште дуа или дери іаре или* **кривецо.** МСб XII. 134.

Кривúчки, *с. ж. мн.* Особенъ видъ шарки на дреха глухче. МСб. XII. 292.

Криводѣлникъ (Самоковско), *с. м.* Който не дѣли право. *Боже, Боже,* **криводéлниче!** МСб. XII. 264.

Криволѣйка (Добричко), *с. ж.* Назъвание за мома. *Да гу жéнят мáлки момú* **криволéіки,** *мáлки мóмци кривошéнци.* МСб. IX. 8.

Криволичка, *с. ж.* Закривената часть на гега. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 15.

Крúво момúче. Едно цвѣтице, цъвти синйоморaво. ПСп 28. 477.

Кривондéлъ, *с. м.* Кривунделъ МСб. XIV. 203.

Крúво хóро. Единъ видъ хоро, което играятъ по свадби изъ сѣверозападна България. МСб. XII. 299.

Кривошéпецъ, пци (Добричко), *с. м.* Който ходи съ накривена шапка. В. примѣра при **криволѣйка.**

Кривундéлъ, *с. м.* 1) Нѣщо много изкривено, та не е за никаква работа; кривонделъ. *Останал je оште един* **кривондéл** *наплат, ама го не бива за ништо, освен за гóренье.* МСб. XIV. 203. — 2) Човѣкъ съ криви крака; кривчо. *Тбі мжш й ідúн* **кривундéл.** МСб. XVI—XVII. 398. Търново.

Крúвца. ?

Повеале юга темничара,
А по него *кривца* пала'ина
А со ними снега лапаица.
Милад. Сб. 333 стр. 221 п.

Кривъ бѣсъ. Особена болесть по кучетата, отъ която тѣлата имъ се искривяватъ и ходятъ накриво, като кривитѣ раци. МСб. X. Науч. отд. 333.

Кривъцъ, *с. м.* Лисица на кола. МСб. XVIII. 132.

Крижъ (Банат. българе), *с. м.* Голѣмъ кръстъ нѣйдѣ на пжть, каквито често се срѣщатъ въ католишкитѣ страни. МСб. XX.

Крúйомъ, *нар.* Криемъ, скришомъ. ПСп. 57. 590.

Кринýта (Софийско), *с. ж.* ? *От* **кринýта**

сáбльа потéгли, та погу́би дете Миайла МСб. XVI—XVII. 160.

Бог да бѝе Мáрко делѝбашá,
От *криму́та* сáбльата потéгли,
Та пресéче детé прес срцéто.
Тамже, 163.

Крѝте, *с. ср.* отъ **крѝя.** Криене. *Туї не е за* **крити.** МСб. XIX Науч. отд. 292.

Крóвувамъ, *гл. д.* вм. **кроя́.** Илиевъ Сб. I. 246.

Крóмидка (Велесъ), *с. ж.* Раст. змиенъ лукъ. ПСп. 61. 346; МСб. XX. Велес. 23.

Крондѝлъ, *с. м.* 1) Крондиръ. 2) Единъ видъномински накитъ отъ шарени пера. МСб. XII. 292. — 3) Писалка. МСб. XIV. 203, Врачанско.

Крóтна (да се), **ешъ,—налъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се закротя. *Кякóту сж і зжму́глилу, тó шж сжׅ* **крóтни** *ньáку джш.* МСб. IX. 229,

Крошничáрка, *с. ж.* Която плете крошни; кошничарка.

Крошничáрь, *с. м* Който плете крошни; кошничарь. МСб. XVШ. 158.

***Крóязе** (Велесъ), *с. ср.* Единъ видъ скжпа свилена тънка тъкань. *Фустанъ направенъ отъ* **крóязе.** МСб. XII. 37.

Кружило, *с. ср.* Женски накитъ. *Ази сжм направил сребрено* **кружило** *на кючук Пенка да го дадете тя да го носи и да ме жалѣе.* Изъ ржкописенъ сборн. народни пѣсни Сл. 122.

Крундóлица и **крундóлщина** (Търново), *с. ж.* Суха, висока стара жена. МСб. XVI —XVII 398.

Крундóлъ (Търново), *с. м.* Високъ сухъ човѣкъ. МСб XVI—XVII. 398.

Кру́па, *с ж.* 1) Отдѣлна буца каменна соль. МСб. XII. 292. *Крупа* по албански ще рече *соль.* МСб. X. Науч. отд. 334 *Дванаі́есе кобили на іеднá* **кру́па** *сол лѝжат.* МСб. XVI — XVII. 359 — 2) Болесть по бозайничета, сухота въ стомаха, ставала отъ прѣяждане; тру́па. МСб. X Науч. отд. 333. **Крупа** *крупни́ца, лакома гузи́ца, лакомо яла, льóкаво срала. Слнце у̀ срце, а* **крупа** *низ срце!* Любен. Баба Ега 47; сравни и бaяне за бабици въ МСб. XII. 145 отъ Ломско. *Болесть* **крупа** *се обравува у бозайничета. Излиза дѣтето често повънъ и изверженията му сж изтрупени „како подварено іаі́це“. Лѣкуватъ я като баятъ съ пепель.* МСб. XVI —XVII. 275.

Кру́пица и **кру́пичка,** *ум. ж.* отъ **кру́па.**

Крусъ (Търново), *с. м.* Крухъ, крухъцъ. МСб. XVI—XVII. 398.

Крутáло, *с. ср.* Скеля отъ дърва, възъ която се гради кемеръ на мостъ или на друго; *cintre* френ. Не е ли погрѣшно руското **кружáло?** Изъ притурка на 51 брой отъ в. „Български Гласъ“ отъ 18 юн. 1881 г.

Крутéници, *с. мн.* Дебели дърва, пъница, кютюци, изкъртени отъ коренъ. МСб. XXI. Трънско. 11.

Крушевѝна, *с. ж.* Крушова гора.

Стуян през гурá вжрвéше,
През гурá през *крушевѝна,*
С кру́шово листó свѝриши.
Илиевъ, Сб. I. 266.

Крушнялѝга (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Раст. люлекь Съобщилъ Ан. Гяуровъ. Ср. **кру́шнелъ,** брешлянъ

Кру́шовина, *с. ж.* Ракия изварена отъ круши. МСб. XVШ. 56,

Крушумарникъ, *с. м.* Мѣшинена паласка за крушуме. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 15.

Кръвничáрь (Чепино), *с. м.* Кръвникъ. *Труи́цата* **кржвничарье.** МСб. XV. 41.

Кръвниче, *с. ср.* Назъвание на остро ножче. *Извади ноше* **кръвниче,** *ф клето ъж сърци юдари.* ПСпБр. V—VI. 208; сжщата пѣсень и въ Българ. Книж. I год. Ш отд. 199 стр.

Крѣвчо, *с м.* Кърволокъ. **Кръвчо** *проклети!* МСб. X. 201.

Кръвъ, *с. м* Кръвь.

Кжта година кжрвнина,
Ова година два *кжрва.*
Милад. Сб. 61 стр. 52 п.

Кръднина, *с. ж.* ? Дановъ. 238.

Крѣзна, *с. ж.* Кържа, киръ. *Търка се съ хума и се рѣши съ чешаль, та се отмива* **кръвната** *и пърхутьтъ.* МСб. XVIII. 112.

Кръклѝги (Котелъ), *с. ж, мн* Ножици съ които стригатъ овце и кози. МСб. XV. 185.

Кръклика (с. Паша-кьой—Варненско), *с. ж.* Раст. дива кълица. МСб. XXI. Явашовъ. 13.

Кръкля́шъ (Копривщица), *с. м.* Кърклшъ.

***Крѣкли,** *с. ж. мн.* Т. Кърклии, коситѣ между пжтеца и слѣпитѣ очи. МСб. XII. 292.

Крѣмниче, *с. ср.* Една билка, съ която закърмяватъ доилка да има млѣко; берaтъ я на Еневъ-день. Българска Сбирка. XII год. 10 кн. 644 стр.

Крѣндáкъ (Търново), *с. м.* 1) Кжса, въз-

дебела часть отъ дърво; чуканъ, глава. 2) Глупакъ, ахмакъ, китюкъ. МСб. XVIX—VII. 398.

Крѫндарица, *с. ж.* Називание на сабя.

Извадила сабля *крѫндарица*,
Да посече Марко Кралевикя.
Любен. Смовили. 64.

Крѫпна, ешъ,—налъ (Чепино), *гл. д. свър.* Да клъвна? *Ше доіде некво пиле, та ше та* **крѫпне** *и ше та занесе там ее на горното тепе.* МСб. XII. 215.

Крѫпъ-кожухъ (Софийско), *с. м.* Раст. кърпи-клашникъ. *Штом ивраете тревата* **кѫрпкужух** *кужуо на секого е изкѫрпен* МСб. XII. 136.

Крѫстачка (с. Кешко—Горно Джумайско: **кърстачка**), *с. ж.* Шамия; кърпа за глава отъ два кѫса бѣло платно, съшити кръстато. ПСп. 44. 281. *Шеесé потресени* **кръстачкьи.** ПСп. 45. 471, также В. **кръсташка.**

Крѣстачъ (Велесъ: **кѫрстачъ**), *с. м.* Единъ орелъ, кръстатъ орелъ. *Летнити облаци гьи водат брли* **кѫрстачи.** МСб. IX 132.

Крѫсташъ, *с. м.* 1) Кръстовище. 2) Кръстосани дървета на колело като спици. МСб. XVIII. 183. *Точилото на вальавица има осемь* **крѫсташе.** МСб. X. 230; XII. 293. —3) Дъска, която крѣпи двата прѣдни корупа на станъ, та държи двѣтѣ му коруни; кръстовище, прѣложка, стега. МСб. XVIII. 104.— 4) Просворникъ, просфорникъ. МСб. XIV. 203.—5) Обреденъ хлѣбъ като кръстъ. МСб. XII, 293.

Крѣстенче, *с. ср.* Кръстелникъ, кръщелникъ.

Друга душá мнóго грéшна:
Крѫстенчета крѫштавáла,
Повбіницу не давáла.
МСб XXI. Трънско. 27.

Крѫстилки (Родопитѣ), *с. ж. мн.* Кръщене. *Сѫщо и на* **крѫстилки** *и други по скромни угощения се готви пастърма* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 77.

Крѫстителянъ, *с. м.* Кръститель. *Свет Иован* **Крѫстителиан.** ПСп. 21. 559.

Крѫстоватъ, тъ, та, то, *пр.* Кръстатъ. Илиевъ, Сб. 15.

Запасалъ е сиво стадо,
Подпладни го подъ орѣхче,
Подъ орѣхче столовато,
Столовато *крѫстовато.*
Българ. Старина. 163.

Крѫстовденскиятъ *мѣсецъ,* септември, гроздоберъ. ПСп. 23. 937.

Крѫстокъ, *с. м.* Кръсть *Избие го роса като сребрен* **крѫстокъ** *на Водици.* Черъ-чемеръ. *Да ми е живо какó сребрѫн* **крѫстóк!** Любен. Самовили. 123.

Крѫстомпѫтникъ (Добричко), *с. м.* Пѫтникъ. *Да сириш прѣсну сирени, да даваш на пѫтници, на* **крѫстумпѫтници.** МСб. IX. 8.

Крѫстоносна *недѣля.* Кръстопоклонна недѣля.

Крѫстопоклонна *недѣля.* Кръстна недѣля, кръстоносна недѣля.

Крѫстосии, *с. ж. мн.* Свилени кърпи, които едно врѣме женитѣ сѫ носили кръстосани на гърдитѣ. МСб. XII. 293.

Крѣтнина (Врачанско), *с ж.* Еднокрътнина, котило, родъ, рода. *Нали си са* **крѣтнина,** *куту тръгнá един и сички поідба.* МСб. XIV. 203.

Крѫхнатъ, та, то, *пр.* ? *Тó бéши* **крѫхнату** *дéти — кóлку му трьáбвѫ да сѫ пуврéди!* МСб. XVI—XVII. 398.

Крѣцкало (Мияци - Дебърско), *с. ср.* Хрущялъ. Изв Слав Семин. II. 297.

Крѫчмарийка, *с. ж.* Кръчтарка. *Три млáди* **кръчмарийки.** Илиевъ, Сб. I. 227.

Крѫчмаря, иш, рилъ (Русе), *гл. ср.* и *д.* Кръчмарувамъ, кръчия; наливамъ, точа вино и ракия.

Знаеш ли, мамо, помниш ли,
Като вино *крѫчмареше,*
На комшии хак даваше,
На пѫтник вода смесваше?
МСб. XIII. 6.

Крѫчмарянка, *с. ж.* Кръчмарка.

Сѫбирѫт са жени меанджийки,
Сѫбирѫт са моми *крѫчмарьанки.*
МСб. XII. 57.

Крѣшкамъ (да крѣшна), *гл. ср.* 1) Кълчавя. *Стига си* **крѫшкал!** 2) Вървя въ зигзагъ; кандулкамъ се. МСб XX. Велес. 34, **кѫршкам.**

Крѣшкане, *с. ср.* отъ **крѫшкамъ.** 1) Кълчавене, кълчавежъ. МСб. XIV. 204. — 2) Крѫшканица.

Крѣшканица, *с. ж.* Крѫшкане, ходене въ зигзагъ, кандулкане. МСб. Велес. 34, **кѫршканица.**

Крѣшна, ешъ,—налъ, *сл. свър.* отъ **крѣшкамъ.**

Крѫшнячъ (Дупничко), *с. м.* Крѫшнякъ, гърбнакъ. *Арен ıе човéко, ама залита у* **кршньáчо.** МСб. X. 186.

Крѫшъ (Врачанско), *с. м.* Кършене, чупене прѫчки на лозе. *Ловето оште не ıе фтасáло за* **крѫш.** МСб. XIV. 203.

Крюндю́ръ, *с. м.* Крондиръ (с. Куру-Чешме—Хасковско).

> Сношта ми iе *крюндюръ*, дошал.
> От моите девять кумца,
> В деветь села да кумо́вам.
> Илиевъ, Сб. I. 168.

Кря́ца, *с. ж.* Зеленчукъ. ПСп. 27. 333.

***Ктитория́,** *с. ж. Гр.* Нѣщо подарено за богоугодна работа. *Въ църквата имаше* **ктитория** *два свещника, що ги наричатъ гезеци.* ПСп. 61. 358.

Ку вм. **ко. Ку** *я гуляму доведете гу, ле* **ку** *я машку, донесете гу.* Илиевъ, Сб. I. 107. *Тя* **ку** *ли й мла́дж девойкж, тя шти хю́рки да изгля́вж.* Тамже. 270. **Ку** *ми Бога,* тако ми Бога. Верков. Сб. 253 стр.

Ку́бала́къ (Кукушъ, с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Ороненъ царевиченъ мамулъ, в. **кукужо́лка.** ПСп. 61. 357.

Кубури́на (Чепино), *с. ж.* Кухина на животно; гржденъ кошъ. *Во́ври се сега ф* **кубури́ната** *на ко́нья.* МСб XII. 215.

***Кубурли́я,** *пр. низм. Т.* Що има кубури.

> Се су́баши чепразли́и
> Едиклии, *кубурли́и*,
> *Кубурли́и*, сексе́наджи.
> МСб. XIII. 71.

Куви́я (Търново), *с. ж.* Дупка за игране на орѣхи. МСб. XVI—XVII. 398.

Ку́га, *с. ж.* Много лоша болесть като чумата и холерата, имало я нѣкога си; умрѣлитѣ отъ нея занасяли съ куки на гробищата и всичко тѣхно горили. Любен. Самовили. 19.

Ку́да-башия́, *с. м.* Войвода, глава на една куда коледница. *Всѣка куда се води отъ единъ младоженецъ, който се казва* **куда-башия.** МСб. X. 4. Добричко.

Кудѣ́но, *нар.* Кждѣто, дѣто, дѣно. МСб XXI. Трънско. 50.

Кудкуда́къ, *с. м.* Въ изречение: *Да́ко*-**кудкуда́ко!** което казватъ за подигравка. МСб. XII, 270.

Кудкуми́шъ, *с. м.* Игра криеница, кукуми́шъ, куткумишъ, жмичка, миженка, мижешъ МСб. XII. 293.

Кудъ (Трънско), *нар.* вм. **кждъ,** кждѣ, кждѣто. *Ка́та нече* **куд** *iу ма́кья да́ва, нал си са́ка* **куд** *си сама знае.* МСб. XV. Науч. Отд. 600. 81

Куе́вене, *с. ср.* отъ **куе́вя.** Которкане, пригаждане

Куе́вя, ишъ (Копривщица), *гл. д.* Угаждамъ на дѣте, гледамъ го, котория го. *Те нема мно́го да го* **куе́вьат.**

Ку́знецъ, *с. м.* Ковачъ. ПСп. 56. 329.

Кункамъ (Родопитѣ), *гл. ср.* За куче: квича. *Ако ли пъкъ жаука,* **кунка** *и шава, то* (кучето) *ще е боязливо, страшливо и ще стане сюндюкъ.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 89.

Кункане, *с. ср.* отъ **кункамъ.** Квичене.

***Куйру́къ,** *с. м. Т.* Опашка. *Отрья́зах му* **куiру́ка.**

***Куи́я** (Лѣсковецъ), *с. ж. Т.* Трапъ за водата на долапъ. Трудъ. I. 1308.

Кукави́чино гро́зье (Велесъ), *с. ср.* Раст. *Muscari botryoides,* змиово грозье, кока́ичино гро́зье, ку́кавичино гро́йзе, кукувичино грозде, ку́ково грозде, ку́ковици, ластавичкино гро́зде. ПСп. 61. 346.

Ку́кавичино гройзе (Паланка), *с. ср.* 1) Раст. кукавичино гро́зье. 2) Раст. *Sedum (sp. ?),* лисичино (ме́чкино, щръко́) гро́зье, щрѣвово гро́зде. ПСп. 61. 349.

Ку́кавичи́но цвѣ́кье (с. Селце-Джуна, Дебърско), *с. ср.* Раст. бѣлючка. ПСп. 61. 344.

Кукалка, *с. ж.* Дървена кука. МСб. Матер. Срѣднородоп овчар. 47.

Ку́калникъ (с. Никюпъ—Търновско), *с. м.* Неравно мѣсто на платъ отъ вжзелъ на нишка МСб. XVI—XVII. 398.

Ку́клица, *с. ж.* 1) Пластъ памукъ, свитъ на колело, приготвенъ за предене; бедрица, гушка, кждѣля, скамакъ, скаманъ. МСб. XX. Велес. 33.— 2) *Ку́клици* (Ново-село, Видинско): скрипци, скрѣпци, скържалци. МСб. XII. 293; XVIII. 104.

Кукли́чане, *с. ср.* Обичай кукличене. ПСп. 41. 993.

Ку́ковици (с. с. Зърново и Скребатино—Неврокопско), *с. ж. мн.* Раст. кукави́чино грозье. ПСп. 61. 346.

Ку́ково гро́зде (Кайларско, Леринско, Воденско, Кукушъ, Гуменджe), *с. ср.* Раст. Кукуви́чино гро́зье. ПСп. 61. 346.

Кулуви́ча плюпка. 1) Раст. *Viscum album,* в. **клѣйникъ.** 2) Раст. кукувичино грозде въ 1-то знач. МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 93.

Кукувиче, *с ср.* Малкото на кукувица. *Бiа́ло пи́ле* **ку́кувиче.** ПСп. 25. 201.

Кукуви́че гро́зде. Раст. *Muscari pyramidatum Vel.* МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 93.

Кукуви́че млѣко. 1) Раст. Брадавично цвѣте. 2) Раст. го́рска ма́йка. XXI. Явашовъ. 22 и 45.

Кукуви́чина, *с. ж.* Раст. го́рска майка. МСб. XXI. Явашовъ. 22 и 45; ПСп. 65. 692.

Куку́да,—Ахжчелебийско: 2) Свито, топчесто нѣщо; юмрукъ. МСб. IX. Науч. отд 558. — 3) Топузъ на кантаръ; киякъ. с. Петково, МСб. IX. 39.

Кукуже́лка (Неврокопъ), *с. ж.* Оронен царевиченъ кочанъ; влашковина, гроздчиничка, дудулецъ, дудулка, жуна, какалашка, каваръ, каламаръ, класура, класури́ня, класчунка, клащунка, козулакъ, кочанки. кочанъ, кубакъ, кубалакъ, кукулашка, кукумарка. кукуратка, куленъ, лущка, махалка, мисирликъ, рацковина, тувка, чканъ, чекутка, ченкушка, чушелка, шутарка, шутка, шушурага. ПСп. 61. 357.

Кукуле́ (Тетевенско), *с. ср.* Качулка, гугулета, башлъкъ.

Ку́куль (Либяхово), *с. м.* Кука· МСб. XV. Книж. отд. 55.

Кукуляра, *с. ж.* Срѣща се въ припѣвъ на хороводна пѣсень отъ Кюстендилско:

> Посе́яла Ма́ра, това жлъто про́со,
> Ма́ро ле, Ма́ро, Ма́ро *кукуляро*.
> Любен. Самовили. 104.

Куку́лястъ ста́рецъ. Раст. костенъ зѫбъ. ПСп. 65. 704, Врачанско

Кукуми́шъ (Врачанско), *с м.* Игра кудкумишъ. МСб. XIV. 204.

Кукумня́рка (Софийско) *с. ж.* Кукумнявка. *Кога* кукумньарка *кукумньавка, ако е от мъртовина, на лошо време е, ако ли е от лице добро време значи.* МСб. XII. 134

Кукумя́вски, ска, ско, *пр.* отъ **кукумя́вка.**

Кукумя́вски кракъ. Раст. алтѣнъ-топъ. МСб. XXI. Явашовъ. 11.

Кукуна́ръ *дивъ* (с. Мусина— Търновско), *с. м.* Раст. *Verbascum phoeniceum.* МСб. XV. Науч. отд. 58.

Кукуре́къ, *с. м.* 1) Кукурякъ. *Здра́в да би́деш като* кукурек! МСб. X. 199, Дупничко. 2) Пукнало се печено зърно царевица; була. пукалка. *На́шти мжму́ли мльгу сж пу́кжт: се* кукуре́ци *ста́ват* МСб. XV. 185, Котелъ.

Кукуре́шка (Банат. българе), *с. ж* Животтина бахаль. МСб. XX.

Кукуро́шъкъ (с Полски-Сѣновецъ, Търновско), *с. м.* Животина бахаль. МСб. XVI — XVII. 398.

Кукуру́жище (Врачанско), *с. ср.* 1) Кукуружлякъ. МСб. XIV. 204. — 2) *сьб.* Мѣсто посѣяно съ кукурузъ; царевичакъ, кукурузенище.

Кукуру́зенище, *с. сьб. ср.* Кукуружище въ 2-то знач. Трудъ. II. 426.

Ку́кьенъ, **ку́кьна, но** (Велесъ), *пр.* Кѫщенъ, кукьовенъ, домашенъ, вѫтрѣшенъ. *Бог да го чу́ва чо́века от* ку́кьен *ара́миіа.* МСб. XIV. 173. *Петел у ку́кьъ на* ку́кьни *кога се фя́рла, на ло́шо іе.* МСб. XVI — XVII. 234; XX. Велес. 33.

Ку́кьи (Велесъ), *нар.* намѣто у кукьи, ф кукьи: Вкѫщи. *Влегла* ф ку́кьи *да го ви́ди іелото.* МСб. XII. 131. *Дека е Ацана? Отиде* ку́кьи, кукьи *е.* МСб. XX. Велес. 33.

Ку́кьинче (Велесъ), *ум. ср.* отъ **ку́кьа.** Кѫщица. *За Бо́га, да́і ми едно* ку́кьинче *за седенье.* МСб. VI. 122.

Кула́ково, *с. ср.* Раст. ка́шличаво. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

***Кула́къ-оту́,** *Т.* Раст. ка́шличаво. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

***Куландри́свамъ** (да куландри́ша), *гл. д. Т.* Употрѣбямъ, служа си съ нѣщо. *Със вдра́ве да го* куландри́свате.

Куландри́сване, *с. ср.* отъ **куландри́свамъ.**

Куландри́ша, е́шъ,—рисахъ, *гл. свър.* отъ **куландри́свамъ. — рисанъ,** *прич. стр.*

Ку́ле (Велесъ), *с. ср.* Пинка въ дѣтския езикъ. *Ла́зи бу́бе, а́пи ку́ле.* МСб. XX. Велес 33.

Ку́ленка (Русе), *с. ж.* Селянка. (?)

Ку́лнувамъ (да ку́лна), *гл д.* Търкалямъ, гътамъ. поваля́мъ нѣщо на земята. — **мъ се,** *гл. възвр.* Търкалямъ се, поваля́мъ се,

Ку́лна, ешъ,—налъ, *гл. ед-кр.* отъ **ку́лнувамъ.** Да поваля, да търколя. — **натъ,** *прич стр.* Поваленъ, гътнатъ.

***Кулумбара́,** *с. м. Т.* Който гони момчета, содомитъ.

***Кулумба́ра,** *с. ж.* Кутийка за пари; кумба́ра.

Ку́ля, *с. ж.* Така въ Русе викатъ селянкитѣ; стрина.

***Ку́ма,** *междом. Т.* Бързай, скоро. Ку́ма *извика́й ба́тьа си.*

Кумаша́ръ (с. Гайтаниново — Неврокопско), *с. м.* *Ни́е не сме огледници, сугледници, туку си сме куледа́ре,* кумаша́ре. Илиевъ, Сб. I. 181

Кумаши́нка (Кратовско), *с. ж.* Кръщелница, кумица. ПСпБр. XI—XII. 127.

***Кумба́ра,** *с. ж. Т.* Кулумба́ра.

***Кумба́ре,** *с. м.* Калитате, кумъ. ПСп. 51. 380.

***Кумбíя,** *с. ж. Гр.* Петелка, копча.

Богъ да го бие пустата Тоцка.
Што искарá стребрена *кумбия,*
Та си наполнá тенката пушка,
Та си юдарú Хисеинъ Гега.
Верков. Сб. 165. стр. 153 п.

***Куменджíя,** *пр. неизм. Т.* ?

Iас го сакам Iано *кумéндия,*
Оти ми ет от татка побратимъ.
Прилѣпъ, МСб. II. 118.

Кумúна, *с. ж.* 1) Прѣврѣли джибри, отъ които пекатъ ракия; комина. МСб XII. 293. —2) Изварени джибри. ПСп. XVIII 159.

Куминáрь, *с. м.* Коминарь, казанджия, ракиджия. МСб. XVШ. 195.

Кумичкамъ се, *гл. възвр.* Извръшвамъ обичаядя кумичене, кумичкане; кумича се. *Въ Берковско на Връбница ходятъ,* че се кумúчкватъ. *Правятъ кукли отъ тѣсто и момитѣ и момчета турятъ по единъ залакъ отъ куклата на бухалката, потопяватъ я въ водата, и залъцитѣ почватъ да се движатъ; който залакъ варне, той е кумецъ или кумица и ги гощава у дома си. Отдѣлно* се кумичкватъ *момчета, и отдѣлно момичета.* МСб. XXI. Народна медицина. 45. *Въ Ловечъ на Енювденъ прѣди изгрѣванье на слънцето, момитѣ се събиратъ и хвърлятъ приготвенитѣ си вѣнци въ рѣката, да видятъ, коя пó-скоро ще се ожжми; тая, на която вѣнецътъ тръгне нáй-напрѣдъ, бива кумици, и у нея на Петровденъ става угощение, дѣто всѣка си носи нѣщато за ѣденье; вечерьта срѣщу Енювденъ пъкъ* се кумичкуватъ, *сир. прѣскачатъ запаления огънь отъ храстье отъ буби* ПСп. 51. 381, бѣлѣжка 2. Илиевъ, Сб I. 374.

Кумúчкане, *с. ср* отъ **кумúчкамъ се.** Кумичене.

Кумúчъ-*кумúчъ-еневото пúленце.* Раст. лайкучка. МСб. XIV. Науч. отд. 37, Ловечъ.

Кумлóвъ (Банат. българе), *с м.* Квасъ за хлѣбъ. МСб. XX.

Кумóника (Велесъ), *с. м.* Раст. Комоника.

Кумощина, *с. м.* Кумъ; кумство. с. Себища — Дебърско.

Не ме кладе чесна *кумощина,*
Ток ме кладе зета аманета.
ПСп. 52. 460.

***Кумсáлъ,** *пр. неизм. Т.* Пѣсъкливо мѣсто.

Кýна (с. Кърчово, Демиръ-Хисарско), *с. ж* Животно *Mustella foina,* кунáда, конада, самсаръ, бѣлка. ПСп. 43. 89 бѣл. 1.

Дай ми, боже, очи соколо'и...
Да одбера момче спроти мене,
Що не пиет вино и ракия,
Що му пеит саатъ во пазу'а,
Що му играт коня во дворе'и,
Що му игратъ *куна* на колана!
Милад. Сб. 462 стр. Струга.

Куна (Щипъ), *с. ж.* Една отъ странитѣ на кокалче ашикъ; царь (София). МСб. XV. 160.

Кунáда (с. с. Горни-Порой, Киречъ-кьой — Солунско), *с. ж.* Животно куна. ПСп. 43. 89 бѣл. 1. **Кýнада,** Велесъ, МСб. X. 40 бѣл, 2.

Кунадиче, *ум. ср.* отъ **кунада.** Кунадче.

Дали знаишъ, паметувашъ, Милице,
Кога сѐ два-та любефме, Милице,
Твое-то око *кунадиче,* Милице,
Твоа-та нога гугуфче, Милице!
Милад. Сб. 419 стр. 403 п.

Кýнадче, *ум. ср.* отъ **кýнада.** Кунадиче.

Милице, мори Мúлице,
Цѫрното óко *кýнатче,*
Бéлото гѫрло гýгутче!
Велесъ, МСб. X. 40 стр. 28 пѣс.

Кункýна (Котелъ), *с. ж.* Тенекиенъ сѫдъ за вода; войнишка манерка. МСб. XV. 185.

Купúлка, *с. ж.* Купуване. *Ут* купúлкѫтѫ *пичели,* купува евтино. МСб. XVI — XVII 399.

Кýпница (с Бутово—Търновско), *с. ж.* Една гѫба, която есень расте по дѫбето. МСб. XVI—XVII. 399.

Купусчúя, *с. м.* Въ Св. Гора калугеръ, който туря манастирското кисело зеле и трушиитѣ и се грижи за тѣхъ. ПСп. 64. 538.

***Курá,** *с. ж. Т.* Жрѣбие. МСб. XV. Науч. отд. 389.

***Курадá** (Пловдивски бакърджии), *с ж.* Парчета, които изрѣзватъ. кога изравняватъ бакъръ.

Курдишанъ, *с. м.* Болесть нѣкаква, тѣлото цѣло се покрива съ папки, които много сърбятъ. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Кýрикъ (Шопско), *с. м.* Шише съ прѣстиснато, съ прѣхватъ въ срѣдата, съ каквито си служатъ по кръчмитѣ. *Iа даï оште един* курик *ракиïа,* в. **куркáлче.**

Кýрило (Копривщица), *с. ср.* Нѣщо много разхвърлено. *Кѫкво си напрáвил такóво* кýрило? всичко разхвърлено.

Курка, *с. ж.* ?

Изсекохте ми гората
За *курки*, за кобилици,
За *куркй* за млади булки.

Куркáлче (Трѣвня), *с. ср.* Малко шишенце за ракия, събира до 25 драма. МСб. XVI—XVII. 399, в. **кýрикъ.**

Кýркамь (да кýркна), *гл. ср.* вм. **крýкамъ.**

Куркотикъ (Кесарево), *с. м.* Раст. висулки МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 22.

***Куркулýкъ,** *с. м. Т.* Коркулукъ, прѣчка, кангелъ. Трудъ. I. 71.

Курна, *с. ж.* Корито прѣдъ чешма на баня, на хамамъ; гурна.

Курнаскúня (Котелъ), *с. ж.* Надута, горделива жена, мома; фудулка. *Кжкеá і* **курнжскúньж!** МСб. XV. 185.

Курнáсъ (Котелъ), *с. м.* Надутъ, навдигнатъ, горде634ливъ, фудулъ. *Тôі кжкжф и* **курнáс!** МСб. XV. 185.

Куртулúсва (да куртулúше), *гл. бевл.* Износи, поноси. *Не ми* **куртулисва** *да го дам.*

***Куртъ-отý,** *Т.* Раст. бабухъ въ 2-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 26, с. Ново-Орѣхово, Варненско.

***Курýба,** в. **корýба.**

***Курудáнъ-оту,** *Т.* Раст. кукурякъ.

***Курулýкъ,** *с. м. Т.* Сушина. МСб. Матер. Срѣднородоп. овчар. 43.

Курýпъ (Търново), *с. м.* Сждъ кисе за сладко. МСб. XVI—XVII 399.

***Курчúя,** вм. **кюрчúя.** Горно-Джумийско, Илиевъ, Сб. I. 309.

Кýсань и кýсанъ (с. Подвѣсъ — Айтоско), *с. м.* Ястие чорба, вариво, сочиво. *От гжби правиме* **кусан,** *па и топан.* МСб. XVIII. 60. 65 и 68.

Кусóрче (Еленско), *с. ср.* Малка горица. МСб. XVI—XVII. 399.

Кýта (Врачанско), *с. ж.* Бръчка, гънка, вгънка, сгънка, дипла, впрега. МСб. XIV. 204

Кутал́éцъ (Търново), *с. м.* Клупъ, кутлецъ. *Вжрджú гу нж* **кутжлéц.** МСб. XVI — XVII. 399.

Куткумáтка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Жълждъ отъ дърво търма. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Кýтли, *с. ж. мн.* Гънки по кенара на шаекъ, станали отъ тепането. МСб. XIV. 204. Врачанско.

***Кутлúя,** *с. ж.* Даръ боя, червило, бѣлило и др., които момъкъ праща на годеницата си въ петъкъ прѣдъ свадбата; в. **кутнúя.** Кюстендилско, Любен. Баба Ега. 77.

Кутломоза (Родопитѣ), *с. ж.* Междина между стрѣха и стѣна на сграда. *Най-напрѣдъ упушва* **кутломовитѣ** *и междинитѣ, за да ненавѣва вжтрѣ снѣгъ.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22. *Чурилкитѣ съ дръжкитѣ сж вабодени въ* **кутломовитѣ** *(стрѣхата) надъ кацитѣ.* Тамже. 58.

Кутнúенъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ платъ кутния. **Кутнúени** *ржкаве.* ПСп. 15. 339.

Кутóглавъ, ва, во (Еркечко—Варненско), *пр.* Гологлавъ. Изв. Слав. Семин. II. 199.

Кýтрица (Търново), *нар.* Кутурица. МСб. XVI—XVII. 399.

Кýтулъ, ля, ло (Трѣвня), *пр.* Съ кржнъ рогъ. **Кýтул** *вôл,* **кýтулж** *крáвж.* **кýтулу** *дубúчи.* МСб. XVI—XVII. 399.

***Кутý-парасж,** *Т.* Пари за еснафска кутия (ковчегъ). ПСп. 62. 880.

***Куфéта,** *с. ср. мн.* Разни шарени шекерчета Чолак. Сб. 13.

Кухáлка (с. Негованъ—Солунско), *с. ж.* Царевичинъ кочанъ съ зърната; башакъ, гроздан, гугучка, дудулъ, класъ, кóчанъ, кубакъ, мамулъ, махалка, цáбланъ. ПСп. 61. 357.

Кухúца (Търново). *с. ж.* Поличка въ рогъ, въ кжтъ, въ жгълъ. МСб. XVI.—XVII. 399.

Кухичка, *с. ж.* Сждъ за държане въ него сладко. Чолак. Сб. 53, в. **курýпъ, кисé.**

Кýхощница (Търново), *с. ж.* Изкуфяла, извѣтрѣла, обезумѣла стара жена. МСб. XVI—XVII. 399,

Кухчиче (Стара-Загора), *с. ср.* Раст. костчици ПСп. 51. 352.

Кýцла, *с. ж.* Куца жена, мома

Кýцлйо, *с. м.* Куцъ човѣкъ.

Куцовлáхъ, власи, *с. м.* Каракачани, власи, които говорятъ румжнски. Иреч. Княж. Бълг. I 138 и II. 306.

Кýчета, *с. ср. мн.* 1) Дървени кжсчета, съ които захлывать, закачатъ една връвь съ друга, единъ кутлецъ, клупъ съ другъ като петелка; в. **робиня.** МСб. XII. 294; XIV, 204; XVIII. 105. — 2) Надебелѣли кървави жили подъ езика, за които народътъ вѣрва, че излизали, когато човѣкъ е ухапанъ отъ бѣсно куче. МСб. XIV. 204, Врачанско.

Кýчешки дрѣнъ. Раст. *Cornus sanguinea* кучи дрѣнъ, пъси дрѣнъ, черъ дрѣнъ. МСб. XIV. Науч. отд. 33 с. Какрина, Ловечъ; МСб. XXI. Явашовъ. 47.

Кýчешникъ, *с. м.* Куче лайно; псешлекъ. *Табацитѣ събиратъ* **кучешници.** МСб. XVI—XVII. 348.

Кýчи дрѣнъ. 1) Раст. кучешки дрѣнъ 2) Раст. висулки. МСб. XXI. Явашовъ. 38.

Кучи́ло (Дупнишко), *с. ср.* Родъ, пасмина, котило. *Проклѐто* **кучи́ло** *ни́едно!* МСб. XI. 165.

Ку́чище, *ув. ук. ср.* отъ **ку́че.**

Ку́чка. — 3) Дървено чертало на рало, кога оратъ мека земя; джевгало. МСб. XѴШ. 134.—4) Въ долнята часть на кола дърво, съ което стѣгатъ пртегалкята, за да се държи натовареното (слама, сѣно, снопе); вителъ. МСб. XѴШ. 149.—5) Дървено спъвало като шейнпя, въ което вглавятъ колело на кола да се спира, кога слизатъ изъ нанадолнища; кйоръ късакъ. —6) Кацарски уредъ менгеме, съ който стѣгатъ джги и обржче, кога ги дѣлатъ; заекъ, заякъ. МСб. XѴШ. 188.— 7) Вжжарска справа за усукване вжжета. МСб XII. 294; XIѴ. 204; XѴI—XѴII. 399.

Кучосе́ръ, *с. м.* Раст, бабухъ въ 2-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Ку́чуле (Охридъ), *с ср* Кученце? *Си и́мала едно* **ку́чуле,** *шо зна́ело да збо́рвит. . . Му вѐлатъ на* **кучу́лево** *та́га.* МСб. XШ 217.

***Куша́къ, ци,** *с. м. Т.* Единъ видъ греди, които турятъ полегато въ зидове, стѣни, на врати, на поли на стоборъ; *в.* **жила.** МСб. XѴШ. 13; ПСп. 59. 782.

***Куши́я,** *с. ж. Т.* Кошия.

Не прода́ваі бъ́рза ко́нья:
Сега́ пѐток до другъ пѐток,
Кье да и́ма, бре *куши́а.*
Самоковъ, МСб. XI. 25.

Ку́шкути (с. Църско — Битолско), *нар.* Не ще ни да знае? *Ца́рот се ка́чи на гемы́іата, се при́ближи до него и му́ се по́клони. Ама тоі „ку́шкути“ от таа́ страна. оти ца́р му се покло́нует.* МСб. XIX. Матер 6. 118.

Кушъ (Битоля), *пр.* Гуджъ? *Му іа скъи́на опа́шката, и во́лкот о́стана* **куш.** МСб. XѴ 122.

***Куюджи́,** *пр. неизм. Т.* Който копае руда; рударь. ПСп. 16. 155.

Ку́я, ешъ (Чипоровци), *гл д.* Кова. *Кова́ч* **куе,** *іон се ду́е.* МСб. XѴI—XѴII. 146.

***Кѣбрьзъ,** *с. ж. Т.* Особени шарки на чорапе. МСб. XII. 294.

Къбълъ, *с. ж.* Кобелъ, ко́блица. МСб. IX. Науч. отд. 67.

Къва́лъ, *с. м.* Кавалъ. ПСп. 49 88 и 89.

Кжгалъ, *с. м.* Кънгалъ ПСп. 31 369.

Кжжела, *с. ж.* Коноплена, ленена кждѣля; бабица, кжжелъ, повѣсмо. ПСп. 65. 24.

Кжжель. —3) Конусъ. Иречекъ. 4) Обикновена канела. МСб. XII. 294; XѴШ. 79 и 159. — 5) Кжжела. ПСп. 65. 21.

***Къзълба́шъ, ши,** *с. м.* Народно назъвание на едно турско плѣме еретици. Иреч. Княж. Бълг. I. 165 и II. 167.

Къкво́, вм. какво́.

Кжклене, *с. ср.* отъ **кжкля.**

Кжкля, сшъ (Котелъ) *гл. ср.* Тека, сълзя. *Уд ра́нятж му гно́і* **кжкли.** МСб. XѴ. 185.

Къкюпка (Паланка—Македония), *с. ж.* Раст. качи́тка. ПСп. 61. 345.

Кѣлбасъ (Велесъ), *с м.* Колбасъ, надѣница. МСб. XX. Велес. 34.

Кълко́лене, *с. ср* отъ **кълко́ля.** Гълголене.

Кълко́ля, ишъ, — лилъ, *гл. ср.* За вода: изтичамъ изъ тѣсно; гълголя, гаргоря, кърворя. ПСп. 44. 255; Наука. I. 874.

Кълна, ешъ, клелъ, *гл. ср.* За растение: изкарвамъ клинове; клиня. *Лу́ко* **кжлни.** *Лалето* **прокле́ло,** порасло. МСб. XII. 294.

Кълна́вамъ, *гл. усл. накл.* отъ **кълна́.** Проклинамъ.

Пра́щай, либе, тж мж и́скай,
Ни пра́штувжш, *кжлна́вжм* тж,
Кжлна́вжм тж, бо́лни да лижи́ш.
Илиевъ. Сб. I. 45.

Кѣлнатъ, та, то (Велесъ), *прич. стр.* Прокълнатъ, клетъ, проклетъ. *Ма́ската е* **кжлната** *от Го́спода, зато́ва и не ра́гъ.* МСб. ѴII. 127.

Кълсе́не, *с. ср.* отъ **кълся́.**

Кълся́, и́шъ, *гл. ср.* За конь: ходя раванъ, рахванъ. МСб. XIѴ. 202, Врачанско: **клси́,** *в.* **клюся́.**

Кълца́нъ (Търново), *с. м.* Дървенъ чукъ, съ който табацитѣ чукатъ руя. МСб. XѴI—XѴII. 400.

Кѣлцанякъ, *с, м.* 1) Клъчнякъ. 2) Лу́чникъ. тлъчнякъ, тлъчокъ, клацацалникъ. МСб. XII. 287; XѴШ. 62, **клъцанякъ.**

Кълцо́чъ, *с. м.* Яйце борецъ. МСб. XIѴ. 202, **клцо́ч.**

Кълчаве́жъ, *с. м.* 1) Кълчавене, кълчищавене, крѫшкане. 2) Живуване както Богъ далъ, МСб. XIѴ, 202, Врачанско: **клчаве́ж.**

Кълча́вене, *с. ср.* отъ **кълча́вя.** Кълчищавене.

Кълча́вя, ишъ,—вилъ, *гл. д.* и *ср.* 1) Извъртамъ нагорѣ-надолу, размайвамъ се съ нѣщо, муланя то; кълчищавя, крѫшкамъ, усуквамъ. *Нема каде* **да клча́виш,** *еми туку зимаі, какво ти дава човеко, па се благодари.* 2) Прѣминувамъ, живѣя, както Богъ далъ; животя, кълчищавя. *Кжк*

поминувате?—Абе клчáвимъ. МСб. XIV. 202. Врачанско: клчáва.

Кълчищáвене, *с. ср.* отъ **кълчищáвя.** Кълчавене.

Кълчищáвя, ишъ, — вилъ, *гл. д.* и *ср.* Кълчавя и въ двѣтѣ знач. МСб. XII. 287, клъчиштáвим.

***Кълъччи́я,** *с. м. Т.* Калъччия. Трудъ. II. 871.

Кънпи́на, *с. ж.* Кжпина. ПСп. 43. 8.

Кънá, éшъ, *гл. д.* Кълня, проклинамъ. *Двóри метé, льýто рай* кжнé. ПСп. 45. 461. *Не* кжни *си тая цáрна чýма. туку* кжни *Алúл бéрберин.* Илиевъ, Сб. I. 311.

Кънгалъ (Охридъ), *с. м.* Кжгалъ. ПСп. 31. 369.

Кънúга (Хасковско), *с. ж.* Книга, ганига. Иреч. Княж. Бълг. I. 105.

Кѣнкълъ, *с. м.* Кжкъль, кжклица. ПСп. 61. 355. с. Зарово—Солунско.

Кѣнна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **кѣннувамъ.**

Кѣннувамъ (да кънна), *гл. ср.* Кьнтя, екнувамъ. *Девет планини екнуват, девет баира* къннуват. ПСп. 49. 94.

Кѣномъ, *нар.* Каномъ. **Кѣномъ** *се закънили: нека нека бела Нѣдо.* Верков. Сб. 19 стр.

Кънъ, *с. м.* Ножница, капия. *Он не може ис* кжн *да се извáди* (сабълята). МСб. XII 62.

Та са рéдат педесé іунáци.
Да извадат мáрковата сáбльа,
Кье е сáбльа у *кжн* ржждáсала.
МСб. XVI—XVII. 156.

Кжпичáрь (Ахжчелебийско), *с. м.* Който кжпе нѣкого на водвици. МСб. XIII. 21.

Кървáвечки (с. Цьрско — Битолско), *нар.* Кръвнишки. *И туку си пиеше отъ чибучиштето и гледаше наоколу* кжрванчки. МСб. XIX. Матер. б. 41. *Тôі уште кóа и вúде на врáтата тáка им се óпули* кжрвяечки *сáнким къа и йзел со óчи* Тамже. 119.

Кървенъ, *с. м.* Единъ буренъ, съ когото лѣкуватъ болесть сътма. *Зиматъ малко буренъ,* кръвенъ *наричанъ.* МСб. X. Науч. отд. 343, Орханийско.

Кѣрвенъ, кръвна, но, *пр.* Кървавъ. *Потéче* кръвна *рекá.* МСб. XXI. Трънско. 44

Кървйóсамъ, *гл. свър.* отъ **кървйóсвамъ.** Да кървясамъ.

Кървйóсвамъ (да кървйóсамъ), *гл. ср.* Кървясвамъ.

Кóга кье вúди нéізината мáіка,
Цжрните óчи пáвлага фáнале,
Бéлото гжрло и *кжрвіóсало!*
Велесъ, МСб. XIII. 35 стр. 4 п.

Кървйóсване, *с. ср.* отъ **кървйóсвамъ.** Кървясване.

Кърволóкъ, *с. м.* Кърволочникъ, кървопиецъ, кръвникъ, кръвчо. *Зълъ* кръволокъ. ПСп. 15. 355.

Кървосéрко, *с. м.* 1) Боленъ, който излиза повънъ съ кърви. 2) Скжпецъ, тамахкяръ. *Оставú го тоіа* кръвосéрко!

Кѣржа (Видинъ. Врачанско: **крѣжа**). *с. ж.* Киръ. крѣзна. *Куга ше са умиеш. да свалиш тъа* крѣжа *отъ тебе си!* МСб. XIV. 203; XIX. Науч. отд. Гжбьовъ. 28;

Кѣржавъ, ва, во (Врачанско: **крѣжав**), *пр.* Кирливъ. МСб. XIV. 203.

Кържéцъ и **кжржéцъ,** *с. м.* Раст. *Asarum europaeum.* копито, обичниче. потайниче, самодивски буренъ, старо биле, ушница. МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ. 158, Еленско. МСб. XXI. Явашовъ. 39. с. Старо-Орѣхово, Варненско. МСб. XXI. Народна медицина 62.

Кѣржо (Велесъ), *с. м.* Още некръстено момче; кушлйо. Съобщилъ Ан Гяуровъ; МСб. XX. Велес. 34.

Кѣркачъ (Велесъ), *с. м.* Въ изречение: *ме нóси нá* кжркач, на гаргачъ, чушнатъ, на гърба си ме носи. МСб. VII. Науч. отд 465.

Кркáлеста бúлка. Раст. бѣло копито. МСб. XXI. Явашовъ. 51, с. Паша-кьой, Варненско: кръкалеста билка, търкалеста.

***Кърки́шъ,** *с. м. Т.* 1) Ястие чорба отъ сокъ, пиперъ и залци качамакъ, сварени въ неомитото още качамачно котле. МСб. XII. 292; XVIII. 49. — 2) Рѣдка сварена попара. МСб. XIV. 203, Врачанско. 3) Буламачъ, помия. *Стонало е* кърки́ш, много разбъркано, на буламачъ. МСб. XVIII. 86.

Кѣркома (Родопитѣ), *с. ж.* Мѣсто за къркъмъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп., овчар. 27.

Кързóрене, *с. ср.* отъ **кързóря.**

Кързóря, ишъ,—рилъ, *гл. ср.* 1) Крукамъ, кържамъ. **Ркóрат** *ми чирвáта.* МСб. XIV. 203, Варненско. *Жáбите от блáтото* кържóреле, *зашчо бúло про четнó врѣме.* МСб. XIII. 196, Охридъ. 2) Гаргоря, гълголя, гъргоря, кълколя, тека, шуртя. ПСп. 44. 255.

Кържýчка (с. Бухъ—Леринско: **кръкýчка**), *с. ж.* Раст. качúтка. ПСп. 61. 345.

***Къркъмджи́я,** *с. м. Т.* Който стриже ов-

це на кържмъ; стригачъ. МСб. XIV. Матер. Срѣднородоп. овчар. 27.

***Кърке́мъ,** *с. м.* *Т.* 1) Стрижене овце; стрижба. 2) Врѣмето, когато стрижатъ овце. *Ште ти платя́ по* **кржкжм.**

Кърлежъ, *с. м.* Крълешъ. *Държа́т се като* **крѣльежье.** МСб. X. 182, в. ПСп. 44. 252.

Кърлеша́самъ, *гл. ср свър.* Да добия кърлежи· *И биволицата и малачето бѣха въргосали и* **кърлешасали.** „Вечерна Поща" Шангова отъ 19 май 1908 г. 2 стр. 6 кол.

Ке́рлугъ (Прилѣпъ), *с. м.* Овчарска гега; кърлигъ. МСб. IX. 172.

Кърлю́къ, *с. м.* Единъ видъ орелъ. МСб. XIV. 203. Врачанско: **крлъу́к.**

Кърма́тенъ, тна, тно, *пр.* Що се кърми. **Кръма́тна** *стока.* добитъкъ. *Свети Еремия и света Поляранúя да ни развесели сос весели орачници, сос весели товарници и сос весела* **крма́тна** *стока!* Любен. Самовили. 136.

Кърна́че, *ум. ср.* отъ **кърна́къ** Свинче, прасе.

Кърновѣ́рша, ишъ, — шилъ, *гл. д.* Чупя, късамъ върха на растение; кърня. МСб. XII. 292, **кржновжршим.**

Кърновѣ́ршене, *с. ср* отъ **кърновѣ́рша.**

Кърну́вамъ се (Котелъ), *гл. възвр.* Люлѣя се на люлка кърнувка.

Кърну́вка (Котелъ), *с. ж.* Люлка, кърляшка отъ дъска, отъ дълго дърво, отъ греда, подпрена на срѣдата. МСб XV. 185, **кжрнуфкж.**

Кърну́хо, *с. ср.* Особенъ бѣлѣгъ, рѣзнатъ на ухо на овца. ПСп, 31. 317.

Кърнъкъ (с. Айватово—Солунско), *с. м.* 1) Ухранена свиня; кърнакъ, кърмакъ 2) Жълждъ, жилждъ, жиръ, шикла, шопъ. ПСп. 61. 360.

Кърпѣлúо́самъ, *гл. свър.* отъ **кърпѣлúо́свамъ.**

Кърпѣлúо́свамъ (да **кърпѣлúо́самъ**), *гл. д.* Ударямъ нѣкого съ кърпѣлъ. МСб IX. Науч. отд. 28.

Кърпѣ́къ, ци (Търново), *с. м* Нѣщо кърпено, прокжсано. *Ас тжквúс* **кжрпжци** (пробити левове) *ни ги джржж́ при дру́гити си пжрú.* МСб. XVI—XVII 400.

Ке́рски чай. Раст. звъника. МСб. XXI. Явашовъ. 36, с. Ези-Бей, Добричко,

Кърта́къ (Еленско), *с. м.* Пънъ, Китюкъ. МСб. XVI—XVII. 400.

Кертѣлъ (Копривщица: **кръте́л**), *с. м.* Единъ видъ трѣва, расте по високитѣ планински мѣста на китки.

Кърцеле, *с. м. мн.* Въ колесара на плуга двѣ полегати плоски дървета, продупчени на четери-петь мѣста, гуждатъ се на стржката на мѣстото на жабката, та помежду имъ влиза яремътъ. **Кръцельетѣ** *помагатъ да се гужда четверк, т. е. два или три двивгара волове.* МСб. XII. 293, Видинско: **кржцелье.** МСб. XVIII. 132.

Кърчета́лка, *с. ж.* Кърчетало и въ двѣтѣ знам.

Кършови́тъ, та, то, *пр.* Кършенъ, кръшна. **Кършови́т** *пжт,* съ много кривули. МСб. XVIII. 128.

***Кърѣмъ,** вм. **карѣмъ.** ПСп. 38. 253.

***Късаджи́къ-махму́дъ и къса́ махму́дъ,** *Т.* Раст· кжсъ-добре. МСб. XXI. Явашовъ. 28 и 29

Кжса́лникъ, *с. м.* 1) Сждътъ, въ който сипватъ ядене кжсане за младоженцитѣ. 2) Мѣденъ сждъ, съ който даряватъ младоженци. МСб. XXI. Родопска свадба. 19, 20 и 27.

Кжсане, *с. ср.* Нечисто ядене, което поднасятъ на младоженци на свадбата имъ, а тѣ се прѣправятъ, като че ужъ ядатъ. МСб. XXI. Родопска свадба. 19.

Кжсаница (Копривщица), *с. ж.* Тъкань съ кжсове, съ шарки. *Възгла́вници* **кжсаници,** съ пера, съ цвѣтя.

***Къски́я,** *с. ж.* *Т.*
Атътъ си издигна главата и дръпна **кескията.** Трудъ. I. 387.

Късме́тниче (Търново, Горна Орѣховица), *с. ср.* Раст. *Trifolium repens,* късметчия. МСб. XV. Науч. отд. 25.

***Късметсъ́зъ,** *пр. неизм.* *Т.* Който нѣма късметъ; дарсъзъ, нечеститъ, несрѣтникъ.

***Късметчи́я,** *с. м.* *Т.* Раст. късметниче.

Къснѣ́я, ешъ (Търново), *гл. ср.* Късно ида, късня, закъснѣвамъ. *Мжш ми зúмьж мно́гу* **кжсне́i** *ве́чжр уд дуген,* късно се прибира. МСб. XVI—XVII. 401.

Ке́сничко, *нар. смекч.* отъ **ке́сно.**

Късноврѣ́йка, *с. ж.* Овощка, на която овощето узрѣва късно.

Ке́сно-по́сно (Врачанско), *нар.* Рано-късно. **Кжсно-по́сно** *па ше стигнем до́вечер у градо́.* МСб. XIV. 204.

Късня́, и́шъ, — ни́лъ, *гл. ср* 1) Оставамъ късно, ида късно; късне́я, закъснѣвамъ. *Де ра́ну ранúли, де кж́сну* **кжснúли.** МСб. X 5.—2) Късно свършвамъ. пущамъ късно. *Ста́ Бугро́дицж много* **кжснú.** МСб. XVI —XVII. 401.

Кѫсо́ (Котелъ), *с. ср.* Кѫсо сукнено кюрче за мома или за булка. МСб. XV. 185.

Кѫсокра́чки, *с. ж.* Болесть, отъ която краката човѣку се скѫсяватъ и прѣмалѣватъ и отъ най-малката умора, та не може да ходи; кѫсокрачица, крачонъ. МСб. XXI. Народна медицина. 9, Трудъ. II. 801.

Кѫсоу́мъ, ма, мо, *пр.* Краткоумъ, плиткоумъ.

Кѫсъ-до́бре. Раст. бабиче въ 3-то знам. МСб. XXI. Явашовъ, 29, с. Ново-Орѣхово, Варненско: кѫсъ Добри.

Кѫта́йна (Котелъ), *с. ж.* Стая, въ която си кѫтатъ разни покѫщнини; прустъ, килеръ. МСб. XV. 185.

Кътикя́самъ, *гл. свър.* отъ **кътикя́свамъ.** Да седна.

***Кътикя́свамъ** (да кѫтикясамъ), *гл. ср. Гр.* Сѣдамъ. МСб. IX. Науч. отд. 29, Свищовъ.

Кътикя́сване, *с. ср.* отъ **кѫтикя́свамъ.** Сѣдане.

Кѫ́ткамъ, *гл. д.* Викамъ на кокошки: кѫтъ-кѫтъ! мамя кокошки. МСб. XVI — XVII. 401.

Кѫ́ткане, *с. ср.* отъ **кѫ́ткамъ.**

Кѫтъ-кѫтъ! *междом.* За мамене кокошки да дойдатъ; тѫкъ-тѫкъ!

Кѫхъ! *междом.* Казва се на дѣца за нѣщо, кога пари, та да го не баратъ; джишъ! МСб. XV. 185, Котелъ.

Кѣцамъ (да кѣцна), *вм.* **клѣцамъ,** Горно-Джумайско.

> Кье живи́ш, дете́нце, сто го́дини
> Па кье си у́мриш от льу́та змиа́,
> Кье те *кьцне* мегьу двете́ о́чи.
> ПСп. 45. 462

> Солу́мцкото пу́сто по́ле,
> Ни́ се зажна́ло, дожна́ло.
> Да-ли́ не се іе ора́ло,
> Или́ го іе грат *кьца́ло*?
> ПСп. 48. 477.

***Кърча́пъ**, *с. м. Т.* Раст. диначе. МСб. XXI. Явашовъ. 43.

Кѫщодо́мница, *с. ж.* Домакинка, домовница, работница. *Еден маш купил ву́на на жена́ си, като на* **кашчодо́мница.** МСб. X. 152, Самоковъ.

Кю, *гл. спом.* Ке, та, ща. ПСп. 44. 257.

Кюдои, *с. м. мн.*

> Айви вие два бракя рогени!
> Богъ ви убилъ ваши-те *кюдои!*
> Богъ ви убилъ и ваша-та сестра!
> Зацо си іѫ милно милу'афте,
> Големъ уперъ сестра ви напра'и!
> Милад. Сб. 69 стр. Струга.

Кюкю́ртенъ, на, но, *пр.* Що има, що е отъ (за, съ) тюкюртъ; кюкюртовъ, тикюртенъ, коселовъ.

Кюкюртовъ, ва, во, *пр.* отъ **кюкюртъ.** Кюкюртенъ, тикюртенъ, коселевъ.

***Кюлханеджия́**, *с. м. Т.* Който хвърля, чисти пепельта отъ мадемъ; пепеляръ. ПСп. 16. 154.

***Кюлюсту́ръ**, *пр. неизм. Т.* Смахнатъ, изхабенъ.

***Кюпю́къ** (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Захлупци, похлупци.

Кюмурджи́йска па́прать (Търново), *с. ж.* Раст. *Pteris aquilina.* МСб. XV Науч. отд. 90

Кюпе́, *с. ср.* Гърне безъ дръжка. МСб. X 144.

Кюпе́нце, *ум. ср.* отъ **кюпе́.** Гърненце.

> На главицу по паницу.
> На ножицу по ложицу,
> На дупе́нце по *кьупе́нце.*
> МСб. XXI. Трънско. 8.

Кю́прене, *с. ср.* отъ **кю́пра се.** Кипрене.

Кю́пря се, ишъ се,—**ри́лъ се**, *гл. об.* Стискамъ, свивамъ устнитѣ си, та да изглеждатъ малки; кипря се. МСб. XII. 294.

Кюпсе́нъ (Ст. Загоря), *с. м.* Разходка съ ядене и пиене нѣйдѣ вънъ въ полето, въ лозя, на бахчия *Ще излезим нъ кіупсе́н.*

***Кюптисвамъ** (да кюпти́ша), *гл. д. Т.* Кйоктисвамъ, изкоренявамъ, кателисвамъ. ПСп. 15. 447, Малко-Търново.

Кюпти́сване, *с. ср* отъ **кюпти́свамъ.**

Кюпти́ша, ешъ, — **ти́салъ**, *гл. свър.* отъ **кюпти́свамъ.** Да изкореня. — **тисанъ**, *прич. стр.* Изкоренъ.

***Кюпю́лъ-чиче́къ**, *Т.* Раст. кандилки. МСб XIV. Науч. отд. 8.

***Кюрпе́**, *пр. неизм. Т.* Младъ, деликатъ, прѣсенъ. *Мари́ Мари́е,* кіурпе́ *у́бава.* ПСб. 39. 463.

Кюрпеки́ня, *с. ж.* Късно обагнила се овца. ПСп. 31. 317 Млада овца. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 29.

Кюсари́я, *с. ж.* Кърпа не арип. МСб. XXI Родоп. Свадба. 11.

***Кюски́я**, *с. ж. Т.* 1) Тонга, прѫтъ, омашекъ, сопа. 2) Желѣзо, чирясло, съ което чукатъ кафе въ дибекъ. МСб. VII. в. 465

***Кюста́фъ**, *пр. неизм. Т.* Глобенъ; изхвърленъ, отлѫченъ, афоресанъ отъ еснафа. *Сторили го* кьуста́ф *и го глобили пет óке вóсък. Тоі не е* кьуста́ф, *та да го ни вйкам на лóнджата.*

Кю́тамъ се, *гл. об.* Мълча си, мирувамъ си

кютя си. МСб. XVI — XVII. 399, Търново: кьу́тжм сж.

Кю́тане, *с. ср* отъ **кю́тамъ се.** Мируване.

***Кюте́къ,** *с. м. Т.* Бой, лабуть, кютия

Кютия, *с. ж.* Кютекъ. ПСп. 8. 90.

Кю́фе (Търново), *с. ср.* Хрулйо. МСб. XVI—XVII. 400.

Кю́хало, *с. ср.* 1) Вдигачка, дигачка, кобилка, подигало на воденица. 2) Горска птица която вика кю, кю! ололѣйка (?). МСб. XI. 188; XII. 294; XVIII. 177.

***Кючу́къ,** *пр. неизм. Т.* Кичукъ, малъкъ.

Кя, *мѣстоим* вм. **тя.** *Куга́ мѫжет направел кабаха́т на жена́та,* **кя** *му прощава́ла.* ПСп. 32. 578, с. Малко Дерекйой—Малко-Търновско.

***Кябе́** (Рупчосъ), *с. ср. Т.* Единъ видъ фасулъ. ПСп 59. 780.

***Кя́йя** (Велесъ: кьаiiа), *с. ж. Гр.* Кихия, симидъ съ масло и отгорѣ съ сирене; баничка. МСб. XX. Велесъ. 34.

Кя́нкамъ (Търново), *гл. ср.* Говоря много; дрънкамъ, клянкамъ. *Цьа́л час ни му сѫ спи́ржт уста́тж дж* **кьа́нкж.** МСб. XVI—XVII. 401

Кя́нкане, *с. ср. отъ* **кя́нкамъ.** Дрънкане, дърдорене.

Кянъ-кянъ! *междом.* Показва много бърборене.

***Кярдо́свамъ (да кярдо́самъ),** *гл. д.* Кердосвамъ; използувамъ.

> Чуйте ста́ро, чуйте мла́до!
> *Кярдо́сал* сѫм от мома ки́тка.
> Бог да даде́ и момата по не́я !
> Любен. Самовили. 96.

> Пу́стото ти бѣ́ло ли́це,
> Сама́ да го не *кярдо́саш,*
> Ту́рчин да го *кярдо́саше.*
> Янковъ, Сб. 65.

Кя́скамъ (Търново), *гл. д.* Сѣка, баскамъ безъ потрѣба и какъ да е. *Сти́гж сти* **кьа́скжли** *з бра́двжтж.* МСб. XVI—XVII 401.

Кя́скане, *с. ср.* отъ **кя́скамъ.**

Кя́ста—кю́ста, *междом.* Показва сѣчене. *Два́мжтж* **кьа́стж—кьу́стж** *нжсьа́кухми джрва́тж.*

Кя́фамъ (да кя́фна), *гл. ср.* 1) Джавкамъ. 2) Побѣгвамъ, офейквамъ. *Дурде да го вида, и он* **кьафна́л.** МСб. XIV. 201, Врачанско.

Кя́фане, *с. ср.* отъ **кя́фамъ.**

Кя́фна, **ешъ,—на́лъ,** *гл. свър.* отъ **кя́фамъ.**

Л. л. *л.*

***Ля́ана** (Скопие), *с. ж. Гр.* Лахна, лахана.

***Ла́вда,** *с. ж.* Течность *Laudanum. На дѣцата даватъ лавда (Laudanum liquid.) да пиятъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 13.

Лагамъ, ?

> Тая била мошне малечкава,
> Кога ми ѐ неа попленилe,
> *Лагамъ,* фара таа не знаела.
> Милад. Сб. 228 стр. 146 п.

Лагати́нка, *с. ж.* **Лагати́нче.** *ум. ср.* Жители отъ градъ Лагатинъ. Бълг. Книж. II. 588.

Лагома́ (Видинъ), *нар.* Ле́гома, лагомй. лема нема, мигеръ, белкимъ. МСб. XIX. Науч. отд. Гжбьовъ. 28.

Лаго́свамъ (да лаго́самъ), *гл. д.* Лъгосвамъ. МСб. XIV. 204

***Лагу́на,** *с. ж.* Плитъкъ гйолъ край море. *Водата отъ* лагуната *се прѣкарва съ улеи въ солницитѣ. Брѣговетѣ на* лагунитѣ *по Понтийското крайбрѣжие.* Иреч. Княж. Бълг. II. 789.

Ладъ, вм. **хладъ.** ПСп. 39. 459.

Лажи́ца, лажа́, вм. **лъжи́ца, лъжа́.**

Лаза́рка (Габрово), *с. ж.* Пързалка, лъзгачка.

Лазаровача, *с. ж.* Лазарка, лазаркиня. Трудъ. II. 575.

Ла́заровъ-день. Праздникъ Лазарь. Трудъ. II. 574.

Лазаро́свамъ (да лазаро́самъ), *гл. д.* Лазоросвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 24.

Лаза́рямъ се (Габрово), *гл. възвр.* Пързалямъ се, лъзгамъ се.

Лаза́ряне, *с. ср.* отъ **лаза́рямъ се.** Пързаляне.

Лази́-бубе (Прилѣпъ), *с. ср.* Раст *Tropaeolum majus,* латина, латинка, латинче, латинчеце, латиф, лятина, лятинъ, жъста лоза, пеперига, турчинъ, ха́нджеръ, алтънка, джифирджифа. ПСп. 61. 352.

Лай-ку́ца (Кукушъ), *с. ж.* Раст. амамила. ПСп. 61. 348.

Лайна́рка, *с. ж.* Свиня, която ходи по пѫтищата и се храни съ лайна.

Ла́йна́рче, *ум. ср.* Прасе, което ходи по пжтищата и се храни съ лайна.

Лайненикъ (Копривщица), *с. м.* Дѣте още малко, още лайно. *И той* **лаіненик,** *а цига́рата му в уста́та.*

Лайншперъ, *с. м.* Земледѣлецъ. МСб. XIII. 84.

Ла́йца, *с. ж.* Лъжица, олжица.

Ла́канъ (Велесъ), *с. м.* Мангалъ, жарникъ. *Ако ма́чката е завъ́ртена со опа́шката накаі* **ла́каньот,** *на бла́го време е; а а́ко е со гла́вата, на сту́т іе* МСб. XII. 130. *Зи́мно време* **ла́каньот** *коа го расчепкуіат, ако на́йдат на́тре то́пка джгу́ра, кье и́ма го́лемо зи́мо.* МСб. XIII. 172; в. и XVI—XVII. 228.

Лака́тене, *с. ср.* отъ **лака́тя.** Лакутене, лжкатене.

Лака́тя, ишъ—ти́лъ, *гл. ср*' Лакутя, лжкатушя, лжкатя, извивамъ се. *Да даде Господ на Тунджа да върви и да* **лакати,** *горите да си сбаря.* Бълг. Книж. II. 216.

Ла́коница.—2) Въ ржчицата на плугъ дрѣновъ клинъ, който отпира, държи дъската на страна, та да прѣвръща браздитѣ; отпирачъ, отпоръ. МСб. XVIII. 133.—3) Парче желѣзо заварено и нададено на ралника; перо. МСб. XVIII 133 и 135.

Лакомни́къ, *с. м.* Лакомецъ, лакомия, лахуръ, ламня, ламни́лъ. кла́пша клапшамо́нъ. XXI Трънско. 61.

Ла́котъ (Велесъ). *с. м.* Лжкъ за биене памукъ. МСб. XX. Велес. 35.

Ла́ктеникъ и ла́хтеникъ (Велесъ), *с. м.* Лакътъ. *До* **ла́ктеник (ла́хтеник)** *да му се и́сушиl* кълнатъ оногова, който е билъ нѣкого. МСб. XIV. 165.

Лаку́дарче (Велесь), *с ср.* Кукичка, съ която удрятъ тетивата на **ла́котот,** кога биятъ памукъ. МСб. XX. Велес. 35.

Ла́ладжийка, *с. ж.* Жена, мома лаладжия; бесѣдница, компанйонка. Трудъ. II. 1169.

***Ла́ладжия,** *с. м. Т.* Който залисва, бави царь, царско тѣте.

***Ламба́тинъ,** *с. м. Т.* вм. **палбантинъ.**

Ламбу́ръ, *междом.* Показва падане; лумбуръ! **Лжмбу́р** *и́йс сжлбжтж нждо́лу!*

Ламйо́самъ, *гл. ср. свър. Жито́то* **ламйо́сало,** не налѣло зърно, поврѣдила го малка градушка. ПСп. 15. 445.

Ла́мникъ (Воденско), *с. м.* Ненаситникъ, ламня. МСб. XVI—XVII. 55.

Ламни́лъ, *с. м.* Лакомникъ. МСб. XXI Трънско. 61.

Ламня́, *с. об.* Лакомия, лакомникъ, ламникъ, ламнилъ. МСб. XXI. Трънско. 61.

Ламосанъ, на, но, *пр.* **Ламосано** *дѣте,* което има голѣмъ кървавъ дрисъкъ, дисентерия; мламосано дѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 26

Ла́нга, *с. ж* Продълговата краставица съ малко сѣме. *Тѐс кра́стжвици мно́го сѐмьжви — ни сж* **ла́нги.** МСб. XVI — XVII, Търново.

Лангеро́свамъ (да лангеро́самъ), *гл. ср.* Бръщолевя, ланкамъ, лапацамъ. *Не слушаіте го нека си* **лангоро́сва.** МСб. XIV. 204, Врачанско.

Лангеро́сване, *с. ср.* отъ **лангеро́свамъ.** Брѫщолевене.

Лани́къ, *с. м.* Лѐникъ, ляникъ, пчеларникъ.

> Па узлѐзе у *ланьи́ка,*
> Та истрѐсе сто ко́шеріе,
> Та потѐче мѐдна река́.
> МСб. XXI. Трънско. 44.

Ла́нкамъ (Търново), *гл. ср.* Говоря нищо и никакво, не за работа, а празднн пѣща; лянкамъ, ланкосвамъ, ланкотя, бръщолевя, лапацамъ, лангеросвамъ. *Да́і му дж* **ла́нкж** *сжде. жсѝ зж дру́го ни гу бийвж.* МСб. XVI—XVII. 401.

Ла́нкане, *с ср.* отъ **ла́нкамъ.** Лянкане.

Ланкосвамъ (Търново), *гл. ср.* Ланкамъ. *Хо́ди по михжнити дж* **лжнко́свж** *цьа́л ден биз ра́бутж.* МСб. XVI—XVII. 402.

Ланко́сване, *с. ср.* отъ **ланко́свамъ.** Ланкане.

Ланко́тене, *с. ср* отъ **ланко́тя.** Ланкане.

Ланко́тя, ишъ, — тилъ (Търново), *гл. ср.* Ланкамъ. *Дж и́ймж ньа́куі дж гу слу́шж. цьа́л ден шж* **лжнко́ти.** МСб. XVI—XVII, 403.

Лапанда́рестъ *снѣгъ:* едъръ снѣгъ, вали на пашкули, на парцале; той е послѣденъ, слѣдъ него дохождатъ щъркелитѣ; пашкулестъ снѣгъ, щърковъ снѣгъ. МСб. XVIII. 137.

Ла́панчо (Търново), *с. м.* Лапни-муха, лапничъ, лапнишъ, зѣплйо. МСб. XVI—XVII. 401.

Лапата́рямъ, *гл. д.* Говоря що завърна; плеща, цапамъ. **Лапата́ря** *си,* плеще си, цапа си.

Лапата́ряне, *с. ср.* отъ **лапата́рямъ.** Плещене.

Лапату́рки (Търново), *с. ж. мн.* Укорно за ржцѣ, за крака; мотовилки, левки. *Іа́ си пузжбири́ ма́лку* **лжпжту́ркити!** МСб. XVI XVII. 403.

Ла́пацп (Търново), *г. м. мн.* Голѣми, халтави обуща. МСб, XVI—XVII. 401.

Ла́пване, *с ср* Навиване, навинване, навѣхване жила. шлибване, лацнуване.

Лапни́чъ (Търново), *с. м.* Лапанчо. МСб. XVI—XVII 403.

Лапу́хъ (Трънъ), *с. м.* Единъ видъ джбъ. Иреч. Княж. Българ. II. 495.

Ла́ставица — 2) Особенъ бѣлѣгъ, рѣзнатъ на ухото на овца. ПСп. 61. 337. с. Галичникъ —Дебърско. 3) Назъвание на конь. *Ко́нче* **ла́ставица**. МСб. X. 81. *Кара, ка́ра коньа́* **ластави́цу**. МСб. XXI. Трънско. 35.

Ластави́чкино гро́зде (с. Пателе — Леринско), *с. ср.* Раст. кукави́чино гро́зье. ПСп. 61. 346.

Ла́ставичета (с. Коматйово—Пловдивско), *с. ср. мн.* Раст. алтънъ топъ.

Ластаву́нка (Банат. българе), *с. ж.* Птица ластавица. МСб. XX.

*__Ла́ста́ръ.__—2) Властаръ. МСб. XII. 295; XX. Велес. 35 —3) Млади лозови прѫчки за ядене. МСб. XII. 295 и XVIII. 158. *Лозя* **ласта́р** *пуштиа*. Илиевъ, Сб. I. 319. — 4) Астаръ. МСб. XII. 295 — 5) *пр. неизм.* Тънъкъ-високъ, фиданъ-бойлия.

> Стоіа́н и́ма две девόкъе:
> Една́та е джан Вели́ка,
> А дру́гата *ластар* Ста́нка.
> Убава е джан Вели́ка,
> *Ласта́р* Ста̀нка пό-убава.
> МСб. XXI. Трънско. 16.

Ласту́нъ (Врачанско), *с. м.* Шумата що остава, кога се бѣли царевица. *Ние нъбелиіме повеке* **ласту́н**, *пό-малко ку́лене.* МСб. XIV. 204.

Лати́ни и **лати́нци,** *с. м. мн.* Елини и въ двѣтѣ знамен. МСб. IV. Науч. отд 251 и 254; Иреч. Княж. Бълг. II. 26.

Лати́нчиче (Велесъ), *с. ср.* Раст. Лази́-бубе. МСб. XX. Велесъ. 35.

Латица, *с ж.* Подплата, астаръ. *Шапката е направена безъ върхъ, отъ цървена богасия съ* **латица** *отъ бѣло платно.* Шапк. Сб. II. 287.

Лауспичава трѣва́. Раст. *Pulegium vulgare Mil.* МСб. XXI. Явашовъ. 62.

*__Лафе́,__ *с. ср. Т.* вм. **лефе́**. *Іала, Дико, че та паша вика,* **лафе** *да ти даде.* МСб. XVI — XVII. 76. Чини ми се да има типографическа погрѣшка.

Лафу́тна, тни, *пр. ж.* Лехусна, лехуса. **Лафутни** *жени*, които при раждане сѫ се нѣщо поболпли. **Лафутна** *квачка*, умрѣла въ полога надъ яйцата си, кога ги лупила; лахутска кокошка МСб. XVIII. 171.

Лафя се. ишъ се (Мпяци—Дебърско), *гл. вз.* Лафувамъ, разговарямъ се, бесѣдя, Изв. Слав. Семин. II. 297.

Лаху́снитѣ, *пр ж. мн* Болесть арменки, лехуситѣ. МСб. XVIII. 45.

Ла́цнувамъ се (Велесъ: **се ла́цнуіам**), *гл. възвр.* Извивамъ се, извѣхвамъ се, навѣхвамъ се, изклъчвамъ се, измѣствамъ се, улпвамъ се; хлъцамъ. *Арен пра́вач іе бн еіте ка́і него бдат: една жена на три́ саатот нόкье іа дόнеле ка́і него* — **се ле́цнала** *некаку.* МСб. VII. Науч. отд 466.

Ла́цнуване, *с. ср.* отъ **ла́цнувамъ** Лапване.

Лача́въ, ва, во, *пр.* в. **лѫча́въ.** МСб. XIV, 204.

Ла́чоренъ, рна, рно (Еленско), *пр.* Лакомъ. МСб. XVI—XVII. 401.

Лащови́не, *с. ср.* Едно блатно растение, дава плодъ като леща. МСб. XII. 295.

Ле, *съюз.* Лю, най, но, ала.

> Ку я гуляму, дόведете гу,
> *Ле* ку я ма́лку, дόнесете гу.
> Илиевъ, Сб. I. 107.

Ле, съкратенэ отъ **лѣлйо,** казватъ го въ Търново. *Да́і ми гу,* **ле́**. *Ви́ш* **ле́**, *кък*ό *шѫ ти да́м!* МСб. XVI—XVII. 401.

Лебедя́ се, ешъ се, *гл. възвр.* Бѣлѣя се, виждамъ се отдалечъ като лебедъ.

> Што са кам поле белее,
> Белее и *лебедее?*
> Дали са тежки сньагове,
> Или са бьали лебеде?
> МСб. XVI—XVII. 140.

Лева, *им. соб.* Името на една самодива, Маркова посестрима.

> Марко има една мила сестра,
> Мила сестра *Лева* самодива.
> Трудъ. I. 13.

Лѣве́не, лѣвя́. в. **хлѣве́не, хлѣвя́.**

*__Левенталеръ,__ *с. м.* Австрийска, нѣмска пара. *Името левъ намѣсто франкъ е заимствувано отъ любимитѣ на Истокъ* **левенталери.** Иреч. Княж. Бълг. I. 267 бѣл.

Лѣви́чка, *ум. ж.* отъ **лѣви́ца.**

> *У* диснячкѫ па́тиричкѫ,
> *У ливи́чкѫ* кѫнди́лчичкѫ.
> Илиевъ, Сб. I. 136.

Ле́вки (Врачанско) *с. ж. мн.* Много дълги крака и рѫцѣ; мотовилки, лапатурки. *Іа си посвиі малко* **левките.** МСб. XIV. 204.

*__Левтеря́,__ *с об. Гр.* Неженснъ, немѫжена. Трудъ. II. 705.

Лѣвуга́ръ, *с. м.* Лѣвичарь МСб, XII. 296.

Лѣгли́въ, ва, во, *пр* Полѣгналъ, увисналъ.

Благана, благáтка българка.
Дѣ да е нива *леглúва*,
Българка ще я пожъне!
МСб XVIII. 144.

Леденци (с Кърчово-Дебърско), *с. м. мн.* и **леденчици,** *с. ж. мн.*

Шетафъ, шетафъ низъ гора зелена;
Шуркафъ. шуркафъ дробно пиле за люба;
Не си найдофъ дробно пиле за люба;
Токъ си найдофъ *леденчици* зелени,
На *леденци* едно ле джрво високо,
На джрвото цжрвено цвеке цутка,
Подъ джрвото шарена чешма студена,
До чешмата до три моми хубави
Милад. Сб. 394 стр. 339 п.

Леденъ, дна, дно, *пр*. Ледовитъ. *Много* ледна *зима*.

Елѝ ми са тиіа *лéдни* лéди,
Елѝ ми са тиіа зи́мни снéги?
ПСп 12. 115.

Лединякъ, *с. м.* Раст. желтурче въ 1-то знам.

Ледица, *с. ж.* Дъска отъ близница, отъ стомана. Стоиловъ 48; МСб. XIII. Книж. отд 38,

Ледя́самъ, *гл. свър.* отъ **ледя́свамъ.** Да се заледя.

Ледя́свамъ (да ледясамъ), *гл. ср.* Покривамъ се съ ледъ, хващамъ ледъ; замръзвамъ, заледявамъ се, поледявамъ се. МСб. IX Науч. отд. 28.

Ледя́сване, *с. ср.* отъ **ледя́свамъ.** Заледяване.

Лежечкомъ, *нар* Лежешкомъ. *Кога нѣкое дѣте вахване да яде* **лѣжечком,** *казватъ ще стане сираче; ако ли* **лѣжечкомъ** *брои вечерь звѣздитѣ, то ще му излѣзатъ брадавици.* Любен Баба Ега. 39.

Лѣкови́на, *с. ж.* Лѣковита трѣва; билка. *На Еневъ-день ходятъ за* **лѣковини.** Бълг. Сбирка, XII. год 10 кн. 643 стр.

Лексувамъ
Лексувамъ *на Ивановъ-день.* с. Батакъ— Д. В. Манчевъ.

Лéли, *съюз.* Нали. нели. **Лели** *го фáнало еден нáпонь от жешкьот леп.* **Лéли** *не можат да му ѓа земат книѓата óт раци.* МСб. VI. 122 и 123, Велесъ. *Устата да ми се и́суши, ушт еден пáт áко ти прогóворим,* **лéли** *сѝ се дóкачил.* МСб. XIV. 172.

Лéлйó (Котелъ), *междом.* Леле, инйó, нйó. МСб. XV. 186. **лильó!**

Лéлици, *с. ж. мн.* Болесть лелечене, плачене. Трудъ. I. 1479.

Лелъ, *нар.* я. **Лел** *ви́кни*, я викни. Илиевъ Сб. I. 129. Дебърско.

Лéнавки, вка, вко, *пр. смекч.* отъ **лéнавъ.**

Лéнавъ, ва, во (Копривщица), *пр.* Тежякъ на работа; лехатъ, тромавъ, тромъ, явашъ.

Лéненица, *с. ж.* Ленена кърпа, риза; лъненица. *У дисаги кжрпа* **лененица.** МСб. XVI—XVII. 123.

Лѣни́вче, *с. ср.* и **лѣни́въ буренъ** (Търново). Раст. *Lysimachia Nummularia.* МСб. XV. Науч. отд. 68.

Лéникъ, *с. м.* в. **ляникъ.**

Лѣнкямъ (Врачанско), *гл. ср.* За дѣте: хлѣпича, плача. *Стига си* **ленкьáл** *па ти бе, че ми гръмна главáта.* МСб. XIV. 204.

Лѣнкяне, *с. ср.* отъ **лѣнкямъ.** Хлѣчене

Ленъ (Търново), *с. м.* Голѣмъ корабъ за грозде; шарапана; ср. **линъ.** МСб. XVI—XVII. 401.

Лѣняйвъ, ва, во, *пр.* Лѣнивъ. *Разболеј се момá* **леньайва.** МСб XXI. Трънско. 49.

Лепендекъ, *с. м* Биене дѣца по задницата. МСб. XII. 296.

Лепендéкъ (с. Барнево—Софийско), *с. м* вм. **нéпендéкъ.** *Турат у кржми́лото им, че билó* **лепендéк** *за офци́те—лесно прекарвáле от си́паницата, и не умирáле.* МСб. XVI—XVII. 3.

Лѣпеница, *с. ж.* Лѣпежъ, мазаница. Иреч. Княж. Бълг. II. 43

Лѣпи́въ, ва, во (Търново), *пр.* Лѣпкавъ, лѣпливъ. МСб. XVI—XVII. 402, **липиф.**

***Лепи́да,** ди (с. Плѣвенъ — Драмско), *с ж. Гр* Ножове набити на диканя вмѣсто крѣмици. Такива дикани употрѣбяватъ въ Драмско, дѣто стъблата на житата сж много яки, та се не рѣжатъ съ крѣмикъ. Съобщилъ. Ан. Гяуровъ

Лѣпка.—2) Раст. *Galium aparine,* **лѣпéшка** лѣпавецъ, торица. ПСп. 61. 354. Кукушъ, Гевгелие, Паланка, Ловечъ; МСб. XIV. Науч. отд. 34.—3) Раст. **гори́цвѣтъ.** 4) Раст. *Setaria viridis PB.* МСб. XIV. Науч. отд. 70, Ловечъ. 5) Човѣкъ, който залѣпия, закърпия, нѣкого съ нѣщо, изида нѣкому нѣщо. МСб. XVI—XVII. 402. Търново. — *Бѣла* **лѣпка,** раст. клѣйникъ въ 2-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Лѣпотáти, *гл ср неопр. накл.* Да се хубавѣя, да крася.

На мéне чат пéря *лепотáти*,
На тéбе чат вéнци гроетáти.
Любен. Самовили. 73.

Лѣпустъ, ста, сто, *пр.* Лѣпъ, хубавъ.

Ке му однеса бакшише
Моите *лепусте* образи,
Како ми бели симити.
Верков. песме. 356 стр. 325 п.

Лѣсенъ, сна, сно, *пр.* вм. **дѣсенъ.** *Чи си трéпнж лéсну крилце.* Илиевъ, Сб. 40 и 43.

Лѣсица, *с. ж.* 1) Женски накитъ за коса, уплетенъ на лѣса отъ черни конци съ нанизани по тѣхъ пари; носятъ го въ Самоковско, Кюстендилско и другадѣ; пърцакъ. МСб. XXI. Трънско. 6 — 2) Лѣса, много пленици, редици на коса; коцалъ, коцле. *Бóна ми бóлна лежи́ мáйци на скутеве, сестри́ на лесица.* МСб. XXI. Трънско. 25.

Лѣсиче сребро (Родопитѣ), *с ср.* Дяволски пари, лъскавче; *Mica, vitrum Ruthenicum* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91.

Лѣсичка, *ум. ж.* отъ **лѣса.** *Въ нѣкои мѣста, кога умрѣ нѣкой, сплитатъ* **лѣсичка** *колкото гроба и съ нея покриватъ мрътвеца въ гроба и отгорѣ натрупватъ пръстьта.*

Лѣсище, *ув ср.* отъ **лѣсá.** *Посеял го (повѣсмото) деда на лесище, израсло е и прекрасло.* Любен Бага Ега. 32.

Лéскамъ се, *гл. възвр.* Лъскамъ се. *Трепки треперушки биз вятер тржпержт, биз слжнце сж* **лéскжт.** Илиевъ, Сб. I. 355.

Леску́нкя, *с. ж.* Лъска, лъскунка, тетерица тетерка, тетерме, флотора, фрутулкя. МСб. XII. 296.

Лестéне, *с. ср.* отъ **лестя́.** Лъстене, пригаждане.

Лестя́, и́шъ—тилъ, *гл. ср.* Льстя, пригаждамъ. *Всякак да му лести въ хранж и кръмило.* Хр. Г. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 232.

Лéтва, *с. ж.* Лйотва: 1) Тънки дльги, тѣсни дъсчици за обковавене таванъ, стѣна багдатия, та да се облѣпи. 2) Пржчица на воденичния кошъ, която държи горѣ ключанката, а долу клюна на кречеталката. МСб. XVIII. 178.

Лéтвѣ и **лéтво** (с. Плѣвня—Драмско), *нар.* Полѣгато, хоризонтално. *Бурета, дърва, големи вретишта с памук се товарьат* **лéтве.** Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Лѣтемъ, *нар.* Лѣтѣ. Трудъ I. 1444.

Лéтка, *с. ж.* Врѣтено, сърчанъ на чекръкъ. МСб. XII. 296; XVIII. 98.

Лѣтнакъ, *с. м.* Лѣтенъ посѣвъ (с. Геренъ, Караджа Дагъ.)

Га сж за булкж тръгнали,
Вишни череши цжвтéа,
Лѣтнакъ ичимикъ сѣеха,
Га сж със булкж вжрнжхж,
Лѣтнакъ ичимикъ жжнихж,
Вишни череши озрѣли.
Н. Г. пѣс. 40.

Лѣтнина, *с. ж.* Плата за лѣтна паша; ресми́-отлакъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 219.

Лѣтница, *с. ж.* Обичай въ с. Порой-Неврокопско да ходятъ надъ-вечерь срѣща Гергйовдень да бератъ цвѣтя моми съ момци съ пѣсни, свирня на гайда и съ пушкане съ пищове. ПСп. 37. 91.

Лѣтничевъ, ва, во, *пр* Лѣтенъ. **Лѣтничево** *брашно,* отъ **лѣтнина.** МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 51

Лѣтомъ, *нар.* Съ лѣтѣне, съ лѣтъ, лѣтешкомъ.

Фржкнали са два галаба,
Тихом тичат, *летом* летат.
МСб. XVI—XVII. 80.

Лѣтъ, *с. м.* Лѣтѣне, хвърчене.

Лет летела пеперу́га
От ораче до копаче.
Илиевъ, Сб. I. 330.

Лéтъвъ, тва, тво, *пр.* Полѣгатъ, хоризонталенъ. *Мендил (прѣстилка) съ тѣсни разношарени* летви *и прави пръчки.* ПСп. 57. 592.

Лéунка (Велесъ), *с. ж.* Лехуса. **Лéунка** *со* **лéунка** *да се гледат не чи́нило, оти децата кье им у̀мрат.* **Лéунка** *со* **лéунка** *мóже да се гледаат, ако си рáзменат пжрстеньето.* МСб. VII. 128.

Лéфтеренъ, рна, рно, *пр.* Сгóденъ, пригоденъ за нѣщо. *Ди ни́ тва парченце, че оно* **лéфтерно** *па ша ти потребва за нешто.* МСб. XIV. 204, Врачанско.

Лефтéрина, в. **левтéрина.**

Лефтеръ, ра, ро, *пр.* Ергенъ, нежененъ, немжжена; ергенски, момински.

Искуси́х триста сва́тувя
Сас дéвят збалви, *лéфтяри.*
Илиевъ, Сб. I. 114.

Съгá щть Вéлъ дъ и́дь,
Льфтéр зълвъ дъ бѣдь.
ПСп. 25. 202.

Ка́зувай си́ну, гряхувя,,
Кина́ си дру́гуш пра́вилу
На *лéфтярине* гуди́ни?
Илиевъ, Сб. I. 113.

Лехáтость *с. ж.* Качество, свойство на лехатъ. ПСп. 16. 62.

Лехáтъ, та, то, *пр.* Лемавъ. *Момъкъ израстенъ, снаженъ, но лехатъ и тежко подвиженъ* — то, *нар.* Лемаво. *Играеше грубо, нъ нѣкакъ и* **лѣхато**. ПСп. 9. 109 и 112, П. Р. Славейковъ.

Лехýсничава трѣва. Раст. бласкунъ. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

Лехýсничавъ буренъ. Раст. водняче, воледецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Лехýсниче, *с. ср.* 1) Ненавършило четиредесеть деня дѣте, на което майката е още лехуса. МСб. XVI—XVI. 402; XXI. Явашовъ. 12. — 2) Раст змиска трѣва въ 1-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 44, с. Батембергъ—Разградско.

Лехýсче (Божурлукъ — Свищовско), *с ср* Раст. кукумявски кракъ. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

Лехýсъ, са, со, *пр.* отъ **лехýса**. 1) Лехусенъ. 2) Що е отъ лахутска кокошка, крава. *Кога нѣ лехуса се зашемеди глава, измиватъ* лехусо *кокалче, и й даватъ да пие.* МСб. XXI. Народна Медицина 17. *Кокалче отъ* лехуса *кокóшка, лахутска* Тамже. 33. **Лехуса** *глава отъ кокошка.* Тамже. 54.

***Лехъ-яхудѝ**, *с. м. Т.* Нѣмски, Полски евреинъ. ПСп. 65. 158.

Лѣщеница, *с. ж.* Болесть шарка лѣщница, лѣщенка.

Лѣщенка, *с. ж.* Лѣщеница. ПСп 63. 463; МСб. XXI. Народна медицина. 7; Тамже: Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65

Лѣщи, *с. м. мн.* Лѣщници. Милад. Сб. 378.

Лѣщичавъ, ва, во (Търново), *пр.* Що е боленъ отъ лѣщница. **Лéштичьжу** *свинскó*, **лещичава свиня**. МСб. XVI—XVII. 402

***Леяндро** (Щипъ, Струмица), *с. ср.* Раст. зокумъ. ПСп. 61 356.

Лѝбамъ, *гл. д.* 1) Бързо и лакомо кусамъ съ лъжица; сърбамъ. МСб. XII. 282 — 2) Хълцамъ слѣдъ много плачъ; линамъ, хлипамъ. *Детето* **либа**. МСб. XIII. 249.

Ливáдникъ, *с. м.* Раст. дѝви кошнички. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

***Ливáнто и ливáнче** (Търново) *с. ср.* Раст. *Mentha aquatica.* МСб XV. Науч. отд. 68.

Лѝвка ми се, *гл. безл.* Иска ми се. Изв. Слав. Семин П. 297, *ми се* **лифкат**.

Ливóсамъ, *гл. свър.* отъ **ливóсвамъ**. — **санъ**, *прич. стр.*

Ливóсвамъ (да **ливóсамъ**), *гл. д.* 1) Мажа, лѣпя, баданосвамъ. *Дуру* **ливóсж** *идѝн хжiáт, то шж мржкни.* МСб. XVI—XVII. 402; Свищовъ, Котелъ. 2) Прѣди да метна хлѣбъ, мажа го съ вода. МСб. XVI—XVII. 402.—3) Удрямъ плесница, плесвамъ. *Кжту шж ти* **ливóсжм** *идѝн шжмáр.* МСб. XV. 186.

Ливóсване, *с ср.* отъ **ливóсвамъ**.

Лѝгави гжби. Единъ видъ гжби; *ceps de bordeaux* фр.

Лѝгавщина, *с. об.* Лигавъ, лигавѣ, лиглйо, лигла. **Лѝгавщино** *проклета*! МСб. X. 201.

Лигомѝ (Котелъ), *нар.* Като че ли. *Ти* **лигумѝ** *беши там.* МСб. XV. 186.

Лигя́самъ, *гл. свър.* отъ **лигя́свамъ**.

Лигя́свамъ (да **лигя́самъ**), *гл ср.* Изпущамъ лиги, наплесквамъ се съ лиги. МСб. IX. Науч. отд. 28.

Лигя́сване, *с. ср* отъ **лигя́свамъ**.

Лѝдамъ, *гл ср.* 1) Гледамъ неспокойно ту на една ту на друга страна. *Той* **лида** *съ очитѣ си*, гузенъ е нѣщо. МСб. XIII. 249. — 2) Мияци—Дебърско: скитамъ се, лутамъ се. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Лѝдане, *с. ср.* отъ **лѝдамъ**.

***Лѝджа**, *с. ж. Т.* Лъджа, илиджа, баня. И-реч. Княж. Бълг. I. 197

Лѝджба (Велесъ), *с. ж.* Личба, лижба, обява, разгласа. МСб. XX. Велес 36.

> Сѝнокь си *лѝджба* лѝчеше,
> Опутра се кя́рчма даваше:
> Коі ѝма сѝна да прати,
> Коі нéма сѝна сам д иде.
> МСб. XIII. 43

Лѝжба, *с. ж.* Личба, паличба. **Лѝжбж** *шж сж слýчи.* МСб. XVI—XVII. 402. *Блазни ги съ тази* **лижба**. *Лева ржка за* **лижба** *отревах.* ПСп. 21. 543.

Лизгá, *с. ж.* Мазна пръсть; хума. *Кжщи измазани отвънъ съ синя* **лизга** *или съ бѣлилка — бѣлопръстица.* Трудъ. I. 69.

Лѝзгавье (Мияци—Дебърско), *с. ср.* Възглавье. Изв. Слав. Семин. II. 287.

Лизгавъ, ва, во (Врачца), *пр.* Лъзгавъ, лузгавъ. *Намерил ми жаба на* **лизгава** *пльоча.* МСб. XII. 45

Лѝзгамъ се, *гл. възвр.* Лъзгамъ се, пързалямъ се. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Ликáвъ, ва, во (Търново) *пр.* Що има жици като лика. **Ликáви** *вáрдзжли.* МСб. XVI—XVII. 402.

Ликцé, *с. ср.* Външната, хубавата страна на нѣщо; лице. МСб. XIII. 249.

Ликшѝя (Търново), *с. ж.* Лешия, лишия, луга. МСб. XVI—XVII. 402.

Ликю́нъ (Търново), *с м.* Мазилка за замазване кюнкове на чошма; лиокь. МСб. XVI—XVII. 402.

Лѝлековъ, ва, во, *пр.* Лиляковъ. *Ва́йка* **лѝликувж**. Илиевъ. Сб. I. 216.

Ли́мба (с. Българени — Свищовско), *с. ж.* Раст. арапска ржка. МСб. XXI. Явашовъ. 40.

Лими́ца (Търново), *с. ж.* Жито лиметъ, лимецъ. пза

Лимо́ника, *с. ж.* Раст. лимоничъ. МСб. XXI. Народна медицина. 57.

Ли́мя, *с ж. ?*
Ли́місто *да фа́нєш. тъ да се не врънеш!* Дупничко, МСб. X. 201. **Ли́мia,** *та нелúдрумос*, или: **ли́мia** *фа́нал, де!* Така кълнѣтъ въ Велесъ оня, който тича или пропуска лудешки. МСб. XIV 166; XX. Велесъ 36.

Ли́нгеръ, *с м.* Сждъ, саханъ. *Дай ми единъ* **лингеръ,** *пълъ съ маргаритъ.* ПСп. 7. 155. *Сложи единъ* **лингеръ** *съ печена кравешка пастърма.* Трудъ I. 134.

Ли́нгурка, *с. ж.* 1) Циганка, чергарка, която продава лъжици, скрипци, врѣтена; мѣнчарка. *Дошлú* **ли́нгурките.** 2) Жена, която обича да митка по махалата да прѣнася новини и прѣдумки. *Стана* **ли́нгурката.** Копривщица.

Ли́нгурски, ска, ско, *пр.* отъ **ли́нгуръ.** **Ли́нгурски** *кон.*

Ли́нгурче, *ум. ср.* отъ **ли́нгуръ.** Малъкъ младъ лингуръ.

Ли́нгуръ, *с. м.* Циганинъ, чергаръ, който прави и продава лъжици. скрипци корита; лъжичаръ, мѣнчаръ. ПСп. 16. 154. **Лингуритѣ** *трѣбвало да плащатъ за джбовитѣ сждове* 15%. Габрово, в. „Турция" отъ 25 ноември 1872 год. 41 бр. 3 стр. 3 стл.

Ли́нкамъ (с. Плѣвня—Драмско), *гл. ср.* Дринкамъ

Ли́нкане, *с. ср.* отъ **ли́нкамъ.** Дринкане; рысь.

Льо́кавъ, ва, во, *пр.?*
Крупа крупúца лакома гузúца, лакомо яла **льо́каво** *срала.* Любен. Баба Ега. 47.

***Льо́къ,** *Т.* 1) *с. м.* Мазилка, съ която замазватъ кюнковитѣ на чешма; ликюмъ. 2) *пр. неизм* Лаченъ, лустриненъ. **Льок** *имини не изува.* Слав. Сб 41 пѣс.

> Дé́іна нóсел *льóк* фи́рали,
> Нóшіа нóсел *жéлезни* бпинци.
> Охридъ, МСб. XVI—XVII. 29.

Льо́скамъ (да **льо́сна**), *гл. ср.* 1) Плискамъ, плюща. *Ia послушаí какво* **льо́ска** *джждó.* 2) *гл. д.* Плескамъ, плюскамъ, хлюскамъ. *Куту го* **льоспах** *па оно са чу некаде си.* Врачанско, МСб. XIV. 204.

Льо́скане *с. ср.* отъ **льо́скамъ.**

Льо́ско (Търново), *с. м.* Дебелакъ, неодѣланъ, букъ. *Еі чи* **льо́ску!** МСб. XVI—XVII. 403

Льо́сна, ешъ,—нахъ, *гл свър.* отъ **льо́скамъ.**

Льо́спарникъ (Лѣсковецъ), *с. м.* Тежъкъ, непрждгавъ. МСб. XVI—XVII. 403.

Льо́тва, *с. ж.* Лѣтва.

***Льо́хманъ,** *с. м. Т.* Нестегнатъ, отпуснатъ МСб. XVI—XVII. 403.

Льо́ча, *с. ж.* Риба лѣтница. кога се е изнжршила, та е мършава. Библиотека. XVIII —XX. 44.

Ли́пенъ (Кукушъ), *с. м.* Раст. змийна пчѐнка. в. би́лчина. ПСп. 61. 351.

Липи́ръ, в. **лепи́ръ.** МСб. XVI—XVII. 402.

***Липса́да** и **липси́да** (Чепинско), *с. ж. Гр.* Въ крайщата на дъска капакъ накърненъ ржбъ.

***Ли́ра,** *с. ж. Гр.* Гждулка. гънилка, виулецъ, диволкя, кемене. лаута, цигулка. с. с. Ени-кьой, Габрово — Ксантийско. Родопски Старини. III кн. 49 стр.

Лири́самъ, *гл. ср.* Свиря съ лира; в. тая рѣчь.

> По бреáгом, по бреáгом іовчеáріо,
> Іовчéрь ми хóди по гóра
> И *ли́ра* нóси на ръáки,
> Ліо дé пóде и *лири́са.*
> Родопски Старини. III кн. 49 стр.

Ли́са (Орхание), *с. ж.* Название на кучка, на коза съ лисо на челото.

Лиси́чина-па́чина (Търново), *с. ж.* Раст. *Corydalis Marschalliana Pall.* МСб. XIV. Науч. отд. 8, Ловечъ.

Лиси́чино гро́зье, 1) Единъ видъ розово рѣдко грозде. МСб. XX. Велесъ. 36.— 2) Раст. Ку́кавичино гройзе. ПСп. 61. 349, с. Бухъ — Леринско.

Ли́сковница (Врачанско), *с. ж.* Върхаръ, омашлекъ, тънко дърво, пржчка. **Ли́сковниците** *изгоржт дурдé ги видиш, еми иа донéс едно две дебели дрва да држжжт бгено* МСб. XIV. 205.

Литурги́йски, ска, ско, *пр* отъ **литурги́я.** *Книги* **литурги́йски.** ПСп 21. 553.

Литъ ши́бой (Щипъ, Велесъ, Скопие), *с. м.* Раст. дрисливъ шибой. ПСп. 61. 356.

Лицé. — *Невѣстино* **лицé.** Знакъ на булчината вѣнчална риза отъ моминството; момско. МСб. XXI. Родоп. Свадба. 23.

Ли́чина, *с. ж.* Врввь, вжже, усукано отъ лико. МСб. XVIII. 150 и 188.

Личови́тъ, та, то, *пр.* Личенъ. *Коруни су двори* **личовити.** ПСп. 12. 111.

Ли́шавецъ, *с. м.* Раст. тегавецъ. ПСпБр. XI—XII. 127.

Ли́шейче (Ловечъ), *с. ср.* Раст. брадавично цвѣте. МСб. XV. Науч. отд. 9.

Лишена трѣва (Шуменъ), *с. ж.* Раст. брадавично цвѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Ли́шна (да се), ешъ, — **налъ се**, *гл. свър.* отъ **ли́шнувамъ се.**

Ли́шнувамъ се (**да се лишна**), *гл. възвр.* Спущамъ се, припвамъ, затърчавамъ се.

> *Ли́шна се* зла́тна іа́бжлка,
> Удари ца́рья по ші́іу.
> Пиротско, МСб. X. 45.

Ло́гавъ, ва, во (Дупничко), *пр.* Улогавъ. **Ло́гаф** *да пбі́деш!* МСб. X. 201.

Логачка, *с. ж.* 1) Раст. логожичка. 2) Брѣстовица — Пловдивско: калена топка съ запалена на нея прахънь, която туйкатъ на сирни заговезни. МСб XII. 9.

Лого́вище (Врачанско), *с. ср.* Лѣговище на дивъ звѣрь: къртога, язовина. МСб XIV. 205.

***Логоте́ти** (Македония), *с. м. Гр.* Църковенъ епитропъ. ПСп. 39. 431.

Ложичнякъ, *с. м.* Лъжичнякъ. *От там на ова́м изе́де вої ку́чка* **ложичньак,** не я вѣрватъ вече. МСб. XXI. Трънско. 62.

Ло́зене, *с. ср.* отъ **ло́зя.** Кривене.

Ло́зенски, ска, ско, *пр.* **Лозьжнски** *джрва́,* които растатъ по слоговетѣ и малкитѣ горици изъ лозята. с. Арбанасе — Търновско МСб. XVI — XVII. 402.

Лозине, *с. ср.* Порѣзани лозови пржчки за горѣне. МСб. XVIII. 157.

Лозиня́къ (Врачанско), *с. м.* Гжсталакъ отъ прѣплетени дървета като клонето на лоза. МСб. XIV. 205.

Ло́зя, нш,—зилъ, *гл. ср.* Кривя, вартя, извивамъ, заобикалямъ. *Патӧт мно́го* **ло́зи.** ПСп. 8. 86.

***Лока́нка,** *с. ж. Гр.* Луканка. Иреч Княж. Бълг. I. 222.

Локъ, вм. **лжкъ.** *Божи* **лок** (с. Тресанче — Дебърско), небесна джга, богородиченъ поясъ.

> Само ми́ іе Се́ко позно́вито:
> Опа́шано со два *божи́ лока,*
> По пбли му си́тни дробни́ звезди́,
> То́ва гре́ет ка́ко ясно сле́нце
> Илиевъ, Сб. I. 120

Лона́къ (Елена), *с. ж.* Кжсъ. МСб. XVI — — XVII. 402. **лупа́к.**

Лона́че, *ум ср.* отъ **лона́къ.** Кжсче, парче.

Ломунене, *с. ср.* отъ **лому́ня.**

Лому́ня, нш (Трѣвна), *гл. ср.* Трудя се, съсипвамъ се, ломунясвамъ. *Ти́чкі* **лумуни́** *ти́чкі* **лумуни́,** *чи пак ни́шту.* МСб. XVI —XVII. 402.

Ломуня́свамъ (Лѣсковецъ), *гл. ср.* Ломуня, трудя се. МСб. XVI—XVII. 402,

Ломуня́сване, *с. ср.* отъ **ломуня́свамъ.**

Ломъ, *с. м* 1) Голѣмъ виръ. Костурско, с. Блаца. МСб. IX. Науч. отд. 151. ср. **ланъ.** 2) Буйно растене съ много шума. *Бобът многу* **лом** *фърли́, а цвѐт нема.* израсналъ много на бой. с. Кърчово — Демиръ-Хисарско. *Ло́зът саде* **лам,** заглъхнали въ буйня листа. Рѣсенско, МСб. IX. Науч. отд. 151.

Ломя́ се, *гл. възвр.* Събарямъ се, съсипвамъ се, трепя се.

> Хоі та тебе, Свет Иване,
> Не са труди, не са *луми.*
> МСб. XXI. Болградско. 4.

Ло́нъцъ, ло́нци, *с. м.* Голѣмо гърне, делва. МСб. XVIII. 59 и 81.

Лопати́лка, *с. ж.* Счупена, окърнена, ощърбена лопата; лопатаръ, лопатаръкъ. МСб. XVIII 153.

Лу́пацъ (Елена), *с. ж.* Раст. лападъ.

Ло́ппалъ, ла, ло (Пирдопъ), *пр.* Гърчавъ, слабъ. *Вола дръголъ, кравата гърчава, свинята* **лопнала.** Трудъ. II. 432.

Ло́пой, *с. м.* Раст. лопъ.

Ло́похъ, *с. м.* Раст. Лѝпушъ въ 1-то знам. Иреч. Княж, Бълг. II. 333.

Ло́пушъ. — 2) Раст. бѣло копито. Варненско. МСб. XXI. Явашовъ. 51.

Лопъ, ло́пои, *с. м.* Водно растение като лале въ Охридско езеро. Библиотека. XVIII — XX. 50.

Лопяцъ, *с. м.* Раст. билчина. МСб. XIV. Науч. отд. 48; XXI, Явашовъ. 20; Иреч. Княж. Бълг. II. 323.

Ло́ша бо́лесть. Така наричатъ болеститѣ *Eclampsia, Epilepsia,* сгърчванія, падане отъ вънъ; дѣтинска болесть. МСб. XXI. Народна медицина. 10.

Ло́ша при́щка (Орханийско), *с. ж.* Болесть *Pustula maligna,* дяволъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 64.

Ло́шо гѣрло. Болесть жабиче. МСб. XXI. Народна медицина. 50.

Лошотилокъ (с. Цѣрско — Битолско), *с. м.* Лошотия, злина. *Аі́де сега Госпот да те чуват от секакви* **лошотилоци.** МСб. XIX. Матер. б. 39.

Лошъ вѣтъръ. Раст. *Linaria Elatine Mil.* МСб. XXI. Явашовъ. 21, с. Дживвзлии — Варненско.

Лубезница (Джумая), *с. ж.* Любовница. *Стани, Іане, стани* **лубезнице!** МСб. XV. Науч. отд. 600. 80.

Лубени́че, *ум. ср.* отъ **лубеница.** МСб. XXI. Народ. медиц. 62.

Лу́бне, *с. ср.* Любе, любне. *Кой лу́би лу́бне по та́йно?* Илиевъ, Сб. I. 313.

Лу́бя, **ишъ,—билъ,** *гл. д.* Любя, либя. Горня Джумая.

Куга́ *лубех* Марко Кралевити,
Нóгу сам си гладни зара́нила,
Гла́дни зара́нила, жа́дни запóила;
А ся *луба* Филип Маджарина,
Не ми дава жа́дни да запóя.

Илиевъ, Сб. I. 308.

Лугавчица, *с. ж.* ?
За живакъ зематъ и едни лъскави лугавчици. Любен. Баба Ега. 40.

Лугóй (Търново), *с. м.* 1) Конь впрегнатъ отстрана. *Третиятъ конь на пайтонъ е лугóй.* 2) Който не върши главната работа, второстъпенъ въ нѣщо. 3) Вѣкой младъ момъкъ, още не подкачилъ работата на своя глава. *Еі ги на́ тѐс* лугóіуфци *па́к трѫгнѫхѫ дѫ хбікѫт!* МСб. XVI—XVII. 402.

Лу́да ти́ква. Раст. *Bryonia alba*, дива тиква, черна дива тиква, брѣй. Луда тиква *бератъ прѣзъ Русаля за цѣръ.* МСб XXI. Народна медицина. 4; XXI. Явашовъ, 39.

Лу́дзна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* Да ударя съ камикъ нѣкого по главата. *Да се лудзнемъ.* Да си ударя, да си блъсна, да си чукна главата о нѣщо. МСб XIII. 251.

Луди́я, *с. об.* Лудетина. *Бре от тук, лудио, бре от тук гидио!* ПСп. 9. 90.

Лу́женица, *с. ж.* Раст *Dipsacus,* бишки, логачка, логожичка, лугачка, луговачка, синя лулячка, чешлика. МСб. XXI, Явашовъ. 51; XXI Народ. медиц. 34; XIV. науч. отд. 35; Трудъ. I. 72 и 73; Иреч. Княж. Бълг. II 498.

Лужна́ змия́. Змия, що живѣе изъ ливадацитѣ. *Влачи се ко* лужна́ змиа́ МСб. XXI. Трънско. 60.

Лу́ламъ, *гл. д.* Люлѣя, Горня-Джумая.

Аіде, Іóво, с нас да и́деш,
Да ни ба́наш ма́шки де́ца,
Да ги ба́наш, да ги *лу́лаш,*
Ма́шки де́ца пе́ленчета.

Илиевъ, Сб. I. 284.

Лу́лане, *с ср.* отъ **лу́ламъ.** Лулѣяне.

Лули́чка, *с. ж.* Раст. *Linaria vulgaris.* горчивче, диво хаджийче. клинавиче, клинаво биле, клиновиче, количаво биле, коноика, силкити-оту. МСб. XXI. Явашовъ. 21; Иреч. Княж. Бълг. II. 486.

Лу́лка (Горна-Джумая, Велесъ), *с. ж.* Люлка. МСб. Науч. отд. 467.

На Спасовден на соборо,
На соборо на *лу́лките.*

Илиевъ, Сб. I. 284.

Лу́лóвина (с. Бѣлоковецъ, Присово — Търновско), *с. ж.* Растение *Viburnum lantana,* люловина. МСб. XVI—XVII. 402; XV. Науч. отд. 39.

Лу́лчица, *ум. ж.* отъ **лу́лка.** Люлчица. Лулчица *вѫрзува за зеле́на е́ла.* Илиевъ, Сб. I. 315.

Лу́мба, *с ж.* Газйова тенекия. ПСп. 41. 955.

Лумбу́рвамъ се (да се лумбу́рна), *гл. възвр.* Падамъ, търкалямъ се надолу изъ нѣщо; падамъ въ нѣщо; лумбурдясвамъ се *Лумбу́рна са из слѣбата надóлу.* Лумбу́рна са *във водáто.*

Лумбу́рване, *с. ср.* отъ **лумбу́рвамъ се.**

Лумбурдóсамъ (да се), *гл. свър.* отъ **лумбурдóсвамъ се.** Да се лумбурна.

Лумбурдóсвамъ се (да се лумбурдóсамъ), *гл. възвр.* Лумбурвамъ се. МСб. XVI — XVII. 402.

Лумбурдóсване, *с. ср.* отъ **лумбурдóсвамъ се.**

Лумбу́рна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. свър.* отъ **лумбу́рвамъ се.** Да се лумбурдосамъ.

Лумбу́ръ! *междом.* Показва лумбурване; ламбуръ.

Лу́мкамъ се (да се лу́мна), *гл. възвр.* Тикамъ се, въвирамъ се, отивамъ. *Ут кѫдѐ чи ча́к кѫдѐ си сѫ* лу́мнѫл! МСб. XVI — XVII. 402, Търново.

Лу́мкане, *с. ср* отъ **лу́мкамъ се.**

Лу́мна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. свър.* отъ **лу́мкамъ се.** Да се тикна, да се вѫвра, да ида.

Лумýвамъ се (Еркечко—Варненско), *гл. об.* Лудувамъ. *Не са лумýвай все!* Изв. Слав. Семин. II, 199.

Лу́нга и лу́нка, *с. ж.* Черникаво търкалце нѣйдѣ на снагата човѣку; луна. МСб. XVI —XVII. 402; ПСп. 63, 770

Лу́пка (Банат. българе), *с. ж.* Глиненъ капакъ на пещь. МСб. XX.

Лу́сна, ешъ,—налъ (Велесъ), *гл. ср. свър.* *Да да́де Гóспот да лу́снеш?* Клетва за малко дѣте, което се е разплакало. МСб. XIV. 161. *Ух лу́снало, шо си исчу́кано!* кълнатъ жени дѣте, което играе съ клобчетата прежда или я кѫса, когато тѣ работятъ. МСб. XIV. 169.

***Лу́страджия,** *с. м. Т.* Който лустросва. Иреч. Княж. Бълг. I. 258. и II. 140.

Лу́тене, *с. ср.* отъ **лу́тя** и **лу́тя се.** Лютене.

Лу́тина (Велесъ), *с. ж.* Лютина, сръдня, гнѣвъ. *Нѐкот ко а те іаде, на* **лутина** *ѥ—кье се ҳа́лутиш за нѣшто и мо́же да се ска́раш сос не́кого·* МСб. XVI — XVII. 233. *У* **лутѝната** *го у̀дарил по гла́вата.* МСб, XX. Велесъ. 37.

Лу́турка (с. Пасколевецъ—Търновско), *с. ж.* Шарка шевъ, везъ на дреха като пеперуда. МСб. XVI—XVII. 402

Лу́тъ, та, то, *пр.* вм. **лютъ.** Горня-Джумая.

Да́де ми Го́спот, да́де ми,
Да́де ми ма́шко дете́нце,
Беце́н камен, зла́тен пъ́ртен,
Зла́тен пъ́ртен, *лу́та* змѝя.
Илиевъ, Сб. I. 297.

Руселе́на ма́кя пле́ла,
Си́тно пле́ла *лу́то* кле́ла.
Илиевъ, Сб. I. 289.

Лу́тя се, ишъ се (Велесъ), *гл. въвр* Лютя се. *На ку́мот тре́бе да му те́кне за то́ва нешто, ѝнако* **се лу́тат.** МСб. XIII. 174. *Мно́гу* **се лу́тиш.** МСб. XX. Велесъ. 37.

Лу́чина (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Лукова плитка безъ главитѣ. *Съ сварена* **лучина** *налагатъ болни добичета.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Лу́чка (с. Пѣсочница—Леринско, с. Биралци—Кайлярско), *с. ж.* Раст. змиенъ лукъ. ПСп 61. 346·

Лу́човъ, ва, во, *пр.* Що е за (отъ, съ) лукъ; луковъ.

Лу́шкамъ (да лу́шна), *гл д.* Люлѣя на лушканица. МСб. XX. Банат. българе. 2. —**мъ се,** *гл. възвр.* Люлѣя се. *Децата се* **лу́шкат.** Ср. **лю́шкамъ.**

Лу́шкане, *с. ср.* отъ **лу́шкамъ.** Люлѣяне.

Лу́шканица, *с. ж.* Люлка оть вѫже на дърво; люлило. МСб. XX. Банат. българе. 2.

Лу́шни (Битоля) *с. ж.* Чурупки. *Зела четири іаіца кокошкьини и и окѫршила та и турила во водата со се* **лушни.** МСб. XV. 80.

Лѫга́, *с. ж.* ?

Лѫга́, мъгла́ па́нало,
Не е *лѫга́*, не мѫгла́,
Драга́ е Ди́мова.
Янковъ, Сб. 251.

Лѣга, лѣжеш (Бургазко), *гл. д.* Лъжа. *Ше ка́жѫ, нѣма дѫ лѫгѫ* МСб. X. 27.

Лъго́санъ, *гл. свър.* отъ **лъго́свамъ.** Да изльготя; да изгабосамъ.—**санъ,** *прич. стр.*

Лъго́свамъ (да лъго́самъ), *гл. д.* Лагосвамъ: 1) Лъготя, лъгача, мард свамъ. 2) Габосвамъ. МСб. XIV. 204, Врачанско.

Лъго́сване, *с. ср.* отъ **лъго́свамъ.** Лагосване.

Лъжи́-кервáнъ. Звѣзда керванка, мами-карванка. ПСп. 41. 966

Лъжомапъ (Щипъ), *с. м.* Лъжецъ, лъжко, лъжлйо. *Ко о ла́жеш,* **лажома́по,** *он си ѥ до́ма.* МСб. XI. 109.

Лъзълъ, *с м.* Една боя у бояджиитѣ. ПСп. 62. 883.

Лъйча́риикъ (Дойранъ), *с. м.* вм. **лъжича́рникъ.** МСб. VII. Науч. отд 467.

Лѫка́тене, *с. ср.* отъ **лѫка́тя.** Лакатучене.

Лѫка́тя, ишъ,—тилъ, *гл. ср* Лакатя, лакатуча. Блъг. Книж. II. 216.

Лъмочки́, чка́, чко́, *пр.* За яйце: попрѣсѣдѣло, та клапче. *Яйцето кла́пче, когато е* **лъмочко́.** МСб XII. 286.

Лъмъ, *с. м.* ?

Аз ща на Ви́дин да и́да,
На Видин *лъм* да ко́пая.
Янковъ, Сб. 126.

Лѣненица, *с. ж.* Лънева риза. ленепица. *Петна́есе* **лѣненици** *и шесна́есе свиленици.* МСб. XXI. Тръиско. 39.

Лѣпенъ (с. Янковецъ — Рѣсенско, с. Неговапъ — Солунско), *с м.* Раст. билчина. ПСп. 61 351.

Лъскабецъ (Кратово) и

Лъскавечъ (Самоковъ), *с. м.* Лъскавче. Иреч. Княж. Бълг. II 487.

Лъску́нки (Панагюрище), *с. ж. мн.* Лусии отъ риба; пари. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Лѫча́въ, ва, во, *пр.* Лача́въ, що се състои отъ **лѫки́.** *Това мѣсто е* **лача́во,** *то не дава добро сѣно ама би дало добр кукуру́с* МСб. XIV. 204.

Лю́ (Старозагорско), *междом.* Съ провлѣчено изговаряне **ю:** казва се отъ нечаяность и за чудене; ба, а, какъ! **Льу́,** *ти си билъ ту́ка!* **Льу́,** *какво́ напра́ви?*

Люби́чка, *ум. ж.* отъ **люби́ка.** *На пролѣть човѣкъ за пръвъ пѫть като види равцъвтена* **любичка,** *казватъ, че трѣбвало съ уста да я откине, за да го нехваща гърло прѣзъ годината.* Любен. Баба Ега. 40.

Любовчи́ца, *ум. ж.* отъ **любо́въ.** *Се шѫ іи́мѫлу гинѣ́ ма́лкѫ* **льубуфтицѫ** *у негу за ту̀і.* МСб· XVI—XVII. 403.

Лю́вамъ (с. Трсанче—Дебърско), *гл. д.* Люлѣя. **Лю́вай, лю́вай,** *Сто́яно. Кро́тко* **люла́йте** *мо́мето* Илиевъ, Сб. I. 282.

Люлило, *с. ср.* Люлка на дърво; лушканица.

А ти ми пусти *люлила*,
Люлила на крива врба;
Да врвжт моми и жени
В *люлила* да се люлеѭт.
Давно ми доде Мария,
И тя в *люлила* да влезе.
В *люлила* да се люлее,
А ти й дигни *люлила*.
ПСпБр. XI—XII. 154.

Лю́лина (Чипоровци), *с. ?*

Коі ти по́би *люлина?*
—Сама, сама, ко вре́дна.
МСб. XVI—XVII. 130.

Лю́ловипа (с. Присово — Търновско), *с. ж.* Раст *Viburnum lantana,* луловина. МСб. XV. Науч отд 39.

Люска́виче, *с ср.* Раст. *Physalis Alkekengi,* добриче, добричъ лазаркини, мурдароти, мехуниче, мѣхунки, назлово биле, горчливи пиперки. плюскавиче, плющовиче, пукалче, цървеница, червени бобонки. тъпанче. МСб. XXI. Явашовъ 17; Иреч. Княж. Бълг. II. 498.

Лю́стукъ (Мияци-Дебърско), *с. м.* Лакомия, който иска да хапне отъ всичко. Изв. Слав. Семин. II. 297.

Люта́къ, *с. м.* Лютъ, якъ камикъ; особенъ камикъ, срѣща се изъ рѣкитѣ. МСб. XVIII. 58. *Тутуница съ кескинъ тутунъ и съ* лютаци *кремици.*

Люти́ка (с. Хлѣвени, Ловечъ), *с ж.* Раст. *Ranunculus millefoliatus Vahl,* лютиче. МСб. XIV, Науч. отд. 7.

Лю́цки, цка, цко, *пр.* Людски. ПСп. 44. 261.

Лю́ча, ишъ,—чилъ, *гл д.* Лѫча. *Мали́на телци* льу́каше, *телчи́на* льу́чеше. МСб. XXI Трънско. 42.

Лю́чене, *с. ср.* отъ **лю́ча.** Лѫчене.

Люша́нъ, *с. м.* Аманетъ, нишанъ при годежъ. МСб. XXI Родоп. Свадба. 2.

Лю́шпа (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Черупка отъ яйце. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Люща́векъ (с. Сотиръ—Пловдивско), *с. м.* Раст. вилина метла.

Люшенчина, *с. ср. мн.* Лущуни. *Предъ да излезатъ отъ цѫрква береєтъ бърлокъ, напр. сено со* люшенчина, *или трески смешано.* Милад. Сб, 523. стр.

Лю́щювица, *с. ж.* Ластовица. ПСп. 57. 665.

Ля́денъ, *с. м.* ?
Съ чесно́въ лукъ, варенъ съ дървено масло или съ ляденъ, *слитъ въ дървено масло.* МСб. X. Науч. отд. 342.

Ля́е, *с. ср.* Болесть *Diarrhöea,* дрисъкъ, бѣгавица, вървежъ. МСб. XXI. Народна медицина. 13.

Ля́комъ (с. Тръстеникъ—Свищовско), *нар,* Редомъ, на редове. *Пу муре ло́зи и* льа́кум *дъули.* МСб. XV. 12.

Ляли, вм. пали, нели. Шуменско, Илиевъ, Сб. I. 376.

Ля́нга, *с. об.* Длъгъ, високъ, дангалакъ. *Тоі е коджа́* лья́нга.

***Ля́ндъръ** (Скопие), *с. ж.* Раст. зокумъ. ПСп. 61. 356.

Ляти́нъ (Паланка, Струмица, Гевгелия. Енидже), *с. м.* Раст. лази-бубе. ПСп. 61. 352.

Ля́я, ешъ, *гл. ср.* Дрискамъ, имамъ болесть ляе. *Дѣте което има диарея, почне да* льа́е. МСб. XIII. 251.

М. м. *м.*

Ма, съкратено вм. **ма́йко** или **ма́йци;** казватъ го въ Търново. *Да́і,* ма, *дж ти убуіѫ га́шти.* МСб. XVI—XVII. 403.

***Маане́.** *с. ср. Т.* Мане, пѣене пѣсень. Иреч. Княж. Бълг. II. 33.

***Ма́ало** (Велесъ), *с. ср. Т.* Махала. *Но́кьта ко́га кье се ро́ди змеі, кье ви́кнат от по кукьите, от* ма́олото, *двана́ісе девоі́чиньа да му при́готват ко́шула, да го о́блечат.* МСб. XII. 161.

Ма́вамъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* Махамъ, удрямъ, бия.

***Мави и мавия́,** *пр. неизм. Т.* Синь, модъръ. *Облекол джубе од* мавиа *чоа.* МСб. XIII. 151.

Ма́вна, ешъ,—налъ (Прилѣпъ), *гл. д свър.* Да украдна, да открадна. *Марифетлиіата чирак од арамиіата цел ден беш одил по камилата и никако не му падна на рака за да му іа* мавнит *камилата; голема мака му беше на арамиічето, оти да не може да іа укради.* МСб. XI 113.

Ма́вца, *с. ж.* Мазь. *Отъ глуфче меше полно съ* мавца. Милад. Сб. 365. стр. 264 п.

Мага́рецъ, *ум. м.* Магаре. *Майка ти ко́за, башта ти ярец, брат ти по а́нец, сестра ти ма́чка, а ти магарец.* Любен. Самовили. 53.

Мага́решка халва́ (с. Плѣвня—Драмско),

с. ж. Раст магарешки бодилъ, когото магаретата много обичатъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Магарешки сливи (Стара-Загора, Врачанско, Велесъ). *с. ж. мн.* Бардачка слива. МСб. XIV. 205. XX. Велес. 37.

Магарешко трѣне. 1) Раст. *Xanthium spinosum*, бѣло трѣне, магарешки трънъ, бодилъ, казашки бодилъ, бутракъ, холера. МСб. XIV. Науч. отд. 43. Ловечъ. 2) Раст. *Onopordon acanthium*, бодливо трѣне, магарешки бодилъ. МСб. XV. Науч. отд. 47, Търново, Горна Орѣховица. 3) Раст. *Carduus nutans*, магарешки бодилъ. МСб. XIV Науч. отд. 40, Ловечъ.

Магарешни сливи (с. Изворе—Пловдивско), *с. ж. мн.* Магарешки сливи.

Магаросамъ, *гл. свър.* отъ **магаросвамъ.**

Магаросвамъ (да магаросамъ), *гл. д.* Наричамъ нѣкого магаре, думамъ му магаре. МСб. XVI—XVII. 405, Търново: **мжгжросвжм.**

Магаросване, *с. ср.* отъ **магаросвамъ.**

Магартия (Търново), *с. ж.* Магаретия, магарещина. **Мжгжртиiти** *нж тос свьат ни сж ina тъурлийж ки!* МСб. XVI — XVII 405.

Магаруша, *с. ж.* Магарица. *Я мор жено* **магарушо?** Янковъ, Сб. 142.

Магарякъ (Рѣхово), *с. м.* Кърчетало на воденица.

*****Магеръ,** *с. ж. Гр.* Готвачь, ахчия въ монастирь. ПСп. 64. 537.

Магйошникъ (Тетово), *с. м.* Магесникъ. ПСп. 39. 420.

Маданище, *с. ср.* 1) Маданъ, видня, вигня, пехца, самоковъ. 2) Мѣсто, дѣто има или дѣто е имало маданъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 253 и II. 448 и 595.

Мадежъ (Виднпъ) *с. ж.* Бенка. ПСп. 65. 157.

Маджаркиня, *с. ж.* Раст. и плодъ бардачка слива. МСб XIV. Науч. отд. 25, Ловечъ; XIV. 205, Врачанско; Наука. II. 82.

Маджесамъ, *гл. свър.* отъ **маджесвамъ.** Да магйосамъ. — **санъ,** *прич. стр.* Магйосанъ *Разбира отъ нагазено загубено, крадено,* **маджесано** *и пр.* Любен. Баба Ега. 53.

Маджесвамъ (да маджесамъ), *гл. д.* Магйосвамъ.

Маджесване, *с. ср.* отъ **маджесвамъ.** Магйосване.

Маджия, *с. ж.* Магия. **Маджии** *му са, живак му напратено.* Любен. Баба Ега. 28 и 57.

Маджуцене, *с. ср.* отъ **маджупя.** Биене, мѣшинене.

Маджупя, иш,—нилъ, *гл. д.* Бия, дървя, мѣшиня. *Шж тж* **маджупжт.** МСб. XVI—XVII. 406.

Мае, вм. **мале, майко.** Безсон. пѣсн. 36 стр.

Маело, *с. ср.* Маежъ, бавежъ *Тo плетьянту i гульяму* **мжжло.** *Мнóгу* **мжжло** *йимж ф тжс рáбутж.* МСб. XVI — XVII. 405, Търново.

Маждекамъ (Врачанско), *гл. д.* Гнявя, гнякся. МСб. XIV. 205.

Маждекане, *с. ср.* отъ **маждекамъ.** Гнявене.

*****Маждракъ,** вм. **мъздракъ.** Врачанско, МСб. XiV. 205.

Маждрявка (с. Новаково—Конушко), *с. ж.* Раст. *Fraxinus Ornus.* **мждрянъ, маждрянъ,** осенъ, ясенъ. ПСп. 62. 127.

Маждрянъ (Старо-Загорско), *с. м.* Раст. маждрявка. ПСп. 51. 344.

Мажлецъ, мажь (Велесъ), в. **мжжлецъ, мжжъ.** МСб. XX. Велес. 37.

Мазнене, *с. ср* отъ **мазня.** Гладене, равнене.

Мазноглавъ, ва, во (с. Гърничища — Велешко), *пр.* Който има мазна глава, уплескана глава. *Бунджóглави рабóтиле,* **мазнóглави** *iале.* МСб. XII. 233.

Мазня, ишъ,—нилъ, *гл. д.* Гладя, равня.

Иди си в гора зелена,
Та отсечи габровица,
Ни iа кастри, ни iа *мазни.*
ПСп. 48. 982.

Майки (Велесъ; **маiкьи**), *с. ж. мн.* Така казвать за злитѣ сжщества: самовили, юди, нави и др., кога не искатъ да споменатъ името имъ; майчички *Тüiа* **маiкьи** *гьи мáчат улáвите, сос тüiа* **маiки** *збóруiаш, кога збóруiат сами или кога вúкаат.* МСб. IX 131. „*За на добро да ги върти Господъ навите*", *като доде разговоръ за тѣхъ, стараятъ се да избѣгватъ името имъ и ги наричатъ* „**майки**". Солунски Книжици. III. кн. 50 и 51. стр.

Майлникъ (Родопитѣ), *с. ж.* Мѣхъ отъ сурова кожа за държане въ него мая, сирище въ по-голѣмо количество. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 46.

Маймузъ (Велесъ) *с. м. Т.* Махмузъ, мамузъ. *Ти го гдараш со* **маiмузи** *да вжрви напред тоi тентисуе назат* МСб. XVI—XVII 231.

Майо, *зв. п.* отъ **майка.** Мае, майко. Илиевъ, Сб. I. 334.

Майовица, майойца, *с. ж.* Риба отъ рода на *Salmo fario* въ Охридско езеро; ловятъ я прѣзъ мая, когато е цѣлоикрена, пълна съ икра. Е. Спространовъ. Библиотека. XVIII—XX. 44.

Майосамъ (да се), *гл. свър.* отъ **майосвамъ се.**

Майосвамъ се (да се майосамъ), *гл. об.* Излизамъ нѣйдѣ вънъ съ ядене и пиене да посрѣщна и прѣкарамъ първи май; мая се. *Де ще идем да се* маiосаме?

Майосване, *с. ср.* отъ **майосвамъ се.**

Майотене, *с. ср.* отъ **майотя се.** Маене, размайване.

Майотя се, ишъ се, — тилъ се (Търново), *гл. об.* Мая се, размайвамъ се, бавя се. *Кякó сж* мжiотиш цьáл чáс пу чушмжтж? МСб. XVI—XVII. 405.

Майски брѣмбаръ. Насѣкомо *Melolontha vulgaris* (Научно). ПСп. 59. 763.

Майски червей. Живина *Meloe proscarabaeus* (научно). ПСп. 59 770.

Майсъ (Банат. българе), *с. м.* Топено свинско сало. МСб. XX.

Майча (Търново), *с. ж.* Майка. **Мáiчж** *у вас ли i? Iилá, мáiчо, дъ ѭдем!* МСб. XVI—XVII. 403.

Майчимски, ска, ско, *пр.* Майчинъ. Илиевъ, Сб. I 171.

Майчина душица. Раст. *Thymus serpyllum,* бабина (марина) душица, дива мерудия, дива чубрица, мащерика, мащерица, мащерка, мащрика, материка, матерка. маторъ, махра, овчарска мерудия, овчарски босилякъ, риганина, шапово биле, ябълкиня, яребичина. МСб. XXI. Явашовъ. 24.

Майчинъ, в **бащинъ и майчинъ.**

Майчички (Воденъ), *с. ж. мн.* Майки. „*Сестрички,* майчички" се наричатъ самовилитѣ. Солунски Книжици. III кн. 51 стр. бѣл

***Маказъ, зе,** *с. м. Т.* Двѣ дървета въ покрива на кошъ за храна. сключени като ножици; ножици. МСб. XVIII. 27.

***Макамъ,** *с. м. Т.* Напѣвъ; хубаво пѣяне. *Не хоротува. а* макáмъ *пѣе.* Бълг. Сбир. XIV год. 14 стр.

***Макарони,** *с. ж. мн. Ит.* Тѣстяни пржчки цѣви за ядене като ювка. Иреч. Княж. Бълг. II. 140.

Мако, *междом.* 1) Показва очудване съмнение. **Макье,** *вера! Амá ти ште дóiдеш!* **макье!** 2) Ами. *Ште доiдеш ли да идем на шкóльо? —* **Макье,** *че нема да бегам, еми ше вржна да ме бие учительо!* Врачанско, МСб. XIV. 205.

Макеница (Велесъ), *с. м.* Мжтеница. МСб. XX. Велес. 37, **макьеница.**

Макленъ (с. Поганово), *с. м.* Дърво *Acer reginae Amaliae Orph.;* отъ него правятъ лжжици. ПСп. 63. 230.

Маклищавъ, ва, во (Софийско), *пр.* ? *Едно мѣсто, низско и мучурливо* **маклищаво.** МСб. IX. 175.

Макъ, *с. м.* Животно биволъ; малакъ. ПСп. 9. 111.

Макюна, *с. ж.* Майчичка, мамнуша. **Макьуна** *друга,* прилична съ нѣщо на майка си. МСб. XXI. Трънско 61.

Макя, *с. ж.* 1) Майка. *На* мáкьа *му велú и говóри. Еднóш ма ќе* мáкьа *ми ръждáла.* ПСп. 43. 142 и 147. 2) Двоенъ братвиилъ класъ; матка, клещакъ. МСб. XI. 73

Мала (Казанлъкъ), *с ж.* ?
Лѣкуватъ гърлото съ мала, *наточена въ лимонена вода.*

Малаешъ, *с. м.* Раст. водна тиква. МСб XXI. Явашевъ. 12.

Малай (Банат. българе), *с. м.* Кукурузно брашно; просеникъ. МСб. XX.

***Малакофъ,** *с. м. Т.* Тънъкъ обржчъ въ политѣ на фустанъ, да сѣди той отворенъ; самиятъ фустанъ; фижмы, руски.

Малвица, *с. ж.* 1) Дръндобийски токмакъ; кнекъ, кникъ. МСб. XVIII. 196. — 2) Голѣмъ дървенъ чукъ, съ който кжцарь набива обржчето на сждъ. Тамже. 188

Малецокъ, цка, цко (Велесъ), *пр. смѣкч.* Маленки. **Малецко** *дéте кóга рáзлава прет свет, трéбе сéкоi да го нáплука, оти се урочýело.* МСб. VII. 128

Малечко (Велесъ). като *с ср.* Новородено дѣте; малко. иънинко. *Вечно нека вú ќе* малéчкото! *Вечно нека тú ќе* малéчкото, *ама дó реда Гóспот да те мúлуе со мáшко!* МСб. XIV. 173.

Малечковъ, ва, во, *пр. смѣкч.* Малечки, малецокъ маленки. Трудъ. I. 717.

Малешина, *с. м.* Малко моиче помощникъ на овчарь въ Родопитѣ; карачерче. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 8.

***Малие-сандъгж,** *Т.* Ковчежничество. МСб. XV. Науч. отд 384.

Малка лисица. Пеперуда *Vanessa urticae.* ПСп. 60. 860.

Малой, *пр.* Форма отъ **малъ, малъкъ.**

На сéджаде от кáдифе пéрниче,
Па пéрниче *мáлоi* моме спиеше.
Велесъ, МСб. X. 34.

Църкфа мéти *малýi* моме,
Со два страка босилкои.
Прилѣпъ, ПСп. 48. 986.

Ако сакаш милу́ване
До́йди, лудо, на́ вечера,
На́ вечер е *малой* моме
Ми́ло драго милу́ване.
ПСп. 62. 14.

Гл. и МСб. XX. Науд. отд. Д. Мирчевъ. 22 и XX. Велес 37.

***Малсайбия и малсейбия,** *с. м. Т.* Господарь, стопанинъ на нѣщо. Иреч. Княж. Бълг. I. 234 и II. 560.

Ма́лчанъ, на, но, *пр.* Малъкъ. **Ма́лчжнж** *ли і мума́!* **Ма́лчжн** *двор ійимат, жмй й іошти мьа́сту прику́пил.* МСб. XVI—XVII. 403, Търново.

***Малъ,** *с. м. Т.* Стока, имотъ, имане. *Останал Найден да юде мало на търговецо.* МСб. VII. 175.

Малюга, *с. ж.* 1) Глава, топка на нѣщо. *Суровица на края съ* малюга *колко главата ти.* 2) Дървенъ токмакъ, чукъ, тежъкъ колкото да може самъ човѣкъ да го дига и слага.

Ископаіте ду́пка до коле́на,
Па туре́те ба́новики Петар;
Сас земьа́ му нодзе́те за́гните,
Сас *мальу́ги* ка́менье на́бите!
МСб. XVI—XVII. 157.

Ма́менка, *с. ж* Мамка, мамичка *Ха́іде* **ма́мьжнко,** *ма́ма шж си гу зе́ми. Іилж,* **ма́мьжнце,** *при менкж!* МСб. XVI—XVII. 403.

Мами-карва́нка. Звѣзда керванка, лъжикерванъ. *Ой дзвездо, дзвездо,* **мами-керва́нко!** ПСп, 48. 979.

Мами́лка, *с. ж.* Дупка, яма, прикрита отгорѣ съ нѣщо за мамене. *Тоі па́дна в* **мами́лката.**

Мамячки, *с. ж. мн.* Жени магесници, които знаятъ да примамватъ млѣкото на чуждия добитъкъ. МСб. XII. 152.

Ма́на (Бургазко), *с. ж.* Греда, баския. *Лесну се га́льжт мо́мите, мжчно се дьа́лжт* **ма́ните.** МСб. X. 29.

***Мана́финъ и мана́фъ,** *с. м. Т.* Анадолски турчинъ. *Черни* **мана́фе и мана́фци.** Безсоп. пѣсни.

Ма́нгупъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Черенъ човѣкъ; манго. Изв. Слав. Семин. II 298.

Мангуръ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* 1) Дърво, което скача диканата съ хомота; диканерликъ. 2) Връзалка, съ която връзватъ куче. Съобщилъ Ап. Гяуровъ.

Мангълѣкъ (с. Смѣдово), *с. м.* Раст. мангуна. ПСп. 51. 341.

Мандаха́рамъ (Търново), *гл. д.* Кандилкамъ. МСб. XVI—XVII. 405, **мжнджха́ржм.** *Гледаше гж въ очитѣ и* **мандахараше** *бринкитѣ на въжето съ левата си ржка.* Трудъ. I. 458.

Мандаха́ране, *с. ср.* отъ **мандаха́рамъ.** Кандилкане.

Мандахара́ница, *с. ж.* Мандахаране. Чолак. Сб. 77.

***Манджалѣкъ и манджулу́къ,** *с. м Т.* Уредъ, съ който коларь свива спицитѣ, та ги вглавя въ хватоветѣ на наплатитѣ; свивачъ. МСб. XVIII. 186. *Съ* **манджулукъ** *да го вдигашъ, не става.* В „Вечерна Поща“ 1226 бр.

Мандзара, *с. ж. мн.* Коза млъзница оставена съ шилци или съ овце йозъ да се доп за благиня на овчаритѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 62.

Мандрѣсамъ (Врачанско), *гл. д.* Бия. *Куту шти доіда там, па куту шти* **мандрсам,** *та нема да помислиш да праіш тва оште един пжт.* МСб. XIV. 205.

Мандрѣсане, *с. ср.* отъ **мандрѣсамъ.** Биене.

Ма́не, *вм.* **мале,** майко. *Янкж си мами думжши: Мор* **мане,** *мор старж* **мане!** ПСпБр. V—VI 207; Янковъ, Сб. 16.

Мании, *с. ж. мн.* Пѣсни, които пѣятъ въ Кюстендилъ на обичая мартифа. Чолак. Сб. 104 стр. ПСп. 23, 935.

Мани́йникъ, *с. м.* Сждъ, мѣсто, дѣто изтършатъ ситнежъ отъ въглье. *Той бѣ цѣлъ казанджия, а не като мене само оморголовенъ въ* **манийникътъ.** П. Р. Славейковъ, ПСп. 15 332.

Мани́къ, *с. м.* Една порода куче много малко; миникъ.

Мани́нка, *с. ж.* Така прѣди врѣме въ Търново сж викали на бащова и майчина майка; баба, стара майка. МСб. XVI—XVII. 405.

Манио́свамъ (да манйосамъ), *гл. д.* Маносвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 27. *Тоа джж с слнцето ше* **маньо́са** *буста́но.* Врачанско. МСб. XIV. 205.

Мани́стенъ, на, но, *пр.* Направенъ отъ маниста. **Манистен** *гердан.* МСб. XXI. Трънско. 19.

Ма́нко (Орѣховско), *нар.* Малко, мацко. МСб. XIII 251.

***Мано́вилъ,** *с. м. Гр.* Манофелъ, манофилъ, нѣкогашна женска бѣла дрѣха, навезана около пазвитѣ и по политѣ съ червени и жълти конци.

Воівódо, воівódо,
Іа чу да те у́знем,
Ама да ми на́ідеш.
Од бел мак *мано́вил,*

Од ру́жа кошу́лька,
Од тренда́вил ка́іца.
МСб. XXI. Трънско. 45.

Ста́но Іа́но, цръвена́ іа́буко,
Омиле́ ми твоіа́ убавиньѐ,
Бел *манбвиль* те́нкье полови́не.
МСб. XXI. Трънско. 53.

***Мансу́пъ,** *с. м. Т.* Служба, чинъ. *Да го настанятъ пакъ на* **мансупъ.** МСб. XV. Науч. отд. Слав. 22. *Речениятъ светецъ миналъ още на единъ* **мансупъ,** *станалъ и патронъ на казанджийския еснафъ* П. Р. Славейковъ, ПСп. 16 67.

***Ма́нта** (Врачанскитѣ села), *с ж.* Антерия или друга каква да е дрѣха, която се носи въ града. МСб. XIV. 205.

Мантажъ, *с. м.* Остригана вълна отъ кожи толуме за масло. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 68.

***Ма́нтия,** *с. ж. Гр.* Почтителна горна дреха. *Има ли пра́зна килі́я и калу́герска* **ма́нтия?** Илиевъ, Сб. I. 292.

Манторка, *с. ж.* Мантарка. МСб. XVIII. 74.

Ману́ка (Софийско), *с. ж.* Манунка (?).

Свили се хали, ветрове,
Дрънпали Ради *манука,*
На Илко червен подкапник.
МСб. IX. Науч. отд. 422.

Мануна (Софийско), *с. ж.* Нанизъ, герданъ, носенъ на челор. МСб. XVI—XVII. 123,

Кату ште д идеш надоле,
Нешту да ти порачам:
Да ми купиш немцило,
Да си немцам *манунa.*
МСб. XIII. 31

Мара́, *с. ж.* Приказно страшилище; марой, марокъ, вѣда, сѣнище ПСп. 43. 94.

Ма́рала. Въ изрѣчение: *та́рала ти* **ма́рала,** казватъ нѣкому въ Трънско кога приказва празни работи· МСб. XXI. Трънско. 63

Марамýнка (Казанлъкъ). *с. ж.* Мравунка. *Га излезѫт* **мѫржиу́нкити,** *шѫ вали дѫш.* МСб. XVI—XVII. 220.

***Мара́шъ,** *с. м.* 1) *Т.* Пазаръ. 2) *Лат.* Застарѣло и запустѣло лозе; нерѣзина. ПСп 65. 647. — *Мараши, марашане.* жителитѣ на двадесетина села между Искъръ и Осъмъ. Иреч. Княж Бълг. I. 67.

Маргаза́, *с. об.* Опакъ, капризенъ. *Хѫмѫ* **мѫргѫза́** *си би́л іи ти́.* Търново. МСб. XVI—XVII. 405

Маргазу́вамъ (Търново), *гл. ср.* Владамъ се като опакъ, бивамъ опакъ, капризенъ, маргаза; бѣснѣя, лудувамъ, салмувамъ. МСб. XIII. Науч. отд. 460. *На́шту дети ни* **мѫргѫзу́вѫ** *кѫ́ту тебьѫ.* МСб. XVI — XVII. 405.

Маргазу́ване, *с. ср.* отъ **маргазу́вамъ.**

Мардо́самъ, *гл. свър.* отъ **мардо́свамъ.**

Мардо́свамъ (да мардо́самъ), *гл. д.* Мамя, лъжа, лъготя, лъгоча, лъгосвамъ. *Ко мѫ* **мѫрдо́сваш?** *Ни* **мѫрдо́свѫі** *свитѫ́ сѧс лѫжи́.* Търново, МСб XVI—XVII. 405.

Мардо́сване, *с. ср.* отъ **мардо́свамъ.** Лъготене.

Маре́ниче, *с. ср.* 1) Раст, *Veronica Anagallis,* маремъ. МСб. XIV. Науч. отд. 50. Ловечъ. 2) Раст. *Lythrum salicaria.* МСб, XXI. Народна медицина. 20.

Маре́мовъ корень. Раст. *Thalictrum aquilegifolium,* обичниче, демиръ-бозанъ, желтениче, ревничавъ буренъ МСб. XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ. 4.

Маре́мъ. — 3) Болести *Tumor abdominalis, Neoplasma,* буцп въ корема; дертъ, расъ. МСб. XXI. Народна медицина. 19 *Да извада* **марема** *от седемдесет жили, да го пратьа в поле широко, там врѫх да избие.* МСб. XI 90. Троянъ. 4) Раст. мяремиче въ първото знамен. 5) Раст. *Adonis vernalis.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 4. Съ това растение лѣкуватъ и самата болесть *маремъ* — отокъ на стомаха

Ма́ренъ. — Нѣкакво приказно зло сѫщество, срѣща се по́-често въ клетвитѣ. *Убил те* **ма́рен** *проро́ку!* Кълне майка ревливото си дѣте. Любен. Самовили 56. **Ма́рен** *да те убие! Убил те* **ма́рен,** *да би те!* Дупничко. МСб. X. 202. *У,* **ма́рен** *ги удри́л!* Щипъ, МСб. XI. 108. **Ма́рен** *те уби́л! Че те уби́е* **ма́рен!** МСб. XXI. Трънско, 63.

Марина (с. Галичникъ—Дебърско), *с. ж. съб.* Стари нехвелни овце; марии. ПСп. 61. 335.

Мари́я, им. соб. женско *Огняна* **Мари́я,** св. Богородица. ПСп. 9. 129.

Ой юбава *Огняна Мари́я!*
Каде́ пойде, каде́ че да идеш?
Отговара *Огняна Мари́я*
Че да идем при милаго Бога,
Да си зема йот Бога ключе́ве,
Да заклюпим не́бо и о́блаци.
Кю́стендилско, ПСп. 12. 116.

Ни́то гѫ́рми, ни се зе́мя тре́се,
Ни́то ста́до за ягништа бле́іе;
Ту́ку пла́че *Огна́на Мари́я*
И сос не́я света Магдалина.
Горна-Джумая, Илиевъ, Сб. I 322.

Марли́въ, ва, во (Банат. българе), *пр.* Противно на *немарли́въ*; трудолюбивъ. **Марли́вніа** *чельек ра́боти. Учети се* **марли́во.** МСб. XX.

Мармари́ца, *с. ж.* Мърмърица, бъбрица.

Марой, *с. м.* 1) Бухалакъ. МСб. XV. 186, Котелъ: **мжрóі.** 2) Мара́, марокъ, вѣда сѣнище.

Маро́свамъ (да маро́самъ), *гл. д.* Направямъ нѣщо лошо на нѣкоя Мария. МСб. XVI—XVII. 405. Търново. **мжро́свжи.**

Марта́ки, *с. м. мн.* Капрули мартаци. МСб. XIII. 252.

*****Марталóгъ**, *с м. Гр.* Запчия, заптие *Не видóсте Дински* **марталóзи.** Пиротско, МСб. X. 48.

Марта́шки, шка, шко, *пр.* отъ **марта́къ.** **Марта́шки** *пирóн*, голѣмъ, цигански пиронъ.

Ма́ртеничe, *с ср.* Назъвание на коте, око тило се прѣзъ марта. *Туй коте тиквениче, не е* **мартеничe.** П. Р. Славейковъ, Притчи. II. 176.

Ма́ртини пера́. Перушина отъ кокошка, заклана на малка коледа; съ нея лѣкува лехуса, кога се изтрави или ра́зболѣе отъ самодивска болесть. МСб. XXI. Народна медицина. 48.

Мжрти́ния (Охридъ). *с. м.* Празникъ 14 априлъ. *Срещу „свети* **Мжрти́ніа**“ *връзватъ устата на вълцитѣ и запотватъ млѣко, за да не им го ма́мет млекото от óвците*“ *Свети* **Мартиния** *билъ гурбетчия.* МСб. XVI—XVII. 31.

Ма́ртинци, *с. м. мн.* Днитѣ оть 11 до 13 или до 17 ноемврия; вучлеци; в. **мрати́нци.** ЖСт. I. 60; ПСп 41. 986.

Ма́ртиничe, *с ср.* Раст. бѣло копи́то. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 62, Трънско.

Марти́някъ, *с. м.* Мратинякъ, кокоша слѣпота. ПСп. 41. 986.

*****Ма́рторъ**, *с. м. Гр.* Мартиръ, свидѣтель. *Мене викат да им бждем* **мартор.** МСб. XVIII. 143.

Мартури́свамъ (да мартури́самъ), *гл. ср.* Мартирисвамъ. *Иде та* **мартури́са** *на лъжъ за сьсѣдина своего* МСб. XVI — XVII. Науч. отд Любл. ржк 308.

*****Ма́са**, *с. ж.* Столъ за слагане на него нѣщо; асталъ.

*****Маса́тъ**, *с. м. Т.* Желѣзо, съ което се точатъ. охващатъ ножове *Загладu си ношчето на* **маса́т** *и на огнило* ПСп. 23. 906.

Ма́ска, *с. ж.* Мъска, муле.

Маскаленъ, на, но, *пр.* ?

Седи ми керко ми ходишъ,
Дребна е роса заросло,
Ке ти истопе саята,
Саята *маскалѣна.*
Верков. песме. 43 стр. 34 п,

Маслакъ, *с. м.* Оклама на водопроводъ. МСб. XV. Науч. отд. 144.

Ма́сленикъ, *с. м.* Сждъ за държане въ него масло; масленица, зехтинликъ, шарлаганликъ. Трудъ. I. 525.

Ма́сленичe, *ум. ср.* отъ **ма́сленикъ.**

Ма́сленъ камикъ. Камикъ стеатитъ. Самоковъ, Иреч. Княж. Бълг. II. 487.

Ма́слинки (Велесъ). *с. ж. мн.* Плодътъ отъ питомна върба. МСб. XX. Велес. 38, **ма́слинкьи.**

Мастаки́йче (с. Орѣхово—Родопитѣ), *с. ср ?*

Бжркни, та и́звади,
Нóхче *мастаки́чеа*,
Та си ми ра́спури,
Муса́ Кеасеажи́еа.
МСб. XVI—XVII. 177.

Мастапа́лъ, *с. м.?*
Даватъ ѝ да пие рязтворъ отъ **мастапалъ.** XXI. Народна медицини 63, Горно-Орѣховско.

*****Мастúя**, *пр. неизм. Т.* Мъсти́я, мазникъ, матара́. *Харна* **мастúя** *е!* МСб. X. 186.

Матара́ (Търново), *с. ж.* Мастия, мъстия. *Гиди́* **мжтжрж́** *нння!* МСб. XVI — XVII. 406.

Ма́тарица, *с. ж.* Маторица ПСп. 41. 955.

Матѐлка, *с. ж.* Буталка, бутало, бучка, **мжтелка.** МСб. XVIII. 88.

Ма́тенъ, тна, тно, *пр.* Мжтенъ. *Го вела* **ма́тната!** *Их, што чóвек е, да го вземе* **ма́тната!** МСб. XX. Велес 38.

Ма́терина (Срѣднитѣ колиби — Еленско), *с. ж.* Имотъ останалъ наслѣдство отъ матерь, майка. МСб. XVI—XVII. 403.

Матиха́рамъ (Врачанско), *гл. д.* Махамъ, клатя увиснлитѣ си крака. *Не мош ли да стоиш мирно, еми си* **матиха́раш** *такова краката.* МСб. XIV. 205.

Матиха́ране *с. ср.* отъ **матиха́рамъ.**

Ма́таца. — 2) Братилъ класъ на нива: царь на нива, богова брада. Бълг. Сбирка. X год. 159 стр.

Ма́торка, *с. ж.* 1) Раст. *Thymus himifusus. Brnh.* ПСп. 62. 132. Рилски манастиръ. 2) Раст. *Melissa officinalis*, матечина. матичина, пчелнокъ, плелякъ. ПСп. 61. 347. Паланка—Македония.

Ма́торникъ, *с. м.* Маторецъ, маторъ.— *Ку-*

рі́сд'орянъ, тоѕъ маторникъ въ познаваніето на рѫботи-ти. В. „Македония„ отъ 29 март. 1869 год. 18 бр. 1 стр. 2 стл.

Ма́тра (с. Бистрица—Софийско), *с. ж.* ?

> Цар ми Сте́фан вече́раше;
> Што му бе́ше вече́рата?
> —Ца́рска *ма́тра*, мрена́ ри́ба,
> Долнове́мско бело́ гро́здье,
> Царогра́дско добро́ ви́но.
> МСб. III. 8.

Матрагну́вамъ (Търново), *гл. ср.* Свивамъ се на мѣстото си и си мълча; върша си работата мълкомъ. МСб. XVI — XVII. 406, мѫтрѫгну́вѫм си.

Матрагну́ване, *с. ср.* отъ **матрагну́вамъ** си.

***Матра́къ,** *с. м. Т.* Тояга.

> Цржна вуна вла́чеше,
> Пу. . . .ну ска́чаше
> От пра́к на пра́к
> Та на дедин *матра́к*.
> Любен. Самовили. 55.

Маха́лникъ, *с. м.* Бирникъ, кабакчия, кабзамалинъ, капзумалъ, чари-башия. ПСп. 62. 621. бѣл.

Ма́хало (Прилѣпъ, Велесъ), *с. ср.* Маало, махала, махла. *Секое* маало *си имало и една цярква.* МСб. XV. 112.

Махии, *с. ж. мн.* На покривъ на кѫща прѣпрѣчени греди, връхъ които лежатъ мартацитѣ. Трудъ. I. 72.

Махла́, *с. ж.* Махала, махало, маало. Безсон. пѣсни. 99.

***Махлебаши́я,** *с. м. Т.* Глава, началникъ на махала.

Махлели́я, *с. м. Т.* Махаленецъ.

***Махмудне́,** *с. ср. Т.* Махмудия, жълтица, вървѣла отъ 90 до 104 гроша. ПСп. 65 436.

Мацало́къ, *с. м.* 1) Мацокъ. 2) Наплескано, намацано, нечисто, мърсотия. *Кѫкви́ сѫ тес* мѫцѫло́ци *пу дѫски́ти?* Търново. МСб. XVI—XVII. 406.

Маца́нкйо, вци (Врачанско), *с. м.* Нечистникъ. МСб. XIV. 205.

Маца́нъ, *с. м.* Мачокъ, котуракъ, мачъкъ. *Іедну́ш* маца́н, *дели́* маца́н, *намисли́л да и́ди у аджиля́к.* Маца́н *казу́е слово на пога́нците.* МСб. X. 155, Царибродско.

Ма́цка, *с. ж.* Маца, мачка, котка.

Ма́цко (Орѣховско), *нар* Малко, манко, машко.

Мацо́къ, *с. м.* Каль, ка́лища, разкаляно; потекли води, калища отъ дъждъ, отъ снѣгъ; мацалокъ, водурлякъ.

Ма́ча би́лка (с. с. Германъ, Бистрица — Софийско), *с. ж.* 1) Раст. котешка опашка. МСб. XXI. Явашовъ. 26. — 2) Раст. кеди́оту́. Тамже. 25.

Ма́чава ма́кя. Мащеха майка. *Іа си́гома́ на ма́къу* ма́чаву. МСб. XXI. Царибродско. 10.

Ма́ча трѣва́ (с. Бистрица—Софийско), *с. ж.* Раст. дѣлянка. МСб. XXI. Явашовъ. 50.

Мачѐтини, в. **мѫчетини.**

Мачу́чка, *с. ж.* Главулекъ, топка, токмакъ на тояга; джопъ. *Куту та у́дара съ* мачу́чката *по главата, та ше са пржсне.* Врачанско, МСб. XIV. 205.

Мачѣкъ, *с. м.* Мацанъ. *Іедну́ш вепжр, мечка и вжлк чу́ле, дека* мачѫкѫт *има́л по-голему́ си́лу оди њи.* Царибродско, МСб. X. 157.

Ма́щерица (с. Бѣлица — Кичевско), *с. ж.* Раст. Майчина душица. ПСп. 61. 351.

Мащени́я (Брѣзово — Пловдивско: мѫштенііа), *с. м.* Кочъ, който още пърца.

Ма́я се, ишъ се (Търново), *гл. възвр.* Ма́йосвамъ се. *Хо́дихме да се* маім. *Тѫз гудинѫ сѫ* ма́ѭх *в гурѫтѫ.* МСб. XVI — XVII. 403.

Маясълли́вче (Ловечъ), *с ср.* Раст. *Siderites montana,* маясълче. МСб XIV. Науч. отд. 54.

Маясѣлче, *с. ср.* 1) Раст. маясълливче. 2) Раст. *Teucrium Polium,* в. **бѣла горчи́вка.** МСб. XXI. Явашовъ. 29 и 30. Разградско. Съ това растение понѣйдѣ лѣкуватъ болесть *маясълъ*—хемороиди, в. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 75.

***Маясѣлъ.** — 2) Болесть *Eczema, Psoriasis,* гребъ, су́гребъ. МСб. XXI Народна медицина. 22. — 3) Раст. *Seseli tortuosum.* МСб. XXI. Явашовъ. 47. с. Сарѫ́-Гьолъ, Варненско. 4) Раст. *Agrimonia odorata Mill.* ПСп. 65. 677.

***Маясѣлъ-оту,** *Т.* Раст. бѣла горчивка.

Мги (Врачанско), *мѣст.* вм. **имъ.** *Даі* мги *парите, да не доаждам веке.* МСб. XIV. 205.

***Мегданджи́я,** *с. м. Т.* Който дѣли мейданъ, който се бори съ неприятель; казва се и за конь.

> Си за́игра ко́ня *мегда́нджия*,
> Прескочи́ло три зла́тни ко́чии,
> Си о́тиде во Ка́мнена гра́да.
> с. Тресанче—Дебърско, Илиевъ, Сб. I. 126

Мегдански́ влакъ. Мрѣжа като сакъ за ловене риба въ Охридско езеро: слѣпо влаче. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 47.

Мéгу, *прѣдл.* Между, мегю. Горна-Джумая, Илиевъ, Сб. I. 311.

Мéгя, *с. ж.* Межда, с. Тресанче — Дебърско.

Трéва си пáса пóкрай *мегите*
Вóда си пия по речúшчата,
Плáдне плáднува пóкрай стрéите.
Илиевъ, Сб. I. 273.

Мéданица (Ново-Село—Видинско), *с. ж.* Муха пчела; медунка. МСб. XVIII. Науч. отд. 503.

Меджá (Берковско) *с. ж.* Межда. *Ми тýрамо* **меджýту** *на полето áде доíдú ти по межьу нас да тýримо по áрно* **меджьýту** Царибродско. МСб. X. 156, XIII. 252.

***Меджидиé**, *с ср.* и **меджидия́**, *с. ж. Т.* Турска пара златна и сребърна; златната вървѣла отъ 100 до 120 гроша, а сребърната, наречена *бѣла* **меджидия́**, отъ 21 до 26 гроша. ПСп. 65. 436.

Мéдине (Прилѣпъ), *с. ср.* Раст. *Impatiens Balsamina*, кана-чичекъ, къна-чичекъ, кънатъ-чичекъ, мике́, ни́жи-сламка, сусами́ка. ПСп. 61. 356.

Мéдйовъ, **ва**, **во**, *пр.* Меденъ. **Мéдйово** *каче кой úма, се че си олúже прсто.* Любен. Самовили, 41.

Медли́ка (Търново), *с. ж.* Сладка роса, която избива по трѣвитѣ и листата на дърветата утрень между Илинденъ и Кръстовденъ. МСб. XVI—XVII. 403.

Мéдниче (с. Калфа-Дере, Разградско), *с. ср.* Раст. *Lithospermum purpureo-coeruleum*, великденче. МСб. XXI. Явашовъ. 30.

Мéдóвина, *с. ж.* 1) Питие, изварено отъ пити съ меда имъ; вода, съ която сѫ оплакнали пити медъ, та слади. Копривщица. *И си пият блага* **мéдовина.** МСб. XVIII. 58. — 2) Ракия, подсладена съ медъ; сладка, блага ракия. Тамже. 57.

Медýнка (Банат. българе), *с. ж.* Пчела, меданица. *Рузак* **медýнки.** МСб. XX.

Медýнче, *с. ср.* Раст. *Pulmonaria mollis Wolf.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 77, Трънско.

***Межá**, *с. ж. Т.* Межия, меджия, тлака. МСб. IX. 31, 32 и 33.

Межáрь (Ловчански помаци), *с. м.* Който работи нѣкому межия, било на полето, било въ кѫщи. ПСп. 57. 586.

Междулéци, *с. м. мн.* Междини между зѫбитѣ на бърдо. Иреч. Княж. Бълг. II. 96.

Межéрка, *с. ж.* Която работи нѣкому межия, в. **межáрь.**

***Межия́**, *с. ж.* Обща помощь съ работа нѣкому било за съграждане на кѫща, било за полска работа; межа; в. **меджия́.** ПСп. 57. 586.

Межóвникъ (Чепеларско). *с. м.* Който е отишълъ на межа, на тлака. *Който гощава най-добрѣ, нему се събиратъ наймно о* **межовници.** МСб. XVI—XVII. 381.

Межóвница, *с. ж.* Която е отишла на межа, на тлака.

Мездре, *с. ср.* Месото на овощие. *Тия дрѣнки нѣматъ* **мездре.** МСб. VII. Науч. отд. 477.

***Мези́лъ**, *с. м.* вм. **мензилъ.** *Проводилъ* **мези́лъ**, извѣстие. Безсон. Пѣсни. 265.

Мези́мка (Габрово), *с. ж.* Бизимка, вм. **мизи́нка.** *Наі малкѫ Рáдкѫ* **мези́мкѫ.** МСб. XV. 24.

Мéзка, *с. ж.* Дървена справа, съ която мачкатъ въ каца сътоветѣ, отъ който ще правятъ **мéдовина.** МСб. XVIII. 59.

***Мезлека**, *с ж.* и **мезлеке**, *с. ср Т.* Раст. бѫзовлякъ. МСб. XXI. Явашовъ. 23; тамже. Народна медицина. 13

***Меймýринъ**, *с. м. Т.* Настоятель, надзиратель; в. **мейма́ръ.** *Пратилъ го* **меймуринъ** *при направата на Варненското кале.* П. Р. Славейковъ. ПСп. 15. 356.

***Мекáмъ**, *с. м. Т.* Макамъ. *Не хортува, а* **мекамъ** *пѣе.* Българ. Сбирка. XIV год. 14 стр.

Мекекя́въ, **ва**, **во**, *пр.* За жаба: мекъ. *Жабо* **мекекя́во**, *жáбо* пиклоýша! Янковъ, Сб. 143.

Мекенúпа (Банат. българе), *с. ж.* Мекина, заборина, зуборина, опашина, плѣворъ, починки, скивалъ, шкивалъ. МСб. XX.

Меки́шевъ, **ва**, **во**, *пр* отъ **меки́шъ.** Клѣновъ. **Мекишеви** *дървета.*

Мекокóстъ, **ста**, **сто**, *пр.* Който има меки кости. *Кѫквú пó стáри іймѫ ут меньѫ і пó- шѫтѫт, ѫмú пó* **микукóсти** *ли сѫ ни знáм.* МСб. XVI—XVII. 403.

Мекушáрко, *с м.* Пъленъ, нъ отпуснатъ човѣкъ; мекушарь, кяба. МСб. XVI—XVII. 404, Търново.

Мéклва (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Снѣжна виелица, врътуна. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Мелáчъ, *с. м.* Млеварь, мливарь небетчия.

Мéлица (Лѣсковецъ), *с. ж.* Воденица. *Ти нѣма да се нѫмелеш,* **мелица** *праздна!* Трудъ. I. 134.

Мелъ, *с. м.* Въ гатанка за крава и теле: *вúкна со четири зърна, се одзова ела од висока мелъ?* с. Витолица — Прилѣпско, ПСп. 47. 812.

***Мемлекéтъ**, *с. м. Т.* Областъ, окрѫгъ МСб, XV. Науч. отд. 386.

Мемóлене, *с. ср.* отъ **мемóля.**

Мемóля, ишъ,—лúлъ, *гл. д.* Мамоля. *Само* **мемолела** *со рилкъите, мжрморела и вжрзуала бубакьерниo конец.* МСб. XIII. 146.

***Мемуриéтъ,** *с. м. Т.* Началство. *Ако стó-стóрит кýсур на* **мемýрıетот** *негов, кя се мáчит.* МСб. XV. Науч. отд. 384.

***Мемурлáкъ,** *с. м. Т.* Служба. *Да бúдит мукаетлия на* **мемýрлакот,** да бжде старателенъ на службата си. МСб. XV. Науч. отд. 383.

***Мемýръ,** *с. м. Т.* Чиновникъ, служитель.

Менгюшка, *с. ж* Животно менгушка.

> Трекя вечерь вечерафме
> Три кокошки *менгюшки.*
> Милад. Сб. 419. стр. 401 п.

***Мендúлъ,** *с. м. Т.* Прѣстилка. ПСп. 57. 592.

Мѣнежници, *с. м.* и *ж. мн.* Момъкъ и мома годени съ пръстени мѣнийовници. ПСп. 18. 420.

***Мензалджúя,** *с. м. Т.* Мендизинъ, инженеринъ; в. **меймáръ.** ПСп. 39. 458.

Мензилджúйски, *пр.* отъ **мензилъ.** Пощенски, пощаджийски. *Девет коня* **мензилджийски.** Трудъ I. 1424.

Менсухá, *с. ж.* Подъ прѣдъ прозорецъ да се седи и гледа на пжтя. Янковъ. Сб. 133. *Чехлитѣ си забрáвихъ на пóда на* **менсухáта.** Тамже. 239.

> Кирчо си седú на пóда,
> На пóда на *менсухáта,*
> Шáро си áгне едéıпе.
> Янковъ, Сб. 82.

Мѣнчáрка, *с. ж.* Лингурка, циганка.

Мѣнчáрь (Копривщица), *с. м.* Лингуръ, лъжичарь.

Мéнчо (Котелъ), *с. об.* Който много яде; лакомъ, лакомия, лакомникъ. МСб. XV. 186.

Меракландúсвамъ се (да се мераклáндиша), *гл. възвр.* Имамъ нѣщо меракъ, турямъ си нѣщо меракъ, хваща ми нѣщо меракъ.

Мераклаидúсване, *с. ср* отъ **мераклан-дúсвамъ се.**

Мераклaндúша (да се), ешъ, — дисалъ се, *гл свър.* отъ **мераклaндúсвамъ се.**

Мераклúва трѣвá Раст. богородична трѣва. МСб. XXI. Явашовъ, 35.

Мераклúя трѣвá. Раст. *Mentha silvestris,* дивъ гйозумъ. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

***Мердевéнъ,** *с. м. Т.* Стлъба.

Мерджанепъ, на, но, *пр.* Мерджановъ, мерджанлия. **Мерджéнен** *гердáн валáга.* Янковъ, Сб. 116.

Мердженче, *с. ср.* Раст. *Blitum virgatum.* МСб. XIV. Науч. отд. 57, Ловечъ.

Мерелка, *с. ж.* Растение нѣкакво. ПСпБр. XI—XII. 127.

***Мерикáнъ,** *с. м.* Памучно бѣло платно; американъ. МСб. XIV. 67; XVI—XVII. 404.

Мерúлнякъ, *с. м.* ?
Рацете му **мерúлняци.** Любен. Самовили. 110.

Мѣрканъ, на, но, *пр.* Намисленъ, проектиранъ. МСб. XVIII. 185.

Мермéрка, *с. ж.* Шарка брусница *Morbilli.* ПСп. 63. 459.

Мермерница, *с. ж.* Плоча мермеръ.

> Оно има плочу *мермерницý,*
> Он ю дúдза тамъм до поясп.
> Трънско, ПСп. 12. 111.

Мермéровъ, ва, во, *пр.* Мермеренъ. *Кáмени* **мермéруви.** Илиевъ, Сб. I. 83.

Мѣрникъ (Царибродъ), *с. м.* Мѣрка шиникъ за зимане уемъ на воденица.

***Меруриé,** *с. ср. Т.* Мурурие.

Мѣсенякъ (Софийско), *с. м.* Котелъ, въ който се топли вода за мѣсене хлѣбъ. *Намлязли един плян* **месеньáк.** МСб. XIII. 168.

Мѣсечнякъ (Паланка—Македония), *с. м.* Раст. врáбчино цвѣкье. ПСп. 61. 350.

Месмелéденъ, *пр. м.* ?

> Моя мѣден кавàл,
> Мѣден *месмелéден.*
> Янковъ, Сб. 195.

Мѣсница (Стара Загора), *с. ж.* Единъ видъ баница; тутманикъ.

Мѣстенъ, стна, но, *пр.* Що е отъ мѣстото, за което е дума; ерлия, ярлия.

Мéсчинá (Пловдив. помаци, Врачанско), *с. ж.* Крѣхтина, кайма; в, **мѣхчина.** *Иди купи* **месчинá,** *да напрáıм къуфтета.* МСб. XIV. 205.

Мéсчинкá, *ум. ж.* отъ **мéсчинá.** Крѣхтинка, каймица. *Купиш си малко* **мешчинá,** *та си опечеш.* ПСп. 31; 375.

Мéтва, *с. ж.* в. **мятва.**

Метлáща се, ишъ се (Търново), *гл. об.* Ходя, скитамъ се, шатрая като метла. *Тъá туку сж* **митлáштиши** *ıиз градж нжсáм нжтáм.* МСб. XVI—XVII. 404.

Метлáщене, *с. ср.* отъ **метлáща се.**

Метлѣя, ешъ. *гл. ср.* и *д.* Върша, мѣтамъ нѣщо бързо. *Кога грабнеше вилатá на харманá, вѣтъръ, вѣтъръ, тъй* **метлѣеше.** ПСп. 28. 446.

Метли́ца, *с. ж.* Раст. *Poa dura Sc.*, юдина стжпка. МСб. XXI. Явашовъ. 6.

Метли́чица, *ум. ж.* отъ **метла́.** Метличка. Илиевъ. Сб. I. 377.

Метлу́ша, *с. ж.* Която ходи да шъта по чуждитѣ кжщи и не се свърта на едно мѣсто. МСб. XVI—XVII. 404, Търново.

Метля́нка, *с. ж.* Ловечъ: *Си́ня* **метля́нка,** раст. *Centaurea Cyanus.* в. **ди́ва метли́ча.** МСб. XIV. Науч. отд. 40.

Мѣхнцъ (Свищовско), *с. м.* вм. **мѣсецъ.** *Три* **мехицж.** Илиевъ, Сб. I. 140.

***Мехна́,** *с. ж.* вм. **механа́.** Илиевъ, Сб. I. 18.

***Мехтерджи́я,** и **мехте́ръ,** *с. м. Т.* Михтеръ: свирецъ, гайдарь тъпанарь, табуанецъ. ПСп. 51. 366. Срав. също 369.

> Ка̀к дж свѝрет *мехтерджии*,
> Как дж бѝиет тжпжна́ри,
> Кжт сж свете́ц Па́вил уда́ви
> И свити́пж пудире му?
> Свищовско, Илиевъ, Сб. I. 145.

> До́фтасал ли ѐ Ми́ленко,
> Со стойпендесет сфа́то'и,
> Со де́вет ра́ла *ме́хтери?*
> ПСп. 31. 369, Охридъ.

Мѣху́ниче, *с. ср.* Раст. Люскавиче. МСб. XIV. Науч. отд. 48. с. Дълбокъ-Долъ, Троянско; XXI. Явашовъ. 17.

Ме́ча лѣска́ (Трънъ), *с. ж.* Дърво дебела лѣска, има добро за работа дърво.

Ма́ча пета́. Раст. *Salvia Sclarea,* меча стжпка. МСб. XXI. Явашовъ. 23, с. Божурлукъ—Свищовско.

Ме́ча стжпка.—2) Раст. бѣло копито. МСб. XXI. Явашовъ. 51 с. Бѣла-Вода, Никополско. 3) Раст. меча пета. Разградско.

Ме́че гро́зде, Раст. *Arbutus uva ursi,* толорчо. ПСп. 36. 752.

Ме́чешко зе́ле. Нѣкакво растение. Наука. II. 171.

Ме́чещина (Самоковъ), *с. ж.* Каквина на мечка, мече свойство. *Мери́шиш на* **ме́чещина.** МСб. IX. 179.

Ме́чи лукъ. Раст *Allium ursinum.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумувъ. 93, Кюстендилско. ПСп 65. 705. Врачанско.

Мечина́, *с. ж.* Мекота.

Ме́чкамъ (Търново), *гл. д.* Мачкамъ, гмечкамъ. *Ни си́* **мечкжі** *дрехити.* — **мъ се,** *гл. стр.* Мачкамъ се. *Прибири си гззмжтж дж н сж* **ме́чкж.** МСб. XVI — XVII. 403.

Ме́чкане, *с. ср.* отъ **ме́чкамъ.** Мачкане, гмечкане.

Ме́чкина пче́нка (с. Козица — Кичевско), *с. ж.* Раст. змиянецъ. ПСп. 61. 359.

Ме́чкино гро́зье (с. Сѣлце-Джупа, Дебърско), *с. ср.* Раст. кукавичино гройзе. ПСп. 61. 349.

Мѣша́лка (Софийско. Охридъ), *с. ж.* Лъжица бъркалка. *У секо гржне* **меша́лкьа.** МСб. IX. 206; XV. 66.

Ми, *сюз.* Но, амп.

> Нито ску́та си отрева,
> Нито мо́ма си събуди,
> *Ми* гье чака да се на́спи,
> Доръ се на́спи събуди.
> МСб. XVIII. 141

> Не улувѝ дре́мнж ло́вж,
> *Ми* улувѝ ма́лкж мума́,
> Ду̀веде іе у ма́йкж си,
> *У* ма́йкж си, у та́ткж си.
> Илиевъ, Сб. I, 65.

***Ми,** *нар. Гр.* Не. **Ми** *седи кєрко* Верков. пѣсме. 60 пѣс. **Ми** *ходи.* Верков. пѣсме. 176. 250 пѣс.

Мивалка (Охридъ), *с. ж.* Мивка, миялка, омивка, помивка, отрѣбка, пачавра. ПСп. 48. 994. **мивалька.**

Мигдаловъ, ва, во, *пр.* отъ **ми́гдалъ.** *Пржчкж* **мигджлувж.** Илиевъ, Сб. I. 216.

Миелникъ (Родопитѣ), *с, м.* Омивалникъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 21.

Ми́жавщина, *с. ж.* Мижава жена, мома. **Мижафштино** *про́кл-та!* МСб. X. 202.

Мижѐнечки (Оридъ). *нар.* Мижешкомъ. *Врзването става* „**миже́ньечки**", *за да бждатъ слѣпи* МСб. XVI—XVII. 31.

Мижъ-дупка (Щипъ), *с. ж.* Игра мижешъ, мижитарка. МСб. XV. 155.

Мизи́нка, *с. ж.* Малкото пръсте; кутле, кутре, кутрецъ, кутро, кутелъ, малио, малешка, малякъ, мишекъ, цициригa, Янковъ, Сб. 125.

Мике́ (Кукушъ, Дойранъ, Ениджe), *с. ср.* Раст. ме́дине. ПСп. 61. 356.

Микру́въ, ва, во (Търново), *пр.* Отпуснатъ, мързеливъ, мекушавъ. *Тжкжф* **микру́ф** *чувѣкъ в животж си ни бьа́х ви́жджлж.* МСб. XVI—XVII. 404.

***Мила́врепъ,** на, но (Стара-Загора), *пр. Гр.* Ни русъ, ни вакълъ; чакърестъ, синеокъ. **Мила́врен** *плат,* сивъ, пепелявъ.

***Миле,** *с. ср.* Милионъ. *И и́лье, и* **ми́лье,** давамъ много МСб. XXI. Трънско. 60.

Ми́ленка, *с. ж.* Една птица; да се види „Природа" II год. 15 стр.

Ми́лина (с. Църско-Битолско), *с. ж.* Драгость. **Милина** *беше да слушат чоек гласот на лисьето.* МСб. XIX. Матер. б. 93.

Милини, *с. ж. мн.* Тѣстени питки съ (или безъ) сирене, пържени въ масло. МСб. XV. 186. Котелъ.

Милинки, *ум. ж.* отъ **милини.** Баници, млмчета. Янковъ, Сб. 71.

Милино (Търново), *с. ср.* Тънъкъ бѣлъ памученъ платъ за прѣврѣзване рани или за забрадка; бѣлъ газъ. МСб XVI—XVII. 404.

Милйоглѣдка, *с. ж.* Раст. *Cyclamen coum Mill.* и *Cyclamen hederaefolium Aiton.*, бутурче, зайче ухо, картофелъ, кралевина, копитнякъ, любичица, любичиче, свински хлѣбъ, скрѣжъ. МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Милки, ка, ко, *пр. смекч.* отъ **милъ.** Миличъкъ, милинки.

Ергенченце мáлко *ми́лко*,
Ем си мáлко, ем си *ми́лко!*
ПСп. 21. 558.

Милнавъ, ва, во, *пр.* Миленъ.

Що жáлно глéдате,
Жáлно та *ми́лнаво?*
Янковъ, Сб. 93.

Мило (Ловчански помаци), *с. ср.* Сапунъ. МСб. XVIII. 117.

Миломѫжа (Копривщица), *пр. ж.* Която много милѣе за мѫжа си. **Миломѣжа** *женá.*

Милу́ване, *с. ср.* отъ **милу́вамъ.** Либене, обичане, галене.

Ако сáкаш *милу́ванье,*
Дóiди, лу́до, нá вечер,—
Нá вечер iе *милу́енье*
Сѫс льу́безна льéпа дьéва.
Велесъ, МСб. Х. 38.

Мино, *нар.* Покрай, край. *Сегá ги провéдоха* **мимó** *чéрковата.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржкоп. 308

Мина. Употрѣбява се слѣдъ числителни само за мѫже, вм. **души,** душъ. *Сéднъли са сидимдисéт* **мина** *да iадéт.* ПСп. 40.654.

Минжурица (Родопитѣ), *с. ж.* Женски дѣтороденъ органъ; бабината. МСб. XVI — XVII 337.

Миникъ, *с. м.* Куче маникъ. МСб. XIII. 252.

Минишé (с. Плѣвня—Драмско), *с. ср* Раст. менекше, в. **дри́сливъ шибой.** ПСп. 61. 355.

Миралъ, ?

Груница диванъ стоеше,
Ка го видяха Татаре,
Сички-те *миралъ* минаха,
Наредъ му селямъ даваха.
Чолак. Сб. 285 стр.

***Мирáмза,** *с. ж.* Растение и плодъ **нерандзъ;** неранца, нерáнджа, нарамза, нерамза, турунка.

Диму ле юначе,
Любовницѫтѫ ти
Хѫбéр ти прyiôди
Ки́ткѫ и ябѫлкѫ,
Дюле и *мирамзѫ.*
Илиевъ, Сб. I. 236.

Мирбá, *с. ж.* Миръ, сговоръ. *Нѣматъ си* **мирбá** *помежду́.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. 308.

Мириздива черни́чка. Раст. *Ligustrum vulgare*, птиче зърно, птичи дрѣнъ.

Миртъ, *с. м.* Едно жълто цвѣте, почти безъ лепешки, не вене.

Мирхангелъ, *с. м.* вм. **Архáнгелъ.** Арнамгелъ.

Бре Ангиле, *Мирхангиле,*
Што ти сѫ пôрти рѫстôрени?
Илиевъ, Сб. I. 83 и 168.

***Мисáлъ,** *с. м. Гр.* Мѣсалъ. МСб. IX. Науч. отд. 33.

Ми́сирка, *с. ж.* Раст. дри́сливъ шибой. ПСп. 61. 356, Гюменджe, Воденъ, Енидже.

Миси́рчи сапóлъ. Раст. *Polygonum orientale,* лютиче. МСб. XXI. Явашовъ, 7.

Миси́рче (с. Лозица — Никополско), *с. ср.* Раст. *Polygonum Persicaria,* дива върба, лисецъ, прасковче. МСб. XXI Явашовъ. 7.

***Мискъ,** *с. м. Т.* Раст. *Jurinea arachnoidea Bge.* Враца, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 64 и 65.

Митáлка, вм. **мѣтáлка.** МСб. XXI. Народна медицина. 21.

Мите, *с. ср.* Миене. *Тос сапунъ е за* **мити.** МСб. XIX. Науч. отд. 292.

Митилниѝвъ, ва, во, *пр.* Митилявъ. *Си́тна трѣвá* **метилни́ва.** Янковъ, Сб. 253.

Митля́шъ, *с. м.* Който обича да митка; митливъ. *Кучетó страшливо и* **митляшъ.** Трудъ. II. 432.

Михмилáтинъ (Котелъ), *с. м.* Който не пази чисти дрехитѣ си. МСб. XV. 186.

Ми́хца (Търново), *с. ж.* Мишница, подмишница. МСб. XVI—XVII. 404.

Мичá, и́шъ, *гл. ср.* Мучá, му́камъ.

Ми́че, *с. ср.* вм. **момиче.** *Какиното* **мичи** *за хоро са кичи.*

Мичене, *с. ср.* отъ **мичá.** Мучéне, мукане.

Ми́ченици, *с. м. мн.* Вѫтрѣшнитѣ жегли на яремъ; заврѣтени жегли, срѣдни жегли. МСб. XVIII. 118.

Миша вѣра. Така за присмѣхъ селени зъватъ гражданитѣ; духлета, духляци, синь парцалъ. ПСп. 9. 122 бѣл. *Той наричаше гърцитѣ* **миша вѣра,** *лѣсици и присмѣхулки.* Трудъ. I. 133.

Миша при́щка. Болесть по ставитѣ на тѣ-

лото; *Mus articularis?* МСб XXI Народна медицина. 59.

Мишекъ (Пирдопско), *с. м.* Мизинка. *С мишек да та фане, ште да та катури.* МСб. ХШ. 85.

Мишенѝна (Банат. българе), *с. ж.* Класове жито, отвлѣчени отъ мишки и заровени нѣйдѣ съ пръсть. *Класувам* **мишенѝна**, събирамъ такива класове. МСб. XX.

Мѝши ýши. Раст. *Hieracium Pilosella,* изтравиче, стръвниче. МСб. XXI. Явашовъ. 58, с. Бистрица — Софийско.

Мишкáници (Мияци—Дебърско), *с. ж. мн.* Мишници, мишки. Изв. Слав. Семин. П. 298.

Мишченца, *с. ср. мн.* Раст. *Pulsatilla vulgaris,* зуници, коте, котки, мачки, писанъкотка, санкотка, сасанкотка, сънкóтка, сънýванъ, сънсънкотка, съсанка, съселъ-котка, съсънка, съсънъ, съсънкотка, синь-сънъ котка, тюллю-баба. ПСп. 51. 330; МСб. XXI. Явашовъ. 10.

Мѝякъ, ци, *с. м.* Плѣмено назъвание на българитѣ въ Дебърско — Западна Македония, които казватъ *мие* вм. *ние;* рѣканци, рѣкалии. Иреч. Княж. Бълг. I. 67 и П. 90; Трудъ. П. 601; МСб. XVI — XVП. 300; Изв. Слав. Семин. I. 263 и П. 201.

Младечъ, *с. м.* Младитѣ ягнета и ярета. *Свети Георгия да дочакаме сос златни курбани, сос бели груди и весел* **младеч!** Любен. Самовили. 136.

Младѝще (Търново), *с. ср.* Младо агнешко месо, прѣснина. *Вѐчи зѐхж да кóльжт* **млждѝшти.** МСб. XVI—XVП. 404.

Младогодѝшенъ, шна, шно, *пр.* Що е отъ млади години. *Да исплáщаш бáштини и мáйчини* **младугудѝшни** *грѣхове.* МСб. IX. 8, Добричко.

Младóжене и **младóженя** (Велесъ), *с. м.* Младоженецъ. *Коа бѝл* **младожѐнья,** *тоі станал та си óтишол на некоя страна.* МСб. VI. 122; XXI. Велес. 39.

Млазь, *с. ж.* Слизь, струя, жица. *Една тънка* **млазь** *кръвь потече.* Мих. Георгиевъ.

Млáколци, *с. м. мн.* Болесть въ главата. МСб. ХVШ. 46.

Мламóсамъ, *гл. свър.* отъ **мламóсвамъ.**

Мламóсано дѣтѐ. Което има голѣмъ кървавъ дрисъкъ, има мламоси; ламосано дѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 14 и 26.

Мламóсвамъ (да мламосáмъ), *гл. ср.* Вламосвамъ, млямосвамъ, слънчасвамъ. МСб. XIV. 212, Търново.

Мламóсване, *с. ср.* отъ **мламóсвамъ.**

Млáмоси, *с. м. мн.* Кървавъ дрисъкъ, дисентерия. МСб. XXI. Явашовъ. 69; ПСп. 9. 85. **Мламоси** *хванали едно дѣте, та се прѣкжснало отъ дрисъкъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 2 В. **млямосъ.**

Млáмосница, *с. ж* Жлътъ длъгъ червекъ, който яде зелето, лука и пипера по градинитѣ. Трудъ, I. 1310.

Млевáръ, *с. м.* Мливарь, мелачъ, небетчия. *Іáве запрех воденѝцата на едѝн воденичáр, што ѝмаше стрáшна навáлица* **мльеварѐ,** *та сегá сѝте чекаа.* Дупничко, МСб. X. 176

Млѣзá (Търново), *с. ж.* Млѣзгá, мъзга. МСб. XVI — XVII. 404, **млиѕж**

Млѣкци (Велесъ), *с. м. мн. Testicula* на закланъ овенъ. МСб. XX. Велесъ. 39.

Млѣчавъ, ва, во, *пр.* Млѣченъ. **Млѐчава** *делва.*

Млѣчна трѣвá. Раст. *Cerinthe minor,* богородична трѣва, проклетия. МСб. XV. Науч. отд. 56, Търново, Лѣсковецъ: **млѐчнж тръжвж.**

Млѣчница. — 3) Царевица налѣла, но още не узрѣла. 4) Оризъ съ млѣко на каша; ризогало, сютляшъ. Копривщица, МСб. ХVШ 90.

Млѝнкамъ (Търново), *гл. ср.* Ямъ, дъвча полека; млаща. **Млѝнкж** *кяту кóти.* МСб. XVI—XVII. 404.

Млѝнкане, *с. ср.* отъ **млѝнкамъ.** Мласкане.

Млóка, *с. ж.* Раст. *Malva crispa,* молоха, сардела, слѣзенъ. ПСп 61. 350, Гевгелия.

Млѣкна, ешъ (Мияци — Дебърско), *гл. д.* Мъкна, влача. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Млѣнякъ, в. **мѣлнякъ.**

Млямолецъ, лци (Стара-Загора), *с. м.* Малки бѣли червечета въ брашно.

Многознáенъ, знайна, но, *пр.* Който ужъ много знае, отъ всичко отбира. *Вѝджжл сям ги ас тжквѝс* **мнугузнáіни** *дж хóдьжт глáнни. Ни ми тръáбвж меньж тжкáф* **мнугузнáіжн** *слугж.* МСб. XVI—XVII. 404.

Мóгла, *с. ж.* Мъгла. ПСп. 62. 8.

Могжтенъ, тна, тно, *пр.* Могащъ, можевъ. П. Р. Славейковъ. ПСп. 16. 71.

Мóдра любѝчица. Раст. *Viola hirta.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ 13.

Модрѣяне, *с. ср.* отъ **модрѣя се.** Синѣяне.

Модрѣя се, ешъ се, *гл. об.* Синѣя се.

Модрѝло, *с. ср.* Синило. Любен Баба Ега 79.

Мóдрица (с. Лисиче — Велешко), *с. ж.* Болесть нѣкаква. МСб. XI. 87.

Модроклюнъ, на, но, *пр.* Съ модръ клюнъ. *Гарван* **модроклюн.** Любен. Самовили. 36.

Мóе-вино-мóе-жито. Небесна джга, виножито. МСб. XX. Велес. 39.

Мозу́лка, *с. ж.* Прищка, зърно отъ болка. МСб. X. Науч. отд. 338.

Мокре́жь, *с. м.* Раст. *Nasturtium officinale,* мокрица. МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 130.

Мокри́ца, *с. ж.* Раст. мокрежъ. МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 14.

Мокроша́нъ (Търново), *с. м.* Дѣте, което често се мокри, попикава; пиклйо. *Тó інó* **мукруша́н** *дети, пилни ни мў пусти́гът.* МСб. XVI—XVII. 404.

Молдцайки (с. Сърпци — Битолско), *с. ж. мн.* Нанизи стари бѣли пари, окачени покрай гушницитѣ. Шапк. Сб. II. 273 стр.

Моле́бенъ, *с. м.* Молитва за здравето на господарь.

Мо́лча, ишъ, *гл. ср.* Мълча.

Мо́лчещи, *дѣеприч.* Мълчешкомъ. *Туй си пóминаф* **мо́лчещи,** *дома си дойдоф йочещи.* МСб. IX. Науч. отд. 150.

Момарля́га, *ув. ж.* отъ **мома.** Момяга,. *Малчана ли е* **момарльага?**

Мо́мкова сълза́ (Ловече), *с. ж.* Раст. *Polygonatum multiflorum All.* МСб. XIV. Науч. отд. 65,

Момокъ, *с. м.* Момъкъ, ратай. МСб. X. 182; ПСпБр. IX—X. 98; Иреч. Княж. Бълг. I. 227 и 232 и II. 180 и 557.

Момо́тене, *с. ср.* отъ **момо́тя.**

Момо́тя, ишъ, — тилъ, *гл. д.* Мамо́ля (?). МСб. XIII. Книжовенъ отдѣлъ. 49.

Мо́мско, *с. ср.* Знакъ на булчина риза отъ моминството; момето, моминство, момство, невѣстино лице. МСб. XXI. Родоп. свадба. 23

Мо́мщина, *с. ж.* Занаятъ, работа, положение на момци и момкини, на ратаи. Иреч. Княж. Бълг. I. 227 и II. 180.

Мо́мяче (Велесъ), *с. ср.* Момиче, въ пѣснитѣ. МСб. XX. Велес. 38. *Оі Ра́до, Ра́до,* **мо́мьаче** *мла́до!* МСб. XIII. 35.

***Моновилъ,** *с. м. Гр.* Монофилъ. Чолак. Сб. 259.

***Монокеро,** *с. ср. Гр.* Честно дърво. *Кръстъ отъ* **монокеро.** МСб. X. Науч. отд. 331.

***Мо́ра,** *с. ж. Т.* Гръцка земя, Гърция, Морея.

Мора́ва, в. **мура́ва.**

***Мо́ралия,** *с. ж.* Гръкъ отъ Мора.

Мора́чъ. — Раст. *Foeniculum vulgare* споредъ Мих. Георгиевъ. МСб. IX. Науч. отд. 72. Споредъ Ив. А. Георговъ раст. *Artemisia cetacea,* копъръ. МСб. XX. Велес. 39. Вь Св. Гора наричатъ така маслото отъ раст. *Foeniculum officinale.* ПСп. 64. 576.

***Море́,** *с. ср. Т.* Коприненъ платъ мухаре. *Роклитѣ бѣха повече отъ саваи, харе,* **мо́ре** *и изработени съ дребни златни цвѣтя.* Трудъ. I. 332.

Морени́я (Еркечко — Варненско), *с. ж.* Морски вѣтъръ. Изв. Слав. Семин. II. 199.

Морливъ, ва, во, *пр.* Що мори.

> Полену, кажет, пекливу,
> Пекливу още *морливу,*
> Водона му зехирли.
> МСб. XIX. Матер. а, 71.

Морове́нка, *с. ж.* Назъвание на тъмночервени ябълки. *Двѣ ябълки* **моровенки.** Блъг. Книж. I год. 123 стр. отъ II отд.

Морови́тъ, та, то, *пр.* Моренъ въ 2-то и 3-то знам.

Морчкулъ (Родопитѣ), *с. м.* Една тъмночервена гжба, много вкусна. МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 40.

Мо́скули (Котелъ), *с. м. мн.* Раст. и плодъ мушмули. МСб. XV. 186.

Мотове́ло, *с. ср.* Мотовилка. *Бегай, бегай, гату, с твоята гадйщица! Ето ти го Еремия, ке ти мотит черевата со желевно* **мотоело!** Трудъ. I. 217.

Мотоле́вене, *с. ср.* отъ **мотоле́вя** и **мотоле́вя се.**

Мотоле́вя, ишъ, — вилъ, *гл. д.* Мотолавя, муталавя. — **вя се,** *гл. об.* Ходя, мотая се. *Кó сж* **мутуле́виш** *та́м биз ра́бутж.* МСб. XVI—XVII. 405, Търново.

Мохи́на (Търново), *с. об.* Който се втълява, като че ужъ не разбира; лукавъ, лицемѣръ човѣкъ. *Зна́іж гу а́с. кжква́ і тóі* **мухи́нж!** МСб. XVI—XVII. 405.

Мо́чнякъ (Ново Село—Видинско), *с. м.* Мѣхуръ, пикоченъ мѣхуръ. МСб. XVIII. Науч. отд. 503.

Мра, *нар.* Мощнѣ, твърдѣ, яцѣ. *Залюбили се до две ми луди, Любили се до* **мра** *млого.* Верков. песме. 144. стр. 137 п.

Мразови́на (Софийско), *с. ж.* Мразъ, студъ. *Ще настане суа* **мразовина.** МСб. XII. 134.

Мра́комъ, *нар.* отъ **мракъ.**

> Като са *мраком* смрачило,
> Рада на вжнка излезе,
> Вжрли псета да нахрани.
> МСб. XVI—XVII. 96.

Мра́моръ, *с. м.* Животно мамарецъ (?). Горно-Джумайско.

> Или́ змиіа́ у грама́да сфи́ри,
> Или́ мо́ми жа́лни пе́сни поіа́т,
> Или́ *мра́мор* под бел ка́мен ду́ма.
> ПСп. 45. 459.

Мрандѣя, ешъ, *гл. ср.* Губя се, лутамъ се. *Доста е вече да* **мрандѣеме** *въ тѣзи сует-ни заблуждения.* Читалище I год. 383. стр.

Мрандѣяне, *с. ср.* отъ **мрандѣя.**

Мратинъ, на, но, *пр.* Мартинъ.

Шип дѣвойкьо, дека си ти била
Мратини ночи и Петрово лето,
Зашто не си дарове правила?
—*Мратини* ночи при мама съм спала,
Петрово лето пченица съмъ жняла.
Любен. Баба Ега. 65.

Мрѣжанджия, *с. м.* Мрѣжарь.

Дочули го *мрежанджии*,
Та донѣли танка мрѣжа,
Примрѣжили синіо нѣбо.
Илиевъ, Сб. 160.

Мрѣжъ, *с. м.* Замрѣжаване.

Замрежиле *мреж* у поле,
Запчелиле пчелин гора.
ПСпБр. XI—XII. 173.

Мрѣйца, *с. ж.* вм. **мрѣжица.** Единъ видъ мрѣжа у Охридски рибаре. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII.—XX. 48.

Мрѣнецъ, *с. м.* Мѫжка мрѣна. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 46.

Мрѣдлестъ, ста, сто (Дупнишко), *пр.* Шавривъ, развратенъ. *Ногу е* **мрѣдлеста,** шаврива, МСб. X. 193.

Мрѣзливъ, ва, во (Велесъ: **мжрзлиф),** *пр.* Мързеливъ, нехривъ. *Кôі кье стáне нáі-после, тôі ке* **мжрзлиф.** МСб. XVI—XVII. 229. *Ако варáботи нéкоіа со мжрвева у понéделник, сá нéдела кье рáботи* **мжрзливо.** МСб. IX. 132.

Мрѣскамъ се (Търново), *гл. об.* Мръстя се. МСб. XVI—XVII. 404.

Мрѣскане, *с. ср.* отъ **Мрѣскамъ се.** Мръстене.

Мрѣсъ (с. Локорско—Софийско), *с. м.* Нѣщо мрѣсно, блажно.

Винó пиéш, дал се не опиваш,
Вôда гáзиш, да се не нагáзваш,
Мжрс да іадéш, да се не омжрсваш?
МСб. XII. 68.

Мрътвáкъ, *с. м.* Задната часть на селска кѫща, обикновено обърната къмъ сѣверъ или западъ. МСб. XXI. Народна медицина. 24.

Мрѣтвици, *с. ж. мн.* 1) Редове изплетени отъ козина, послѣ вплетени съ коцака или плетушкитѣ. МСб. XIII. 253. — 2) Пѫпки *Petechiae*, черни вихърници, мрътвичави кървеници. МСб. XXI. Народна медицина. 5.

Мрѣхтѣне, *с. ср.* отъ **мрѣхтя.**

Мрѣхтя, ишъ, — тѣлъ, *гл. ср* За овце: пладнувамъ, пладня, намирамъ се на пладнило и сумтя, пъхтя. МСб. XVI—XVII. 404, с. Арбанасе—Търновско; Любен. Самовили. 133, Кюстендилско. *На овчáро лѣтно време млôгу му* **мржхтѣли** *овците: он гьи кáра, бúје, а̂ оні ич не мржда̂ю.* МСб. IX. 135, с. Гурмазово — Софийско.

***Мубаширъ,** *с. м. Т.* Турски чиновникъ; пратеникъ, комисаръ. МСб. XV. Науч. отд. 385.

***Мувлѣтъ,** *с. м. Т.* вм. **мухлѣтъ.** *Че ти дадем* **мувлѣт** *четириисе дена да разбиеш таіа планина.* МСб. I. 138.

Мугла, мугля се, вм, **мъгла, мъгля се.** МСб. XVI—XVII. 404.

Мужикъ, *с. м.* Мужичавъ човѣкъ, саможивщина, дивякъ. Б. Цоневъ въ ПСп. 64. 253.

Мужичавъ, ва, во, *пр.* Саможивъ. Също.

Мукадиенъ, на, но, *пр.* ?
Поясътъ мя бѣше синь **мукадиянъ.** Трудъ. I. 130.

***Мукаетлия,** *пр. неизм. Т.* Старателенъ. *Секогаш да пу̂лит áрно и̂ да бидит* **мукаѐтлия** *на мему̂рлакот.* МСб. XV. Науч. отд. 383.

Мукапка (Орѣхово), *с. ж.* Хлѣбъ, полѣнъ съ сладко възварено вино, раздаватъ го на муканица

***Муката,** *с. ж. Т.* Прѣки данъци. ПСп. 65. 645.

Мукиня (с. Поганово — Софийско), *с. ж.* Дърво *Sorbus Aria Crtz.* ПСп. 63. 55 и 236.

Мукюкъ (Велесъ), *с. м.* Мѫтекъ. МСб. VII. Науч. отд. 467.

***Мулазиминъ,** *с. м. Т.* Воененъ чинъ поручикъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 579.

***Мултезимъ,** *с. м. Т.* Откупникъ въ турско на ошурета, десетъка и на друго; арендаторъ.

Мулуруска (Щипъ, Тиквешъ), *с. ж.* Раст. и плодъ **мумурузка,** царевица. ПСп. 61.357.

Мулъ (с. Перущица—Пловдивско), *с. м.* Животно муле. *Дѣту нъамѫ мѫгáре дѫ изреве, кон дѫ изцвили,* **мул** *дѫ измивкѫ.* МСб. IX. 139.

Мулякъ, *с. м.* Изгладнѣла, изпусталѣла земя орница; мухлякъ. МСб. XVIII. 129.

Мунафича, ишъ (Мияци—Дебърско), *гл. ср.* Правя мунафлѫци; интригувамъ. Изв. Слав. Семин. II. 298.

***Мунафлѫкъ,** *с. м. Т.* Клюка, ковладене, набѣждане, мюзефирликъ. *Тъа нѫправи*

тбізи **мунжфлжк,** *тж сж смрязихме.* МСб. XV. 186.

Мундарлйва трѣвá (с. Ново-Орѣхово, Варненско). *с. ж.* Раст. *Alsine setaceae* M. K. МСб. XXI. Явашовъ. 13.

***Мундарлѣкъ,** *с. м. Т.* 1) У новородено дѣте *Vernix caseosa.* 2) Болесть *Eczema,* единъ видъ пжпки, които излизатъ по лицето и главата на дѣца. МСб. XXI. Народна медицина. 14; тамже. Явашовъ. 3 и 59.

Мундарлѣчевъ, ва, во, *пр.* Мундарлѣчево *дѣте,* покрито съ разни рани и пжпки. МСб. XXI. Народна медицина. 65.

***Мýндза,** *с. об.* Комуто не иде отржки да работи, не вреденъ; който не слуша; непрокопсаникъ. *Нжкáржі тжквáс* **мýндзж** *нж рáбутж, чи дж си ỳткжсниш глжвжтж уд іáт!* МСб. XVI—XVII. 404, Търново. *Со рáката* **мýндзи** *му дáла* (Велесъ), пустосала го, провалила го, пропела го. *Некоіа гжркьинка, кóга рйпкал цáрот да бега, го срела, вáка со рáката* **мýндзи** *му дáла и му рекла: „уу, стамакети! тáка ли кье ни дóчуваш?“ — го прокжлнала.* МСб. XVI—XVII. 310.

Мундзóсамъ, *гл. свър.* отъ **мундзóсвамъ.** Да нахокамъ.

***Мундзóсвамъ (да мундзóсамъ),** *гл. д. Гр.* Мъмра, сждя, хокамъ, карамъ се нѣкому. *Аз дету гу* **мундзóсвжх**—*тó му стйгж.* МСб. XVI—XVII. 404. Търново.

Мундзóсване, *с ср.* отъ **мундзóсвамъ.**

Мýне (Котелъ) *с. ср.* Малко дѣтенце; мъничко, бебе. *Мжлчети, чи шж сжбудйти* **мýнету.** *Бáбо, кýгй шж дунисеш и нж нáс* **мýни?** МСб. XV. 186.

***Мунзурáкъ,** *с. м.* вм. **муздрáкъ.**

Сас кóнче флйзат ф чóркува,
Ут кóня зйóмат кóмчица,
Сас *мунзурáкан* нáфурка.
Илиевъ, Сб. I. 103.

Муня́ (Дупнишко), *с. ж.* Черна болесть, отъ която човѣкъ сé вехне, чине и отслабва; сравни **зноба. Мýньо** *прóклета!* **Муньáта** *да те іаде! Цржната* **муньá** *да те фáне, та да те смуньóса!* МСб. X. 202. —*Шýнье,* **мýнье,** *на ти, куме. дýнье,* казвать въ Трънско нѣкому, кога не го е еня отъ това, що му приказва другъ. МСб. XXI. Трънско. 63.

***Муракéбъ и муракйбъ.** *с. м. Т.* Мастило. *Он му рекол, да му донесе една кнйга и едно шйше* **мýракьиб.** МСб. VI 122, Велесъ.

Мурафетлййка, *с. ж.* Жена, мома мурафетлия. *Майка му е първа умница,* **мурафетлййка** *и сладкодумна.* ПСп. 28. 499.

Мýрви (Емборе), *с. ж. мн.* Особна направа сирене на топки.

Мýрдавъ, ва, во, *пр.* Кафявъ, мургавъ. **Мурдави** *мечки.* Иреч. Княж. Бълг. II. 623.

***Мурурие́,** *с. ср. Т.* Данъкъ за прѣнасяне тютюнъ отъ едно мѣсто на друго.

***Мусакá,** *с. ж. Т.* Ястие счукано мѣсо съ рѣзнове сини патлъджане или барабой. наложено на редове и изпържено съ масло.

***Мусафирé** (Котелъ), *с. ср. Т.* Сборъ на угощение, на приказки; свóда. МСб. XV. 186, **мушжфирé.**

Мýсйо, *с. м.* Който се муси. МСб. XVI — XVII. 405, Търново.

***Мускá,** *с. ж. Т.* Мъска, моска, аймалия, амалия, обайникъ.

Мускáлъ, *с. м. Т.* Мъскáлъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 207.

Мýскуръ (Котелъ, Търново), *с. м.* Нечистъ, уплесканъ; уцапанъ въ лицето; гуреливъ, сополивъ, слюнкавъ. *Идй гу умйі, чи ю кжкжф й* **мýскур.** МСб. XV. 186. XVI — XVII. 404.

Мустáчъ, *с м.* Двата края при отвора на воденичното околище, между които изпада брашното въ мжчника; мустакъ въ 5-то знач. МСб. X. 225; XVIII. 180.

Мутáвка, *с. ж.* Мутавъ. *Они изнели една* **мутавка** *да се нагрѣе слънце, па я свiят да си унесатъ слънце-то у нетрѣ.* Чолак. Сб. 259.

***Мутафчилѣкъ,** *с. м. Т.* Мутафчийски занаятъ; козинарство. Иреч. Княж. Бълг. II. 352.

***Мутафчйски,** *нар.* Като мутафчия. *То е трьгнало се* **мутафчйски,** гжзомъ, рачешки, ненапрѣдъ. Пловдивъ.

Мýтлама и мýтлума (Охридско), *с. ж.* ? *Іас ге йзбрисаф со кóлчишча и ге фжрлиф на* **мýтлуми.** МСб. XVI—XVII. 38.

Кадиіа стáна да йграт,
Чáлма-та си клал ф' кáмара,
Кьитап-от фжрлил в' *мýтлумa.*
Шапк. Сб. VI. 831,

***Мýтра,** *с. ж. Гр.* Грозно лице; муцуна, дзурла. *Іа си вйш* **мýтржтж!** *Кжде си тйкаш* **мýтржтж?** МСб. XVI—XVII. 405.

Мутъ, та, то (Ломско), *пр.* Нѣмъ. *Докле глуиа прочуе, докле* **мутніа** *прооротува, докле кьоравиıа прогледне, до тогава раната тука да а нема.* МСб. XII. 145.

Мутѣкъ (Пиротъ), *с м.* Мжтекъ, мжтокъ, запъртъкъ. МСб. VII. 233.

***Мухаваза́,** *с. ж. Т.* Варденe, пазене. *Се кла́вает за ва́рдене* (**мухаваза́**) *на мястото.* МСб. XV. Науч. отд. 385.

Муха́вене, *с. ср.* отъ **муха́вя се.** Размайване. *Хем тжко́с* **муха́виньи** *не шиж ут теби!*

Муха́вя се, ишъ се (Котелъ), *гл. об.* Мая се, размайвамъ се, помайвамъ се. *Дету и́диш, скóру дж сж зъвржштъш, ни сж* **мухжвй** *тук там. Кжкво́* **сж муха́виш** *там, шу ни си гледъш ра́бутътя!* МСб. XV. 186.

Мухаджи́ръ, *с. м. Т.* Бѣжанецъ, прѣселенецъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 151.

Мухло́вина, *с. ж.* Мухълъ, мухла, плѣсень. *У, бре брат, што вака ми мири́саш земьу́ина и* **мувлоина!** МСб. XV. Науч. отд. 600. 28.

Му́хлякъ, *с. м.* Изгладнѣла, изпусталѣла земя орница; мулякъ. МСб. XVIII, 129.

***Мухта́ръ,** *с. м. Т.* Прѣдставитель на община въ Турция. МСб. XV. Науч. отд. 385

Му́чкомъ, *нар.* Мълкомъ, мъкомъ. *Сите са* **мучком** *замучали.* Трудъ. II. 1352.

***Мушаба́къ,** *с. м. Т.* Мушебакъ, в. **мушамба́къ.**

> Постоі, погреі, мило іасно сжлнце,
> Заши кьу те брату на *мушабак.*
> На ракаве ситни іасни двезди,
> На іаката іасна месечина.
> МСб. XVI—XVII. 125.

Муша́нги, *с. ж. мн.* Раст. *Viola Orbelica* кокорчета, теменуги. Иреч. Княж. Бълг. II. 654.

***Мушка́то.**—2) Раст. *Jurinea arachnoidea Bge.* ПСп. 65. 685.

Мушнуро́къ.—2) Слабоуменъ, неразвитъ съ ума си мжжъ. МСб. XVI—XVII. 405. Търново.

Мушникъ, *с. м.* Кошъ на воденица; ср. **мучни́къ.** Щипско. МСб XVI—XVII. 279.

Му́щра, *с. ж.* Папукчийски разлатъ чукъ. *Казанджийска* **муштра.** ПСп. 15. 334.

Мъглищъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Подсирено млѣко, още съвсѣмъ не съсирено, между млѣко и сирене. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Мъжделни́къ и мъждене́цъ, *с. м.* По-дебелъ конецъ, който държи вотелницитѣ на нишелки за нищелницитѣ; пужделникъ. МСб. XVIII. 103.

Мжжинство (с. Бояна — Софийско), *с. ср.* Наслѣдство отъ мжжъ. ПСп. 17. 285.

Мъжитатурка, *с. ж.* Игра мъжешъ

Мжжка *и женска трѣва.* Раст. *Inula ensifolia,* вѣтрена трѣва. МСб. Явашовъ. 52, Шуменъ.

Мжжка *клинова трѣва́.* Раст. динче. МСб. XXI. Явашовъ. 43, с. Топчии—Разградско.

Мжжкари́ца, *с. ж.* Жена, мома мжжкарка.

Мжжки кли́не. Раст. бабини зжби. МСб. XXI. Явашовъ. 42 с. Козлуджа—Варненско.

Мжжко изтра́вниче. Раст. *Leucanthemum vulgare Lam.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 59, Тетевенско.

Мжжко́тини (Хасково), *с. м. мн.* Овни кочови.

Мжжку́лка, *с. ж.* Женска риза съ везани поли и ржкаве. МСб. XV. 186, Котелъ: **мжшку́лькж.**

Мжжку́лъ (Казанлъкъ), *с. м.* Мжжки кроидъ; кокаръ, копе. МСб. XVI—XII. 398.

Мжжлецъ (Велесъ: **ма́жлецъ**), *с. м.* Мжжецъ, езиче, човѣче. *Маш се брбиш* **ма́жлецот** *да ти па́дне!* МСб. XIV. 166 XX. Велес. 37.

Мжжура́къ (Копривщица), *ув. м.* отъ **мжжъ.** Мжжага.

Мжзгалка (Прилѣпъ), *с. ж.* Мъзгалъ. ПСп. 48. 994.

Мъзълъ, ли (Котленско), *с. м.* Наети работници помагаче на мандра само за-прѣзъ лѣтото. ПСп. 31. 316.

Мѣкомъ, *нар* Мучкомъ, мълкомъ. Въ Горна-Джумая и Велесъ: изненадѣйно ухапване чо вѣка отъ куче. ПСп. 41. 955; МСб. XX. Велес. 40.

Мълки́нямъ (Врачанско), *гл. ср.* Млъквамъ. *Отозáран си зуцнáл, па не* **млки́наш.** МСб. XIV. 199. *Третя кука, кука, не* **млъкиня.** МСб. XVIII. 143.

Мълкоха́пица, *с. об.* Който хапе мълкомъ, мъкомъ; мълкохапъ. **Мукоа́пица** *ку́че іе!* МСб. X. 175, Дупнишко.

Мълкоха́пъ, па, по (Търново), *пр.* Който хапе мъкомъ, мълчишката. **Мжлкуха́пу** *ку́чи.* МСб. XVI—XVII. 405.

Мълнѣене, *с. ср.* отъ **мълнѣя се.**

Мълнѣя се, ешъ се, *гл. об.* Виждамъ се изотдалечъ неясно. *Нъшто са* **мжлнée.**

Мѣлнякъ, ци (Мияци—Дебърско: **млньаци**), *с. м.* Мартеници съ пари, вързани на краката и ржцѣтѣ на дѣца на 1 марта, та ги носятъ до Гергевъ-день. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Мъна, *междом.* Показва бѣгане: вика се нѣкому, кога бѣга; бѣжъ! МСб. XIII. 254. *Кжту усетих куіá і ра́бутътж. ас* **мжнж** *у́т та́м!* МСб. XVI — XVII. 405. Търново.

Мѣнанки, нка, нко, *пр. смекч.* Мъничкн.

мънипки, мъндзарки. *Мнóгу* мѫнжнкѫ *сѫл-бж. Дáі ми* мѫнжнку. МСб. XVI — XVII. 405. Търново.

Мѣндзарки, рка, рко (Търново), *пр. смскч.* Мънанкп МСб. XVI—XVII. 405. *Даі ми* мѫндзѫрку.

Мъндúня, *с. ср. мн.* Мѫде. *Петлови* мън-дúнья, раст. *Lonicera Caprifolium,* анъ-мили, богородичино цвѣте, богородичина рѫ-ка, богородичини пръсте, нокътъ, пѣтлеви нокте. ПСп. 61. 349. Дъмбене — Костурско.

Мъне, *мѣст.* вм нéне. Шуменско, ПСпБр. VII. 110.

Мѣнко (Котелъ), като *с. ср.* Малко момче. *Іа чýвжі бре* мѫнко! МСб. XV. 186.

Мѣнкя (Котелъ), *с. ж.* Така викатъ малка мома. МСб. XV. 186. мѫнькеі.

Мѣнчо, *ум. ср.* отъ мѣнко. МСб. XV. 186.

Мънчъ, *с. м.* мѫжъ. *Котрѣй* мънч. ПСп. 17. 322, Солунско.

Мърваклѣкъ (Кратовско), *с. м.* Рударство. Университ. Извѣстия. 120.

Мървéлко (Дупничко), *с. м.* Мръсникъ, не-чистникъ. Мрфéлькьо *прóклетни!* МСб. X 202.

Мъргазýвамъ, в. маргазýвамъ.

Мѣрданица, *с. ж.* Мърдане.

Мърдокóпанъ (с. Хотница — Търновско), *с. м.* Въртокопанецъ, главулекъ, главунекъ, главочъ, егюпски (цигански) риби, жабина, калугерици, копани, пайвутка, палагунецъ, пълхуци, попови лъжичета, полуглавецъ, попадийка, пулйоглавци, мраморци, мърмор-ци, скърдокопани. МСб. XVI — XVII. 405.

Мѣрзева (Велесъ), *с. ж.* Мърза, мързелъ. нехъръ. *Ако зарáботи некоја во* мѫрзева *у понеделник, сá недела кье рáботи* мѫрзливо. МСб. IX. 132.

Мързéшенъ, шна, шно (Дупничко). *пр.* Омразенъ. Мрѫзéшен *ми си да те гле-дам, убúл те Гóспот да бú те!* МСб. X. 202.

> Штотó си поé ф савнáло,
> Товá ми іе най-*мрѫзешно*„
> Оти вúка: „аі станéте!“
>
> ПСп. 48. 979.

Мѣрзливъ, в. мрѣзливъ.

Мѣрла (Котелъ), *с ж.* Мързелива жена, мома. МСб. XV. 186.

Мърля́въ, ва, во (Котелъ), *пр.* За дѣте, за добиче: който сѣди сé на едно мѣсто или сѐ лежи. МСб. XV. 186, мѫрльáу.

Мърморéцъ, рцú (Плѣвня — Драмско), *с. м.* Насѣкомо *Gyrinus natator,* богородички, калайджийчета, мамарецъ, потапникъ, семид-че, семиде, семидчийче, совалки. *Потаена-та вода е пълна съ* мърморцú. Съоб-щилъ Ан. Гяуровъ.

Мърнърúца (Търново), *с. ж.* Бъбрица, бър-борковица. МСб. XVI—XVII. 405.

Мѣрнйость, *с. ж.* Щипско: *жрньос*-мѫрньос, хъръ-мъръ. *У кýкьата им úде жрньос* мѫрньос, никаква слога и погодия нѣматъ вкѫщи. МСб. XIII. 228.

Мѣрсулавъ, ва, во (Велесъ), *пр.* Мърсу лявъ, мърсоливъ. *Трудна жена ако іáде мóзок — детето кье и бúде* мѫрсýлаво. МСб. VII, 126; XX. Велес. 40.

Мъртовина (Софийско), *с. ж.* Мрътвина, мрътвица, мрътвичина, усой, усое, усоя. зам-ка, кузъ. *Ако буа буел цала нош и от* мѫртовина, *ште биде лошо време.* МСб. XII. 134.

Мърче се, *гл. об. свър.* Мръкна се. *Тъгас оди неколко време.* Мърче се. *Погледа у едну гору огън се свети.* Трънско, ПСп. 12. 122.

Мѣрша (с. Присово — Търновско), *с. ж.* Раст. *Chenopodium Vulvaria,* смръдлива трѣва. МСб. XV. Науч. отд. 71.

Мършарка, *с. ж.* Лоша болесть, отъ която вспица мратъ. МСб. X. Науч. отд. 326, XVI—XVII. 272.

Мъръ—мъръ! *междом.* Показва много мър-морене; бъръ—бъръ! МСб. XVI—XVII. 405.

Мъскáвица, *с. ж.* Свѣткавица. *Рáна се у-лютúла и пуща секакви* мѫскáвици — светкáвици. Любен. Самовили. 6.

Мъстакýлка, лки, *с. ж.* 1) Въ Шуменъ, Рѣхово: балъ-суджукъ, мъстеници, шубеци. 2) Въ Търново: малки хлѣбчета, мѣсени съ мъстъ или съ петмезъ. МСб. XVI — XVII. 406, мѫстѫкýлкѫ.

Мъстéница (Сливенъ, Шуменъ), *с. ж.* Мъс-такулка въ 1-то знач.

Мъстóсамъ, *гл. свър.* отъ мъстóсвамъ. — санъ, *прич. стр.*

Мъстóсвамъ (да мъстóсамъ), *гл. д.* Обли-вамъ съ варенъ сладъкъ сокъ. Мѫстóсвѫм *ушáф,* за да не изсъхва и да не червясва. МСб. XVI—XVII. 406, Търново.

Мъстóсване, *с. ср.* отъ мъстóсвамъ.

Мъсърска-кокóшка. Птица *Numida meleagris,* измирска кокошка, нѣмска кокошка, такачка, токачка. Иреч. Княж. Бълг. II. 191.

Мѫтелка, *с. ж.* Мателка, буталка, бутало, бучка. МСб. XVIII. 88.

Мѫтовитенъ, тна, тно, *пр.* Много мѫтенъ.

> Дотекал е Вардар
> Кален каловитен,
> Матен *матовитен.*
>
> МСб. XIII. 31.

Мѣхтѣне, *с. ср.* отъ **мѣхтя.** Бозане, сучене.

Мѣхтя, ишъ, — тѣлъ (Търново), *гл. д.* Бозая, суча, смуча. *Цьáл ден мж* **мжхти** *детту, чи кжкó ти мльáку дж íймам зж приз нуштжќ.* МСб. XVI—XVII. 406.

***Мъхъ,** мѣхове (с. Чешнегиръ—Пловдивско). *с. м. Т.* Клинецъ, пиронъ.

Я си кóнчи добрé кóвж:
Сякж нугж пу желтицж,
Я *мжхуви* ют грушови.
Илиевъ, Сб. I. 85.

Мѣцинко, *нар. смегч.* Мъничко, мънинко. Трудъ. II. 9.

Мжчéтини, *с. ж. мн.* Болесть мжчетинки, болюстница. Охридъ. МСб. XV. 69; XVI—XVII. 272 и 275.

Мжчникъ (Прилѣпъ), *с. м.* Мжченикъ. *Слушаі, Аце, домакьине, ти* **мачниче!** МСб. XVI—XVII. 107.

Мжчното *мѣсто.* Мѣсто на гърба между плещитѣ, дѣто мжчно достигаме съ ржка. *Іá мж пучешй пу* **мжчнуту,** *чи ни мóгж да сж стúгнж.* МСб. XVI—XVII. 406.

Мюзюль (Ловчански помаци), *с. м.* Най-малкиятъ синь, който остава да живѣе въ бащината си кжща. ПСп. 57. 583, ср. **мизю́лъ, мизи́нецъ.**

***Мюлтезúмь,** *с. м Т.* Закупникъ, наематель на данъци.. МСб. XV. Науч. отд 385.

***Мюрдесéнкъ,** *с. м. Т.* Глечъ, поливъ, полювъ. МСб. XXI. Явашовъ. 59.

Н. н. *н.*

На, *мѣстоим.* **вм. ни,** насъ. *Поляз да* **на** *полеве.* Наука. II. 569.

На, *съюз.* Най, нало, но, ной, нъ, ньй.

Но кýпи фурка вретéно
На си кýпи писан кафáл,
Па засвирú и затрубú.
ПСп 1. 166.

Нáбадля, *с. ж.* Дълга вила за товарене сѣно на кола, на копи, на листници; наболля, нáбадня, набодня, набодъ, набуня, набой. МСб. XVIII. 153.

Набиéница (Велесъ), *с. ж.* Набой, подбитина. *Кога кье заколат кóкошка било, мú сирка било, или штó и да бúло, што кье го úсчистат отъ желýдникот, го собúраіат да не се нáстапи, оти испáгьало на нóгата* **набиéница** *и áко се настáпело, това многу бóлело.* МСб. XII. 130.

Набизáвамъ (да набизáя), *гл. д.* Набозавамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Набозавамъ се. *Постóй и почекай да с'* **набизая** *моєто мъш ко дете.* Верков. песме. 37 стр. 28. пѣс.

Набизáя, ешъ,—вáлъ, *гл свър.* отъ **набизáвамъ.** Да набозая, да надоя.

Набúтъкъ, *с. м.* Набитъ здравъ човѣкъ; сбитъкъ, завързакъ, здравенакъ, чкрапъ. *На бой она е срѣдня, ала е* **накúтъкъ.**

Нáбодля (с. Бутово—Търновско), *с. ж.* Набадля. МСб XVI—XVII. 406.

Нáбоя, *с. ж.* Вила съ желѣзни палци; набой, набадля. МСб. XVIII. 153.

Набрѣделе, *с. м. мн.* Набърделки, набърдила. МСб. XVIII 105.

Набѣбра, ешъ, *гл. свър.* отъ **набѣбрямъ.** Да се втвърдя.

Набѣбрямъ (да набѣбра), *гл. ср.* Втвърдявамъ се. *Жила ми е* **набѣбрала.** Любен. Баба Ега. 46.

Набѣбряне, *с ср.* отъ **набѣбрямъ.**

Набѣздя (да се), ишъ,—дилъ се, *гл. свър.* отъ **набѣздямъ се.** Да се накитя.—**денъ,** *прич. стр.* Накитенъ.

Набѣздямъ се (да се набѣздя), *гл. възвр.* Накитвамъ се, накontямъ се, натруфямъ се, прѣмѣнямъ се. *Тъá кжквáту сж бéши* **пжбжздилж,** *сждé дж іж глéджш!* Търново, МСб. XVI—XVII. 407.

Набѣздяне. *с. ср.* отъ **набѣздямъ се.**

Навáка и **навáки** (Гевгелийско), *нар.* Тука, насамъ, навакай. В. „Новини" III год. 43 бр. 2 стр.

Нáвакай (Велесъ), *нар.* Навака. МСб. XX. Велес. 41.

Навáличе, *с. ср.* Навалниче, навалче: 1) Раст. *Aspidium Lonchitis Sw.* МСб. XXI. Явашовъ 3. с. Бистрица—Софийско. 2) Раст. *Pyrola rotundifolia.* Тамже. 33,

Навáлкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се наваля̀мъ, да се уваля̀мъ, да се нацапамъ. *Тýри му чапáчето да не се нáвалка.* Велесъ, МСб. VII. 468.—**канъ,** *прич стр.* Наваланъ, уваланъ, нацапанъ.

Нáвалче, *с. ср.* Раст. **навáличе.**

Нáвенъ, *с. м.* Болесть *Pupura haemorrha-*

gica, тече кръвь изъ носа и излизатъ вихърници. МСб. XXI. Народна медицина. 7.

Навилча, ишъ, чилъ, *гл. свър.* отъ **навилчамъ.** Да набода. — **ченъ,** *при. стр.* Набоденъ на вила.

Навилчамъ (да навилча), *гл. д.* Зимамъ, набождамъ сѣно съ вила. МСб. XVIII. 155.

Навилчане, *с. ср.* отъ **навилчамъ.**

Навинвамъ, *гл. д.* Навивамъ, извивамъ навѣхвамъ, извѣхвамъ, извихвамъ, изкълчвамъ, лапвамъ, шлибвамъ,

Нанвинване, *с. ср.* отъ **навинвамъ.**

Навистина (Велесъ), *нар.* Наистина. **Навистина** *е за чудо, шчо и толкова си порасната ти при тоі силен господар, човекот.* МСб. VIII. 214; XX. Велес. 41.

Навистинско (Велесъ), *нар.* Наистина, истинно, въ дѣйствителность, въ сѫщность. *Кье го сетат ли, оти* **навистинско** *тáка стáнало, еден шутар г . . . кье му ӥстурат на гробот.* МСб. XIII. 174; XX. Велес. 41.

***Навлия,** *пр. неизм. Т.* Напетъ.

Навогямъ (наідоф, нашал и нашел), *гл. д.* Нахождамъ, намирамъ. Се навогьам, *гл. възвр.* Нахождамъ се, намирамъ се. *Коі ф планина фанал, коі ф пештера се скрил, коі у брек, коі у море, коі у вода батисалъ, каі и до сега се* **навогьаат.** МСб. XII. 164. *Се штутаіат, краі не се на***вогьа.** Тамже. 214; XX. Велес. 41.

Наводарь, *с. м.* Морякъ. Ново-Село, Видинско.

Идете, верни гавазе,
Викнете верни *наводаре,*
Дете из темница да зима,
Іу море дете да фърльа,
Бел Дунав да го іотнесе.
ПСп. 36. 975.

Наволи (да се), — **лило се,** *гл. свър.* отъ **наволява се.** *Да ми се* **наволи,** да поискамъ.

Наволява ми се (да ми се наволи), *гл. безл.* Имамъ воля, искамъ, изволявамъ, пожелавамъ. *Тоі тръабвѫ дѫ вѫрши всъаку нещу сѫс време, ѫ не кугату му сѫ* **навули.** Търново. МСб. XVI — XVII. 407.

***Навора,** вм. **нафора.** ПСп. 44. 257.

Наврапито (Мияци — Дебърско), *нар.* Набързо, какъ да е, прѣзъ купъ за грошъ. **Наврапито** *ќа свершиф оваа работа.* Изв. Слав. Семин. II. 298.

Навратя, ишъ, — **тилъ,** *гл. свър.* отъ **навратявамъ.** Да насѫскамъ, да надихамъ.

Навратявамъ (да навратя), *гл. д.* Насѫсквамъ, наущвамъ, надихвамъ, подбутвамъ, наеждвамъ. *Цимисхий* **наврати** *връху Блъгары-ты Рускый князъ Святослава.*

Навратяване, *с. ср.* отъ **навратявамъ.**

Навратясамъ, *сл. свър.* отъ **навратясвамъ.** Да изравня, да уравня, да изгладя.

Навратясвамъ (да навратясамъ), *гл. д.* Изравнявамъ, уравнявамъ, изглаждамъ. *Дуру ни* **нѫвржькьасѫш** *сукнуту, ни деі зѫфѫштá да шиш, чи можи идинѫт кат дѫ сѫ свиі.* МСб. XV. 187, Котелъ.

Навратясване, *с. ср.* отъ **навратясвамъ.**

Наврѣмене (Търново), *нар.* Наврѣмени. **Нѫвриминьа** *сѫм гу виждѫл и бив ризѫ дѫ ходи.* МСб. XVI — XVII. 407.

Наврѣвки, *с. ж. мн.* Върви на опинци. ЖСт. II. 20.

Наврѣщамъ (да навърна), *гл. д.* Възвръщамъ, повръщамъ.

Наглеждайте ми стадото,
Навръщайте ми козите,
Да ида в село да вида.
Яковъ, Сб. 91.

Навтъра, *нар.* Веднага, начаса, втъра. **Навтъра** *отиде и го донесе.*

Навункамъ (Копривщица), *гл. д. свър.* Да напреда набързо. **Навункала** *две три вретена.*

Навълче (Търновско). *с. ср.* Часть отъ гѫзно вълче чирво, изсушено на тояга и окачено на дюкянъ, за да привлича мющюрии; в. **навалниче.** *Който има* **навълче,** *сутрина, като отвори дюкяна си погледва прѣзъ* **навълчето** *на народа въ цѣлия пазаръ, и слѣдъ това се натрупвать, ужъ, много купувачи на дюкяна му. — Той има* **навълче,** върви му напрѣдъ. МСб. X. 130.

Навързалки (Прилѣпъ), *с. ж. мн.* Враждебства. *Да тáквиіе* **навѫрзалкьи** *мене ти не навѫрзуаі ми.* МСб. XV. 111.

Навърточа, ишъ, — **чилъ,** *гл. свър.* отъ **навърточвамъ.** Да надраскамъ. — **ченъ,** *прич. стр.* Надрасканъ.

Навърточвамъ (да навърточа), *гл. д.* Написвамъ какъ да е; извърточвамъ, надрасквамъ. *Кѫту ги* **нѫвжртóчил,** *нѫ писѫну ни приличѫ.* Търново, МСб. XVI — XVII. 407.

Навѣча, ишъ, — **чилъ,** *гл. свър.* отъ **навѣчвамъ.** Да натъка.—**ченъ,** *прич. стр.* Натъканъ.

Навѣчвамъ (да навѣча), *гл. д.* Съ вѫчене натъкавамъ; стигамъ за вътъкъ; натъкавамъ. *Още не съм* **навѣчила** *сичкото платно.*

Стó дрáми прѣ́ждѫ кóлко лáхти платну мóгѫт нѫвѫчи? МСб. XVI—XVII. 407.

Навя́самъ, *гл ср. свър.* Да падна злѣ боленъ; да нарася. *За да оздравѣе* **навясалъ,** *поливатъ го но крѫстопѫть.* с. Пищигово — Т. Пазарджишко, МСб. IX. Науч. отд. 28.

Нагáлено, *нар.* Любовно. *Че ми думаш* **нагалено.** МСб. XXI. Трънско. 42.

Нагарвани́свамъ (да нагарвани́ша), *гл. д.* Натъвамъ, начовалвамъ, натрупвамъ се. **нагарванисат** *гу да гу калвоáт.* МСб. XV. 151, Ахѫ-челебийско.

Нагéчкамъ, *гл. д. свър.* Да изгечкамъ, да намачкамъ, да нагмечкамъ. *Глéдаі да не* **нагéчкаш** *фустáна си.*

Наги́бамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се назимамъ, да се награбя. **Нѫги́бѫл сѫ́,** накралъ се. Търново, МСб. XVI — XVII. 407.

Наглáса, *с. ж.* Сговоръ, планъ, кроежъ. **Нѫглáсѫтѫ** *билá дѫ гу нѫмерьѫт ф лувьáтѫ, чи дѫ трѫ́гнят ваіну.* МСб. XVI – XVII. 407.

Нагодувачка (Прилѣпъ), *с. ж.* Гатанка. *Што е, што не е? се опитуат со първо децата, коа си прикажуат* **нагодуачкьи.** МСб. XI. 159.

Нагонъ, *с. м.* 1) Вървежъ, бѣгавица, цъцъръ, сюрмекъ. МСб X. Науч. отд. 327.— 2) Кѫсо насѣчени лѣскови дърва за видня въ Самоковско. МСб. XV. Науч. отд. 276 и 277.

Нагóркиня, *с. ж.* Название на самовила; горска вила. *Три вили* **нагоркини.** ПСп. 51. 400.

Нагóрнувамъ (Велесъ: нагорнуіам), *гл ср.* Нагорчавамъ. *Слáтково мáлко* **нагóрнуе.** МСб. XX. Велес. 41.

Нагрóцамъ, *гл. свър.* отъ **нагрóцвамъ.** Да нагрозя.—**цанъ,** *прич. стр.* Нагрозенъ.

Нагрóцвамъ (да нагрóцамъ), *гл. д.* Нагрозявамъ: *Кѫквóту сѫ гу* **нѫгрóцѫли,** *маі скóру шѫ му истини мьáстуту.* МСб. XVI — XVII. 407.

Нагрóцване, *с. ср.* отъ **нагрóцвамъ.** Нагрозяване.

Нагрѣ́стя, ишъ, *гл. д. свър.* Да зема съ грѫсть, съ шепа. *Ако сякаш да бидеме ортаци и да се* **нагѫрстиме** *пари незнаени.* МСб. XVI—XVII. 284.

Нагрѫ́щамъ, *гл. д.* Нагрънувамъ, нагърнувамъ.

Нагу́гря, имъ—рилъ, *гл. свър.* отъ **нагу́грямъ.** Да смачкамъ, да умачкамъ.—**ренъ,** *прич. стр.* Смачканъ.

Нагу́грямъ (да нагу́гря), *гл. д.* Смачквамъ, умачквамъ, нагръчвамъ. *Ни съáджі нѫ дрехѫтѫ си, чи іа вúш кѫк сѫ[і* **нѫгу́грилѫ.** Котелъ, МСб. XV. 187.

Нагу́гряне, *с. ср.* отъ **нагу́грямъ.** Умачкване.

Нагѫ́ча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **нагѫ́чамъ.** Да натъпча. — **ченъ,** *прич. стр.* Натъпканъ.

Нагѫ́чамъ (да нагѫ́ча), *гл. д.* Натъпквамъ, нагнитамъ, навирамъ. *Читри́єсте рáстега гу в зéмьа* **нагѫчи́.** с. Червица — Демиръ-Хисарско, МСб. VII. 105.

Нагѣ́чане, *с. ср.* отъ **нагѫ́чамъ.**

Надáвекъ (Копривщица), *с. м.* 1) Нада, надавка. 2) Косоплитка, сплитникъ, сплитка въ 3-то знамен.

Нáдамъ, *гл. д.* Турямъ нада, близница на сѣчиво. *Манарата ще се нада.* МСб. XVIII. 32.

Надбодинямъ (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да надприпкамъ. *Мори бабо, ако да можев да іа* **надбодиньам** *со моето коньче, дали би ми іа дал царот?* МСб. XI. 142.

Надброя́, ишъ, — илъ, *гл. свър.* отъ **надброя́вамъ.**

Надброя́вамъ (да надброя́), *гл. д.* Съ броене надминувамъ, на брой излизамъ повече.

Слънцéто е надгреіáла,
Мéсецът е надвиши́ла,
Дзвездéте е *надбройла.*
МСб. XXI. Трънско. 16.

Надброя́ване, *с. ср.* отъ **надброя́вамъ.**

Надвáсамъ, *гл. свър.* отъ **надвáсвамъ.** Да надвия.

Надвáсбамъ (да надвáсамъ), *гл. д.* Надвивамъ. *Да* **надвáса** *лукаваго Лия.* Тетово, ПСп. 39. 424.

Надвáсване, *с. ср.* отъ **надвáсвамъ.** Надвиване.

Надведáрь, *с. м.* Подигравателно название на говедарь въ Горно-Джумайско.

Говедáру, *надведáру,*
Нáдведа те пот капи́нка,
Пóстела ти чердѫули́нка,
При́неса ти от ку́че полови́нка
Пóсле и онáа полови́нка.
ПСп. 46. 680.

Надвеля, ишъ,—лилъ, *гл. д. свър.* Да надвия, да надмина.

Капнало ти бѣло лице,
Що ти толку развѣлело,
На слънце-то *надвелило.*
Милад. Сб. 379 стр. 298 п.

Надвѣ́щя, ишъ,—щилъ, *гл. свър.* отъ *надвѣщямъ*. Да надвия.

Надвѣ́щямъ (да надвѣ́щя), *гл. д.* Надвивамъ. *Куга́ мж* нждве́шти *ра́буттж.* с. Хотница — Търновско, МСб. XVI — XVII. 407.

Надвѣ́щяне, *с. ср.* отъ **надвѣщямъ.** Надвиване.

Надво́дямъ се (да се надведа́), *гл. възвр.* Надвождамъ се, надвѣсвамъ се.

> Слѣнце ми се над де́ла *надво́ди*,
> Бела́ Ра́да пре́ко де́л пребди.
> МСб. XXI. Трънско. 52.

> Дамiани́нка конь води́ла,
> Од вода го *надводила,*
> И ма́ло ко́нья напо́ила,
> По́вече се огледа́ла.
> Шапк. Сб. V. 269 стр. 812 п.

Надво́дяне, *с. ср.* отъ **надво́дямъ.** Надвождане.

Надво́рнина, *с. ж.* Зли духове; надворщина, надвори. *Ноќьно врѣме не бива да се оде додека петлите не са пропеiале, оти има* надворнина. Щипъ, МСб. X. 122.

Надво́рничовъ, ва, во (Велесъ), *пр.* Надворешенъ, надворенъ, външенъ, вънкашенъ, недомашенъ. *Не́фелало да и́ма и да се ве́дат гала́бчинья и за́еци у ку́ќьата, оти се запусту́ела та́iа ку́ќьа—дека се* надворни́чови *ти́ќьинья* МСб. XVI—XVII. 237; XX. Велес. 42.

Надгласъ, ?

> До два бракя не ми сѣ познале,
> Туку обе що ми сѣ грабнале,
> Да сѣ бiетъ съ онiе остри сабьи,
> Ама никой *надгласъ* не ми могле.
> Милад. Сб. 98 стр. 68 п.

Наджа́самъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се напия, да се наджаскамъ. Наджаса́л *се като самоко́вскьи єргенин.* Дупничко, МСб. XI. 155.

Нади́давамъ, *гл. д.* Наддавамъ. Сухиндолъ.

> Язе дава́х *нади́давах*
> Де́вет овни́ ялъка́сти.
> Псп. 21. 560.

Надли́тамъ се (Граховско), *гл. възвр.* Въ изречение: надлита *се на друг не дава.* МСб. VIII. 237.

Надмайсторя́, и́шъ,—ри́лъ, *гл. д. свър.* Да излѣза по-голѣмъ майсторъ; да надхитря. *Ама момокот* надмаiстори *попот.* МСб. XIX. Матер. б. 34.

Надма́хвамъ се (да се надма́хна). *гл. възвр.* Махвамъ се, цамнувамъ, отбивамъ се. Горно-Джумайско.

> Сѣнце се *надмахна́*
> Нат Петре́ви двори,
> Та не ми iе сѣнце,
> Ма́кiа си́на же́ни.
> ПСп. 48. 979.

Надма́хна (да се), ешъ,—налъ се, *гл. свър.* отъ **надма́хвамъ се.** Да се махна, да намина.

Надме́тнатъ, та, то, *прич. стр.* Наметнатъ. Надметната *салтамарка.* Шуменско.

Надне́ма, ешъ,—не́хъ, *гл. д. свър.* Да земж изъ нѣщо. Та си отвори хамбарете, Та си надне желто просо, Да си хвърли на гължби. К. 120 стр. I.

Надо́лювамъ (да надо́ля), *гл. д.* Склонямъ, прѣдумвамъ, кандардисвамъ. *Едваі го* на́долиф *да́ до́iет.* Мияци — Дебърско, Изв. Слав. Семин. 298.

Надру́ндя, ишъ,—дилъ, *гл. свър.* отъ **надру́ндямъ.—денъ,** *прич. стр.* Облѣченъ съ много дрехи.

Надру́ндямъ (да надру́ндя), *гл. д.* Обличамъ съ много дрехи. — **мъ се,** *гл. възвр.* Обличамъ се, трупамъ се съ много дрехи. МСб XVI — XVII 407. Търново: нждру́ндьям. Ср. **надрѣндямъ се.**

Надру́ндяне, *с. ср.* отъ **надру́ндямъ.**

Надрѣвникъ, *с. м.* Листникъ, налистнякъ, напластенъ между клонето на дърво. МСб. XVIII. 164.

Надрѣндя (да се), ишъ, — дилъ се, *гл. свър.* отъ **надрѣндямъ се.** Да се надуя.

Надрѣндямъ се (да се надрѣндя), *гл. об.* 1) Надувамъ се, набъбвамъ. ПСп. 44. 255. — 2) Надувамъ се, навжсвамъ се, разсърдвамъ се, надундурямъ се. Надрѣндила *са да плаче.*

Надрѣндяне, *с. ср.* отъ **надрѣндямъ се.**

Надса́кувамъ, *гл. д.* Сакамъ повече отъ колкото трѣбва. *Сакам и* надсакувам. МСб X. 159.

На́дтуркамъ, *гл. д.* Усилена форма отъ **ту́ркамъ.** *Лели́ iа́с сум го пра́ил, ќье го туркам, ем ќье го* на́ттуркам. Прилѣпъ, МСб. VIII. 229.

Надтѣрнувамъ се, *гл. вз.* Надварямъ се въ борене съ сабя. Костурско.

> Со пу́шка се натфжрльу́ва,
> Со са́бья се *натжрну́ва,*
> Со ла́пко се натфжрльу́ва.
> МСб. VI. 12.

На́думци, *с. м. мн.* Хорски думи, укори, прѣкори.

> Ду́наве ле, ти́'о во́до!
> Прибира́ш ле ми гре'бве:
> На ма́ічини ми іадо́ве,
> На ба́штини ми жа́лбове,
> На бра́тови ми пре́корци,
> На сна́хини ми *на́думци*,
> На дру́шкини ми по́тсмифци?
> Малешевско, ПСп. 39. 457.

На́дуп (с. Орѣхово въ Родопитѣ), *нар.* Съ лицето надолу; ничкомъ, ничкы. *Испра́ти дри́пи са неа прусти́рат да сѫхнат* **на́дуп,** *чеа са за ло́шьу. На умрьа́л чъувьа́к са прусти́рат* **на́дуп.** МСб. XI. 73. *Іудата лея́гала ту* **на́дуп,** *ту на вои́знак.* МСб IX. 146.

На́душка, *с. ж.* Мѣстото, дѣто двѣ нѣща се спаждатъ, се съединяватъ едно съ друго; частитѣ, съ които се спаждатъ двѣ нѣща. *Нѫ кьу́нкѫ* **на́душкѫтѫ.** Търново, МСб. XVI—XVII. 406.

Надхри́пквамъ (да надхри́пкамъ), *гл. д.* Надминувамъ нѣкого на хрипкане; надскачвамъ.

Надхри́пкуваница, *с. ж.* Игра надхрипкване, надскачване. МСб. XV. 152.

Надърваря, ишъ, — рилъ (Охридъ), *гл. д. свър.* Да набия. *Го* **наджрва́риле** *у́бос и го истерале.* МСб. XIII. 198.

Надѣ́рдзамъ, *гл. д. свър.* Да възпрѣтна, да запрѣтнѫ. *Засу́ка белѝ рѫка́ве,* **надърдза** *зла́тни скутове.* ПСп. 8. 107.

Надъхтѣвамъ (да надъхтѣя), *гл. д.* Надъхвамъ. *Бѣсно куче го* **надъхтѣло.** МСб. XXI. Народна медицина. 8. — **мъ се,** *гл. възвр.* Навиквамъ, привиквамъ, алащисвамъ на нѣщо. **Надъхтѣй** *ли се човѣкъ на едно лѣкарство, не му помага вече. Русание за глисте кълцатъ у съсѣдитѣ, защото въ кѫщи* **се надъхтѣватъ** *глистето и лѣкарството не помага.* Тамже. 4.

Надъхтѣване, *с. ср.* отъ **надъхтѣвамъ.**

Надъхтѣя, *ешъ,—тѣлъ, гл. свър.* отъ **надъхтѣвамъ.** Да надъхамъ.—**тѣнъ,** *прич. стр.* Надъханъ. **Надъхтѣнъ** *отъ бѣсно куче.*

Надя́хамъ, *гл. д. свър.* Да надмина съ яхане. *С кон* **натіа́а** *си́те добри́ го́сйе.* ПСп. 45. 467.

***На́езмо** (Охридъ), *с. ср. Гр.* Светена, пѣяна вода. *На чиста срѣда отиватъ въ черква, слушатъ литургия, пиятъ „на́езмо" и се връщатъ дома.* МСб. XVI—XVII. 28.

Наждра́памъ, *гл. д. свър.* Да нагазя. *Болниятъ е* **наждрапалъ** *върху нѣщо.* Любен. Самовили. 3. *Кѫдѣ сѫ* **наждра́пали** *болестьта.* Любен. Баба Ега. 42; МСб XIII. Книж. отд. 49.

Нажѐбя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **нажѐбямъ.**

Нажѐбямъ (да нажѐбя), *гл. д.* Назимамъ, награбвамъ. *Всеки гледѫ дѫ си* **нжжѐби** *левувити,* да се награби съ много пари.— **мъ се,** *гл възвр.* Назимамъ се, награбвамъ се. *Кѫту сѫ* **нжжѐбили** *унес хорѫ, кої захжр, кої гáс, мѫкнят пу кѫщьáтѫ си.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Нажѐбяне, *с ср.* отъ **нажѐбямъ** и **нажѐбямъ се.**

Нажи́вя (да се), ишъ, — вили се, *гл. възвр.* Да се завъдя.

> Нис коскьите тре́ва изни́кнала,
> Пот по́стелья зми́и *нажи́виле,*
> Низ о́чи-те во́да ка́де те́чит.
> Шапкар, Сб. V. 155 стр. 648.

Наза́дгѫзомъ, *нар.* Назадечки, заднишкомъ. *Вѣрви* **наза́дгазум.** Прилѣпъ, МСб. XX. Науч отд. Д. Мирчевъ. 19.

Наза́двамъ (да наза́дна), *гл. ср.* Вървя, отивамъ назадъ; не ми върви, нѣмамъ прѣднина. *Етѐ от тогаі турчинот назаднал, а Русиа напреднала.* МСб. XII. 197. *Па и кярсто ним не му помагал, и се* наваднуале *и до наі-после царстото го предале.* МСб. XIII. 192.

На́земъ, *нар.* На́земи, *кѫща* **на́земъ,** отгорѣ на земята, а не като хижа у́земъ. МСб. XVIII. 5 и 15.

***На́зенъ,** *про неизм. Т.* Назъкъ, деликатъ. *Гургьена* **на́зен** *убава.* МСб. XXI. Трънско. 18

Назива́вамъ се, *гл. възвр.* Наричамъ се.

> Туку да се цар *нази́ва,*
> Цар *нази́ва,* бан да бѫде.
> Илиевъ, Сб. I, 94.

Назимѐлче, *с. ср.* Прасе докато склопи година. МСб XVIII. 169.

***Назланди́свамъ се (да се назланди́ша),** *гл. об. Т.* Правя назове, укрѫшляци, ужъ че ми се неще; докарвамъ се, укрѫшвамъ се. *Не са* **назланди́сваі,** *а го земи́.*

Назланди́сване, *с. ср.* отъ **назланди́свамъ се.** Докарване, укрѫшване.

Назланди́ша (да се), ешъ,—ди́сахъ се, *гл. свър.* отъ **назланди́свамъ се.**

Назо́бвамъ се, *гл. възвр.* Скѫсвамъ се на много мѣста; съзобвамъ се, спждамъ се. МСб. XVIII 117.

На́зорки (Търново), *нар.* Назоромъ, дѣбомъ, волкома. МСб. XVI—XVII. 406.

***Назѣкъ,** *пр. неизм. Т.* Назикъ, приятенъ, деликатъ, елегантенъ.

Найомъ, *с. м.* отъ **наимамъ се,** наемане, наимане.

Коіто са *наіом* наема,
В Іергеньа да си нагази,
Штe му арижем, арижем,
Девет кантара сирене,
Десети кантар маслото.
МСб. XVI—XVII. 141.

Наказанче, *с. ср.* Назъвание на кутрето въ приказка. *Палец-отъ велитъ: айде да крадиме! казалец-отъ велитъ: кждѣ? големи-отъ: кждѣ да е. Четворти-отъ: ке кажамъ. Най-мали-отъ: мжлчи джупче* **наказанче!** Милад. Сб. 514 стр. 672.

Нака́й (Велесъ), *нар.* Накамъ. *Ако куче се вя́рти* **нака́і** *тебе, душмани немаш; со га́зот ако се вя́рти* **нака́і** *тебе, душмани и́маш.* МСб. XVI—XVII. 227.

Накаматѝсамъ (да се), *гл. об. свър.* Да се наканя, да се приготвя бавно за нѣщо. *Тоі кжкжфту і пжк бя́ре, дуде сж* **нжкжмжтѝсж,** *чжршиі́тж сж зжтва́рьж.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Накарѣча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. свър.* отъ **накарѣчвамъ се.** Да се нагиздя, да се натруфя.

Накарѣчвамъ се (да се накарѣча), *гл. възвр.* Нагиздвамъ се, натруфямъ се, прѣмѣнямъ се. МСб. XVI—XVII. 408, Търново: **нжкжржчвжм сж.**

Накашкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се навалямъ, да се наплескамъ. МСб. IX. Науч. отд. 66.

На́квечеръ (Велесъ), *нар.* Привечеръ, подвечеръ, прикквечеръ, на мръкване. *Ако и́з лезе леунка* **на́квечер,** *пя́рцелот прет неіа си но́си, за млекото да не и́ загьине.* МСб. XIII. 173; XX. Велес. 42.

Накѐжа (да се), **ишъ,—жилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се наежа.

На сре́шча и́ ежо—кьѐжо,
Ежо кьѐжо—тараѐжо,
Наежи́л се, *накьежи́л се.*
МСб. XIII. 38.

Накивну́я, ешъ (Щипъ), *гл. ср. свър.* Да намигамъ.

Извади́ му едно́ о́ко,
Да и́ *накьивнуе;*
Извади́ му и дру́гото,
На ниша́н да гагьа
Шипк. Сб. VI. 444 стр.

Наклѐщя, ишъ, — щилъ, *гл. д. свър.* Да разтворя, да стисна като съ клѣщи.

А што бе́ше го́ла дерви́шина,
Наклешти́ си ті́іа бстри зу́би,
Та му касна́ от ко́ньо зобни́ца.
МСб. IX. 84,

Накли́цамъ, *гл. свър.* отъ **накли́цвамъ.** Да наклъцамъ.

Накли́цвамъ (да накли́цамъ), *гл. д.* Орѣзвамъ, срѣзвамъ съ ножици; наклъцвамъ. **Нжкли́цжли** *нж детту кусми́ти.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Наковъ, накава, наково (Родопитѣ), *пр.* Такъвъ, такава, таково. *Правих* **накава** *гулеама коашта.* Трудъ. II. 713.

Нако́лникъ (Сопотъ, Орхание), *с. м.* Обѣсникъ, вжжникъ.

Нако́смя (да се), **ишъ,—милъ се,** *гл. свър.* отъ **нако́смямъ се.** Да се разсърдя, да се набуря.

Нако́смямъ се (да се нако́смя), *гл. възвр.* Разсръждамъ се, набурвамъ се. *Што си се* **нако́смил?** МСб. XXI. Трънско. 63.

Нако́смяне, *с. ср.* отъ **нако́смямъ се.**

Накре́ндзамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се наканя, да се приготвя. *Дуде сж* **нжкре́ндзж,** *вриме сж мина́вж.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Накре́тамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се наканя, да се нагласяя. *Тѝ дуде сж* **нжкре́тжш,** *хо́ртж гу купихж.* МСб. XVI—XVII. 398 и 408.

Накупя́самъ, *гл. свър.* отъ **накупя́свамъ.** Да натрупамъ, да начоваля. — **санъ,** *прич. стр.* Натрупанъ, начоваленъ.

Накупя́свамъ (да накупя́самъ), *гл. д.* Навалямъ на купъ; натрупвамъ, начовалвамъ. *Моминитѣ изнасятъ спапьтъ изъ кжщи и го* **накупя́сватъ** *на двора.* МСб. IX. 44. с. Петково — Ахж-Челебийско. *Деверьтъ ги бута и разхвърля, а невѣстата пакъ ги* **накупясва.** Тамже 51.

Накупя́сване, *с. ср.* отъ **накупя́свамъ.** Натрупване.

Накюта (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се наежа, да се навдигна; да се разсърдя.

Накюти сѣ дете Голомеше:
Айд' отъ тука, незнаено деля,
Не мой съ мене поза да сѣ біешъ!
Ак' издигнамъ единъ студенъ каменъ,
Да те удрямъ мегю две-те очи,
Ке т' испржснатъ очи отъ глава-та.
Милад. Сб. 268 стр. 173 пѣс.

Накя́вкамъ, *гл. д. свър.* Да нарѣжа, да накълцамъ, да назжбя. **Нжкьа́фкжн** *гво́здеі,* назжбенъ, та да не излиза лесно, кога го заковатъ. МСб. XVI—XVII. 408.

Налѐна, *с. ж.* в. **налѝна**. Янковъ, Сб. 48.

Налѣнки, ка, ко, *пр. смекч.* отъ **налѣпъ**. Налѣтички.

Наленъ (Прилѣпъ), *с. м.* ?
Жените го (ножот) точат от каі да му се вдаит: от стапчето, од гжрнето, от пирустіiата, . . . од жабката, от прагот и от **наленот.** МСб. I. 98.

Налѣтички, ка, ко, *пр. смекч.* отъ **налѣтъ.** Налѣнки.

Налйохамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се напия. **Нальохáл се** *като кóпач.* МСб. XI. 155.

Налѝстнякъ, *с. м.* Листурникъ, пластъ, шумарникъ, листникъ въ 2-то знам. МСб. XVIII. 164.

Нáлутенъ, на, но (Велесъ), *пр.* Налютенъ, сърдитъ, разсърденъ, ядосанъ. — **но**, *нар.* Налютено, сърдито, ядосано. **Налутено** *му прогóворил* МСб. XII. 184; XX. Велес. 42.

Налъ, *съюв.* Нело, ноло, на, най, нъй, но, ле, лю. *Не е била тъмна магла,* **нал** *са биле гъсти праи.* МСб. XVIII. 142.

Налюдя̀ (да се), **ѝшъ**, *гл. възвр. свър.* Да се напия. **Нальудѝл се** *до джгá.* МСб. XI. 155.

Намѐтка (с. Кьомурлукъ — Варненско), *с. ж.* Раст. *Cynoglossum officinale,* паутка, шаново биле, богородично млѣко. МСб. XXI. Явашовъ. 30.

Намѐтливче, *с. ср.* Едно растение, съ което лѣкуватъ **нáмѣтъ** на око. МСб. XXI. Народна медицина. 21.

Намѐтниче, *ум. ср.* отъ **нáмѣтъ** въ 3-то знам. **Намѐтниче**, *бесниче! Беш, беш, бесна кучко! Надушѝх іа тебе, дурѝ не си ти мене.* Любен. Самовили. 8.

Нáминка, *с. ж.* Наминуване, походъ, споходъ. с. Перущица.

> Нѝе сме брáте млозѝна,
> Млозѝна до деветтина,
> По веднжш, мале, да ѝдем,
> Броіжт са дѐвет *нáминки.*
> МСб. XV. Науч. отд. 600. 36.

Нáмливо (Велешко), *с. ср.* Обичай мѣсене погача всякя въ петъкъ прѣди свадбата у младоженеца, а въ сѫбота у момата и обредитѣ въ тоя случай. МСб. XII. 34.

Намодрѣвамъ (да намодрѣя), *гл. ср.* Посинѣвамъ.

> Што ти лицѐ *намодрѐло?*
> — Друшкье су ме целивáле,
> Та ми лицѐ *намодрѐло.*
> МСб. XXI. Трънско. 15.

Намодрѣя, ешъ, — рѣлъ, *гл. свър.* отъ **намодрѣвамъ.** Да посинѣя.

Намрѣхвамъ (да намрѣхна), *гл. ср.* Бивамъ злѣ настроенъ къмъ нѣкого, глѣдамъ нѣкого накриво, злѣ. *Гидні ня други* **нжмржхнжли**, гледатъ се накриво. МСб. XVI—XVII. 408, Търново.

Намрѣхна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **намрѣхвамъ.**

Намусорвамъ се (да се намусóря), *гл. възвр.* Намусвамъ се, нацупямъ се. МСб. XVI—XVII 408.

Намусóрване, *с. ср.* отъ **намусóрвамъ се.** Намусване.

Намусóря (да се), **ишъ**,—**рилъ се**, *гл. свър.* отъ **намусóрвамъ се.** Да се намуся. — **ренъ**, *прич. стр.* Намусенъ.

Намъ, *нар.* Не знамъ, нá. *Трѝ лáхти і* **нáм** *кóлку удгóрьж ідшти.* **Нáм,** *пльтѝ ли? Уд* **нáм** *кугѝси.* Търново, МСб. XVI—XVII. 406.

Намѣкната черга, тъкана по особенъ начинъ, та не ѝ се вижда основата като на платъ *рипсъ.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Нанóте, *с. м* Байчо. **Нанóте**, *море* **нанóте!** **Нанóте** *стрѝна учѝла.* МСб. XXI. Трънско, 47.

Наора, ешъ,—ралъ (Перущица—Пловдивско) *гл. д. свър.* Да натрупамъ.

Напáтувамъ се (да се напáтя), *гл. об.* Напащамъ се. МСб. VII. Науч. отд. 468.

Нáпивъ (Котелъ), *с. м.* Кога момината рода се съберaтъ слѣдъ вѣнчило вечерьта въ кѫщата на юнака и дарятъ, напиватъ булката кой какво обичa; в. **впивъ** и **пивъ**, **кръсть.** *Тузѝ сѝчкуту, дету сжм си спжзѝлж, тó ми і уд нáпиф.* МСб. XV. 186.

Напилесамъ (Щипъ), *гл. д. свър.* Да прокълна.

> Момне ти сѣ молямъ, ветеръ ка ке духне,
> Ветеръ ка ке духне, да не *напилесашъ,*
> Оти ке сетъ тіе мои-те издихи;
> Роса ка ке роситъ, да не *напилесашъ,*
> Оти ке сетъ тіе мой-те дробни солдзи!
> Милад. Сб. 412 стр. 384 п.

Напѝнямъ, *гл. д.* Напинамъ. *Тафрá го* **напѝня**, *голотá го сопѝня.* Любен. Самовили. 44.

Нáплазь, *нар.* На земята, по земята. *Вжрлиа неколку книгьи* **нáплаз**, *зедоа, дáдоа, и вáтиа да вѝіанат гьаблите.* Прилѣпъ, МСб, XI. 100.

Наплатникъ, *с. м.* Наплатъ. МСб. XVIII. 121.

Наплатóйовци, *с. м. мн.* Посѣделковци,

айлякчие. Наплатойовци, прѣкарватъ врѣмето въ кръчмата.

Наплатóсамъ, *гл. свър.* отъ **наплатóсвамъ**. Да наплатя, да наплатиша. — **санъ**, *прич. стр.* Наплатенъ, наплатисанъ.

Наплатóсвамъ (да наплатóсамъ), *гл. д.* Наплатявамъ, наплащамъ, наплатисвамъ. СМб. XVIII. 185.

Наплатóсване, *с. ср.* отъ **наплатóсвамъ**.

Нáплеки (Велесъ: **нáплекьи**), *нар.* Нáплечки, нагрѣбѣ, на гърба си. възнакъ *Немоі да лежиш* **нá-плекьи**. МСб. XX. Велес. 42.

Наплéсници (Котелъ), *с. ж. мн.* Петна, дамги по лицето човѣку, особено около носа, каквито често се срѣщатъ у евреитѣ. МСб. XV. 187.

Наплéсничавъ, ва, во (Котелъ), *пр.* Който има наплесници. **Нжплéсничафъ** *кжту чифуткя.* МСб. XV. 187.

Наплѣстя, ишъ, — стилъ, *гл. свър.* отъ **наплѣстямъ**.

Наплѣстямъ (да наплѣстя), *гл. д.* 1) Нахоквамъ, навиквамъ, намъмрямъ. 2) Набивамъ. *Тоі гу* **нжплѣсти** *дубре.* Търново, МСб. XVI — XVII. 408.

Наплѣстяне, *с. ср.* отъ **наплѣстямъ**.

Напоя́, и́шъ, — вилъ, *гл. д.* в. **напоя́**. **Напови́** *го бялдунавска студна вода.* Илиевъ, Сб. I. 174, Хасковско.

Напоганя́ (да се), и́шъ, — ни́лъ се, *гл. възвр. свър.* Да се насера, да се изсера въ дрехитѣ си. *Детето се* **напоганилу**. МСб. IX. Науч. отд. 154.

Нáпонка. — 2) Плоско дърво, съ което затварятъ вратата на бъчва. МСб. XVIII. 159.

Напóречки, *нар.* Криво, накриво, сърдито, нáпорки. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 854.

Нáпорки, *нар.* Напóречки. *Той го и́згледа* **нáпорки**, изкриво, въ упоръ. ПСп. 41. 898.

Напрѣбушъ и **напрѣвушъ**, в. **напря́бушъ**.

Напрѣденъ, дна, дно, *пр.* Който има напрѣдие, отива напрѣдъ. *Момичето, шо се рóдило. мнóгу би́ло* **нáпредно**, *здрáво и ýáко.* МСб. XI. 146. Дебърско.

Напрѣдие, *с. ср.* Напрѣдъкъ, напрѣдица, напрѣдия, прѣднина, успѣхъ. *От тоі ден векье беше му тжргнало за големо* **напрéдие**, *во кукьа, во стока и во сите работи домашни.* МСб. XIII. 160.

Напрѣдица, *с. ж.* Напрѣдъкъ, напрѣдие. *Пошлá му* **напрéдица** *какó на рáка.* ПСп. 31, 374.

Напрѣдия (Охридъ), *с. ж.* Напрѣдие. МСб. XV. 65.

Напрѣрѣжа, ешъ, рѣзалъ, *гл. д. свър.* Да изпрѣрѣжа. *Ржцети му сж* **нжприрьáвяни** *уд нужóви.* МСб. XVI—XVII. 408.

Напротивъ, *нар.* Противно, противъ воля, насрѣща. *Не му говорѝ* **напротúф**. *Цар ю, не може да му се рече* **нáпротив**, *пот пóвела негова се.* МСб. XII. 184, Велесъ.

Напря́бушъ (с. Церова Кория) и **напря́вушъ** (с. Кърека — Търновско). *нар.* На боси крака, безъ чорапи; в. **прѣбушъ** и **прѣбошъ**. МСб. XVI — XVII. 408. *Сжс жжлтú чехли* **нж прьáбуш**. Котелъ. МСб. XV. 188.

> Надянж бялж кадѣлж
> Запрѣде ново вретено,
> Нахлула й чехли *на прявошъ*,
> Чи си на пжтя излѣзи,
> У мамини си да иди.
>
> Чолак. Сб. 265. Търновско.

Нáпученъ и **напýпученъ, на, но** (Мияци—Дебърско) *прич. стр.* Огжзенъ, нащупенъ. Изв. Слав. Семи. II. 298.

Нáпжти, *нар.* Напати, понѣкога. **Нáпати**, *кога не може да го пóгоди óдеднаш, по неколку пáти го измáмуе да и́гра.* МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 19.

Нара, *с. ж.* 1) Каране, навикване, нахокване. *Теглих іи́м гинж* **нжрж**. 2) Врѣва, викъ, шумъ. *Нжд́ади* **нжрж**. Търново, МСб. XVI — XVII. 408. *Свúкал мнóгу сúлно. Го чул óвчарот, дáл една* **нáра** *пó ни, се загнал пó ни.* Велесъ, МСб. XII. 213; XX. Велес. 43.

Нарава́сямъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се надуя, да се подуя. **Нжржвáсьж** *му сж жúлжтж.* Търново, МСб. XVI—XVII. 408.

Нара́квица (Велесъ), *с. ж.* Наржквици, ржкавици.

На́рамникъ, *с. м.* Що се носи на рамо. *Доичеритѣ ставатъ отъ столоветѣ, закачатъ пълнитѣ вѣдра на водачитѣ (кобилицитѣ), нарамватъ* **нáрамницитѣ** *и ги носятъ нъ мандрата.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 59.

Нарамокъ (с. Бариево — Софийско), *с. м.* Нарамница, нарамчина, нарамякъ, брѣме, каджакъ. МСб. XVI—XVII. 3.

***Нара́ндза**, *с. ж.* Нерандза. С. Бутунецъ — Софийско: **нарáмза**.

> Пойде момá сас брáта си,
> Смил да бéре, смúла брáла,
> Жжлта смúла и *нарáмва*;
> Жжлта смúла за венчúла,
> И *нарáмза* за харизмá.
>
> Илиевъ, Сб. I. 161 стр. 112 п.

Нара́памъ, *гл д. свър.* Да накажа, да набъбра обидни думи безъ причина. *Іа вoi нарапа нкоіу лакръдиіу.* МСб. XXI. Трънско. 64.

Нара́свамъ (да нарася́), *гл. ср* Падамъ злѣ боленъ, поболѣвамъ се злѣ; да навясамъ, оградисвамъ. *Аку некуi сж пугодел да сж измо́ча у то време пут стреите, он му и (на самувилите) погнжсувал ман жите, за то пък* нарасувал, *пáiгъкл бóлен и утка ка тегнел нóгу мжка, или умúрал, или устанувал сакáт ду живóти.* Воденъ, МСб IV. 114.

Нарася́, úшъ,—сúлъ, *гл. свър.* отъ **пара́свамъ**. Да навасямъ, да орадиша.

Нара́чувамъ (да нáрачамъ), *гл. д* Нарж чамъ. Велесъ.

Наре́вамъ, *гл. д.* Нареждамъ, думамъ. *По дворъ ми ходи Вельо, съ кафалъ свири, на кафало си* нареваше. Верков. песме. 171 стр. 161 п. *Свирка свири, на свирка* нареваше. Тамже. 42 стр. 32 п.

Нарѣ́зъ (Търново), *с. м.* Желѣзна дъска съ дупки на нея за правене бурми. МСб. XVI—XVII. 408, нжрьáс.

Наре́чувамъ (Велесъ), *гл. д.* Наричамъ въ 5-то знам. МСб. XX. Велес. 43.

Нарица́ло, *с. ср. На (за)* нарица́ло, само по име. Нжрица́лу *чульáк*, който само се нарича човѣкъ. Стара-Загора, Илиевъ, Сб. I. 109 стр. *На* нарица́ло *мжжъ да ми е, че туй то.* ПСп. 56. 326. *Гледайте да бждятъ человѣцы достóйны, а не само* нарицало. МСб. XV. Науч. отд. Слав. 9.

На́ровище (Търново), *с ср.* Насипано мѣсто; насипище, насипъ, долмалъкъ. купище.

Нароглив ъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Кривогледъ, вегавъ, назорливъ. ПСп. 48. 994,

Наро́дица (с. Царацово—Пловдивско), *с. ж.* Главня въ жито; похаба, чернилка.

Наро́квици (Мияци — Дебърско), *с. ж. мн.* Нарждквици, ржкавици. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Нару́свамъ (да нару́ся), *гл д.* Напрашвамъ, насущямъ.

> Димитриіа винó пиé.
> Поди дръво божурéво,
> Оздóл лэтý два сокóла,
> Та строшúше божýр дръво,
> *Нарусúше* рýіно винó,
> Димúтриіа льýто клънé:...
> *Нарусúсте* рýіно винó,
> Очи ви се *нарусúли!*
> МСб XXI. Трънско. 13.

Нару́сване, *с ср.* отъ **нару́свамъ**. Напрашване.

Нару́ся, úшъ,—сúлъ, *гл. свър.* отъ **нару́свамъ**. Да напраша.—**сенъ,** *прич. стр.* Напрашенъ.

На́ржчничъкъ, чка, чко (Търново), *пр.* Едъръ, насникнъ, *Кяќфту си і* нáржчничжк, *виднќш дж тж хлóпни, стúгж ти.* МСб. XVI—XVII. 408.

Насга́звамъ (да насга́зя), *гл. д.* Настжпямъ, застжпямъ. *Гледаі да не ме* нáвгавиш, *оти úмам мóзолка.* МСб. XX. Велес. 42.—**мъ се,** *гл. стр.* Настжпямъ се. *Ако се* нáвгави *трóшки от леп — ослепуiал чóвек.* МСб. VII. 125.

Насдо́й (с. Ситово—Пловдивско), *с. м.* Първо издояване овце слѣдъ отлжчване агнетата; смълза. *Млѣкото отъ* наадой *се раздава за светого.*

Насѣ́тя ишъ,—тилъ, *гл. д. свър.* Да усѣтя. Насети *го áла троіоглава освоiй го áла до колена.* МСб. IV. 64, Софийско.

Насѣ́я (да се), *гл. възвр. свър.* Да се набозая. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22.

На́скрая (Велесъ), *нар.* Скрая, открай, накрай, настрана. *Иди мáлко* нáскраіа. МСб. XX. Велес. 43.

Насламика (с Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Дърво дива трънка *Съ бърбонкитѣ на* насламика *боядисватъ коприна жлътъ цвѣтъ.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Насластя́ (да се), **úшъ,—стúлъ се,** *гл свър.* отъ **насластя́вамъ се**. Да се настървя.

Насластя́вамъ се (да се насластя́), *гл. възвр.* Услажда ми се нѣщо; настървявамъ се. *„Се* нáсластил *како вáмпир на пекмес", úма една реч.* МСб. XVI — XVII. 278, Велесъ.

Насластя́ване, *с. ср.* отъ **насластя́вамъ се.**

Наслѣ́квамъ (да наслѣ́кна), *гл д.* Насюквамъ. *Овчарьтъ пá* наслъква *псетата.* с. Барнево — Софийско, МСб. XVI — XVII. 365.

Наслю́нвамъ (да наслю́ня), *гл. д.* Наслюнчвамъ. *Бабата си* наслюнила *боядисанитѣ пръсте.* ПСп. 32. 579.

Наслю́нване, *с. ср.* отъ **наслю́нвамъ**. Наслюнчване.

Наслю́ня, ишъ, — нилъ, *гл. свър.* отъ **наслю́нвамъ**. Да наслюнча.—**ненъ,** *прич. стр.* Наслюнченъ.

Насмена, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* Да спомена, да напомня, да припомня.

> А не'ѣсто, умна и разумна!
> Богъ да прости кжде ми *насмена,*
> Оти брата ми ясъ го забра'нфъ
> Милад. Сб. 281 стр. 180 п.

Насмѣшенъ, шна, шно, *пр.* Засмѣнъ. *Една момица благодумна,* **насмѣшна,** *работна.* МСб. X. Науч. отд. 347.

Насмѣянъ, на, но, *пр.* Осмиванъ. *Сжщжтж годинж ся въведе Бълг. языкъ първо* **на смѣянж,** *а послѣ и на истинж.* Читалище I год. 411. стр.

Насмѝтамъ се (да се насмета́), *гл. възвр.* Замайвамъ се, смайвамъ се, сбръквамъ се, сащисвамъ се, шашардисвамъ се.

Насмѝхна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се усмихна, да се подсмихна. *Па се Марко под мустак* **насмихна.** МСб. XI. 33.

Насмѣркамъ (да се) *гл. възвр. свър.* Да се насмуча, да се нажуля, да се напия.

Насновѝничъкъ, чка, чко. *пр. смекч.* отъ **насновѝнъ.** Наржчнинъкъ. *Тьа́ ржкжтж му і* **нжснуваничкж.** МСб. XVI — XVII. 408.

Наснѣженъ, на, но, *пр.* Покритъ съ снѣгъ. *Било езеро заледено, а не поле* **наснѣжено.** Читалище I год. 478 стр.

Насо́свамъ.—2) *гл. д.* Надавамъ, донадвамъ. *Дету і душло́ кжсо́ трьа́вж да сж* **нжсосж.** Котелъ, МСб. XV. 187.

Насо́ска (Котелъ), *с. ж.* Нададено, нада, надавекъ, надавка. *Ржка́вити му се уд* **насоски.** МСб. XV. 187.

На́спротивъ (Велесъ). — 2) На отвждната страна, отваждъ, насрѣща. *Тетин му́ жи́вее* **на́спротив.** МСб. XX. Велес. 43.

Насрѣщняци, *с. м. мн.* Греди въ стрѣха на селска кжща, лѣгнали съ единия си край на поклонницитѣ, а съ другия подпрѣни на бабицитѣ; върху тѣхъ сж наковани дъскитѣ на стрѣхата. МСб. XVIII. 18.

Настива́самъ, *гл. свър.* отъ **настива́свамъ.** Да настеля, да набия. — **санъ,** *прич. стр.* Настланъ, набитъ.

Настива́свамъ (да настива́самъ), *гл. д.* Настилмамъ, набивамъ, натупвамъ. *Сите човеци, коі сос мотика, коі сос лопата, коі сос дрѣво, погнали вуко, та го* **настива́сали** *на до́стигом кокто што требе.* Дупничко. МСб. X. 188. *То а́і веме мажо́ една недока́стреница, па като зама́а: удри, удри, та ю чи́сто* **настива́сал.** МСб. XI. 154 *Арно го* **настиваса́а.** МСб. XI. 156.

Настива́сване, *с. ср.* отъ **настива́свамъ.**

Насти́вка, *с. ж.* Настилка.

Настойничество, *с. ср.* Работа и достоинство на настойникъ.

Настофѣрча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **настофѣрчамъ.** Да надигна. — **ченъ.** *прич. стр.*

Настофѣрчамъ (да настофѣрча), *гл. д.* Надигамъ, наизправямъ. *Унес сельжни кжту* **нжстуфжрчили** *тjегити сришу́ гражджнити.* — **мъ се,** *гл. възвр.* Нагиздамъ се, натруфамъ се, наконтямъ се МСб. XVI—XVII 409; Търново.

Настофѣрчане, *с. ср.* отъ **настофѣрчамъ се.**

Насуща́вя, ишъ,—вилъ. *гл. свър* отъ **насуща́вямъ.** Да нашуща, да напраша, да наруся. — **венъ,** *прич. стр.* Нашущенъ, напрашенъ, нарусенъ.

Насуща́вямъ (да насуща́вя), *гл. д.* Нашущямъ, напрашвамъ, нарусвамъ. *Удя́тж сж* **насушта́вилж.** Котелъ, МСб. XV. 190.

Насуща́вяне, *с. ср.* отъ **насуща́вямъ.** Нашущяне.

На́такай (Велесъ), *нар.* Нататъкъ, натата, натамъ. *Зи́мно време кога летаіат гуськи, ша́тки, нака́де летале ти́іа,* **на́такаі** *немало зи́мо, на друго место секаде и́мало.* МСб. XIII. 172. *Што́ се пулиш* **на́такаі?** МСб. XX. Велес. 43.

Натега́ря (да се), ишъ,—рилъ се (Дупничко), *гл. възвр. свър.* Да се навдигна, да се възгордѣя. **Натагари́л се** *като арнаутски пищоль!*

Натирили́о́нкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се напия, да се насмуча, да се наплюскамъ, да се натурулякамъ, да се нацѣдя. **Нжтжрильо́нкжл се.** Търново, МСб. XVI—XVII. 409.

Натла́па.—2) *с. об.* Който обича да се натлапя, да се натуря; натрапникъ, натурникъ, натуранъ. *Кжква́ і* **нжтла́пж!** Котелъ, МСб. XV. 187.

На́тна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* Да натикна. *Да го* **на́тне** *на зелен ражен.* Наука. III. 474.

Натопоро́ча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **натопоро́чамъ.** Да натопоря, да натопорча. — **ченъ,** *прич. стр.* Натопоренъ натопорченъ.

Натопоро́чамъ (да натопоро́ча), *гл. д.* Натопорчамъ. *Вжлка ошжл да доведа́ мачя́ка и си* **натопорочи́л** *опа́шку на го́р.* Царибродско, МСб. X. 157.

Натопоро́чане, *с. ср.* отъ **натопоро́чамъ.** Натопорчане.

Натопо́рча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **натопо́рчамъ.** Да натопоря, да натопороча.— **ченъ,** *прич. стр.* Натопоренъ, натопороченъ, навдигнатъ, изправенъ.

Натопо́рчамъ (да натопо́рча), *гл. д.* Нато-

горвамъ, натопорчамъ, надървявамъ, навдигамъ, изправямъ.

Натопо́рчане, *с. ср.* отъ **натопо́рчамъ.** Натопорване

Натопъ, *с. м.* Не е ли пакъ **нетопъ?** *После свекърва-та ѣ наредватъ* (момата) *сребренове накитки: нетопъ на чело,* натопъ, *плоча преку гуша на грѫди, перя и иглици.* Млад Сб. 520 стр.

Натра́йца (Берковско), *с. ж.* ? *Взимотъ отъ* **натра́йца** *отъ селима.* МСб. XXI. Народна медицина. 55

Натра́тувамъ се (да се натра́тя), *гл. възвр.* Натрътвамъ се, натръщамъ се. МСб. VII. Науч. отд. 468. Велесъ: се **натра́туіам.**

Натра́тя (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. свър.* отъ **натра́тувамъ се.** Да се натъртя.

На́трѣженъ **жна, жно** (Велесъ), *пр.* Натрѣшенъ, нѫтрѣшенъ, вѫтрѣшенъ, домашенъ. *Ако глушец ти сто́рил па́кос на сто́ката, и́льѳ и́ма у дукьанот: ти кра́де некоі* **на́трежен,** *како чи́ракот от сто́ката.* МСб. XVI—XVII. 233, XX. Велес. 43.

Натри́сница (Берковско), *с. ж.* Турта, пита, която мѣсятъ на третята вечерь отъ раждането на дѣте и на която турятъ вино, шикеръ и пари. МСб. XXI. Народна медицина. 37.

Нату́рица, *с. ж.* Натурница, на́турана, натрапница, на́тлапа. МСб. XXI. Трънско. 61.

Натуруля́камъ (да се), *гл. свър.* отъ **на туруля́квамъ се.** Да се натирилийонкамъ, да се напия.

Натуруля́квамъ се (да се натуруля́камъ), *гл. възвр.* Напивамъ се, наплюсквамъ се, натрясквамъ се. **Понатурулякахме** *се съ виничага.* МСб. XVI—XVII. 409.

Натуруля́кване, *с. ср.* отъ **натуруля́квамъ се.**

На́туръ, *с. м.* 1) Натурено едно друго безъ редъ. 2) Доведени дѣца. МСб XVI—XVII. Науч. отд. 903

Нату́тна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **натутнямъ се.** Да се накаця, да се нахендря.

Натутнямъ се (да се натутня), *гл. възвр.* Наканямъ се, нахендрямъ се. *Дуде сѫ* **нѫту́тниш.** МСб. XVI—XVII. 409, Търново.

Наупа́рки (Търново), *нар.* Недоварено. *Шѫ ѭдем бо́бѫ* **нѫупа́рки.** МСб. XVI—XVII. 409.

Нау́тка (с. Сарѫ-Гьолъ, Варненско), *с. ж.* Раст. намѣтка. МСб. XXI. Явашовъ. 30.

На́утро (Велесъ), *нар.* Сутриньта, утреньта, зараньта. *Ста́ри ба́би и друзи жени и мѫжи чуват* **на́ утро,** *кога излезуват о́т дома, за да не им земи некоі па́тот.* МСб. IX. 132. *Ако* **на́утро** *на ненекоѭ жена детето до́іде при́ неѭ со немиен о́брас женатѫ се лути за пола́вата.* Тамже; МСб. XX. Велес. 43.

Нау́шници (с. Сърпци — Битолско), *с. ж. мн.* Накитъ нанизъ отъ стари бѣли пари, окаченъ покрай гушницитѣ. Шапк. Сб. II. 273 стр.

***Нафака́** (Щипъ), *с. ж. Т.* Орисия, късметъ. *Ке им да́дем на секо едно́* **нафака́та,** *за да си поминуе со него.* МСб. XII. 170.

Нахе́ндря (да се), ишъ,—рилъ се, *гл. свър.* отъ **нахе́ндрямъ се.** Да се наканя, да се натутна.

Нахе́ндрямъ се (да се нахе́ндря), *гл. възвр.* Наканямъ се, натутнямъ се. *Дуде сѫ* **нѫхе́ндриш.** Търново. МСб. XVI—XVII. 409.

На́хиля (да се), ишъ,—лилъ се (Прилѣпъ), *гл. възвр. свър.* Да се ухилна, да се наскърбя, да се угрижа, да се разкахъря. *Би́ло едно дете. Се гла́вило у един поп; от кукаіцѫ до кукаіца и коі кье се* **на́ілит** *да го о́перат и о́дерат.* МСб. VIII. 229

Нахле́тамъ (да се), *гл. свър* отъ **нахле́твамъ се.**

Нахле́твамъ се (да се нахле́тамъ), *гл. възвр.* На ходене напръсквамъ се съ каль. *Ти́ хубяву си сѫ* **нѫхле́тѫл** *сѫс тес іимини́іи.* Търново. МСб. XVI—XVII. 409.

Нахохо́ря (да се), ишъ, — рилъ се, *гл. възвр.* Да се накокоря.

> Изне́сах го на слѣнцето.
> Пѣте́л му се *нахохо́ри,*
> То са ха́ро укоко́ри.
> Янковъ, Сб. 313.

Нахра́на, *с. ж.* Храна́.

> Не кѫлни се у до́браго ко́нья:
> Ко́ньо ти іе ку́чешка *нара́на.*
> МСб. XII. 48.

***Нахтана,** вм. **ана́тема. Нахтама** *та, мори вуйка, што ма жениш малечкова.* Трудъ. I. 717

***Нахта́ръ,** *с. м. Т.* Анахтаръ, ключъ, отключъ. Янковъ. Сб 55.

> Дай ми, Боже, *нахта́риту,*
> *Нахта́риту* на рай Бо́жиіа,
> Та да и́да да о́тключа,
> Да о́тключа рай Бо́жиіа.
> Илиевъ, Сб. I. 68, Хасковско.

Нацо́ня (да се), **ишъ,—нилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се напия. **Нацоньил се** *чи́ та ра́бота!* МСб. XI 155.

Нацупо́рвамъ се (**да се нацупо́ря**), *гл. възвр.* Навъсвамъ се, намръщямъ се, нацупвамъ се. начумрямъ се **Нацупо́рил** *сѫ съа́кѫш чи і́ймѫм дѫ му давѫм.* Търново. МСб. XVI—XVII. 409.

Нацупо́рване, *с. ср.* отъ **нацупо́рвамъ се.**

Нацупо́ря (да се), **ишъ, — рилъ се,** *гл. свър.* отъ **нацупо́рвамъ се.** Да се навъся, да се намръщя.

Нача́ленъ, лна, лно, *пр.* Членъ, главенъ, личенъ. *Тоги́ва мно́го* **нача́лни** *чове́ци погу́биха. Тоги́ва са невидеше но́шь или́ червенъ поясъ, или́* **нача́лна** *дре́ха.* ПСп. 36. 671.

Наче́нка, *с. ж.* Начнокь, порѣзаница.

Начо́триxъ (с. Плѣвня — Драмско) *нар.* Каране конь кариеръ; дйорть-налъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

На́чнимамъ (Велесъ), *гл. д.* Начнамъ, начеквамъ, накърнювамъ. МСб. VII. Науч. отд. 468.

Начина́лче и **наченалче,** *с. ср.* Така лисицата въ извѣстната приказка кръщава първото дѣте (въ сѫщность изяденния отъ нея медъ); на́чмишъ. МСб. IX. 177.

На́чмишъ (Велесъ), *с. м.* Начиналче. — *Ко́і ти ре́че?*—**На́чмиш.** МСб. VII. Науч. отд. 468.

Начоголя́, ишъ,- лилъ, *гл. свър.* отъ **начоголя́вамъ.** Да наобькаля, да градясамъ, да награкамъ.

Начоголя́вамъ (**да начоголя́**), *гл. д.* Натрупваме се, начоваляме се множина около нѣщо; заобикалямъ. градясвамъ, награкзвамъ. МСб. XIV. 215.

Начоголя́ване, *с. ср.* отъ **начоголя́вамъ.**

Начурдя́ (да се), **ишъ,—ди́лъ се,** *гл. въз. свър.* Наредили се на чурдилка. с. Ханнето—Колупчие, Новозагорско.

На́яска (Велесъ), *с. ж.* Наядка. *От ри́ба* **наі́аска** *нема — ко́лко да і́адеш ри́ба, на́ гладен.* МСб. XIV. 101.

Не, *мѣст.* 1) вм. **ние,** въ нѣкои мѣста изъ Родопитѣ.

> *Не* сме ходили
> В гора зелена,
> Стег да сечеме,
> Брешнел да берем.
> МСб. XXI. Родоп. свадба. 8

2) Вин. пад. вм. **ни,** насъ, въ Велесъ, Прилѣпъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 23.

> Не іе закон да се погледнеме,
> А камо ли збор да збоpуіеме,
> Дури не *не* попови венчат,
> Дури не *не* кумове простуіат!
> ПСп. 3. 182.

Не́баре (Кичевско) *нар.* отъ **не** и **баремъ.** Ужъ. ужка *Іа се на́учиф мно́го на́уки и мари́фети, туку се прѐпрааф као* **не́баре** *нѐможе да се на́уча.* МСб. II. 186.

Не́беси (Велесъ, Прилѣпъ), *прѣдл пад.* отъ **небо.** *На (у, от)* **не́беси,** на небото. МСб. XX. Велес. 43. *Го́спот єт на* **не́беси** *и на́ земи.* МСб. IV. 204.

***Небетчи́я,** *пр. неиз. Т.* Мелачъ, мливарь.

***Небе́тъ-шеке́ръ** и **ниобе́тъ шеке́ръ,** *с. м. Т.* Единъ шекеръ особена направа.

Не́бидникъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Несбѫднакъ, непрокопсанникъ, несрѣтникъ. Изв. Слав. Семин. II. 298.

Небѣденъ. дна, дно, *пр.* Който не може да се избъдне, да се излѣкува; неизлѣчимъ. **Небѣдна** *кашлица.* МСб. XXI. Народна медицина. 12, Ловечъ.

Нева́лянъ, на, но, *пр.* Лошъ, нехубавъ. МСб. XX. Банат. българе 3.

Неве, ?

> Мари *неве,* ташен венок,
> Не тураі китки шарени,
> Да не тажи макьа за неіа.
> МСб. VI. 41, Ихтиманско

Неви (Орханийско), *с. ж. мн.* Болесть родителска треска; ср. **нави.** МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65.

Невидо́лци, *с. м. мн* Невидѣлица. *Прововоди ги, Св. Трифуне, тѣзи болки отъ туй чадо да отидатъ прѣзъ триста* **невидолци!** МСб. XXI. Народна медиц. 67.

Не́вола (Велесъ), **с. ж.** Неволя. МСб. XX. Велес 44

Нево́ще (Горна Джумая), *с. ср.* Навуще, навой. ПСп 41. 956 и 44. 280.

Не́вратъ, *с. м.* Мѣсто отдѣто, нѣма връщане; невратъ. **Не́врат** *нека фа́не,* да иде по дявола и да се не върне. *Иди, та* **не́врат,** *та в* **не́врат!** МСб. XIV. 165 и 167; XX. Велес. 44. *Скрши главата во* **не́врат!** джендемосай се! Изв. Слав. Семин. II 299. *Пари́те оти́доха на* **не́врат,** да се не върнатъ; в. и МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 903.

Невре́денъ, дна, дно, *пр.* Некадъренъ, недостоенъ.

Невре́дникъ, *с. м.* Който е невреденъ да направи нѣщо; некадърникъ. Трудъ. II.

436. *Бе* невреднику, *хайдуку*! ПСп. 28. 511.

Невре́дница, *с. ж.* Която не е вредна да направи нѣщо; некадърница.

Невѣстино, *с. ср* Знакъ на булчина риза отъ моминството ѝ; момско лице. МСб. XXI. Родоп. свадба. 23.

Не́гали, *с. ср.* Негли, нежели, некли, а не, отколкото, намѣсто, камоли. *Ка́мень да су ро́дила.* не́гали *те́бе што ро́дих.* МСб. XIV. 165. *Иб-арно да бе зела не́кої дя́рвар*, не́гали *тя́рговец.* Тамже. 168; XX Велес. 44.

Нѣгдѣка (Велесъ). *нар.* Нѣгдѣ, нѣйдѣ, нѣкждѣ. *Кога кье и́даш* не́гдека, *ако ку́че се вя́рти нокаї тебе. ду́шмани немаш.* МСб. XVI — XVII. 227. *Ла́мьа коа кье у̀дри* не́гдека, *то́ва место берикьет кье да́ва.* Тамже. 228; XX. Велес. 44.

Недѣлски, ска, ско, *пр.* отъ **недѣля.** *Дунеси вода* недьа́лска. МСб. XXI. Болградско. 12.

Неджи́тъ (Габрово), *с. м.* Нежитъ. МСб. III. Науч. отд. 198.

Недока́стреница (Дупничко), *с. ж.* Неодѣлана тояга; сопа, омашлекъ, пржтъ. *Тогаг земе мажо́ една́* недока́стреница, *па като замаа: у̀дри, у̀дри, та ю чи́сто настиваса́лъ.* МСб. XI, 154.

Недома́сленъ, на, но (Копривщица), *пр.* Глупавъ, несмисленъ, недотасанъ, недодѣланъ, недотавенъ. *Азъ сьмь или лудъ, или* недомаслянъ. МСб XV. Науч. отд. Слав. 10; МСб. XVI—XVII. 406, Търново.

Недо́сѣгъ (Търново). *с м.* Кога на тжкане не може да се досѣгне съ ваталитѣ до тъкапото. МСб. XVI—XVII. 406.

Недо́тавенъ, на, но (Дупничко), *пр.* Недодомисленъ, *Ма́лко ю* недо́тавен. МСб X. 185. *Крату́но* недо́тавна! Тамже. 201.

Недота́санъ, на, но (Дупничко), *пр.* Недомасленъ. *Крату́но* недота́сана! МСб. X. 201.

Недоха́пица (с. Църско — Битолско), *нар.* Ненадѣйно, изневѣрешки, внєблюдъ. *Коа му удри шамарот така* недохапица, *нему му се стемни во очите и не а виде, коа сї отиде.* МСб. XIX. Матер. б. з.

Не́женатъ, та, то (Велесъ), *пр.* Нежененъ.

Нежи́тиче, *ум. ср.* отъ **нежи́тъ.** Нежитиче, *сръдитиче, шту си повилньялу?* Трудъ. II. 801.

Не́зѣе (Прилѣпъ), *мѣст.* дат. п. вм. **ней,** незѣ, нѣйзѣ, ѝ, ю, ѣ. МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 22.

Незно́енъ, зно́йна, но (Дебърско), *пр.* Незнаенъ. ПСпБр. XI—XII 159. *Ай ти тебе* незно́їна *делиїо!* Илиевъ, Сб. I. 124 стр

Нѣйкноска (Охридъ: **не́їкьноска**), *нар.* Нѣкна. МСб. VII, Науч. отд. 468.

Нека́й, нека́йте, *гл.* само въ повел. накл. Недѣй, недѣйте, немой, немойте. **Некаї** *го бу́та.* **Некаї** *д и́деш та́мо!* МСб. XIII 256.

Нѣкинь (Котелъ), *нар.* Нѣкни, прѣди. *То ни е ут сигѝ, то беши уд* не́кинь. *Уд* не́кинь *кжкѐ беши ху́баво времиту* МСб. XV. 186. в. **отнѣкинь.**

Не́кли, *нар.* Негали, негли, нежели. МСб. IX. Науч. отд. 152.

Не́кна (Велесъ: **не́кьна**), *нар.* Завчера, оня день, нѣйкноска. МСб. XX. Велес. 45.

Нѣколи́ко (Брѣзнишко), *нар.* Нѣколко. *Засака́ му* неколи́ко *бла́го: шес то́вари бла́го му засака.* МСб. IX. 78

Нели́друмосъ, ?
Ли́міа, та нели́друмос! Клетва въ Велесъ за оня, който тича или пропуска лудешки. МСб. XIV. 166.

Нема́йсторъ, *с. м.* Който не е добъръ майсторъ. *Од* немайстора *гора гине: од три буки две вретена: едно криво, другото недоправено.* ПСп. 31. 373.

Нѣма́лникъ (Дупничко). *с м.* Който си нѣма нищо; голакъ, голтакъ. **Нема́лнико** *проклети!* МСб. X. 203.

Не́мощка (Дебърско, Кичевско), *с. ж.* Немощь, немощница. *Ка́ко во́сок ми се ви́ет* (нозѣтѣ) *от* не́мошка. МСб. XVI — XVII. 352.

Нѣмска коко́шка. Птица мъсърска кокошка.

Нѣмцамъ (с. Локорско — Софийско), *гл. д. свър.* Да вараклосамъ. *Коі ти* немца *гивдава мануна?* МСб. XVI—XVII, 123.

Нѣмци́ло (Софийско), *с ср.* Варакъ, алтънъваракъ.

Да ми купиш *немцило*,
Да си немцам мануна.
МСб. XIII. 31.

Нена́даенъ, дайна, но (Велесъ), *нар.* Ненадѣенъ. *От* нена́даіна *страна пу̀шка да те у̀дри, та да ме курту̀лиса Го̀спот!* МСб. XIV. 167.

***Нене́,** *с. ж.* Нине́, майка, мамо.

Неопра́вникъ, *с. м.* Който не може да оправи нѣщо. *Тъ̀і нѐ сѝ су̀дю ами* неоправникь. МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 309.

Не́пѣянъ, на, но (Велесъ), *прич. стр.* Нечетенъ, неблагословенъ. *Гре́вота ю да се*

причестиш на Преображенье, ако си коснал непеіано *грозіе.* МСб. XVI—XVII. 235

Непознайникъ, *с. м.* Непознатъ човѣкъ. *Леле браче, чуждин* **непознайник!** ПСп. 36. 760.

Непознайница, *с. ж.* Непозната жена, мома.

Непознайниче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ непознайникъ.

Непослушничавъ, ва. во, *пр.* Непослушенъ, неслушливъ.

Непрокопсаникъ, *с. м.* Нехранимайко. заровникъ.

Непрокопсаница, *с. ж.* Нехранимайковица, заровница.

Непромѣнитъ, та, то, *пр.* Що не се промѣня. *Да са вековити и* **непромѣнити!** Любен. Самовили. 138.

Непропѣянъ, на, но (Велесъ), *пр.* Не пропѣлъ. **Непропеіано** *петле нè го іадат светот. нè је било хубава.* МСб. XVI—XVII. 236; XX. Велес. 45.

***Нерамза,** *с. ж.* Раст. и плодъ нерандзъ *Да разрежа жлъта бдюла и* **нерамза.** Блъг. Книж. I год. 79 стр. отъ II отд.

***Неранза** (Котелъ), *с. ж.* 1) Нерандзъ. 2) Наръ. МСб. XV. 187.

Нерѣстъ, *с. м.* Нерѣзъ, нерѣзина. *По нивятѣ и* **нерѣститѣ** *на Гарванецъ.* МСб. XIV. Науч. отд. 24.

Нεродливъ, ва, во (Велесъ), *пр.* Неплоденъ, безплоденъ. ялъвъ. *Така се прави и со* **неродливите** *жени.* МСб. XI. 86; XX. Велес. 45.

Несбѫднакъ и **несбѫдникъ,** *с. м.* Отъ когото нѣма да излѣзе нищо добро; небидникъ, непрокопсаникъ, несрѣтникъ, нехранимайко, заровникъ. *Тоя ще излѣзе човѣкъ, а то оние* **несбѫднаци,** *да ги не е имало да ми хабат хляба!* ПСп. 28. 493. *Не види какъвъ е* **несбѫдникъ** *синъ му. и пиеница, и лошъ, лошъ като читакъ.* Тамже. 505.

Несвидливъ, ва, во, *пр.* Комуто не се свиди за нѣкого; немилостивъ. *Навад, назад, кучко* **несвидльива!** ПСп. 16. 164.

Несвърта, *с. ж.* Въ изречение: *тоі е от* **несврѣта,** отъ незнайно мѣсто.

Несвѣтъ, *с. м.* Несвѣсь. *Занел ти се умо у* **несвет!** Дупничко, МСб. X. 199.

Несѣяникъ (с. Църско — Битолско), *с. м.* Хлѣбъ отъ несѣяно брашно. *Ви ранит чорбаджиіата се со грутки от трици и со* **несеіаник.** МСб. XIX. Матер. б 130.

Неслука, *с. ж.* Недобро извършане нѣщо; грѣшка, несполука; **промахъ** (руски).

Неслушливъ, ва, во, *пр.* Непослушенъ.

Несмотренъ, на, но (Видинъ), *пр.* Невнимателенъ. МСб. XIX. Науч. отд. Гѫбьовъ, 28.

Несрѣтникъ, *с. м.* Нещастникъ, късметсъзъ, дарсъзъ, нечеститъ. небидникъ. *Ме срете един* **несрекьник.** Велесъ, МСб. IX. 132. **Несрекьниче** *проклети!* МСб. XXI. Трънско. 64.

Несрѣкенъ, кьна, кьно (Велесъ), *пр.* На когото срѣщата не е добра; който нѣма кѫсметъ и който и другиму докарва нещастие; нечеститъ. късметсъзъ *Има срекьен човек, има и* **несрекьен:** *со срекьень човек ако се здружиш, кье имаш напредак у секоіа работа, ако се здружиш со* **несрекьен,** *шчо да фанеш, се кье губиш.* МСб IX. 132.

Нестинаръ, *с. м.* Нистинаръ.

Нетоли, *нар.* Камоли. *Не може краљу чаша да располови,* **нето ли** *чаша на един солук да испие.* МСб. XVI — XVII. 154.

Неувехки, *с. ж. мн.* Растения, на които цвѣтята не вехнатъ, не си губятъ цвѣта.

Неусвѣсенъ, сна, сно, *пр.* Който е безъ свѣсь. МСб. XVI — XVII. 407, Търново: **ниусвисьжн.**

***Неферъ,** *с. м.* *Т.* Войникъ. МСб. XV. Науч. отд. 389.

Нехаестъ, ста, сто (Търново), *пр.* Немарливъ. МСб. XVI—XVII. 407.

Нехвела (Велесъ: **нефела**), *с. ж.* Недобро, нещастие. **Нефела** *іе да прави кондураджиіа тек кондури, оти кье му умрела жената.* МСб. XVI—XVII. 237; XX. Велес. 45.

Нехризе (Търново), *на* **нехризе,** *нар.* Не нарочно, не съ припрѣдце, нашега. *Вѫрши ли сѫ нѫ* **нихризе** *іна рабутѫ, тьа тѫ і ставѫ.* МСб. XVI - XVII. 407.

Нехта, ешъ, — тохъ, — тѣлъ, *гл д.* Не ща, не искамъ. ПСп. 41. 956.

Нечетъ, *с. м.* Безъ четъ. **Ничетѫ** *пѫтьѫ,* много пѫти, безъ брой, безъ четъ. МСб. XVI—XVII. 407; XIII; Науч. отд. 473.

Нечиплнвъ, ва, во, *пр.* Неприличенъ, сраменъ. *Сѣдянкитѣ сѫ* **нечипливо** *нѣщо. Не ща да сторя такова* **нечипливо** *нѣщо.* ПСп 28. 474 и 452.

Нечки, нечкай (Мияци — Дебърско), *нар* Толко ми чини, не искамъ да зная, малко ме е грижа! Изв. Слав. Семин. II. 299.

***Нещеръ,** *с. м.* Нищеръ. МСб. XVIII. 193.

Нѣщонъ, като *нар.* отъ **нѣщо.** *Инно дѫрву,* **нящум** *дѫрву, нитой стуй, нитой слуша.* Илиевъ, Сб. I. 81.

Нивѐртъ, *с. м.* Търново: *ушиту* **нивѐрт,** въ видъ на витло. МСб. XVI—XVII. 406.

Нивертя̀самъ, *гл. свър* отъ **нивертя̀свамъ.** — **санъ,** *прич. стр.* Ушитъ нивертъ.

Нивертя̀свамъ (да **нивертя̀самъ**), *гл д.* Шия нѣщо нивертъ. МСб XVI — XVII. 406, Търново.

Ни̇̀вни, вна, вно, вм. ни̇̀хни, на, но. Прилѣпъ.

Нижбалниче, *с. ср.* Въ пѣсень отъ с. Куру Чешме, Хасковско.

> *Нижбални̇̀че,* царь Костадин!
> *Нижбални̇̀че* юска бере....
> *Нижбални̇̀че,* тебя пяим,
> Илиевъ, Сб. I. 170 стр. 120 п.

Нижинá, *с. ж.* Низина. низнина. *Пу* **нижинѧ̀тѫ** *да вѫрвим, а не пу сърхинѧ̀тѫ.* МСб, XIV. 214; XVI—XVII. 406.

Ни̇̀жи-слáнка (Паланка—Мак.), *с. ж.* Раст. мѐдние. ПСп. 61 356.

Низинá, *с. ж.* Низнина, нижина.

Ни̇̀каквата, *нар.* Нищо и никакво. *Излезе* **ни̇̀каквата.**

Низѣ̀съ, *прѣдл.* Низъ. изъ. *Прóшета се белó Рáде узѐс селó,* **низѣ̀с** *селó* МСб. XXI Трънско 28.

Никáквица (Прилѣпъ), *с ж.* Нищо и никахва жена, мома; долня, низка, мисконъ, хайта. *Каква жена, кье биди оваа, дали некоюа умна, дали некоюа* **никакфица?** МСб. XV. 88.

Никóдѣ (с. Треснче — Дебърско), *нар.* Никждѣ.

> Кинйсало Иво црнóгорче,
> Да си сáкат ли̇̀ко спротѝ него,
> *Никóде* го ли̇̀ко не áрекса.
> Илиевъ, Сб. I. 127.

Никóдинка (Велесъ), *с. ж.* Единъ видъ черно грозде. *Цѫрни очи како грозье* **никодинка.** МСб. XIII. 43.

Никóлина, *с. ж* Деньтъ слѣдъ Св. Никола, 7 декемврия; патерица. Любен. Баба Ега. 25.

Ниль, вм. пали. Кукушъ. **Ни̇̀ль** *отидóхме у гóрата?* ПСп. 81. 368.

***Нинó,** *с. ж Т.* Нене, мамо. МСб. XVI — XVII. 407.

Нинйо (Котелъ). *междом.* Лелйó, леле, нийó, нйó. МСб. XV. 187.

Ни̇̀нийовци, *с. м. мн.* Плѣменно назъвание на българитѣ по източния брѣгъ на долния Осъмъ, които казватъ *нинѣ* вм. *сега.* Иреч. Княж. Бълг. I. 67.

Ни̇̀ски, *с. ж. мн.* Нищелки Блъг. Книж. II год. 72 стр.

Ни̇̀спетъ (Охридъ), *с. м.? И чóек да и óстаiт само еднá вечер на лóшо мертебе, би ивумреле сѝте за* **ни̇̀спет.** МСб. XIII. 197.

Ни̇̀тене, *с. ср.* отъ **ни̇̀тя се.** Нищене.

Ни̇̀тя се, ишъ се, — тилъ се, *гл. възвр.* Нищя се. *Пурждѝ гу дѫ н сѧ* **нити.** МСб. XVI—XVII. 407.

***Нифрáмъ,** *с. м. Т.* Неферамъ, повдигане народа срѣщо нѣкое лице, опасно за правителството или за обществения редъ. *А царь стори* **нифрамъ** *на не о* ПСп. 3. 11.

Ни̇̀ховъ, ва, во, *пр.* Нихънь, тѣхънь; неговъ. *Си е качилъ на коня задъ себе, па си е однесе на* **ниховъ** *вилаетъ.* Верк в песме 223 стр.

Ми̇̀цамъ, *гл ср.* Никна. *Ис кости му трева* **ница.** Наука. III. 473. *Дека го не сееш, тáмо* **ница.** Любен. Самовили 38.

Ни̇̀цане, *с. ср.* отъ **ни̇̀цамъ.** Никнене.

Ни̇̀чомъ, *нар.* Ничкомъ *Сви свáтове* **ни̇̀чомъ** *уни̇̀кнѫхѫ.* Безсон Пѣсни. 160 стр.

Ни̇̀шкомъ, ?

> *Нишкóм* пóлье рáмно за óденье,
> Алѝ нѐма вóда за пи̇̀енье.
> Любен. Самовили. 89

Нищовѣ̀рецъ (с. Църско — Битолско), *с. м.* Който има нищо и никаква вѣра; безвѣрникъ. *Што е ова, што си направил на кьерка ми. бре* **ништоверец!** МСб. XIX. Матер. б. 26

Нищу̇̀лци, *с. м. мн.* Нащулци. *На* **ништу̇̀лци** *да те вѝда!* Дупнички, МСб. X. 203.

***Нии̇̀мбола** (Търново), *с. ж.* Мнямъ-балѫ. МСб XVI—XVII. 407.

Новосáденъ, дна, дно, *пр.* Неодавна саденъ. **Нувусáдну** *лѫзи* Търново, МСб. XVI — XVII. 407.

Новъ огънь. Божи (живъ, дивъ) огънь. ПСп. 67. 76.

Нóема, *с. ж.* Нóйма.

***Ноември,** *с м.* Архангелскиятъ мѣсецъ. ПСп. 23. 937.

Нóго, вм **мнóго.** МСб. XX. Велес. 46; Радилово—Татаръ-Пазарджиско, Илиевъ, Сб. 27; ПСп. 45. 462, Горно-Джумайско.

Нóжеръ, *с. м.* Дъска съ дръжка като ножъ въ мелица за мънене гръсте. МСб. XVIII. 95.

***Нозлу-оту̇̀,** *Т* Раст. *Salvia officinalis,* чьй. МСб. XXI Явашовъ. 23.

Ной, *съюз.* Най, нъй, нало, на, но, нъ.

> Ниту ма мáма пцувáла,
> Ниту пред брáта падáла,

Ной ма́ма бо́лна уми́ра,
А та́то бо́лен затво́рен.
Зайчаръ, ПСп. 9. 88.

***Нойбе́тъ-шеке́ръ,** *Т.* Небетъ-шекеръ. *Погосватъ го съ ситенъ* **нойбетъ шекеръ.** МСб. X. Науч. отд. 343.

Но́йзѣ, *мѣст.* дат. пад. Нейзѣ, незѣ, ней.

Па хванале младо дяче,
Ни го биле, ни го карале,
Нойзе го ву раце дале.
ПСпБр. XI—XII. 173.

***Но́йма,** *с. ж* *Гр.* Ноема, ноемо, сѫщностьта на нѣщо *Зимамъ* **по́ймата,** *влизаме въ* **поймата** *на нѣщо,* разбирамъ го. МСб. XVI—XVII. 407. *Немирни бидуеле* (биолите), *кога къе му доідела* **ноіма** *од Бога и усета, оти къе имат голема болес по лугьето.* Прилѣпъ Мсб. XI. 76.

Но́ктецъ (Прилѣпъ), и **но́фтецъ** (с. Екши-Су, Леринско), *с. м.* Раст. Кокошчица. ПСп. 61. 346. **Ноктецъ** *сѫ цвѣтове на едно миризливо растение, прилични на отрѣзанитѣ човѣшки нокти. Цвѣтътъ имъ е жлътъ. Селянитѣ бъркатъ соль, пиперъ и* **ноктецъ** *и послѣ топатъ си съ хлѣба и ядатъ. Има твърдѣ приятна миризма.* МСб. XVI—XVII. 277.

Но́пакъ, но́паченъ, *пр.* в. о́пакъ, опаченъ. ПСп. 48. 994.

Но́рецъ (Велесъ, Прилѣпъ), *с. м.* Птица норче, пурецъ. IX. Науч. отд. 74.

Но́ркамъ (Охридъ), *гл. ср.* Норвамъ МСб. XV. 65.

Норъ, *с. м.* Птица *Phalacrocorax* Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 40.

Носоро́гъ, *с м.* Насѣкомо *Copris paniscus,* ПСп. 59. 765.

Носъ, насѣ, носъ, *мѣст* Оня, оная, онасъ, онова, оносъ. *Куй день ми ойде Гюрж вжіводж,* **носъ** *день дуйдо́хж турци пл̥нджи́и* с. Гайтаниново — Неврокопско, Илиевъ, Сб. I. 343.

***Нофака́,** *с. ж. Т.* Нафака, късметъ, прѣхрана. *Нов ден—но́ва* **нофака́.** Дупничко, МСб. X. 191.

Но́фтецъ, в. **но́ктецъ.**

Нохчи́ца, *ум. ж* Нощица.

Но́члягъ, *с. м.* Конакъ за нощуване. МСб. XVIII. 35.

Но́ченъ, чна, чно, *пр.* Нощенъ. *Ей месече, ей* **но́чни** *друмниче!* Пиротъ, ПСп. 31 372.

Нощни́ци, *с. ж. мн.* Нощни болести и зли духове. *Излезли сѫ седемдесе и седем и половин вери* **ношни́ци** *и лоштии.* МСб. XVI—XVII. 264.

Нузла, *с. ж.* Болесть *Gingivitis ulcerosa,* пѫпки по вѣнцитѣ до самитѣ зѫби; като се разтриятъ, минаватъ. МСб. XXI. Народна медицина. 11.

Нузлово биле. Раст. *Tordylium Apulum,* дивъ кимионъ. МСб. XXI. Явашовъ. 48, с. Кьомюрлюкъ—Варненско

Нума и **нумъ** (Малко-Търновско), *мѣст.* вин. пад. вм. **нея.** ПспБр XI—XII. 171. *Мома седе у градина, пред* **нум** *стое шерен гьеръев.* Също. 177. *Пойде мома на студена вода, пойде момче със коня по* **нума.** Също. 178.

Ну́рецъ (Прилѣпъ), *с. м.* Птица но́рецъ. МСб. IX. Науч. отд. 74.

***Нуфъ** (Прилѣпъ), *с м. Т.* Нухъ, потопъ. *Таіа „нуф“ вели и „пеамбер“ не вели.* МСб. XV. 88.

***Ну́щи,** *гл. Влаш.* Не знамъ. *Уми́рж нж думжтж си; кжту ка́жи нушти, чи две ни би́вж.* Котелъ, МСб. XV. 187.

Нъй, *нар.* Ноай, така, тьй, сьй. Трудъ. II. 705

Нѫтрѣшенъ, шна, шно, *пр.* Натрѣшенъ, натрѣженъ, вѫтрѣшенъ, домашенъ.

Нъчкварки (Ново Село — Видинско), *с. ж. мн.* Подпорки на нощови. МСб. XVIII. Науч. отд. 504.

Нъщѣ (Хасково), *нар.* Нощѣ. Трудъ. I. 513.

О. о. *о.*

Оба́йникъ, *с. м* Мъска, моска, муска, аймалия. *На дѣтето връзватъ* **обайникъ** *отъ бабка или жлътица и чесновъ лукъ да не урочасва.* МСб. XXI Народна медицина. 32.

Оба́йница, *с. ж.* Която умѣе, знае да обае нѣкого; омайница.

Майка й многозна́йница,
Зна́йница и *оба́йница.*
Янковъ, Сб. 232.

Оба́рювамъ (да оба́ря), *гл. д.* Обварямъ, обварявамъ. **Оба́рено** *месо. Патлиджа́нче* **оба́рено,** казватъ въ Велесъ за нисъкъ,

сухъ и сбръченъ човѣкъ. МСб. VII. Науч. отд. 468.

Обваря́, и́шъ, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **обваря́вамъ.** Да обаря, да обиваря, да сваря. — **ре́нъ,** *прич. стр.* Обаренъ, обиваренъ, сваре́нъ, уваренъ.

Обваря́вамъ и обва́рямъ (да обваря́), *гл. д.* Обиварямъ, обарювамъ, сварявамъ, уварявамъ. *Тури́ да* **обвари́ш** *бръббец.*

Обваря́ване и обва́ряне, *с ср* отъ **обваря́вамъ.**

Обвива́ло, *с. ср* Тъкань, кожа или какво и да е друго за обвиване; обвивка. *Овчо* **обвива́ло,** *свинско покла́пало, козьо постега́ло, а у нетре човешко месо?* Гат. — Чораке, опинци, върви и нога Любен. Самовили. 36.

Обгри́жамъ се (да се обгри́жа), *гл. възвр.* Загрижвамъ се, угрижвамъ се. *Гани са гри́жа* **обгви́жа.** Янковъ, Сб. 59.

***Обдеслѣкъ,** *с. м. Т.* вм. **абдесли́къ,** дѣто извършватъ абдесъ. *У* обдеслък *плочуту ивади́ше, та паре да траже.* IIСп. 31. 375.

Обдовѣвамъ (да обдовѣя), *гл. ср.* Овдовѣвамъ. *Ако е дете, ште остане сираче, ако е дэрто ште* **обдовее.** Софийско, МСб. X. 126. *Си́те да си ги ожениш и си́те да ти* **обдове́ят.** Любен. Самовили. 72.

Обѣлоде́нча, ишъ,—чилъ, *гл. д. свър.* Да извадя на явѣ, да изкарамъ на бѣлъ свѣтъ, на мейданъ. Блъг Книж. II. 206, П. Р. Славейковъ.

Обелйо́самъ, *гл. д. свър.* Да докарамъ нѣкому беля *Ти ношта́ска си вакла́л некои човеци и си им скри́л глави́те тука, іа сега́ че идем да те обадим на кона́ко, та да не* **обельо́ша** *и менека поради тебе* МСб. IV. 150, Софийско.

Обе́ма, ешъ, обе́хъ, обе́лъ, *гл. свър.* отъ **оби́мамъ.** Да обхвана, да покрия.

Обе́мамъ (да обе́ма), *гл. д.* Обимамъ.

Обѣсенъ, сна, сно, *пр.* Що може да послужи за обѣсване.

> Го́ро ле, Го́ро зеле́на!
> Като́ си то́лку зеле́на,
> Имаш ле дэ́рво *обе́сно,*
> Имаш ле тре́ва отро́вна,
> Да се Русена обе́си,
> Ил обе́си, ил отро́ви?
>
> Илиевъ, Сб. I. 292.

Обѣше́лникъ (с. Конопчие—чирпанско) *с. м.* Гърне съ прѣвезло като на мѣнче; оватка, котленка, рукатка, ръчникъ, латвица, ушатка. МСб. X. 214.

Обзинатъ, та, то, *пр.* Налѣнъ съ прозѣване. Обзината *вода не бива да се пие, оти гэрло кье те боле.* Щипъ, МСб. X. 125.

Обиваря́, и́шъ, — ри́лъ, *гл. свър.* отъ **обива́рямъ.** Да обваря. — **ре́нъ,** *прич стр.* Обваренъ.

Обива́рямъ (да обиваря́), *гл. д.* Обварявамъ.

Обива́ряне, *с. ср.* отъ **обива́рямъ.** Обваряване.

Оби́денъ, дна, дно (Драгоманъ), *пр* ?

> Море́ Миле́не, Миле́не,
> *Оби́дна* твоіа́ Русте́мка
> Цэрна́ си чу́ма бре доіде́
> Та уби́ сестру́ Русте́мку.
>
> МСб. XVI—XVII. 102.

Оби́дувамъ, *гл. д.* Сбиждамъ, опитвамъ. *Сви се* **обидували,** *никой не могъл.* IIСп. 5. 121.

Оби́енъ, оби́йна, но, *пр.* Берковско: **оби́йни** *камэни* земени отъ мѣсто, дѣто се сбиратъ два брода; съ тѣхъ лѣкуватъ болна лехуса МСб. XXI. Народна медицина. 37.

Обикро́квамъ (да обикро́кна), *гл. д.* Обикрачвамъ, обкрачвамъ. МСб. XVI—XVII 8

Оби́мамъ (да обе́ма), *гл д.* Обемамъ, обхващамъ, покривамъ.

> Там има тьоанка сьулвиіка,
> Та пра́ви сеанка дибе́ла,
> Сичку іе се́лу *убьоала.*
>
> Ахж-Челебийско, МСб. XII. 30 стр. 7 п.

Оби́мане, *с. ср.* отъ **оби́мамъ.** Обемане, обхващане.

Обипа́ля, ишъ,—лилъ, *гл. свър.* отъ **обипа́лямъ.** Да обгоря. — **ленъ,** *прич. стр.* Обгоренъ.

Обипа́лямъ (да обипа́ля), *гл. д.* Горя, паля нѣщо отъ вси странѣ; обгарямъ. *Ра́ната* **обипа́льат** *с парца́л.* Карлово.

Обипа́ляне, *с. ср.* отъ **обипа́лямъ.**

Обиси́чамъ, *гл. д.* Извършвамъ обичая обисичане.

Обиси́чане, *с. ср* Понѣйдѣ изъ Родопитѣ свадбарски обичай да заобикалятъ двама ергени съ голи ножове свадбата, кога отива въ църква на вѣнчило. МСб. XXI. Родопска сведба. 21.

Обички, *с. ж.* Раст. *Licium barbarum,* чарчалуша, IIСп. 64. 380.

Оби́чливъ бу́ренъ. Раст. горицвѣтъ. Русе, МСб. XXI. Явашовъ, 13.

Обичничавъ, ва, во, *пр.* Обиченъ. **Обичничаво** *биле,* раст. обичниче. МСб. XVI—XVII. 409, Търново.

О́бичниче, *с. ср.* 1) Раст. горицвѣтъ. МСб. XXI. Явашовъ. 13, Русе. 2) Раст. маремовъ корень. МСб XX. Науч. отд. Ив. К. Урумовъ.

4; XIV. Науч. отд. 6. Ловечъ 3) Раст. *Listera ovata K. Br.*, тайникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 6. с. Бистрица—Софийско. 4) Раст. кържецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 39, с. Бистрица—Софийско 5) Раст. *Calendula officinalis*, крокопъ, невень, ружа. МСб. XXI. Явашовъ. 57, Разградско.

Оби́чнякъ, *с. м.* Раст. обичниче. Бълг. Сбирка XII год. 10 кн. 644 стр.

Обишо́лецъ, *с. м.* Болесть *Onychia,* подкожна рана съ гной около нокътя или подъ него, отъ която той пада МСб. XXI. Народна медицина. 19.

Облачина, *с. ж.* Облачно врѣме. *Излезни́ вѫ́нкѫ,* **о́блѫчинѫ** *ю.* Илиевъ, Сб. I. 223.

Облю́бвамъ (да облю́бя). *гл. д.* Цѣлувамъ. — **мъ се,** *гл. възвр.* Цѣлувамъ се. *Iедноаш чильѐкат га са раздъельели с мечъката,* ублъубили *са ф уста́.* МСб. VIII. 216, Ахѫ-Челебийско.

Облю́бване, *с. ср.* отъ **облю́лвамъ.** Цѣлувамъ.

Облю́бя, ишъ,—билъ, *гл. свър.* отъ **облю́бвамъ.** Да цѣлуна.

Обо, вм **ове́со** въ пѣс. отъ с. Чупетлово, краище Палякария, Самоковско:

> И ти *обо,* ко́нска зо́бо.
> У цѫрква те не носи́ли,
> За ду́ша те не меси́ли.
> Илиевъ, Сб. I. 167 стр.

Обойци, *с. м. мн.* Навуща, гунища. МСб. XX. Банат. българе. 1.

Оболѣ́вамъ (да оболѣ́я), *гл. ср.* Заболѣвамъ, разболѣвамъ се, поболявамъ се.

> Дома си іе Маргита девоікьа,
> Од лоша іе болес *оболела.*
> МСб. XVI—XVII. 127.

Оболерѣ́вамъ (да оболерѣ́я), *гл. д.* Направямъ нѣкого болеринъ. *Съ̂ромáси ще да гъ̂* оболерѣва. МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. рѫкоп. 309.

Оборче́вамъ (да оборче́я), *гл. ср.* Заборчевамъ, заборчлѣвамъ, задлъжнѣвамъ. *Се вa ватиа на работа,* оборджеа, *и наі-*после во голема мака и сиромашиа умреа. МСб. XIII. 153.

Обра́зки (Свищовъ), *с. ж. мн.* Бузи, образи, ябълчици. ПСп. 56. 330.

Обре́денъ, дна, дно, *пр.* Нареденъ, накиченъ. *Жѫлта бяла е́ребичка.* обре́дена, *обре́чена, нам наречена.* Зайчаръ, ПСп. 8. 107.

Обрѣ́тна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да намѣря. *И нему ште са* обре́тне *на глава́та, та ште ви́ди,* ще му се намѣри на главата (Копривщица).

Оброй (Струга), *с. м.* Обривъ, брумки, прищки по тѣлото; в. **вълчетреси.** МСб. IX. 137.

Оброци, *с. м. мн.* Излѣни сребърни, златни фигурки окачени на икона за оброкъ за нѣщо *Иконата на св. Власия е обтрупана съ разни сребърни и позлатени* **обруци,** *прѣдставляющи фигури на волове, биволе, телета. овци, овни, хумоти, кола, хора и други.* Малко Търново, МСб. IX. Науч. отд. 530.

Обру́же (с. Владимирово — Добричко), *с. ср.* Обружа.

> Купи́ и ко́нчи хра́нену
> И на ко́нчиту *убру́жи.*
> Илиевъ, Сб. I. 269.

Обсѣ́вамъ, *гл. д.* Обсипвамъ. МСб. XIII. 257.

О́сѣкъ, ци, *с. м.* Осѣчени мѣста въ гора. МСб. XI. 28, Софийско с. Лакорско: **о́пседзи;** XVI—XVII. Науч. отд. 903.

Обсипителя (Софийско), *гл. д. свр.* Да обгърна, да обхвана, да обсебя, да схвана; ср. **обси́пвамъ.** *Кої пие на гъаволска ограмо, ште го* **опсипители** *гъаволо, та не може да мѫрда ни с нога, ни с рака и не може да се излекува отъ ништо.* МСб. X. 126.

О́бскроча, ишъ, — чилъ, *гл. свър* отъ **обскрочамъ.** Да обкрача, да възседна.—**ченъ,** *прич. стр.*

Обскрочамъ (да о́бскроча), *гл. д.* Обкрачвамъ, възсѣдамъ. *И он* **о́бскрочи** *църнатога овна́.* Трънско, ПСп. 11. 138.

Обскрочане, *с. ср.* отъ **обскрочамъ.**

Обсу́швамъ се (да се обсу́ша), *гл. възвр.* За овце: намалѣва се млѣкото имъ; прѣсъхвамъ, скуцвамъ, прѣхвърквамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчарь. 88

Обта́я, ешъ, ялъ (Врачанско). *гл. ср. свър.* Да потъна въ нѣщо.

> По́рти им в га́би габьа́сале,
> Патѐки им в трева врасле,
> Іа двори в пелин *іобта́ле.*
> МСб. XV. Науч. отд. 600. 47.

О́бщя (да се), ишъ, — щилъ се и — ща́лъ се, *гл. възвр свър.* Да се обѣщая. *Ни мо́гѫ дѫ сѫ* **о́пштьѫ** *дѫ но́сьѫ мльа́ку пу кѫшти.* **О́пштили** *сѫ дѫ утидѫт нѫ св. Гурѫ.* МСб. XVI — XVII. 409; Жива Стар. III. 326.

Обърта́ло, *с. ср.* Обрътъ. МСб. XVIII. 136, **обрътало.** *Две ми бразди изорале, стигналъ ми е* **обрътáло.** Тамже. 145.

Обя́дамъ се (да се обя́мъ), *гл. възвр.* Наядамъ се. *Вътка, като се* **обиде,** *излива на чело* ПСп. 56. 327.

Обяждамъ се, *гл. вз.* Опитвамъ се.

Айде, Марко, да се *обіаждаме*,
Кой че юнак, море́, да излезне,
Да ти ли чеш, Марко, или іазе?
Шапк. Сб. IV. 304.

Ова, *мѣст.* 1) *ж. р.* отъ **о́вой.** Овая, вая, сая, тая. 2) *с. ср.* отъ **о́вой.** Ово, о́воа, овое, воа, вое, това. МСб. XX. Велес. 11.

Оваджи́йка, *с. ж.* Жена, мома оваджия.

***Оваджи́я,** *пр. неизм. Т.* Житель отъ овата, отъ полето; полецъ, полчанинъ, полякъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 65

Овадъ и **о́валъ,** *с. м.* Муха оводъ. ПСп. 60. 873.

Ова́тка, *с. ж.* Гърне обѣшеликъ. МСб. XVIII. 63 и 190.

Овая (с. Тресанче—Дебърско), *мѣстом. ж. р.* отъ **о́вой.** Ова, вая, сая, тая; служи за сочене близки нѣща. МСб XX. Велес 11. **О́вая** *је Ма́ра бело́градска.* Илиевъ, Сб. I. 129.

О́вдѣй и **о́вдѣа,** *нар.* Овдѣ, овдѣка. ПСпБр. XI—XII. 178.

О́вдѣшенъ, шна,—шно, *пр.* Тукашенъ.

Ове́гоа (Велесъ), *мѣст.* показ. *вин. п.* Тогова тукъ. МСб. XX. Велес. 47.

Оведа́ (да се), ешъ, *гл. възвр. свър.* Да се наведа. **Оведи** *сѐ делибаша Марко* Милад. пѣс 209 стр. 143. п.

Ове́зница, *с. ж.* Овесница.

Ове́зъ, *с. м.* Овесъ. ПСп. 44. 252.

О́вивна, но, ни (Прилѣпъ), *пр.* Що е на овой, на оня; нихни, тѣхни. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 23.

Овѣсвамъ (да овѣся), *гл. д.* Обѣсвамъ, окачамъ, увѣсвамъ.

Овѣсване, *с. ср.* отъ **овѣсвамъ.**

Овесливъ, ва, во, *пр.* Овесенъ.

Това́ дрѫво трепетли́во,
Това́ жи́то *овесли́во,*
Оно́ трепти́. хич не стои.
Илиевъ, Сб. I. 167.

Овѣ́ся, ишъ, — **силъ,** *гл. свър.* отъ **овѣсвамъ.** Да обѣся, да окача. — **сенъ,** *прич. стр.* Обѣсенъ, окаченъ. *Нидѣ нѣма опеченъ па* **овѣсенъ.** МСб. XVIII. 48.

О́висъ (Рупчосъ), *с. м.* Надвѣсено мѣсто; у́вѣсъ ПСп. 60. 901.

Овище, *с. ср* Войще. Иреч. Княж. Бълг. II. 183.

О́вия (Велесъ), *мѣст.* Овой. *И рекол Го́спот:* **о́віа** *по́іас не може да живеѭ.* МСб. XIV. 100; XX. Велес. 11.

Ово́личавъ, ва, во (Мияци—Дебърско), *пр.* Оволкавъ. Изв. Слав. Семин. II. 299.

Ово́лкавъ, ва, во, пр. Толкавъ. **Ово́лкави** *три кучи́ньа ко́лку едни́ мечки* МСб. X. 138, Щипъ; Изв. Слав. Семин. II. 299, Дебърско.

О́вопду и **о́воцку** (Мияци—Дебърско), *нар.* Толкова, толкочка. Изв. Слав. Семин. II. 299.

Ово́щенъ, щна, щно, *пр.* Що е съ (отъ, за) овощки. **Овощна** *градина.*

Ово́щникъ, *с. м.* Градина съ овощни дървета; овощна градина. МСб. XVIII. 162.

Овча́линъ, *с. м.* Източниятъ вѣтъръ въ Горно-Джумайско. ПСп. 41. 957.

Овчари́на, *с. м.* Овчарь. **Овчари́но** *лу́да будали́но!* МСб. XXI. Трънска. 49.

Овча́ркиня, *с. ж.* Овчарка. *Нивя́стице ле,* **уфча́ркиніо** *ле, уфча́р ми я́ди нж вра́не ко́не.* Илиевъ, Сб. I. 208.

Овчя́рникъ (с. Бариево — Софийско), *с. м.* Обреденъ хлѣбъ, овчарница, овча кошара. *През деньо́ за ба́дни вечер у сека ка́шта месат: вечерник,* **офча́рник,** *леп за ора́чо по́ача. кравета, пра́ат и ти́квеник.* МСб. XVI—XVII. 4.

Овча́рска метла́. Раст. *Kochia scoparia Schrad.* Ловечъ, МСб. XIV. Науч. отд. 57.

Овча́рска чу́брица. Раст. *Satureja coerolea,* дива чубрица. с. Арбанаси, Търново. МСб. XV. Науч. отд. 67.

Овча́рски босилекъ. Раст. майчина душица. МСб. XXI. Явашовъ. 24-

Овча́рско огнище. Раст. *Atriplex.* МСб. XXI Явашовъ. 62.

Овча́рско руно́. Раст. *Hepatica triloba Chx.* Трънско, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 3

О́вча чу́брица. Раст. *Saturea Kitaibelii Wrzb.* с. Микре — Ловечко. МСб XIV. Науч. отд. 55.

Овче́, *с. ср.* Женско агне. с. Чупетлево, краище Палакария—Самоковско. МСб. IX. Науч. отд. 153.

Офчи́ци са иизгнили,
Се *офче́та* ваклевче́та,
А овне́та калешче́та.
Илиевъ. Сб. I. 165.

Овче́ря, *нар.* Вчера, нчера. МСб. XII. 283.

Овчи ки́селецъ. Раст. *Oxalis acetosella,* щавелъ, щавунякъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 26, Трънско.

Овършéя, ешъ, — **шéлъ,** *гл. д. свър* Да овърша́. МСб. XVIII. 150.

Огàленъ, на, но (Дупничко), *пр.* Галенъ, разгаленъ. **Огàльен** *поп и црква прди.* МСб. XII. 224.

Огàтамъ, *гл. свър.* отъ **огàтвамъ.** Да огалатя.— **тамъ**, *прич. стр.* Огалатенъ, омръеенъ. **Угàтжнж** *кжштж.* Търново.

Огàтвамъ (да огàтамъ), *гл. д.* Огалатвамъ, омърсявамъ. Търново: **угàтвжм.**

Огàтване, *с. ср.* отъ **огàтвамъ.** Огалатване.

О́главь (Велешко), *с. ж.* Вжжето, съ което водятъ добиче; поводникъ, юларъ. *Подиръ изваждатъ* **оглавьта** (вжже, съ което водятъ коня), *турятъ я на шията на невѣстата.* МСб. XII. 35.

Оглàмникъ, *с м.* Оглавникъ. ПСп. 18. 455.

Искарай ми *огламници,*
Да го главамъ овчарче-то.
Милад. Сб. 497 стр. 610 п.

Оглѐвамъ, вм. **оглѐдвамъ.** с. Гайтаниново —Неврокопско. Илиевъ Сб. I. 342.

О́глйозка (Родопитѣ), *с. ж.* Оглозгана срѣда отъ овощие; огризлякъ, угризка. Съобщилъ Ст. Шишковъ.

***Оглу́мъ** и **олу́мъ**, *Т.* Сине мой, чадо мое!

Огнѐвица, *с. ж.* Болесть треска огница. МСб. X. Науч. отд. 340.

Огненѝца (Драгоманъ, Царибродъ), *с. ж.* Машина локомотивъ на желѣзница.

О́гнѝца. — 2) Пневмония и продължителни блатни трески. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65. Орханийско. 2) Една болесть по биволитѣ. МСб. XVIII. 169.

Огнѝчаво бѝле и

Огнѝчавъ бу́ренъ. Раст. огниче въ 1-то и 2-то знам.

Огничàсамъ, *гл. свър.* отъ **огничàсвамъ.**

Огничàсвамъ (да огничàсамъ), *гл. ср.* Хваща ме болесть огънь, огница. *Детѐто бѐше* **огничàсало** *от жегата.* Копривщица.

Огничàсване, *с. ср.* отъ **огничàсвамъ.**

Огнѝче, *с. ср.* 1) Раст. *Ajuga Chamaepitis Schreb.*, огничаво биле, огничавъ буренъ, огничище, кокоша трѣва. МСб XXI. Явашовъ. 27 и Народна Медицина. 8.—2) Раст. *Chenopodium Boirys*, огничаво биле, огничавъ буренъ. МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 97. — 3) Раст. дѣлянка. с. Хлѣвени — Ловченско, МСб. XIV. Науч. отд. 35.

Огнищина, *с. ж.* Плата за пола приготвена смрадлика; токовина. Жива Стврина. IV. 418, с, Камено Поле—Орѣховско.

Огнжсѝ (да се), *ѝшъ*,—*сѝлъ* се, *гл. възвр. свър.* Да се погнуся. *Се сити и се о́гнаси от сите лоши ра́боти.* МСб. XIV. 109.

Огня́на Марѝя, в. при **Мария**,

Огня́на Марѝна. Третиятъ день отъ горещницитѣ; Св. Мария опърлия. Копривщица.

Оградче, *с. ср.* Оградия, заграда, ограда, градина. *Еден сиромаф чоек имал зат кукьа едно* **огратче** *и го посеал просо.* Прилѣпъ, МСб. XI. 126.

Огрибàлче, *с. ср* Така лисицата въ извѣстната приказка кръщава третото дѣте (въ сжщность изядения отъ нея медъ). МСб. IX. 177.

Огрѝжа (да се), *ишъ*, *гл. възвр. свър.* Да се погрижа. *Чѝни ми се о ца́ру бти се толкови* **огрѝжих** *азъ за това́ малко мъчение.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 309.

Огрѝзлякъ, *с. м.* Нѣщоядено, гризено, ала все остало още; угризка, оглйозка. *Іа ти посакам ќабалку, а ти ми даваш* **огризльак.** с. Желюша — Царибродско, МСб. XI. 14.

Огу́дя, *ишъ*, — *дилъ*, *гл. д. свър.* Да гудя, да туря. **Огу́ди** *имь печа́ть вѣнецьтъ дето му бѣха* **огу́дили** *на главъта.* МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 309.

***Огялъ** (Щипско, Кочанско), *нар Т.* вм. **оголъ.** **Огул** *от коприна*, цѣлъ отъ коприна.

Зо́лвата чѐкат, го́лем дар ти са́кат,
Го́лем дар ти са́кат пребѐлана ри́за,
Пребѐлана ри́за *огул* от коприна.
Шапк. Сб. I. 156.

Огърлячъ, *с. м.* Огърлякъ, огърле, яка. *Три лахти платно за* **огрляч.** Любен. Баба Ега. 59.

Ода́вамъ се (да се ода́мъ), *гл. възвр.* Давамъ се; годувамъ се. *Пбче се Миля* **ода́ва**, да се годява. Пиротъ, ПСп. 19 — 20. 255.

Ода́ване, *с. ср.* отъ **ода́вамъ се.** Даване; женене.

Ода́жба, *с. ж.* Одаване, даване, женене. *Имаш ли сестру́ на* **ода́жбу?** За женене. МСб. XXI. Трънско. 54.

Одѣйка (с. Конопчие — Чирпанско), *нар.* Одѣвѣ. МСб. X.214, **удѐікж.**

Одѝ (Чупрене, Бѣлоградчишко, Берковско), *прѣдл.* Отъ. МСб. XIII. 258.

Одѝрвамъ (да одѝря), *гл. д.* Издирвамъ, намирамъ. *Да тражимо, да ли че ги* **одѝримо.** ПСп. 12. 121.

Одѝрване, *с. ср.* отъ **одѝрвамъ.** Издирване.

Одѝря, *ѝшъ*,—*рилъ*, *гл. свър.* отъ **одѝр-**

вамъ. Да издиря, да намѣря.—**ренъ,** *прич. стр.* Издиренъ, намѣренъ.

Одобрѣе, — **рѣло,** *гл. безл.* Да стане добрѣ; да подобрѣе. *Ергйен бех, зле ми беше, ожених се,* **одобрé** *ми.* ПСп. 48. 981.

Одóвадъ и **одовудъ** (Трънско, Горно-Джумайско), *нар.* Отсамъ, отъ тазъ страна. ПСп. 11. 137; 41. 951.

Одолѣвамъ (да одолѣя), *гл. д.* Надвивамъ, побѣдявамъ.

Одолѣване, *с. ср.* отъ **одолѣвамъ.** Надвиване.

Одолѣя, **ешъ,** — **лѣлъ,** *гл. свър.* отъ **одолѣвамъ.** Да надвия.

О́дри (Саранци. Етрополе), *с. м. мн.* Въ оборъ за говеда одъръ отъ дъски, отъ баскии изъ-подъ добитъка.

Одрóхна, **ешъ,** — **налъ,** *гл. ср. свър.* Да уклйовна, да оклйохна. *Минáло се една́ недельа от свáдбата, синó нешто одрохнáл.* Дупничко, МСб. X. 172.

Ожабуньосамъ, *гл. ср. свър.* Да жабунясамъ. *Подзрѣлъ подъ бунаро, да види що има, ала друго нищо не билъ видѣлъ, освѣнъ* **ожабуньосана** *вода.* Неврокопъ, МСб. IV. 185; IX. Науч. отд. 28.

Ожалкя, *с. ж.* Конецъ на яка на риза, за да се завръзва съ него вмѣсто копчета. ПСп. 44. 279.

Ожи́вямъ, *гл. ср.* 1) Оживѣвамъ. 2) Оздравѣвамъ. *Ни* **оживе,** *ни умира.* Наука II. 564.

О́жния, **ешъ** (Велесъ), *гл. д. свър.* Да ожъна. *Гъи* **óжнаа** *тя́рньето, гьи наредиа на кýпчиньа снóпьето.* МСб. XII. 184.

Озгора (Велесъ), *нар.* Озгоръ, озгорѣ, отгорѣ. МСб. XX. Велес. 48.

О́здола (Велесъ), *нар.* Оздолъ, оздолѣ, отдолу, отдолѣ. **Озгора** *штúчка,* **óздола** *штúчка, среде бáбичка?* Гат. — Жéлка. МСб. X. 196.

О́згоренъ, **рна,** **рно** (Велесъ), *пр.* Отгоренъ, горенъ. МСб. XVI — XVII. 235; XX. Велес. 48.

О́здравъ, *с. м.* Оздравѣване. *За* **óздравъ** *не можеше и да се мисли.* ПСп. 35. Леля Гена. 34.

Ознóба, *с. ж.* Болка, мжка, тежесть. *И мóа слáбость ще е на мóата душа* **ознóба.** МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 309.

Ой, *мѣст.* дат. п. Вой, ней. й́. ѣ, у. ву, ю *Он къко седел при ню там, заспал* **вой**' *на скут.* Трънско, ПСп. 11. 138.

Ойни́къ, *с. м.* вм. **войни́къ.** *Ви́ден бжштá пу дор ходи, смдлви рóни, чи си немж мжшкж рóжбж да си прáти с* **уйни́цити.** Старозагорско, Иливовъ, Сб. I. 53 стр. *Посгодил ми се е млад Стефан, младо* **уйниче.** Блъг. Книж. II. 41.

Окамъ, вм. **хокамъ.**

Окáстреница (Софийско), *с. ж.* Сурувица. в. **неокáстреница.** *Они грабнали коі колец, коі* **окáстреница.** МСб. XV. 136.

Окепазя́, **и́шъ,**—**вилъ,** *гл свър.* отъ **окепазя́вамъ.** Да жигосамъ.—**зéнъ,** *прич. стр.* Жигосанъ.

***Окепазя́вамъ (да окапазя́),** *гл. д.* Направямъ нѣкого кепазе; унизявамъ, жигосвамъ.

Окепазя́ване, *с. ср.* отъ **окепазя́вамъ.** Жигосване.

О́киселенъ, **лна,** **лно,** *пр.* Прокиселенъ, възкиселъ. МСб. X. 211, с. Конопчие — Чирпанско.

***Окладúсвамъ (да окладúша),** *гл. д. Т.* Провѣрявамъ, МСб. XIX. Матер. Срѣднодоп. овчар. 18 и 66.

Оклáпя, **ишъ,**—**пилъ,** *гл свър.* отъ **оклáпямъ.** Да покрия. — **пенъ,** *прич. стр.* Покритъ.

Оклáпямъ (да оклáпя), *гл. д.* Покривамъ. *Че облечеш джубе и покрове, што* **оклапа** *коня и юнака.* ПСп. 12. 105.

Оклйóхвамъ (да оклйóхна), *гл ср.* Уклйовамъ, умисирчамъ се. *Като го вишел такаф* **окльохнáл,** *рекáл му.* Дупничко, МСб. X. 172.

Оклйóхване, *с. ср.* отъ **оклйóхвамъ.**

Оклйóхна, **ешъ,** — **налъ,** *гл. свър.* отъ **оклйóхвамъ.** Да уклйовна; да одрохна, да се умисирча.

Ококотенъ, **на,** **но,** *пр.* Ококоренъ, опуленъ. **Ококотени** *очи* МСб. XIII. 161.

Околни́къ (Ахж-Челебийско), *с. м.* Колело, кржгъ. *Воáже навоáрзано на* **укулник.** МСб. XV. 150 .*Тугáва стóреат еадúн* **укульни́к** *на рáвну меáсту.* Тамже 153.

Околосвѣтя (да се), **ишъ,** — **тилъ се** (Копривщица), *гл. възвр. свър.* Да ида около свѣта *Ако мъш и иде да са* **околосвети** *надалеч, тяа са пооелободи́ и пойде неíде.*

Околося́, *с. ж.* Околность.

Околошенъ **шна,**—**шно,** *пр.* Околенъ. **О́кулушнити** *силá бьахж нждошле сúчкити.* МСб. XVI—XVII. 409.

Окóпчи (да се),—**чила се,** *гл. об. свър.* За кобила: да се ождрѣбп. МСб. X. 153.

Окóстница, *с. ж.* Костуръ, скелетъ.

Окрасенъ, **сна,** **сно,** *пр.* Красенъ, красивъ. *Попо бил много* **óкрасен** *човек.* МСб. XVI—XVII. 332

Окрекъ, *с. м.* Раст. мъхъ, лишей по кам-

нето въ Охридско езеро. *Когато е тихо и спокойно, виждатъ се рибкитѣ, какъ пасатъ по голѣмитѣ и покрити съ* **окрекъ** *камъни.* Е. Спростреновъ, Библиотека. XVIII — XX. 34 и 50.

Окри́лче, *с. ср.* Раст. *Malva vulgaris Fries.*, окрилачъ, молохо. МСб. XXI. Явашовъ. 37.

Окрѫгълъ, **гла**, **гло**, *пр.* Крѫгълъ. *Токътъ е* **окрѫгълъ**. МСб. XVIII. 151.

Окрѣквамъ (**да окъркамъ**), *гл. д.* Изкарвамъ докрай, свръшвамъ, гайтанявамъ, бляхосвамъ. МСб. XIV. 208.

Окубенъ, **на**, **но**, *прич. стр.* Оскубанъ. *Коа гледат—паїка* **окубена** *обесена.* Прилѣпъ, МСб. XI. 122.

Окуле́бя (да се), **ишъ**,—**билъ се**, *гл. свър.* отъ **окулебямъ се**. Да се окопитя, да се съвзема.

Окуле́бямъ се (**да се окуле́бя**), *гл. възвр.* Окопищамъ се, завзимамъ се, наяквамъ, оздравявамъ. с. Коночпе—Чирпанско, МСб. X. 214, **укуле́би сж**.

Окуле́бяне, *с. ср* отъ **окуле́бямъ се**. Окопищане.

Окумо́рча (да се), **ишъ**,—**чилъ се**, *гл. свър.* отъ **окумо́рчамъ се**. Да се окумя.

Окумо́рчамъ се (**да се окумо́рча**), *гл. възвр.* Окумявамъ се.

Окумо́рчане, *с. ср.* отъ **окумо́рчамъ се**. Окумяване.

Окутра (?). *Украле му го фефче-то. —* **Окутра** *му го фефчето! Нека ми іе живо момчето!* Млад. Сб. 433 стр. 436 п.

Ола́бя, **ишъ**,—**билъ** (Софийско, Радомирско), *гл. д. свър.* Ослабя, да оставя хлабаво; да ослободя.

> Мома́ прибо́ди, юна́че,
> Мома́ прибо́ди, ручни́к приноси:
> *Ола́буй* пояс, юначе, *ола́буй* пояс
> Любен. Баба Ега. 64.

Он бил млого зал, и кога́ му е бил деньо́, да́вал мло́гу зло време, тѫ треба́ло секої до́ма да си седи́, до дека **ола́би** *времето.* МСб. XVI—XVII. 4. *Снага́та* **се ола́би**.

***Олеа́ндра** (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж. Лат.* Раст. зо́кумъ. ПСп. 61. 356.

Оле-годъ, *нар.* Колко-годѣ. МСб. XXI. Трънско. 61.

Оле́ша, **ишъ**, — **шилъ**, *гл. свър.* отъ **оле́шамъ**. — **шенъ**, *прич. стр.* Очистенъ, остърганъ.

Оле́шамъ (**да оле́ша**), *гл. д.* За кожухарь: съ косата очиствамъ, остръгвамъ лешьта по кожитѣ. МСб. XVIII. 198.

Оле́шане, *с. ср.* отъ **оле́шамъ**.

Олѣ́я, **ешъ**,—**лѣлъ**, *гл. свър* отъ **оли́вамъ**. Да излѣя.

Оли́вамъ (**да олѣя**), *гл. д.* Изливамъ, изкалъпявамъ.

> Комшія имамъ златаренъ,
> Та ке ми герданъ *олее,*
> Та ке го него насипи.
> Верков. Песме. 88 стр.

Оли́ване, *с. ср.* отъ **оли́вамъ**. Изливане.

Оли́на (Ново Село — Видинско), *с. ж.* Дълга женска дреха съ рѫкаве. МСб. XVIII. Науч. отд. 501.

О́лкомъ (Котель), *нар.* 1) Колчимъ, колкото пѫти, кога-какъ. **О́лкум** *до́дж, се та сва́рькм.* МСб. XV. 187. 2) Като. **Олкум** *ма питаш, да ка́жа.* Янковъ, Сб. 34.

О́лкунда и о́лкундза (Прилѣпъ), *нар.* Толкова, колкото. МСб. XX. Науч отд. Д. Мирчевъ. 23.

О́лкъвъ, **кава**, **ково** (Прилѣпъ), *пр.* Толкъвъ, кава, ково. МСб XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 23.

О́лово, *с. ср.* Металъ коршумъ. *По́крифо е от чисто* **о́лово**. ПСп. 45 460.

Оло́въ, *с. м.* Мрѣжа дълга до 28 разтега, а широка до два; ловятъ съ нея голѣми риби по Дунава; ало́въ. МСб. XVIII. 73.

***О́лола**, *нар. Т.* Повратга, грабни пѫтя (?). *Море, махни се,* **о́лола**, *не і́йди, он ю мло́гу лош* Софийско, МСб VII. 134.

Ололе́йка, *с. ж.* Птица олелейка, уловица, олювица кюхало.

Олта́рникъ (Св Гора), *с. м.* Който прислужва на свещеника въ олтаря. ПСп. 64. 535.

Оля́рь, *с. м.* ?

Ольіаре, *больяре!* Шапкар. Сб. V. 183 стр.

Ома́енъ, **ма́йна**, **но**, *пр.* Що омайва. **Ома́йни** *билки.* самодивски. МСб. XVIII. 6.

Ома́йници, *с. ж. мн* Втляване, углушки. *Мара си* **омайници** *правила,* правила си углушки, втливала се. Любен. Самовили. 75.

Омалду́шувамъ (Мияци—Дебърско), *гл. ср.* Омалаксвамъ, омалѣвамъ, прѣмалѣвамъ, баилдисвамъ. Изв. Слав. Семин. II. 299.

Омале́ксамъ, *гл. свър.* отъ **омале́ксвамъ**. Да омалаксамъ.

***Омале́ксвамъ** (**да омале́ксамъ**), *гл. ср. Гр.* Омалаксвамъ. **Омале́ксани** *бееме от па́тот.* МСб. VII. науч. отд 469.

Омале́ксване, *с. ср.* отъ **омале́ксвамъ**. Омалаксване.

Ома́ма (Радомирско), *с. ж.* Измама.

Надза́т, надза́т. два царски іуна́ка,
Вне с ме́не *ома́ма* пра́вите,
Сал ега́ ми до́бра пре́бтете.
МСб. IX. 83.

Ома́удренъ, на, но, *прич стр* Омърлушенъ. *Са́мо Си́льан штя́ркот сто́ел на таткоа си́ кукьа* **ома́удрен** *со гла́ата в земи от го́лема жал. што му до́шла.* Прилѣпъ, МСб. VII. 202.

Ома́цуренъ, на, но (Прилѣпъ), *пр.* Посърналъ, опуйченъ. *Ти́кьи си и при́кьосал трите и́льіади грошеи и си ошол дома* **ома́цурен.** МСб. IX. 183.

***Омбаши́я,** *с. м. Т.* вм. **онбаши́я.** МСб. X. 4

Омелъ, *с. м.* Раст. Клѣйникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

О́мни, *с м. мн.* вм. **о́вни отъ овенъ.** ПСп. 25. 202.

Оморголе́венъ, на, но, *прич. стр. ? Той бѣ цѣлъ казанджия, а не като мене само* **оморголевенъ** *въ манийниkътъ.* ПСп. 15. 332.

Омрѣквамъ (да омрѣкна), *гл. ср.* Замръзвамъ.

Девбіка іе смил по гори бра́ла,
Бе́решком іе гори *омжркна́ла.*
МСб. XVI—XVII. 187.

О́най (Прилѣпъ), *мѣстоим* Оня, о́ной. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 23.

Онакѣвзи, *мѣст.* Онакъвъ. ПСп. 18 411.

***Онбашия,** *с. м. Т.* Омбашия, десетникъ. МСб. X. 4.

Оне́гова (Велесъ), *показ. мѣст.* Онэгова. *Ка́ко го ви́каа* **оне́гоа,** *што го сретооме вчера на мо́стот?* МСб. XX. Велес. 49.

О́нивни, на, но (Прилѣпъ), *мѣст. прит.* Тѣхънъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ 23.

***О́никиликъ,** *с. м. Т.* 1) Жълтица, вървѣла 18—20 гроша. ПСп. 65. 436. — 2) Дъска, греда дълга дванадесеть педи.

О́ной (Прилѣпъ), *мѣст. показ.* Онай, оня.

Оно́личавъ, ва, во (Мияци—Дебърско), *пр.* Онолкавъ, толкавъ. Изв. Слав. Семин. II. 299.

О́нолкавъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Толкавъ. МСб. XX. Науч. отд. Д Мирчевъ, 23; Изв. Слав. Семин. II. 299, Дебърско.

О́нольку, *нар.* Толкова. Изв. Слав. Семин. II. 299, Мияци.

Оно́лкунда и оно́лкундза (Прилѣпъ), *нар.* Толкова. МСб. XX. Науч отд Д. Мирчевъ. 23.

Оно́мъ, *нар.* Отонуд́ъ, отвждь. *Да излетим* **оно́м** *страна́* МСб. XXI. Трънско. 7.

О́нонду и о́ноцку (Мияци—Дебърско), *нар* Толкочка. Изв. Слав. Семин. II. 299.

О́нтъръ (с. Скравена—Орханийско), *с. м.* Вжторъ. Трудъ. I 760.

Онъй (Кратово), *мѣст показ.* Оня. **Онъй** *се пъ разлюти.* ПСп. 5. 118.

Опа́дница, *с ж.* Празнина на тъкань отъ скжсана нишка въ основата; близна, брѣзна, деруга. МСб. XVIII. 107.

Опали́шки, шка, шко, *пр.* Лошь, палеженъ. **Опали́шкото** *дете отиде та се удави!*

Опа́лниче, *с. ср.* Лошотниче; срѣща се въ баене: *Червелниче,* **опа́лниче,** *не черви са, не бружи са!* МСб. XI, 89.

Опа́рвамъ (да опа́ря), *гл д.* Упарвамъ. изгарямъ.

Опа́рване, *с. ср* отъ **опа́рвамъ.** Упарване, изгаряне.

Опа́ря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **опа́рвамъ.** Да упаря, да изгоря —**ренъ,** *прич. стр.* Упаренъ, изгоренъ. МСб. XVIII. 215.

Опа́хчище, *ув. ср.* отъ **опашка.** МСб. VIII. 215

О́пачки, *нар* Опако, наопако. **О́пъчки** *гувори.* МСб. XVI—XVII. 409.

О́пачница, *с. ж.* Воденица, на която горняка върти колело съ долапе, а не съ перница; долапница. МСб. XVIII. 175.

Опенджа́къ, *с. м.* Опанджакъ. *По ки́шу* **опенджа́к, слѣдъ дъждъ качулка.** МСб. XXI. Трънско. 62.

Опенки, *с. ж. мн.* Гжби кладници (?).

Опе́ръ, *с. м.* Ограда съ пармаци; пармаклъкь, пазия, трапозанъ. *Дво́ри му сж с крѣ́ви ома́зани, а с гла́вье* **опе́р** *опере́но* МСб. IV. 67.

Дуваре му от човешки кости.
Опере му деца млечничета,
Потпоре му от іунашки нозе.
ПСп. 3. 177.

Опла́ша, ешъ,—шалъ, *гл. д. свър.* Да очистя (?). *На тозы гозба* (за на́мѣстникъ) *трѣбва да има кокошка; кокошката я заколятъ внетрѣ на огнището и тамъ да я* **оплашатъ.** Чолак. Сб 112, с, Скребатпо—Неврокопско.

Опо́рничавъ, ва, во, *пр.* Опоритъ.

Опоръ (Трѣвненско). *с. ж.* Тлъстината около червата на животно.

Опоя́мъ, *гл. д. свър.* Да изямъ. *Вошкьи ако си видиш на сон, да те* **опоіале,** *пари многу кье спечелиш бев голема мака.* МСб. XIII. 147.

О́пратенъ, тна, тно, *пр.* Опрѣтнатъ, спрѣтнатъ, спрѣтенъ, опетъ, напетъ. Наука. II. 568.

Опълтѣ́вамъ (да опълтѣ́я), *гл ср.* Онѣмѣ-

вамъ, занѣмѣвамъ, вдръвявамъ се, опълтявамъ се. *Чжркви сж ся затвориили, и попове* **опжлтели.** Милад. Сб. 170 стр. 76 пѣс.

Опълтѣване, *с. ср.* отъ **опълтѣвамъ.**

Опълтѣя, ешъ,—тѣлъ, *гл свър.* отъ **опълтѣвамъ.**

Опънáкъ (с. Конопчие — Чирпанско), *с. м.* Човѣкъ съ опнъти дрехи, съ панталони. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 855.

Опънáлка, *с. об.* Смукачъ, пиеница.

Опърлáче, *с. ср.* Прасе нищо и никакво. *Убав си, дьáду и не твърди, кáту прá-се* **упърлáчи,** *кáту ери пустриáчи.* ПСп. 40. 656.

Опърлúя, *с ж.* Назъвание на св. Мария (Марина), сестра на св. Илия; празва се да не горятъ нивитѣ и снопето; в. **Марúя огняна и огняна Марúна.** ПСп. 8. 106.

Опърпанъ, на, но, *пр.* Окжсанъ, парцаливъ.

Орáда (Ахж-Челебийско), *с. ж.* Обичай да палятъ огньове на сирни заговѣзни по краищата на селата; ср. **ората, орáтница.** МСб. XIII 23.

***Оракчúя,** *с. м Т.* Уракчия, жътварь. ПСп. 62. 18.

Орáлица, *с. ж.* Оралница въ 1-то знач.

Орáлница, *с. ж.* 1) Оная часть отъ орало, която върви подъ земята; оралица, плазецъ, пълзецъ. — с. Плѣвня—Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ.—2) Съзвѣздие ралица.

Ората? Срѣща се въ нареждане, което момци казватъ, когато връгатъ на сирни заговѣзни запалени главни къмъ кжщитѣ на тѣхнитѣ любовници: **óрата,** *кóпата, даi ми чичо, момáта, да ќа вóда на Пиќанци, да й скова трúста клúнци!* Горно-Джумайско, ПСп. 46, 681. или: **óрата,** *кóпата, даi ми дедо момáта, че ти запалим брадата!* МСб. XIII. 167. Чолак. Сб. 102, Кюстендилско; ср. **орáтникъ, орáтница, орáда.**

Орáтница, *с. ж.* Дърво съ чапарка и съ вързана на него слама или сѣно, което запалятъ и въртятъ на сирни заговѣзни; оратникъ, лапърда, курелникъ, рукла, самодивски огънь. Любен. Баба Ега. 7, Кюстендилско. ПСп. 41. 992 Чолак. Сб. 102 стр.

Орáтникъ (Софийско), *с. м.* Орáтница. МСб. VIII. 167.

Орáчко, *зв. пад.* отъ **орáчъ.** *У поле орач ореше, цар iасен го попита:* **орачко,** *младо орачко!* Наука. I. 501.

Орáчници, *с. ж. мн.* Оратна стока, оратенъ добитъкъ. *Свети Спас да ни развесели сос весели* **орачници,** *сос весели товарници и сос весела кръматна стока!* Любен. Самовили. 136.

Орáшина (Велесъ), *с. ж.* Зелената черупка на орѣхъ; орѣшинка, корупка, ложе, лупешка, тресло, чересло, черешналъ, чрѣсло, шлюпка ПСп. 61. 361; МСб. XX. Велес. 49.

***Ордалúя,** *с. ж. т.* Сждебна изпитня съ вода. ПСп. 52. 451.

Орѣхче (Ловечъ, Търново), *с. ср.* Раст. *Spiraea Filipendula,* диви кошнички, ливадникъ, моминска китка, орѣшецъ, отвратниче, отвръть, срамниче тжжникъ. МСб. XIV. Науч. отд. 28; XV. Науч отд. 32; XXI. Явашовъ. 44; XXI. Народна медицина. 11; ПСп. 51. 339.

Орѣшúнка (Тиквешъ), *с. ж.* Орáшина ПСп. 61. 361.

Оризáто, *нар.* На кжсове, съ оризъ, на пилафъ. *Ще заколите двѣ ерки: едната ще сварите* **оризато,** *а другата задушена, цѣла, пълненъ съ стафиди.* Трудъ. I. 517.

Óрлене, *с. ср.* отъ **óрля се.** Инатене.

Орлетúна, *с. ж.* Орелъ. *Бог да убие сура* **орлетúна,** *та отнесе пúленце гржченце.* Любен. Самовили. 62.

Орлúя, *пр. неизм.* ?

Дé ли й булката хубава,
Или й твжрде родовита,
Или детето *орлиiа*
От булчените, олум, родове?
Карнобатъ, Шапкар. V. 282.

Орлóви нóкте. Раст. бабини зжби. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Орлóвинъ, на, но, *пр.* Орловъ. *Изгорiáло гнездо* **орлóвино.**

Орлокрúлче, *с. ср.* Назъвание за хвърковато конче. *Да ли да си зема кóнчеа шеаркулúйчеа, алú да си зема кóнчеа* **орлукрúлчеа.** МСб. XVI—XVII. 170.

Óрля се, ишъ се, *гл. възвр.* Не ща, не скланямъ, не се съглашамъ, инатя се. *Се* **óрли** *коа петел на бунúшче.* ПСп. 47. 811.

Ородúмъ (да се), *гл. вз. свър.* Да се сродимъ, да станемъ роднина. Любен. Баба Ега. 76.

***Ортá,** *пр. неизм. Т.* Срѣденъ. ПСп. 31. 317.

***Ортакчúя,** *с. м. Т.* Ортакъ, изполджия. Иреч. *Княж.* Бълг II. 180 и 557.

Орýдка (Кюстендилско), *с. ж.* Сѣчиво, справа, уредъ, инструментъ МСб. X Науч. отд. 355.

Орýхо (Самоковско), *с. ср.* Рухо, облѣкло.

Справи́ла се Арнатска девóкья,
Премены се у сви́лно *орýх*.
МСб. X. 82.

Освѣтлйвъ, ва, во, *пр.* Който освѣтява, разяснява. *Да чуемъ нѣкой съвѣстенъ и освѣтливъ гласъ.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 16. 62.

О́сѣчки, *с. ж. мн.* Късчета като отъ нѣщо прѣсѣкло се. *Уручасало дете ходи повънка като* **осечки** *на буза.* МСб. XXI. Народна медицина. 41.

Осйпвамъ се (да се осйпя), *гл. об.* Покривамъ се съ пъпки; урпвамъ се. МСб. XXI. Явашовъ. 17.

Осйпване, *с. ср.* отъ **осйпвамъ се**. Урпване.

О́сипъ, *с. м.* Кога побиятъ човѣка пъпки отъ нѣщо; болесть *Exanthema;* изрпвъ. МСб. XXI. Народна медицина 7; XXI. Явашовъ. 17.

Осйпя, ешъ, — палъ, *гл свър.* отъ **осйпвамъ се**. Да се урпна.

Осито (Струга), ?

Дървете нé со *осито*,
Да іе ситна година.
Милад. Сб. 511. стр. 660 пѣс.

Оска́, *с. ж.* Ось. *Заправи́ си деда кола,* **оски́те** *им отъ смрдли́ка.* Любен. Самовили. 111.

О́ски (Русе), *с. ж. мн.* Оскомина, скомина, оскоме. *Не ми прави* **óски**.

О́сколи (Котелъ), *с. м. мн.* Оски. *Іáдух жрмеъж, чи ми стжнъхж* **óсхули** *зжби́ти.* МСб. XV. 187.

Оскóменя, ишъ, — нилъ (Велесъ), *гл. ср.* Изтръпвамъ, оскръбвамъ. *Зáбите ми* **оскоме́наа**, *тóлку мнóгу ıагурида ıадуф.* МСб. XX. 49.

О́скришемъ (Прилѣпъ), *нар.* Скришомъ. *Беше му пратил* **оскришем** *уште толку.* МСб. XII. 193.

Осла́вя (да се), **ишъ,—вилъ се**, *гл. вгвър.* *Запалватъ главнятъ само, ако нѣкой отъ доматнитѣ се* **ослави**. Наука. II. 269.

Осмоку́ля, *с. ж.* Назъвание за жаба.

Оі жáбо, жабо,
Жабо кьéкьерице,
Жабо *осмокýльо,*
Жабо попикýльо!
МСб. XIII. 39.

Осóйки (Котленско), *с. ж. мн.* Ягоди, планици. Иреч. Княж. Бълг. II. 722.

Осóйничавъ, ва, во (Прилѣпъ), *пр.* Осоенъ. *Змиіа* **осоінчава**. МСб. XV. 83.

Осóякъ, *с. м.* Що е въ осоя, на осоя. Кратовско, ПСп. 16. 153.

Оспóлници, *с. ж. мн.* Везани шарки по политѣ на кушуля. с. Лешко, Горно-Джумайско, ПСп. 44 280.

Оспрѣденъ, дня, дне, *пр.* Отпрѣденъ. *На* **оспредна** *страна на снагата,* отпрѣдъ на снагата. Прилѣпъ, МСб. XI. 77.

Оста́вачка (Велесъ), *с. ж.* Напущане, раздѣляне, парясване, разводъ. *Некоі пáт мáш и жена кога дá се остáваіат, прекьинуіале кóнец на митропóлиіа за* **оставачка**. МСб. XVI - XVII. 227.

Оста́тенъ, тна, тно, *пр.* Останалъ. *Не казáли* **остáтна** *дружи́на,* не изказали останалитѣ другари. МСб. X. 48, Пиротско.

О́сторя, ишъ,—рилъ, *гл. д. свър.* Да сторя, да направя, да извърша. с. Радилово—Пещерско.

Къту сж мжри́ урйчем,
Тж дж ли ждж гу *остýрж?*
Илиевъ, Сб, I. 196.

Остраша́, и́шъ, — ши́лъ, *гл. д. свър.* Да уплаша.

Си́чки нáрод бéше *острашйло,*
Светá Гóра бéше опленило.
ПСп. 21. 553.

Острѣлу́ша (да се), **ишъ, — шилъ се**, *гл. свър* отъ **острѣлу́шамъ се**. Да наостря уши.

Острѣлу́шамъ се (да се острѣлу́ша), *гл. об.* Наострямъ уши приготвямъ се да направя нѣщо. *Кóга къе чуіат, къе се* **острелóушат** *и къе се згóтфат, за да іа вáкьаат тóпката.* Прилѣпъ, МСб. X. 205.

Остри́ца, *с. ж.* 1) Нѣщо много остро. *Тогáі махнá со сáбльа* **остри́ца**. МСб. XII 64, Самоковъ. 2) Раст. *Carex sp,* острица, кошутина, къндра, шаваръ. МСб, XXI. Явашовъ. 6. — 2) Раст. *Luzula campestris* ДС. МСб. XX Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Уруповъ. 95.

Остръ́гви (Жеравна), *с. ж. мн.* Рамка за тъкане черги и други платове; остръгъ, гергефъ. Иреч Княж. Бълг. II. 718.

О́съкъ, *с. м.* вм. **во́съкъ**. Безсон. Слов.

О́тадѣнъ (Велесъ), *нар.* в. **о́ттадѣнъ**.

Отби́вецъ, *с. м.* Мѣсто, дѣто една рѣка може да се отбие въ друго корито; отбивъ, отводъ, ставило. МСб. XVIII. 51. ср. **оттóка**.

Отблѣвамъ (да отблѣя), *гл. ср.* Отговарямъ съ блѣяне.

От кавале му са гласе зачуз:
Да ли му мома отпьа́ва,
Да ли му іагне *отблъа́ва.*
МСб. IX. 70.

О́твѣтъ, *с. м.* Отговоръ. *Ще даваме о́твѣтъ на оня свѣтъ.* ПСп. 56. 329

Отвѣча́вамъ, *гл. ср.* Отговарямъ. **Отвѣчава** *царъ Константинъ.* ПСп. 56 329.

О́твечеръ, *нар.* Вечерьта срѣщо, спроти нѣкой день; свечера. Любен. Баба Ега. 35 **О́двечер** *кога кье за́несе ко́кошка, времето кье се ра́сипе, елѝ кье умре некоі.* Велесъ.

Отво́ра, вм. **отро́ва.** *Си купи люта* **отвора.** Млад. Сб. 359 стр. 255 пѣс.

Отвратя, ишъ,—тилъ, *гл свър.* отъ **отвращамъ.** Да отвърна, да отговоря.

Отвращамъ (да отвратя), *гл. ср.* Отвръщамъ, отговарямъ „*Сто́ри и два́, сти́га да можеш!*“ *му* о́двратп *Го́спот.* Велесъ. МСб. XII. 164.

О́твртниче (Търново) *с. ср* Раст. орѣхче. МСб. XV. Науч. отд. 32.

О́врътъ, *с. м.* 1) Отвърътникъ, ставило, савакъ на воденица. МСб. XVI—XVII. 409. —2) Търново: раст. орѣхче. МСб. XV Науч. отд 32

Отвървя́, ишъ, — вилъ, *гл свър.* отъ **отвървя́вамъ.** Да извървя, да изходя.

Отвървя́вамъ (да отвървя́), *гл. д.* Зимамъ пѫть. извървявамъ, изходвамъ. *Ако ти се па не сѐди на едно мѣсто, то си* **отвървѣвай** *напрѣдъ, па азъ ще те стигна́.* ПСп. 17. 297.

О́твърху, *нар.* Изотгорѣ. **О́твръху** *и́де.*

Отгаре́самъ (с Локорско—Софийско), *гл. д. свър.* Да отвърна. *Нема никоі да ни ги даде, затова барг с боі да си* **отгаресаме.** МСб. XVI—XVII. 319.

Отдѣна, ешъ,—налъ, *гл. свър* отъ. **отдѣвамъ.**

О́тдзва (да се), **ешъ,—валъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се отзва, да се отзова, да отговоря.

Отди́гна (да се), **ешъ,—налъ се,** *гл. възвр свър.* Да се вдигна, да се махна· *Растури се,* **отдигна́** *се како́ прах и пепел.* Любен· Самовили. 8.

О́тдрагость, *с. ж.* Драгость, радость. *Не знае са дѣ е отъ* **о́тдрагость.** ПСп. 35. Леля Гена. 17.

***О́те,** вм. **о́ти. О́те** *ми ко́нче-то не кова́?* Безсон. Пѣсни, 9.

***Оте́бери,** *нар. Т.* Малко, тукъ-тамъ, колко да се каже, какъ да е. *Ра́бота* **оте́бери.**

О́текъ, *с. м.* Отокъ, отекло.

Какъв е Стоян зате́къл
Си́ни, зеле́ни *о́теци?*
Янковъ. Сб. 20

О́тетъ. **та, то,** *пр.* Опоритъ, припренъ, вироглавъ, непокоренъ, лошъ. *И, што си* **о́тет,** *сиромаше!* МСб. XXI. Трънско. 60. *Какво́ е* **о́тето** *момче! Да си про́клет и* **о́тет!** МСб IX. 215, Дупничко. *Про́клета ти ду́ша и* **о́тета!** МСб. XI. 165

Отзва (да се), **ешъ, — валъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се отдзва, да се отзова, да се откликна.

Отиденъ, на, но (Велесъ), *прич стр.* вм. *дѣйств.* **отишълъ.** *Они у́ште не се* **оти́дени,** у́ште не о́тишле. *Уште не* **оти́дени** *о́ни до́тогаі ќа кье си до́ідам.* МСб. XII. 164; XX. Велес. 50

Оти́дуямъ (Велесъ), *гл. ср.* Отивамъ.

Оти́ждамъ (Софийско), *гл. ср* Отивамъ. *Іазе и́да от Ша́рка пла́нинъ и* **оти́ждам** *за При́лепа гра́да.* МСб. XII. 68.

Оти́зпърво (Велесъ), *нар.* Отъ самото начало, отначало, открай. *Си и́скажал се као би́ло* **одиспърво** *до́ сега.* МСб. VI. 122; XX. Велес. 48 и 50

Откао и **о́ткоа** (Велесъ) *нар.* Откато, откакъ, откатъ, откогато. МСб. XX. Велес. 49.

Откато́, *нар.* Откакъ, откао.

Отки́да, ешъ, *гл. свър.* Да откина, да откѫсна.

Уле́зе у но́ва гради́на,
Откьи́де три кьиткье ша́рени.
МСб. XXI. Трънско. 44.

Откле́ндзамъ (Софийско), *гл. ср свър.* Съ клендзане, съ куцане да отида. *Сиромашкьию вл҄ак вржтел се ната́м, нава́м, та си прежили́л но́гата и* **откле́ндза́л** *на три но́дзе.* МСб. IX. 177.

О́тккраки, *нар.* Накраки, стоешкомъ. МСб. XVIII. 35.

Откра́ча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **откра́чвамъ.**

Откра́чвамъ (да откра́ча), *гл. д.* Разваляmъ прѣкрачено, повръщамъ се та прѣкрачвамъ пакъ, ала въ противна страна; отчекорвамъ. *Ти ма прекра́чи,* **откра́чи** *ма, че не́ма да пораста́.*

Откра́чване, *с. ср.* отъ **откра́чвамъ.**

Отку́квамъ (да отку́камъ), *гл. д.* Срѣща се въ баяне на добитъкъ да не му зиматъ магйосници млѣкото. — *Што ку́каш?* — **Отку́квам** *млѣко и масло.* — **Отку́каі** *го!* — **Отку́ках** *го.* МСб. XVI—XVII. 219.

Отку́пникъ, *с. м.* Който е откупилъ нѣщо;

прѣкупникъ. Откупникъ *на ошура*, мултезимъ.

Откжцамъ, *гл. д. свър.* Да откжсна.

Отлахкамъ се (да се отлахна), *гл. възвр.* Отивамъ на страна; махвамъ се, отбивамъ се. *Га да ни срьешне ахрянинъ*, утлахкахме са *ут поатяс.* Трудъ. II 717.

Отлахкане, *с. ср.* отъ **отлахкамъ се.**

Отлахна (да се), ешъ, — налъ се, *гл. свър.* отъ **отлахкамъ се.** Да се отбия, да се махна.

***Отлукапа́**, *с. ж. Т.* Отлакана, ограда за сѣно; оборъ. *Имаше други по́-голѣмъ дворъ, дѣто бѣха саитѣ и* **отлуканата.** ПСп. 28. 446.

Отма́лѣ, *нар.* Отдавна, одавна. МСб. X. 214, с. Конопчие—Чирпанско: **удма́льж.**

Отма́я (да се), ешъ, *гл. възвр. свър.* Да се замая, да се залиша, да се прѣнеса, да се захласна. **Отмаја́** *се дете̂ Малиа́нче ф ште́рка Могде́лена.* ПСп. 45. 467.

Отмелетамъ (Битолско), *гл. д. ?*
Арно ама бидѐјкьи бу́га́рите биле мно́гу ма́лцe спо́рет ту́рците, не мо́желе да и **отме́летат** *и от ден на ден беше се намалу́але вòјсьите То́леи, да наі́после беа си да́ле клуче́ите.* МСб. VIII 207.

Отме́ля, ешъ, — млялъ, *гл. свър.* отъ **отме́лямъ.**

Отме́лямъ и отми́ламъ (да отме́ля), *гл. д.* Изкарвамъ си мленето. *Докато отмеля той своето брашно.* Бълг. Сборкъ. XIV год. 16 стр.

Отмо́ля, ишъ,—лилъ, *гл. свър.* отъ **отмо́лвамъ.** Да измоля.

О́тмувамъ, *гл. д.* Отнимамъ, отнимамъ. *Одма го сбж́ркуіат вж́лкот и го* **о́тмуіат** *о́венот.* МСб. XII. 162. Велесъ.

Отмюхюрледи́свамъ (да отмюхюрледи́ша), *гл. д.* Развалямъ мюхюря на нѣщо замюхюрледисано; отпечатвамъ. *Коі го* **одмуурленсал** *амбаро царо, што да види?* МСб. XV. 116.

Отнадво́решенъ, шна, шно, *пр.* **Отнадворешни** *болести*, които идатъ отъ самодивитѣ; вѣтърни болести. МСб. X. Науч. отд. 327.

Отъ́вадѣнъ, *нар.* Отъ тая страна: отсамъ, тука. *Отспро́тива гра́т вж́рне*, **одо́ваден** *сне́к вж́рне?* Гат. — Памукъ на вителъ. Велесъ, МСб. X. 197. **Одо́ваден** *брек, о́таден брек, на́ среде жи́ф човѐк?* Гат. —Дѣте въ люлка. ПСп. 32. 441, Велесъ.

Отову́дъ (Царибродско), *нар.* Оттвждъ, оттвждъ. *Іеджн одту́д, другьи* **одову́д.** МСб. X. 156.

Отъ́згора (Велесъ), *нар.* Отгорѣ. *Зѐми, на́трупаі еден ку́п дж́рва; іа кье ле́на* **одо́згора.** МСб. III. 221.

Отъ́здола (Велесъ), *нар.* Отдолу, отдолѣ. МСб. XX. Велес. 48, **одо́здола.**

О́тозъ, *с. м.* Шамия, съ която жени прѣпасватъ фесоветѣ си. ПСп. 41. 957, Горно-Джумайско.

Отота́тъ и отота́та, *нар.* Срѣщу, отсрѣща. МСб. XX. Банатски българе. 3.

Ототвждъ, *нар.* Отвждъ, отовудъ

Отпира́чъ, *с. м.* Въ ржчицата на плугъ дрѣновъ клинъ, който отпира, държи дъската на страна, та да прѣвръща браздитѣ; отпоръ, лакомица. МСб. XVIII. 133

Отпо́ръ, *с. м.* Отпирачъ. МСб. XVIII. 133.

Отпо́я, ешъ, *гл. ср свър.* Отговарямъ съ пѣсень; давамъ ехо.

> И си викна́ таіа лепа песен,
> Речови́та, те́нка гласови́та,
> Она́ поіе́, гора йи *отпо́ів.*
> ПСп. 48. 962.

О́тпустно, *нар.* Свободно. *С дете̂* **о́тпусно** *не мо́же да се хо́ди де да е.*

Отпу́хна, ешъ, — налъ, *гл. ср. свър.* За качамакъ: да се отдѣля, да се отвъртя, да се открoя отъ котлето. МСб. XVIII. 49.

О́трасенъ, сна, сно (Родопитѣ), *пр.* Нанадоленъ и сухъ, а не мочорливъ(?) *Па́шата трѣбва да бжде* **о́трасна** *и чиста.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 61. *Сюрийска мандра се прави на нѣкое* **о́трасно** *и прохладно мѣсто.* Тамже 69.

Отре́вамъ, *гл. д.* Отривамъ лозе. МСб. XVIII. 156.

Отре́ване, *с. ср.* отъ **отре́вамъ.** Отриване.

Отревя, ишъ, — вилъ, *гл. д. свър.* Да отговоря.

> Дуръ на десета дете добыла,
> Добыла и *одревила:*
> Бре мале стара Пехеро!
> Верков. Песме. 1 стр.

> На сънь Неда *одревила:*
> Дай ми мале студна вода,
> Да расквасa кипра уста.
> Верков. Песме. 66 стр.

Отредъ, *с. м.* **Желтъ отредъ**, раст. *Erysimum adoratum Ehrhart.* с. Калфа-Дере, Разградско, МСб. XXI. Явашовъ. 15.

Отрѣза́ло, *с. ср.* Останало отъ основа на кроспото, когато се отрѣже платното; урѣ-

зало, урѣзалничъ, урѣзница, урекολъ, урекoлецъ. МСб. X. 214.

Отрóва, *с. ж.* Раст. *Solanum dulcamara*, гороцвѣтъ, кучево (куче, кучешко) грозде, разваленка, развалниче, разводникъ, разводниче, разгонка, разгонъ, рупеливо биле, утрова. МСб. XXI. Явашовъ. 19.

Отрóвка, *ум. ж.* отъ **отрова**. *Травки за* **отровка**. МСб. XI. 11.

Отровъ, *с. м.* Отрова, отрувъ, утрова. *Ни́што да не ядѐте од ма́нджите, оти цари́ците са тури́ли* **отрóф** *у нихъ.* Дупничко, МСб. X. 164. **Отроф** *и пѐлин да му ста́не!* Велесъ, МСб. XIV 167. **Отроф** *да ми се сто́ри а́ко сум ка́снал.* Також. 172.

Отрувъ, *с. м.* Отровъ, отрова. *На мест'* **отрувъ** *медовина клала.* Милад, Сб. 250 стр.

Отса́дъ, *нар.* Отсамъ, оцедъ ПСп. 13. 143

О́тсемъ (Велесъ), *нар.* и *прѣдл.* Освѣнъ. *Ту́рците риба я́дат, а гла́вата и я фѫ́рлаат, нѐ я я́дат,* **óтсем** *на сóм.* МСб. XVI — XVII. 228; XX. Велес. 50.

Отслу́жа, **ишъ**, — **жилъ**, *гл. свър.* отъ **отслу́жвамъ**.

Отслу́жвамъ (**да отслу́жа**), *гл. д*, Правя служба, служа на светецъ, на Бога.

> Са́ки ште а́где да кóли,
> Гергьóв ден да си *отслу́жи*,
> Богу молитва да стори.
> ПСп. 23. 904.

Отслу́жване, *с. ср.* отъ **отслу́жвамъ**,

Отсокóля, **ишъ**,—**лилъ**, *гл д. свър.* Да отстраня. *Лесно могѫтъ да* **отсоколятъ** *всѣкѫ финансиалнѫ грыжѫ.* „Македонія“ отъ 25 октом. 1871 г. 41 бр. 1 обр. 1 стъл.

Отспрѣдъ, *нар.* Отпрѣдъ. *Зит и́ма уши и отзат и* **отспрет**. Любен. Самовили 39.

Отта́да, *нар.* Оттадѣ. ПСп. 41. 951.

О́ттадѣнъ (Велесъ), *нар.* Оттадѣ. *Одóваден брек, óтаден брек, на́ среде жи́ф човек?* в. **отóвадѣнъ**. ПСп. 32. 441. *Ако те шла́кнам, кье и́деш дури* **óтаден**. МСб. XX. Велес. 49.

Оттекра́ръ, *нар.* Отъ първо, открай. МСб. XV. 98.

О́ттова (Велесъ: **óттоа**), *сюз.* Затова, заради това *Он кажу́еше оти на змѐјот ра́катя му я на́шел у негóвото лозје, та* **óттоа** гьоба толку на́брал. МСб. XII. 161; XX. Велес 50.

Оттóка (Самоковско), *с. ж.* Вада, която се отбива отъ главната рѣка; утокъ. МСб. XV. Науч. отд. 267, ср. **отби́вецъ**.

Отту, *нар.* Отъ, оту, оттува, оттуе, оттука; отсамъ. Илиевъ, Сб. I. 125.

Отту́рча (**да се**), **ишъ**,—**чилъ се**, *гл. възвр. свър.* За потурченъ: да оставя турската вѣра и да се повърна пакъ на бащината си. **Оттурчи се** *бре!* Любен. Самовили. 23.

Оту, *нар*, Отту. **Оту** *си тргна по сѐта зѐмя.* Илиевъ, Сб. I. 134, с. Тресанче — Дебърско.

Отумóрвамъ се (**да се отумóря**), *гл. об.* Сѣдамъ на мѣсто, което не е за мене. *Кѫкѫ́ф са і* **утумóрил** *ф кѫ́тѫт! Іа́ гу виш пак де утхóди да сѫ* **утумóри!** Котелъ. МСб. XV. 191.

***Отура́къ**, *с. м. Т.* 1) Сѣдѣне. 2) Задница.

> Три дни *отура́к* седéа,
> Пот селóто в лива́дито.
> Илиевъ, Сб. I. 302 стр,

Оту́репъ, **на**, **но** (Хасково), *пр* Прѣтуренъ, прѣтоваренъ, грохналъ.

О́тчевъ-день. Праздникъ Св. Иванъ Рилски. Дупничко. Иреч. Княж. Бълг II 609.

Отчекóрвамъ (**да отчекóря**), *гл. д.* За нѣще прѣчекорено еднажъ, повръщамъ се та го прѣчекорвамъ пакъ въ противното направление; открачвамъ. *Нѐфела дете да пречекóриш, оти нера́стело; ако забóравиш да го пречекориш, са́каі да го* **отчѐкориш**. МСб. XVI — XVII. 234; Велесъ.

Отчекóрване, *с. ср.* отъ **отчекóрвамъ**. Открачване.

Отчекóря, **ишъ**, — **рилъ**, *гл. свър.* отъ **отчекóря**. Да открача. — **ренъ**, *прич. стр.* Открач енъ.

Отчéпя, **ишъ**,— **пилъ**, *гл. свър.* отъ **отчéпялъ**. Да отчекна. — **пенъ**, *прич. стр.* Отчекнатъ.

Отчéпямъ (**да отчéпя**) *гл. д.* Отчекнамъ, отчезвамъ. *Тегльи́л пó-силно и се* **отчéпи** *кóрено.* МСб. X. 188. *Еле коа кье се* **отчéпела** *пло́чата, што го крепи езерото прао кье па́днала на ка́менот Билби́л камен.* МСб. VIII. 211.

Отчéпяне, *с ср.* отъ **отчéпямъ**.

Отчигаря́ (**да се**), **ишъ**,—**ри́лъ**, *гл възвр. свър.* Да се отдѣля, да се измъкна. Читалище. III. 55.

Отчкърнатъ, **та**, **то** (с. Църско—Битолско), *пр.* Отворенъ малко да зѣе; открѣхнатъ. МСб. XIX. Матер. б. 24.

Отщýпя, **ишъ**, — **пилъ**, *гл. свър.* отъ **отщýпямъ**. — **пенъ**, *прич. стр.*

Отщýпямъ (**да отщýпя**), *гл. д.* Махвамъ щупа, земята, съ която сѫ покрити деблянскаи

цитѣ въ вѫглярска жижница МСб. XVIII 194.

Отщу́пяне, *с. ср.* отъ **отщу́пямъ.**

Отъ, *нар.* Отту. оту. **От** *си слегое на бели дру́мови.* Илиевъ, Сб I. 125

***Отъ,** вм. **óти.** *Кя ме чуст Детелин вой вода,* **от** *си шетат во гóра зелена.* Илиевъ, Сб. I. 123.

Отърлямъ (да отърля), *гл. д.* Ограждамъ, направямъ на търло.

Дѣ да е сѣнка дебе́ла,
Българки да я *отърлят*
Янковъ, Сб. 221.

***Офика,** *с. ж.* Раст. *Sorbus aucuparia,* самодивско дърво, брѣкиня, възкруша, калина, меко дърво, скоруша, оскруша, скоруша, смръдливо дърво, смръдлика. МСб. XIV. нау. отд. 26

***Офикъ,** *с. м.* Болесть *Pellagra;* также и хроническитѣ екземи по ржцѣтѣ и лицето. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д ръ Т. Петровъ. 65, Орханийско. — *Бѣлъ* **офикъ,** в. го на реда му при **бѣлъ.**

Офитъ, *с. м.* Болесть *Rhagas,* кожата се пукака издебело като лишеи. МСб. XXI. Народна медицина. 22.

Офърфо́ря, ишъ, — рилъ, *гл. д. свър.* Турямъ месо на жара да се пече, но го не доипичамъ, а го изваждамъ фърфорци. МСб. XIII. 260

Офърча́тя, ишъ, — тилъ, *гл. д. свър* Да овърчатя. МСб. XIII. 260 и XVIII 37.

Охаля, ишъ, — лилъ, *гл. д. свър.* ?
Оали́л *те Гóспод!* **оали́л** *те тóрник!* МСб. XXI. Трънско. 61.

Охлѣща, ишъ, — щилъ, *гл. свър.* отъ **охлѣщвамъ.** Да оголя, да възголя. — **щенъ,** *прич. стр.* Възголенъ.

Охлѣщвамъ (да охлѣща), *гл. д.* Оголвамъ, възголвамъ. *Ти́ тузи́ гъжте си гу* ухле́штилж *тж̑i гулб, жмж̑ то шж нжсти́ни.* Котелъ, МСб. XV. 191.

Охлѣщване, *с. ср.* отъ **охлѣщвамъ.** Възгаляне.

Охлювка, *с. ж.* Раст. *Lotus corniculatus,* звѣзданъ, звѣздѣлъ, фасулица, капишъ-копаранъ-оту. МСб. XXI. Явишъ. 42.

Оце́дникъ и **оце́тникъ,** *с. м.* Сждъ за държане оцетъ; оцеднякъ, оцетнякъ. ПСп. 33. Леля Гена.

Оце́днякъ и **Оце́тнякъ,** *с. м.* 1) Оцедникъ. 2) Пиеница, дрънпачъ, смукачъ. МСб. XVIII. 62.

Оцедъ, *нар.* Отсамъ. отсадъ, отсждъ, отсждѣ. ПСп. 13. 143.

Оцоня́ (да се), ишъ, — ни́лъ се (Дупнишко), *гл. об. свър.* Да се опия. *Като поседела ма́лку, па́ и се припи́ло, па́ си натóчила еднó котле, згрѣ́ила го, цадна́ла и него и се* **оцоньи́ла.** МСб. XI. 154.

Оцу́трѣ, *нар.* Оцутра, отсутра.

Синóч ма́кья сина ожени́ла,
Оцу́тре га ра́но закопа́ла,
Куде пладне снау́ испрати́ла.
МСб. XXI. Трънско. 52.

Очаблавенъ, на. но (Прилѣпъ), *пр.* Окласанъ, одърпанъ? *При се што беше* **очабласн** *во алишатата, во лицето како некоi калаiджиа, па го познал.* МСб. XII. 193.

Очевъ день, в. **отчевъ день.**

Очегѣртя, ишъ,—тилъ, *гл. свър* отъ **очегѣртямъ.** Да настържа. — **тенъ,** *прич. стр.* Настърганъ.

Очегѣртямъ (да очегѣртя), *гл. д.* Настъргвамъ, остъргвамъ МСб. XXI. Народна медицина 50.

Очегѣртяне, *с ср.* отъ **очегѣртямъ.**

Óчестъ, ста, сто, *пр.* Който има голѣми очи; окатъ. МСб X. 211.

Óчешка и **óчешки,** *нар.* По очитѣ. никомъ, ничкн. *Битиия, проетрѣнъ* **очешка** *(ранитѣ по гърба му не давѫха да се обърне), останѫ цѣлъ день за показъ на възмутенитѣ граждани.* Изъ дописка отъ Кюстендилъ въ в. „Миръ“ XIII год. 2191 бр. 3 стр. 6 кол.

Очи́ца, *ум. ж.* отъ **ока́.** Окица. Илиевъ, Сб. I. 201.

Очу́лвамъ (да очу́ля), *гл д.* Завивамъ съ чулъ; чулосвамъ, зачулвамъ. Илиевъ, Сб. I. 64.

Очу́лване, *с. ср.* отъ **очу́лвамъ.** Чулосване, зачулване.

Очу́ля, ишъ,—лилъ, *гл. свър.* отъ **очу́лвамъ.** Да чулосамъ, да зачуля. — **ленъ,** *прич. стр* Чулосанъ, зачуленъ.

Хрж̑ткиге му *учу́лени,*
Кóнето му уседла́ни
Илиевъ, Сб. I. 64.

Очѣчкамъ, *гл д. свър.* Да свърша да чъчкамъ. МСб. XVIII. 100.

Ошавли́йка, *с. ж.* Овощка, на която плодътъ става за ошавъ. *Имате една голѣма ошавлийка слива.* ПСп. 35 Леля Гана. 4.

Ошеста́вамъ (да ошеста́я), *гл. д.* Извивамъ, начъртавамъ крѫгъ съ шестало. **Ошестай** *дъното на* **кацата.** Трудъ. I 1022.

Ошестáване, *с. ср.* отъ **ошестáвамъ.**
Ошестáя, ешъ,—тáлъ, *гл. свър.* отъ **ошестáвамъ. — тáнъ,** *прич. стр.*
***Ошна отý,** *Т.* Раст. динче. МСб. XXI. Явашовъ. 43.
Ошница, *с. ж. ?*

Джрвете нé со *ошница,*
Да іе полна кошница.
. Милад. Сб. 511 стр. 660 п.

***Ошуръ,** *с. м. Т.* Иошуръ, ушръ, ошурета, ондалъкъ, десетъкъ. ПСп. 63. 604.
Ошутя́ (да се), и́шъ, — ти́лъ се, *гл. об. свър.* Да оглупавѣя, да обезумѣя. *Штом го бстаи умот, беше се* **ошýтил.** МСб. X. 136.
Óщенко, *нар. смекч.* отъ **още.** Ощичко. *Почакай* **ощенко.** ПСп. 35. Леля Гена 15.
Óщо, *мѣст.* Що, что. *Гъволот на се нашел на векоф крáiот, на женитѣ не можел да нáiде от óшто го бстрат нóжот.* Велесъ, МСб. XVI—XVII. 228.
Ощупливѣя, ешъ, — вѣлъ, *гл. ср. свър.* Да стана щупливъ. *Ако на Илинъ-день загърми, вѣрватъ, че тая годишнитѣ орѣхи щели да* **ощупливели.** Шапк. Сб. II. 173

П. п. *п.*

Павеле, *с. ср.* Животина бахаль. Наука. II. 287.
Павитакъ, *с. м.* Раст. вилина коса. МСб. XXI. Явашовъ. 17.
Пáвлага (Велесъ), *с. ж.* Павлака въ 2-то знамен.; пафлака.

Кóга кье вúди нéiзината мáiка,
Цќрните бчи *пáвлага* фáнале,
Бéлото гќрло и кжрвiбсало.
МСб. XIII. 35 стр. 4 пѣс.

Пáвле, *с. ср.* Животина бахаль. Наука II. 287.
Пáвуръ, *с. м.* Пахуръ, пагуръ, шуленце. **Пжвур** *с ракиѫ.* ПСпБр. IX. 104.
Пáгуръ (Прилѣпъ), *с. м.* Павуръ. *По еден* **пагур** *ракиа.* МСб XV 179.
Пáгямъ (Велесъ), *гл. ср.* Падамъ.
Падú-кошá, *с. ж.* 1) Раст. *Delphinium Ajacia.* ПСп. 51. 331. — 2) Раст. желтурче въ 1-то знамен.
Пáежина, *с. ж.* Паѫжина, паужина. ПСп. 44. 250.
Пáжетина, *с. ж.* Паѫжина. ПСп. 44. 250.
***Пазарджибашия** (Прилѣпско), *с. м. Т.* Глава на голѣма челядь; домакинъ, старѣя, кесебашия. *По старио ю* **пазарджибашиіа.** *Тоі кье оди на пазар да продаат жито и друго нешто, што имат тиа кукьа.* МСб. XVI—XVII. 389.
Пазаркá, *с. ж.* Пазаръ. *Съ него иде и единъ коприщенинъ отъ* **пазарката.** ПСп. 35 Леля Гена. 28.
Пáзлáкъ. — 2) Зелена морава, пазнакъ, позлакъ. *Да искáраме овцете на* **пазлáка** *да попасáт. Други дѣца пасѣха мисирчетата извънъ селото по* **пазлака.** Хр. Г. Дановъ, Юбелеенъ Сборникъ. 161 и 244.
Пазлúва (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Раст. дива лобода. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.
Пазнакъ, *с. м.* Пазлакъ, позлакъ, пасище. *Овцитѣ и козитѣ пролѣть за млѣкуванье ще пасатъ по* **пазнака.** МСб. XIII. Науч. отд. 349.
***Пáйдосъ,** *с. м. Т.* Напущане отъ работа, арнисване, разпустъ. *Напрáвихме* **паiдос,** арнисахме. *Сторúха* **паiдос,** напуснахя. ПСп. 16. 65.
Пáкйо (Котелъ), *с. м.* Ахмакъ, бендей. МСб. XV. 187.
Пáкосъ, *с. м.* Пакость. *Едно дете прáело гбле ми* **пакови.** Прилѣпъ, МСб. II. 179 и VII. 152. *Аi да не прокопсаш, синко, што ми нáправи цќрн* **пакос!** Велесъ, МСб. XIV. 160.
Пакулче, *ум. ср.* отъ **пакуль.** Торбенце. МСб. XIX. Матер Срѣднородоп. овчар. 64.
Пакуль (Родопитѣ), *с. м.* Торба, вулгя, вулгия. МСб. XIX. Срѣднородоп овчар. 63.
Палáзъ (Софийско), *с. м. ?*

Как іа фанá крáлъа Вжкашина,
Та іа намáза лбіа и катрáна,
По катрáна бржзáта барýта,
Па іа увú ф *палáзе* рогóжи,
Закопá й подве до колéна,
Па іа запалú од главáта.
МСб. XVI—XVII. 154.

***Пала-буюклúя,** *Т.* Дългомустакать *Руси мустаци —* **палабуюклия.** Трудъ. I. 10.
Палавида, *с. ж.* Раст. нѣкакво; не е ли *паламида?* ПСп.Бр. XI—XII. 127.

***Па́ла-пастърма́,** *с. ж. Т.* Пастърма безъ кости. МСб. XIX. Срѣднородоп. овчар. 77.

***Паларя́я,** *с. ж. Т.* 1) Паралия, паралешка, софра, трапеза. 2) Шапка съ широки поля.

Па́леженъ, жна, жно, *пр.* Лошъ, спалишки. *Лошо направихъ. дѣто купихъ тая* палежна *земя.* Библиот. Св. Климентъ. 78. II.

Па́лежникъ, *с. м.* Палечникъ. МСб. XVIII. 133 и 135; ПСп. 44. 256; Трудъ. I. 901.

Па́лежница, *с. ж.* Назъвание на годежница.

Най ми й ме́не дуде́іелу
Су́трин ве́чер гуде́жницж,
Гуде́жницж, *па́лежницж!*
Илиевъ, Сб. I. 147.

Палеля́я, *с. ж.* Пълелия, обичай въ с. Карагачъ — Бесарабия да стрѣлкатъ запалени стрѣли, да хвъргатъ рукли на сирни заговѣзни към кжщата на либетата си. Трудъ. II. 809.

Па́леница, *с. ж.* Дърво за горѣне, разцѣпено отъ единия край до другия; цѣпеница. Читал. I. 474.

Палента, *с. ж.* Качамакъ, дивякъ, мамалига. Трудъ. I. 1317.

Па́ливце, *с. ср.* Запретанъ огнецъ за подклаждане; кладивце. МСб. XVIII. 37.

Палилце́, *с. ср.* Клѣчка кибритъ. МСб. XVIII. 37.

Па́лошъ, *с. м.* Палешъ. Безсон. Пѣсни 164 стр.

Паметене, *с. ср* отъ **паметя.** Помнене.

Па́метя, ишъ, — тилъ (с. Баялци — Гевгелийско), *гл. д.* Памтя, паметувамъ, помня. Мияци—Дебърско, Изв Слав. Семин II. 299.

Що ке го питам, распитам,
Да ли го има туй памет,
Туй памет да го *памети.*
ПСп. 49. 45.

Па́влинкье, мори Па́влинкье,
Да́ли зна́еш, добро, *па́метиш,*
Кога си бе́еме ма́лечкьи.
МСб. X. 40 стр. 27 п. Велесъ.

***Пами́дъ и пами́тъ,** *с. м. Гр.* Единъ видъ грозде. Иреч. Княж. Бълг. II. 192.

Пампу́лка, *с. ж.* Раст. окрилче, в. и **во́лово око́.** МСб. XXI. Явашовъ. 37, с. Гьозелдже-Аланъ, Разградско.

Па́нагъ (Велесъ), *с. м.* Панагонъ. *На́* панак, на панагонъ. *Іунак ю: три кутли ǒвес дури на́* панак *гьи ка́чуе.* МСб. XX. Велес. 52.

Панагю́рище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто става панагюръ.

Панагіур ми се бере́ше
На ста́ро *панагіуриште,*
От де́вет се́ла гуле́ми,
Десе́то се́ло на́шето.
ПСп. 48. 980, Горно-Джумайско.

Пандзирля́я, *пр. неизм.* Облѣченъ съ пандзиръ; пандзурлия. МСб. XVI—XVII. 35.

***Пандзи́ръ,** *с. м.* Пандзуръ, панциръ, ризница.

Панду́рче, *ум. ср.* Малъкъ, младъ пандуръ.

***Панзехиръ,** *с. м. Т.* Рогъ отъ змия. *Кога едно дѣте се разболѣе, измиватъ* панзехиръ *и гледате, ако водата се запѣни въ чащата, то ще оздравя, ако падне утайка на дъното, ще умре.* МСб. XXI. Народна медицина. 5 и 13.

Па́нта, *с. ж.* Плосъкъ пржть желѣзо отъ самоковитѣ. Трудъ. I. 1060.

Пану́клинъ, на, но, *пр.* отъ **пану́кла.** Чуминъ. **Пану́клйн** *празник*, св. Аралампосъ, св. Араламип. МСб. XVI—XVII. 26, Охридъ.

Паню́га, *с. ж.* Пънюга. *Чичо отиде на* паньу́ги. МСб. XVIII. 37.

Папа́вица (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Нѣщо меко като печенъ хлѣбъ. Изв. Слав. Семин. I. 299.

Папа́зка, *с. ж.* Единъ видъ грозде. Иреч. Княж. Бълг. II. 192.

Папи́ло, *с. ср.* Тенекийка за фитила на кандило; шамандро, шамандура. МСб. X. 215, Търново: **пжпи́лу.**

Паплато́й (Търново), *с. м.* Повлѣканъ, изплискай-бара, клати-каца. МСб. XVI—XVII. 395, **пжплжто́і.**

***Па́плома,** *с. ж. Гр.* Завивка, юрганъ, черга за спане. Иреч. Княж. Бълг. II. 399, Родопитѣ.

Па́понецъ (Ловчански помаци), *с. м.* Ходило, щапало. Трудъ. I. 813.

Па́пратъ (Шуменъ), *с. ж.* Раст. *Aspidium filix mas Sw.* МСб. XXI. Явашовъ. 3.

***Па́псамъ,** *гл. ср свър. Гр.* Да прѣстана, да мпрясамъ. Прилѣпъ, Битоля, МСб. IX. Науч. отд. 25; XIII. 191.

Папу́рище. *с. ср.* Нива, на която е било сѣяно папуръ. Иреч. Княж. Бълг. I. 205 и II. 185.

Папучникъ (Родопитѣ), *с. м.* Голѣма сухоземна жаба, която излиза нощѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91.

Параджикъ, *с. м.* Кжсъ, парче отъ кожа на загиналъ добитъкъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 35 и 58.

***Паракенде́,** *с ср. Т.* 1) Нива, имотъ на чуждо землище, въ чужда мера. 2) Земя,

която се намира между землищата на съсѣдни села и не е на никое отъ тѣхъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 179 и II. 85.

Парапарче, *с. ср.* като *нар.* На късове, на парчета, нищо и никакво. *Вълкот* пара парчинья *кьежа го направи, да беше му се паднал в раци.* МСб. XII. 132; XX. Велес. 51.

***Парапортия,** *с. ж. Гр.* Малка вратца на крило отъ голѣма вратня, обикновено на монастиръ. Иреч. Княж. Бълг. II. 647.

***Параспорджия и параспурджия,** *с. м.* 1) Ратай, момъкъ, селенинъ, който има нива, земя параспоръ и отъ нея се прѣхранва. Иреч. Княж. Бълг. I. 227 и II. 181.— 2) Карашикъ, ортакчия на кжшла, на бачия съ по-малко отъ хиляда овце. с. Галичникъ — Дебърско. ПСп. 61. 332.

Параспорски, ска, ско, *пр.* отъ **параспоръ.** Параспорски *рабошъ.* МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 86.

***Параспоръ и параспуръ,** *с. м. Гр.* Нива, която господарь дава на ратай срѣщу часть отъ заплатата му, да я работи и да се храни отъ нея. Иреч. Княж. Бълг. I. 227 и II. 181.

Параспуренъ, рна, рно, *пр.* отъ **параспоръ.** Параспурна *нива,* параспоръ. Иреч. Княж. Бълг. I. 227.

***Парелия** (Велесъ), *пр. неизм.* Паралия, богатъ, зенгинъ. МСб. X. 38, XX. Велес. 52.

Паренца и парета, *с. ср.* Раст. парици. *Червени и бѣли* паренца. ПСп. 28. 453.

Парилки, *с. ж. мн.* Горещи изворя на баня.

Пари (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж. мн.* Люспитѣ на риба; лъскунки. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Парлакъ (с. Гайтаниново—Мървашко), *с. м ? Който краде фасулъ. мисирки и* парлаци, *ще се вземе глоба на ока фасулъ, на мисирка, на* парлаче *по 5 гроша.* МСб. XIII. Науч. отд. 350.

Парлаче, *ум. ср.* отъ **парлакъ.**

Парогъ, *с. м.* Третиятъ срѣдень и малъкъ рогъ на вила; парожецъ. МСб. XVIII 153.

Парожецъ (Софийско) *с. м.* Парогъ.

Парожна *вила.* Вила, която има и рогъ парогъ. МСб. XVIII 153.

Парстатъ, вм. **пръстатъ.** Парстатъ *тестемелъ.* Трудъ. II. 722, Родопитѣ.

Партеница (Прилѣпъ), *с. ж.* Пъртеница. ПСп. 48. 994.

Парцалетникъ, *с. м.* Парцалива дреха. *Завилъ* парцалетника *и урочлетника*

Парцапа, *с. ж.* Пржчка като харбия съ дупка за дрипа за да се изтрива съ нея извжтрѣ пушка, свирка и др. Трудъ. I. 526.

Парчорожки, жка, жко, *пр.* вм. **пърчорожки.**

> Се овчета ваклошати,
> Се козета *парчорошки,*
> Се овнета виторошки.
> Илиевъ, Сб. I. 163.

Паршичавъ, ва, во, *пр.* За добиче: надрисканъ. *Подстригватъ* паршичевитѣ *шилета и овце.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 21.

Пасбище, *с. ср.* Пасище. Иреч. Княж. Бълг. II. 306.

Пасинче, *ум. ср.* отъ **пасинокъ.** ПСп. 56. 329.

Насладисанъ (да се), *гл. възвр. свгр.* ? *Нешто како да го стресло и туку ти* се насладисал *да лежи болен.* МСб. XIII. 162.

Пасмина, *с ж.* Плата за паша; трѣвнина, отлакъ-парасж. *По колко пари имъ взиматъ* пасмина? ПСп. 14. 177.

***Пастернакъ,** *с. м.* Раст. *Pastinaca sativa,* пашкарназъ. ПСп. 27. 333; Трудъ. I. 190.

Пасторка, *с ж.* Несжща дъщеря; заварена. приведена дъщеря; пащерица. ПСп. 39. 417,

Пастуфъ, *с. м.* ? ср. **поставъ.**

> Отбегнала Шанна робина,
> Отбегнала отъ града Стамбола,
> Поплѣнила зелена *пастуфа,*
> Отбегнала во гора зелена,
> Ми удрила зелена чадора.
> Милад. Сб. 227 стр.

Пастуше, *ум. ср.* отъ **пастухъ.** *Ждребчета* пастушета. Любен. Баба Ега. 26; Иреч. Княж. Бълг. II. 608.

Пасть, *с. ж.* Въ изречение изъ Трънско: *това е рѣнька, ринька и* пас, казватъ на сърдитъ, гнѣвливъ и злонко човѣкъ. МСб. XXI. Трънско 63.

Пасулица, *с. ж.* Пржчка подпора, чеперечка.

Пасулка (Чирпанъ), *с. ж.* Животинка молецъ.

Пата-кюта, *междом.* Показва биене. *Коа зеде лосто от водеінцата,* пате-кьуте, пате-кьуте, пате-кьуте, *му и искжрши коскьите на волко.* МСб. XV. 121.

Патари, *с ж мн* Черни напрѣчни шарки на прѣстилка. МСб. XX. Банат. българе 3.

Патерега, *с. ж.* Патерига, патерица. *Оалил те Бог у* патерегуту! казватъ на куцъ. МСб. XXI. Трънско. 62.

Пáтерникъ (Търново), *с м.* Книга житiя на светцитѣ. МСб. XIII. Науч. отд. 446 и 464.

***Патладжанъ** и **патлиджáнъ,** в. **патлъджáнъ.**

Патлиджáнче, *ум. ср.* отъ **патлиджáнъ.** В. **обáрювамъ.**

Патлъджанневъ, ва, во, *пр.* Що е като патлъджанъ. **Патлѣджанневъ** *цвѣтъ.* МСб. XVIII 110.

Патонóгъ, *пр.* в. **патаногъ.** МСб. XVI — XVII. 328.

Пáтра, *нар.* Патара. *Знае чатра* патра, знае чатара патара, твърдѣ малко Трудъ. I. 1016.

Пáтривъ, ва, во (Мияци — Дебърско) *пр.* Патравъ, патъръ. Изв. Слав. Семин. II. 299.

Патрúчнина, *с. ж.* Данъкъ, що е уреченъ да се дава на патрикъ всѣка година отъ вѣнчило, каквото на владика владичнина.

> Ази му бѣхъ вѣрна слуга,
> Та ходихме да сбираме,
> Владичнина, *патричнина.*
> Илиевъ, Сб I. 23 стр.

Пáтѣкъ, ци (Пиротъ), *с. м.* 1) Дѣтски меки мешинени обувки, буйки. МСб. VII. 234. — 2) Конопчие—Чирпанско: хлапаре. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 874.

Патѣчета (Копривщица) *с. ср. ум.* Раст. *Colutea arborescens,* плюкавиче, плюскавиче, плюскачъ.

Паулúца, *с. ж.* ?
Крáве ти се истелúло све крáвице — **паулúце.** МСб. XXI. Трънско. 8

Паýново окó. Пеперуда *Vanessa io.* ПСп. 60, 860.

Паýнчовъ, ва, во, *пр.* Пауновъ. *Древни пилца* **паунчови.** Илиевъ, Сб. I. 173.

Пáфлака (Прилѣпъ), *с. ж.* Павлака въ 2 то знач.; павлаге. ПСп. 43. 151.

Пахалúвъ, ва, во (Перущица), *пр.* Миризливъ? *И па ми, брате мирисаш не земъá* **паалива.** МСб. XV. Науч. отд 600. 73.

Пáхле, *с. ср.* Животина бахаль Наука. II. 287.

***Пáхълъ,** *с. м. Т.* Прѣчка, спънка.
Ако могжтъ нека хвръкнжтъ дори на небото, ние пахжлъ нѣма да имъ бждемъ. П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 338

Пáчаризъ (Прилѣпъ), *с. м.* ?
Откоа кье óстаритъ чóек, пó арно да го зáколат, да не праит **пáчариз,** *во кукъата.* МСб. XVI—XVII. 304.

Паченце, *с. ср* Органъ *vulva. Низ сжрченце у* **паченце,** *низ* **паченце** *у водици и водата го занесе.* МСб. XVI — XVII. 264.

Пáчи кракъ. 1) Раст. гѣрлица въ 3-то знач. МСб. XXI. Явашовъ 32. с. Кьомюрлюкъ — Варненско 2) Раст. *Hepatica triloba Gil.,* пачъ-кракъ, потайки, потайниче. МСб. XXI Явашовъ. 9.

Пáчина, *с. ж Лисúчина-*пáчина, раст. *Corydalis Marschalliana Pall.* Ловечъ, МСб. XIV. Науч. отд. 8

Пáчи перá. Раст бѣлъ сфикъ с. Калфа-Дере Разградско; ПСб. XXI. Явашовъ. 54 и 55.

Пáчунка (Велесъ), *с. ж.* Копито, чапонецъ отъ коза МСб. VII. Науч. отд. 470.

Пачъ-кракъ. Раст. пачи-кракъ въ 2-то знач. *Velen. Flora Bulgarica, Suppl.* I. 2, Ловечъ, МСб XIV. Науч отд. 6.

Пашалáрство, *с. ср.* Пашалъкъ. *Пусто царстьо* **пашаларство.** ПСп. 12. 105.

Пáшкамъ (Прилѣпъ), *гл. д.* Гоня, прѣслѣдвамъ. *И сега каi туку ме* **пашка** *да ме земи.* МСб. XV. 83.

***Пашкарназъ,** *с. м.* Раст. пастернакъ. ПСп. 27 333.

Пашкулятъ снѣгъ. Едъръ снѣгъ, вали на пашкули, на парцаля, той е послѣдень, слѣдъ него дохождатъ щъркелитѣ; лапандарестъ снѣгъ, щърковъ снѣгъ. МСб. XVIII. 137.

***Паянта,** *Т.* 1) *с. ж.* Издѣлани четвъртити дървета въ ограда, стоятъ полѣгато и спояватъ спойцитѣ съ поземленкинитѣ греди. МСб. XVIII. 16 — 2) *пр. неизм.* Паянтовъ, направенъ отъ греди, дървета и керпиче; лека сграда.

Паянтовъ, ва, во, *пр.* Паянта въ 2-то знач. Паянтова *кжшта.*

Пáячина, *с. ж.* Паяжина, паужина. ПСп. 44. 250.

***Пеамберъ** (Прилѣпъ). *с. м. Т.* Пейгамберъ, пророкъ. *Таiа „нуф" вели и „пеамбер" не вели.* МСб. XV. 88.

Педесéтниче, в. **петдесéтниче.**

Пéевица, *с. ж.* Животина пиявица. ПСп. 39. 394.

Пéзиколь (Кюстендилско), *с. м.* Сертме за ловене риба. *Еден сиромаф рибар извади со* **певнолот** *еднаш от река на место риба едно цжрно шише.* МСб. XV. 83, Прилѣпъ.

Пезýнь, *с. м.* Долчиче въ брѣга при огнището на хижа ўземъ; пезуль. МСб. XVIII. 15

***Пейрúзъ,** *с. м. Т.* Пийризъ, постъ, диета. МСб. XXI. Народна медицина. 22.

Пекливъ, ва, во, *пр.* Зáдушенъ.

Полену кажет *пекливу,*
Пекливу още морливу,
Вудона му е зехирли.
МСб. XIX. Срѣднородоп. 71.

Пеливра́ (Пловдивско), *с. м.* Листо мѣдь за луба на мѣдникъ, на тенджера.

Пелипо́самъ, *гл. свър.* отъ **пелипо́свамъ.**

Пелипо́свамъ (да пелино́самъ), *гл. д.* Правя, докарвамъ горчевини; огорчавамъ. *Остави, не ти се іа́де, да те* **пели́носа,** *са́де го ро́ниш!* МСб. XIV. 167; XX. Велес 52.

Пелино́сване, *с. ср* отъ **пелино́свамъ.**

***Пембе́,** *пр. неизм. Т.* Ясночервенъ, червеножлътъ.

Пенджовишъ, *с. м.* Чирво *rectum,* дънешникъ, дънякъ, бумбаръ, слѣпо черво, шерденъ. МСб. XIV. 209, **пинджувиш.**

***Пендихара** (Ахъ-Челебийско), *с. ж. Гр.* Петихлѣбие. МСб. XIII. 22.

***Пепиа́ртози** (Охридъ), *с. м. мн. Гр.* Петихлѣбие. МСб. XVI—XVII. 36.

Пенка́вене, *с. ср.* отъ **пенка́вя се.** Мжчене.

Пенка́вя се, ишъ се,—вилъ се, *гл. възвр.* Пънкавя се, мжча се, размайвамъ се, пека се съ нѣщо да го направя.

Пѣно́ръ, *съб. м.* отъ **пѣна.** *Обери́* **пено́ра** *от менчето.*

Пену́рика, *с. ж.* Раст. *Papaver Rhoeas,* божа, божанка, божинка, божичка, божурига, божурика, божурокъ, божуръ, божурякъ, була, булка, дивъ макъ, жабурка, кадънка, капи-коса, кокони, кокоружа, лале, мачецъ, папаронка, папорувка, пеперуга, пламеница, плюсковъ, плюсковъцъ, пукълъ, пуплякъ, пъплякъ, слѣти-коса, трамбула, турче, турченджикъ, тутенка. ПСп. 61. 349, Дебъръ.

Пѣнявецъ, *с. м.* Раст. гърличава билка. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Пепела́въ, ва, во, *пр.* Пепелявъ, пепеливъ *Излегла ю* **пепела́ва** *змиа́.* ПСп. 45. 472.

Пепело́нъ, на, но, *пр.* Пепелянъ, пепелничавъ. *Змиіа* **пепеле́на.** ПСп. 12. 117.

Пепелѣшко, *с. м.* Който обича да се търкаля и да сѣди въ пепельта; кюлхане. ПСп. 15. 354.

Пепели́на, *с. ж. ук.* Пепела́шка. МСб. XXI. Трънско. 62.

Пепелйо́самь, *гл. свър.* отъ **пепелйо́свамъ.**

Пепелйо́свамъ (да пепелйо́самъ), *гл. д.* Турямъ пепелъ въ врѣла вода да направя бугада, луга: МСб. XIV. 209.

Пепелйо́сване, *с. ср.* отъ **пепелйо́свамъ.**

Пепелни́къ, *с. м.* У хижа ўземъ дупка въ брѣга на огнището, за събиране въ нея пепельта. МСб. XVIII. 15, **пепельникъ.**

Пепеля́рь, *с. м.* Който чисти, хвърга пепельта отъ мадемъ; кюлханеджия. ПСп. 16. 154.

Пепери́га (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Раст. лази́ бубе. ПСп. 61. 352.

***Перги́шинъ,** *с м. Т.* Старецъ, дрътлакъ.

***Пери́волъ,** *с. м. Гр.* Пиливоръ, градина, кортъ, врътъ. ПСп. 65. 641; МСб. IX. Науч. отд. 153.

Пери́гла (Котелъ), *с. ж.* Игра на въртѣне. *Кя́кя́ф сж і зжвжртъал о́кулу ми, кжту* **пири́глж.** МСб. XV. 187.

Пери́ло, *с. ср.* Пералище, перло. МСб. XVIII. 111 и 117.

Перинака, *с. ж.* и **перинь,** *с. м.* Раст. *Iris graminea,* перуника. МСб. XII. Науч. отд. 50.

Пе́рли, *с. м. мн* Единъ видъ дорамаджийски шарки, изрѣзани за накитъ на нѣщо; фризъ. ПСп. 62. 419.

Пе́рло, *с. ср.* Пералище, перило. МСб. XVIII. 111 и 117.

Пе́рлусъ (с. Беранци—Битолско), *с. м.* Раст. качи́тка. ПСп. 61. 345.

Перна́то *селище,* шуменъ, веселъ мегданъ. *Чи сж і хуро́ стури́лу на* **пирна́туту** *селишти.* Котелъ, МСб. XV. 187.

Перомъ, *нар.* Съ перо. **Пером** *пише, поп не ю?* — Плужковъ. Трудъ. I. 1444.

Перо́шка, *с. ж.* Перашка. МСб. XXI. Народна медицина. 45.

Перпели́чка, *с ж.* Пара перперица. *На мисаля прѣвитъ кравай, на кравая жълта бѣла* **перпеличка,** *обрсдена, обрѣчена, намъ нарѣчена.* Ил. Блъсковъ, Ружа. 13 стр.; МСб. I. Науч. отд. 107.

Перпери́ца, *с. ж.* Стара пара; перпеличка, прѣперичка. МСб. I. Науч. отд. 107; IX, Науч. отд. 153.

***Персенгия,** *с. ж. Т.* Притурка, украшение на рѣчь. *Закачаше секиго с различни* **персенгии.** МСб. X. 130.

Пе́рчукъ (Дебърско), *с. м.* Перчемъ. **Перчукъ** *клали тура ибришима.* МСб. IX. Науч. отд. 412.

Песечи́во, *с ср.* Раст. *Marrubium peregrinum,* бѣлото цвѣтице, мрътва коприва, сусерка. МСб. XXI. Явашовъ. 26, с. Семизъ-Аля, Добричко.

Песечи́въ, ва во, *пр.* Песчавъ. песичавъ.

Песи́йчка *болесть* Болесть песецъ. МСб. X. Науч. отд. 343.

Песи́ покте (Велесъ, Прилѣпъ, Дебърско), *с. м. мн.* Малки зажулци по кожата около ноктетѣ на ржката. *Кога си гъи мі́еш ра́ците, ако не си гъи и́змиеш (и́вбришеш) от кж́рпа, іа тресеш во́дата о́т*

ра́цете, пѣснноктѣ *испа́гъале мно́гу.* МСб. XVI—XVII. 233; ПСп. 44. 256; МСб. Велес. 52; Изв. Слав. Семин II. 299.

Пѣси пазаръ (Велесъ), *с. м.* Кучешки пазаръ. *Да се ста́вите на* **пѣси пазар!** МСб. XIV. 162; XX. Велес. 52.

Песи́чаво дѣте́, родено съ косми по снагата, *Hirsuties adnata,* има шарени бабки по тѣлото, запечено е та не расте. МСб. XXI. Народна медицина. 14 и 40.

***Пе́скюлъ** (Паланка, Струмица), *с. м. Т.* Пискюлъ.

***Песли́нъ,** *пр. незм. Т.* Беслимъ, тънкъ. *Опрала* **неслин** *пелени, па ги по двори распросна.* ПСпБр. XI—XII. 153.

Пѣснопо́йница, *с. ж.* Пѣснопойка, пѣснопойка. *Дрэкга́но* **пъжснупо́інице!** МСб. XIII. 129.

Пестилджи́йски, **ска, ско,** *пр.* отъ **пестилджи́я.** *4: = тави копринарски или* **пестилджийска.** ПСп. 67, 770.

***Пестилджи́я,** *с м. Т.* Който вари или продава пестилъ.

Пестру́га (Русе), *с. ж.* Риба пъструга.

Песъклива трѣва. Раст. нѣкакво. МСб. XXI. Народна медицина. 60.

Пѣсъчна оса. Насѣкомо *Ammophila sabulosa.* ПСп. 60. 867.

Пѣсъчница, *с. ж.* 1) Риба змиионка, щипокъ. 2) Въ едновремешни училища чинъ съ пѣсъкъ за писане съ пръстъ.

Пе́ся вѣра. Друговѣрецъ, Латинецъ, песянчанинъ. ПСп. 52. 461.

Пе́сякъ. — 2) Мияци—Дебърско: човѣкъ проклетъ като куче. 3) Кадъренъ, вреденъ, способенъ, ербабъ. Изв. Слав. Семин. II. 300.

Пе́та-пръстъ (с. Крушо́ради — Леринско), *с. м.* Раст. петопрѣстница. ПСп. 61. 344. В. и **гро́твецъ.**

Петдесе́тниче, *с. ср.* Мѣрка, съдъ петдесеть драма. *Седнали въ едно кіошенце съ* **пе́десетниче** *прѣдъ тѣхъ.* ПСп. 28. 496.

Пѣтела́нъ, *с. м.* Побащимъ, помайчима на свадба; пѣтелъ. ПСп. 21. 495.

Пѣте́лче, *ум. ср.* отъ **пѣте́лъ.** Пѣтлѐ.—*Диво* **пѣте́лче,** птица циганско пѣтле, в. го при **пѣтлѐ.**

Пе́ти-пръстъ (с. Сорокиново — Воденско?), *с. м.* Раст. петопръстница. ПСп. 61. 344. В. и **гро́твецъ.**

Петихлѣбие, *с. ср.* и

Пе́ти-хлѣбъ, *с. м.* Приносъ въ църква петь хлѣба и молитвитѣ при освещението имъ; пендихара, пенвартози. *Ште и́маме* **пе́тихльаи.**

Пе́тканецъ (Велесъ), *с. м.* Игра съ петь нѣща: ашици, орѣхи, камъчета; игра на камъчета. *Ме́сецот што ю пред грю́вдоберъ, не́ гъи оста́ваіат де́цата да и́граіат* **пе́тканенъ,** *оти кье вжрнело гра́т и кье у́бие берикьетите.* МСб. XVI—XVII. 234; XX. Велес. 52.

Пе́тки, *числ. смекч.* отъ **петь.**

Пе́тки, *с. ж. мн.* Желѣзни прѣчки въ снователката, на които сж нанизани масуретѣ съ преждата. МСб XVIII. 101.

Пе́тко. — *Черве́н* **пе́тко,** казватъ за смѣхъ на виното.

Петложи́лка, *с. ж.* Раст. петрожилка, в. и **буковица** въ 2-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 32.

Пѣтля́нъ, на, но, *пр.* Пѣтловъ. *Довечера късно вов* **пе́тляно** *време.* ПСп. 15. 436.

Петокрѣстъ, *с. м* Раст. *Leonurus Cardiaca,* сърдчникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 26, с. Батембергъ — Разградско.

Петопрѣстица. — 2) Раст. зѣмска трѣва́ въ 1-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 44. *Ди́же му се вѣрга на́ браду, па іа ото́ та събра́ травете: подплоту́шу, и самоба́і, и разго́н, и* **петопѣрстицу** *и сва́какве тра́ве, па му наложи́ вѐргуту.* Пиротъ, ПСп. 31. 374.

Петопрѣстче, *с. ср.* Раст. зѣмска трѣва́ въ 1-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 45, с. Топчие—Разградско.

Пѣтѣлъ (Трънско), *с. м.* Пѣтелъ. *У,* **ма́ни, ма́ни,** *това́ там да си оста́не, а куде нас снел* **петѣл** *цръвено іаіце, паі го окачи́л на клин, на комин,* казватъ въ Трънско, кога се спомене за злина, за болесть. МСб. XXI. Трънско. 62.

Петри́чки (с. Изворе — Пловдивско), *с. ж. мн.* Особенъ видъ ябълки.

Пе́хца, *с. ж.* Пещца, маданъ, видня. ПСп. 37. 50

Пе́ца (Охридско), *с. ж.* Чанта за книги, обикновено дѣтска.

Печа (Видинъ), *с. ж.* луна, прекия. ПСп. 65. 158.

Пе́честъ (Велесъ), *числ.* Петь-шесть. МСб. XX. Велес. 52.

Пе́чкало (Охридъ), *с. ср.* Игра лучене, пишене нѣщо заложено, като стомна, камикъ. МСб. XVI—XVII 371.

Пѣшачки, чка, чко, *пр.* Пѣши. **Пѣшачка** *пжтека* МСб. XVI—XVII. 188.

Пе́ши (с. Изворе — Пловдивско), *с. ж. мн.* Единъ видъ ябълки майхошъ.

Пешка́, *с. ж.* Единъ видъ бобъ, фасулъ. МСб. XVIII. 161.

***Пещѐжъ и пещѐшъ,** *с. м* Пештстежъ, пешкешъ.

Пещерѝя, *с. ж.* Пешера. *Пай замгрче у еднў* **пештерѝю.** ПСп 12. 123.

Пѣ́ячки, *с. ж. мн* Моми, които пѣятъ, прѣпѣватъ на свадба; пѣснопойки. Наука, Ш. 356.

***Пиа́то,** *с. ср. Ит* Пято, сѫдина. Иреч. Княж. Бълг. I. 258 и II. 140.

Пивѐйца (Охридъ), *с. ж.* Пиявица. ПСп. 39. 394.

Пи́еликъ (Кюстендилъ), *с. м.* Пиево, пиене. *Секоі си купил* **пи́елик.**

Пижа́вица и пижа́йца (Прилѣпъ), *с. об.* Човѣкъ, дѣте пиявица. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 10.

***Пизма́лия** (Мияци—Дебърско), *пр. неизм.* Който обича да се кара и да мрази. Изв. Слав. Семин. II. 300.

Пизу́ль (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Найгорната и най-острата линия, билото, гребенътъ на стръмнина, на брѣгъ или на скала. *Само козитѣ и дяволътъ могатъ да вървятъ по* **пизуля.** Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Пийризъ,** *с. м. Т.* Пейризъ, диета. *Тежко боленъ, трѣбва да пази* **пийризъ,** *да яде само безсоленъ прѣсенъ, но не и киселъ хлѣбъ.* МСб. XXI. Народна медицина. 22.

Пиклѝче, *с. ср.* Раст. нѣкакво. МСб. XXI. Народна медицина. 62.

Пиклоу́шъ, ша, шо, *пр.* За жаба: пикливъ. *Жа́бо мекикя́во, жа́бо* **пиклоу́ша!** Янковъ, Сб. 143.

Пико́чникъ, *с. м.* Пикочниятъ мѣхуръ. Любен. Самовили. 56.

Пи́ла (с. Изворе — Пловдивско), *с. ж.* Болесть нѣкаква по козитѣ.

Пи́лешникъ, *с м.* Единъ видъ фасулъ. ПСп. 59. 780.

***Пи́лидрумъ** (Рѣсенско). *с. м. Гр.* Перидромосъ: дяволитѣ, вѣтъръ. ПСп. 41. 865.

Пилики, *с. ж. мн.* Пилци, пилища. *Найпосле собрали* **пиликите;** *и они не могале, што беа картали, орли не могоа.* Кратово ПСп. 5. 120.

Пилини, *с. м. мн.* Билки, трѣви (?). *Не е било чупче за* **пилини,** *Току е било Косинско невѣшче.* Милад. Сб. 387 стр 314 п.

Пилчѝнки, *с. ж. мн.* Пилци, пилета. с Райково, Ахж-Челебийско.

Ко́лкуну звѐзди на го́рну нѐбу,
То́лкова сла́ва на сбя́ дом;
На ступа́не, на ступа́нки,
На дечѝнки, на *пилчѝнки!*
Илиевъ, Сб. I. 61.

Пило́къ (Копривщица), *с. м. сб.* Млади излюпени пчели. *Извби́хме мно́го* **пило́к.**

Пи́люк, *с м.* Птица пилякъ. МСб. XVIII. 171.

Пимпирѝйка, *с. ж.* Жена, мома пимпирия. *Кѫква і* **пимпирі́йкѫ!** МСб. XV. 187.

Пимпирѝя (Котелъ), *с. об.* Нагизденъ, наконтенъ; деликатъ. *Стра́мнѫ* **пимпирѝьѫ** *і тоі!*

***Пинакѝда,** *с. ж. Гр.* Панакида. Блъг. Княж. I. 305. II. д.

Пинджувѝшъ, *с. м.* в. **пенджувѝшъ.** МСб. XIV. 209.

***Пи́нта,** *с. об. Т.* Пинтия, скѫпъ, стиснатъ, скържавъ. *Кяква́ і* **пи́нтѫ,** *ха́пкѫ хльа́п ни пуда́вѫ нѫ просьѫк!* Котелъ, МСб. XV. 187.

Пинтѝя, *с. об.* Пинта.

Пиплѝвъ, ва, во, *пр.* Пипкавъ въ 2-то знач.

На нива ленива,
На дарак дремлива,
На хурка *пиплива,*
На хоро троплива.
ПСп. 21. 448.

Пиринчекъ (с. Куру Чешме, Хасковско), *с. м.* ?

Станала мома сутрина рано
Примени са, привжрза се,
Та си влезе в бащино си,
В бащино си ран *пиринчек*
Та изведя бжрзо конча.
Илиевъ, Сб. I. 174.

Пи́рла, пирлачка и пирлопачка (Щипъ), *с. ж.* Койначка. МСб. XV. 157.

***Пи́ростия,** *с. ж. Гр.* Перустия. МСб. XVIII. 63.

Пи́росъ (Хасково), *с. м.* Малка канела.

Пирпѐлкамъ (Севлиевско), *гл ср.* Трепкамъ, тупамъ, пирперкамъ. *Урлету* **пирпелкалу** *с крилца́тѫ си.* МСб. XII. 211.

Пирпиличка, *с. ж.* Перпеличка, перперица, прѣперичка. МСб. IX. Науч. отд. 153.

Писанъ-котка. Раст. *Pulsatilla vulgaris* и *Pulsatilla montana Hpe,* в. **мишченца.** МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ. 127; XXI. Явашовъ. 10.

Писа́че (Котелъ), *с. ср.* Овчарско ножче съ остъръ врхъ за писане хурки и други шарки. МСб. XV. 188.

Писковѝтъ, та, то, *пр.* **Писковита** *нива,* която има писъци, неизорани мѣста. МСб. XVIII. 130.

Писто́въ, *с. м.* Пищовъ. ПСп. 44. 256.

***Писъ,** *пр. неизм. Т.* Нечистъ, мръсенъ; омразенъ, отвратителенъ. *Тоі е* **пис** *човьак, не се дружи с него.*

Пи́съкъ, *с. м.* На нива мѣсто изоставено

неорано по нѣкоя причина; в. и́зперакъ, упе́ракъ. МСб. XVIII 130.

Пи́те, *с. ср.* Пиене *Тая вода е за* **пити.** МСб. XIX. Науч отд. 292.

Пи́тница, *с. ж.* ?
Исчеха си баници, **питници** *и др* Трудъ. I 70.

Пи́томна копри́ва (Ловечъ), *с. ж.* Раст. *Urtica urens,* гръцка коприва. МСб. Науч. отд. 60.

Пи́томна спрежь. Раст. баба-тура. МСб XXI. Явашовъ. 11.

Питомъ бозъ (с. Палеоръ — Кайлярско), *с м.* Раст. бѫзъ. ПСп. 61. 353.

Пи́чка, *с. ж.* Женски дѣтороденъ органъ. Любен. Самовили. 34. — *За́йча* **пичка,** раст. жлъка въ 1-то знам. Сливенъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Пи́шанъ, ви. **пи́санъ.**

Та искара шарен кавал,
Шарен кавал, *пишан* свирол.
ПСп. 49. 100.

Пи́шарка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Драска, черта, шарка, чизия. линия. Изв. Слав. Семин. II. 300

Пиши́-попади́я, *с. ж.* Раст. *Hyoscyamus niger,* в. **пишбобъ.** МСм. XXI. Явашовъ. 18.

Пишкю́нъ, *с. м.* 1) Подче, одърче прѣдъ прозорецъ откѫдѣ пѫтя. *Стойчо седи на дюгеня на* **пишкюна.** Янковъ, Сб. 156.— 2) Полица на мандра. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 43 и 47.

Пи́шура, *с. ж.* 1) Свѣщь въ 2 то знам. 2) Шушулецъ, чучурка, чопе на барде, на ибрикъ. 3) Пи́шурка. МСб. XV. 188, Котелъ.

Пи́шурка, *с. ж.* Вода, чучуръ съ дългъ жлѣбъ, длабъ; пишура. МСб. XVIII. 52.

Пишче, *ум. ср. Дервишко* **пишче.** раст. дивъ лападъ, зми́нникъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Пи́шъ-пиле, *нар.* Така казватъ, кога приспиватъ кокошка, като ѝ скриятъ главата подъ едното крило, в. **писпилѣ.** ПСп. 48. 994, Прилѣпъ.

Пищá (Пловдивски павликянски села), *с. ж.* Храна, пища.

Пи́ща, ишъ, — щилъ, *гл. д.* Прища запищвамъ.

Пищáвъ (Харманлие), *с. м.* Варено жито на св. Варвара

Пи́щене, *с. ср.* отъ **пи́ща.** Прищене, запищване.

Пи́щъ (Рила), *с. м.* Запищено.

Пищялки, *с. ж. мн.* Раст. *Conium maculatum,* мангуна, мангълъкъ. ПСп. 51. 341,

Пию́камъ (да пиюкна), *гл. ср.* За пилци: пищá.

Пию́кане, *с. ср.* отъ **пию́камъ.** Пищéне.

Пию́кна, ешъ, — налъ, *гл ед. кр.* отъ **пию́камъ.**

Пия́вица, *с. ж.* 1) Животна пеевица, пивапца, пивъйца, пиевица, пийвица, пиовица, пиутка, пиявка, пийица, пиаутка. ПСп. 39. 394. — 2) Човѣкъ, дѣте, което много смуче; пижа́йца, пижавица. МСб. XX. Науч. отд. Д Мирчевъ. 10 — 3) Раст. блува́йца, булавица бъла́вица, бъва́йца, в. **пи́йвъцъ.** ПСп. 61. 359 и 360, с. Сорокиново — Воденско.

Пия́йца (Рѣсенъ, Битоля, Прилѣпъ, Струга), *с. ж.* Животна пиявица. ПСп. 39. 394.

Пияутка (Горно-Броди), *с. ж.* Животна пиявоца. ПСп. 39. 394.

Пла́ва, *с. ж.* Мрѣжа сакъ за ловене риба въ Костурско езеро. ПСп. 62. 189.

Пла́вежъ и **пла́ижъ,** *с м.* Пролѣть деньтъ, въ който подкачатъ да ловятъ риба въ Костурско езеро; прасетъ. ПСп. 62. 189.

Плавило (Родопитѣ), *с. ср.* Виръ на рѣка, въ който кѫпятъ овце, шилци прѣди да ги стригатъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп овчар. 61.

Пла́вясъ (Велесъ), *с. м.* Плайвасъ. МСб. XX. Велес. 53.

Пла́зи, *с. мн.* Дѫбови дъски на дъното на чунъ. Библиотека. XVIII — XX. 51.

Пла́зи́ца, *с. ж.* Оная часть на ралицата, която държи ралника и брѫдцето на рало. МСб. XVIII. 136. Въ плугъ дървенъ уредъ, на който се надѣля ралникътъ, в. **ралица.** МСб. XVIII. 133; плажица, плазъ, плъзъ, пълзица. Иреч. Княж. Бълг. II. 183.

Пла́кя (Битолско), *с. ж.* в **пла́ща.**

Пландзя́, и́шъ,—я́илъ, *гл ср.* ?
И, какъв си **пландвил,** *да те убие Góспот!* МСб. XXI. Трънско. 60.

Планинéцъ, *с м.* Въ Северозападна България вѣтъръ, който духа откамъ Стара планина. МСб. XVIII 138.

Плану́чки (Леринско), *с. ж. мн* Раст. *Rubus fructicosus,* капина, кѫпина. ПСп. 61. 347.

Пла́са. — 2) Особена мрѣжа сертме за ловене риба въ Дунава. Русе. 3) Одрана ивица кожа. ПСп. 21. 576. 4) Кѫсъ сплескано месо, рибица. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 76.

Пласта́чка, *с. ж.* Жена, мома, която пласти сѣно на ливада. *Да ти прáти Вýньчу*

пластáчки, *зилену сьáно да пластя̀т.* МСб. XIII. 72.

Пластáчъ, *с. м.* Който пласти сѣно на ливада. *Изгорѣха на нивето аргате и на ливаде* **пластаче**. МСб. XVI—XVII. 52.

Пластúна, *с. ж.* Плъстина, плъсть. МСб XV. 188.

Плáстки, *с. ж. мн.* Редове сѣно, както си сѫ откосени; пластове, пластьци. МСб. XI. 187.

Плáстъкъ, ци, *с м.* Три-четири навалци накупъ. МСб. XVIII. 155.

***Платáнъ**, *с. м.* Раст. *Platanus orientalis,* аблано дърво, абланъ, яблань, чинаръ. МСб. IX. Науч. отд. 422; ПСп 62. 133.

Плáхна се, ешъ се (Родопитѣ), *гл. възвр.* Плаша се, плахтуя, плахуя. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 65.

Плáща, *с. ж.* Плакя, данъкъ. *Да деидисват со време на мáлие-сендук от кáвата сúте цáрските* **плáшти** *от селото нихно.* МСб. XV. Науч. отд. 384.

Плѣнджúя, *с. м.* Който плѣни; плѣнецъ, ямаджия.

Куй день ми ойде Гюрж вжівóдж,
Нос день дойдбхж Турци *пленжúи*,
Тж пупленúхж хубжвж Янж.
Илиевъ, Сб. I. 343.

Плѣнéцъ, нци, *с. м.* Плѣнджия, ямаджия.

На у́тре ми *пленцúй* дуйдóа,
Та си пленúа у́бава Іáна.
ПСп. 39. 461.

Плéсници (Крушово), *с. ж. мн.* Пазви на дреха.

Кьа и бéрет, кьа и нóсит,
Девóікьите по пóіаси,
Невéстите пе *плéсници*,
Момчиньата под фéсови.
МСб. XV. 163.

Плетерúца, *с. ж.* Която плете коситѣ на нѣкоя; плетачка.

Плетé ми се гьиздáва девóкьа.
Плету́ ми іу дéвет *плетерúце*.
МСб. XXI. Трьнско. 36.

Пликéта (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Плакеда, баница, зелникъ, клинъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Пликéтники (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж. мн* Двѣ ситенъ лападецъ, съ който налагатъ пликета намѣсто съ спанакъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Плúтникъ, *с. м.* Плитарь, кирпичъ, керпичъ. МСб. X. Науч. отд. 339.

Плитнúчина (Охридъ), *с. ж.* Стритъ прахъ отъ кирпичъ. *Расáльвеіне лѣкуватъ съ студени кърпи,* **плитнúчина** *и япракъ.* МСб. XVI—XVII. 276.

Пличъ (с Калековецъ — Пловдивско), *с. м.* Мѣсто край вода, което тя залива, кога придойде, кога плиска. — *Ште излеза като́ ри́ба на* **плúчат** (изхвърлена на брѣга на сухо), нѣма да сполучи, ще се намѣри на тѣсно.

Плúшей, *с. м.* Срѣща се въ баене за лишей: *лишьй,* **плишьй** *нива разорява, пепел посява, кога пепел поникне, тогас лишьй да стане!* Трудъ. II. 943.

Пловъ (с. Брѣстовица — Пловдивско), *с. м* ? *Мѣсто на* **пловъ**.

Плóдва (Чепеларско), *с. ж.* Майка, матка, плодница. **Плóтвата** *и пáднала.* Съобщилъ Д-ръ Продановъ.

Плóсна (да се), **ешъ, — налъ се**, *гл. възвр. свър.* Да се изтегна да не върша нищо. *Кѫкó сѫ си* **плóснѫл** *там тѫкѫвзи, бре! Нáшѫ Марѫ ни рáбутѫ і шрьáвѫ, ни нúшту* — **плуснѣ́лѫ сѫ**. Котелъ, МСб. XV. 188.

Плóчестъ, ста, сто, *пр.* 1) Дѣто има много плочи; таклестъ. **Плóчесто** *мѣсто,* **плóчести** *кáмъне.* 2) Плосъкъ. *Земньѣта іе* **плóчеста**. Велесъ, МСб. IX 131; XX. Велес. 53.

Плу́жулъ (София), *с. м.* Животина бахаль.

Плукáлница (Велесъ), *с. ж.* Плювалница. МСб. XX. Велес. 53.

Плъхтѣне, *с ср.* отъ **плъхтя́**.

Плъхтя́, úшъ, — тѣлъ, *гл. ср.* Силно дишамъ; тъхамъ, пъхтя. *Дѣцата не ще* **плъхтятъ** *по улицитѣ.* Т. Икономовъ.

Плъжъ, пѣлжеве, *с. м.* Животина бахаль. МСб. XVIII. 74.

Плювáлница, *с. ж.* Сѫдина за плюене въ нея; плукалница.

Плю́ваница, *с. ж.* Плюеница: 1) Плюене. 2) Изплютото вещество; плюнка. МСб. X. Науч. отд. 329.

Плювкáлница, *с. ж.* Плювкáло.

Плювкáло (Котелъ), *с. ср.* Плювкалница, пушкалка, пушкало. МСб. XV. 188.

Плю́еница, *с. ж.* Плю́ваница.

Плю́тъкъ (Котелъ), *с. м.* Животина бахаль. МСб. XV. 188.

Плю́ски (Котелъ), *с ж. мн.* Празни думи, пуснати за зло; клюки, сметене. *Ни дег слушá ти; тиі сѫ хóрски* **пльу́ски**. МСб. XV. 188.

Плю́шъкъ (Котелъ), *с. м.* Животина бахаль. МСб. XV. 188.

Пля́сни, *с. ж.* Плющене отъ бичъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Побащя́, и́шъ, — щи́лъ, *гл. д. свър.* отъ **побащя́вамъ. — щéнъ,** *прич. стр.* Зе-менъ за баща.

> Нѣмашъ ли нигдѣ никого,
> Я бащж, я *побащена*,
> Я майкж, я помайченж,
> Или братъ, побратимъ , . , ?
> Блъг. Книж. II, Май I кн. 288 стр.

Побащя́вамъ (да побащя́), *гл. д.* Имамъ, зимамъ нѣкого за баща, намѣсто баща.

> Іунáк си мáйка ни слу́шеа,
> Та си еа іунáк утпшіоáл
> Фаф чіу́за зéмеа незнáйна,
> Чіу́зда еа мáйка пумáйчилъ,
> Чіу́здеак еа бащá *пубáщил*,
> Чіу́зди еа брáтьеа пубрáтил,
> Чіу́зди еа сéстри пусéстрил.
> Славиеви Гори. VII. кн. 41 стр.

Побащя́ване, *с ср* отъ **побащя́вамъ.** ПСб. 51. 380.

Побѣ́дилъкъ (Велесъ), *с. м.* Голѣмо главоболие, съборъ, гюрултия. *Не му се тегне* **победи́лжкот.** *Стрáшенъ* **побѣ́дилжк.** МСб. VII. Науч. отд. 471.

Побенсувамъ се (да се побенсамъ), *гл. възвр.* Разваливамъ се. *Ако сждоветѣ сж мръсни, млѣкото* **се пубенсува,** *а от* **пубенсено** *млѣко сиренето и маслото ще е лошо и малко* МСб XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 57.

Побългáрча, и́шъ, — чи́лъ, *гл. свър.* отъ **побългáрчамъ.** Да побългаря. — **ченъ,** *прич. стр.* Побългаренъ.

Побългáрчамъ (да побългáрча), *гл. д.* Побългарявамъ.

> Кжт сжм тжнкж и високж,
> Дж сжм мáлку чернуокж,
> Турцити ште *пубжлгжрчж,*
> Бжлгжрити штé путу́рчж!
> Илиевъ, Сб. I. 147.

Побългáрчане, *с. ср.* отъ **побългáрчамъ.** Побългаряване.

Повáта, *с. ж.* Поята. МСб. XVIII. 163.

Повезáло, *с. ср.* Завито около кжжела на прелица повѣсмо конопе или вълна за предене; кждѣля МСб. XX. Банат. българе. 3.

Пóветица, *с ж.* Раст. поветъ. Иреч. Княж. Бълг. II 723.

Пóветъ, *с. м.* Раст. *Clematis Vitalba,* поветица, повитица, повитъ, паветъ, павитъ, павой, повой, бѣла лоза, витва, пафитъ, скреба, скребъръ, с. Хлѣвени, Ловечъ, Софийско. МСб. XIV. Науч. отд. 6.

Повитица, *с. ж.* Раст. *Convolvulus arvensis,* поветица, бухтица, съвлѣкъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 723; Трудъ. I. 1310.

Пóвки, *с. ж.* Пахти, чопразе.

Повлачли́въ, ва, во, *пр.* Развлачничавъ, повлѣканъ, мързеливъ, тежъкъ. МСб. XVIII. 79.

Повлѣчи́-павýще. Повлачливъ повлѣканъ, клашня, клашни́лъ, влачи клашня.

Пóвлище (Стара Загора), *с. ср.* Епидемическа болесть енфлуенца; повлѣкло, потечище.

Поводи́ло (Царибродъ), *с. ср.* Връвь, рѣмичка на царвулъ отъ петата по кенара.

Повóзка, *с. ж.* Бъчва возилница. *10:= бурии* **повоски** *по 30 ведра.* ПСп. 67. 770.

Пóвръзъ, *с. м.* Ванизъ, ривце стари пари. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Погáенъ, гáйна, но, *пр.* Поганъ, погански. *Не дáвай го на* **погáйна** *вера.* ПСп. 43. 148.

Погáкна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да се погатна, да се гатна нѣщо. *Поревна ни се да си* **погакнемъ** *и ние каква-годѣ гаканица.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 333.

Поганчáрче, *с. ср.* Момче овчарче помошниче; то обикновено подгонва овцетѣ къмъ стъргата, кога ги доятъ; погоничъ. *Овчаръ заедно съ* **поганчарчето** *си.* ПСп. 28. 448. *Отгорѣ се вададе едно* **поганчарче** *съ магарето си.* Тамже. 482.

Погáншляци (Софийско), *с. м. мн.* Двата деня слѣдъ Димитровъ-день, които женитѣ празватъ за мишки; миши празници. МСб. XVI—XVII. 216.

Пóгань (Котелъ), *с. ж.* Човѣшко изпражнение; житна каль, говно, чилещница. *Да сж удвидем, чи тýкж мирúши нж* **пóгань.** МСб. XV. 188.

Погéчкамъ, *гл. д. свър.* Да изгечкамъ, да нагечкамъ, да помачкамъ, да погмечкамъ. **Погéчкал** *дрехите си.*

Пóгребъ (Охридъ), *с. м.* Заравяне лозя есень. Съобщилъ Климентъ Точковъ.

Погрузя, и́шъ, — зи́лъ, *гл. д. свър.* Да покрусамъ. —**зенъ,** *прич. стр.* Покрусанъ.

> Не калеса тебе и пакъ мене,
> Че сме ние хора *погрузени.*
> Трудъ. I. 13.

Погрждбя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **погрждбямъ.** Да погрубя, да загрозя.—**бéнъ,** *прич. стр.* Погрубенъ.

Погрждбямъ (да погрждбя), *гл. д.* Погрубямъ, погрозявамъ, загрозявамъ.

Милко, Милкано убава,
Дали би каил паднала,
Да поцрънимо лицето,
Да острижемо косата,
Да обричимо веджето,
Да *погржбимо* снагата?
МСб XXI. Трънско 43.

Погржбяне, *с. ср.* отъ **погржбямъ.** Погрубяне.

Погузѣй (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Свадмари, момини, които съ свирни отпиватъ у зетя вечерьта слѣдъ вѣнчанието; тѣ сж ближнитѣ роднина на невѣстата и майка ѝ; погжзѣй. **Погузѣитѣ** *се настанявать въ отѣлна етая и се ползуватъ съ особени права.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Погузѣйка, *с. ж.* Жена, мома погузѣй; погжзѣйка.

Погжзѣйка, *с. ж.* Погузѣйка.

Погжзечки, *нар.* По гжза, по дирника. Изв. Слав. Семин. II. 300, Мияци: **поговечки.**

Погътай (Велесъ), *с. м.* Задната часть, дъното на езика. *Вжрвот на јазикот и* **погжтаіот** *не се дава на дете, за от гжрло.* МСб. XVI—XVII. 235; XX. Велес. 54.

Погътна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър* Да погълна, да поглътна. *Облачето е друк змеі, дошел да краде берикьетот не от негоф синор и тогаі змеот от синорот го бжрка, да не го* **погжтне** *берикьетот.* Велесъ, МСб XII. 161; XX. Велес. 54.

Пода, ешъ (Котелъ), *гл. ср. свър.* Да ида, да отида. *Шж* **пода.** МСб. XV. 188.

Подавки, *с. ж. мн.* Помами съблазни. *Таквизи съблазнителни* **подавки** *(стипендии, пособия) нѣмаше тогазъ на бълг. свѣтъ.* П. Р. Славейковъ. ПСп. 15. 339.

Подаденния, *с. ж.* Подадене. Горно-Джумайско, ПСп. 41. 957.

Подбредникъ, *с. м.* Подбрадникъ отъ стари пари. *Алена шапка съ черенъ* **подбренникъ,** *за да се държи шапката.* Рупчосъ, ПСп. 57. 592.

Подвалка, *с. ж.* Раст. бѣло копито. МСб. XXI. Явашовъ. 51, с. Бѣла-вода, Никополско.

Подваря (да се), **ишъ,—рилъ се,** *гл. свър.* отъ **подварямъ се.** Да се прѣсѣка.

Подварямъ се (да се подваря), *гл. възвр.* Прѣсичамъ се. *Млекото па се* **подварн.** МСб. XX. Велесъ. 54.

Подваряне, *с. ср.* отъ **подварямъ се.** Прѣсичане.

Подвезкарь, *с. м.* Който прави подвезки; дизглеръ. ПСп. 16. 154.

Подводя, ишъ (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да наводня. *От солдзи што ронеще пустата стара, вир вода гробо му го* **подводи** *на Костадина* МСб. XV. Науч. отд. 600. 28.

Подвои, *с. м. мн.* Спонци на врата. *Ти ще ги напишешъ върху* **подвоитѣ** *на твоитѣ кжщя.* Второзаконие. XI. глава. 20 стихъ.

Подгигилямъ се, *гл. об.* Подигравамъ се, кривя се, плѣзя се нѣкому. *Да ти се* **подгигиля** *единъ отъ тукъ, другъ отъ тамъ.* ПСп. 15. 340.

Подгигиляне, *с. ср.* отъ **подгигилямъ се.** Плѣзене.

Подгжзникъ, *с. м.* Мѣсто на грънчарски тезгяфъ, дѣто сѣди грънчарьтъ, кога работи грънцитѣ. МСб XVIII. 189.

Подгѣрленце, *ум. ср.* Малъкъ подгрълникъ.

Ой маю ле, милж маю!
Мж найдух си *пудгжрленце,*
Пудгжрленце сребжрену,
Сребжрену, мжламену,
Илиевъ, Сб. I. 342.

Поддѣверъ, *с. м.* Помощникъ, другарь на дѣверъ. Наука. III. 357.

Подзирамъ (да подзря), *гл. д.* Поглеждамъ подъ нѣщо. **Подзрела се** *Мара, кога под нея бара!* Любен. Самовили. 42.

Подзърнж, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да погледна подъ нѣщо. **Подзърни** *го, три му висат?* Гат. — Столъ триклѣчникъ. Любен. Самовили. 33.

Подзря, ешъ, — зрѣлъ, *гл. свър.* отъ **подзирамъ.** Да подзърна.

Подигачъ, *с. м.* Справа, съ която повдигатъ кола, кога ги мажать или имъ правятъ нѣщо осьта, колелата. МСб. XVIII. 126.

Подирамъ, *гл. д.* Закачамъ, шегувамъ се съ нѣкого. *Мучи ми, Некье граовкье, да іа си тебе* **подирам!** МСб. XXI. Трънско. 51.

Подиране, *с. ср* отъ **подирамъ.** Закачане, шегуване.

Подирко, *нар. смекч.* отъ **подирѣ.** Подирцѣ. *Те сж по* **пудирку.** с. Конопчие — Чирпанско. МСб. X. 212.

Подирцѣ, *нар. смекч.* Подирко. *Ела* **подирце.**

Подкава (Орѣховско), *с. ж.* Вжтъкъ. подкова. МСб. XVIII. 106.

Подкапувамъ (Мияци — Дебърско), *гл. д.* Приклѣщвамъ, притискамъ, затисквамъ подъ нѣщо. *Падна еден камен одозгора и ми го* **подкапа** *пстоф: едваі го ивваднф от под него.* Изв. Слав. Семин. II. 300.

Подкапъкъ, *с. м.* Подкапникъ.

На главá нóся жéнскьи чорáпък,
Ньéму се чи́ни, чис е *подкáпък*.
МСб. XXI. Трьнско. 17.

Подкехая́, *с. м.* Вторъ овчарь подиръ кехаята; янъ-кехая, бюлюктешинъ. ПСп. 28. 543. Иреч. Княж. Бълг. I. 251.

Подкóва (Орѣховско), *с. ж.* Вжтъкъ, съ който вжчатъ черги, килиме; подкава. МСб. XVШ. 196.

Подковáчъ, *с. м.* Налбантинъ. МСб. XVШ. 192.

Пóдкожникъ, *с. м.* Единъ видъ вълни на Охридско езеро, които не пукатъ и не се пѣнятъ. Библиотека XVШ—XX. 53.

Подкóра (Ени-Кьой, Пловдивско), *с ж.* Прѣкоръ, порекло.

Подкрадá (да се), **ешъ, — дохъ се, — кралъ се,** *гл. възвр. свр.* Да се наведа, да климна на една страна.

Кмéтска се и́жа *подкрáла,*
Подкрáла се, подкопáла.
ПСп. 36. 972.

Пóдкунокъ (Велесъ). *с. м.* Подкумникъ. МСб. XX. Велесъ. 57.

Пóдлака, *с. ж.* Подплата. *От бшто іе* **подлáката** *на твóіата кўрдиіа?* МСб. XX. Велесъ. 54.

Подлáница, *с. ж.* Трѣва нѣкаква. *Овá жито чисто пречисто от граорика, от тръторика, от зла трава* **подланица!** Любен. Баба Ега. 31.

Подлáча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **подлáчамъ.** Да подплатя.—**ченъ,** *прич. стр.* Подплатенъ съ кожа.

Подлáчамъ (**да подлáча**), *гл. д.* Подплащамъ съ кожа. *Іá кье си* **пóдлачам** *либáдето со кóжа.* МСб. XX. Велес. 54.

Подлáчане, *с. ср.* отъ **подлáчамъ.** Подплащамъ.

Подлéдица, *с. ж.* Поледица, гололедица.

Подлѣсъ (с. Пастра), *с. м.* Раст. *Polygala major Juss.* ПСп. 63. 223.

Пóдливъ, *с. м.* Свадбарски обрядъ въ Родопитѣ въ понедѣлникъ слѣдъ вѣнчилото кога булката полива на свадбаритѣ да си омиятъ ржцѣтѣ. МСб. XXI. Родопска свадба. 25.

Подлутя (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се подлюта. *Ми се* **пóдлути** *ўшче пóвекье рáната.* Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 471.

Подмáхвамъ и подмáхувамъ (**да подмахна**), *гл. д.* Махамъ, правя знакъ нѣкому съ ржка.

Фѫрла бко гóре, дóле
На Кáлья и подми́гнуе,
Со рáка и *подмáануе*,
Со у́ста и прогóвара.
Велесъ, МСб. VIII. 43.

Подмáхна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **подмáхвамъ.**

Подмóчна, ешъ, — налъ, *гл. ср. свър.* Да подпикна, да попикна, да шорна. *Да излезнем на улица да подпи́кнем,* **да подмóчнем.**—*Подпикнала,* **подмочнала,** *промлели са девет воденйци.* Любен. Самовили. 111.

Подпата, ?

Разболи ке сѣ твоя-та майка,
Да ке посакатъ отъ любе вода,
Отъ любе вода отъ кла'енец-отъ,
Отъ кла'енец-отъ, отъ джуверъ гранка,
Отъ джуверъ гранка, чудна *подната.*
Милад. Сб. 13 стр. 15 пѣс, б.

Поднéчувамъ (**да поднéча**), *гл. д.* Подсланямъ, свъртамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 24. *Когато овцетѣ стигнатъ къшлата, първата вечерь ги* **поднечуватъ** *или свортатъ подъ нѣкое дърво или въ нѣкоя горица.*

Подобиче, *с. ср.* Раст. подѫбиче. МСб. XXI. Явашовъ. 28 и 29.

Подóсанъ, *гл. свър.* отъ **подóсванъ.** — **санъ,** *прич. стр.* Посланъ съ дѫски.

Подóсвамъ (**да подóсамъ**), *гл. д.* Постилямъ подъ, одъръ съ дъски. *Подътъ беше* **подосанъ** *съ широки дебели граничеви дъски.* Трудъ, I. 389.

Подóяче, *с. ср* Подойниче. *Сіаки іувчер пудаеши пу идно егне* **пудуіачи.** МСб. XXI. Болградско. 4.

Подпи́кна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* Да попикна, да помочна, да пошорна. В. примѣръ при **подмóчна.** Любен. Самовили. 111.

Подпирáло, *с. ср.* Подпорка. *Куро му* **подпирало.** Любен. Самовили. 110.

Подплотýша, *с. ж.* Трѣва нѣкаква. ПСп. 31. 374.

Подпóдна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да втикна, да забуча. **Подпóдне** *у пояса чевре съ сърма далове на кйошетата.* Българ. Сбирка. XIV год. 14.

Подрáпамъ, *гл. д. свър.* Да почеша, да подрѫгна. МСб. X. Науч. отд. 336.

Подрáпокъ (с. Сухиндолъ), *с. м.* ? в. **подрáпя.**

Подрáпя, ишъ,— пилъ (с. Сухиндолъ), *гл. ср. свър.* ?

Фáла тéбе, Мѝлки мáле,
Я *подрапѝ* ютро рано,
Ютро рано, на *подрапóк*,
И дóведи момá Мѝлка.
ПСп. 21—22. 556.

Пóдре, *с. ср.* Подъръ, подъ, подере, таванъ. Трудъ. I. 70.

Пóдрекъ (Прилѣпъ), *с. м. Да не ю* **подрек,** дяволу куршумъ въ уши, да е далечь отъ насъ. *Откоа ю заносил болниıо амаглиıата, векье не го ватилъ таа болес, да не* **іе подрек.** МСб XVI — XVII. 270.

Подрукáвье и подрѫжкáвье, *с. ср.* Долни рѫкаве.

Постóі, слънце, над дéла голéма,
Да навезéм брàту узрукáвіе,
Узрукáвіе и паі *подрукáвіе,*
Узрукáвіе — óчи сокóлови,
Подрукáвіе — пéріа паýнови.
МСб. XX. Трънско. 50.

Подскокорóсамъ, *гл. свър,* отъ **подскокорóсвамъ.** Да надумамъ, да надуя, да подшишкамъ, да насъскамъ, да подскоросамъ, да подскорносамъ.

Подскокорóсвамъ (да подскокорóсамъ), *гл. д.* Надумвамъ, надувамъ, наусвамъ, насъсквамъ, подшишквамъ, подскоросвамъ, подскорносвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Подскокорóсване, *с. ср.* отъ **подскокорóсвамъ.**

Подскорнóсамъ, *гл. свър.* отъ **подскорнóсвамъ.** Да подскокоросамъ.

Подскорнóсвамъ (да подскорнóсамъ), *гл. д.* Подскокоросвамъ. МСб. IX Науч Отд. 26, Станимака.

Подскорнóсване, *с. ср.* отъ **подскорнóсвамъ.**

Подскорóсамъ, *гл. свър.* отъ **подскорóсвамъ.** Да подскокоросамъ.

Подскорóсвамъ (да подскоросамъ), *гл. д.* Подскокоросвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 26.

Подскорóсване, *с. ср.* отъ **подскорóсвамъ.**

Подсмѝвки, *с ж. мн.* Подсмивци.

Пóдсмивци (Малешевско), *с. м. мн.* Подсмѣхъ, подсмивки, подсмихъ. В. пѣсен. при **нáдумци.**

Подсмивъ, *с. м.* Подсмѣхъ.

Подсмѝхвамъ се и подсмѝхнувамъ се (да се подсмѝхна), *гл. об.* Подсмивамъ се, насмихвамъ се, усмихвамъ се.

Подсмѝхване и подсмѝхнуване, *с. ср.* отъ **подсмѝхвамъ се.**

Подсмѝхна (да се), ешъ, — налъ се, *гл. свър.* отъ **подсмѝхвамъ се.** Да се подсмѣя, да се насмихна, да се усмихна.

Подсмъркýлка (Чипоровци), *с. ж.* Назъвание за жаби. *Там нашáл жáбу* **потцмржкýлкьу.** МСб XVI—XVII. 145

Подстрáнецъ, нци, *с. м.* Къси клинове вбити въ кравщата на насрѣщнацитѣ, за да държатъ покрoвната на селска кѫща да се не смъча; подстранякъ. МСб. XVIII. 18.

Подстрáница, *с. ж.* Болесть въ гърлото, кога падне гърлото. *Нефела да се пие вода презрак че кої пие фтор по него, ште му се дигне* **подстраница** — *ште го боли грѫло и неште може да се излекува.* Софийско, МСб. X. 126.

Подстрáнякъ, *с. м.* Подстранецъ. МСб. XVIII. 18.

Подстрáнямъ, *гл. д.* Застраямъ, направямъ. *И таıа колáчина, витачина, коıа рѫка* **подстраıала,** *размесвала, она се носила, подносила.* МСб. XVI—XVII. 18.

Подстрѣшникъ (Котелъ), *с. м.* Ограда подъ стрѣха, като станца, за държане въ нея кѫщни потрѣби. МСб. XV. 189.

Подстригáче, *ум. ср.* отъ **подстригáчъ.** *Шту си вагурелѝвел, шту си васупулѝвел кѫ́ту кóнчи* **путстригáчи!** — *Убав си, дъáду, и не твърди, кáту прáси упърлáчи, кáту ери* **потстригáчи!** МСб. X. 5.

Подстрѝжба, *с. ж.* Обичай стрижба, настригване, плетиво, наплитане. ПСп. 51. 384.

Подсушá, ѝшъ,—шѝлъ, *гл. свър.* отъ **подсушáвамъ.**

Подсушáвамъ (да подсушá), *гл, д.* Турямъ пелени на дѣте *Тó інд мукрушáн дети, пилнѝ ни му пустѝгѫт дж гу* **путсушáват.** МСб. XVI—XVII. 404.

Подсушáване, *с ср.* отъ **подсушáвамъ.**

Подýбниче, *с. ср* Раст. подѫбица. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 87.

Подхлáпя, ишъ, — пилъ, *гл. свър.* отъ **подхлáпямъ.** Да поднося, да подмъкна.— **пенъ,** *прич. стр.*

Подхлáпямъ (да подхлáпя), *гл. д.* Подносямъ нѣщо ново; подмъквамъ. *Ти теіви дрехи ги* **путхлáпи,** *ѫмѫ́ дж вѝдим кѫкв шѫ убльѫчеш нѫ вилѝгдинь!* Котелъ, МСб. XV. 189.

Подхлáпяне, *с. ср* отъ **подхлáпямъ.** Подносяне.

Подхóквамъ, *гл. д.* Подвиквамъ.

Мáрко кóси сéно по планѝну,
Мáра бéли платна по рудѝну,
Често Мáру мáкьа *подóкуе:*
Аіде, Мáро, Мáрку леб да нóсиш!
МСб. XXI. Трънско. 18 и 52.

Подхрáнвамъ (**да подхрáня**), *гл. д.* Захранвамъ. — *Да* подхраньа *кимiур*, да туря нови дърва на ямата за да гори. Стрѣлча—Панагюрско.

Подхрáнване, *с. ср.* отъ **подхрáнвамъ.** Захранване.

Подхрáня, **ншъ, — нилъ,** *гл. свър.* отъ **подхрáнвамъ.** Да захраня.

Подхѣнкамъ, *гл. свър* отъ **подхѣнквамъ.** Да подлъжа, да подмамя.

Подхѣнквамъ (**да подхѣнкамъ**), *гл. д.* Подлъгвамъ, подмамвамъ. МСб. XV. 189. Котелъ.

Подхѣнкване, *с. ср.* отъ **подхѣнквамъ.**

Подшéтря (да се), **ншъ, — рилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се поразвеселя. — **ренъ,** *прич. стр.* Попийналъ, та се развеселилъ; чакъръ-кефлия. *Тжс вечжр* **путшéтрин** *си йдиш. Тьа* **тутшéтринж** *глѣвж тьá!* Котелъ.

Поджбецъ, *с. м.* Раст. змиска трѣва въ 1-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

Поджбица, *с. ж.* Раст подѫбиче.

Поджбиче, *с. ср.* Раст. подабниче, подубниче, поджбица, в. **бáбиче** въ 3-то знам. МСб. XXI. 28 и 29; Тамже, Народна медицина 11; Тамже, дѣлъ природоученъ, Ик. К. Урумовъ. 87.

Пожерáвникъ, *с. м.* Гребло дърво, съ което жеравятъ, ровятъ огънь. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Позаливóсамъ, *гл. д. свър.* Да позамажа, да понамажа.

Позéмленки, *с. ж. мн* и **позéмленкини** *греди*, четире дебели четвъртити греди върху хатълитѣ на селска хижа ўземъ. МСб. XVIII. 16.

Позúча, **ишъ,—чилъ,** *гл. д. свър.* Да заема. ПСп. 18. 439.

Позлáкъ (Перущица), *с. ж.* Пазлакъ.

Пóзлакьенъ, кьна, кьно (Велесъ), пр. Позлатенъ.

Позлáтенъ, тна, тно, *пр.* Позлатéнъ, златенъ. *Стребжрни плочи*, **пузлáтни** *клúнци.* Илиевъ, Сб. I. 223.

Познóвитъ, та, то, *пр.* Познатъ, личенъ.

> Самó ми iе Сéко *познóвито:*
> Опáшано со два Божй лока,
> По пóли му сйтни дробнй звезди,
> Тóва грéет кáко ясно слнце.
> Илиевъ, Сб. I. 120.

Позноя́ (да се), **úшъ, úлъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се изпотя. *Сем съ* **позноiúл.** МСб. XVIII. Науч. отд. 503, Ново Село—Видинско.

Позóлвамъ (**да позóля**), *гл. д.* Посипвамъ, посолявамъ, порьсвамъ. МСб. X. Науч. отд. 335.

Позóлване, *с ср.* отъ **позóлвамъ.** Посипване.

Позóля, ишъ, — лилъ, *гл. свър.* отъ **позóлвамъ.** Да посипя, да посоля. — **ленъ,** *прич. стр.* Посипанъ посоленъ.

Показовáтель, *с м.* Въ взаимно училище ученикъ, който помага на учителя си и учи други ученици. ПСп. 52. 688.

Поклáпало, *с. ср.* Въ гатанка за опинци: *овчо обвивáло, свинско* **поклáпало,** *козье постегало, а у нетре човешко месо?* — Чораие, опинци, върви и нога Любен Самовили 36.

Поклóпе, *с. ср.* Осмиятъ великъ четвъртъкъ прѣдъ Спасовъ день. Любен. Баба Ега. 12.

Поколя́ (да се), **úшъ,—лúлъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се спря на едно мѣсто като колъ. *Присúтни, притрепере, та се чакъ на мѣсто* **поколи** (Черъ-Чемеръ).

Покоча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл вз свър.*

> Малу що сѣ *покочиле*,
> Дур' сѣ зора обзорило.
> Мил. Сб. 425 стр. 416 п.

Покровúца (Ново-село — Видинско), *с. ж.* Черга. МСб. XVIII. Науч. отд. 504.

Покръвня́ча, ишъ, — чилъ се, *гл. свър.* отъ **покръвня́чамъ се**

Покръвня́чамъ се (**да се покръвня́ча**), *гл. възвр.* За турчинъ: увампирямъ се, та ставамъ на кръвнякъ, на дива свиня. Любен. Самовили. 22.

Покълнѣвамъ (**да покълнѣя**), *гл. ср.* За сѣме: пущамъ кълно, растѫкъ; прораствамъ.

Покълнѣване, *с. ср.* отъ **покълнѣвамъ.** Прорастване *Растенията иматъ своята температура за* **покълнѣванне,** *за напъпване и цъвтѣние.* В. „Право" отъ 12 окт. 1876 год. 33 бр. 2 стр 4 стл.

Покълнѣя, ешъ, — нѣлъ, *гл. свър.* отъ **покълнѣвамъ.** Да прораста

Покъръ, *нар.* вм. **покрай.** *Снóщи* **покър** *вас помúнах.* Янковъ, Сб. 95.

Пóлазъ, *с м.* Полаза, полазица, полѣзъ. МСб. XVIII. 51.

Полѣвникъ (Ново Село — Видинско), *с. м.* Пешкиръ, убрусъ. МСб. XVIII Науч. отд. 504.

Полѣглитъ, та, то (Софийско), *пр* Полегналъ. *Даі ми, Боже, жито* **полеглито.** МСб. XVI—XVIII. 119 и 120.

Полѣнка, *ум. ж.* отъ **полѣно.** *Му запалил по една* **поленка** *борина.* МСб. XVI XVII. 297, Прилѣпъ.

Полѣсенъ, на, но, *пр.* Залѣсенъ обрасълъ съ храсте. *Дворове обградени съ яки, високи* **полѣсени** *плетове.* Трудъ. I. 73.

Полефтеру́вамъ, *гл. ср. свър.* Да походя лефтеръ, ергенъ: да поергенувамъ. *Походи, синко, походи, походи* **полефтеро́вай.** ПСпБр. XI—XII. 168.

По́лецъ, по́лци, *с м.* Полѣнецъ, полянецъ, полчанинъ, полякъ, оваджия. Иреч. Княж. Бълг I. 65

Полими́самъ (да се), *гл. свър.* отъ **полими́свамъ се.** Да се погрижа, да се потрудя, да се помъча.

***Полими́свамъ се (да се полимисамъ),** *гл. об Гр.* Грижа се, трудя се, мъча се, залѣгамъ. *Хич сѫ ни* **пулими́сваш** *дѫ путѫрсиш неiди ньакуѫ рабутѫ. Кѫк сѫ ни* **пулими́сѫ** *дѫ пуфа́ниш ньашту ис кѫшти.* Котелъ, МСб. XV. 189.

Полими́сване, *с ср* отъ **полими́свамъ се.**

Поли́шба, *с. ж.* Поличба. ПСп. 35. Леля Гена. 33,

Полове́нъ, **вна́, вно́,** *пр* Половяченъ. **Половна́** *кошу́лъа,* **половни́** *беневреци* ПСп. 31. 375.

Поло́виникъ (с. Витолица — Прилѣпско), *с. м* Половникъ, половякъ

Да ми пи́ат ве́дро ви́но.
И *поло́виник* баш ракьи́а.
ПСп. 47. 810.

Половни́къ. — 1) Половякъ, половиникъ. 2) Половина, половинка, кръстъ. *Поспорило им като на мравучка през* **половника.** Ломско.

Поло́женица (Копривщица), *с. ж.* Едната половина на нищелки, половината кутелци.

Полулѣйка (Котелъ), *с, ж.* Полюлѣйка. МСб. XV. 189.

По́лчанинъ, *с. м.* Полецъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 65.

Полче́цъ (с. Тръстеникъ—Свищовско), *с. м.* Диво полско растение отъ рода на бѣлия лукъ; бератъ го и го ядатъ на Еремия за здраве. МСб. XV. 14.

Полъта́нъ, *с м.* Клинъ, който закача гредела на плугъ съ колесарката посрѣдствомъ гѫжвата или привоя. МСб. XIII. 226; XVIII. 132 и 134.

Полюлѣвка, *с. ж.* 1) Рѣмичка, прашка, връвь, която е вързана на люлка за да се люлѣе съ нея: полюлѣйка, полюлѣлка, полулѣйка. 2) Люлка съ полюлѣвка; полюлѣйка. МСб. XV. 189, Котелъ.

Полюлѣйка, *с ж.* 1) Полюлѣвка и въ двѣтѣ знамен. 2) Птица *Oriolus galbula,* гроздарка, желва, жълтурка, профирка, сарѫ-асма, чичопѣйо. с. Даваджово—Пловдивско.

Полюлѣлка (с. Ситово — Рупчосъ), *с. ж.* Полюлѣвка въ 1-то знамен.

Люлке, люлке, *полюле́лке,*
На дворове над мостове,
Та кой ми е във люлкана?
Рѫкописенъ Сборникъ.

***По́люсь,** *с. м Т.* отъ фр. *police.* Отдѣлна стая въ затворъ за мѫчене затворници. *Мълчи да та не втикнем в* **по́lіуса.**

Поляраниiя, *с. ж.* Така наричатъ въ Кюстендилско лѣтни Св. Никола, 2 и мая; празватъ го за посѣвитѣ Любен. Самовили. 136, и Баба Ега. 18.

Пома́ндовамъ, *гл. д. свър.* Въ гатанка за сито: *Допрати́ ме ма́ма за ша́ндалото. ма́ндалото, да го поша́ндовам,* **пома́ндовам?** МСб. XV. 148

Помата, *с. ж* Раст. *Licopersicum esculentum Dun.* МСб. XII· Науч. отд. 38.

Помѣшечки (Мяяци — Дебърско), *нар.* По коремъ. Изв. Слав. Семин. II. 300.

По́митъ, *с. м.* Метла парцалъ за метене пещь; омитъ. МСб. XVIII. 47.

Помо́крица, *с. ж.* Що поизмокрюва. *Богородична сълзица, наша прохладица, ваша* **помокрица?** Гат.—Роса.

Поморя́нче, *с. ср.* Прѣкорно назъвание въ пѣсънь:

И влези ми темни конушници,
Да изва'иш моя бѫрза коня;
Носи ѭ у Митре *Поморянче,*
Налбантина, вѣрна побратима,
Да ми коитъ коня вересiя.
Мил. Сб. 128 стр. 88 пѣс.

По́мощници, *с. м. мн.* Намѣсто потоница двѣ дълги дървета па кола, съ които прѣкарватъ снопе. *По́мощницитѣ* и четловетѣ крѣпятъ снопето да се не изтърсятъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Помрѣмна, **ешъ, — налъ,** *гл. ср. свър* Да потъмнѣя.

И га гледа, што ке види:
Бело лице *помремнало,*
Ц'рни очи посáхнале.
Верков. песме. 133 стр.

Пона́швамъ се, *гл. възвр.* 1) Навдигамъ се, подносямъ се, голѣмя се.

Сте́кла майка стре́брен прѫ́стен,
Се́ со не́го се *пона́шфа,*
Като кьерал со има́нье,
Като а́мбар со чени́ца,
Като бочфа с ро́йно вино.
Шапкар. Сб. VI. 411 стр. 1088-а пѣс.

2) Мияци — Дебърско: клатушкамъ се, колѣбая се, мисля се, не се рѣшавамъ. Изв. Слав. Семин. II. 300, се по́наша.

Попа́шване, *с ср.* отъ **попа́швамъ се.**

Понѐгря (да се), **ишъ, — рилъ,** *гл. възвр. свър.* Да се погрижа. *Та се не* **понегрятъ** *ни за собственото си усъвършенствование.* „Македонія" отъ 14 декемвр 3 бр. 2 стр. 2 стл. *Ни сж ни* **пупѐгрилу** *дж ржстреби и дж пумите неiди.* МСб. XV. 130, Габрово.

Понехая, ешъ (Прилѣпъ), *гл. ср. свър.* Да подобрѣя.

Поне́ча, ишъ,—чилъ, *гл. ср. свър* Да река, да помѣря, да потегля, да тръгна. **Понече** *да излезе.*

Пообя́мъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се понаямъ. **Пообйеде се,** *че не познава вече никого.* ПСп. 56. 327.

Поотлечи, — чело, *гл. безл. свър* Да полекне. *Белки ще ни попомо́гне, да ни* **поотлечи́.** ПСп. 44. 186.

Попа́дка (Паланка—Македония), *с. ж.* Раст амамила. ПСп. 61. 348.

Попику́ля (Чипоровци), *с. ж.* Прѣкорно назъвание за пиклива жаба.

> Оi жабо, жабо,
> Жа́бо кье́кьерице,
> Жабо осмоку́льо,
> Жабо *попику́льо!*
> МСб. XIII. 39.

Поплета́рка (Емборе — Македония), *с. ж.* Плетачка. *Оi ти, чу́пи* **поплета́рки,** *отвори́те тешки по́рти.* МСб. XVI — XVII. 65.

По́пова звѣзда́. Свѣтлочервена звѣзда, която изгрѣва слѣдъ полунощь далечъ на югозападъ изъ пусто пладне; извѣстява, че настава новъ день, та може да се блажи или пости. Читалище. II. 75.

По́пови у́ши. Петура изрѣзана на тѣсми, изпържена въ масло и полѣна съ шекеръ; цвѣте.

По́повото, като *с. ср.* Растение. *Налагатъ главата на въшкави съ* **поповото** *(Sabadilla).* МСб. XXI. Народна медицина. 22.

Поподше́тря (да се), **ишъ, — рилъ се** (Котелъ), *гл. възвр. свър.* Да пийна малко, та да се развеселя. *Чи то́i ни е́ пиiа́н, са́л сж* **пупутше́трил.** МСб. XV. 189.

Попокра́двамъ, *гл. д.* Крада понѣкога и помалко; покрадвамъ, пошавнувамъ.

Попрадалница, *с. ж.* ?

Сво́iа кѣштж — своiа **попрадалница.**

По́прегъ, *с. м.* Поясъ, коланъ, попрецъ, попрѫгъ. *Сърменъ* **по́прекъ** *на тънко кръстче.* МСб. XVIII. 115 и 168.

Попрѣзпладня́, ишъ, *гл. д. свър.* Да прѣкарамъ, да мина пладне. *Пѣятъ, когато попрѣвали слънцето,* „**попреспладни**", *и захване да се захладява.* МСб. XVI — XVII. 121.

Попри́ща (да се), **ишъ,—щилъ се,** *гл. об. свър.* Да се изприща. — **щенъ,** *прич. стр.* Покритъ съ пѫпки, изприщенъ.

Попри́щено, като *с. ср.* Кога се покрие нѣкой съ пѫпки, съ прищки болести *Erythema. Herpes.* МСб. XXI. Народна медицина. 20.

Попъ попъ-попади́йка. Раст. змийско цвѣте въ 1-то знам. МСб XIV. Науч. отд. 48. Ловечъ.

По́пъръ, *с. м.* Попаръ, болести *Exanthena, Herpes,* пѫпчици съ малъкъ връхъ, излизатъ съ огънь МСб. XXI. Народна медицина. 21.

Пораз́ница, *с. ж.* Жена, мома поразеникъ; поразница.

Поразпрашамъ, *гл. д свър.* Да поразпитамъ. „Зо́што, *за ка́ко?*" *па́ гьи* **порасгра́шуе.** МСб. XII 214; XX. Велес. 55.

Поразча́мамъ (да се), *гл. възвр свър* Да се поразболѣя **Поразча́мало се** *детето*

Пора́ненци, вм. **похра́ненци.** МСб. XIII Книж. дѣлъ. 38

Поре́дица, *с. ж.* Вършене нѣщо едно слѣдъ друго. ПСп. 57. 583, Рупчосъ.

Поре́дница, *с. ж* Която кара наредъ; казва се за чумата. *Цжрна́ чу́ма* **поре́дница.** МСб. XVI—XVII. 130.

Порѣзника (Паша Кьой, Варненско) *с ж.* Раст. бѣлъ офикъ. МСб. XXI. Явашовъ. 55.

Поркъ, *с. м.* Шаренъ кѫсъ кожа на гърба на кожухъ изподъ огърлето. МСб. XIII. 267.

Поро́да, *с. ж.* Рода, родъ породие, породъ, породица.

> Кои си немат ни рода,
> Кои си немат *порода,*
> Штото си векот не жальат.
> ПСп. 16. 159.

Поро́дие (Пирдопъ), *с ср.* Порода. *Това е родъ и* **породие** *негово* Трудъ II. 429.

Поро́дица, *с. ж* Порода, поколѣние. *Не си имат ни рот, ни* **поро́дица.** ПСп. 36. 757.

Поро́йница (Велесъ), *с. ж.* Порой. *Кога вжрне гра́т мнόгу си́лно, не́кое ко́пиле би́ло закόпано, та́ да го откόпало от зѐмьата си́лно вжрнело — да дόiде* **поро́iница,** *да́ го о́ткопа.* МСб. XVI—XVII. 228.

Портени́ца, *с. ж.* Дебела дъска. талпа за

спонецъ ва врата на дукать. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 50 и 63.

Поругамъ, вм. **порукамъ**. ПСп. 44. 256.

Поручегъ (Охридъ, Прилѣпъ), *с. м.* Поручокъ. ПСп 48. 994.

Поручувамъ (Мияци—Дебърско), *гл. д.* Закусвамъ сутринь. хапвамъ поручокъ. Изв. Слав. Семин. II. 300.

Поруша, **ишъ**, *гл. д свър.* Да поразя. *Замь да се* **порушать** *и засрамѣть твоите душмани.* МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржкоп 310.

Поржки, в. **заржки-поржки**.

Поръмтя, **ишъ**, — **тѣлъ**, *гл. ср. свър.* Да поръмя, да поваля.

Куга си джждец *пуржмтй*,
Ще тж, Иванчу, укжпи.
ПСпБр. 8. 112.

***Посатъ**, *с. м.* и **посате**, *с. ср* *Т.* Пусатъ. ПСп. 8. 90, Иреч. Княж. Бълг. II. 399.

Посбруся, **ишъ**, — **силъ** (с. Сотиръ—Пловдивско), *гл д. свър.* Да разваля, да съборя. *Нема ли да* **посбрусьат** *ньакуі дьукьан бште?*

Посварникъ и **посворникъ**, *с. м.* Игра посѣдникъ. ржченици. ПСп. 28. 461.

Посвиди (да се). — **дѣло се**, *гл. безл. свър.* Да се досвиди. *На дружина са* **посвиде**, не станали каилъ. Любен. Самовили 59.

Посѣдѣлка (Помашко) *с. ж.* Сѣдянка. *Това сж зимни седѣнки и* **поседѣлки**. ПСп. 57. 586.

Посекалце, *с. ср* Справа за секане, хващане огънь *Огнилце му*, **посекалце** *му*. Любен. Баба Ега. 83.

Посѣкана трѣва, Раст. богородична трѣва въ 2-то знам МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Посекнатъ, **та**, **то**, *прич.* Уплесканъ отъ секнате. Верковъ. Песме. 328

Посѣчево биле. Раст. богородична трѣва въ 2-то знам ПСп 62. 108, Павелско.

Посѣчена трѣва. 1) Раст. посѣкана трѣва. 2) Раст. *Prunnella vulgaris*, сѣчено биле. МСб. XV Науч. отд. 64. — 3) Раст. *Heliotropium europaeum*. МСб. XXI. Явашовъ 30.

Послѣгьенъ, **гьна**, **гьно**, *пр.* Послѣденъ. МСб. XX. Велесъ. 56.

Послѣдица (Новоселци — Софийско), *с ж.* Стомана на хлѣбъ.

Послѣдникъ, *с. м.* Послѣдъкъ пóслѣдокъ, бабиното, *placenta materna*. МСб. XXI. Народна медицина. 16 и 31.

Послѣдокъ (Велесъ). *с. м.* Послѣдникъ. *Жена кога кье роди*, **последокот** *й стои до трите дена при неіа каі новите, завиен у кжрпа ели пелена.* МСб. XIII. 173.

Послѣдъ, *с. м.* Вървѣне слѣдъ нѣкого; слѣдене. **Последъ** *гу майка следеше и жалну си му думаше.* МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 72.

Послѣто (Велесъ), *нар* Слѣдъ това. **Послето**, *царот гьи викнал сите млади и им заповедал да му направат една бртома от песок.* МСб. XII. 214; XX. Велес. 56.

Посмѣша, *с ж.* Посмѣшка, присмѣхъ, смѣхъ *Немамо вечера, че смо у* **посмеша**. МСб XXI. Трънско. 18.

Посмѣша, **ишъ**,—**шилъ**, *гл. свър.* отъ **посмѣшамъ**. Да посрамя — **шенъ**, *прич. стр.* Посраменъ.

Посмѣшамъ (да **посмѣша**), *гл. д.* Посрамямъ. *Немоі, Злате, мене* **посмешити**. МСб. XXI. Трънско. 44.

Посмѣшане, *с. ср.* отъ **посмѣшамъ**. Посрамяне.

Посмрѣжа, **ишъ**, — **жилъ**, *гл. д. свър.* Да посбера клепачетѣ си, да попримигамъ. **Посмрежи** *ресници*

Посно, *нар.* Поздно. *Кжсно*-**посно**, рано-кжсно. *Кжсно*-**посно** *па ще стигнем довечера у градо.* Врачанско МСб. XIV. 204.

Поснопица, *с. ж.* Нѣщо нападало като снопе. *Ватила да сечит. сечи. сечи*, **поснопица** *направила*. МСб. XV. 108. *Не се помина многу време. и сите арапи беа на* **поснопица**. МСб. XIX Матер б. 102, с. Църско — Битолско. *Со некольку залпови* **поснопица** *и направиле.* Изв. Слав. Семин. II. 300, Мияци — Дебърско.

Посрѣтвамъ (да **посрѣтна**), *гл. д.* Посрѣщамъ. Читалище. I. 478.

Посрѣтване, *с. ср.* отъ **посрѣтвамъ**. Посрѣщане.

Посрѣтна, **ешъ**, — **налъ**, *гл. свър.* отъ **посрѣтвамъ**. Да посрѣщна.

Поставджия, *с. м.* Постаджия. **Поставджия**, *браіно, караі да караме, на краі да излеземе.* с. Чуренъ — Рупчосъ, МСб II. 77; IX. Науч. отд 78.

Поставъ, **ва**, **во**, *пр.* За дреха: що има пости. **Постави** *рокли.* Трудъ. I. 332

Поставя, **ишъ**, — **вилъ**, *гл. свър.* отъ **поставямъ**. Да подплатя. — **венъ**, *прич. стр.* Подплатенъ. капладисанъ. *Невѣстинска горня дреха.* **поставена** *сѫ агнешка кожа* ПСп. 37. 89.

Поставямъ (да **поставя**), *гл. д.* Подплащамъ, капладисвамъ.

Поставяне, *с. ср.* отъ **поставямъ**. Подплащане.

Постáпалка (Велесъ), *с. ж.* Прощапалникъ, постжпалникъ. *Кóга кье дóнесат* **постá-палка** *у кýкьата, сúте деца кье се рá-стжрчат нúс чардак, тáка да тжрчело и дéтето.* МСб. ХШ. 173

Пóстаря (да се), **ишъ, — рилъ се,** *гл. об свър.* Да се постарая, да се потрудя. *Ке úдеш Гроздо, ке идеш,* **пóстари се,** *гре-отá iе!* Горно-Джумайско, Илиевъ. Сб. I. 297

Постегáло, *с. ср.* Вървитѣ на царвули въ гатанка: *овчо обвивáло, свúнско покла-пало, козьо* **постегáло,** *а у нетрѣ чо вешко месо?* — Чорапе, опинци, върви и нога. Любен. Самовили. 36.

Пóстегъ, *с. м.* Постъ на нива. *Фáнаа* **пó-стек** *широка.* МСб. IV. 60, с. Цѣрово — Искречко; сжщото и въ ПСп. 48. 959

***Постекúя,** *с. ж. Т.* Пустакия: рогозка, кожа или друга постелка на одъръ, да не иде студено.

Пóсти, *с. ж. мн.* Подплата, астаръ?
Роклитѣ имъ бѣха дълги, широки, безъ никакви кждри и **пости.** Трудъ. I. 332.

Постóветѣ (Ахж-Челебийско), *с. м. мн.* Месни и сирни заговѣзни. МСб. ХШ. 22.

Постовýенье, *с. ср.* Постояване, чакане. МСб ХХ. Велесъ. 56.

Пóстодъ, *с. м.* Оня редъ на нива, който работници сж започнали да жнатъ или копаятъ наведнажъ, купомъ; пóстоть, поста. *Кáрам* **постóдът,** *стоiá на* **пóстод,** работя отъ дѣсната страна на работницитѣ, водя ги, поставджúя, постаджия съмъ.

> Мéне мáма заклéла, проклéла.
> Да не зáжньем напрéда—на *пóстод,*
> На *пóстодът* голéма грамáда,
> У грамáда змиiá троiоглáва,
> Оче мéне, мале, да изедé.
> МСб. XXI. Трънско. 50, и бѣл.

Постружáлкя (Горно-Джумайско), *с. ж.* По-стружка.

Пострýжки, *с ж. мн.* Залѣпено тѣсто по нощови. МСб. ХVШ 45.

Посудря, ишъ, — рилъ (с. Устово, Ахъръ-Челебийско), *гл. д свър.*

> Стáна хи Iукрúлчу *пусудрú,*
> *Пусудрú* и пурýкна хми,
> И кàмеанеан са прибоарна.
> МСб. I. 47.

Посýтинъ (с. Плѣвня, Драмско). *с. м.* Нечистникъ, гнусникъ, мръсникъ. **Посýтин** *като египтин.* Съобщилъ Ан Гяуровъ

Посýтъ, та, то, *пр.* Нечистъ, кирливъ, гнуснавъ, мръсенъ. отвратителенъ. с. Плѣвня — Драмско.

Потáвамъ се и потайвамъ се, *гл. об.* Потая се.

Потáване и потáйване, *с. ср.* отъ **потá-вамъ се.**

Потáйки, *с. ж. мн* Раст. *Hepatica triloba Gil.,* потайниче, пачий кракъ. МСб. XXI. Явашовъ. 9.

Потáйниче, *с. ср.* 1) Раст. потайки. 2) Раст. *Asarum curopaeum,* в. кържецъ. МСб. XXI. Явашовъ 39.

Потакáзя, ишъ, — зилъ, *гл. свър* отъ **по-такáзямъ.** Да попъкамъ, да помъмра.

Потакáзямъ (да потакáзя), *гл. ср.* Пъкамъ, мъмра *Едничкото нѣщо, за което можемъ да имъ* **потаказимъ,** *е, че нѣмаме никакъвъ редъ.* ПСп. 16. 64.

Потакáзяне, *с. ср.* отъ **потакáзямъ.** Пъкане, мъмране.

Пóтапъ (Щипъ), *с м* Потонъ. МСб. XI. 108.

Пóте (Охридъ), *с. ср.* Камъче, което праче криятъ въ нѣкоя дупка, а квачката го дири. МСб. ХVI—ХVII. 371.

Пóтеренъ, на, но, *пр.* Силенъ, якъ. МСб ХХ Банат българе. 3.

Пóти, *нар.* вм. **потихомъ.** с. Гурмазово — Софийско.

> Стоiáн здрáвица извáди,
> Та му напúл здрàвица,
> И си му *пóти* говóри.
> МСб. II. 93.

Пóтискъ (Копривщица), *с. м.* Много свѣтъ, натискъ, натискане. *Вчéра úмаше свáдба на нóвата чèркова, та беше* **пóтиск,** имаше много свѣтъ.

Потлáча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **по-тлáчамъ.** Да потъпча, да покрусамъ.—**ченъ,** *прич. стр.* Потъпканъ, покрусанъ.

Потлáчамъ (да потлáча), *гл. д.* 1) Мияци — Дебърско: потъпквамъ, погазвамъ, помачквамъ нива, ливада съ коне, съ овце или съ друго. Изв. Слав. Семин. 300. — 2) Потъпквамъ, покрусвамъ, унизявамъ Панагюрище.

Потлáчане, *с. ср.* отъ **потлáчамъ.**

Потоморя, ишъ, — рилъ (Прилѣпъ), *гл. д.* Да потомясамъ. *Натера еден чоек цар Давит да го сотри детето и да го* **потомори,** *што никаде да го немат.* МСб. ХVI—ХVII. 291.

Потóпница, *с. ж.?* Стоиловъ. 17; МСб. ХШ. Книж. отд 39.

Потопя́, и́шъ, — пи́лъ, *гл. д. свър.* Да поръся, да побутна .

Подуна́ ветеръ фортуна,
Откина́ вейка маслина,
Потопи́ мола по лице.
Верков песме. 74.

Потрѣбия, *с. ж.* Потрѣба, потрѣбица. *За домашна* **потребия.** МСб. X 221.

Потре́тима, *с. ж.* Третя жена.

Потре́тимъ, *с. м.* Трети мѫжъ. *Са́ндуле, мой* **потре́тимо!** Янковъ, Сб. 76.

Потре́фя, **ишъ, — филъ,** *гл. д. свър.* Да закача, да развалям. *Ножо го не* **потре́фи,** не го закачи.

Поту́рки, *ум. ж.* отъ **поту́ри.**

Потурмисвамъ (да потурми́ша), *гл. д* Замъглямъ, затъмнявамъ; потулямъ. *Да се разбере правда-та която* **потурмисватъ** *таквизи безочлявы иедницы.* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 12.

Поту́рци, *ум. м.* отъ **поту́ри.**

Поту́скувамъ (с. Казичане—Софийско), *гл. д.* Навиквамъ, хокамъ, укорявамъ нещастникъ, когото всинца биятъ и корятъ.

На ли́ си си́ ти́зе сира́ченце,
Те́бе кье си секи *поту́скова.*
МСб. XVI—XVII. 156.

Потълченъ, на, но, *пр.* Опрѣдѣленъ за особно нѣщо. *Нѣмаше работни дни, ни* **потлъчени** *часове,* извънредни. П. Р. Славейковъ, ПСп. 16. 61.

Потѣрля, ишъ, — лилъ, *гл. д. свър.* Да направя търло.

Стани, стани, чобан Яно,
Да *потърлим* сиво стадо.
Блъгар. Книж. I. 349. III.

Поть, *с. ж.* Потъ. *Да ми ми́не* **потта́.** *Убльа́кух си су́хѫ ри́зѫ дѫ ми дрѫ́пни* **путтѫ́.**

Поубру́ся, ишъ, — силъ, *гл. д. свър.* Да обера, да окрада. *Да* **поубрусн** *нѣкого*

Поуглечи́, и́шъ, — чилъ, *гл. д. свър.* Да угмеча малко. *Iа́* **пуугмичи́** *пилини́ти сѫс ма́лку тупла́ удѫ́.* МСб. XV. 190.

Пу́здамъ (да се), *гл. об. свър.* Да се надѣвамъ.

Гъургеле́на с деве́ра зборуе:
Оі де́вере, мое́ поу́зданье,
Мо́гу ли се́ у те́бе *поу́здам?*
МСб. XX. Трънско. 31.

Поха́ба (Царацово—Пловдивско), *с ж.* Главня въ жито; народица, чернилка. Съобщилъ Хр А. Геровъ

Поха́покъ (Горно-Джумайско), *с. м* Похапка, поядокъ. ПСп. 41. 951.

Поха́ре, *с. ср.* Похаба, поквара, развала. П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 333.

Похвала́къ, *с. м.* Похвалникъ, хвалйо.

Ти юначе *пуфала́че,*
Ти ли ми сѫ фал пуфали?
Илиевъ, Сб. I. 79.

По́хватецъ, *ум. м.* отъ **по́хватъ.** *Кѫква́ си, зѫ пѫрѫ́* **по́фътиц** *не́мѫш!* МСб. XV. 188.

Похо́ра, *с. ж.* Повора, връвь, кънапъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Похра́ненци, *с. м. мн* Които се навъртатъ около голѣмецъ, та се хранятъ отъ софрата му. *Мо́мци* **пора́ненци.** МСб. XIII. Книжов. дѣлъ. 38.

По́хтѣлъ, ла, ло (Велесъ: **по́фтело),** *прич. дѣйств.* Пощѣлъ, поискалъ. МСб. XX. Велес. 57.

По́часъ (Велесъ), *нар.* Слѣдъ малко, малко по́-подиръ. **По́час** *до́іди, сега и́мам ра́бота.* МСб. VII. Науч. отд. 472.

Поче́ло, *с. ср.* Начало. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Поче́пя, ишъ, — пилъ, *гл. д. свър.* отъ **поче́пямъ.** Да изчепя, да почупя.—**пенъ,** *прич. стр.* Почупенъ.

Поче́пямъ (да поче́пя), *гл. д.* Изчепямъ, почупямъ.

Кле́ти да сте, два соко́ла,
Изчепи́сте божу́р дрѣво,
Крила́ ви се *почепи́ла;*
Наруси́сте руіно вино́,
Очи ви се нарусиле!
МСб. XXI. Трънско. 13.

Почерпня́, *с. ж.* Почерпнякъ, черпенка, черпня, чърпня, кръчма, запивъ, алдамачъ. ПСп. 63. 768.

Почипалище (Прилѣпъ), *с. ср* Мѣсто, обикновено нѣкой голѣмъ камакъ, дѣто слагатъ носило съ мрътвецъ, та му отчитатъ. *Коа кье доідат близу до гробиштата, кье го починат на* **почипалището** *и кье пеат една трисагьиа.* МСб. XIII. 243.

Почифтли́ча, ишъ, — чилъ, *гл. д. свър.* Да зема за чифтликъ, да обърна на чифтликъ. — **ченъ,** *прич стр.* Прѣобърнатъ, направенъ на чифтликъ *Селата били* **почифличени.** ПСп. 15. 373.

По́чнуване, *с. ср.* Почване, захващане.

Почто́венъ, вна, вно, *пр* Честенъ; който почита другитѣ. МСб. XVI — XVII. 82

Блъгарките са кѫщовни,
Кѫщовни, мамо, *почто́вни,*
ПСп. 62. 10.

Почто́вность, *с. ж.* Честность; почитане, зачитане.

Не зимай, синко, гръкинка,
А земи бяла блъгарка,
Блъгарките са кжщовни,
Кжщовни, синко, почтовни;
Имането се взяда.
Почтовноста е до живот!
ПСп. 62. 10.

Почу́дниче, *с. ср.* Раст *Potentilla recta;* лѣкуватъ добитъкъ отъ уроки. МСб. XX Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 34.

Поша́ндовамъ, *гл. д. свър.* Въ гатанка за сито: *Допратѝ ме ма́ма за ша́ндалото, ма́ндалото да го* поша́ндовам, *пома́ндовам?* МСб. XV. 148

По́швица, *с. ж.* На маджарския поясъ тѣсна кожена ивица, нашарена съ алени и зелени рѣмнчки. МСб. XШ 267.

По́швичка, *ум. ж.* отъ **по́швица.**

Поше́нувамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се повеселя. *Адноаш са вбра́ли дйвината и са спйтували, коі уд тех ште да мо́же да украдѐ браф да гу вгб́твеат и да са* пушеано́ват. МСб. I 128

Пошуркна, ешъ, — налъ, *гл. ср. свър.* Да поШукна, да се загубя. *У дружина чаша* пошуркнала, загубила се. Шапкар. Сб. Ш. 145.

Пощени́че, *с. ср.* Раст. *Asperula graveolens.* МСб XXI. Народна медицина. 17.

По́що, вж. **по́что.** ПСп. 39. 422.

Пощомъ, *сюз.* Защо, пощо. По́щомъ *не можел да збори, посак'л щица да му напише.* ПСп. 39. 422.

Пощърволя (да се), ишъ. — лилъ се, *гл. вз* Да се поборя (?). *Почудѝ се и подзвѣрѝ се урок щo да прави със урочица, па се* пощр'воли'а *грамоли'а.* Люб Самовили. 5.

По́ядокъ (Велесъ). *с. м.* Закуска, похапокъ, похапка, МСб. XX Велес. 54.

Правиня, *с. ж.* Нѣщо направено, магия. *На мжжет е сторено* правиня, *затва се изменил и се сърди.* ПСп. 32. 579.

Празднениики, ика, ико, *пр смекч.* отъ **празденъ.** Праздничъкъ, праздненичъкъ. *Пра́вна* праздненика, праздненичка, съвсѣмъ праздна. МСб. X. 211.

Празднени́чъкъ, чка, чко, *пр. смекч.* Празденики.

Пра́здничъкъ, чка, чко, *пр. смекч.* Малко празденъ.

Пра́здно менекшѐ. Раст. дрисливъ шибой. ПСп. 61. 356, с. Зърново—Неврокопско

Празъ, *с. м.* Овенъ, котъ, прасъ. МСб. XVШ. 164: Иреч. Княж. Бълг. I. 221 и II. 335. Блъгар. Книжици. II. 589. *Блѣянето на* праховетѣ, *които наскоро бѣха пустнати въ стадото на овцетѣ.* Трудъ I. 605.

Пра́кици (Велесъ). *с ж. мн.* Пращки. люлки, стрянки, стърнищи. МСб. VII Науч. отд. 473.

***Пра́ксувамъ се,** *гл възвр Гр.* Изпичамъ се, калявамъ се на нѣщо. МСб. IX. Науч. отд 25.

Пра́ксуване, *с. ср.* отъ **пра́ксувамъ се.**

Пра́мче (Мпяци — Дебърско), *ум ср* отъ **пра́менъ.** 1) Бѣла чиста вълна. 2) Хубава дѣтска коса. Изв. Слав. Семин. II 300.

Пра́порче, *ум. ср.* отъ **пра́порецъ.** Звънче. МСб XX. Велесъ. 57.

Пра́сетъ, *с м* Врѣмето, когато рибата въ Костурско езеро се мръсти. върга си икрата; в. **плавежъ.** ПСп 62. 189

Праска (Велесъ), *с ж.* Праскна. МСб. IX. Науч. отд. 77.

Пра́сковиче, *с. ср.* Раст. **пра́сковче.**

Пра́сковче, *с. ср* Раст. *Polygonum Persicaria,* прасковиче, дива върба, лисецъ, мисирче. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Пра́счинка, *с ср. мн.* Прасета, прасци. *Дошел Божич, повалила се година със дечица, със* прасчинка. Любен. Баба Ега. 29

Пра́тецъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Мамецъ отъ завито дрѣново яърво, който държи уралото (дългото дърво) съ орзлицата; пржтецъ, калъчъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Прахуля́къ, ляци, *с. м. съб.* Прахища

Прашли́вки (с. Изворе — Пловдивско), *с ж. мн.* Единъ видъ сливи, чай-ерикъ по турски.

Пращи́ненъ, на, но, *пр.* Що е отъ пращини **Праштинена** *ракйіа,* калена, каленица. МСб. XXI. Народна медицина. 24.

Прѣбой (с. Църско—Битолско), *с. м.* Храна трици, паренина, кърмило или друго подобно за добитъкъ? *Не іади сла́ма и* пре́боі *изу́трина,, коа къа ти да́ат. То́і не о́твори у́ста да ка́снет ни сла́ма ни* пре́боі. *Коа им да́доа* пре́боі, *тог се тѐгнише по-бжрго да до́фатит карлѝчето со* пре́боіот. МСб. XIX. Матер. б. 129 и 130.

Прѣбѣтна, ешъ,—налъ, *гл д свр.* Да прѣмѣтна, да прѣскамбична *Може и човѣкъ* да се пребжтне. МСб. X. 230.

Прѣва́лкувамъ (да прѣвалкамъ), *гл. д.* Валкамъ, валямъ изъ нѣщо. *Кога у́мира маш, ра́ците му гьи* прева́лкуіат *у бра́шно, за кжсмедот да не си го о́днел сос него.* МСб. XШ. 175; XX. Велес 57.

Прѣварче, *с. ср.* Раст. *Veronica Chama-*

edris, змийска трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 20.

Прѣваръ, *с. м.* ?
Ножоветѣ и пищоветѣ въ дисагитѣ, а пушкитѣ ще свържешъ на **прѣваръ.** Трудъ I. 267.

Прѣвдигна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да повдигна.

> *Прѐвдигни* ми, Бо́же,
> Бо́нж дж ми ста́ни,
> Курба́нь же за́куле
> Нж день нж Гергьо́вден.
> Илиевъ, Сб. I 358.

Прѣвезъ, *с. м.* Птица *Branta rolina.* Е. Спространовъ, Библиотека XVIII — XX. 41.

Прѣвитáкъ (с. Барцево — Софийско), *с. м.* Колакъ съ кръстосани краища и извити на страна като рогчета; близнакъ, мжжко кравайче (Копривщица). *Дадáт им по іедúн колáк или по іедúн* **превитáк,** *онú ги навúрат на коледáркьите си, па тогáіа си отóждат.* МСб. XVI XVII. 4.

Прѣвръкъ (Каратопракъ—Пловдивско), *с. м.* Болесть по овцетѣ, отъ която за нѣколко време ослѣпяватъ и си изгубватъ млѣкото.

Прѣгалгу́ча (да се), **ишъ, — чилъ се,** *гл. свър.* отъ **прѣгалгу́чамъ се.** Да се прѣметна, да се прѣзкамбича.

Прѣгалгу́чамъ се (да се прѣгалгу́ча), *гл. възвр.* Прѣмѣтамъ се прѣзъ глава; правя такли; прѣзкамбичамъ се, прѣглавичквамъ се. *Кога нѣкой се уплаши, плюятъ три пжти въ пазвата му и го* **прѣгалгучатъ** *три пжти.* с. Плѣвня—Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ

Прѣгалгу́чане, *с. ср.* отъ **прѣгалгу́чамъ се.**

Прѣглави́чкамъ (да се), *гл. свър.* отъ **прѣглави́чквамъ се.** Да се прѣгалгуча.

Прѣглави́чквамъ се (да се прѣглави́чкамъ), *гл. възвр.* Прѣгалгучамъ се. **Приглавжцкал са.** Хасково.

Прѣгозба (Велесъ), *с. ж.* Гощава, която тъсть дава на момкови въ понедѣлникъ или нѣкой другъ день слѣдъ свадбата. МСб. XX. Велес. 57; **в. прѣгостба.**

Прѣгозбарь (Велесъ), *с. м.* Каненъ на гощавка прѣгозба. МСб. XX. Велес. 58.

Прѣграбáстя, ишъ, — тилъ, *гл. свър* отъ **прѣграбáстямъ.** Да прѣграбча. — **тенъ,** *прич. стр.*

Прѣграбáстямъ (да прѣграбáстя), *гл. д* Прѣграбямъ, прѣграбчвамъ, заграбямъ, заграбчвамъ. МСб. X. 212.

Прѣграбáстяне, *с. ср.* отъ **прѣграбáстямъ.**

Прѣградъ (с. Църско—Битолско), *с. м.* Прѣграда. *Тоі изваи една кутиіа мала со* **преграт** *на среде.* МСб. XIX. Матер. б. 14.

Прѣгрѣтка, *с ж.* Прѣгрътане, прѣгръщане.

> Шита нагрждка, Ано ле!
> —Слатка *прѣгржтка,* Йоване ле!
> ПСп 39. 468.

Прѣдармоня́, ишъ, — нилъ, *гл. свър.* отъ **прѣдармоня́вамъ.** Да прѣдърмя. — **ненъ.** *прич. стр.*

Прѣдармоня́вамъ (да прѣдармоня́), *гл. д.* Прѣсѣкамъ съ дармонъ; прѣдърмявамъ.

Прѣдармоня́ване, *с. ср.* отъ **прѣдармоня́вамъ.**

Прѣди́рѣзъ, *с. м.* Бѣлѣгъ на ухото на добитъкъ; прѣдорѣзка. *Ухото е* **прѣдирѣво,** когато е отрѣзано малко отпрѣдъ. МСб. XIII. 267; ПСп. 31. 317.

Прѣдой, *с м.* Константиновъ день 21 май, кога прѣдояватъ овцитѣ; прѣмлъзъ, прѣмузъ. Български Прегледъ II год. VIII. кн. 79 стр. *Отбиванието на ягнетата отъ овцитѣ при пролѣтното дѣление на стадото се нарича* **прѣдой** Иреч. Княж. Бълг. II. 335

Прѣдорѣзка (с. Галичникъ—Дебърско), *с. ж.* Прѣдирѣзъ. ПСп. 61. 337.

Прѣдрѣгвамъ и прѣдрѣгнувамъ (да прѣдрѣгна), *гл. ср.* Прѣгракамъ, прѣдрезвамъ прѣсипвамъ. *Грло* **предрьгнало.** МСб. XXI. Трънско. 32.

Прѣдрѣгване и прѣдрѣгнуване, *с. ср.* отъ **прѣдрѣгвамъ.**

Прѣдрѣгна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **прѣдрѣгвамъ.** Да прѣгракна, да прѣдрезна, да прѣсипна.

Прѣдърмя́, ишъ,—ми́лъ, *гл. свър.* отъ **прѣдърмя́вамъ.** Да прѣдармоня.—**менъ,** *прич. стр*

Прѣдърмя́вамъ (да прѣдърмя́), *гл. д.* Прѣдармонявамъ. *Да* **предърми** *кукуруза.*

Прѣдърмя́ване, *с. ср.* отъ **прѣдърмя́вамъ.**

Прѣжу́ря, ишъ,—рилъ, *гл. свър* отъ **прѣжу́рямъ.** Да опърля.—**ренъ,** *прич. стр.* Опърленъ.

Прѣжу́рямъ (да прѣжу́ря), *гл. д.* За слънцето: опърлямъ, прѣгарямъ, прижурямъ, ужурямъ, ужарямъ. *Слѣнцето* **прежу́ріа.**

Прѣжу́ряне, *с ср.* отъ **прѣжу́рямъ.** Опърляне

Прѣзкосми (Котелъ), *нар.* Когато жена се забради така, каквото косата надъ челото й остане незабрадена; половина забраждане. *Тиіа хóди сє* **прьáскусми** *зжбржде́нж.* МСб. XV. 188.

Прѣзрѣла *болесть,* която спохожда човѣка

периодически; вкоренена, хронична болесть, като треска, главоболие, уроки, колецъ. вѣтъръ. МСб. XX Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 33, Ловечъ.

Прѣйчамъ (Велесъ) *гл. д. свър.* Да прѣсѣка. *Ќе му гьи* **преiчам** *нóзите! óти нé оди?* МСб. XX. Велес. 58.

Прѣкада, *с. ж.* Миризма отъ загорѣло прѣсно млѣко; пърговина. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 77.

Прѣкарба, *с. ж.* Пъкане, каране, натякване, укоръ. *Бáбата от* **прéкарби** *нé умрела, кога и дóшал дéнот.* МСб XX. Велес. 58.

Прѣкладá, **ешъ, — клáдохъ, — клáлъ,** *гл свър.* отъ **прѣкла́ждамъ.**

Прѣкла́ждамъ (да прѣкладá), *гл. д.* Турямъ, наряждамъ, трупамъ на купъ. *На мáлката нúвица крѣ́сци са* **прекла́ждат.** IIСп. 8. 107.

Прѣкла́ждане, *с. ср.* отъ **прѣкла́ждамъ.**

Прéкна (Търново), *с. ж* Луна, лунка, печа по лицето. ПСп. 63. 770; IIСп. 65. 158.

Прѣко-клúне. Раст. *Plantago carinata Schr.* МСб. XXI. Явашовъ. 33. с. Бистрица — Софийско.

Прѣкрáта, *с. ж.* Прѣчка, спънка; **препя́тствіе.** IIСп. 62. 419

Прѣкрúвка, *с. ж.* Бѣлъ нетепанъ платъ като поясъ, съ който младоженецъ се намѣта прѣзъ глава въ деня на свадбата. МСб. XXI. Родоп. Свадба. 11.

Прѣкýпецъ, пци, *с. м.* Прѣкупникъ. ПСп. 65. 248; Трудъ. I. 1316.

Прѣкýпниче, *ум. ср.* отъ **прѣкýпникъ.** *Млáду* **прекýпниче.** МСб. XVI - XVII. 54.

Прѣлáжвамъ (да прѣлáжа), *гл д.* Прѣлъгвамъ.

Прéло (с. Плѣвня—Драмско), *с. ср.* 1) Гръдното бѣло месо у пернатитѣ животни. *Който яде кокоше* **прело,** *научва се добрѣ да преде.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ. В. и **пряло.** 2) Дългъ и дебелъ пискюлъ. МСб. XV. Книж. отд. 56.

Прѣлѣчá (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. свър.* отъ **прѣлѣчáвамъ се.** Да се прѣдреша, да се прѣлѣча.

Прѣлѣчáвамъ се (да се прѣлѣчá), *гл. възвр.* Прѣдрешавамъ се, прѣоблачамъ се въ чужди дрехи.

> *Прелечú се,* синко, предрешú се,
> *Прелечú се* у прóсіашка руба.
> ПСп. 21. 551.

Прѣлѣчáване, *с. ср.* отъ **прѣлѣчáвамъ се.**

Прѣлогии, *с. ж. мн.* Кжситѣ корупки на станъ, дѣто стои задньото кросно; в. **корунка.** МСб. XII. 299; XVIII. 107.

Прѣмамка (с. Църско—Битолско), *с. ж.* Измама, хитрина *Да му іа донесет къержа му со некоіа* **премамка** *іали со сила.* МСб. XIX. Матер. б. 43.

Прѣмáслямъ (да прѣмáсля), *гл. д.* Турямъ въ нѣщо повече масло. *Погача сжм му пресолила, баница сжм му* **премаслила.** МСб. XVI—XVII 88

***Прéматарь** (Мияци—Дебърско), *с. м.* Праматарь. Изв. Слав Семин. II. 300.

Прѣмѣнéне, *с ср.* Обичай да настригватъ дѣца, кога станатъ на три години; стрижба настригване, наплитане. МСб. V. 218, Ахж-Челебийско, Рупческо.

Прѣмлъкнемъ, *гл. свър мн.* Да млъкнемъ всинца.

Прѣмляскамъ, *гл. д. свър.* Да прѣстана да млясками.

Прѣмракъ, *с. м.* Болесть нѣкаква по дѣцата. IIСп. 25. 204.

Прѣнадѣямъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да прѣстана да се надѣямъ; да съ прѣнадамъ. *Наде са и* **пренаде са,** *че си рожбица нсмала* Бълг. Книжици. I год. 354 стр. II ч.

Прѣпéричка, *с. ж.* Пара перперица.

Прѣпéшкамъ (да се), *гл. възвр? На Іана й вжрло дожалéло, та си оідé у нóва градúна.* **препешкá се** *като іаребúца.* МСб. XV. Науч. отд. 600- 80. Джумая.

Прѣпúша (Горня Джумая), **ишъ, — шилъ,** *гл. д. свър.* Да запиша, да прѣпища, да прѣприща, да задръста, да затикна, да запища.

> Та ми рúпна та у Дýнаф.
> С кóса Дýнаф *препишúла*
> МСб. VII. Науч отд. 473.

Прѣпкамъ (да прѣпна), *гл. д.* Прѣпинамъ. Изв. Слав. Семин. II, 300, Мияци—Дебърско.

Прѣплáмна, ешъ,— налъ, *гл. ср. свър.* Да прѣгоря, да изгоря. *Отъ суша сеидбитѣ ще* **прѣпламнатъ.** ПСп. 15. 445.

Прѣподкúтенъ, на, но, *пр.* Много салтанатлия накитенъ. *Трúста* **препоткьйтени** *потвéскьи.* IIСп. 45 471.

Прѣпоскамъ (Охридъ), *гл. д.* На чистия понедѣлникъ чистя, мия всичко въ кжщи да стане по тно. МСб. XVI—XVII. 28, **препóсваіне.**

Прѣпрóся, ишъ, — силъ, *гл. д. свър.* Да прося извънъ мѣрата.

Оци ждѫ ти просѫ и *припросѫ*,
Дѫ ми дѫдешъ крѫвайнѫ-тѫ сабіѫ.
Чолак. Сб. 304 стр.

***Пре́псува (да препса),** *гл. безл.* Случва се, става. Изв. Слав. Семин. II. 300, Миjaци—Дебърско.

Прѣраста́, е́шъ, — ра́стохъ, — ра́сълъ, *гл. ср. свър.* Да порасте повече отколкото трѣбва. *Посеjал го* (повѣсмото) *деда на лесище, израсло е и* **прера́сло.** Любен. Баба Ега. 32.

Прѣсенченъ хлѣбъ. Прѣснегъ, прѣснякъ. ПСп. 44. 251.

Прѣсѣци, *с. м. мн.* Впреги по тѣлото на дѣте. МСб. X. Науч. отд. 339.

Прѣсѣчена трѣва́. Раст. богородично биле. МСб. XXI. Явашовъ. 27.

Прѣсилъ, *с. м.* Прѣсилване. *Това́ ти е от* **пре́сил,** дѣто си се прѣсилилъ.

Прѣсинча́нъ, на, но, *пр.* в. **прѣснича́нъ.** МСб. XV. 188.

Прѣси́рвамъ (да прѣси́ря), *гл. д.* Изтръсвамъ, изсипвамъ чирвата на човѣкъ (?) *Де́те преко ра́мо да не го ди́гаш, оти кье го* **пре́сириш.** МСб. XVI — XVII. 233; XX. Велес. 58.

Прѣси́рване, *с. ср.* отъ **прѣси́рвамъ.**

Прѣси́ря, ишъ,—рилъ, *гл. свър.* отъ **прѣси́рвамъ.**

Прѣсипъ, *с. м.* Прѣливане умрѣлъ. Любен. Баба Ега. 50.

Прѣскаку́лка, *с. ж.* Набрани мѣста на тъкань, защото совалката при соването зела по нѣколко нишки отъ зѣва; скоба. МСб. X. 221; XVIII. 107.

Прѣска́чаници (Ловечъ), *с. ж. мн.* Голѣми камъне, прѣпрѣчени на пѫтя, за да се прѣскача по тѣхъ, кога е кално. МСб. XXI. Народна медицина. 27.

Прѣску́тница, *с. м.* Особена шарена прѣстилка, съ която булка въ Родопитѣ се прѣпасва въ врѣме на сватбата. МСб. XXI. Родопска свадба. 11.

Прѣсла́нъ, на, но, *прич. стр.* Посланъ, покритъ. *Остави го на* **прѣсланото** *скемле.* ПСп. 28. 494.

Прѣсле́квамъ, (да прѣсле́кна), *гл. ср.* Прѣставамъ, прѣсеквамъ, прѣсъхвамъ, прѣкѫсвамъ. МСб. XVIII. 170; XIX. Науч. отд. Гѫбьовъ. 5.

Прѣсле́кване, *с. ср.* отъ **прѣсле́квамъ.**

Прѣсле́кна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **прѣсле́квамъ.** Да прѣстана, да прѣсекна, да прѣсъхна.

Прѣслопъ (пря́слопъ), *с. м.* Прѣсѣкъ, прѣслабъ, прѣсломъ на планина, на бърдо. Иреч. Княж. Бълг. I. 2 и II. 317. В. **прѣслъпъ.**

Прѣслъпъ и прѣсълпъ (Врачанско), *с. м.* Сѣдловина, широко снизено мѣсто между двѣ бърда. ПСп. 57. 66. Ср. **прѣслопъ.**

Прѣснина́, *с. ж.* Най-чисто желѣзо въ самоковъ. МСб. XVIII. 190.

Прѣснича́нъ, на, но (Котелъ), *пр.* Прѣсничанъ, прѣсенъ, безъ квасъ. **Присинча́нѫ** *питѫ*, прѣсникъ, турта. *Дѫ ти і сиги́ иднѫ́* **присинча́нѫ** *питѫ ф угѣньѫт и прѫсно́ си́рѫньи, ни іа́двѫш дру́гу іа!* МСб. XV. 188.

Прѣсногла́вка, *с. ж.* Назъвание за жаба. *Іодговаръа жа́ба* **пресногла́вка.** МСб. XVI —XVII. 145.

Прѣсня́къ, *с. м.* Прѣснегъ. ПСп. 44. 251.

Прѣста́самъ, *гл. свър.* отъ **прѣста́свамъ.** Да прѣфтасамъ, да прокисна.

Прѣста́свамъ (да прѣста́самъ), *гл. ср.* Прѣфтасвамъ, прокисвамъ. **Прѣстасалъ** *хлѣбъ.* МСб. XVIII. 45.

Прѣстасване, *с. ср.* отъ **прѣста́свамъ.** Прѣфтасване.

Прѣсукъ, *с. м.* Уредъ, съ който жени прѣсуквамъ прѣжда маханина. МСб. XVIII. 101.

Прѣсълба́ча (да се), **ишъ, — чилъ се,** *гл. свър.* отъ **прѣсълба́чвамъ се.** Да се изтрамбуша, да се вкиля. **— ченъ,** *прич. стр.* Изтрамбушенъ, изкиленъ. **Прѣсълбаченъ** *пластъ.* МСб. XVIII. 155.

Прѣсълба́чвамъ се (да се прѣсълба́ча), *гл. възвр.* Изкривявамъ се, изтрамбушвамъ се на една страна; изкилвамъ се.

Прѣсълба́чване, *с. ср.* отъ **прѣсълба́чвамъ се.**

Прѣсълпъ, в. **прѣслъпъ.**

Прѣтърханя́, и́шъ,—ни́лъ, *гл. д. свър.* Да прѣкарамъ, да извърша нѣщо какъ да е. *Изучихме светчето;* **прѣтърхани́хме** *и стигнахме на книгата на дъното.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 334.

Прѣуда́вамъ се (да се прѣуда́мъ), *гл. възвр.* Вдавамъ се другиму, прѣдавамъ се, отдавамъ се.

Чу́еш ме́не, Гъу́рице воіводо,
Узне ли ти кьитка пове́ньуе,
Іа чу да се мла́да *преуда́вам.*
МСб. XXI. Трънско. 34.

Прѣуда́ване, *с. ср.* отъ **прѣуда́вамъ се.**

Прѣуда́мъ (да се), **ешъ, — уда́лъ се,** *гл. свър.* отъ **прѣуда́вамъ се.** Да се вдамъ, да се прѣдамъ.

Прѣу́зма и прѣу́зна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* Да прѣвзема, да зема. Трънско.

Столак бие до три годин дѣна,
Пай не може камик да откьйне,
А камо ли Сталак да *преузне*.
ПСп. 12. 105.

Прѣхакямъ (Прилѣпъ). *гл. д.* Прѣобръщамъ. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 9.

Прехимъ ?
Прехим *го прегърна и жално заплака.* Изъ ръкопис. сборникъ Сл. 122.

Прѣцу́френъ, на, но, *пр.* Прѣкаленъ? *Испонѣстренъ съ* **прѣцуфрени** *славянизми и еллинизми языкъ.* В. „Македония" бр. 2. отъ 12 януария 1871 г. 2 стр. 3. стл.

Прѣцъба́ря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **прѣцъба́рямъ.** Да заловя, да заграбча — **ренъ,** *прич. стр.*

Прѣцъба́рямъ (да прѣцъба́ря), *гл. д.* Залавямъ, заграбчвамъ, сграбчвамъ нѣщо съ цѣлата си ржка. Карлово.

Прѣцъба́ряне, *с. ср.* отъ **прѣцъбарямъ.**

Прѣча́мамъ, *гл. ср.* Да прѣстана да болѣя; да прѣболѣя, да оздравя. *Си́чкитѣ лежа́ха и* **прѣча́маха.** Яковъ, Сб. 88.

Прѣчести́нъ поясъ. Небесна джга, зона. ПСп. 18. 400.

Прѣчи́нвамъ (да прѣчи́ня), *гл. д.* Прѣсѣвамъ жито, храна прѣзъ честина. МСб. XVIII. 40 — **мъ се,** *гл. възвр.* Прѣчинямъ се, прѣчинквамъ се.

Іедно́ дж́рво останáло,
И оно́ се *пречи́нува*:
Ту іе момá, ту іе сж́нце,
Ту іе ясна ме́сечина.
Илиевъ, Сб. I. 305.

Прѣчи́нване, *с. ср.* отъ **прѣчи́нвамъ** и **прѣчи́нвамъ се.**

Прѣчи́ня, ишъ,— нилъ, *гл. свър.* отъ **прѣчи́нвамъ.** Да прѣсѣя — **ненъ,** *прич. стр* Прѣсѣянъ.

Прѣчиста (Дебърско. Рѣсенско), *с. ж* Света Богородица, Всѐчестна, Прѣсвета. ПСп. 41. 869.

Бла́зе те́бе, белá Недо,
Со твòето́ сви́лно ру́во!
Да́ ли ти го та́тко ку́пил? . . .
– Ни́то ми го та́тко ку́пилъ . . .
Ток сум би́ло с чесна́ кума,
Шчо ми крѣсти Христа́ Бога:
Пречи́ста ме дару́вало.
Илиевъ, Сб. I. 117.

Прешевци, *с. м. мн.* Прежь, прежокъ. Свищовско.

Яс сжм дюле рудуви́тж,
Рудуви́тж, плудуви́тж:
Ут кло́нченци пу ко́мченци,
Ут се дюле пу *прешевци*.
Илиевъ, Сб. I. 142.

Прешп, *с. ж. мн.* Несполучливо измислено слово отъ П. Р Славейковъ за мъзгалъ. *Направилъ боиници или кули съ* **прешп** *(мазгали) за да може да* брани града отъ нападения. ПСп. 15. 355.

Прѣшленица, *с ж.* Раст. гологлавецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 3; ПСп. 9. 133

Прибаре (Щипъ), *нар.* Почти. *Истанчен* **прибаре** *полуіната.* МСб. XV. 161.

Приблизинé, *вм.* **Прѣображенé.** с. Коноичне—Чирпанско; ПСп. 18. 409

Прибо́дка (Софийско), *с. ж.* Дърво, което забиватъ надъ коренъ. МСб. XVI—XVII. 329.

При́бой (Тетевенъ), *с. м* Виръ, що се синѣе.

При́боръ (Дебърско), *с. м.* Жегълъ (?).

Прива́бя, ишъ, — билъ, *гл. свър.* отъ **прива́бямъ.** Да примамя. **— бенъ,** *прич. стр.* Примамвенъ.

Прива́бямъ (да прива́бя), *гл. д.* Примамвамъ.

Прива́бяне, *с. ср.* отъ **прива́бямъ.** Примамване.

Приведени́къ (с Коноичне — Чирпанско), *с. м.* Зеть на приводъ; приводькъ МСб. X. 211.

Приви́вки (Котелъ), *с. ж. мн.* Черни козиневи върви, които овчаре навиватъ възъ навущата си. МСб. XV. 188.

При́витенъ, тна, тно (Копривщица), *пр.* Що може да привие. **Привитно** *міáсто,* дѣто може нѣкой да се привие, да се привърти да сѣди, да се засѣди.

Привършо́къ, *с. м.* Привръшване, довръшване.

Придарé (Горно-Джумайско), *с. м. мн.* Двама трима момкови, които отиватъ у момини, та готвятъ за сватоветѣ. ПСп. 48. 989.

Прижу́ря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **прижу́рямъ.**

Прижурямъ (да прижу́ря), *гл. д.* 1) Припичамъ. 2) Прѣжурямъ, опърлямъ. *Слѣнцето* **прижу́ріа.**

Прижу́ряне, *с. ср.* отъ **прижу́рямъ.**

***Призо́ла,** *с. ж.* Тънъкъ рѣзънъ месо отъ рибицата ведно съ ребро за печене, за пържене. Иреч. Княж. Бълг. II. 52.

При́кйосамъ (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да изгубя. *Ти́кьи си и* **при́кьосалъ** *трите и́ льади грошеи и си ошол дома ома́цу рен.* МСб. IX. 183.

Прико́лвамъ (да прико́ля), *гл д.* Заколвамъ добиче прѣди да умре, за да не ста-

не мързина. МСб XIX. Матер Срѣднородоп. овчар. 37.

Приколя, ишъ, — клахъ, *гл. д. свър.* Да прѣколя, да надвия, да уморя. **Прикла** *ма ваджишката дрѣмка* Трудъ. I. 581.

Прилежателенъ, лна, лно, *пр.* Прилѣженъ, ўдаренъ. ПСп. 52. 682.

Прилѣжъ, *с. м.* Прилѣгъ *Имам* **прилеж** *да ви учиним и добро и зло. Да ме поможете от що имате* **прилеж.** МСб. XIII. Науч. отд. 150.

Прилѣпче, *с. ср.* 1) *ум.* отъ **прилѣпъ.** 2) Раст. *Lychnis Visicaria*, горицвѣтъ, лѣпка, обичливъ буренъ, обичничи. МСб. XXI. Явашовъ. 13.

Приличка, *ум. ж.* отъ **прилика.**

> Не ми е мама умрѣла,
> Не ми е тате погинал,
> Най са й Величка година,
> Величка мойта *приличка*,
> За ено момче търновче.
>
> Янковъ, Сб. 91.

Примамиче, *с. ср.* Раст. нѣкакво. МСб XXI. Народна медицина. 61.

Примачъ, *с. м.* Кърмачъ, дюменджия на чунъ въ Охридско езеро. Библиотека XVIII —XX. 51.

Прилжжена майка. Втора майка, мащеха. с. Сребърно — Македония, в. „Дань“ бр. 1215.

Принимагамъ се (с. Конопчие—Чирпанско), *гл. възвр* Влѣка се, прѣвличамь се. **Принимагж сж** *кжту одьжн смок.* МСб. X. 212.

Принимагане, *с. ср.* отъ **принимагамъ се.** Влечене.

Приносия (Копривщица), *с. ж.* Щото човѣкъ принася въ кжщи; приносъ. *Братовата ми печала и* **приносiа.** МСб. XVI —XVII. 95.

Приносче, *с. ср.* Отроче, придавче, принова. *Да ти е честито* **приносче** *и да ти е дълговѣко!* честитяватъ въ Берковско на родилка. МСб. XXI. Народна медицина. 36.

Приодъ, *с. м.* Коверка, чергило, кочия. МСб. XVШ. 128.

Припаля, ишъ,—лилъ, *гл. свър.* отъ **припалямъ.** Да запаля.

Припалямъ (да припаля), *гл. д.* Запалямъ палвамъ.

> Се ги майкьа преливала,
> Преливала й плакала,
> И теменец прекаждала,
> И свехчица *припальала*,
>
> ПСп. 2. 163.

Припаляне, *с. ср.* отъ **припалямъ.**

Припишквамъ (да припишкамъ), *гл. д.* Болясвамъ. МСб XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 89.

Припкомъ, *нар* отъ **припкамъ.** *Как ште си* **припком** *прециринкват.* МСб. XVI — XVII. 76.

Приплатнѣя, в. **прѣплатнѣя.**

Приплодя, ишъ, — дилъ, *гл. д. свър.* Да разплодя; да сбогатя *Събираше се съ старьi и мудрьi да чюе от тѣхъ нѣчто да* **приплоди** *на душъта си* МСб. XVI — XVII Науч. отд. Любл. ржк 310.

Припълъ, *с. м.* Раст. билчина. МСб. XXI. Явашовъ. 20, Разградско.

Припѣнки, *с. ж. мн.* Гжби, растатъ на китки въ дънерътѣ на дръвета; пънчулешки, кладнипи (?) МСб. XVШ. 74. *Проводи ме мама за* **припънки** *гжби.* Слав. Пословици. II. 79.

Присичанъ, *с. м.* ?
Тютюнъ бохча, размѣсенъ съ **присичанъ.** Трудъ. I. 136.

Присойще, *с. ср.* Присой. *По тйа гулеми* **присойща.** ПСп. 45. 472

Присойнка, *с ж.* Змия присойница. Безсон. Пѣсни. 209.

Пристикамъ (да пристикна), *гл. д.* Подстъквамъ, стъквамъ, пристъкамъ, подтикамъ, постикамъ, потикамъ огънь да гори. **Пристикни** *главните да пламнат.*

Пристикане, *с. ср* отъ **пристикамъ.** Пристъкане.

Пристикна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **пристикамъ.** Да пристъкна - натъ, *прич. стр* Пристъкнатъ.

Пристойникъ, *с. м.* Който пристоява на нѣшо, на свадба. ПСп. 54. 829.

Пристойница, *с. ж.* Която пристоява на нѣщо, особено на свадба.

Пристоя, йшъ,—стоялъ, *гл свър* отъ **пристоявамъ.** Да настоя, да прѣдстоя.

Пристоявамъ (да пристоя), *гл. ср.* Настоявамъ, прѣдстоявамъ.

Пристояване, *с. ср.* отъ **пристоявамъ.** Настояване.

Пристуди,—дѣло, *гл. свър.* отъ **пристудѣва.** Да достудѣе.

Пристудѣва (да пристуди), *гл. безл.* Става студено. **Пристуди** *ми*, стана ми студено, сѣтихъ студъ, достудѣ ми.

Присѣлни (да се),—нило се, *гл. свър.* отъ **присѣлнува се.** Да се мѣрне, да се прѣстори.

Присѣлнува се (да се присѣлни), *гл. възвр.* Мѣрка се, присторва се, показва се, чини се. *Видел нешто у кукьата или*

нáдвор от грáдот дá му се присжлнуе *нешто*. МСб. XVI—XVII 229, Велесъ.

Притвърдъкъ, *с. м.* Уговоръ между годеници, между сватове, кой день да стане свадбата: отбивъ, отсѣкъ. МСб. XXI Родоп. свадба. 4.

Прѝтискъ, *с. м.* Нáтискъ, мжка. *На онзи свѣтъ голѣмъ* притискъ *ще има за грѣшницитѣ* МСб. XIII. Науч. отд. 358.

Прѝтисъкъ, съци, *с. м.* 1) Притиски. 2) Пржте възъ покровина отъ слама; притки, притъци. МСб. XVIII. 17 и 20.

Притка́рь, *с. м.* Бѣлъ бобъ, фасулъ, който расте на високо и се вие на притки. МСб IX. 227.

Прѝтки, *с. ж. мн.* 1) Притисъци, прѝтъци МСб. XVIII. 17 и 20. — 2) Отвѣсни пржте, прокарани прѣзъ вратнилата на вратница, около които обикновено прѣплитатъ други пржте, та стане плетъ. МСб. XVIII. 8.

Притопоря (да се), **ишъ, — рилъ се** (Църско — Битолско), *гл. възвр. свър.* Да се натопоря, да се опера. *Копаі, бре, ели глеаш ножов! И му се* притопори *со него*. МСб. XIX. Матер. б. 27.

Притрусамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се притуря, да се присъединя. *Тамо беше се* притрусал *и гьоло, та коі што ќе кажеше, тоі ќе му го расипеше*. МСб. XVI—XVII. 278, Прилѣпъ.

Прѝтъкъ, тъци, *с. м.* Прѝтисъкъ въ 2-то знам.

Прифърцуленъ, на, но, *пр.?* Прифърцулено *гръцко племе*. „Цариградски Вѣстникъ" бр. 134.

Прѝхлѣбенъ, бна, бно (Прилѣпъ), *пр.* Плодовитъ. *Прилеп сака да се речи* прилебно *место, каі што се рагьало леп*. МСб. XV. 115.

Прихода́нъ (Бесараб. българе), *с. м.* Назъвание на куче, на животно, дошло отъ нѣйдѣ си и се засѣдѣло, завъртѣло около кжщата, около колибата нѣкому. *Хуш,* прихода́не! Съобщилъ Мих. Грековъ.

Причéлникъ, *с. м* Желѣзо, приковано отстрани на осьта срѣщу главинитѣ да не се изтърква тя отъ тѣхъ; прѣчелникъ, челникъ.

Причéстие (Велесъ), *с. ср.* Пришедствие. *Кога ќе бúде фтóро* причéстие, *ќе бúде сúот инсан сóбран среде земьа*. МСб. XX. Велес. 59.

Прѝща и прѝчта, *с. ж.* Пословица. МСб. IX. Науч. отд. 154.

Прищило́, *с. ср.* Шиpитъ на крачулъ на гащи; вървца. МСб. VII. Науч. отд. 458, Търново.

Пробѝта бѝлка. Раст. Пробитиче.

Пробѝтиче, *с. ср.* Раст. *Hypochoeris maculata*, пробита билка. МСб. XXI. Явашовъ. 58. с. Бистрица — Софийско.

Про́боль (Котелъ), *с. ж.* 1) Процѣнка въ 2-то знам. *Тú си зжбрáвил дж устáвиш* про́буль *нж путýрити*. 2) Цѣнотина на женско. *Мене ми сж убáгни áгни, уш женску, пжк бис* про́буль. МСб. XV. 188

Провалѝя, *с. ж.* Дълбока яма; провала, пропасть, бездна. Иреч. Княж. Бълг. II. 497.

Провечéрямъ, *гл. ср. свър.* Да свърша да вечерямъ.

> Вечéр, мóре, не *провечерáла*
> Говóр, мóре, не проговорúла,
> Смéі се, мóре, не просмеіáла се!
> МСб. XXI. Тrънско. 51.

Провища́, ѝшъ, — щѣлъ, *гл. ср. свър.* Да провискамъ, да провисна, да изцвиля. *На дете е коняк* провищáло. ПСц. 12. 112. *Конь* прóвишта *двóри продзъвнеше*. МСб. XXI. Трънско. 53.

***Прóгимка**, *с. ж. Гр.* Прогима, проевма. с. Дольньо-Райково, Ахъръ-Челебийско. ПСп. 51. 362.

> Іунáчеа лýду и млáду,
> Заштóм еа тéбеа *прóгимка*.
> Слеат *прóгимкана* пладьнúнка,
> Слеат пладьнúнкана вéчеарка?
> Чьóрни ми óчи *прóгимка*.
> Беáлу ми лúцеа пладьнúнка,
> Тьóнка ми снашька вéчеарка.
> МСб. VII. 40. 18.

***Продáскалъ**, *с. м. Гр.* Подучитель; продоскалъ, протоксалъ.

Продзѣвна, ешъ,—вналъ, *гл. ср. свър.* Да изехтя, да проехтя. *Конь прóвишта, двóри* продзъвнéше. МСб. XXI. Трънско. 53.

***Продóксалъ**, *с. м. Гр.* Продаскалъ. Илиевъ, Сб I. 346.

Проехтя́, ѝшъ,—тѣлъ, *гл ср. свър.* Да ехна цѣлъ, да продзъвна, да кънна. *Конйо ти процвили, та дворе* проихтят. Блъг. Книжици. I. 160.

Прозиранъ, *с. м.* Болесть *Anaemia, Chlorosis*, отъ която човѣкъ вехне и линѣе на-краки. МСб. XXI. Народна медицина. 6.

Прозóра (Чипоровци), *ж ? Гора* прозóра, изъ която се вижда и чува.

> Іа запéі, Радо бáіова.
> —Не смéем. бáе Іовáне,
> Тàіа іе гóра *прозóра*,
> Іенó іе пжлна с аідýци,
> С аідýци млади айнье,
> Та че ми глас познáіу.
> МСб. XVI—XVII. 128.

Прозо́рпче. — 2) Раст. *Pulicaria vulgaris*. МСб XXI. Явашовъ 53. — *Бѣло* **прозо́рпче,** раст.*Sedum album*, в. **бабини цицки.** МСб. XXI. Явашовъ. 46.

Прозо́рниче, *с. ср.* Раст. зъмска трѣва въ 1-то знам. МСб. XIV. науч. отд. 26; XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 33; XXI. Явашовъ. 44: тамже, народна медицина. 7 и 34.

Прока́сна, ешъ,—налъ, *гл свър.* отъ **прокаснувамъ.** Да хапна.

Прока́снувамъ (да прока́сна), *гл д.* Хапнувамъ. *Не му се ни су́муе, ни́ за вода да се на́пие, ни́ за леп да* **про́касне.** МСб. XII 163, Велесъ.

Про́кишъ, *с м.* 1) Проки́ша. 2) Нѣщо прокиснало. МСб. XIII. 270; XVIII. 88; Копривщица.

Про́клетски, ска, ско, *пр.* Проклетъ. *Мѫжъ* **про́клетски** *нали има ужъ и леля ти Гена.* ПСп. 35. Леля Гена. 4. **Про́клетскиіат** *син!*

Проку́дливъ, ва, во, *пр.* Който прокужда, пропѫжда. съ когото не може да се живѣе. *Жена́ неразбра́на и* **проку́длива.** МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. рѫк. 310.

Про́ку́лкя, *с. ж.* Глава кисело зеле. МСб. XVIII. 79 и 161.

Про́лакъ, *с. м* (Самоковъ?).

Про́лѣзъ, *с. м.* Раст. *Mercurialis annua*, татарски босилякъ. МСб. XXI. Явашовъ. 34.

Про́лѣти, *нар.* Прѣзъ пролѣтьта, пролѣтно врѣме, пролѣть. МСб. XII. 274; XVIII. 136.

Пролѣто, *с. ср.* Лѣто. *Дошло е ліато* **проліато.** ПСп. 21. 490.

Лижа́л и Андрей, булял и
Тъкминку девит гудини,
Дисету ляту *пруляту*.
ПСпБр. VII. 109.

Про́лѣцки, цка, цко, *пр.* Пролѣтенъ ПСп. 56. 326.

Про́лийо, *с. м* Прѣкорно назъвание на просото въ извѣстна приказница. МСб. XVIII 41.

Проли́тна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да измина, да прѣлѣтя.

Ту́ри но́гѫ нѫ зеньги́іе,
Дудé ту́ри и дру́гѫтѫ,
Конь ли́тнѫ и *пругли́тнѫ*
И *прулитнѫ* тѫ прими́нѫ
Седемдесé велеа́тѫ.
Илиевъ, Сб. I. 17.

Про́мка (Габрово), *с. ж.* Прѣлѣзъ на плетъ.

Прому́звамъ (да прому́зя), *гл. д.* 1) Начинамъ да музя, да доя. 2) Издоявамъ прѣзъ нѣщо. Любен. Баба Ега. 15.

Прому́зя, ишъ, — зилъ, *гл. свър.* отъ **прому́звамъ.**

Пропа́дниче, *с. ср.* Раст. *Pedicularis comosa.* МСб. XXI. Явашовъ. 22. с. Бистрица — Софийско.

Пропаска (Чипоровци), *с. ж.* Попаски, попасъкъ. *Въ това врѣме овчарьтъ докарва овцитѣ отъ* **пропаска.** МСб. XVI—XVII 48.

Пропла́вя, ишъ, — вилъ, *гл. свър.* отъ **пропла́вямъ.** Да изплавя. — **венъ,** *прич. стр.* Изплавенъ, оплавенъ.

Пропла́вямъ (да пропла́вя), *гл д.* Съ плавене омивамъ; изплавямъ. оплавямъ. **Проплавено** *жито* МСб. XVIII. 41.

Пропла́вяне, *с ср.* отъ **пропла́вямъ.** Оплавяне

Прора́ждамъ. *гл. д. свър.* Да зема да раждамъ. МСб XVIII. 156

Проредя́, и́шъ,—ди́лъ, *гл. д. свър.* Да прокарамъ редко. *Ру́си вежди* **прурнди́л.** ПСп. 44. 288.

Про́саторъ, *с м.* Просанитъ. МСб. XX. Банат. българе. 3, **пру́сатори.**

Про́сачка, *с. ж.* Просякиня. ПСп. Бр XI—XII 164.

Про́сворникъ, *с. м.* Раст. *Sida Abutilon*, типарче. МСб. XVIII. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 26.

Про́сеченъ, чна, чно, *пр.* Просяшки. просячки. *Има нѣколко* **просечни** *дни.* за просия. ПСп. 16. 62.

Просечи́на, *с. ж.* Просякиня, просачка. *Бог пома́га, божа́* **просечи́на!** ПСп. 21. 552.

Прослуча (да се), **ишъ, — чилъ се** (Прилѣпъ), *гл. възвр. свър.* Да се смъкна, да се слузя. ПСп. 48. 994

Просмѣя (да се), **ешъ,—смѣялъ се,** *гл. об. свър.* Да подкача да се смѣя.

Вечéр, море, не провечера́ла,
Говóр, море, не проговори́ла,
Смéі се, море, не *просмеіа́ла се.*
МСб. XXI. Трънско. 51.

Просрѣ́щна, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да посрѣщна. *Излези́. Яну, тѫ мѫ* **про́срешни** Илиевъ, Сб I 343.

Прострѣлъ, *с. м.* Раст. *Gentiana cruciata* горчива трѣва, синя тинтява. МСб. XXI. Явашовъ. 16.

Прострѣ́ля, ишъ, — лилъ, *гл. д. свър.* Да пробия съ стрѣла.

Просурниче (Стара-Загора), *с ср ?* *И съ* **просурниче** *да се просфуряса (просуряса) до три пѫти.* МСб. XVI—XVII. 266.

Просуря́самъ, *гл. д. свър.* Да просфоросамъ, в. примѣра при **просуриниче.**

Просфоро́самъ, *гл. свър.* отъ **просфоро́свамъ.** Да вулосамъ.

***Просфоро́свамъ** (да **просфоро́самъ**), *гл. д.* Удрямъ, отпечатвамъ просфорникъ на просфора; **вулоскамъ.** МСб. XIV. 209.

Просфоро́сване, *с. ср.* отъ **просфоро́самъ.** Вулосване.

***Просфорчи́я,** *с. м.* Въ светогорски монастиръ калугеръ, който мѣси и пече просфори за монастира. ПСп 64.536.

Просъ́дя, ишъ,—дилъ, *гл. д. свър.* Да отсъдя, да прѣсъдя.

Іа съ́дити, кѫк са съ́ди.
Іа ста́нити, іа да се́днѫ,
Да про́сѫдьа добра́ сѫдба.
МСб. XIII. 248.

Протеста́нча се, ишъ, — чи́лъ се, *гл. об.* Ставамъ протестантинъ, показвамъ се за протестантинъ. Трудъ. II. 436.

Протеста́нчене, *с. ср.* отъ **протеста́нча се.**

Проти́виче, *с. ср.* Раст. *Lysimachia Nummularia,* разгонъ. МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Про́тки, *с. ж. мн.* Дупки на рѣшето. МСб XVIII. 40.

Протогасе́, *с. ср.* Въ с. Плѣвня—Драмско така наричатъ 1-и августа въ който день чеплятата (щъркелитѣ) си отиватъ на зимовище.

Протока, *с. ж.* 1) Раст. *Datura stramonium,* бивола, биволъ, биволче, бишка дивъ орѣхъ, крава, магарешки костенъ, малакъ, плюскачъ, свинокъ, татула, татулъ. МСб. XXI Явашовъ. 19. — 2) Раст. *Ricinus communis,* кърлежъ. Тамже. 60.

***Прото́ксалъ,** *с. м. Гр.* Продаскалъ. Илиевъ, Сб. I. 346.

Протулбя́, и́шъ, — би́лъ, *гл. д. свър.* Да промуша. *Люлки е покинало и дете* **протулбило.** Любен. Баба Ега. 58.

Протърбушенъ, на, но, *прич. стр.* Изтрамбушенъ. *Коа и наіде* **протжрбушени** *и двете едно до друго, се расплока сиромав и с удри по чело.* МСб. XIX. Матер. б. 28

Про́тъцъ, *с. м.* Пржтъ, който ведно съ цѣпъца държи отворени зѣвоветѣ на основата въ килимарски станъ. Цѣпъцътъ държи зѣва, дѣто се работи, а *протъцътъ* другия. МСб. XVIII. 196.

Про́фиренъ, рна, рно, *пр.* Прокиселъ, възкиселъ. **Про́фирна** *чорба́,* възкиселка. МСб. XVIII. 69.

Про́фирци, *с. м. мн.* в. **про́вирци.** МСб. XIII 271.

Прохла́дна (да се). **ешъ, — налъ се,** *гл. възвр.* Да се прохладя. *Тамъ да си седна и да се* **прохладна.** МСб. XVIII. 146.

Прохо́дникъ, *с. м.* Прощапалникъ, прощапакъ, постапалка. МСб. XXI. Народна медицина. 16

Прочервя́ (да се), **и́шъ, — ви́лъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се изчервя, да се зачервя, да почервенѣя. *Жена́та* **са пручерьвила** *и са уплáшила* МСб. XVI—XVII. 336.

Про́чка (Велесъ). *с. ж.* 1) Прощка. 2) Сирни заговѣзни, когато всички се прощаватъ за велики пости; прошчани поклади. *На* **прочка** *небото и земьата се проштевале, а не чо́век да не се про́сти (со чо́века).* МСб. XVI—XVII. 228.

Прошамъ, *гл. д.* Искамъ, прося. *Галун юнаку не слуша, но му очите* **прошаше** Изъ ржкописенъ Сборникъ. Сл. 39.

Про́шетокъ (с Църско — Битолско), *с. м.* Прошѣтане. *Таіа не излегуаше на* **прошеток** *никаде.* МСб. XIX. Матер. б. 67.

Прошля́тина, *с. об.* Просякъ. ПСп. 51. 374.

Про́шчани по́клади (Охридъ). сирни заговѣзни, прочка. *Най-послѣ дохождатъ* **„прошчани по́клади".** *Тогава всички се прощаватъ.* МСб. XVI—XVII. 27.

Прошѣтане, *с. ср.* Разходка, прошетокъ, гезенмекъ.

Кральо ште иде на лова,
А кралицата на баньа.
На баньа, на *прошѣтане.*
ПСп. 64. 690.

Прощапа́къ, *с. м.* Прощапалникъ, проходникъ, постапалка. МСб. XXI. Народна медицина. 16.

Проя́рча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **проя́рчамъ.**

Проя́рчамъ (да **проя́рча**), *гл. д.* Съ ярчене прокарвамъ прѣзъ нѣйдѣ.

Дваш *пруерчи* врана коньа
Из іубава Гергьоф-града.
МСб. XXI. Болградско. 2.

Пру́дище (Дупница), *с. ср.* Пусто, запустѣло мѣсто; ср. **прждище.** Съобщилъ Зафиръ Начевъ.

Пру́саторъ, *с. м.* Просаторъ· МСб. XX. Банат. българе 3

Пру́стенъ, стна, стно, *пр.* **Пру́сна** *черга,* тънка тъкана черга. Копривщица.

Пруcтя́, *с. ж.* Перустия, пиростия, пи́русъ, саджакъ. МСб. XVIII. 63.

Прꙋ́сулникъ (Търновско), *с. м.* Просфорникъ, вула, кръстащъ. МСб. XIV. 213.

Пр҄ждище (Западна България), *с. ср.* Мѣсто наспъ отъ пѣсъкъ и талогъ, нанесени отъ наводнение; ср. **прꙋ́дище.** Жив. Стар. IV. 274. *Има такива* **прꙋдища** *и край брѣгътъ на Дунава.*

Пржжина́къ, *с. м. сбб.* Много пржжини; прѫтакъ.

Прѣстникъ, *с. м.* Мѣсто у хижа ꙋ́земъ, дѣто лѣжатъ кѫщнитѣ. МСб. XVIII. 9.

Прѣстница, *с. ж.* Рудникъ, мѣсто, дѣто копаятъ пръсть, глина. Съобщилъ Мих. Грековъ.

Прѫ́тецъ, *с. м.* в. **пра́тецъ.**

Пръхнѣя, **ешъ,—нѣялъ,** *гл. ср.* 1) Изпръхвамъ. 2) За лозе: гроздоветѣ ми ставатъ рѣдки. *Пра́чкьите лози́нкои не чи́нело да се гбрат в бгон до Дꙋ́овден, оти* **пжрвнеіало** *ловьето.* Прилѣпъ, МСб. VIII. 142.

Пръчъ, *с м.* Раст. *Tragopogon,* козя брада, козакъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 333.

Пръшница, *с. ж.* Болесть нѣкаква по пилетата. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91, **пършница.**

Пръщига́рь, *с. м.* Раст. *Marrubium vulgare,* бабухъ, кучосеръ, матърка, пчелинекъ. куртъ-оту, карасанъ-оту. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 894.

Пръщило, *с. ср.* Пра́щило, прашки, преждило. ПСп. 44. 256.

Пря́ло, *с. ср.* ? Панагюрище.

> Заградила самовила,
> Заградила вито кале, . , .
> Загради го въ теменъ облакъ.
> Што бѣ побивъ побивала
> Се юнаци погодени; . . .
> Што бѣ *пряло* прелагала
> Се невести черноокн.
> Милад. Сб. 10 пѣс. 9 стр.

Пря́порецъ, *с. м.* вм. **прѣпорецъ.** отъ прапоръ, прапорецъ. ПСп. 57. 666.

Пря́слопъ, *с. м.* в. **прѣслопъ.**

Пти́че гро́зде. 1) Раст. *Vitis vinifera* въ диво състояние; диво грозде. МСб. XIV. Науч. отд. 18, Ловчанско. 2) Раст. *Lithospermum officinale,* птиче просо. МСб. XX. Дѣлъ природоучен, Ив. К. Урумовъ. 68.

Пти́че зѣрно. Раст. *Ligustrum vulgare,* птичи дрѣнъ, миризлива чернилка, черничка. ПСп. 63. 47.

Пти́чи дрѣнъ. Раст. Птиче зърно. ПСп. 63. 47; 64. 385.

Пти́чи клюнъ. Раст. алтънъ-топъ. МСб. XXI. Явашовъ. 11.

Пти́шки, шка, шко, *пр.* Фтишки, птичи. *Фтиченце* **фтишкьи** *пі́ееше.* Шапк. Сб. IV. 330, Карнобатъ.

Пу, вм. бо, вм. богъ. *Дал* **пу** *добро!* далъ бо добро, далъ Богъ добро! Илиевъ, Сб. I. 76 и 77.

Пу́вкамъ (Котелъ), *гл. д.* Пуша тютюнъ. *Беки и ти́* **пу́фкжш** *цига́ри!* МСб. XV. 189.

Пу́вкане, *с. ср.* отъ **пу́вкамъ.** Пушене.

Пу́вна, ешъ,—налъ, *гл. ср. свр.* Да хвукна, да бъздна, да пръдна. *Пра́с кога зако́пуіал човек, да не пжрднуіел или* **пувнуел** *човек, оти се ска́пуіал. Ра́сол кога се накла́дуе, да не пжрднуіел или* **пу́внуел** *човек, оти се ска́пуіал.* МСб. XVI—XVII. 237.

Пу́жавъ, *с. м.* Животина бахаль. — *Голъ* **пу́жавъ** и *голъ* **пужокъ,** животина водна пържайка, голъ пижокъ, голъ руйколъ, дивъ лигавецъ, дивъ полжавъ (пължокъ), змски бухеръ, цигански плужковъ. ПСп. 39. 395 и 396.

Пужа́нки, *с. ж. мн.* Черупки отъ пужаци, отъ бахали. *Бѣли* **пужанки.** *Морски* **пужанки.** МСб. XIII. 261.

Пужделникъ, *с. м.* По́-дебелъ конецъ, който държи котелницитѣ на нищелки за нищелницитѣ; мжделникъ, мжденецъ. МСб. XVIII. 103.

Пу́жевъ (с. Горне Висока, Софийско), *с. м.* Животина бахаль.

***Пу́здра,** *с. м.* Буздра, слабо месо.

Пукало (Охридъ), *с. ср.* Пушкалка. МСб XIII. 235.

Пу́каница, *с. ср.* Много ядене и пиене; плюскане, плюсканица.

Пулива́ковци, *с. м. мн.* Жителитѣ на Воденско, на Мегленско, на Ениджe—Вардарско; пуливаци. ПСп. 57. 575; Трудъ. II. 601.

Пу́мпалче, *с. ср.* Дебело, пълничко, будресто дѣте.

Пундза́ра (Котелъ), *с. ж.* Пунгия, кесия за пари. МСб. XV. 189.

Пу́неници, *с. ж. мн.* Клѣчки, сжчки, кжси дървета, съ които подклаждатъ и поддържатъ огъня въ вжглярска жижница. МСб. XVIII. 194.

Пу́пле, *с. м. мн.* Синци. Иреч. Княж. Бълг. II. 439.

Пу́плекъ (Т. Пазарджикъ), *с. м.* Кжсъ дърво съ четире чекора, съ което играятъ, като гоперкатъ съ тояги и се мжчатъ да го изправятъ на чекоритѣ; чꙋ́ла, щулецъ, щулъ.

Пу́пникъ (Котелъ), *с. м.* Плашило на асма. МСб. XV. 189.

Пупꙋ́лига (Велесъ), *с. ж.* Единъ видъ бѣ-

ло грозде; разакия, кадънъ-пармакъ. МСб. XX. Велес. 60.

Пу́рдаша, ишъ, шилъ (Мияци—Дебърско), *гл. д.* Вдигамъ прахъ, праша. Изв. Слав. Семин. II. 300.

Пу́рева (Велесъ), *с. ж.* Прахъ, пепелъ, дигнатъ въ въздуха; турма, думанъ. МСб. XX. Велес. 60.

Пуре́вина (Велесъ), *с. ж.* Очадено, упушено, изгорѣло. *Мѝрише на* **пуре́вина,** на сгуръ отъ вълна. МСб. XX. Велес. 60.

Пурли́ди (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж. мн.* Миди, хаджийки. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Пустакия,** *с. ж. Т.* Постекия, кожа, рогозка, постелка на одъръ.

Пустети́я, *с. ж.* Запустѣване, пустошъ, пустине, пустия.

Пустине, *с. ср.* Пустетия, пустошъ. *Там е една́* **пустине́.** *Да іа земете, у* **пу́стинье** *да іа однесете да іа погу́бите.* МСб. XVI—XVII. 310.

Пустия́къ (Новоселско), *с. м.* Парче, постилка шаекъ въ опинъкъ; подложка. МСб. XV. 148.

Пу́стошъ, *с. м.* Пустетия, пустиня, пустине.

Пустъ-кръвчи́ца. Раст. кървавиче, подбѣлъ в. **подва́лка.** МСб. XIV. Науч. отд. 13.

Пусъ! вм. **пусни!** с. Коночие—Чирпанско.

Пу́тестъ, ста, сто, *пр.* За животно: съ бѣло покрай копитата; потоносци, в. патоногъ. МСб. XXI. Трънско. 8.

Путипере́съ (Горня Джумая), *с. м.* Безредица, дарадана, дармаданъ. ПСп. 43. 150.

Пустокукникъ (Охридъ), *с. м.* Който запустява кѫщата си; хаймана. *Нѣма да бѫде* „**пусто́кукьник**". МСб. XV. 59.

Путоно́сци, *с. м. мн.* Путести коне.

Кони́ ти се вждребѝли
Сви кони́ци *путоно́сци.*
МСб. XXI. Трънско. 8.

Пу́халецъ, *с. м.* 1) Рѫчно духало. МСб. XVIII. 194. — 2) **Пу́халци:** дупки душници на жижница, щетина, прѣзъ които пущатъ въздухъ, за да се сгорятъ добрѣ деблящитѣ. МСб. XVIII. 193.

Пухну́шна (да се), ешъ, — налъ се (Еркечко—Варненско) *гл. възвр. свър.* Да се спусна, да се затърча. Изв. Слав. Семин. II. 199.

Пушаля́къ, *с. м.* Гѫстъ димъ. МСб. XVIII. 37.

Пушкали́я, *с. м.* Нишанджия, стрѣлецъ.

Е вѝека мо́и сѝна,
Мо́и сѝна *пушкалѝи,*
Пушкалѝи и ловджѝи!
ПСп. 39. 460.

Пушка́лка, *с. ж.* Раст. *Ecballium Elaterium Richard.,* в. пипониче. МСб. XXI. Явашовъ. 40.

Пущиня́шки, шка, шко, *пр* Пустиненъ, пустъ. *У тая гора* **пущиняшка.** Трудъ. I. 718.

***Пцови́свамъ (да пцови́ша),** *гл. ср.* в. **псови́свамъ.**

Пцовисувачка, *с. ж.* Псовисване. МСб. IX. Науч. отд. 25

Пцо́лица, *с. ж.* Раст. бу́кемишъ. МСб. X. Науч. отд. 330.

Пчела́рникъ, *с. м.* Пчелинъ, пчелникъ, ланѝкъ, лѐникъ, ляникъ, улярникъ, челинь. МСб. XXI, Трънско 44.

Пчени́чица, *уж. ж.* отъ **пчени́ца.** Илиевъ, Сб. I. 385.

Пче́нканикъ (Мияци—Дебърско), *с. м.* Царевиченъ хлѣбъ; кукуризникъ. Изв. Слав. Семин. II. 301.

Пчешкодрѣ́нъ, *с. м.* Раст. кучи дрѣнъ. МСб. XI. 193.

Пъздѣ́лка (Шуменъ) *с. ж.* Насѣкомо бъздѣлка, вонещица.

Пѣ́злеци, *с. м. мн.* Вѣнци отъ китки цвѣте, навързани на броеница; употрѣбяватъ ги по свадби въ нѣкои села изъ Родопитѣ; гугли, таркала̀. МСб. XXI. Родопска свадба. 6.

Пъзли́въ, ва, во, *пр.* Бъзливъ, бъжливъ. ПСп. 44. 256.

Пъй, пъйове, *с. м.* Желѣзни връзки за кофата на климало; баглами. МСб. XVIII. 52.

Пълели́я, *с. ж.* в. **палели́я.** Трудъ. II. 809.

Пѣлно ненекше́. Раст. *Matthiola annua,* шибой, виенъ (редоватъ) шибой, четво́ренъ шѐбой. ПСп. 61. 355. с. Зърново—Невроконско.

Пълове, *с. м. мн.* ?

Моите девере—големите сомове, моите сватове—големите пѫлове. МСб. XII.46. Враца.

Пънджа, *с. ж.* Пънджакъ.

Пънджа́къ, *с. м.* Пънджа, япънджакъ, кабаница, я́мурлукъ. Наука. II. 570.

Пъни́ца, *с. ж.* Сѫдъ пято, издлъбанъ на стругъ отъ дърво. Трудъ. I. 139.

Пънка́вене, *с. ср.* отъ **пънка́вя се.** Пенкавене.

Пънка́вя се, ишъ се,—вилъ се, *гл. възвр.* Пенкавя се.

Пънчу́лешки, *с. ж. мн.* Гѫби припънки. МСб. XVIII. 74.

Пъню́га, *с. ж.* Пънь, панюга, пенюжка. МСб. XVIII. 36.

Пѫпило, *с. ср.* Топка отъ парцали, която

турятъ нѣкому на пжпа и го прѣстегатъ съ нея. МСб. XXI. Народ. медицина. 63.

Пжпникъ, *с м.* Оная часть отъ пжпа на дѣте, която отрѣзватъ, когато се роди дѣтето. МСб. XXI. Народна медицина. 17.

Пжпниче, *с. ср.* Раст. *Polygonum viviparum.* МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 83; XXI. Народна медицина. 13.

Пжпо́къ, *с. м.* Пжпъ. МСб. IX. Науч. отд. 155.

Пжпча, **ишъ,—чилъ** (Жеравна—Котленско), *гл. д. ? Мумúти ржкáви* **пжпчжхж.** МСб. XVI—XVII. 136.

Първаки́нка, *ум. ж.* отъ **първаки́ня.** ПСп. 28. 449.

Първѣйшина (Тетово), *с. ж.* Първенецъ. ПСп. 39. 425.

Пърго́вина, *с ж* Миризма отъ загорѣло ястие; прѣкада. Изв. Слав. Семин. II. 300, Мияци—Дебърско: **прго́вина.**

Пърда́ча се, **ишъ се, — чилъ се,** *гл. об.* Подигравамъ се съ нѣкого, кепяза го. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Пърда́чене, *с. ср.* отъ **пърда́ча се.** Кепазене.

Пързалякъ (Чипоровци: **пръзальак),** *с. м.?*

> Пошáл ми рáку
> Нис папурáку,
> Нис *пржвальáку*
> Снаý да си трáжи.
> МСб. XVI—XVII. 145.

Пѣркость, *с. ж.* Ядъ, инатъ. *Не деі ми правú* **пѣркос** *сеги!* МСб. XX. Банат. българе. 3.

Пърли́-коза́, *с. об.* Западенъ силенъ вѣтъръ; старията вѣтъръ. Читалище. II. 750.

Пѣрлица (Прилѣпъ), *с. ж.* Птица гугучка, гърлавица, гургутка. ПСп. 44. 301.

Пѣрличенъ, чна, чно, *пр.* Приличенъ. *Хубаво и* **пѣрлично** *момиче.* ПСп. 35. Леля Гена 12.

Пѣрлокъ, *с. м* Раст. пéлусъ, в. **качи́тка.** ПСп. 61. 345, с. Пателе—Леринско.

***Първаръ** и **пърнеръ,** *с. м. Гр.* Раст. **пръваръ,** парнаръ, джбъ *Quercus cerris,* церъ. ПСп. 36. 752; Иреч. Княж. Бълг. II. 495, споредъ други *Quercus vallonea Kotschy.* Иреч. Княж. Бълг. I. 40. Расте въ Плѣвненската гора и въ Парнаръ дагъ — Пангеонъ, Драмско. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Пѣрпамъ (да **пръпна),** *гл. ср.* 1) За огънь, за пламикъ: пламтя и пухамъ. *Огьинот кога* **пжрпа,** *нѣкоі не зббруе.* МСб. XVI — XVII. 233, Велесъ. 2) Трепкамъ съ крилѣтѣ си. Также. 308. Чирпанско.

Пѣрпане, *с. ср.* отъ **Пѣрпамъ.**

Пѣрпелица, *с. ж.* Птица прѣпелица. *Вáкли ярѣбици, гбрски* **пжрпилици.** Илиевъ. Сб. I. 317.

Пѣртена ру́жа. Раст. бѣлъ слѣзъ. МСб. XX. Явашовъ. 37.

Пѣртеникъ, ци (Мияци-Дебърско: **пртеник)** *с. м.* Чорапъ. Изв. Слав. Семин. II. 300.

Пърцонякъ, *с. м* Укорно назъвапне за калугеръ. *Хмъ! калугеръ,* **пърцонякъ!** П. Р. Славейковъ, ПСп. 15. 341.

Пърцоци́я, *с. ж.* Ракия пърцуда. Любен. Самовили. 138.

Пѣрчеле, *с. ср.* Една невѣстинска дреха у мърваците въ Неврокопско. ПСп. 37. 89.

Пѣршай (Велесъ), *с. м.* Пърхоть. *Глáвата ми е саде* **пжршаі.** *Овбі чéшал го вáди* **пжршаіот.** МСб. VII. Науч. отд. 474.

Пѣршеличе, *с. ср.* Раст. пръшлика, прѣшленица (?). МСб. XXI. Народна медицина. 59.

Пѣршелъ, *с м.* Болесть пършей. МСб. XXI. Народна медицина. 59.

Пършница, в. **пръшница,**

Пѣсенъ, сна, сно (с. Плѣвня—Драмско), *пр.* Нечисть, уплескана, кирливъ, мърсенъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ,

Пѣси дрѣнъ. Раст. кучешки дрѣнъ. МСб. XIV. Науч. отд. 33; XXI. Явашовъ. 47; ПСп. 63. 246.

Пъстри́ца, *с. ж.* На гърба на риза везанъ квадратъ, изпълненъ съ точки отъ черна вълна. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Пъстроóкъ, ка, ко, *пр.* Що има пъстри, шарени очи.

> Черноóка рýжицe,
> *Пъстроóка* камшúцe!
> Янковъ, Сб. 84.

Пъстру́ша (Еркечко—Варненско), *с. ж.* Едрата шарка. Изв. Слав. Семин. II. 199.

Пжтвамъ, *гл. д.* Пжтувамъ, изходвамъ. *Много път ми е* **пътфала.** ПСп. 36 371.

Пжтйомъ, *нар.* Пжтемъ. *Азъ минахъ* **пжтьомъ** *оттамъ.* МСб. XIII. Науч. отд. 467.

Пжтнича́ръ (с. Шипка—Казанлъшко), *с. м.* Който се занимава съ пжтничество, кираджия. **Пжтничаритѣ** *ходяли съ колата си по Еносъ, Текирдагъ, Цариградъ и др. и прѣвозвали за продань масло, сирене, вълна и дървенъ материялъ.* Д. Илковъ въ подлистника на в. „День" IV. год. 1290 бр.

Пжтниче, *с. ср.* Раст. *Ruta graveolens,* садефче. садефъ. МСб. XXI. Явашовъ. 34.

Пжтничество (с. Шипка — Казанлъшко). *с. ср.* Отиване далечъ нѣйдѣ съ кола по кирия; кираджелъкъ. *Шипченци се поминували въ турско врѣме и съ* **пжтничест-**

ю. Д. Илковъ въ в. „День“ IV год. 1290 бр. въ подлистника.

Пѣя, ешъ, *гл. д.* Пѣя, поя, пѣвамъ, пѣвая, пеая, пьа́я. ПСп. 48. 954.

Пюшкюнецъ, *с. м.* Лавица прѣдъ дюкянъ. *Предъ борделътъ имаше само единъ* пюшкюнецъ *отъ една чепорлива дъска.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 2. 121.

Р. р. *р.*

Раберъ, *с. м.* ?

> Маргиде Луда безумна!
> Море ти се лудо хвалеше,
> Те и фалеше кълнеше,
> Че ти по *раберъ* не ходишъ!
> Кой ми те тебе излажа́?
> Верков. Песме. 213 стр 214 п.

Работѐечи, *дѣеприч.* Като работя, съ работене. *Да празднувате св. Недѣля, св. Петка, на които вече досадихте, испоганѝхте ги и очите и веждите имъ избодохте съ игли* работѐечи *у праздничнии дни.* Любен. Баба Ега. 53.

Ра́бушка (Велесъ), *с. ж.* Ржбушка, бѣлѣгъ, рѣзка отъ ударено. *Као го у̀дри, три* ра́бушкьи *му на́прави на че́лото. От то́гаі ми іе ова́* ра́бушка *на гла́вата.* МСб. VII. Науч. отд. 474.

Рабушчи́я, *с. м.* Бирникъ. ПСп. 28. 446.

Ра́бче (Струга, Охридъ), *с. ср.* Птиче врабче. ПСп. 39. 392.

Равене́цъ, *с. м.* Раст. равнецъ. Трудъ. I. 900.

Равни́ца, *с. ж.* Капа отгорѣ равна, а не връхлеста. *Църна капа* равни́ца.

Равня́вамъ (с. Плѣвня — Драмско), *гл. д.* Отравямъ покойникъ на третята година, изваждамъ коститѣ му, измивамъ ги, гуждамъ ги въ торба отъ бѣло платно, занасямъ ги въ сжбота вечерьта въ черкова да прѣспятъ и въ недѣли суреньта пакъ ги заравямъ въ гробищата. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Равня́ване, *с. ср.* отъ **равня́вамъ.**

***Раву́на,** *с. ж. Гр.* Задавъкъ, прѣднина, пей, капара, капаро. МСб. XII. 283. с. Клисура—Ломско.

> Слънцето ясно заоди,
> Морето мрътво преоди,
> Манойло коня седляе,
> Да иде на село Слатина,
> *Равуна* да си разноси;
> Кому една, кому две,
> Елени четири дава.
> МСб. XVIII. 148.

Ра́гя (Велесъ), *с. ж.* Рожба. *Же́ни, шчо не ра́гьаат, уште се спрови́раіат до три́ пати низ ду́пени дя́рва и ка́меньа, и о̀т това се до̀бива рагьата.* МСб. IX. 133.

Ра́да, *с. ж.* Работа. *Не́че ле́те на* ра́ду. МСб. XXI. Трънско. 40.

Радѣ́ква (Пиротъ), *с. ж.* Рапонъ, рѣпа. МСб. VII. 234.

Ра́ецки села и **ра́йски села́.** Въ Кюстендилско Краище и въ нѣкои мѣсти изъ Македония свободни села на своя земя, а не чифтлишки села, не кесимджийски села; както едновремешнитѣ елевтери или свободници; раятски, раецки, райски села; сравни **рае́ки.** Иреч. Княж. Бълг. I. 232 и II. 558.

> Собрал си Мурат набрал си
> Седъмдес мина дружина,
> Голем е зулум починал
> Низ тая каза Охридска,
> Низ тия селца *раецки.*
> ПСп. 16. 155, Кратовско.

Разбажуникамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се разбрънча. *Пчелитѣ се* разбажуникали *и съ ярость се фърляли и жилели.* МСб. XV. Науч. отд. 244.

Разби́й-глава́. Така просото нарекло вино то въ извѣстната приказка. МСб. XVIII. 41.

Разбри́дамъ, *гл д.* Разплитамъ. МСб. X. 226. — **мъ се,** *гл. възвр.* и *стр.* Разплитамъ се. МСб. XVIII. 110. — *Чорапат са* разбрида, тайна се разкрива.

Разбри́дане, *с. ср.* отъ **разбри́дамъ.** Разплитане.

Разбуша́вя, ишъ, — **вилъ,** *гл. свър.* отъ **разбуша́вямъ.** Да разроша. — **венъ,** *прич. стр.* Разрошенъ, бушавъ.

Разбуша́вямъ (да разбуша́вя), *гл. д.* Разрошвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 74.

Разбуша́вяне, *с. ср.* отъ **разбуша́вямъ.** Разрошване.

Развали́ни, *с. ж. мн.* Развалени останки отъ нѣкаква сграда; урнатици.

Разва́чъ, *с. м.* Расвачъ, разсовачъ, кюлче. Иреч. Княж. Бълг. I. 253.

Развратина, *с. ж.* Развратница. *Ей тя тебе млада булко, Лагатино* развратино! Бълг. Книж. II. 589.

Разврълявамъ (да разврълѧ́), *гл. д.* Раздѣлямъ, разтървавамъ. *Че́тири ци́ганки*

се кара́ли, пѣтата ги развърлява́ла? Гат.—Игли, шишове на чорапъ. Любен. Самовили. 35.

Развръвля́, и́шъ, — ли́лъ, *гл. свър.* отъ **развръвля́вамъ**. Да раздѣля, да разтървя. — **лѐнъ**, *прич. стр.*

Развръвля́ване, *с. ср.* отъ **развръвля́вамъ**.

Развѣ́да, *с. ж.* Развъдъ, подвъда, домазлъкъ, тамазлъкъ. Жива Старина. IV. 245.

Ра́звъдъ, *с. м.* Развъда.

Развъртó́тина, *с. об.* Немирникъ, лудетина, разпасаникъ. МСб. XXI. Трънско. 62, **развртóтина**.

Разга́чкамъ, *гл. д. свър.* Да размачкамъ. — **канъ**, *прич. стр.* Размачканъ.

Разгрóхамъ, *гл. свър.* отъ **разгрóхвамъ**. Да раздрусамъ.

Разгрóхвамъ (да разгрóхамъ), *гл. д.* Раздрусвамъ, разклащамъ нѣщо да земе да гроха.

> Жлъти́ чехли разтрóпва,
> Коченици *разгрохва,*
> Тешко сребро раздзвеква.
> ПСп. 13. 146.

Разгрóхване, *с. ср.* отъ **разгрóхвамъ**.

Раздзвéкамъ, *гл. свър.* отъ **раздзвéквамъ**.

Раздзвéквамъ (да раздзвéкамъ), *гл. д.* Направямъ нѣщо да земе да дзвека. В. пѣс. при **разгрóхвамъ**. ПСп. 13. 146.

Раздзвéкване, *с. ср.* отъ **раздзвéквамъ**.

Раздра́памъ, *гл. д. свър.* Да раздраскамъ, да удраскамъ. — **панъ**, *прич. стр.* Раздрасканъ, удрасканъ. *Да се* ра́здрапамъ (Велесъ), *гл. възвр.* Да се раздраща, да се разчеша. *Шó си се* раздрапал, *цýрфци да ми те ýседат!* МСб. XIV. 170.

Разжа́лно, *нар.* За докарване жалость.

> Разбрала се бяла Рада,
> На що пее това пиле:
> То не пее на мория,
> Ями пее на *разжално,*
> На *разжално*, на раздялно.
> ПСп. 21—22. 490.

Разкиркéтенъ, на, но, *пр.* Разбитъ, разкършенъ, потрошенъ. Разкиркетенъ *отъ ѣздение на расѣдлица.* П. Р. Славейковъ, ПСп. 1. 124.

Разкла́цкамъ, *гл. д. свър.* Да разклатя. *Да се* раскла́цкамъ, да се разклатя, да се разлюлѣя. *Се* ра́склацка *вóдата.* Велесъ, МСб. VII. Науч. отд. 474.

Разклю́ча, ишъ,—чилъ, *гл. свър.* отъ **разклю́чвамъ**. Да отключа. — **ченъ**, *прич. стр.* Отключенъ.

> Архангиле, Мирхангиле,
> Што ти са пóрти растóрени,
> Конющници *расклюочени?*
> Илиевъ, Сб. I. 168.

Расклю́чвамъ (да расключа), *гл. д.* Отключвамъ.

Разкокоши́ня (да се), ишъ,—нилъ се, *гл. възвр свър.* Да се ококоря, да се разперя. *Кякво́ си сж ржсперил и* ржскукуши́нил *тжі?* МСб. XIII. 214.

Разкрéна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* Да раздигна, да прибера.

Разкрéнувамъ (да разкрена), *гл. д.* 1) Раздигамъ, прибирамъ. *Уште ли ни си* раскрéнала сóфрата? 2) Нареждамъ, прибирамъ разхвърлена стая. МСб. XX. Велес. 62.

Разкрѣ́стя (да се), ишъ, — стилъ се, *гл. възвр. свър.* 1) Да зема да се кръстя много. 2) Да се отрека отъ нѣщо. *Авъ вече бѣхъ се* разкръстилъ *и разишелъ съ калугерщината.* ПСп. 15. 343.

Разкълчища́вя, ишъ,—вилъ, *гл. свър* отъ **разкълчища́вямъ**. Да разкълчищя, да разчепкамъ.

Разкълчища́вямъ (да разкълчища́вя), *гл. д.* Направямъ нѣщо на лика, на влакна; разкълчищямъ, разчепквамъ, разчесвамъ.

Разкълчища́вяне, *с. ср.* отъ **разкълчища́вямъ**. Разкълчищяне.

Разкълчи́щя, ишъ, — щилъ, *гл. свър.* отъ **разкълчи́щямъ**. Да ракълчищавя.—**щенъ** *прич. стр.* ПСп. 63. 768.

Разкълчи́щямъ (да разкълчи́щя), *гл. д.* Разкълчищавямъ.

Разкълчи́щяне, *с. ср.* отъ **разкълчи́щямъ**. Разкълчищавяне.

Разлóгвамъ (да разложа), *гл. д.* Развалямъ, разглобявамъ мандра и я прѣмѣствамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 50.

Разлъмѣ́чкамъ, *гл. свър.* отъ **разлъмѣчквамъ**. Да разбъркамъ, да разклатя.—**канъ**, *прич. стр.*

Разлъмѣ́чквамъ (да разлъмѣчкамъ), *гл. д.* Разбръквамъ, разклащамъ. МСб. XVIII. 58.

Разлъмѣ́чкване, *с. ср.* отъ **разлъмѣчквамъ**.

Размѣ́ра, *с. ж.* Размѣрване.

> Ни си пéи на мури́я,
> Най си пéи на *размяра*,
> На *размяра*, на раздѣла:
> Ту́рци земя размѣ́ряя,
> Размѣ́ряя, раздѣляя.
> ПСп. 44. 299.

Размѣ́сниче, *с. ср.* Назъвание за смѣсено вѣнче.

Дай ми, Рускеле, туй венчé,
Туй вѣнче, туй *размѣсниче.*
Янковъ, Сб. 158 и 191.

Размѣтни *аби́* (Рупчосъ),? ПСп. 59. 783.

Разми́гамъ, *гл. д. свър.* ? *Отъ кокошка-та не трябува да са хвърля вънъ, а сичко внетрѣ си да* размигатъ. Чолак. Сб. 112.

Разми́гамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да подкача да мигамъ много.

Ра́зно, *им. соб.* Въ Охридъ празникъ на 1-и юни. *Чаршийятж кжде нас два пжти изгорела се на сети* **Ра́зно.** МСб. XVI—XVII. 33.

Разоба́дя, ишъ, — дилъ, *гл. свър.* отъ **разоба́ждамъ.**

Разоба́ждамъ (да разоба́дя), *гл. д.* Обаждамъ на всѣкждѣ. *Пуснал телял да раробажда вред по царското.* Трудъ, II. 798.

Разпа́кя (Неготинъ), *с. ж.* Разпжть. МСб. VII. Науч. отд. 474.

Разпа́сaникъ, *с. м.* Немирникъ, развъртотина. МСб. XXI. Трънско. 62.

Разпе́тие, *с. ср.* Кръстъ. *На глава ми* распетие. ПСп. 13. 145.

Разпли́щамъ, *гл. д.* Разплитамъ. Малешевско.

Ту́рци ти ле́са скинáли,
Бу́гаре іа окаіали,
Ци́гание іа *расплиштáлц*
Да си шйбаа коньето.
ПСп. 39 457.

Разпобѣчкамъ, *гл. д. свър.* Да побъчкамъ много; да изпобъчкамъ, изпокатуря.

Разполе́я, ешъ,—лѣлъ, *гл. д. свър.* Да полѣя всичко: да изполѣя. *Се му цвекье* **ра́зпуле.** Илиевъ, Сб I. 116.

Ра́зпорки (Родопитѣ), *с. ж. мн.* Трижгълници отъ плетъ при стърга на мандра. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 50.

Разпра́сятъ (да се), *гл. об. свър.* Зели да се прасятъ много.

Кра́ви ти се ржстели́ли,
Офце ти се убйіа́гнили,
Сви́нье ти се *ржспржснли.*
Илиевъ, Сб. I. 62.

Разпрела се овца (Родопитѣ), която има изобилно млѣко и агнето не може да го избозае, та го издояватъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 37.

Разпростя́ (да се), ишъ, — стилъ се, *гл вз. свър.* Да се простя съ всинца; да се простимъ всинца. *Сичкитѣ селене отиватъ на черква да се* распростятъ. Трудъ II. 943.

Разпрѣчкамъ, *гл. свър.* отъ **разпѣчкувамъ.** Да расхвърля. — **канъ,** *прич. стр.* Разхвърленъ. *Со нóвите* распжрчкани. Велесъ, МСб VII. Науч. отд. 473.

Разпрѣчкувамъ (да разпрѣчкамъ), *гл. д.* 1) Мѣтамъ насамъ — натамъ; разхвърлямъ. 2) Разгонвамъ, разпръсвамъ. Мияци — Дебърско.

Разрѣшéна *моли́тва.* Молитва, която свещеникъ чете на булка въ първата недѣля слѣдъ свадбата. ПСп. 54. 833.

Разро́нча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **разро́нчвамъ.** Да разнища. — **ченъ,** *прич. стр.* Разнищенъ.

Разро́нчвамъ (да разро́нча), *гл. д.* Разнищвамъ. ПСп. 41. 958.

Разро́нчване, *с. ср.* отъ **разро́нчвамъ.**

Разсва́чъ, *с. м.* Разсовачъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 661.

Разсвѣтля́, и́шъ, — ли́лъ, *гл. д. свър.* Да направя нѣщо да свѣти, да свѣтне много.— **лѐнъ,** *прич стр.*

Што ти сж пóрти ржстóрени,
Ра́вни дóри *ржсветлéни?*
Илиевъ, Сб. I. 83.

Разслободя (да се), ишъ, — дилъ се, *гл. възвр. свър.* Да се ослободя, да се отпусна.

Разслободи са Милица'
Та е викнала запѣла.
Трудъ. I. 613.

Разслѣница (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Разсолница. Изв. Слав. Семин. II. 301.

Разсмѣянъ, на, но, *пр.* Който разсмива, веселъ. *Да ни запѣешъ пѣсень разговорна*; *пѣсень* разсмѣяна. Блъг. Книжици I год. II отд. 255 стр.

Разсовачъ, *с. м.* Развачъ, разсвачъ, расвачъ, кюлче желѣзо. Иреч. Княж. Бълг. I. 253.

Ра́зсовецъ, *с. м.* Дълги плоски пржте желѣзо отъ самоковска прѣснина. МСб. XVIII. 190.

Разста́виче, *с. ср.* Раст. *Equisetum Telmateja Ehrd.*, разставничавъ буренъ. Съ това растение правятъ магия за напущане. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 123.

Разста́вничавъ бу́ренъ. Раст разставиче.

Разстри́жникъ, *с. м.* Разпопенъ, разкалугеренъ. *Майсторя изъ пасмината на* разстрижницитѣ. П. Р. Славейковъ, ПСп. 16. 62.

Разтака, *с. ж.* Разтока. МСб. XVIII. 123 и 124.

Разсу́рнатъ (Родопитѣ), *пр.* Разпасанъ, развлѣченъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 15.

Разтара́ша, ишъ, — шилъ, *гл. д. свър.* Да

разбъркамъ, да разхвърля, да разпръчкамъ. *Да се* **растара́ша**, *гл. възвр. свър.* Да се разтарашувамъ. *Шѝ си се* **раста́рашил**, *цревата да си гьи* **раста́рашиш**, *ку̀кьата іа превяјрте на̀бпаку.* Велесъ, МСб. XIV. 170.

Разтѐлятъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да зематъ да се телятъ много; в. пѣсень при **ралпра́сятъ.**

Разтена, ешъ, — налъ, *гл. д. свър.* Да раздѣля. *Живи са се прегърнали, мъртви са ги* **растена́ли.** ПСп. 12. 118,

Разтика́чъ, *с. м.* Дърво, съ което стикватъ, разбръкватъ главнитѣ въ пещь. МСб. XXI Родоп. свадба. 28.

Разтрѣвя, ишъ, — вилъ, *гл д. свър* Да разтрѣбя. *Кога́ вѝдишъ на па́тю некоя дра́ка илѝ дру̀го нещо. треба да го* **растрѐвишъ.** ПСп. 44. 186.

Разтрегна (да се), **ешъ, — налъ се,** *гл. възвр.*

Юрва́ ли́сто ют бѐла-та ло́за,
Потопѝ го уф сту̀дна-та во́да,
Подигна́ и̂ тульбѐн отъ лицѐ-то
Попжрска́ га по бѐло-то ли́це;
Па̀к не се е мома́ разбудѝла,
Па̀к не се е мома́ *растрегна́ла.*
Шапк. Сб. VI. 353.

Разтру̀дя (да се). **ишъ, — дилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да зема да се трудя много.

Сл҄нциту трипти̇. за̀йдювж,
Дан вжйводж сж й *ржстру̀дил.*
Илиевъ, Сб. I. 46.

Разту̀ренъ *понедѣлникъ.* Размѣтенъ понедѣлникъ. МСб. XXI. Народна медицина. 45.

Разту̀рча, ишъ, — чилъ, *гл. д. свър* Да отвърна турчинъ отъ вѣрата му, отъ народностьта му.

Де са зело туй чилечи,
Што хубаво, што гиздаво!
Што бжлгарити потурчи,
А турцити *растурчи;*
Што попови распопи,
А ходжови расходжи!
Илиевъ, Сб. I. 254.

Разтѣлхамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да зема да дишамъ силно. *От ма́лко хот са* **растлѣха.** (Копривщица).

Разхалава́твамъ (да разхалава́тя), *гл. д.* Разклапушвамъ. МСб. XV. 189, Котелъ.

Разхалава́тване, *с. ср.* отъ **разхалава́твамъ.**

Разхалава́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **разхалава́твамъ.** Да разклапуша. **— тенъ,** *прич. стр.* Разклапушенъ. **Ржсхжлжва́тину,** Котелъ.

Разхо́джа, ишъ, — жилъ, *гл. д. свър.* Да зема чина на ходжа, каквото е у насъ да разпопя; в. пѣсень при **разту̀рчя.** Илиевъ, Сб. I. 254.

Разцѣпѝ-глава́. Укорно назъвание за вино, за лоза.

Ти си лузӂ рудувѝтж,
Ала́ си ми кжвгжджѝйкж:
Ржзделѝ-брате, *ржцепѝ-глжвӂ!*
Илиевъ, Сб. I. 141.

Разча́мамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да стана чамавъ. да се разболѣя.

Разча́чканъ, на, но, *пр.* Разбърканъ, разваленъ.

Разчепа́твамъ се (да се разчепа́тя), *гл. възвр.* Разкрачвамъ се, разчекорвамъ се, разчеквамъ се, разкеквамъ се. МСб. XX. Велес. 62.

Разчепа́тване, *с. ср.* отъ **разчепа́твамъ се.** Разкрачване.

Разчепа́тя, ишъ, — тилъ, *гл. свър.* отъ **разчепа́твамъ.** Да разкрача. **— тенъ,** *прич. стр.* Разкраченъ.

Разшѝбуваме се, *гл. вз.* Удряме се единъ о другъ. *Юрда́не сж ржзлюля́вжт, ржзлюля́вжт,* **ржсшѝбувжт.** Илиевъ, Сб. I. 4.

Разща́пенъ, на, но, *прич.* Разцѣпенъ. *С нашето момче сж като* **раштапена** *іабука; фногу ке си прилегаа.* МСб. VIII. 41.

Разщърклавя (да се), **ишъ, — вилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да пощръклѣя. **Раштжрклавил се,** Прилѣпъ, МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчевъ. 15.

***Разъ,** *с. м. Т.* вм. **ръзъ.** *Зара́ча Богъ на мужъ и на жена́, да си ва́рди* **ра́во,** *да живе́е безъ леке.* ПСп. 44. 186.

Разю́дено дѣтѐ, съ разцѣпена горня бърна; жабо́, жабесто дѣте; *labium leporinum.* МСб. XXI. Народна медицина. 3.

Ра́йково ко́ренче. Раст. райковъ коренъ. МСб. XXI. Явашовъ. 1.

Ра́йски села́, в. **ра́ецки села.**

Райтушъ, *с. м.* Нѣщо точено; прѣснина. МСб. XX. Банат. българ. 3.

Ра́ицки, ка, ко, *пр.* отъ **рая́, раеки,** в. **ра́ецки.**

Ай ти тѐбе, млада нѐвесто,
Чѝя си кѐрка, кому си снѐа?
—Ай ти тѐбе. Пѐтор во́йвода,
Ра́ицка кѐрка, снѐа джѐлецка!
Илиевъ, Сб. I. 132.

Ра́йчки села́, в. **раецки села́.**

Райчо, *с. ср.* Райко, слънцето. МСб. XVI — XVII. Науч. отд. 856.

Ракаджѝя, вм. **ракъджѝя.** Трудъ. I. 13.

Ра́ки и ржки, *с. ж. мн. Дигналъ цѣлото*

си лове на раки, всичкитѣ пржчки диг-налъ на петь пжпки. МСб. XVIII. 157.

***Ракиджия**, вм. **ракжджия**. *Ракиджии*, въ родопитѣ свадбари, които ходятъ да чер-нятъ роднинитѣ съ блатата ракия. МСб. XXI. Родоп. свадба. 24.

Ра́кля, *с. ж.* Ковчегъ за мрътвецъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Ра́ко́лка, *с. ж.* Ржкойка. ПСп. 41. 957;48. 978.

Ралгбулъ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Свад-барско знаме отъ зеленина съ ябълка на върха. МСб. XVIII. 282.

Рамъ, вм ранъ. *Прувийкнж сж* рам *бусй-лек.* Илиевъ, Сб. I. 373.

Ранетъ, вм. хранетъ. Шапк. Сб. V. 106. стр. 592 п.

Ра́нйовъ, ва, во, *пр.* Що има рани, пок-ритъ съ рани; ранявъ.

Ра́нки, ка, ко, *пр. смекч.* **отъ ранъ. Ранки** *череши*, ранозрѣйки.

Ра́но, *с. ср.* Галено назъвание за дѣте; агън-це, пиленце, гължбче. *Недеі* **рано,** *недеі* *мама!* МСб. XX, Банат. българе. 3.

Ранозрѣйка, *с. ж.* Овощка, която рано уз-рѣва. **Ранозрѣйки** *ябълки*, Янковъ, Сб.92.

Рано́нко, *с. м.* Укорно назъвание за кекавъ човѣкъ. *Іуна́к* **рано́нко**—*прескокни зелка!*

Расва́чъ, *с. м.* Разсовачъ; в. и **ра́совачъ**. Иреч. Княж. Бълг. I. 253. и II. 447.

Расланица, *с. ж.* Женски расланъ. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 311.

***Расла́нъ**, *с. м. Т.* вм. **асла́нъ, лъвъ.**

***Раста́къ**, *с. м. Т.* Растъкъ, прахъ отъ ан-тимониумъ. *Една книга пълна съ една ока шикли (мазия) и* **растакъ**, *друга съ кжна.* Шапк. Сб. II. 57.

Растόби, *с. ж. мн.* Растения, дървета, рас-тителность, растовини. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Растови́на, *с. ж.* Растение.

Расъ, *с. м.* Болесть ракъ; *Tumor abdomi-nalis, Neoplasma*, буци въ корема; дертъ, марема. МСб. XXI. Народна медицина. 19.

Ра́тайка, *с. ж.* Ратайкиня, ратакиня.

Ра́тайщина, *с. ж.* Работа, занаятъ на ратай. *Одих пу* **ратжйштинж**. Илиевъ, Сб. I 194.

Ратаки́ня, *с. ж.* Ратайкиня, ратайка. *Там намерих триста* **ратакини**—*негови ро-бини.* ПСп. 21. 541.

Ра́хълъ, хла, ло, *пр.* Ровъкъ. **Рахла** *земя.* Храновъ въ в. „Право“ отъ 2 окт. 1872 г. 31 бр.

Рачи́ца и **Ржчи́ца**, *с. ж.* Крайната часть на орало. ПСп. 41. 958; Иреч. Княж. Бълг. II. 183.

Раше́тка, *с. ж.* Раст. вилино сито. МСб. XXI. Явашовъ. 57.

Рашлади́свамъ (да рашлади́ша), *гл. д. Т.* Арашладисвамъ. Оправямъ съ ножица, изрѣз-вамъ краищата на кроено. МСб. XV. 189, Котелъ: **ржшлждисвжм.**

Рашлади́сване, *с. ср.* отъ **рашлади́свамъ.**

Рашлади́ша, ешъ, — ди́салъ, *гл. свър.* отъ **рашлади́свамъ. — ди́санъ,** *прич. стр.*

***Раялу́къ**, *с. м. Т.* Положение на раята въ Турско. Илиевъ, Сб. I. 390.

Ребря́, и́шъ, — ри́лъ (Лѣсковецъ), *гл. ср.* Отивамъ на ребро, накриво, не изъ пжтя. *Шейнитѣ* **ребрятъ**, кривятъ се настрана отъ пжтя. Трудъ. I. 1443.

Ревни́чавъ бу́ренъ. Раст. демиръ-бозанъ въ 2-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 9, Русенско.

Ревну́вана трѣва́. Раст. *Sanguisorba offi-cinalis*, в. **разваленка** въ 3-то знам. МСб. XXI. Явашовъ. 43, Шуменско.

***Регула**, *с. ж. Лат.* Правилникъ, уставъ. *Тука писуваме испавската* **регула.** ПСп. 62. 879.

Рѣдкота́, *с. ж.* Рѣдката страна на гребенъ. МСб. XVIII. 111.

Ре́дникъ (Зайчаръ), *с. м.* Предянка на по-редица. ПСп. 9. 87.

Ре́женъ, *с. м.* Ръженъ. *На́* **режен** *ми іе печено.* Горно-Джумайско, ПСп. 48. 983.

***Реживеръ**, *с. м. Т.* Камикъ *Laris lasuli*. *Дребни жълти зрънца отъ* **реживеръ.** Трудъ. II. 197.

***Реза**, *с. ж. Т.* Мандало на врата въ срѣд-ната жила, съ което вратата се зарезватъ, замѣтатъ за външния шипъ и се заключатъ съ катанецъ; замѣталка. МСб. XVIII. 155.

Рѣзань, *с. ж.* Рѣзане. **Рѣзаньта.** МСб. XIII. Науч. отд. 466 и 467.

***Резекия**, *с. ж. Т.* Единъ видъ грозде.МСб. XVIII. 155.

Рей (Копривщица), *междом.* за подкарване овце.

Рѣканецъ, рѣкалия, *с. м.* Така се зъватъ мияцитѣ въ Дебърско. Изв. Слав. Семин. II. 204.

Ре́лѣ, ре́лче, в. **хре́лѣ, хре́лче.**

Релъ, ла, ло, *дѣйств. прич.* Редилъ. с. Вър-бница—Дебърско. *Цфекье бра́ла, кьитки* **ре́ла.** Шапк. Сб. V. 241.

Реми́зенъ, зна, зно, *пр.* Хримизенъ *Бела па́вва ремйзна.* ПСп. 9. 89.

***Ренделисвамъ (да ренделиша)**, *гл. д.* Рен-досвамъ. **Ренделисаніе** *тйква.* МСб. X. На-уч. отд. 341.

Ренделисване, *с. ср.* отъ **ренделисвамъ.** Рендосване.

Ренделиша, **еш**, — **лисалъ**, *гл. свър.* отъ **ренделисвамъ**. Да рендосамъ. — **лисанъ**, *прич. стр.* Рендосанъ.

Репулзи, *с. ж. мн.* Грапи (?). МСб. XVIII. 179.

Репъ (Видинъ), *с. м.* Опашка. *Ударй го преко* **рéп**. МСб. XIX. Науч. отд. Глъбьовъ. 5.

Рéсечка, *с. ж.* Горна Дебърска дреха отъ бѣлъ дебелъ шаякъ съ реси отвѫтрѣ. ПСп. 27. 360.

Ресня, *с. ж.* Д. Мариновъ е употрѣбилъ това слово вм. епитетъ. *Оттамъ се кичи съ* **реснята** (епитета) *шарена торба.* МСб. XVIII. 48.

Ресй, **ишъ**,—**сйлъ**, *гл. д.* Направямъ на реси.

> Iуначе лу̂ду та мла̂ду,
> Не ходи ситну по дворе
> Не *реси* ресну чомбасе.
> МСб. XXI. Родоп. Свадба. 15.

Рахáнгелъ, *с. м.* вм. Архангелъ. Илиевъ, Сб. I. 63.

Реху̂лестъ, **ста**, **сто**, *пр.* Що има рехулки. *Желта* **рехулеста** *момиіа.* МСб. XXI. Родоп. свадба. 4.

Реху̂лка, *с. ж.* Висулки, китки, писвюле отъ конци, отъ нищки по крайщата на платъ, на дреха, на кърпа или на друго нѣщо; реса, ресца, ресулка, рехучка, ряхучка. *Бѣлъ платъ съ дълги* **рехулки** *на двата края.* МСб. XXI. Родоп. свадба. 11.

Реху̂чка, *с. ж.* Ряхучка, рехулка.

Рецéль (Пиротъ), *с. м.* Ръчелъ, маджунъ. *Ми си напраімо* **рецéль** *од блáго вино.* МСб. VII. 234.

Рéчалъ (Велесъ), *с. м.* Ръчелъ, маджунъ. МСб. XX. Велес. 62.

Рѣчйще, *с. ср.* Вадичка. Илиевъ, Сб. I. 273.

Речнá, **ешъ**, *гл. ед-кр.* отъ **рекá**. Да рекна. *Не свенуваше се да* **речнé** *нѣкому нѣщо право въ очитѣ.* ПСп. 35. Леля Гена. 6.

Рѣчувамъ, *гл. д.* Казвамъ, думамъ.

Решлявища, *с. ж.* Коса въ гатанка за гребенъ: *Чеперко се чепери над бабина* **решліавица**! Любен. Самовили. 36.

Рѣшлямъ, *гл. д.* Рѣша. *Косата ву* **решліа'а**. Любен. Баба Ега. 72. — **мъ се**, *гл. възвр.* Рѣша се. *Плен се плени, баба се* **решліа**. Любен. Самовили. 43.

Рѣшляне, *с. ср.* отъ **рѣшлямъ**. Рѣшене.

Рѣшто (Софийско), *с. ср.* вм. **рѣшето**. Дармонъ. Илиевъ, Сб. I. 152. *Караіа се за един фес и за едно* **решто́** *сребжрно.* МСб. I. 137.

Ржа, **ишъ** (Мияци—Дебърско), *гл. ср.* Пръхтя; ръжжа. *Ко́нь и ку̂че* **ржит**. Изв. Слав. Семин. II. 301.

Рзéлия (Мияци—Дебърско), *пр. неизл.* Честолюбивъ, самолюбивъ, докачливъ. *Со* **разліиа́** *човек мáлу да зборвеш.* Изв. Слав. Семин. II. 301.

Ригáнина, *с. ж.* Раст. *Thymus serpillum*, в. **мáйчина душйца**. Иреч. Княж. Бълг. I. 107 и II. 325.

> Тръгнала е Янка
> В гора росянова,
> Росян да набере,
> Росянъ, *риганина.*
> Трудъ. II. 59.

***Ригáнъ**, *с. м.* 1) Раст. *Origamum vulgare* и *Origanum hirtum*, черновръшка. МСб. XXI. Явашовъ. 24. — 2) Масло отъ това растение; риганйово масло. ПСп. 64. 571. — 3) Раст. метва, мятва. МСб. XVIII. 197.

Рйда, *с. ж.* Ридъ.

> Посадилъ ми дедо раменъ
> бѣлъ босильокъ
> На оная рида, рида бесъ вода.
> Милад. Сб. 366.

Рйджи, **жа**, **жо**, *пр.* Риждъ, рижъ, плавъ, жълточервеникавъ, кестенявъ, русъ.

Риджобрáдецъ, *с. м.* Който има риджа брада.

> За̂жени се вра̂пъц *риджобра̂дьц*,
> Затъкми̂л е мо̂му чевърльу̂гу,
> Сви е вра̂пци на сва̂дбу позва̂ло.
> МСб. XXI. Трънско. 12.

Рйзинче (Мияци — Дебърско), *ум. ср.* отъ **рйза**. Кърпа за лице или за носъ. Изв. Слав. Семин. II. 301.

***Ризо́гало**, *с. ср. Гр.* Оризъ съ млѣко; млѣчница, сютляшъ.

Рйклени колá, кола съ рикли. Иреч. Княж. Бълг. II. 187.

Рйло (Велесъ), *с. ср.* Свинска муцуна; ротъ, зурла, дулица, джурулка, муцка. *Свиньáта ри̂іе со* **рйлото** *у ти̂ньата.* МСб. XX. Велес. 62.

Рйлуша, *им. соб.* Рила планина.

> А да и̂дем на *Рйлуша*,
> Че е Рйла наі висо́ка,
> Там штем ста̂до да̂ попасе́м.
> МСб. VIII. 7

Рйнка, *с. ж.* Въ изречение за сърдитъ и злонко човѣкъ: *товá е ръвька,* **рйнька** *и пас.* МСб. XXI. Трънско. 63.

Рйсуменъ, **мна**, **мно**, *пр.* Хубавъ, напетъ. **Рйсомна** *бу̂лка*, **рисумна** *ки̂тка.* МСб. XX. Банат. българе. 3.

Рися́нинъ, рися́нски, вм. **христия́нинъ, христия́нски.** Илиевъ, Сб. I. 133 и словар.

Ри́тна (да се), ешъ. — **налъ се,** *гл. възвр. свър.* Да скокна. *Момата се* **ритнала** *од него,* побѣгнала. ПСп. 8. 89.

Ро́ба, *с. ж.* Колца съ едно колело и два крака за прѣнасяне пѣсъкъ, калъ, камъне и др.; кара я човѣкъ. МСб XX. Банат. българе. 3.

Ро́бенъ, на, но, *прич.* отъ **робя.** Поробенъ *Тýрска рóбиня, скóро* **ро́бена,** *непотурчена.* Илиевъ, Сб. I. 278.

Робо́лъ (Софийско), ? Въ гатанка за свърделъ: *вол* **робóл,** *роговете му на двор?* МСб. XV. 149.

Ро́бякъ, *с. м.* Затворникъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Ровамъ, *гл ср.* Варекамъ. врѣкамъ, рева. ЖСт. I. 24.

Ро́гавъ, ва, во, *пр.* Четвъртитъ, кръстатъ, квадратенъ. *Тржпезата і* **рогáва.** МСб. XX. Банат. българе. 3.

Рогагле, *с. ср.* Насѣкомо рогачъ въ 2-то знам. МСб. XXI. Народна медицина 51.

Рога́тникъ, *с. м.* Точено, млинъ, клинъ тикалникъ. МСб. XXI Родоп. свадба. 6

Рогови́ца (Родопитѣ), *с. ж.* Паразитъ *Secale cornatum,* черни рогчета въ ръжь.

Рогу́лкя, *с. ж.* Напрѣчна шарка на прѣстилка. МСб. XX. Банат. българе. 3. **рогýлькья.**

Роджéнъ, на, но, *пр.* Реденъ, рожделенъ. *Маíчице* **роджéна.** ПСп. 19. 255.

Родителна трѣва. Раст. *Lepidium parfoliatum.* МСб. XXI. Явашовъ. 15.

Роевамъ, *гл. ср* Роя. МСб. XVIII. 174.

Роеница (Охридъ), *с. ж.* Росница, трахана, ерище. ПСп. 48. 992.

Ро́жково бйле. Раст. *Salvia officinalis;* нозлу-оту, чай. МСб. XXI. Явашовъ. 34.

Ро́жкулъ (Пловдивски павликяне), *с. м.* Животина бахаль.

Ро́йка, *с. ж.* Прѣкорно назъвание за овца; ройна.

Пуфáли сж бялж *рóйкж*:
Ави сжм *рóйкж*, бялж *рóйкж*,
Бялж *рóйкж* рудуви́тж,
Рудуви́тж, джруви́тж.
Илиевъ, Сб. I. 141 и 142.

Ро́йна, *с. ж.* Прѣкорно назъвание за овца; ройка. **Рýйну** *лíо рýду лíо, рогушку лíо!* Илиевъ, Сб. I. 43.

Романи́я, *им. соб.* Романѐ, Романя, Романлúя. Иреч. Княж. Бълг. I. 228. **Романúіа** —*слободúіа!* ПСп. 31. 325.

Романли́я, *им. соб.* Романия, Романе, Романя.

Светú Гíорги сиф конь іáзди
Низ хýбжвж ми Румжнлúіе.
Илиевъ, Сб. I. 66.

Ро́манъ, *с. м.* 1) Раст. амамила. МСб. XXI. Явашовъ. 56, с. Паша-Кьой, Варненско. 2) Раст. *Anthemis austrica Lacq.* Тамже 55, с. Аджемлеръ—Варненско.

Ро́нджа, *с. об.* **рóнджо** *проклета!* Плашило недно! МСб. XXI. Трънско. 62.

Ро́пей, *с. м.* ?
Залѣпилъ са кату **рóпей.** ПСп. 21. 576, Родопитѣ.

Ро́сина трѣва́ Раст *Dictamnus albus,* росенъ, русянъ, русалче, русанлийче, самодивска трѣва, ясенецъ, бадиянъ, чевирме МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Ро́сковиче, *с. ср.* Раст. *Trifolium repens,* детелина, трифилъ. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Ро́сна, ешъ, *гл. ед. кр.* отъ **рося́.** *Да си* **рóсне** *росúца.* Илиевъ, Сб I. 380.

Ро́тити се, *гл. вз.* Прѣпирамъ се, споря. МСб. IX Науч. отд. 155.

Ротъ (с. Емборе—Македония), *с. м* Свинска муцуна; в. **ри́ло.** МСб. IX. Науч. отд. 155.

Рофито́ *яйце* (Мияци—Дебърско), ровко, сезено яйце. Изв. Слав. Семин II. 301.

Ро́хна, ешъ, — **налъ,** *гл. д. свър* Да затикна, да мушна. **Рохна** *и една китка съ прѣвързано рубе.* Вѣст. „День“ бр. 1467 въ подлистника.

Ро́шие, *с. ср.* Невѣстинска дрѣха у мървацитѣ въ Неврокопско. ПСп. 37. 89.

Рошовина, *с. ж.* Раст. *Betonica officinalis,* червенъ вѣтъръ, хубава бетйонка, али-бейоту. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Ро́шава кадѣнка. Раст. *Tanacetum vulgare,* вратига, вратика, влатлека, въртига, вäртика, свратига, смилъ. МСб. XXI. Явашовъ 54.

Ру́балия, *пр. неизм. Т.* Който обича да носи хубави дрехи и често да ги мѣнява; конте. МСб. XX. Велес. 63.

Ру́бникъ (с. Желѣзна — Берковско), *с. м.* Свадбарски прѣпорецъ; рубница. „Свѣтлина“ XIV год. III кн. 30 стр.

Ру́во, *с. ср.* Рýбо. МСб. IX Науч. отд. 155.

Ру́дйо, *с. м.* Рудецъ. МСб. X. 8.

Ру́женъ, на, но, *пр.* Що е отъ **рýжа.** *Янка приз гура вървеши, С* **ружена** *свирка свиреши.* ПСп 49. 74 и 86.

Ру́йче, *с. ср.* Раст руй. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 27, Царибродско.

Руйчки, чка, чко, *пр.* ?
Баела пугáче, **руйчку** *вину.* ПСп. 39. 461, Разлошко.

Рунна и рунска́ *вълна* (Търново), вълна цѣло руно. МСб. XIII. 465

Рупалия, *с. м.* Рупаланъ, рупецъ, рупченецъ ПСп. 8. 84; Иреч. Княж. Бълг. I. 67.

Ру́пецъ, пци, *с. м.* 1) Рупалия. плѣмено назъвание на българетѣ въ Родопитѣ отъ Перущица до Еносъ, а най-вече жителитѣ на Рупчосъ; рупаланъ, рупченецъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 67.—2) Простакъ, дебелакъ дивъ човѣкъ, дивакъ, селенинъ; рупаланъ. ПСп. 8. 84; 23. 656.

Ру́пченецъ, нци, *с. м* Рупецъ въ 1-то знамен. Иреч. Княж. Бълг. I. 67 и II. 462.

Ру́пчосъ, *с. м.* Оная часть отъ Родопитѣ, която се намира между Станимака и изворитѣ на Арда. Иреч. Княж. Бълг. I. 67.

Рупъ, ове, *с. м.* Голѣма мрѣжа, карана съ двѣ враници; съ нея ловятъ риба въ карагачкия далянъ. Ст. Н. Шишковъ, „Изъ Бѣломорската равнина". 50.

Русали, *с. м. мн.* 1) Извѣстни мѣста, обрасли съ росенъ, дѣто болни отиватъ да прѣспятъ прѣзъ русалската недѣля, за да ги излѣкуватъ самодивитѣ. Читалище I. 505; МСб. IX. Науч. отд. 548. —2) Нѣкакви исполини; жидове. Читалище. I. 507.

Русалимъ, *им. соб.* Ерусалимъ.

Звѣннали сѫ девéт порти
В дѣвна ми града в *Русалима.*
Янковъ, Сб. 213.

Руса́лски вѣнецъ, когото виятъ на Св. Духъ прѣди да изгрѣе слънцето

Руса́лски мѣсецъ. Мѣсецъ юни. МСб. IX. Науч. отд. 547.

Руса́лски пеперу́ди. Пеперуди *Ephemera vulgata*, русалки, день до пладне, цвѣтътъ на водата. МСб. IX. Науч. отд. 549; Трудъ II. 57 и 63.

Руса́лски пѫпки. Особени пѫпки по тѣлото на новородено дѣте; излизали уж, защото майка му била работила прѣзъ русалската недѣля. МСб. XXI. Народна медицина. 39.

***Руса́лци,** *с. м. мн.* Султански рудари, отъ турското **рухсатлѫ́.** ПСп. 52. 637.

***Русание,** *с. ср. Т.* Въ медицината *Flores cinae* **Русание** *за глисте кълцатъ у съсѣдитѣ.* МСб. XXI. Народна медицина. 4 и 22.

Русенъ, *с. м.* Раст. брадавично цвѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Руски́, ска́, ско́, *пр.* Рушки? *Го на́шол* **ру**ското́*ноже и вечерта му го за́клал дѐтето.* МСб. VIII. 197.

Рустовъ, ва, во, *пр.?*
Събрала своитѣ вѣнчилки и рустовитѣ *си прѣмѣни.* ПСп. 35. Леля Гена. 30.

Русулéнъ, вм. **Иерусалимъ.** *Замачи́ се Божьа́ ма́йка в гра́да* **Русулéна.** МСб. VIII. 11.

***Руфéтъ,** *с. м. Т.* Еснафъ Иреч. Княж. Бълг. I. 247 и II. 193.

Руфи́я, *с. ж.* Хрѣма. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Ручей (Свищовъ), *с. м.* Потокъ, рѫчей. ПСп. 56. 330.

Ручникъ, *с. м.* Чорапе, които момата провира прѣзъ пояса на момъка прѣди да тръгната за вѣнчавка; рѫчници. Любен. Баба Ега. 64.

Мома́ прибóди, іуна́че,
Ру́чник принóси, іуна́че;
Ола́би поіас, іуна́че,
Ру́чник да мине, іуна́че.
МСб. XXI. Трънско. 36.

Ру́шки, ка, ко, *пр.* вм. **фрушки, фрѫжки.** Новъ. *Не гала́ти твóи* **рушки** *ножи.* Илиевъ, Сб. I. 321. *Извади* **рушко** *ноже.* ПСпБр. IX. 97.

Ръвани́къ (Котелъ), *с. ж.* Рованикъ. МСб. XV. 189.

Ръви́на, *с. ж.* Изкуствена вада за промиване руда въ Кюстендилско Краище. Иреч. Княж. Бълг. II. 595.

Ръджа́, ръджóсамъ, вм. **ръжда́, ръждя́самъ.** МСб. XXI. Трънско. 62.

Ръжé, ръжа́, *съб. ср* отъ **ръжь. Ръжіéто,** ръжіа́та *таі́а година са добри.* МСб. X. 212.

Ръжени́чавъ, ва, во, *пр.* Що е отъ ръжь; ръженъ. **Ръженичаво** *брашно.* МСб. XVIII. 44.

Ръжътя́, *съб. ж.* отъ **ръжь.** Ръже, ръжа.

Ръза́, *с. ж.* Жълченъ камикъ, *Cholelithus.* МСб. XXI. Народна медицина. 9. *За жълтеница пиятъ дяволско лайно* (*Asa foetida*) *или изливат* ръва *(Cholelithus) и пиятъ водата.*

Рѫкавела, *с. ср. мн* Рѫкавици, рѫкаве. ПСп. 63. 771.

Рѣманъ (Гюмендже, с. Пателе—Леринско), *с. м.* Раст. амамила. ПСп. 61. 348.

Ръпе, *с. м. мн.* Ръпки, рилки, крила, ноздри, хрънки, жрики, жрни, шупелки. МСб. XVIII. Науч. отд. 504, Нево село—Видинско

Ръпка, *с. ж.* Рѫка. *Му вжрза́е бели* **рѫнци** *бели* **рѫнци** *на йопа́ко.* Шапк. Сб. V. 178.

Ръня́нъ, *с. м.* Злонко. *Што си наду́л ръньъете,* ръньане? защо си се разсърдилъ? МСб. XXI. Трънско. 64.

Рътина́, *с. ж.* Рътлина. *Разнéсе се како могла по* **рѫтині́** *и брежині́.* Любен. Самовили. 12.

Рътка, *с. ж.* Женски накитъ, гиздило. *На шията връзватъ:* рътка, *пелешета, менж и герданъ.* Жива Старина. III. 121.

Ръшнéне, *с. ср.* отъ **ръшня́**. Ситнене, дробене.

Ръшня́, и́шъ, — ни́лъ, *гл. д.* Правя нѣщо ситно; ситня, дробя. МСб. XVIII. 175.

Ржчей (Македония), *с. м.* Потокъ, ручей. ПСп. 56. 330.

Ржчи́ло, *с. ср.* Ручило, ручало, бучало, гърдяло, бряцало на гайда. ПСп. 18. 472.

Ржчникъ, ци, *с. м.* 1) Ручникъ. Любен. Баба Ега. 64. — 2) **Ржчни́ци** (Трънъ), бухария на балконъ на сълба. 3) *Дете* **ржчник,** що иска ржцѣ, носене. Копривщица.

Ряхучка (Рупчосъ), *с. ж.* Рехулка. ПСп. 57. 593.

С. с. *с.*

Са, *гл. спом.* Ща, ша, ста, та, жда, ждж, же, за, зда, ке, кю, че. ПСп. 44. 257.

Са, *гл. спом.* Трето лице мн. вм. **сж.** Илиевъ, Сб. I. 115.

Са, *чл. ж. р.* отъ **съ.** *Жена* **са,** *барчина* **са.** Илиевъ, Сб. I. 247.

Са, вм. мѣст. **се.** Илиевъ, Сб. I. 115.

Са, *мѣст. ж.* отъ **сиотъ.** Цѣла, всичка. *Ако зара́боти не́коiа со мжрзева у поне́делник,* **са́** *но́дела кье работи мжрвливо.* Велесъ, МСб. IX. 132. **Са́** *нокь се́дам вжрс по́стела.* МСб. X. 38. **Са́** *лето,* **са́** *зимо.* МСб. XX. Велес. 65.

Са, *прѣдл.* Сасъ, сосъ, съсъ. ПСп. 43. 81.

Са, *нар.* Сага, саа, сега *Издава́ ги и* **са** *нема́ да дава.* ПСп. 11. 138. **Са** *неде́ла до дру̀га неде́ла кье чи́ни та́а тешка сфа́тба.* Горно-Джумайско, ПСп. 43. 142. **Са** *че мене баба да погуби.* Любен. Самовили. 62.

***Саба́йле и саба́йлина,** *нар. Т.* Сабахле.

***Сабу̀ръ,** *с. м. Т.* 1) Екстрактъ отъ раст. *Aloë fruticosa.* МСб. XXI. Народна медицина. 10. 2) *пр. неизм.* Търпѣливъ. *Иой ва вави,* **сабур** *момци!* ПСп. 52. 446.

***Сава́къ,** *с. м. Т.* Совакъ, ставило на воденица. МСб. XVI—XVII. 409

Сага́ (Горня-Джуман), *нар.* Сега, са. ПСп 41. 958; 43. 141.

***Садефли́я,** *пр. неизм. Т.* Щое съ садефъ; садефянъ.

***Садика́,** *с. ж. Т.* Особенъ начинъ на баяне и лѣкуване слаби дѣца въ Берковско. МСб. XXI. Народна медицина. 49.

***Садиканé,** *пр. неизм. Т.* Здравъ, вѣренъ, както трѣбва. *Той е* **садикане** *човѣкъ.* ПСп. 65. 103.

Са́дило, *с. ср.* Кога се кжпатъ въ Охридско езере, хвъргане съ краката надолу право къмъ дъното на водитѣ. Библиотека. XVIII—XX. 54.

Са́дна, ешъ, — налъ (Пловдивски павликяне), *гл. ср. свр.* вм. **сѣдна.** *А* **саднéте** *сага́.*

Са́ждамъ (Шуменъ), *гл. д.* Садя. МСб. X. 240.

Сазма, *с. ж.* 1) **сазма́:** създърма, кавърма. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 35, 38 и 76.—2) **Са́зма** (Емборе—Макед.): козинева черга; по̀кровецъ.

Сай, *нар* Дори, чакъ. **Сай** *го́рѣ,* чакъ горѣ. Наука. II. 560.

***Сай,** *нар. Т.* Наистина, така. *Очи ли ме ла́жат, или е* **сай.** МСб. XI. 108.

***Сака́,** *с. ж. Т.* Гърлена болесть по конетѣ. МСб. XXI, Явашовъ, 60.

Сала́й (Котелъ), *с. м.* Шевъ по срѣдата на нѣщо памуклия. *Уста́нж дж искаржм* **съла́iжт** *нж i̇урга́нчиту.* МСб. XV. 190.

Салакя́самъ, *гл. свр.* отъ **салакя́свамъ.** —**санъ,** *прич. стр.*

Салакя́свамъ (да салакя́самъ), *гл. д.* Ушивамъ нѣщо памуклия съ ургандж ийски шивъ **салай.** *Уста́нж ми дж* **сжлжкье́сжм** *илекьжт.* МСб. XV. 190, Котелъ.

Салакя́сване, *с ср.* отъ **салакя́свамъ.**

***Салава́тъ,** *с. м. Т.* Надгробна молитва. *Да нѣма ходжа барем* **салаватъ** *да му чете, ще каже досущъ имансъзъ да иде.* П. С. Славейковъ, ПСп. 15. 359.

***Са́лте,** *нар. Т.* Салтъ. *Немой ме мене губи́ти:* **са́лте** *сам i̇едно на ма́кя.* Илиевъ, Сб. I. 300.

Салче (Щипъ), *с. ср.* Неголѣмъ, срѣденъ койнакъ, ашикъ. МСб. XV. 161.

Са́лякъ, *с. ж.* Животина бахаль.

Саманиенъ, на, но, *пр.* Саманлиенъ, единъ видъ боя жълта. ПСп. 62. 883, Панагюрище.

Саманли́енъ, на, но, *пр.* Саманиенъ ПСп. 62. 884.

Самарна *игла,* бабичка игла, губерка. МСб. IX. Науч. отд. 555.

Сама́ тинтя́ва. Раст. *Campanula persicifolia* звънче, тинтява. МСб. XXI. Явашовъ. 40.

***Самели́я,** *с. ж. Т.* Болесть *Cholera asia-*

tica, холера, хулера. МСб. XXI. Народна медицина. 8.

Саменйнки, ка, ко, *пр. смекч.* отъ **самъ.** Самненичъкъ, самонинки *Останахме сами* **саменинки.**

Самйнъ, *пр.* Самъ, самъ си. **Сжмйн** *Гбспуть крѫстник беши.* Илиевъ, Сб. I. 144.

Самобáй, *с. м.* Раст. самобайче, самобайка. ПСп. 31. 374.

Самобáйка, *с ж.* Раст. самобайче. МСб.XXI. Народна медицина. 60.

Самобáйче, *с ср.* Растение нѣкакво; самобай самобайка. МСб. XXI. Народна медицина. 53. *На велики четвъртъкъ започвать да берать кукурякъ*, **самобайка.** *върбаличе и други билки и бурени.* Тамже. 4.

Самовйла, *с. ж.* Раст. вилина коса. МСб. XXI. Явашовъ. 17.

Самовйлнакъ, *с. м.* Самовилникъ, самодивникъ, лошотникъ. **Самовйльначе** *проклети!* МСб. XXI. Трънско. 62.

Самовйлска косá. Раст. *Asparagus tenuifolius Lam.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Уруновъ. 109, Трънско.

Самовйлска метлá. Раст. вилина метла. МСб. XXI. Народна медицина. 12.

Самодйвска стрѣлá. Растение нѣкакво. МСб. XXI. Народна медицина. 60

Самодйвска трѣвá. Раст. *Dictamnus Fraxinalla Pers.*, в. **рóсина трѣвá.** МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Самодйвска чéрна трѣвá. Раст. *Asplenium septentrionale Sw.*, клинаво биле, косатникъ, църнъ вѣтъръ. МСб. XXI. Явашовъ. 2.

Самодйвски босйлякъ. Раст. *Pulegium vulgare Mil.*, бласкунъ, лехусничава трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

Самодйвски живáкъ. Живакъ за магия, варенъ въ потайно врѣме, безъ да се говори; аважива. МСб. XXI. Народна медицина. 49.

Самодйвски свѣщи. Растение нѣкакво. МСб. XXI. Народна медицина. 60.

Самодйвско цвѣте. — 2) Раст. росина трѣва. ПСп. 51. 336.

Самодйвче, *с. ср.* Дѣте, чедо на самодива. Илиевъ, Сб. I. 35.

Самокóвище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто нѣкога е имало самоковъ. Иреч. Княж. Бълг. 593.

Самокóвъ. — 1) Видня съ всичкитѣ ѝ принадлежности; маданъ. МСб. XVIII. 190.—2) Чукъ до 150 кила за разплескване разсовачитѣ отъ пехца; валмо. ПСп. 37. 50.

Сáмокя (Велесъ), *с. ж.* Самота, самотия. *Пуста* **сáмокьа** *не се тегне.* МСб. X. 38; XX. Велес. 63.

Самолóмка (Пиротъ), *с. ж.* Назъвание на морузницатѣ въ извѣстната приказница за виното и просото. МСб XIV. 115.

Самонйнки, ка, ко, *пр. смекъ.* Самненичъкъ. *Угол сама* **самонинка,** съвсѣмъ сама. МСб. XIII. Книж. отд. 39.

Самостóенъ, стóйна, но, *пр.* Самостоятенъ, самостоятеленъ. П. Р. Славейковъ. ПСп. 16.64.

Самострѣкъ, ка, ко, *пр.* Що е само отъ единъ, съ единъ стрѣкъ. **Самострѣки** *трѣви.* МСб. XXI. Народна медицина. 67. *Купрáлетж му е* **сжмустрѫк** *бусйлек.* Илиевъ, Сб. I. 233.

Самострѣче. *с. ср* Раст. *Veronica orchidea Crz.* МСб. XXI. Явашовъ. 61.

Самохвáлко и самохвалъ, *с. м.* Който обича самъ да се хвали, не чака другъ да го похвали.

Самохóдъ, да, до, *пр.* Който ходи самичъкъ.

> Дйвни юди две невести,
> Две невести *самоходи.*
> Любен. Самовили. 125.

Самъ, *нар.* съкратено отъ **сáмо.** *Дур сжнж льжву убжрнж*, **сам** *младуженци устжнáхж.* МСб. XVI—XVII. 138.

Санá (Горня Джумая), *с. ж.* Сани, шейна. ПСп. 41. 959.

***Сандалйя,** *с. ж. Т.* Столъ. ПСп. 36 975.

Сандалóсамъ, *гл. свър.* отъ **сандалóсвамъ.** Да лъсна.—**санъ,** *прич. стр.* Лъснатъ, лакиранъ.

***Сандалóсвамъ (да сандалóсамъ),** *гл. д. Т.* Лъскамъ, лакирамъ съ лакъ. Хр. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 149.

Сандалóсване, *с. ср.* отъ **сандалóсвамъ.**

Санкóтка, *с. ж.* Раст. сънкотка. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

Сáнкямъ, *гл. д.* Возя на сани, — **мъ се,** *гл. възвр.* Возя се на сани. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Сáнкяне, *с. ср.* отъ **сáнкямъ.**

Санлйвъ, ва, во, *пр.* Що има санъ. **Санлива** *земія́*, въ която има повече санъ.

***Санъ,** *с. ж. Т.* Утайка, талогъ.

***Санѣръ-ламá и санѣръ-ламé,** *Т.* Синоръ намé, старъ документъ съ описание границитѣ на мѣстата. Иреч. Княж. Бълг. I. 180. и II. 86.

Саня, *с. м.* Писмоносецъ пѣшакъ съ звънче на краката. *Въ края на втората година застигнж* **саня** *отъ Свищовъ съ покана да ида учитель.* МСб. XIII. Науч. отд. 373.

Сарá, *с. ж.* Болесть *Epilepsia* у малки дѣца. МСб. XXI. Явашовъ. 14 и 15.

Сараджавъ, ва, во, *пр.* Сараджаливъ. *Ако*

трудна жена тъче въ станъ и яде картофи, то дѣтето ще е сараджаво. МСб. XXI Народна медицина. 42

Сараджи́вче, *с. ср.* Раст. *Spiraea Filipendula.* МСб. XXI. Народна медицина. 8.

Саракофай, *с. м.* Раст. *Plumbago europaea,* царсковяй, зеркула. МСб. XXI. Явашовъ. 32.

***Сарги́я,** *с. ж. Т.* ?

Фѫрльаі, Тома́, топовите,
А ти, Іуан, *саргиите,*
Саргиите, кумбари́те.
МСб. XIII. 71.

***Сариджа́,** *пр. неизм. Т.* Жълтеникавъ. *Пет ока* сариджé *сли́ве.* IIСп. 31. 374.

***Сарж-кана́ и сарж-къна́,** *Т.* Прахъ за боядисване нокте, коса, вежди жълто. Аурипигментъ AS_2 S_3. МСб. XXI. Народна медицина. 16; Тамже. Явашовъ. 60.

***Сарж-сабу́ръ,** *Т. Aloës* МСб. XXI. Народна медицина. 16.

***Сарж-сейме́нъ,** *Т.* Раст. богородична трѣва въ 2-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Саса́нъ-ко́тка. Раст. сънкотка. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

***Сафтия́нъ,** *с. м. Т.* Сахтиянъ. МСб. XVIII. 197.

Са́чма, *с. ж.* Мрѣжа сертме. Библиотека. XVIII—XX, 49.

Са́шене (Царибродско), *с. ср.* Кукурузина, царевичина шума, натрупана на дрѣво за зимнина като листникъ.

***Сашли́я,** *пр. неизм. Т.* Сачлия, дългокосъ.

Како тебе не найдох
Таквой тенко високо,
Таквой узум *сашлия.*

Сбѣ́ля, иш, — ли́лъ, *гл. д. свър.* Да подбѣля. *Оди, скьи́ни адно гроз гури́да да* збѣлеме *чо́рбата* МСб. VII. Науч. отд. 459.

Сбирачерка, *с. ж.* Която сбира вълната на стрижба. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 28.

Сбири́ло, *с. ср.* Сбирало, сбрало.

На Ири́н Пири́н планина́,
На хайду́шкото сбири́ло,
Да са хайду́ти съберѫт.
Янковъ, Сб. 20.

Сбожу́вамъ, *гл. ср. свър.* Да богувамъ, да добрувамъ, да видя бѣлъ свѣтъ (с. Перущица).

Сине, Лазаре, Лазаре,
Джиб ми не *збожу́ваше,*
Прет Бо́га душа́ не даде́ш,
Че ти Петка́на отда́де
Прес де́вет села́ в дисе́ту!
МСб. XV. Науч. отд. 600. 37.

Сбо́нще, ща, *с. ср.* Болесть у лехуса отъ налитане, когато сѫ я сбъхтѣли медени и маслени. МСб. XXI. Народна медицина. 17.

Сбори́чкамъ (да се), *гл. свър.* отъ **сбори́чквамъ се.**

Сбори́чквамъ се (да се сбори́чкамъ), *гл. вз.* Залавяме се, хващаме се да се боричкаме, да се давиме. *Као кье се* збури́чкаат *ка́ко петли.* МСб. VII. Науч. отд. 462.

Сбори́чкване, *с. ср.* отъ **сбори́чквамъ се.**

Сбру́свамъ (да сбру́ся), *гл. д.* Събарямъ, развалямъ. *Ньа́ма ли да* позбру́сьат *ӧште ньа́куг дьукьа́н?* с. Сотиръ—Пловдивско.

Сбру́сване, *с. ср.* отъ **сбру́свамъ.** Събаряне.

Сбру́ся, иш, — си́лъ, *гл. свър.* отъ **сбру́свамъ.** Да съборя. — **сенъ,** *прич. стр.* Съборенъ, развален.

Сбруя (Родопитѣ), *с. ж.* Конски такъмъ (!). МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 16.

Сбутони́осамъ, *гл. свр.* отъ **сбутони́о́свамъ.** Да сбутамъ, да стутамъ. — **санъ,** *прич. стр.* Сбутанъ, стутанъ.

Сбутони́о́свамъ (да сбутони́о́самъ), *гл. д.* Сбутвамъ (4), стутвамъ. *Дѫ ста́ни чильа́к пишмень дѫ тѫ нѫка́рѫ дѫ свѫ́ршиш ньа́куіѫ ра́бутѫ! Іа́ ви́ш нѫкѫдѣ́ си гу* збутуньо́сѫлѫ *тузи́ ньа́шту.* МСб. XV, 184.

Сбутони́о́сване, *с. ср.* отъ **сбутони́о́свамъ.**

Сбѣ́скамъ, *гл. свър.* отъ **сбѣ́скваамъ.** Да сблъскамъ, да сбъхтя.—**сканъ,** *прич. стр.* Сблъсканъ, сбъхтѣнъ.

Сбѣ́скваамъ (да сбѣскамъ), *гл. д.* Сблъскамъ сбъхтвамъ (3). *Зли духове, болести, които* сбѣскватъ *жена лехуса, та се разболѣва.* МСб. XXI. Народна медицина. 33.

Сбѣ́скване, *с. ср.* отъ **сбѣ́скваамъ.** Сбъхтване.

Сбѣ́хтано, *с. ср.* Болесть урама.

Свадбо́арникъ, *с. м.* Оното, въртокѫщникътъ, нѣкому киекътъ. *На жената до свадбата, на мѫжа́ до* свадба́рника, *била дълбока водата.*

Сва́лкамъ (Велесъ), *гл. д. свър.* Да свалямъ да увалямъ. — **канъ,** *прич. стр.* 1) Свалянъ, увалянъ. 2) Валчестъ, пъленъ. Сва́лкан *та́тко, дуду́леста ма́йка, шу́пливи де́ца?* Гат. — Еле́мвia, че́кѫрк и це́фкьи. МСб. VIII. 254.

Сватана́къ, *с. м.* Сватанецъ. МСб. Родоп. свадба. 17.

Сведень (Прилѣпъ), *с. м.* День за обща служба на цѣло село, или на цѣла махала; весградъ. *Варошаните не служат еден* сведен *или два, како во другите села*

што служат, како панаир, што си праат друзите села. МСб. XV. 112.

Свѣ́киче, *ум. ср.* и **свѣ́кичка,** *ум. ж.* отъ **свѣкь.** Свѣщица. *На секое тўмбиче и* **свекьиче?** Гат. — *Гро́бишча.* Велесъ, МСб. X. 196; XX. Велес. 63.

Свени (Орханийско), *с. ж. мн.* Болести по дѣцата ефимерни и ганглионни треска. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65. *Едного хванали* **свенитѣ** *когато билъ малъкъ, та му изпъкнала гръдната кость.* Тамже. Народна медицина 2

Света, *с ж.* Селски, махаленски или частенъ семеенъ праздникъ на нѣкой светецъ съ ядене и пиене, каквото у сърбитѣ слава; Божо име, сборъ, светецъ, светъцъ, светителски день, свещене, служба спореднице; черкуване, чинъ. Трудъ. II. 756.

Свѣтиво (Помашко), *с. ср.* Свѣтило, борна. ПСп. 57. 585.

Светина́, *с. ж.* Светость, святость *Да живега сасъ* **светина́** *и като́ и́стински христия́нинъ.* ПСп. 44. 187.

Свети́телски день. Света. Трудъ. II. 756.

Свети́че, *с. ср.* Портретъ, картина, светица. МСб. XX, Банат. българе. 3.

Свещене́ (Ново-Загорско, Търново-Сейменъ), *с. ср.* Семейна служба въ уреченъ день; света. *Нѫ свити́ Николѫ и́мѫми* **свиштине́.** МСб. IX. Науч. отд. 155.

Свѣщи́ца, *с. ж.* Раст. *Gentiana asclepiades* богородични свѣщи, тинтява. МСб. XXI. Явашовъ. 16.

Свѣщиче, *с. ср.* Растение нѣкакво. МСб. XXI. Народна медицина. 16.

Сви́дѣтъ. Отглаголно речение отъ **сви́ди се,** неизмѣняемо, казва се съ глаголъ *съмъ:* **сви́дѣтъ** *му съмъ,* **сви́дѣтъ** *ми е,* все едно като *свидя му се, свиди ми се.* Габрово, Илиевъ, Сб. I. 315.

Свидо́къ, вм. **свѣдо́къ.** Шопско.

Сви́дость, *с. ж.* Кога нѣкому се свиди нѣщо; свидѣне, жилѣяне. *Менъ сърцето ми са топи отъ мѫка и* **свидость** *за нея.* Трудъ. II. 1066.

Свина́къ (с. Абланица — Тетевенско), *с. м.* Раст. единъ видъ габеръ. Съобщилъ Д. Ябълански.

Свина́рь, *с. м.* Голѣмо съзвѣдие отъ дребни звѣзди, изгрѣва слѣдъ ралицата. Читалище. II. 750.

Свинетина, *с. ж. укор.* отъ **свиня́.** МСб. XXI. Трънско 62.

Свини́ца, *с. ж.* Свинщина. *У село́ свили́ца, у̑ ижу* **свиньица.** МСб. XXI. Трънско 63.

Сви́нски бу́ци. Болесть *Parotitis epidemica.* МСб. XXI. Дѣлъ природоучеоъ, Д-ръ Т. Петровъ. 65.

Сви́нски хлѣбъ. Раст бутурче. МСб. XXI. Явашовъ. 31.

Свиня́рникъ, *с. м.* Раст. вранско око. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 109, Трънско.

Сви́ркомъ, *нар.* Съ свирене, свирешкомъ. **Сви́рком,** *па́ском до село́то.* МСб. XXI. Трънско. 47.

Свирче, *ум ж.* Свирчица. *Сви́ри,* **свирче,** *свири́ли ти дечица по Романи́я!* Любен. Баба Ега. 34.

Сви́скамъ, *гл. ср* Свиря, свищя. *Кога има,* **свиска,** *кога нѣма, сниска.* Цариград. Вѣстникъ, 263 бр.

Сви́скане, *с. ср.* отъ **сви́скамъ.** Свирене, свищѣне.

Свищѣ́не, *с. ср.* отъ **свищя́.** Свискане.

Свищя́, *и́шъ,—щѣлъ, гл. ср.* Свискамъ, свиря.

Свлѣкло́, *с. ср.* Сличане, доличане. *Не ште* **свлекло́,** не ще да се сличатъ, да му дохождатъ. Копривщица.

Сво́дя се, *ишъ се, — дилъ се, гл. възвр.* Свождамъ се, навождамъ се.

> Разліути́ се сѫ̀рце у іуна́ка,
> Та остана́ ма́лко на надва́де,
> Та зафана́ от конь *да се сво́ди,*
> Та си бе́ре ска́ли и ка́менье,
> Да зага́жда у цѫ̀рни ара́пе.
>
> МСб. XI. 27, Самоковско.

Сво́рче (Горня Джумая), *с. ср.* Тръстикова свирка. ПСп. 41. 959.

Сво́тря, *ишъ, гл. ср.* За болесть: минава полека. ПСп. 43. 152.

Сво́якъ (с. Саранци — Софийско), *с. м.* На раст. киселецъ прѫчката, стъблото съ сѣмето.

Сва́кямъ се (Велесъ), *гл. възвр.* Оправямъ се, надебелѣвамъ. *И дру̑зи цвекьиньа си закачуіат за пбіас и на́ глава: о́гоіка и вра́тика, за да се огбвуіат и* **свра́кьаат.** МСб. XI. 84; XX. Велес. 63.

Сватига, *с. ж* Раст. рошава кадъна. МСб. XXI. Явашовъ. 54.

Свре́делъ, *с. м.* Едно съзвѣздие, посрѣдъ нощь стои право надъ главитѣ ни.

Сврѣ́скамъ, *гл. ср. свър* Да привръскамъ, да изврѣскамъ. *Спискала сирота Мариа,* **сфрескала,** *до што и гѫрло течи.* МСб. XIII. 153.

Свре́шна, *ешъ, — налъ, гл. д свър.* Да посвърша. *Да помогне и да* **свръшне.** ПСп. 35. Леля Гена. 31.

Свѣ́ртай, *с. м.* Въртежъ, бодежъ извътрѣ. **Свѫртаі** *да го свѫрте, та да не излезе!* МСб. VIII. 247.

Сга́дамъ се, *гл. вз.* Обичамъ се, погаждамъ се, сговарямъ се. *Тúе млóгу се* **сгáдали** *и нúкога не кáрали* ПСп. 32. 578.

Сга́дане, *с. ср.* отъ **сга́дамъ се.** Сговаряне.

Сгéчкамъ, *гл. свър.* отъ **сгéчквамъ.** Да сгмечквамъ, да смачкамъ. — **канъ,** *прич. стр.* Сгмечканъ.

Сгéчквамъ (да сгечкамъ), *гл. д.* Сгмечквамъ, смачквамъ, сбръчквамъ.

Сгéчкване, *с. ср.* отъ **сгéчквамъ.** Сгмечкване, смачкване.

Сгла́вице (Велесъ), *с. ср.* Сглаве, сглавница.

Дáли знáеш памéтуеш,
Кога бех мóмок у тéбе,
Кога ме трéска трéсеше,...
Іа ти пóсаках *сглáвице,*
Тú ми іа дáде мéтлата,
Што си мéтеше кьéньефот?
МСб. XIII. 47.

Сгне́ча, ишъ, — чúлъ, *гл. д. свър.* Да сгмечкамъ, да сгечкамъ, да смачкамъ. *Гледаі да не го* **згмéчиш** *носеікъи.* МСб. XX. Велесъ 25. *Се* **згмéчило.**

Сднета́, éшъ, сгнелъ, *гл. свър.* отъ **сгнú-тамъ.** Да смачкамъ, да сгмеча. — **тéнъ,** *прич. стр.* Смачканъ.

Сгни́вамъ (да сгния), *гл. ср.* Изгнивамъ, угнивамъ. *Векъе беше лу* **згнила** *снагата от кьотек.* МСб. XIX. Матер. б. 10.

Сгни́тамъ (да сгнетá), *гл. д.* Смачквамъ, сгечквамъ, сгмечквамъ. **Сгнели** *са го като змии въ змиярница.* ПСп. 9. 130.

Сгни́тане, *с. ср.* отъ **сгни́тамъ.** Смачкване.

Сгни́я, ешъ, — нилъ, *гл. свърш.* отъ **сгни́вамъ.** Да изгния, да угния.

Сговня́, ишъ, — нúлъ, *гл. свър.* отъ **сгов-ня́вамъ.** Да уцапамъ, да уплескамъ, да бокладиша. — **нéнъ,** *прич. стр.* Уцапамъ.

Сговня́вамъ (да сговня́), *гл. д.* Уцапвамъ, уплесквамъ, бокладисвамъ. *И таіа рáбота* **зговнúхме!**

Сговня́ване, *с. ср.* отъ **сговня́вамъ.** Бокладисване.

Сговорджи́я, *с. м.* Сговорникъ, тъкмендйия МСб. XXI. Трънско. 24.

Сговорни́пски, ска, ско, *пр.* Сговорнишки. Сговорни́пски *вѣнецъ.* МСб. X. 232.

Сгово́рничка, *ум. ж.* Съ която се сговаряме.

Пýстѫ устáнѫлѫ зингúн дувúцѫ,
Зингúн дувúцѫ с мѫ́шкѫ рóжбицѫ,
Кѫту ни ми е либóвничкѫтѫ,
Либóвничкѫтѫ, *згувóрничкѫтѫ.*
Изв. Слав. Сем. I, 235.

Сгóренъ, рня, рнйо, *пр.* Горенъ. *Облича* **згорня** *шаечна дрѣха безъ ръкави.* Шапк. Сб. II. 274.

Сгоря́, и́шъ, — рѣлъ, *гл. ср. свър.* Да изгоря. *До две баби са* **сгорели.** ПСп.16. 155.

Сгрежъ (Воденско, Кайлярско), *с. м.* Бодакъ будакъ, глуждъ, глужъ, глюжъ, глюджъ, глѣзенъ, грежъ, грездей, розъ, сакъ, сѫкъ, сънкъ, сѫкилъ, чекоръ, чепоръ, чепъ, члaнъ, члѣнъ, чланъ, чворъ, чваръ, чвъръ. Книжици, Солун. I кн. 27 стр.

Сгронотя, ншъ, — тѣлъ (с. Църско — Битолско), *гл. ср. свър.* Да изгръмя, да избухтя *Начасот нешто* **згроноте** *коа земьа да се потресе.* МСб. XIX. Матер. б. 11.

Сгру́ха, *с. ж.* **Сгру́ха** *ми е,* сгрухало ми се е, станало ми е лошо на стомаха. *От какво ми е така* **згрýа** *не знам.* Врачанско, МСб. XIV. 199.

Сгу́тамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се сгуша, да се скрия. *И тоі беше се* **згутал** *зат тжрнот.* МСб. XV. 126.

Сди́гамъ (да сдигна), *гл. д.* Вдагамъ, повдигамъ *Мóгла* **здигнаха.** — **мъ се,** *гл. възвр.* Вдигамъ се. *Тога се* **сдигнете** *троица брата.* МСб. X. 10.

Сди́гане, *с. ср.* отъ **сди́гамъ.** Вдигане, повдигане.

Сди́гна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **сди́гамъ.** Да вдигна.

Сдигя́самъ, *гл. свър.* отъ **сдигя́свамъ.** Да прѣтегля, да прѣмѣря. — **санъ,** *прич. стр.* Прѣтегленъ, прѣмѣренъ.

Сдигя́свамъ (да сдигя́самъ), *гл. д.* Прѣтеглямъ, прѣмѣрвамъ нѣщо съ кантаръ, съ кѫпони. с. Плѣвня—Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Сдигя́сване, *с. ср.* отъ **сдигя́свамъ.** Прѣтегляне.

Сди́шамъ, *гл. ср.* Въздишамъ, усдишамъ, сдихамъ.

Вéнчаі, кýмо, чéсто не уздúшаі!
— Іа не *сдúшам,* самó сръце *здúша.*
МСб. XXI. Трънско. 11.

Сди́шане, *с. ср.* отъ **сди́шамъ.** Въздишане, сдихане.

Сдода́мъ, сдодадéшъ, — дáдохъ, — дáлъ, *гл. д. свър.* Да дамъ. *Одде ми те Бог* **здодáде,** *да ми кржстиш млáда Бóга.* Иливъ, Сб. I. 166.

Сдóла (Велесъ), *нар.* Сдолѣ. *Нáй* — **здола,** най-отдолу. *Шó туку бóравиш, да ти се избóрави мóзокот, тáтка ли си го сáкаш* **нáі-здола?** МСб. XIV. 170.

Севдели́ски, ска, ско, *пр. Дрѣво* **севдели́ско,** севделиево.

Дотéкла е рекá Севделúіа,
Донéла е дрѣво *севделúско.*
МСб. XXI. Трънско. 26.

Севдѐнъ, на, но, *пр.* Садефлия. *Додай ми пу̀шка* севдѐна. Любен. Самовили. 91.

Севдѝсвамъ се, *гл. вз.* Обичамъ се, либя се. *Он се* севдисуа̀л *со попадѝата от нѝгу време.* Щипъ, МСб. XI. 108.

Севдѝсване, *с. ср.* отъ **севдѝсвамъ се.** Севда, либене.

Сѣдѣйки и сѣдѣйкомъ, *дѣепр.* Съ сѣдѣне, сѣдешкомъ. Прилѣпъ, МСб. XX. Науч. отд. Т. Мирчевъ. 19.

Сѣдинявъ, ва, во (Видинъ), *пр.* Който има сѣдини; прошаренъ съ бѣли косми; абрашъ. МСб. XIX. Науч. отд. Гѫбьовъ, 4.

Сѐдмори, *числ.* Седемь. *Че ми дбѝду* сѐдмори *сва̀тове, седъм кра̀льа од седъм кральѝне.* МСб. XXI. Трънско. 26.

Сѐднѣ (Охридъ), *нар.* Сѣтнѣ; ПСп. 44. 257.

Сѣднѝчъ, *нар.* Сѣднишкомъ. *Глѐедам аз, тоі седи* сѐдничь. МСб. XX. Банат. бълг. 3.

Сѣене, *с. ср.* отъ **сѣя.** Бозане.

Сѣжба (Сторозагорско), *с. ж.* Сѣидба.

Пжрвж *сѐжбж* клас іутда̀ди,
Клас іутда̀ди. льап ни вжржж.
МСб. XV. 6.

Сѣйникъ, *с. м.* Сѣячъ. МСб. XX. Банат. българе. 3.

Сѣкѝрче (Трънско), *с. ср.* Раст. *Orobus variegatus Ten.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Уруновъ. 35.

***Секлѐнъ** (Копривщица), *с. м. Т.* Чувалъ съ застилка за капакъ. *Едѝн* секлѐн *бра̀шно*

***Сексѐнаджѝя,** *пр. неизм. Т.* отъ **сексана̀.** МСб. XIII. 71.

Сѣкнвамъ (Велесъ), *гл. д.* Узнавамъ, сѣщамъ. МСб. XX. Вел. 64.

Сѐланецъ и сѐланинъ (Велесъ), *с. м.* Селяченинъ. МСб. XX. Велес. 64.

***Селви и селвѝя,** *пр. неизм. Т.* Севлиенъ *Отвори темни земници, отключи* селви *санджци.* Блъгар. Книжици. III. год. II. отд. 29.

Сѐлениниче, *ум. ср.* отъ **сѐленче.** *Юна̀че чуздѝнче, чу̀зду* сѐлениниче. Илиевъ Сб. I. 214.

***Сѐлина,** *с. ж. Гр.* Раст. Керевизъ, кирвизъ черевизъ, цѣлина.

Сѣменѝца (Хасково), *с. ж.* Прѣзрѣла краставица съ много сѣме, съ голѣми сѣмки.

Сѣменка (Охридъ), *с. ж.* Сѣмка. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 857.

Семидчѝйчета, *с. ср. мн.* Насѣкомо *Gyrinus natator,* богородички, калайджийчета, мамарци, потапници, семидчета, семиде, совалки. ПСп. 59. 765.

***Семѝзъ-оту̀,** *Т.* Раст. кластица, клъстица, тлъстига, тучница. Лѣсково.

Семъ (Велесъ), *съюз.* Щомъ, щомъ като. *Некое врѐме гьи кла̀ле ста̀рите свет.* Сем *кье бстане ста̀р човек, кье го за̀колат.* МСб. XII. 214. *Ф пѐкол пѝкни го—крѝф, пра̀ф, грѐшен, нѐгрешен, се на̀тре се пѐлни,* сем *се ду̀ша ѝстави.* Тамже. 165; XX. Велес. 64.

Сенѝ (Родопитѣ), *с. ж.* Болесть шемедъ, въртежъ у овцетѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91, семьо.

Сѣнекъ, *с. м.* Слонъ за сѣнка въ дворъ. МСб. IX. Науч. отд. 156.

Сѣнѣя, ешъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Правя сѣнка. *Не* сѐнеі *ми да ми се вѝдит.* Изв. Слав. Семин II. 301.

Сѣница, *с. ж.* Колиба отъ шума.

Сѣнѐръ, *с. сбб. м.* отъ **сѣно.** Копривщица.

Сѣня̀самъ, *гл. свър.* отъ **сѣня̀свамъ.** Да полинѣя.

Сѣня̀свамъ (да сѣня̀самъ), *гл. свър.* Полинѣвамъ, потъмнѣвамъ. Сенья̀сала *мома̀.*

Сѣня̀сване, *с. ср.* отъ **сѣня̀свамъ.** Полинѣване.

***Сераскѐръ,** *с. м. Т.* Началникъ на войска; главнокомандующъ; воененъ министъръ. *Иде* сераскеръ *паша.* Блъгар, Книж. II. 213.

***Сератлѝче,** *с. ср. Т.* Бързъ, пъргавъ, пешкинч.

Никой нема, богме, да се найди,
Наело се турче *сератличе.*
ПСп. 47. 814.

Сѣрневъ, ва, во, *пр.* Сѣривъ. Сѣрнева *въл на.* МСб. XVIII. 100.

***Серсѐнъ,** *с. ж. Т.* Гривна, обржчъ на наковалня. МСб. XVIII. 191.

Сѣрско цвѣкье (Велесъ), *с. ср.* Раст. *Chrysanthemum,* димитровче. МСб. XX. Велесъ. 64.

Сѣру̀ша, *с. ср.* Раст нѣкакво. ПСпБр. XI—XII. 127.

Сѐстрински, ска, ско, *пр.* Сестринъ. Илиевъ, Сб. I. 171.

Сестринѝче, *с. ср.* Сестрино чедо. *Да пострѐтнеш тфое* сестринѝче. ПСп. 45. 460.

Сестрински, *нар.* Като сестра. *Не живеја̀тъ* сестрински.

Сестрѝчки (Воденъ), *с. ж. мн.* Сестри; в. найчѝчки.

***Сѐтре,** *с. м. Т.* Горня дреха джакетъ съ цѣпнато отдирѣ.

Сѐти, та, то (Охридъ), *пр.* вм. **светѝ.** МСб. XVI—XVII. 33.

Сѣцкамъ, *гл. д.* Сѣка. МСб XVIII. 117.

Сѣцкане, *с ср.* отъ **сѣцкамъ.** Сѣчене.

Сѣчемекъ, *с. м.* Подвиженъ плетъ леса на мандра за отлжчане овце. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 36 и 51.

Сѣчена трѣвá. Раст. *Lysimachia Nummularia,* лѣкуватъ рани отъ посѣчено. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ 80.

Сѣчище (с. Дѣдово—Пловдивско, с. Лъжене—Чепинско), *с. ср.* Мѣсто гора, отдѣлено да се сѣче. *Илашатъ селенитѣ да не ходятъ на* **сѣчищата** *имъ.*

Сѣлко-бéчко, *с. м.* Насѣкомо *Morimus funereus,* цигулки. **Сѣчко-бечко,** *сѣчи баби дръвца!* ПСп. 59. 772.

Сѣчоглавъ (Прилѣпъ), *с. м.* Сѣкноглавъ св. Иванъ. МСб. XV. 181.

Сѣя, ешъ, *гл.. ср.* и *д.* Бозая, суча. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22 и 23.

***Сиван,** *с. м. мн.?*
Роклитѣ бѣха повече отъ **сиван,** *морс, харе и изработени съ дребни злати цвѣтя.* Трудъ. I. 332.

Сива трѣвá. Раст. бѣла горчивка. МСб XXI. Явашовъ. 29.

Сивото, като *с. ср* Въ медицината *Radix Zingiberis.*
МСб. XX. Народна медицина. 4.

Сиджúмовъ, ва, во, *пр.* отъ **сиджúмъ.** *Краката да ми вържете съсъ* **сиджиновн** *връвчици.* Блъг. Книжици. I. год. II. отд. 354. стр.

Сий, ся, се, си, *мѣст.* вм. **всий.** *Ни стжнáхж сúти хржнú, чи югланнѧ* **сúіе** *свят.* Илиевъ, Сб. I 149. Разградско

Сийрéково мáсло. Шарлаганъ отъ лелено сѣме. ПСп. 65. 25.

Силвéстрия, *с. соб. м.* Празникъ, 1 януария, нова година. Трудъ. II. 577.

Силинá, *с. ж.* 1) Растение нѣкакво ПСпБр. XI—XII. 127. 1) Охридъ: сила. *Се пушчет по ламúіата со една* **сúлина.** МСб. XIII. 221.

***Силимúя,** *с. ж. Т.* Тъкань златна парча. Читалище. III. 408.

***Силкитú-отý,** *Т.* Раст. *Linaria vulgaris Mil.,* клинаво биле, конопка, луличка. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

***Силлúкъ,** *пр. неизм. Т.* Изтърканъ, изхлусканъ. *Исхлускани ирмилици,* **силлнкъ** *бешлици.* ПСп. 16. 80.

Сúлома, *нар.* Силомъ.

Силъ (Велесъ), *нар.* Озлобенъ, разсърденъ. *На веков дóбжр дéн,* **сúл** *не нáправи, áл да го нáіде!* кълнятъ дѣте, което досажда на тържествени дни. МСб. XIV. 166.
Сúл *ме нáправи, туку силен бгъин да те úвгори.* Тамже. 168; XX. Велес. 64.

***Симéнъ, на, но,** *пр. Гр.* Асимени, сребъренъ.

> Стáпiа, постáпiа делúа.
> Момá Тодóра настáпiе.
> На тúе пóли *симéни.*
> Шапкар. Сб. I. 65.

Сúна, ешъ,—налъ, *гл. ср. свър.* Да блѣсна, да свѣтна.

> Одвéде iу у гóре зелéне,
> Оми Дóкь тéiа льýте рáне,
> *Сúну* лицé къко iáсно слъ́нце.
> МСб. XXI. Тръннско. 57.

Синáнецъ, *ув. м.* отъ **синъ.** Синчага. *А тоя* **синанецъ** *вие какво го мислите?* ПСп. 35. Леля Гена. 10.

Синáповъ, ва, во, *пр* отъ **Синáпъ.**

> А че търпим, драго, майчинитѣ руги
> Майчини са руги бѣл цървен трендафил
> А твоитѣ мжки *синапово* зърно.
> Блъгар. Книж. I. 160.

Синджóвъ (Котелъ), *с. м.* Шивъ по краищата на елекъ. МСб. XV. 189.

Синдилия, *с. ж.* Пропасть, бездна? *Тоа беше* **синдилиа** *на долу. страшно беше саде да с опулит чоек долу. а камо да слагат.* с. Църско — Битолско, МСб. XIX. Матер. б. 6. *Отсефте го беше страф да не пропаднет удолу въ таıа* **синдиліа.** Тамже 30.

Синдирмá, *с. ж.* Овчарско ястие белмушъ, бѣлъ мжжъ, ушмарь. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 82.

Синеýтка (с Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Птица |синековица, сúня гóра. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Сúниджикъ (Пловдивски павликени), *с. м.* Раст. сини кокичета.

Синúче, *с. ср.* Раст. бъклецъ. ПСп. 51. 353.

Сúни шáпки. Раст. *Aconitum Cammarum.* Иреч. Княж. Бълг. II. 655.

Сúнкома, *числ.* вм. **всúнкома.** Всинца, всичкома. ПСп. 18. 411.

***Синомекé,** *с. ср Т.* Синамеки. ?
Една часть кетре, една дребенъ шекеръ и една **синомеке.** МСб. X. Науч. отд. 330.

***Синоръ-намé,** *с. ср. Т.* Санъръ-лама.

Синóчка, *нар.* [Сúновь, сúноня, синека, синойкя, снойка, снóщи, сноцка.

> *Синóчка* е лýдо доодúло,
> По гъоргьéви свúле намръсило,

На градѝне пóрта потрошѝло,
По градѝне кьйткье покьинýло.
МСб. XXI. Трънско. 9

Синче, *с. ср.* Батиста. ?
Петь-шесть забратки червены съ бѣлы рѣсны и синчета (батиста) *на край-тъ имъ за булкж-тж.* Чолак. Сб 71. стр.

Сѝня гóра (Царибродъ), *с. ж.* Птица синеутка.

Сѝотъ, сéта, сéто, сѝтѣ и **са** (за ж и ср.), **се, све** (Велесъ). *мѣст.* вм. **всий;** всичкинтъ, цѣлиятъ. *И тóгаі Гóспот іа прокжлнал и го дѝзнал* **сѝіот** *бѐрикьат.* МСб. XII. 132. *Со стáпчето, со чѝзмите,* **сéта** *зéмьа га пóвлада.* Также. 164. **Сéто** *нéбо кога іе цжрвено, кье ỳмрел некої цáр* МСб. XVI — XVII. 233. **Сѝте** *мжртви ги спружýіале спрéма сжнце.* МСб. VII. 129. *Ти шчó ѝмаш? — Кáко шчó ѝмам?* **сé** *ѝмам.* МСб. V. 148; XX. Велес. 65. В. **са.**

Сипитлѝка, *с. ж.* Раст. трепетлика. Ямболско. Янковъ, Сб. 207.

Ни пустувьа идно джрво,
И то да і барим джрво —
Сипитликьа, трипитликьа.
МСб. VII. 6.

Сипѝя, *с. ж.* ?

Събрá щем са, видѣ щем са
На авджѝя в кесѝята,
На кюрчѝя в *сипѝята,*
На болеря на яката.
Янковъ, Сб. 147.

Сѝрка (Велесъ), *с. ж.* Плодътъ на растение *Zizyphus vulgaris,* МСб. XX. Велес. 65 **сѝрки,** и самото растение. Воденско, в. **шир ка.**

Сиромáщилокъ, *с. м.* Сиромашия. *Кога рỳчал човек, ако се протегнал на сóфрата, на* **сиромáштилок** *било, на немање.* МСб. XVI—XVII. 233.

Сиромáщина и **сиромáщия** (Велесъ), *с.ж.* Сиромашия. *Уште не стемнето, ако іáдеш со зáрана уште, на* **сиромáштина** *іе.* МСб. XVI—XVII. 233. XX. Велес. 65.

Сиръ, ра, ро, *пр.* Ухраненъ, угоенъ; циръ. **Сиро** *áгне,* бозайниче. млѣчниче.

Сѝсна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **сѝсамъ.** Да бозна. *Невѣста съ двѣ сиси. кой кá мине,* **сисне** *си?* Гат. Чешма. МСб. XVIII. 52.

Сѝтенъ, тна, тно, *пр.* Ситъ. *Дж ви й* **сѝтнж** *гудѝнж!* Илиевъ. Сб. I. 375.

Сѝтка, *с. ж.* Блатно шаваровидно растение, отъ което правятъ плюта на мрѣжа. Е. Спространовъ. Библиотека. XVIII—XX. 48.

Ситнохóдъ, да, до, *пр.* Който ситни въ ходенето.

Сичѝчкиотъ, чката, чкото (Велесъ), *мѣст.* Всичкиятъ. МСб. XX. Велес 66.

Скáжувамъ (Велесъ), *гл. д.* 1) Сказувамъ. 2) Казвамъ. *Се соглáсиле некои, му ó-дат, му* **скáжуіат** *на цáрот.* МСб. XII. 214; XX. Велес. 66.

Скакащецъ, *дѣеприч.* Съ скачане. ПСп. I. 175

***Скалѝсвамъ** (да **скалѝша**), *гл. д. Гр.* Плѣвя. Иреч. Княж. Бълг. I. 207 и II. 252, Лѣсковецъ.

Скалѝсване, *с. ср.* отъ **скалѝсвамъ.** Плѣвене.

Скалѝша, ешъ,—лѝсалъ, *гл. свър.* отъ **скалѝсвамъ.** Да оплѣвя. — **лѝсанъ.** *прич. стр.* Оплѣвенъ.

Скало-Ени. Празникъ и обичай Германъ; извършатъ го въ Силистренско, въ Бесарабия, с. Карагачъ. МСб. VIII. 276, 277 и 278; ПСп. 41. 908.

***Скалопáтъ** (с. Сотиръ— Пловдивско), *с. м. Гр.* Сколопатъ. *Като по* **скалопáти.**

Скалъпя́ (да се), **ѝшъ,—пѝлъ се,** *гл. свър.* отъ **скалъпя́вамъ се.** Да се намѣстя, да се настаня.

Скълъпявамъ се (да се **скалъпя́**), *гл. възвр.* Намѣщамъ се, настанявамъ се добрѣ възъ нѣщо. *Въ с. Калапотъ се* **скалъпилъ** *добрѣ връхъ коня.* с. Плѣвня — Драмско, съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Скалъпя́ване, *с. ср.* отъ **скалъпя́вамъ се.**

Скамáкъ, *с. м.* Убитъ памукъ, увалянъ на пасмо за ди се преде; бедрица, гушка, куклица, кждѣля, скаманъ, тулукъ. *Стивáсвамъ памукъ, та го правя на* **скамаци.**

Скамáнъ, *с м.* Скамакъ. *Шта ти прóвудеам* **скамáн** *памýчеак.* с. Дольно-Райково, Ахж Челебийско, МСб. VII. 42.

Скамаря́самъ, *гл. свър* отъ **скамаря́свамъ.** Да начоваля. — **санъ,** *прич. стр.* Начовалѣнъ. натрупанъ.

Скамаря́свамъ (да **скамаря́самъ**), *гл. д.* Натрупвамъ на камара; начовалвамъ. *На една страна* **скамарясани** *безброй човали.* Трудъ. II. 1382.

Скамаря́сване, *с. ср.* отъ **скамаря́свамъ.** Начовалване.

Скапéтникъ, *с. м.* Укорно назъвание на трендафилъ, който лесно капе. *Що се фалиш, трендафиле* **скапетнику?** Блъгар. Книж. I. 223.

Скарна (Ахж-Челебийско), *с. ж.* Чорба, соузъ, що изпуща печено месо; скрамъ. *Ли-*

сицата отишла̀ и иссоарбала скармоата. МСб. I. 129.

Скасапянъ (да скасапя), *гл. д.* Съсичамъ. *Тъ̀ргна сабьата тоі и ги* скасапи *на парчинья.* МСб. XIX. Матер. б. 106, с. Църско—Битолско.

Скатенъ, на, но, *прич. стр.* Сдипленъ, впрегнатъ. *Носи една* скатена *о четире и пришита на дѣсното му рамо червена кюсерия.* МСб. XXI. Родоп. свадба. 11.

Скатѝйка (Пловдивъ, Софийко), *с. ж.* Една птичка като кадънкитѣ. Сбрана съ кънарче тая птичка се научава като него да пѣе хубаво.

Ска̀цамъ (да ска̀цна), *гл. ср.* Кацамъ, клекамъ.

> Ко̀лко сокол горе фъ̀рка,
> То̀лко сокол доле сла̀вва,
> Та си *ска̀цна* цар Костадѝн,
> Цар Костадѝн на коляну.
>
> Илиевъ, Сб. I. 70

Ска̀цане, *с. ср.* отъ **ска̀цамъ.** Кацане, клѣкане.

Ска̀цна, ешъ, — налъ, *гл. свър.* отъ **ска̀цамъ.** Да кацна.

Ска̀ча, ишъ,—чилъ, *гл. д. свър.* Да кача, да покача. *За ко̀йна се фа̀ти, мо̀ма си ѝ* скачи. Шапк. Сб. I. 145.

***Скѐнджа,** *с. ж. Т.* Двѣ дебели дъски, между които турятъ нѣкого легналъ на ѫка и отгорѣ го притискатъ съ камъне, като въ менгеме. *Ударили го на* скенджа. Трудъ. I. 584 и II. 181.

Скѐтива (Копривщица, *с. ср. мн.* Отгорѣ на станъ прѣки пръчки, на които сѫ окачени скрипцитѣ съ нищелкитѣ и набръдилата; ста̀тила, прѣложки, прѣчки.

Скла̀да, *с. ж.* Цѣло дърво; клада. *Кога̀ па̀дне на мѐчката шумка — ревѐ, а кога̀* скла̀да—*трпи.* Любен. Самовили. 40.

Скла̀пци, *с. м. мн.* Пѫпка *Articulatis mondibularis* въ устата на новородено дѣте: бабата я притиска, кога првъ пѫть дѣтето се набозае. МСб. XXI. Народна медицина. 37.

Скло̀пенъ, на, но, *пр.* Допрѣнъ, залѣпенъ, слѣпенъ единъ до другъ. *Кѫштите им са* скло̀пени. с. Богутйэво—Пловдивско.

Ско̀вринъ (Кукушъ), *с. м.* Птица скорофанецъ. ПСп. 39. 402.

Ско̀коткамъ (Велесъ), *гл. д.* Скокоща, гѫдичкамъ.

Скоко̀ткане, *с. ср.* отъ **ско̀коткамъ.** Скокощене.

Скокотя̀, ѝшъ,—тѣлъ, *гл.* ?
Скокотѐло, *боботѐло, от цржве се не отело!* Любен. Самовили. 6.

***Сколо,** *с. ср. Гр.* Школо, чколо, училище. ПСп. 44. 256.

Сколовра̀нка (Леринъ), *с. ж.* Птица скорофанецъ. ПСп. 39. 402.

Сколовранъ (Рѣсенъ), *с. м.* Птица скорофанецъ. ПСп. 39. 401.

***Сколопа̀тъ,** *с. м. Гр.* Скалопатъ, стѫпало, басамакъ на стълба.

> Чи го за крака юлови,
> Чи го из сѫлба влачиши,
> Главата му са дрънкаши
> От *сколопат* на *сколопат*.
>
> Трудъ. I. 531.

Ско̀мена, *с. ж.* Скомина *Пра̀вам некому* ско̀мена, ямъ прѣдъ него кисело, та да му текатъ лигитѣ, облизвамъ му се. *Са̀ка да ми пра̀ви* ско̀мена. *За̀бите ми фа̀наа* ско̀мена. МСб. XX. Велес. 66.

Скопа̀че, *с. ср.* Скопено яре. ПСп. 37. 45.

Скопѐцъ, пцѝ, *с. м.* Скопенъ козелъ. ПСп. 37. 45.

Скопѝтя (да се), **ишъ — тилъ се,** *гл. свър.* отъ **скопѝщамъ се.** Да се окопитя.—**тенъ,** *прич. стр.* Окопитенъ, съживенъ, живъ.

Скопѝщане, *с. ср.* отъ **скопѝщамъ се.** Окопищане.

Скорѐпсамъ, *гл. свър.* отъ **скорѐпсвамъ.** Да подрѣжа.—**санъ,** *прич. стр.* Подрѣзанъ.

***Скорѐпсвамъ** (да скорѐпсамъ), *гл. д. Гр.* Подрѣзвамъ разсадъ. Лѣсковецъ, Иреч. Княж. Бълг. I. 207.

Скорѐпсване, *с. ср.* отъ **скорѐпсвамъ.** Подрѣзване.

Скоро̀ванецъ (Велесъ), *с. м.* Птица скорованецъ. МСб. XX. Велес. 66.

Скорофа̀нецъ (с. Ватоша—Тиквешко), *с. м.* Птица *Turbus merula,* вра̀гово пѝле, дзво̀рецъ, дроздъ, дрозенъ, зворецъ, кйосавецъ, кйосъ, косанъ, косарецъ, косарь, косъ, косеръ, сковранецъ, скова́нъ, сковринъ, сколовранецъ, сколовранъ, сколовранка, черна кокошка, чернокосъ. ПСп. 39. 402.

Ско̀рци (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. мн.* Вълнести черве, които се въдятъ на мръша. *Да пикаешь на черви и* скорци! Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Скочеия̀ (да се), **ѝшъ,—нѝлъ се,** *гл. свър.* отъ **скоченя̀вамъ се.** Да се скоченясамъ.

Скоченя̀вамъ се (да се скоченя̀), *гл. възвр.* Скочанясвамъ се. *Да се* ско̀чаниш, *да да̀де Го̀спот!* МСб. XX. Велес. 66.

Скоченя̀ване, *с. ср.* отъ **скоченя̀вамъ се.** Скоченясване.

Скрае (Охридъ), *нар.* Скрая. *Да се* скра̀е *о̀т нас!* Да сѫ далечъ отъ насъ! МСб. XIII. 139.

Скрамле́цъ, *с. м.* Шеговито назъвание на лисиното кръщелниче въ извѣстната приказка. *Лисицата отишла́ и иссоарбала скармоата, че ега́ са* |*воарнала, рекла́, че гу коарстила* „**скрамле́ц** *думета́ч.*" Ахж-Челебийско, МСб. I. 129..

Скрамъ (Родопитѣ), *с. м.* Скарма. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 74.

Скра́стомъ (Велесъ), *гл. ср. свър.* Да ме хване краста; да окраставѣя, да се скраставя. *Да* **скра́стосаш**, *да да́де Го́спот!* МСб. XIV. 162.

Скреници, *с. ж. мн.* Болесть буци, страници. *Сега звѣзди и* **скреници**, *утрѣ ни звѣзди, ни* **скреници**. МСб. XXI. Народна медицина. 50.

Скрѣпе́цъ, **пци́**, *с. м.*; Скрипецъ, скъркалецъ, макара, куклица. МСб. XVIII. 104.

Скрѣ́хнатъ, **та**, **то** (Котелъ), *пр.* Добрѣ стегнатъ, наперенъ, изконтенъ, напършенъ, МСб. XV. 184.

Скри́пелецъ (с. Сотиръ — Пловдивско), *с. м.* Раст. вилина метла. Съобщилъ Георги Туни́овъ.

Скробули́ца, *с. ж.* Чорба скробъ. *Направи' му* **скробули́ца**, *накуса́ се.* Любен. Самовили. 110.

Скро́пя (да се), **ишъ**,—**пилъ се** (Мияци — Дебърско), *гл. възвр. свър.* Да се скрапя. *Дните ти се* **скро́пиле!** Изв. Слав. Семин. II. 301.

Скрупица, *с.ж.* Скрупецъ, скрухъцъ. Трудъ. II. 609.

Скубе́тина (Копривщица), *с. ж.* Вълна скубакъ.

Скукаля́, **и́шъ**, **ли́лъ**, *гл. свър.* отъ **скукаля́вамъ**. — **ле́нъ**, *прич. стр.* Схванатъ, уетъ.

Скукаля́вамъ (да **скукаля́**), *гл. д.* Правя нѣкого да се схване, да се сдърви, да се скове. *Да те* **ску́кали** *Го́спот!* Велесъ, МСб. XIV. 163.—**мъ се**, *гл. възвр.* Схващамъ се, уемамъ се. МСб. XX. Велес. 66. *Го наідоіе* **ску́кален** *от стут.* Изв. Слав. Семин. II. 301, Мияци—Дебърско.

Скукаля́ване, *с. ср.* отъ **скукаля́вамъ се**. Свващане.

Скумру́къ (София), *с. м.* Птица гургутка.

Ску́пно (Копривщица), *нар.* Скупомъ, заедно. *Си́нца* **ску́пно**.

Ску́пщина (Трънско), *с. ж.* Сьбрание. *Та су крием* **скупштину** *збира́ли.* ПСп. 11. 131.

Скута́чъ, *с. м.* Скутникъ, ПСп. 44. 281; Иреч. Княж. Бълг. II. 110.

Ску́цвамъ (да **ску́цамъ**), *гл. ср.* За овца: загубямъ, намалявамъ млѣкото си; прѣсъхвамъ, прѣцвъквамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 44. 45 и 59.

Скълцаря́, **и́шъ**, — **ри́лъ**, *гл. д. свър.* Да скъкълна. **Скълцари́ло** *га, та́мо њега, друго нещо* МСб. XXI. Трънско. 62.

Скѣ́рдимъ (да се), *гл. вв. свър.* Да се съберемъ на купъ, на стадо. *Госпот ка́ндиса, му гьи бла́осови о́фците и се* **скѣ́рдна**—*гла́вите едно до́ друго на́ куп си гьи вбра́а.* МСб. XII. 162.

Скърна́ (Котелъ), *с. ж.* 1) Вълка. МСб. XV. 189. — 2) Кървотечение, мѣсецъ. Сливенъ ПСп. 64. 254.

Сла́вѣенъ, — **вѣйна**, **но**, *пр.* отъ **сла́вѣй**. *На́ явор и́мат* **сла́вейно** *пиле.* Илиевъ, Сб. I. 281.

Славя́къ, *с. м.* Славѣй. **Славіак** *пеи у гради́нка.* ПСп. 44. 299.

Сла́дка гжба. Гжба *Phallus impudicus;* съ нея лѣкуватъ болесть сладката. МСб. XXI. Явашовъ. 3.

Сла́дката, като *с. ж.* Болесть *Carbunculus*, в. **сла́дка пжпка**. МСб. XXI. Явашовъ. 3.

Сла́дка трѣва́. Раст. *Atriplex hortense*, лобода. МСб. XXI. Явашовъ. 7.

Сладкоки́чки (Стара Загора), *с. ж. мн.* Кипсии съ сладки кокички. МСб. XVI — XVII. 400.

Сладкопѣ́вче, *с. ср.* Сладкопойниче.

Ти се молам, фтичѐ **сладкопеѳче**,
Не мой пей ми ранина зарана.
ПСп. 62. 29.

Сладокъ, *с. м.* Риба нѣкаква.

Сла́женъ, **жна**, **жно**, *пр.* Слаченъ.

Сламо́рякъ, *съб. м.* отъ **сла́ма**. Сламурякъ; слама и сухи трѣви. *Носи ли свинята въ устата си* **сламорякъ**, *показва развалено врѣме.* Любен. Баба Ега. 36.

Сламченинъ, *с. м.* Накитъ, гиздило |нѣкакво у шопето въ Софийско. Чолак. Сб. 259 стр.

Слания́свамъ (да **слания́самъ**), *гл. ср.* За овце; паса посланена трѣва, та се поболѣвамъ; натровямъ се. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 91.

Сла́ченъ, **чна**, **чно**, *пр.* Злаченъ, слаженъ, соченъ. **Сла́чно** *ме́со.* Прилѣпъ. МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 15.

Слачъ (Велесъ), *с. м.* Сладь, сладость; сочность. *Му се ви́ма* **сла́чот** *на месото.* ПСп. 44. 250.

Слѣ́зеница (Софийско), *с. ж.* Раст. слѣзъ?

Дѐдо сѐде на буни́шче.
Та си кѫ́рпи тѐрбулица,
Да си бере *слѐвеница*,
Да си ра́ни прасѐнцата.
МСб. VIII. 241.

Слѣквамъ (да слѣка́), *гл. д* Сличамъ, сѫбличамъ. *Се слѐквам, се слѐкохме.* Сличамъ се. Охридъ.

Слѣпо влаче. Мрѣжа като сакъ за ловене риба въ Охридско езеро; мегдански́ влакъ. Е. Спространовъ, Библиотека XVIII—XX, 47.

Слѣпо червό. Черво *Rectum,* дънешникъ, дънякъ, бумбаръ, пинджуви́шъ, шерденъ.

Сливόсамъ, *гл. свър.* отъ **сливόсвамъ.** Да замажа. — **санъ.** *грич. стр.* Замазанъ. *Баносано. каносано, гуреливо* сливосано. Славейковъ, Послов. 35.

Сливόсвамъ (да сливόсамъ), *гл. д.* Замазвамъ.

Сливόсване, *с. ср.* отъ **сливόсвамъ.** Замазване.

Слѝзгамъ се (да се слѝзна), *гл. възвр.* Слизвамъ се.

Слѝзгане, *с. ср.* отъ **слѝзгамъ се.** Слизване.

Слова́ (да се), **и́шъ,—ви́лъ,** *гл. свър.* отъ **словя́вамъ се.** Да се уловя, да се хвана.

Словя́вамъ се (да се слова́), *гл. вз.* Хващамъ се, улавямъ се.

Отде го зачу мечката,
Че се съ Стояна срещнали,
Срещнали и *се словили*,
Словили да се поборятъ.
Блъгар. Книжици II. 139.

Словя́ване, *с. ср.* отъ **словя́вамъ се.** Улавяне.

Слόнце, *с. ср.* Слънце.

Не iе дете кѫде годе,
Ток' iе бѣлекъ на земля-та,
Кѫде стое, *слонце* грее,
Ка зборува, бисеръ блува,
Ка сѐ смее, злато лее.
Милад. Сб. 413 стр. 385 п.

Слόчанецъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Зеленъ, още не узрѣлъ орѣхъ. Изв. Слав. Семин II. 301.

Слочъ (Мияци — Дебърско), *с. м.* Саламура отъ сирене. Изв. Слав. Семин. II. 301,

Служа́ечи, *дѣеприч.* отъ **слу́жа.** *Добрό ви́но* служа́ечи, *ил на нόдзе стоя́ечи.* ПСп. 21. 555.

Слухъ, слу́хове, *с. м.* Слѣпитѣ очи. *За главоболие налагатъ* слуховетѣ *съ нишадъръ и соль.* МСб. XXI. Народна медицина. 9.

Слъпка, *с. ж.* Клонъ. МСб VI. 111.

Слъпъ, вм. **стлъпъ.** ПСп. 39. 466.

Смѣкя и смѣйка (Прилѣпъ), *с. ж.* Нечакано нещастие, нечакана неслука въ работа; смѣча. ПСп. 43. 151 и 44 302.

Смѣсе, *с. ср.* Мѣсто, дѣто водитѣ отъ двѣ рѣки се сливатъ въ едно. *Камчето е зето отъ* смѣсето *на двѣтѣ рѣки.* Трудъ. II. 817.

Смѐтене, *с. ср.* Лѣтня буря на Охридско езеро. Библиотека. XVIII—XX. 53.

Смѐтенъ на, но (Велесъ). *пр.* Замаянъ, зализанъ, хлосанъ. МСб. XX. Велес. 67.

Смѣтканъ, на, но, *пр.* Забърканъ, заплетенъ. *Конци* сметкани *да видиш на сон, лоши есапи къе гледаш и лоши абери.* МСб. XIII. 147.

Смѣха (Прилѣпъ). *с. ж.* Смѣхъ. Смеата *на́ страна.* МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 9.

Смѣча, *с. ж.* Прѣчка, смѣкя, смѣйка. *Товá да ти не е ни у́ сречу. ни у̀* смечу. МСб. XXI. Трънско. 63.

Смилкйовъ, ва, во, *пр.* Смиловъ, смиленъ. *Намери ки́тка* смилкьόва. Любен. Самовили. 91.

Сминдуль, *с м.* Дива растовина съ много приятна миризма. МСб XVIII. 34.

Сминта́на, *с. ж.* Сметана, каймакъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 337.

Смрълдива трѣва. Раст. *Chenopodium vulvaria,* мърша. МСб. XV. Науч. отд. 71.

Сму́токъ, *с. м.* Матекъ, запъртъкъ. МСб. IX. 229.

Смѣнкамъ, *гл. д. свър.* Да кажа нѣщо на́двѣ—на́три; да смуталявя. *Ньа́што* смжнка́ *алá ни́кой го не разбрá. Гу стьоа́гнал ця́реат и тоi пуноа́нкал,* пусмоа́нкал, *та чеа си ка́зал.* с. Устово—Ахъръ-Челебийско, МСб. VII. 202.

Снѣгъцъ, *ум. ж.* отъ **снѣгъ.** Снѣжецъ. *Йу срет лето* снѐгъц *да ва́ли* ПСп. 36. 973.

Снѣжевъ, ва, во, *пр.* Снѣговитъ, снѣженъ. *Времето беше* сньа́жево. Копривщица.

Снѐмога, жешъ, *гл. ср. свър.* Да занемога, да занехвеламъ. *Откоа го видел сонот, не поминале дваiсе и четири саати, тукỳ ти* снемогол *Андон.* МСб. XIII.162.

Снѝскамъ. *гл. ср.* Въ изречение: *кога има свиска, кога нема* сниска. Цариград. Вѣстникъ, бр 263.

Снога́, *с. ж.* Снага. МСб. IX. Науч. отд. 412.

Снοха (Дебърско). *с ж.* Снаха, снъха. ПСп-Бр. XI—XII 159.

Снόща, *нар.* Снощи, снощка. с. Чокманово, Ахъ-Челебийско.

Хáйде коню да йдимя,
Дено *сиóшта* наштýвахме.
Илиевъ, Сб. I. 112.

Снýбникъ, *с. м.* Снобникъ. МСб. VIII. 282.
Снýбница, *с. ж.* Снобница.
Соай, *нар.* Съй. тъй, така. Трудъ. II. 705.
Совѣ́тъ, *с. м.* Съвѣтъ. *Собрáла ги мáкьа на* **совéт.** ПСп. 36. 756.
Соглéдникъ, *с. м.* Съгледникъ, огледникъ.

Ние не сме огнéдници,
Огнéдници, *суглéдници*
Туку сме си куледаре,
Куледáре, кумашáре.
Илиевъ, Сб. 1. 180.

Согрѣшá (да се), *ишъ,—шилъ се, гл. свър.* отъ **согрѣшáвамъ се.** Да сългрѣша, да се огрѣша.
Согрѣшáвамъ се (да се согрѣшá), *гл. възвр.* Правя грѣхъ; съгрѣшавамъ, огрѣшавамъ се. *Што и да напрáвило детето до десет гóдини, мáiкьата се* **согрéшуе***—вя́рс нега остáнуiат гребóвите.* МСб. XVI—XVII. 228; XX. Велес. 67,
Соджвеча, *ишъ, — чилъ* (Прилѣпъ) *гл. д. свър.* ?

Зовреле вода, туриле;
Тогай ми мома стáнала,
Гáйтан от му *соджвечилó*.
Шапк. Сб. VI. 447.

Сождежа, *ешъ* (с. Осиково — Неврокопско), *гл д. свър.* Да изгоря, да сожежа.

Нáтури си до два óгніа,
Та ма тури іас да горіа,
Сождежи ма прах и пепел,
Та ма збери в твои скути.
МСб. IX, Науч. отд. 155.

Сожежá, *éшъ,—жéгохъ, гл. д. свър* Да изгоря, да сождежа.

Ами наклади два силни огня,
Та е положи между два огня,
Та е *сожежи* ситан пепелчок.
Наука. II. 560.

Сóйия, *ишъ,—мелъ* (Прилѣпъ), *гл. д. свър.* Да намисля, да река, да потегля *Едно се зáрекло* *благословено цáрство и* **сóiмел** *е́ýменот да йзлегуат нá двор.* МСб. VIII. 167.
***Сойсýзъ,** *пр. неизм Т.* Безъ сой; отъ просто потекло; неблагороденъ. *Не ·е од сой, та станул* **сойсув.** ПСп. 31. 374.
Сокóлица, *с. ж.* Женски соколъ. Илиевъ, Сб. I. 351.
Сóкърша, *ишъ, — шилъ, гл. д. свър.* Да скърша. — **шенъ,** *прич. стр.* Скършенъ. *Нáйде гóра сóломена,* **сóкършена.** ПСп. 47. 810.
Сóлиндаръ, *с. м.* Погрѣшно печатано **сулíндáръ.** ПСп. 48. 988. б.
Солúще, *с. ср.* Мѣсто. дѣто кърматъ овце. Любен. Баба Ега. 16.
Соломя́, *úшъ,—мúлъ, гл. д. свър.* Да сломя, да поломя — **менъ,** *прич. стр.* Сломенъ, поломенъ. *Нáйде гóра* **сóломена,** *сокършена.* ПСп. 47. 810.
Сóмеля, *ешъ,—сóмлелъ, гл. д. свър.* Да съмеля, да смеля. *Го* **сóмлел** *прóсото, месиле леп* МСб. VI. 123; XX. Велес. 67.
Сонъ, вм. **сънъ.** Тетовски села, ПСп. 39. 420.
***Сонъ-кабзалúя,** *пр. неизм. Т.* ?
На силяфлъка си имаше единъ **сонъ-кабзалия** *ятаганъ.* Трудъ. I. 9.
Сóнема, *ешъ, гл. д. свър.* Да снема, да сваля. *И си* **сóнила** *венец от глáва, И си* **сóнила** *гердан от гря́ло.* Дебърско, Илиевъ. Сб. I. 151. **Сóни** *си гердан óд грло.* **Сóни** *си венец óд главе!*
Сóповъ, *с м.* Впивъ, запивъ, прѣпивъ. Илиевъ, Сб. I. 25.
Сорá, *ешъ, — сорáхъ, гл. свър.* отъ **сорáвамъ.** Да разора.—**рáнъ,** *прич. стр.* Разоранъ, изоранъ.
Сорáвамъ (да сорá), *гл. д.* Разоравамъ, изоравамъ.

Напрегни брови биволе,
Упрегни мали волове,
Та *сори* равни дворове.
Библ. „Св Климентъ". 74

Сорáване, *с. ср.* отъ **сорáвамъ.** Разораване.
Сóсе (Велесъ), *прѣдл.* Съ, заедно съ. *Што влевуеш у одáiатъ* **сосé** *чеiли! Не бива грóзъето да го гълташ* **сосé** *семкъи.* МСб. XX. Велес. 67.
Сóсема, *нар.* Съвсѣмъ, сосемъ. *Вие* **сóсема** *не заборáвите, векье úч не довóгьате ý нас нá гости.* МСб. XX. Велес. 67.
Сóсемъ (Прилѣпъ), *нар.* Сосема. МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 24.
Сосъ, *прѣдл.* Съ, съсъ. ПСп. 43. 81.
***Сохрá,** вм. **софрá.** Безсон. Пѣсни. 73 стр.
Соченúца, *с. ж.* Зелева чорба. сокъ. МСб. XXI. Народна медицина. 23.
Спадикосъ, *с. м.* Раст. *Adonis vernalis,* гороцвѣтъ, дива спрежь, слѣти-коса. МСб. XXI. Явашовъ. 10.
Спáждамъ се, *гл. вз.* Влизаме единъ въ другъ; спояваме се, спаяме се. *Кьýнковете*

са спаждат един с друг. МСб. XVI — XVII. 406.

Спаждане, *с. ср.* отъ **спаждамъ се**. Спояване.

*Спарангелъ (с. Брѣстовица — Пловдивско), *с. м.* Раст. вилина метла. МСб. XXI. Явашовъ. 5.

*Спаргелъ, *с. м.* Раст. спарангелъ.

Спаруша (да се), ишъ,—шилъ се, *гл.свър.* отъ **спарушамъ се.** Да се спардуша. — шенъ, *прич. стр.* Спардушенъ.

Спарушамъ се и спарушвамъ се (да се спаруша), *гл. възвр.* Спардушвамъ се.

Спарушане и спарушване. *с. ср.* отъ **спарушамъ се.**

***Спацирамъ** (Прилѣпъ), *гл. ср.* Разхождамъ се. МСб. XV. 114.

***Спациръ**, *с. м. Нѣм.* Разходка. Прилѣпъ. ПСп. 43. 151.

Спаямъ (да споя), *гл. д.* Споявамъ.

***Спахи**, *с. м Т.* Спахия.

Спенцара (Котелъ), *с. ж.* Кжса горня дрешка. МСб. XXII—XXIII. а. Гено Кировъ. 131.

Сперусъ (Шуменъ), *с. м.* Раст. гърлица въ 3-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 31 и 32.

Спиръ, *с. м.* Спиране, запиръ *Немам* спира, не съ спирамъ на едно мѣсто. *Зиме-лете тьа* **спир** *не знае. Безъ* **спиръ** *удря.*

Спискамъ, *гл. ср. свър.* Да припискамъ. Спискала *сирота Мария, сфрескала до што и гжрло течи.* МСб. XIII. 153.

Спитенъ, на, но, *прич.* Направенъ на пита; сплесканъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 46.

Спички, *с. ж. мн.* Спечени бѣлѣзи отъ изгорено по тѣлото. *Цьала беше съ* **спички.**

Спласкамъ (Велесъ), *гл. ср. свър.* Да приплескамъ съ крилѣтѣ си. *Петелот* **спласкал** *сос крильата и пропегал „кукуригу“.* МСб. XVI—XVII. 310. *Кокошка кога ке иде до портата и от портата натре да* **спласка** *со крильата и запее на срекьа и.* Тамже. 231; XX. Велес. 68.

Сплетево (Копривщица), *с. ср.* Смѣшение, прѣплитане, кръстосване. *То там има* **сплетив**, *та не се знае кої какъф е.*

Сплитъ (Царибродъ), *с. м.* Тънки корени у рѣка, прѣплетени като коса; везъ. *Уплел се у* **сплито**,

Сплютенина, *с. ж.* Сплютанина. Читалище. I. 506.

Спобратимъ. *с. м.* Побратимъ. Янковъ, Сб. 52.

Сподавя, ишъ,—вилъ, *гл. свър.* отъ **сподавямъ.** Да задавя, да заглуша. — **венъ**, *прич. стр.* Задавенъ.

Сподавямъ (да сподавя), *гл. д.* Задавямъ, заглушавамъ.

Сподавяне, *с. ср.* отъ **сподавямъ.** Задавяне, заглушаване.

Спокимаме (да се), *гл. вз. свър.* Да си кимнемъ помежду; да се спогледаме.

> Се сж светци спугледжж,
> Спугледжж, *спукимжж.*
> Илиевъ. Сб. I. 19.

Споредници, *с. м.* Света, свешене; ср. **споряднициі** Трудъ. II. 756.

Споредямъ се, *гл. възвр.* Приличамъ. *Днитѣ се* **спуреджт** *сжс тиквите.* МСб. Банат. българе. 4.

Спотна, ешъ, — **налъ**, *гл. свър.* отъ **спотнувамъ.** Да стъкна, да подстъкна,

Спотнувамъ (да спотна), *гл.д.* Стъкнувамъ подстъквамъ огънь. **Спотни** *го огьинот да се разгорм* МСб. XX. Велес 68.

Справлямъ, *гл. д.* Справямъ. **Справлявамъ се**, справямъ се. *Милен се* **справлья** *за воіску.* МСб. XXI. Трънско. 39.

Спрегване, *с. ср.* Работене имотъ уедно, като се спрѣгатъ три-четери ярма волове или биволе на трима четирма стопане. *Косенье влаченье, копанье, жътва става пакъ уедно, било чрѣзъ* **спрегванье**, *било наредa.* Жива Старина II. 207 и IV. 326. и 327.

Спрежници, *с. м. мн.* Които работятъ нѣкой имотъ уедно, чрѣзъ спрегване. Жива Старина IV. 326 и 327. *Съ всѣкой яремъ всѣкой* **спрѣжньъкъ** *трѣбва да испрати човѣкъ. Бащитѣ на такива млиди обикновенно сж или* **спрѣжньъци**, *или межделници, или комшии.* Живя Старина. III. 8.

Спрехи (Софийско), *с. м. мн.?* *Она* (мачката) *рипа прес плетишта, прес* **спреіните** *та бега.* МСб. VII. 136.

Спродумаме (да си), *гл. ср. свър.* Да си продумаме единъ другиму. с. Радилово—Пещерско.

> Сички са святци спогледнжхж,
> Спогледнжхж, *спродумахж.*
> Илиевъ, Сб. I. 21.

Спрома, *нар.* Спрама, спрѣма, спроти, срѣща.

> Гръкала ми грълица
> *Спрома* село у іасен.
> МСб. XXI. Трънско, 4.

Спротиıа (Мияци—Дебърско), *нар.* Отсрѣща.

Спрóтвiа *седит вýiкофци.* Изв. Слав. Семин. II. 302.

Спрѣжа (да се), ишъ,— **жилъ** се, *гл. свър.* отъ **спрѣжвамъ се.** Да се спуря.—**женъ**, *прич. стр.* Спуренъ.

Спрѣжвамъ се (да се спрѣжа), *гл възвр.* Отъ пържене се стягамъ, свивамъ се; спурямъ се.

Спрѣжване, *с. ср.* отъ **спрѣжвамъ се.** Спуряне.

Спýря (да се), ишъ, — **рилъ** се, *гл свър.* отъ **спýрямъ се.** Да се спардуша, да се сгърча, да изсъхна. — **ренъ**, *прич. стр.* Спардушенъ, сгърченъ, спърженъ. **Спýрено** *iáбуко.* МСб. XX. Велес. 68.

Спýрямъ се (да се спýря), *гл. възвр.* Спардушамъ се, спичамъ се, спрѣжвамъ се, сгръчвамъ се, изсъхвамъ. *Гледаi како се* **спý***рила крýшава. Не гьи óставаi кромпú-рите мнóгу на óгьинот сóсема кье се* **спýрат.** МСб. XX. Велес. 68.

Спýряне, *с. ср.* отъ **спýрямъ се.**

Спърпешкамъ (да се), *гл. възвр свър.* Да се катурна, да се търколя. Любен. Баба Ега. 86.

Срáменъ, мна, мно, вм. **страненъ.**

И донéси стýдна вóда,
Че ти дóiду *срáмни* гóсiе,
Срáмни гóсiе од Совиiу.
МСб. XXI. Тръноко. 25.

Срамýлка, *с. ж.* Раст. срамежливче. ПСпБр. XI—XII. 127.

Сребропрѫкъ, ка, ко, *пр.* Сребрѫкъ. Добричко.

Ти си имѫл идногó сиiнка,
Златуýста, *срéбрумрѫкѫ*,
Дéту ричé — пузлатьáва,
Дéту фáни — пусрибрьáва.
МСб. X. 4.

Срéбъръ, бра, бро, *пр.* Сребъренъ. *До Мáркови* **сребри** *пóрти.* Блъгар. Книжици. II 589.

Срѣдесцé (Копривщица), *с. ср.* Сръдце, срѣдало на совалка.

Срѣдúнка, *с. ж.* Срѣда въ 2-то знач. МСб. XVIII. 48.

Срѣдинóщи и срѣдинóщъ, *нар.* По срѣдъ нощь; срѣднощи. ПСпБр. VII. 114; ПСп 25. 202 и 203; Илиевъ, Сб. I. 43 и 44.

Срѣднóщи, *нар* Срѣдинощи. ПСпБр. VII. 114.

Срѣдобрѣгъ и стрѣдобрѣгъ, *с. м.* Срѣдорѣкъ въ 2-то знамен. МСб. IX. Науч. отд. 157.

Срѣдполунощи, *нар.* Срѣдинощи. ПСпБр. VII, 114.

Срѣдомъ, *нар.* Посрѣдъ. **Срéдуи** *нóшти, полýношти.* Илиевъ, Сб. I. 43 и 44.

Срѣдь, *с. ж.* Срѣда. *Въ самата* срѣдь. МСб. XIII. Науч. отд. 466 и 467.

Срѣдь-нощь, като *с ж.* Сѣверъ. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Срѣкявамъ, *гл. д.* Срѣщамъ. МСб. XX. Велесъ 68.

Срѣщниче, *с. ср.* Раст. Богородично биле. МСб. XXI. Явашовъ. 27; тамже. Народна медицина. 9 и 16; ПСп. 51. 395.

Срéчувамъ, *гл д.* Сричамъ. МСб. VII. Науч. отд. 477.

Сръдцебóлово биле. Раст. живачка трѣва. МСб. XX. Явашовъ. 45.

Сръдчка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Болесть сърдечница. **Срчка** *го фáтила, кьа го óтребит.* Изв. Слав. Семин. II. 302.

Сръдчникъ, *с. м.* Раст. *Leunurus Cardiaca,* петокрьстъ. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Сръдчовáдица, *с. ж.* Болесть сръдцовадица. *Сретнáла го е* срдчовадица *и му с крв испúла.* Любен. Сямовили. 5.

Ссухренъ, на, но, в. **сухрéнъ.**

Ста, *гл. спом.* Ща. ПСп. 44. 257.

Стáва, *с. ж.* Рибарски уредъ отъ 30 — 40 вѫдици на една връвь, прикрѣпена на кито. Библиотека. XVIII—XX. 49.

Стáвалка (Велесъ), *с ж.* Гроздъ, окаченъ да съхне; вѣшалка, вѣшало. ПСп 44. 261.

Стáвниче, *с. ср.* Раст. Гологлавецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 3; тамже. Народна медицина. 60; ПСп. 9. 133.

Стáвяло, *с. ср.* Подслонъ, свърталище, прибѣжище. *Нигде* ставяло *да немаш!*

Ако ме, сиiну, прóдадеш,
Нúгде *стáвьало* да нéмаш,
Од óртома да не куртýлисаш.
Велéсъ, МСб. XIII. 45.

Стакли, *с. ж. мн.* ?

На глави-те капи калимафки,
Подъ мишки-те *стакли* позлатени.
Милад. Сб. 55. пѣс. 65 стр,

Сталúйска ружа. Раст. бѣлъ слѣзъ. МСб. XXI. Явашовъ. 37.

Стамакéти, ?

Уу! стамакéти! *тáка ли кье ни дóчувашъ?* Велесъ, МСб. XVI—XVII. 310.

Стамбóлско цвѣте. Раст. стамболски здравецъ. ПСп. 28. 453.

Стамбóлче, *с. ср.* Раст. *Dahlia variabilis,* дáкия, гюрджинъ, ялдъзче, ялдъзче. ПСп. 61. 357, Паланкъ.

Стáменъ, на, но (Мияци — Дебърско), *пр.*

Скроменъ, приличенъ. *Види го кольку ж стамен: какó одит крбце и едваí погле дуват нá страна.* Изв. Слав. Семин. II. 302.

Стангидавъ, ва, во (с. Плѣвня—Драмско), *пр.* Казва се за вкуса на развалено нѣщо: риба, шарлагана, орѣхъ и др. в. **гранивъ.** Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Стануене, *с. ср.* Ставане, скокване. *Едно стануење. Дефот гледа, синóви му гьи нема.* МСб. V. 148; XX. Велес. 69.

Стануя, ешъ, *гл. ср.* Ставувамъ. *Лежал девет годин ни* стануе, *ни умрує.* Наука. III. 473.

Стáра бѣла. Единъ видъ пшеница, която дава; бѣлъ хлѣбъ, който лѣсно изпрѣхва: бѣлия (?) МСб. XX. Велес. 69; ПСп. 39. 361.

Старáя се, ешъ се, *гл. об.* Гледамъ, залѣгамъ, копелкамъ, кроя.

Старѣйко (Кратово), *с. м.* Старй сватъ, старокъ. ПСпБр. XI—XII. 127.

Старѣя, *с. м.* Старѣй. ПСп. 19. 254.

Старище, *ув. ук.* отъ **стáрецъ.** *Иди речи че това* старище *е такъвъ чивѣкъ, дѣто съ агата пие кафе.* ПСп. 28. 491.

Стáриятъ вѣтъръ. Западенъ силенъ вѣтъръ; пърли коза. Читалище. II. 750.

Стародѣтина, *с. ж.* Прѣкорно назъване за стара мома; старосѣдѣлица. МСб. XXI. Трънско. 62.

Старокепица, *с. ж.* Старокиня. Жива Старина. III. 140.

Старокýмене, *с. ср.* отъ **старокýмя.**

Старокýмя, ишъ.—милъ, *гл. д.* Зимамъ, калесвамъ нѣкого за кумъ; да укумя. *Бог да му арише чесни добри синове, чесни добри черки, да го* старокумат; *да го старосвáтат на девето и девето село.* Любен. Баба Ега. 82. *И още му Господ даде добри, чесни синбве, добри честн дещери, че го старосвáтеж, че го* старокýмеж *на девято село.* ПСп. 8. 107.

Старосѣдѣлица, *с. ж.* Стародѣтина. МСб XXI. Трънско. 62.

Старýвамъ (Радомирско), *гл. ср.* Господарувамъ, заповѣдамъ, оправямъ. МСб. XV. 174.

Старчетина, *с. м. ув.* отъ **стáрецъ.** Старчуга.

> Кáра, кáра коньé ластавицу,
> У сречу му стáри *старчетина.*
> МСб. XXI. Трънско. 35.

Стáрчецъ (Силистра, Трънско), *с. м.* Раст. *Thlaspi arvense.* ПСп. 65. 666; МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 13.

Створáмъ (да створя), *гл. д.* Створавямъ. *С дчи што види, с рáци го* **створя.** МСб. X. Науч. отд. 347; Любен. Баба Ега. 75.

Створáне, *с. ср.* отъ **створáмъ.** Створяване.

Створя, ишъ,—рилъ, *гл. свър.* отъ **створáмъ.** Да створя.

Створя, ишъ,—рилъ, *гл. свър.* Да стоваря.

Стежаръ (Дрѣглище), *с. м.* Стежеръ, стожеръ. Трудъ. II. 946.

Стелъ, ла, ло (Пиротъ), вм. щѣлъ, ла, ло. *Не стел,* не искалъ. МСб. VII. 233.

Стéмнетъ, та, то (Велесъ), *прич.* Мръкнало, стемнило се. *Уште не* **стéмнето,** *ако ќадеш со зáрана уште, на сиромáштина ке.* МСб. XVI — XVII. 233; XX. Велес. 69.

Стилка (Пирдопъ), *с. ж.* Мѣсалъ, постилка за-подъ софра. ПСп. 28. 496. Сравни **постáвникъ.**

***Стипсóсвамъ (да стипсóсамъ),** *гл. д.* Стипцосвамъ.

Стица (Русе), *с. ж.* вм. **птица.** МСб. XIII. 5.

Стичка, *ум. ж.* отъ **стица.** Птичка. Силистренско, МСб. XV. Науч. отд. 600. 64.

Стичка, *с. ж.* Стига, стигнуване. МСб. VIII. 79.

Сткáя, ешъ (Велесъ), *гл. д. свър.* Да изтъка, да изткая. *Кье земат шишаркьи, кье йстребат бýбакь, кье йзвикат нá вйтел, кье йспредат, кье снбваıат, кье* **сткáıат,** *кье скрбıат кбшула.* МСб. XII. 161.

Стовя, Стовянъ (Шуменско), вм. **стоя, Стоянъ,**

Стóго, вм. **светóго.** *Нá за Гбсподіа и за* **стбгу.** ПСп. 41. 994.

Стоешка, *с. ж.* Стояло. МСб. XVIII. 120.

Стóйна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **стоя.** Да постоя.

> Калиманчице капчице,
> Дену си, мари, *стоіна*ла,
> Іасну си слънце огреала,
> Ситна та роса избила.
> (МСб. XXI. Родоп. свадба. 13.

Стомалникъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Омивалникъ, на който стоять и стомнитѣ.

Стопанéне, *с. ср.* отъ **стопаня.** Смопанисване

Стопаня, ишъ, — нилъ, *гл. д.* Имамъ за свое; своя, владѣя, стопанисвамъ.

Стóрникъ, *с. м.* Творецъ. *Фáлети Бóга* **стóрникъ** *на светъ.* МСб. XX. Банат. българе, 4.

Сторувамъ, *гл. д.* Сторвамъ. *А пакъ тия, дето* **сторува** *рожби, да ги варди сасъ весело сърце.* ПСп. 44. 187.

Сторуна, *с. ж.* Въ една Пирдопска приказка: *Една жена имала една дящеръя, на име Делка. Тъа на Дела думала: Стани* **сторуна,** *за през вечер немаме работа—само за дене.* МСб. Ш. 185.

Сточенъ вѣтъръ, вм. **источенъ,** на Охридско езеро. Библиотека. XVШ—XX. 52.

Стоечи, *дѣеприч* Като стоя. *Добро вино служаечи, ил на нодзе* **стоечи.** ПСп. 21. 555.

Стражище (Трънско) *с. ср.* Високо мѣсто въ село, въ градъ, отъ дѣто може да се гледа цѣлата околность; дѣлъ. МСб. XV. Науч. отд. 600. 81.

Сракинка, *ум. ж.* отъ **стракиня.** Паничка. *Извади малката пятна* **стракинка,** *въ която тури* 10—12 *маслинки.* Трудъ. II. 713.

Страмулка (Самоковъ), *с. ж.* Срамулка?

> Раскопаа млада невеста,
> Земаа й *страмульки* от раце,
> Та й прекриа бѣлото лице.
> Шапкар. Сб. Ш. 67 стр.

Страненица, *с. м.* Малка каца. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 80,

Страхомъ, *нар.* Съ страхъ. *Невести се чудом зачудиле,* **страхом** *застрашиле.* ПСп. 12. 111.

Страшене, *с. ср.* Нѣщо много страшно; голѣмъ страхъ; страхотия. *То беше едно* **страшене,** *да пази Госпот!*

Страшиномъ, *нар.* Съ страшене. *С синове се подносила.*, ... *како мечка* **страшином,** *како срна бегаечи и пр'аечи.* Любен. Баба Ега. 32.

Страшникъ, *с. м.* 1) Раст. *Asplenium Trichomanes,* страшниче, изтравниче, косатникъ, черна (дива) папрать. МСб. XXI. Яващовъ. 2, с. Бистрица—Софийско. 2) Раст. *Fchinops Sphaerocephalus.* Тамже. 57, с. Ново Орѣхово— Варненско. 3) Раст. *Lycopus europaeus,* дива мерудия. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 80. с. Клисура.

Стрѣдба, *с. ж.* Срѣща. Илиевъ, Сб. I. 76.

Стрѣкя, *с. ж.* Срѣкя. Илиевъ, Сб. I. 76.

Стрѣлухо, *с. ср.* Особенъ бѣлѣгъ като стрѣла, рѣзнатъ въ върха на ухо на овца. ПСп. 31. 317; МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 86.

Стрѣлъ, ла, ло, *прич. д.* вм. **срѣщналъ.** МСб. XX. Велес. 71.

Стрѣмо (Гол. Бѣльово — Т. Пазарджишко). *нар.* Строго, стегнато (?) *Държи го* **стремо,** стега го, не му пуща юлара, не го галп.

Стрецамъ, *гл. д.* Щракамъ, чукамъ. *Излезнала ми люта рана, та се подлюти, та се подбуди, та ме мяска, та ме* **стреца,** *та си викам, та си плачем.* Любен. Самовили. 10.

Стрецане, *с. ср* отъ **стрецамъ.** Щракане.

Стречавамъ (Мияци — Дебърско), *гл. д.* Сричамъ. *Една буква уште не може да* **стреча.** Изв. Слав. Семин, II. 302.

Стригачъ, *с. м.* Който стриже овце; къркъмджия.

Стрици, *с. м. мн.* Стриковци, чичовци, братовчеди. *Стойнини* **стрици** *камен фалиха.* Трудъ- II. 727.

Стрица (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Стрина, стричина, чичана, чина, чана. Съобщилъ Ан Гяуровъ.

Строга (с. Галичникъ — Дебърско), *с. ж.* 1) Стръга, страга, стърга. ПСп. 61. 336. — 2) Междина между дьа кола на плетъ, на стѣна. МСб. XIX. Матер. Орѣднородоп. овчар. 50.

Строгъ, *с. м.* Сухо дърво съ разсохи, побито въ земята на овчарски ятакъ, за да се окачатъ на него торби, мѣхове и други нѣща. МСб. XIX. Материали, Срѣднородопско овчарство. 63.

Стробостромъ (Самоковско) ?

> Разлюти се Русалка девойкьа,
> Та си зема *стробостром* камджиа,
> Та гьи скара низ гора зелена.
> Шапкар. Сб. I. 10.

Стропощамъ (да се), *гл възвр. свър.* Да се съборя, да се спусна. *Тоі ю погоди прао в чело и попоата къерка* **се стропошта** *нис пароите мяртва.* МСб. XIX. Матер. б. 33.

Стропцкувамъ (да **стропцкамъ**), *гл. д.* Стъпквамъ, сгазвамъ, смачквамъ. *Кьонине ю* **стропцкале** *градината наша.* Изв. Слав. Семин. II. 302.

Струненъ, нна, нно, *пр.* Направенъ отъ струни: козинявъ· *Напълни* **струнни** *дисаги.* МСб. XV. Науч. отд. 600. 70.

Струнка, *с. ж.* Струненикъ, струнекъ, сорнакъ, протакъ, сито. МСб. IX. Науч. отд. 156.

Струпѣйче, *с. ср.* 1) *ум.* отъ **струпѣй.** 2) Раст. *Clinopodium vulgare.* Съ него лѣкуватъ струпѣи (пъпки) по лицето на

дѣца. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 91.

Стръвниче, *с. ср* Раст. *Hieracium Pilosella*, извиче, миши уши. МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Стръвъ и стървъ, *с. м.* Риба отъ рода *Salmo fario*. по голѣмина стои между лѣтницата и бѣлвицата. Е. Спространовъ, Библиотека. XVШ — XX. 44, в. стръвка и стръвь.

Стрънь (с. Барпево—Софийско), *с. ж.* Странь. *Житото (до когато още е на* **стрънь-та**) *да им полегне на іедна́ стра́на.* МСб. XVI—XVII 7.

Студеница, *с. ж.* Раст. *Pyrethrum*. МСб. XXI. Народна медицина. 4.

Студе́ниятъ, като *с. м.* Мѣсецъ януари, голѣминъ, голѣмъ сѣчко. ПСп. 23. 937.

Сту́денъ, дна, дно, *пр.* вм. **су́денъ.** *Виено. сукано, на* **студни** *мжки турено?* Гат.—Верига. МСб. XVIII. 39.

Сту́дното, като *с. ср.* Раст. *Silene Otites Smilth*; арменци. МСб. XXI. Явашовъ. 12

Сту́квамъ (да стукна), *гл. д.* Повръщамъ назадъ заднишкомъ; сѣпамъ, хецамъ, хесткамъ.—**мъ се,** *гл. стр.* Бивамъ стукнатъ. *Срѣщнжтъ ли се двѣ такива кола, и не могжтъ да се разминжтъ, тогава празднитѣ кола трѣбва* **да се стукнжтъ** *назадъ, колкото и да сж влѣзнжли въ клисурата.* Жива Старина. IV. 232.

Сту́кване, *с. ср.* отъ **сту́квамъ.** Сѣпане, хецане.

Сту́кна, ешъ, налъ, *гл свър*, отъ **сту́квамъ.** Да сѣпна, да хецна.—**натъ,** *прич. стр.* Сѣпнатъ, хецнатъ, хестнатъ.

Ступено желѣзо. Желѣзо въ видня още непрѣчистено. МСб. XVIII 190.

Стълбѣкъ, *с. м.* Стлъбъ, клонъ.

Тодбра льйльак кръшйла,
Кръшйла, та іа ломйла.
Пу́сти се *слъпък* бдкръши,
Тодо́ра па́дна у море.
МСб. XXI. Трънско· 30.

Стълпе́не, *с ср.* отъ **стълпя́.** Разклоняване.

Стълпя́, йшъ,—пилъ, *гл. д.* Пущамъ стълпе, стълбе, клоне; клоня, разклонявамъ се.

Дървб іа́ворово,
Слъ́пе е *слъпило*
Дор до синьо нѐбе.
ПСп. 39. 466.

Стънжалъ (Лѣсковецъ), *с. м.* Дървото, за което сж вързани конетѣ, които въртятъ колелото на долапъ. Трудъ. I. 1308.

Стървени́къ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Който обича да си похапнува сладки работи, особено скришомъ; щърфеникъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Стъргу́цъ платъ́нце́. Раст. Стръгу́къ-стръгу́къ МСб. XXI. Народна медицина. 18.

Стѐрмецъ, *с. м.* Тихъ приятенъ вечеренъ вѣтъръ на Охридско езеро. *Почва вече вѣтрецъ да се появява. Това е вечерния* **стърмецъ,** *който всѣкой день слѣдъ обѣдъ разклаща водитѣ на езерото.* Библиотека XVШ—XX. 34 и 52.

Стърноглавечки (с, Църско — Битолско), *нар.* Съ главата надолу. *Падна* **стжрноглавечки** *надолу.* МСб. XIX. Матер. б. 14

Стърнолия (с. Църско — Драмско), *с ж.* Стръмнина. *Извлегол един чоек и ги прашал, што се домачиле дури тука по тие* **стжрнолии** *и по тог мрас.* МСб. XIX. Матер. б. 74.

Стѐрна (да се), ешъ,—налъ се, *гл. възвр. свър.* (?) *Враг ти се* **стрънуло,** *да би ти се!* Клетва. МСб. XXI. Трънско. 60.

Стърсо́къ (Шопско), *с. м.* Изтърсакъ.

Стѐрче (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. мн.* Стъблата на раст. памукъ, останали голи есень да стърчатъ на корена по нивитѣ измѣжду посѣтото жито; тѣхъ обиратъ, додѣ посѣтото е още низко, за да не бъркатъ на сърпа, кога жънатъ.

Стърче́, *ум. ср* отъ **стръкъ.** Стърчецъ, стърчокъ.

Стърче́цъ, *с. м.* Стърче́, стърчо́къ. *Дж нжбирѐ здра́фчувуту ли́сти, дж рждждѐ нж мужж пу* **стжрче́ц.** Илиевъ, Сб. I. 375

Стърчо́къ, *с. м.* Стърче, стърчецъ. Старо-Загорско.

Стѐршенъ, *с. м.* Муха *Tabanus bovinus*, стркъ, щъркелъ, щрѫклецъ, шрькъ, оводъ. МСб. IX. Науч отд. 156 ПСп. 43. 64.

Стжтенъ, *с. м.* Тжтънъ.

Ура́л дяду на мугйлка,
В сѐлу му са *стътен* чу́лу,
Стътен чу́лу, га́йда свири,
Гайда свйри, тѐпън било.
ПСп. 40. 656.

Су́башки, ка, ко, *пр.* отъ **су́башия.**

Сбра́лу са й хурб гуляму
На аговити хармани,
На *субашкити* ливади.
Трудъ. I. 335.

***Суварие́,** *с. м. Т.* Войникъ, кавалеристъ. МСб. XV. Науч. отд. 385.

Су́варки, *с. ж. мн.* Сухарки. МСб. XX. Велес. 71.

Сѹвише (Велесъ), *нар.* Прѣкалено много, повече отъ колкото трѣбва, прѣмного. МСб. XX. Велес. 71.

Сѹга, *нар.* Сега. Суга *си се Велик ден и прави, а я* суга *кърви да проливам.* ПСп. 12. 107.

Суганъ *лукъ.* Кромидъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 75.

Сѹградя, ишъ, — дилъ, *гл. д. свър.* Да съградя, да направя. *Да* сѹградиш *шáрена гемия.* Илиевъ, Сб. 1 128 и 129.

Сударша се, *гл. възвр. С ѹми се* сударе. бие се съ умъ, чуди се, диви се.

> Iáнья се с ѹми *сударше:*
> Да ли Iáнья вéру да потѹри,
> Или пáши атѐр да растѹри.
> МСб. XXI. Трънско. 40.

Судище, *с ср.* Сѫдъ. *Кумъ кѫрщеникъ на судба сѣ тератъ; кѫде биле неправо* судище. Милад. Сб. 26. стр.

Суйля̀въ, ва, во, *пр.* ?
Пресече му едно ѹо, да ѝ е суйльаво. Шапкар. Сб. VI. 444 стр. 1210 пѣс.

Сѹкань, *с. ж.* Сукане. сучене, усукване. Суканта *му не е добра.*

Сѹкна, *с. ж.* Сукманъ. *Сйнья* сѹкна *ме сапинья.* ПСп. 36. 971.

Сѹкна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър.* отъ **сѹкнувамъ.** Да лапна, да глътна.

Сѹкнувамъ (да сѹкна), *гл. д.* Лапнувамъ, глътнувамъ. МСб. XX. Велес. 71.

Сѹла (Тетевенъ), *с. ж.* Една рѣчна риба.

***Сулѝнаджия,** *с. м. Т.* Който лови сулѝни.

***Сулѝни,** *с. ж. мн. Гр.* Морски животни *(Solen — Le manche de conteau ou solens).* Ст. К. Шишковъ. Изъ Бѣломорската равнина. 50.

***Сѹлментъ,** *с. м. Т.* Сюлюменъ, арсеникъ, афрато. МСб. X. Науч. отд. 340.

Сѹлина (или сѹлуна?), *с. ж.* Смирна.

> Ут тѫмян черкви же градж,
> С *сѹлинж* же ги пѹкрніе,
> Сѫс вбсжк же ги пóлніе.
> Илиевъ, Сб. I. 195 и 196.

***Сулуджéйка,** *с. ж. Т.* Круша водница. МСб. XIV. 213.

Сумакъ, *с. м.* ? В. „Вѣкъ" бр. 6.

Сумъ, като *пр. неизм. Не* сумъ *срѣдѣ,* на самата срѣда. МСб. IX. Науч. отд. 430.

Сѹнувамъ (да сѹна), *гл. д.* Совамъ. *Пред башту си не мой да се* суньуеш *у манджуту.* МСб. VII. 234.

Сѹночь, *нар.* Цѣла нощь, всичката нощь. ПСп. 31. 372. *Два славе́я* сѹноч *пре-покаше.* Сѹноч *кóньи не доíдбше, а ja поíдѐ да гьи трáжим.* МСб. XXI. Трънско. 9.

Супрѹга, *с. ж.* Съпруга.

***Сургѹчъ,** *с. м. Т.* Женско гиздило игла за коса съ реснички. МСб. XVIII. 116.

***Сѹрма,** *с. ж. Т.* Болести *Adenitis. Gumma* и др. буци, които затичатъ недебело, но не сѫ цирѣй. МСб. XXI. Народна медицина. 19.

***Сурма,** *с ж. Т.* Теглене, влѣчене

> Като се мачката разсърди,
> Чи го отъ перчанъ улови.
> *Сурма* го по *сурма* търгаше.
> Блъгар. Книж. II. 139.

***Сурме́,** *с. ср. Т.* Сюрме, завърница. МСб. XX. Велес. 72.

Суруви́ски, *с. ж. мн.* Сурвачки, сурвакници. Трудъ II. 950.

***Сутунина,** *с. ж.* Сотона.

***Суфрáнъ,** *с. м.* вм. **фистáнъ.** МСб. X. 213.

Сѹхарки, *с. ж, мн.* Суварки, сухи сѫчки, сухарлакъ, сухаре. МСб. XX. Велес. 71.

> Та кье ти наберат
> Суви *суваркьи,*
> Кье да ти вапалат
> До два силни огньа.
> МСб. XIII. 46 стр, 9 пѣс.

Сухарлáкъ, *сЪб. м.* Насъборени, нападали сухи дърва въ гора; сухарки, сухаре.

Сѹхата трѣвá, Раст. *Alsine rostrata Koch.* МСб. XXI. Явашовъ. 60.

Суходóлие, *с. ср.* Суходолица, суходолъ. ПСпБр. XI—XII. 126.

Сухомéлица (Стара Загора), *с. ж.* Воденица, която върти конь.

Сухóтенъ, тна, тно, *пр.* 1) Безводенъ, неплодороденъ. *Тоа балкáн е пó-*сухóтенъ *от нашиа. Льатото беше* сухотно. МСб. XIII. 83.—2) Който яде само сухо нѣщо, не блажи. МСб. XIX. Матер. а. 65.

Сухренъ, на, но, *пр.* Изсъхналъ; изсушенъ. *Добитъкътъ се връща гладенъ, защото* ссухренитѣ *трѣви не го задоволяватъ.* В. „День" бр. 1202, стр. 2, кол. 2.

Сушели́въ, ва, во, *пр.* Сушевитъ. сушовитъ, сухъ. *Случи́ са льáто* сушели́во.

Сущáвя, ишъ, — вилъ, *гл. д.* Праша; в. шущавя.

***Суяха,** *с. ж. Т.* Риба нѣкаква.

Счéзна (да се), **ешъ, — нáлъ се,** *гл. свър.* отъ **счезнувамъ се.** Да се заснѣя, да прѣмира.

Счѐзнувамъ се (да се счезна), *гл. ср.* Засинѣвамъ се, примирамъ.

Счѐзнуване, *с. ср.* отъ **счѐзнувамъ се.** Засинѣване, примиране. *Отъ изтравници дѣтето се задушва до* **счезнуване.** МСб. XXI Народна медицина. 32.

Счу́ва ми се (да ми се счу́е), *гл. бсзл.* Дочува ми се, зачува ми се. *Тъй не съмъ рекла, тъй ти се е* **счу́ло.** Блъгар. Книж. I. год. II. дѣл. 33.

Счу́е (да ми се), **счу́ло ми се,** *гл. свър.* отъ **счу́ва ми се.** Да ми се дочуе, да ми се зачуе.

Събу́тички и **събу́тки,** ка, ко, *смекч.* отъ **събу́тъ.** Янковъ. Сб. 128.

Съжежа́, е́шъ, *гл д свър.* Да изгоря.

Създа́тель, *с. м.* Който е създалъ, направилъ нѣщо, *Боже силни. Боже* **сжздателю!** Мил. Сб. 78 стр. 58 п.

***Съзи́я,** *с. ж. Т.* Белесть ревматизмъ. МСб. XXI. Якашовъ. 40.

Съкъвъ, съква, во, *мѣст.* Такъвъ. *Се́акуму Го́спуд да харизува* **сжква** *радос!* МСб. XXI. Родоп. свадба. 3

Съкълна́, ешъ,—**клѐхъ,** *гл. д свър.* Да прокълна. *Кньи́ге те убийле, цръ́кве те* **съкле́ле!** МСб. XXI, Трънско. 19.

Сѣнемъ, *нар.* Въ врѣме на сънъ, на спане. Трудъ 1444.

Сънитъ, а, о, *пр.* Сьненъ. *Халитѣ го донесли още* **сънитъ** *до една круша.* МСб. XIII. 205.

Сънувамъ, *с. м.* Раст. сънкотка. ПСп 51. 330.

Съпа́звамъ (да съпа́вя), *гл. д.* Виждамъ, съглеждамъ, съзирамъ, забѣлѣжамъ, сапикасвамъ.

> Та се ва́ти до Ми́льу на та́нъц,
> Та откьи́де Ми́льи од венѐцът.
> *Съпази* га Ми́льината макьа:
> Ми́рно, ми́рно овча́р из плани́на.
> Не кьи́ни ми Ми́льа од венѐцът!
> МСб. XXI. Трънско. 27.

Съпа́зване, *с. ср.* отъ **съпа́звамъ.** Съглеждане.

Съпа́зя, ишъ,—**зилъ,** *гл. свър.* отъ **съпа́звамъ.** Да съгледамъ. —**зенъ,** *прич. стр.* Съгледанъ, видѣнъ, съзрѣнъ, забѣлѣженъ, сапикасанъ

Съплета́, е́шъ,—**пле́тохъ,**—**пле́лъ,** *гл.свър.* отъ **съпли́тамъ.** Да сплета.—**те́нъ,** *прич. стр.* Сплетенъ

Съпли́тамъ (да съплета́), *гл. д.* Сплитамъ, прѣплитамъ. — **мъ се,** *гл. вз.* Сплитамъ се, прѣплитамъ се.

> Като са двете порасли,
> У корен са се *съплели,*
> У върше са се ставили.
> Библиот. Св. Климентъ. 75.

Съпли́тане, *с. ср* отъ **съпли́тамъ.** Сплитане.

Сѣрденъ, срѣдна, срѣдно, *пр.* Сърдитъ. *Отѹва си весел ойдѐ, отъдѐ си* **срждеи** *иде.* Илиевъ, Сб. I. 385.

Сърдѐшница (Прилѣпъ, Велесъ) *с. ж.* Сърдечница. ПСп. 48. 995; МСб. XX. Велес. 72. *Да да́де Го́спод* **сждрдѐшница** *да фа́неш!* МСб. XIV. 161.

Сърди́тиче, *с ср.* Въ баяне: *Чежитиче,* **срѣдитиче,** *шту си пувилньа́лу!* Трудъ. II. 801.

Сърѐне, *с. ср.* отъ **сърѐ се.**

Сѣрмени, *с м. мн.* вм. **стрѣмени.** Илиевъ Сб. I. 240

Сърцеболово биле, в. **срѣдцебо́лово биле.**

***Сърча́нъ,** *с. м. Т.* Сръчанъ.

Сърѐ се, и́мъ се, *гл. вз.* Държимъ сѫра; редимъ се да вършимъ нѣщо единъ по другъ. ПСп. 65 18.

Сѣсаика, *с. ж.* Раст. сънкотка. Съ него лѣкуватъ ревматизъмъ. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Уруиовъ. 2; Тамже. Явашовъ. 10.

Съсвѣсть, *с. ж.* Раст. нѣнакво. МСб. XXI. Народна медицина. 53

Сьселъ-котка. Раст. сънкотка. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

Съсѣтя (да се), **ишъ,—тилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се усѣтя. *И за мене ли са* **сжсе́ти?** МСб. XV. Науч. отд 600 47.

Сжскамъ (да сжска), *гл. д.* 1) Сжкамъ. 2) За змия, за гжска: издавамъ особенъ гласъ.

Сжскане, *с. ср.* отъ **сжскамъ.**

Съслѐдица (с. Марково—Пловдивско), *с. ж.* Кога вали дъждъ и се заледява. *Кога́ вали́* **съслѐдица,** *лозьа́та се развальат.*

Сжспа, *ешъ,* — **палъ,** *гл. ед-кр.* отъ **сжскамъ.**

Сътворя́, и́шъ,—ри́лъ, *гл. д. свър* Да сътворя. *Та́мо че си цръ́ква* **сътвори́ти.** МСб. XXI. Трънско. 34.

***Сътмаджа́,** *с. ж. Т.* Болесть (!) по новородено дѣте, отъ която по тѣлото се явяватъ остри нѣкакви влакна, като свински, и като ги потъркашъ настръхватъ като четиня; сравни **песчаво дѣте.** Кукушъ. МСб. Х. Науч. отд. 342.

Съшекеря́, и́шъ,—ри́лъ, *гл. свър.* отъ **съшекеря́вамъ.** Да захаросамъ, да шикеросамъ.—**ре́нъ,** *прич. стр.* Захаросанъ, ушекеренъ, вшикеренъ, шикеросанъ.

Съшекеря́вамъ (да съшекеря́), *гл. д.* Захаросвамъ, шекеросвамъ — **мъ се,** *гл. възвр.* Захаросвамъ се, ушекерявамъ се, вшикерявамъ се, шикеросвамъ се.

Съшекеря́ване, *с. ср.* отъ **съшекеря́вамъ се.** Шикеросване.

***Сюкти́сване** (Казанлъкъ), *с. м. Т.* Изкарване повънъ. *Ила́ч за* **сьукти́свжни.** МСб. XV. 72.

***Сюлю́чини,** *с. ж. мн. Т.* Сюлюкъ, пиявица. *Двéсте ши́ти кжрпи, три́стж* **сжлю́чини,** *пéтстотен мисáле, шестотен ржкáвж.* Илиевъ, Сб I. 236.

***Сюндю́къ,** *пр. неизм. Т. Кучето ще стане* **сюндюкъ,** сокашко, мръсно. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 89.

***Сюрекчи́я,** *с. м. Т.* Говедарь. *Селски* **сюрекчия.**

***Сюрéкъ,** **ци,** *с. м. Т.* Стадо говеда за клане.

Сюрийски овце, голѣмо стадо овце, на голѣмъ стадникъ. МСб. XIX Матер. а. 18.

***Сюрмели́я,** *пр. неизм. Т.* Що има сюрме. *Прозорци съ яки* **сюрмелии** *капаци.* Труд. I 70.

Сюрь, ра, ро, *пр.* Суръ. *Имамъ си нива зелена. та си ми влива* **сюр** *елен.* ПСп. 15. 434.

Сютляшъ, *с. м. Т.* Ястие оризъ съ млѣко на каша; млѣчница, ризогало.

***Сютчи́я,** *с. м. Т.* 1) Млѣкарь. 2) На мандра овчарь, който се разправя съ млѣкото. МСб. XIX. Матер Срѣднородоп. овчар. 56.

***Сютъ-сюджé,** *с. ср. Т.* Раст. вилино сито МСб XXI. Явашовъ. 57.

Т. т. *т.*

Та, частица, която въ Прилѣпъ прибавятъ къмъ соб. имена на е въ вин. пад; то, те. *Три гóдини кай жигуе за Петрета.* МСб. VII. Науч. отд. 461; XX. Науч. отд. Мирчевъ 19.

***Табанджá,** *с. ж. Т.* Пищовъ. *Шишене съ сърмена* **табанджа.** Българска Сбирка. XIV год. 15 стр.

***Табанъ.**—3) Кола хартия. *Даі ми идúн* **тжбáн** *книгж.* 4) Зърно, тане смокина. *Даі ми иднж́ вжрвулúцж* **тжбáни.** Котелъ, МСб. XV. 190.

***Тáбара** (Велесъ), *с. ж. Т.* Табарина. МСб. VII. Науч. отд. 477.

Табу́анецъ, *ум. м.* отъ тябуанъ. ПСп. 51. 366.

***Тавлади́самъ,** *гл. свър,* отъ **тавлади́свамъ.** Да ухраня.

***Тавлади́свамъ** (да тавлади́самъ), *гл. д. Т.* Тавля.

> Храни ми, мале, кончето,
> Храни го, *тавладисай* го!
> Безсон. Пѣсни. 77. ж.

Тавлади́сване, *с. ср.* отъ **тавлади́свамъ.** Ухранване.

***Тавмина** (с. Църско — Битолско), *нар. Т.* Тахминъ. *Не чини завмет да и броиш колку се, ами* **тавмина** *кажи, да ли се доста.* МСб. XIX. Матер. б. 2.

Тавря́зъ, за, зо, *пр.* Чистъ, бистръ. *Да слу́шашъ светó писáние сасъ* **тавря́съ** *умъ.* ПСп. 44. 187.

Тагá, *с. ж.* Тжгá.

Тáдори (Велес), *съюз.* Чакъ, дори до. *Пóбегна* **тáдури** *не се вúде. Го úспрати* **тáдури** *до мóстот. Кýчката* **тáдури** *не си іа мáане опашката, кучúньата не бдат пó неіа.* МСб. XX. Велес. 72.

Тáженъ, жна, жно, *пр.* Твърдѣ много сладъкъ. *Мнóгу шекьер си стáвила на баклáвана, тáдури іе* **тáжна.** МСб. XX. Велес. 73.

Тай, *мѣстом.* вм. **тая.** *Земал е* **тай** *ябука позлатена.* ПСп. 5. 121.

Тáйникъ, *с. м. Т.* Раст. *Listera ovata K. Br.*, обичниче. МСб. XXI. Явашовъ. 6.

Тáкай и тáка (Велесъ), *нар.* Татъкъ, нататъкъ, натамъ. *Од нас нема нú един да знáе, áма* **пó-така,** *прáшаі* МСб. Ш. 218. *Оди* **пó-такаі,** *кье го нáідеш.* МСб. XII. 165; XX. Велес. 56.

Такáчка, *с. ж.* Птица *Numida meleagris*, токачка мъсърска (нѣмска) кокошка. Иреч. Княж. Бълг. II. 191.

***Таксилъ,** *с. м. Т.* Събиране. МСб. XV. Науч. отд. 388.

***Такси́мъ,** *с. м. Т.* Резервуаръ. Иреч. Княж. Бълг II. 671.

***Тáлеръ,** *с. м. Н.* Пара, монета; в. **дипекли́я.**

***Тáлиръ,** *с. м* Талеръ. *Бѣли* **талире.** ПСп. 9. 88.

***Талъ,** *с. м Т.* Оборъ, ахъръ. Изв. Слав. Семин. II. 200.

***Таля́нъ,** *с. м. Т.* Далпанъ, прѣгради на мо-

ре, на рѣка съ затворени мрѣжи и примки за риба. Иречь. Княж. Бълг. II. 762.

Тамбуле (Мияци—Дебърско), *с. ср.* Надутъ мѣхуръ. Изв Слав Семин. II. 302.

Тамѣчка, *нар. смекч.* отъ **тамѣ.** Тамка. ПСп 28. 458.

Танчарица, *с. ж* Танчерка. Любен. Самовили. 103.

Танчарь (Мияци—Дебърско), *с. м.* Танчоводецъ. Изв. Слав. Семин. II. 302.

Тапанджа (Щипско), *с ж.* ? *Курдисал се како агупски пиштол бес* **тапанджа.** МСб. XIII. 227.

Таптисувамъ (Прилѣпъ), *гл. ср.* ? *Ние му знаіме зядо на каурите, на ошто много* **таптисуаат.** МСб. XIII. 193.

Тараежъ (Самоковско), *с. м.* Таралежъ.

На срѣшча й ежо-кьежо,
Ежо-кьежо—*тараежо,*
Наежил се, накьежил се.
МСб. XIII. 38.

Тарала *ти марала!* казватъ трънчане нѣкому, кога приказва празднн работи. МСб. XXI. Трънско. 63.

Таралакия, *с. об.* Бъбрица, дърдорко. МСб. XXI. Трънско. 63.

Таралежникъ, *с. м.* Таралежъ, тараежъ. МСб. X. 217.

Тарана, *с. ж.* Балгуръ. МСб. XXI. Родоп. свадба. 9.

Тараутинъ (Копривщица), *с. м.* Въ изречение: *ходи като* **тараутин,** за малко отърсено дѣте.

***Тарбука,** *с. ж Т.* Дарбука, тъпанче съ кожа само отъ едната страна; съ него тъпатъ нощѣ прѣзъ рамазана

***Тарда,** *с. ж. Т.* Късо копие; харба. ПСп. 9. 19.

Таркала, *с. ср мн.* Вѣнци гугли, пъзлеци. МСб. XXI. Родоп. свадба. 6.

Таркаладисвамъ (да таркаладиша), *гл. д.* Изравнявамъ търнацитѣ на мѣденъ съдъ. Пловдивски казанджии.

Таркйосанъ на, но (Велесъ), *прич.* ?

Тремче варосано,
Тремче *таркьосано.*
МСб. XIII. 46

Тартолъ (Търновско). *с. м.* Зеленчукъ нѣкакъвъ. ПСп. 65 242.

***Татаркурти,** *с. ср. Т.* Прѣплитане на червата въ корема. *Да те фане* **татаркурти!** МСб. XIV. 164; XX. Велес. 73.

Татарски босилякъ. Раст. *Mercurialis annua,* пролѣзъ. МСб. XXI. Явашовъ. 34.

***Татаръ,** като *пр. неизм.* Татарски. *Он не ми прави* **татар** *долама.* ПСпБр. IX.103.

***Татаръ-курду,** *Т.* Раст. *Myosotis palustris,* жабинякъ въ 1-то знач. МСб. XXI. Народ. медицина. 13.

***Татлия,** *пр. неизм. Т.* Сладъкъ. МСб. XXI. Трънско. 46.

Татница, *с. ж.* Срѣща се въ клетва: **татницата** *да та фани!* съ която кълнатъ дѣца, кога често викатъ тате, тата!

Татралка, *с. ж.* Тъtралка, мѣдна плоча окачена на луда крава, на луда овца, за да не може много да лудува; хлопка. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 17.

Татя, *с. м.* Тато. Трудъ. II. 295.

Тауне (Шуменъ), *с. м. мн* Навои, навуща.

Тафанъ, *вм.* **таванъ.** Велесъ. ПСп. 44. 257.

Тафралийка, *с. ж.* Жена, мома тафралия. МСб. XIII. 32.

***Тахсилдаръ,** *с. м. Гр.* Таксилдаръ, главенъ бирникъ. ПСп. 36. 823.

Тачка, *с ж.* Тачене, почитъ, сайгля. *Нема ме си* **тачка,** не се тачимъ.

Ташлѣшки, ка, ко, *пр.* Каменливъ. *Прѣв* **ташлѫшкитѣ** *могили.* Янковъ, Сб. 178.

***Ташъ.** *с. м. Т.* Камикъ. *Изведе го на* **таша** *бинека, та се качи на добраго коньа.* ПСп. 36, 759, в. **бинекъ-ташъ.**

Тванка, *вм.* **тованка,** товачка. ПСп. 18 411.

Твацка и твачка, *смекч.* отъ **тва.** Товачка.

Творъ (Велесъ), *с. м.* Мехлемъ, приготвенъ отъ восъкъ, зехтинъ, нѣкакви билки и отъ други нѣща. МСб. XX. Велес. 73. *От стут ако е напукана кожата на лицето, или на рацитe, се мачкаат со* **твор.** МСб. VII. Науч. отд. 467.

Твърдовѣрка, *с. ж.* Жена, мома, която стои на думата си, държи думата си. *Тя е* **твърдовѣрка** *жена.* Трудъ. I. 586.

Твърдоглавецъ (Софийско), *с. м.* Твърдоглавъ човѣкъ. *Тіге са* **твърдоглафци,** *инатлии.* МСб. XV. 45.

Те, частица, която въ нѣкои мѣста изъ Македония (Горно-Джумайско) прибавятъ къмъ соб. имена на **о** въ винит. пад.; в. **та, то.** *Геровица на Героте говореше.* Илиевъ, Сб. I. 294 *Подадоа на Марките чаша* Тамже. 307.

Тевненика (Пиротско), *с. ж.* Трѣва темненика. *Тува има трава* **тевненика,** *та за това на тевьан ти мерише.* МСб. XV. Науч. отд. 600. 85.

***Тевтиша,** в **Тефтиша.**

Тегавица (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Протѣгане съ прозѣвка. Изв. Слав. Семин. II. 302.

Тегецъ, *с. м* Раст. тяговецъ. МСб. XXI. Якимовъ. 32.

Тéгленица, *с ж.* 1) Хуния, съ която се вади вино отъ бъчва чрѣзъ смучене, хайдукъ. МСб XX. Банат българе 4. — 2) Пасмо вълна за кждѣли; увлакъ.

***Тéена** (Велесъ), *с. ж Т.* Тенха, тишина *Каква* **тéена** *е овде! Iа обичуıам да си бидам на* **тéена.** МСб. XX. Велес. 73.

Тéжката, *нар* Тежко, полека. *Клатук клатук вървьат* **тéшката,** *кадето отиват всинца.*

***Тезя,** *с. ж. Т.* Тизе, лѣля, тета. Ловчански помаци. ПСп. 57 585.

Теклифя́, и́шъ, — фи́лъ, *гл. д.* Поканвамъ. *Му дошол дома еден приıател и го* **теклиѳил** *татка му да купат една стока.* МСб. XIII. 160.

Текли́чъ (Ново-Село — Видинско), *с м.* Селски кехая, бировинъ МСб. XIII. Науч отд 505.

***Текми́лъ,** *нар Т.* Тъкмо, напълно. *Не би два дни, не би три дни,* **текмил** *бе не деля.* ПСп. 8. 92

Телистри, ?
Ако се подсичат дѣцата, . . мажатъ го съ смѣсъ отъ **телистри** *и прѣсно масло и желта курешка.* МСб. XXI. Народна медицина. 40.

Тели́ще, *ув. укор.* отъ **телé.**

***Телти́я,** *с. ж. Т.* Телкия, терки́я, терликъ, потникъ на конь. *Свърза дисагитѣ съ рѣмичкитѣ на* **телтията** *и потупа коня по капулитѣ.* Трудъ. I. 400.

Телчи́на. *с. съб.* и *мн ч.* отъ **телé.** Телета. *Умешал се у децата, ко бик у* **телчина.** МСб. XXI. Трънско. 62 и 63.

***Телятинъ,** *с. м. Т.* Изработена телешка кожа. ПСп. 64. 253.

***Теманé,** *с ср. Т.* Тимане, теменна. темеляхъ. *Като стори* **тимане,** *изправи се прѣдъ войводата.* Трудъ. I. 394.

***Темеллúя,** *пр. неизм Т.* 1) Що има здравъ темелъ. 2) Постояненъ.—**Темеллия** *овчарь* **темеллия** *стадникъ*, който си има повечко стока, повечко живина. МСб. XVIII. 167

***Теметуáтъ,** *с. м Т.* Данъкъ върху прихода, патентъ. ПСп. 36. 823.

Темнéнъ, *с. м.* Темнянъ, темянъ. Илиевъ, Сб. I. 96.

Темрена *вода* (Берковско) ?
Посипватъ изъ всичкитѣ врати **темрана** *вода и даватъ на дѣтето да пие* МСб. XXI. Народна медицина. 54.

Тено, *с. м.* Татко, тате, тейко, тетя, татя, баща. **Тене** *ле, та мой свекре ле!* ПСпБр. XI—XII. 156.

***Тепегиозлýкъ,** *с. м. Т.* Безочливость

***Тепегиóзъ,** *пр. неизм. Т.* Безочливъ, съ дебели очи, който нѣма срама.

Тепели́ченце, *ум. ср.* отъ **тепели́къ.**

Позлатеното брадниче,
Брадниче и подбрадниче,
Сребърно *тепеличенце.*
Трудъ. I. 612.

Тéпиво, *с. ср.* Тъкань, занесена на тепавица, да се тепе. *Чукъ, който бие и валя* **тепивото.**

Теплéцъ, *с. м.* Юженъ вѣтъръ; югъ, лодозъ Читалище. II 750.

Терекиокото, като *с ср.* Раст. *Potentilla obscura Lehm.;* съ него лѣкуватъ ухапано отъ змия. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ. Ив. К Урумовъ. 33

***Тереме́нте** и **тереме́нтие,** *с. ср. Т.* Теребентъ.
Изгорено налагатъ съ **тереминте** *и ½ жълтъкъ отъ яйце,* МСб XXI. Народна медицина. 20. *Правятъ хапове отъ* **тереминте** *и чиришъ.* Также. 50.

Теркиенъ, кийна, но, *пр.* отъ **теркия.**
Я си бръкни в **теркийни** *джебове, та извади чарклие махмузе.* Трудъ I. 77.

***Тестирли́я,** *пр. неизм. Т.* Който има тестирь, позволение, комуто е дадено тестиръ; признатъ, провъзгласенъ. *Има майсторе* **тестирлии.** *Да се недепсува кой е* **тестирлия** *12 тояги.* ПСп. 62 880.

Тéтиновци, *с. м. мн.* Братовчеди по тета. ПСпБр. XI - XII. 127.

Тéтя, *с. м* Тато, татя, тейко Трудъ. II. 295

***Тефá,** *с. ж.* вм. **тайфá.** ПСп. 44. 285.

Тефери́ченъ, чна, чно, *пр.* отъ **тефеличъ** Кефериченъ. Трудъ. I. 76.

***Тефтеръ-ханé,** *с. ср.* Дефтеръ-хане. Иреч. Княж Бълг. II 86.

***Тефти́свамъ (да тефти́ша),** *гл. д. Т.* Изпитвамъ *Царь нито го* **тефтиши,** *нито го испътува.* МСб. XVI—XVII. Науч отд. Любл. ржк. 312.

***Тефти́тишъ,** *с. м. Т.* Изпитъ. *Струва* **тефтишъ.** МСб. XVI — XVII. Науч. отд. Любл. ржк 312.

Теча, *с. ж.* Рѣка, вада МСб. XX. Банат. българе. 4.

Тéя *мѣстоим.* 1) Трънско: тия. **Тея** *беле сайце.* МСб. XXI. Трънско. 40 — 2) Това. *Ал за* **тея** *ка'ар те фътило?* Дебърско, ПСпБр. XI—XII. 159.

Ти, частица за повел. накл. *Нарани́ти, напойти.* ПСп. 45. 463. *Ми́лни сѐстри кьу ве посестри́ти.* Тамже. 468.

Ти́жма (Врачанско, Орханийско), *нар.* Тишма, твърдѣ много. *Кога бѣгаха турцитѣ, въ жлеба* (Орханийското корито) *имаше* **тижма** *турчинъ — вредъ беше пълно.* Трудъ. I. 1023.

Ти́золъ (Видинъ), *с. м.* Именякъ, адашъ. МСб. XIX. Науч. отд Гѫбьовъ. 28.

Тизъ, *мѣстоим.* Ти, тизе, тизека. *Зѫштó си цáрю,* **тис** *тукѫ?* Илиевъ, Сб. I. 267 и 269.

Тикалникъ, *с. м.* Нѣщо точено; клинъ, млинъ, рогатникъ. МСб. XXI. Родопска свадба. 6.

Тикалница, *с. ж.* Постонна камена мандра въ Родопитѣ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 43.

Ти́квичка, *с. ж* Кратуна за вода вмѣсто бъкле. *Кой си нѣма бъкѣлъ, минава и съ* **тиквичка**. МСб. XVIII. 33.

Тиквовъ, ва, во, *пр.* отъ **ти́ква. Тиквово** *широко вѫже.* МСб. XI. 73.

Ти́ке, ти́кьинья (Велесъ), *с. ср.* Скоть, добитъкъ. *Нé фелало да и́ма и да се вéдат галáпчинья и зáеци у кýкьата, оти се запустýела кукья, дека се над ворни́чави* **ти́кьинья.** МСб. XVI — XVII. 237. *Што си* **ти́кье!** МСб. XX Велес. 74.

Ти́кйо (Котелъ), *с. м.* Глупакъ, ахмакъ, бендей, пакйо. МСб. XV. 190.

Ти́кьлъ, кла, кло, *пр.* **Тикло** *мѣсто,* каменливо, стръмно мѣсто, дѣто човѣкъ не може да се спре да работи. Родопитѣ.

Ти́ле, *с. ср.* Тилно, тиля. ПСп. 41. 951, Горня Джумая.

***Тимархане́,** *с. ср. Т.* Кѫща, дѣто биятъ; лудница. *Го ватиле и го клале каі улаите* (*во* **тимараане**) *и за некое време си дошел на себе.* МСб. XV. 105.

***Типъ, типове,** *с. м. Гр.* Дамга (?)

> Нóви *ти́пуи* жижáхѫ,
> Іáнку гѫрди́ти гуряхѫ.
> Илиевъ, Сб. I. 234.

Ти́рамъ (с. Плѣвня — Драмско), *гл. ср.* Тичамъ.

Ти́ране, *с ср.* отъ **ти́рамъ.** Тичане.

Ти́рашкомъ, *нар.* Тичешкомъ. с. Плѣвня—Драмско.

***Тире́,** *с. ср. Т.* Жълта или червена прежда. МСб. XVIII 107.

***Тирякъ,** *с. м. Т.* Терякъ, извѣстенъ цѣръ. *За 10 пари* **тирякъ.** МСб X. Науч. отд. 341.

Ти́тара, *с. ж.* Дѣтска игра въ Горно-Джумайско. ПСп. 41. 951.

Титри́ци, *с. ж. мн.* Сребърни синджирчета, които невѣсти въ Кюстендилско носятъ на челото си. Любен. Самовили. 29

Тлаку́вамъ, *гл. ср.* Работа на тлака, та помагамъ нѣкому. ПСп. 54. 826.

Тлаку́ване, *с. ср.* отъ **тлаку́вамъ.**

Тла́ча, ишъ, — чилъ, *гл. д.* Тъпча, газя, мачкамъ. *Юзда влачи, трева* **тлачи.** Любен. Самовили. 103.

Тлъсте́лникъ (Търново), *с. м* Тлъстъ, шишкавъ човѣкъ; кльстелникъ. МСб. XIII. Науч. отд. 459.

Тлъсте́лница, *с. ж.* Тлъста, шишкава жена, мома; клъстелница.

***То́афъ,** *пр. неизм. Т.* Туафъ. **То́аф** *работа!* МСб. VII. Нау. отд. 478.

То́ба (Ново Село—Видинско), *с. ж.* Тъпанъ, тобошъ. МСб. XVIII. Науч. отд. 505

То́бошъ (Видинъ), *с. м.* Тъпанъ, тоба. МСб. XVIII. Науч. отд. 505.

Това́ричка, *с. ж.* Въ гатанка за желка: *Ти́ ми тáган ти́ ми вáган, ти́ ми гѫ́рчка* **това́ричка.** МСб. VIII. 254.

То́варка, рки, *с. ж.* Голѣми бъкли за вода, носятъ ги обикновено натоварени на добитъка МСб. XVI—XVII. Науч отд 858.

То́ве, *мѣстом.* вм. **то́ва.** *Фи́лип ди́га* **то́ве** *мéрмер кáмен.* Илиевъ, Сб. I. 308 и 310.

Тога́въ, *нар.* Тогава. **Тугáф** *мумá пуглéднѫлѫ.* Илиевъ, Сб. I 82.

То́гобъ, ва, во, *пр.* Неговъ.

> Сѫглéдж гу царь Рудуслáф,
> Юдгувàре нѫ *тóгуви,*
> Нѫ *тóгуви* бѫ̀рзи слýги.
> Илиевъ, Сб. I. 379.

То́доришка недѣля. Първата недѣля на велики пости; чистата недѣля. МСб. XVI — XVII. 21.

То́дорова срѣда. Първата среда на велики пости; луда срѣда. Любен. Баба Ега. 8.

То́дорчо, *с. ср* Раст. *Arbutus uva ursi,* мече грозде. Копривщица.

Тое, *мѣстоим.* вм. **тоя.** *На* **тое** *ми́ли брáтца.* Добричко. МСб. X. 5.

То́жникъ (Мияци-Дебърско) *с. м.* Тѫжникъ.

Токмонози (Мияци-Дебърско), *нар.* Токмоножечки, трупешката. *Аје да скóкаме* **токмóнови.** Изв. Слав. Семин. II. 302.

Току́нци, *с. м. мн.* Така пиротчане наричатъ софиянци. Преч. Княж. Бълг. I. 67. *Въ Пиротъ казватъ на Софиянци* **То-**

кунци *отъ току̀, обикновенна прибавка, при говорението.* Тамже. II. 90.

Токъ, вм. **токо́.** Илиевъ. Сб. I. 115.

Токъ, *с. м.* Течене, течение. *Тукъ рѣката има бързъ* **токъ.**

То́лко, *нар.* Щомъ, едва **Толко** *рече и на Бога душа отдаде.* Блъгар. Книжици I. год. III. дѣл. 348.

То́лкунда и **то́лкундза** (Прилѣпъ), *нар.* Толкова. МСб. XX. Науч. отд. Д. Мирчовъ. 24.

То́нки, *с. м. мн* Животина бахаль.

Топила́рка, *с. ж.* Жена, мома топиларь.

Топила́рь, *с. м.* Който есень топи ленъ въ горещитѣ топила МСб. III. Науч. отд 378 Чепинско.

Топчийски, ска, ска. ско, *пр* отъ **топчи́я.** *Баш* — **топчийската** *дъщеря.* ПСп. 40. 653.

То́пчина (Габрово), *с. ж.* Възглавница, чучка. МСб. XIV. 213.

***То́ра** (с. Плѣвня — Драмско), *нар. Гр.* Довечера МСб. VIII 282. **То́ра** *ще чакаме госте.* с. Любяхово. МСб. XV. Книжов. дѣл 53.

***Торбаджи́я,** *с. м. Т.* Хекиминъ, билеринъ. Блъгар. Книжици. Ш. 27.

Торешна́къ (с. Драгоманъ—Софийско) *с. м.* Раст *Ajuga genevensis.* МСб. XXI Дѣлъ природоученъ Ив. К. Урумовъ. 87.

То́тна, ешъ (Мияци—Дебърско). *гл. ср* Гръмя, ср. **тѫтна.** *Денеска мно́ у* **то́тнеше** *нeбоно* Изв. Слав. Семин. II. 302.

Тра́вка, *ум. ж.* отъ **трава́.** Травки *за отровки.* МСб. XI. 11.

Тра́вннна, *с. м* Отлакъ. ПСп. 9. 16.

Травуля́къ, *сгб. м.* Трѣвулякъ *Прошѐтна се ра́ко нис* **травуля́ко.** Любен. Самов. 47.

Трагло́ве (Ново Село—Видинско), *с. м. мн.* Шейна. ПСп. 36. 972.

Тражи́чко, *нар.* Така казва едно дѣте на друго, кога му е скрило нѣщо. ПСп. 46. 679.

Тразви, зва, зво, *пр.* ?

Игранiето по тази пѣсень е едно отъ най **травзытѣ** *и най-приятнитѣ до колко азъ знаѭ.* Читалище. Ш. 66, П. Р. Славейковъ.

Тра́ка (Щипъ). *с. ж.* Дървенъ уредъ за теглене и провѣряване монети; везне. МСб. IX Науч. отд. 82.

Тра́камъ (Велесъ), *гл. д.* Удрямъ. блъскамъ, тръшкамъ. *Кье си ю* **тра́кьаш** *по́сле гла́вата од зи́дот!* МСб. VII. Науч. отд. 478. *За́ уши се факьате, о́д земьа се* **тра́кьате.** XX. Велес. 74.

Транбѫзъ, *с. м.* Раст. *Sambucus nigra*, драмбазъ, свирчовина, селешникъ. МСб. XXI. Явашовъ. 50

Трапезари́я, *с. об.* Който прислужва нѣкому на софрата.

> Ка я дочул цар Ясен,
> Он си на слуги говори:
> Илийо *трапезарио*,
> Я сбирай чесни трапези.
>
> Наука. I. 501.

Трапеза́рь (Св. Гора), *с. м.* Монахъ прислужникъ на трапезата. ПСп. 64. 536.

Тра́туровъ, ва, во, *пр.* отъ **тратуръ.** Стратуловъ, златуровъ. Илиевъ, Сб. I. 328 и 329.

Тра́тя, ишъ,—ти́лъ, *гл. д. свър.* Да търтя, да тръшна *Пеливанито се бо́рат дури да се* **тра́тат** *о́д земьа.* МСб. VII. Науч. отдѣл. 478.

Трѣ́бе (Велесъ). *нар.* Навѣрно, несъмнѣно трѣбва **Трѐбе** *да си до́шол векье до́ сега.* МСб. VII. Науч. отд. 478.

Трѣва́нъ, *с. м.* Растение нѣкакво.

> *Трева́н* цвѐте на́й-грозно,
> Йоно лепше мири́ша,
> Божур цвѐте уба́во,
> Йоно грозно мириша.
>
> ПСп 36. 971.

Трѣвни́ца, *с. ж.* Животно, което се храни само съ растителна храна. *Мечка* **тревни́ца.**

Трекя́ вечерь. Третятя вечерь слѣдъ раждането на дѣте когато поканенитѣ госте му донасятъ по нѣкой подаръкъ; тая вечерь у рисницитѣ го ужъ урисвали МСб. XXI Велес. 75.

***Тременти́я,** *с. ж. Т.* Трепентинъ (?); смола отъ терпентивово дърво. *Мехлемъ правенъ отъ дървено масло, яйченъ жълтъкъ и* **трементия** *(смола).* МСб. X. Науч. отд. 332.

Тренда́фелчецъ, *ум. м.* отъ **тренда́фелъ.** *Пут бъал червен* **триндя́фелчец.** МСб. X. 6.

Трепа́лка, *с ж.* Трепка, клепка Бълг. Сбирка. XIV. год 14.

Трепѐрица (Еркечко — Варненско), *с. ж.* Дребна риба. Изв. Слав. Семин II. 200

Трепетли́въ, ва, во, *пр.* Що трепере като трепетлика.

> То́ва дѫрво́ *трепетли́во*,
> Това́ жито овесли́во,
> Оно́ трепти́, хич не стой.
>
> Илиевъ, Сб. I, 167.

Трепечи, *с. м. мн.* ? *Волски коли покри-*

ти джгообразно съ **трепечи,** *съ шарени пъстри черги. Petrone,* Изъ рилскитѣ са мотии. стр. 157.

Трепечъ (Малко Търново), *с. м.* Трѣбка (?) ПСпБр. XI—XII. 169.

Тре́пни, *с. ж. мн* Коситѣ по края на миглитѣ; клепаче, клепки, ресници. *На миглитѣ сж* **трепнитѣ.** МСб. XIII 252.

Тресенима, *с. ж.* ? *Ако дѣте не расте, то го кжпятъ съ некъркъ и* **тресенима,** *да се отърси.* МСб. XXI. Народ. медицина 40.

Трескава трѣва. Раст. *Linaria spuria Mil.* МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Тре́ти день. Гощавка на кръщене у банатскитѣ българе. *Га се крѣще мжнено, га наготвіат, па се приберхт, туі се зве* **тре́кьі день.** МСб. XX. Банат българе. 4. Ср· **трекя́ вечерь и третѝня.**

Тре́шница (Мяаци—Дебърско), *с. ж.* Плесница, заушница. Изв. Слав. Семин. II. 302.

Трибѣлъ, *с· м. Дивъ* **трибѣлъ,** раст. *Smyrnium perfoliatum.* Трънско, МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ Ив. К. Уруиовъ. 50.

Триво́нъ, вм. **трио́нъ.** МСб XVIII. 185.

Три́дница (Пловдивски Павликяне), *с. ж.* Изложение Светитѣ Дарове.

Трнжъ двадесеть (с. с. Габрово, Ени Кьой — Скеченско), *числ.* Шестдесеть. **Триш** двадесет *и петнадесет* = 75. В· „Новини" III· год. 34 бр. 2 стр.

Трикитатъ, та, то, *пр.* Много китатъ.

Израсло ми й яворъ дърве,
Трикитато въ бѣло цвѣте,
Връвало ми й три ябълки.
МСб. IX. Науч. отд. 429.

Триклѣчникъ, *с. м.* Селско столче съ три крака. Хасковско.

Трилѣтница, *с. ж.* Волесть, която държи три годинѣ. *Ега́ те уловѝла* **трѝльетница,** *та те не пуштѝла!* МСб. XXI. Трънско 60.

Тристо́тини, *с. ж. мн.* Триста. *Да ти уткра́дни* **тристо́тини** *бъа́ли ру́ди.* МСб. X. 8.

Три́те, *с. ср.* отъ **трия.** Триене. *Туі е за* **трити.** МСб. XIX. Науч. отд Милет. 292.

Трифу́ници, *с ж. мн.* Трифунци, вълчи праздници. ПСп· 41. 992.

***Трихи́ль** (Котелъ), *с. м· Т.* Бикме. МСб· XV. 190.

Тричаве́не, *с. ср.* отъ **тричя́вя.** Бръщолевене.

Тричавя́, и́шъ, — ви́лъ (Трънско), *гл. д.* Приказвамъ праздни приказки; бръщолевя бърборя, бърбостя, дърдоря, дрънкамъ, жванкамъ, шлякóря, шляпамъ МСб. XXI. Трънско. 61.

Тро́йчка, *нар.* Трохичка, трошинка, троица, малко. ПСп. 44. 301.

Тро́нковци, *с. м. мн.* Така въ Бургаско наричатъ селянетѣ на нѣкои села. Иреч. Княж. Бълг. I. 67.

Тронтафи́лъ, вм. **трандафи́лъ.** *Що се фалишъ* **тронтафиле** *скапетнику*? Бълг. Книж. I. 223.

Тро́пки (с. Климентиново — Пловдивско) *с. ж. мн.* Гряжи, главоболие, заглюски *Се* **тро́пки** *да си и́ма доде е жиф.*

Тропли́въ, ва, во, *пр.* Който тропа, кога играе; скокливъ.

На нива ленива,
На дарак дремлива,
На хурка пиплива,
На хоро *троплива.*
ПСп. 21. 448.

Тропни́чъ, *нар* Скочешкомъ.

Тро́пнѝч пóртитѣ прескóчи
И си портитѣ отбóри,
И си сва́тбата уве́де.
Янковъ, Сб. 4.

Трохля́самъ, *гл. свър.* отъ **трохля́свамъ.** Да изгния, да се схумна.

Трохля́свамъ (да трохля́самъ), *гл. ср.* Ставамъ на трохи; изгнивамъ, схумвамъ се. **Трохлясало** *дърво.* в. „Денъ" II год. 371. бр. уводна статия.

Трохля́сване, *с. ср.* отъ **трохля́свамъ.** Изгниване.

Тро́шенъ, шна, шно (Чипоровци), *пр.* Уморенъ.

Не мóжем іу вас да и́дем,
Че ми е кóнче *трóшно,*
И не може по путь да іóди,
МСб. XV. Науч. отд. 600. 61.

Тру́па, *с. ж.* Болесть по бозайничета дѣца, сухота въ стомаха; крупа. МСб. X. Науч. отд. 333.

Трупаль, *с. м.* Кжсче дърво. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 50.

Трупешка́та (Софийско), *нар.* Токмоножечки, токмонози.

Тру́тя, ишъ,—тилъ, *гл. ср.* и *д.* Закукамъ. *Всѣкой се пази отъ кукувицата да го не* **трути** *или закука,* т· е. да не я чуе да кука за пръвъ пжть на гладно сърце. Любен. Баба Ега. 39.

Тржби́ло, *с ср.* Тжрбило, тржба.

Тръгъ, *с. м.* Търгуване, търговия. *Дека пу-*

ту путувахме, дека тръгу *тръгувахме* Любен. Баба Ега. 31.

Трѣклетъ, та, то, *пр.* Буенъ. **Трѣклето** *е,* **трѣклето** *пай се е почудило от* **трѣклетщину.** МСб. XXI. Трънско. 63.

Трѣклетщина, *с. ж.* Буйность; в. **тръклетъ.**

Трънливъ троскотъ. Раст. гърмотрънъ. МСб XXI. Явашовъ. 41.

Трѣнче (Македония), *с. ср* Кокошкинъ **трътникъ.**

Тръстели́га, *с. ж.* Раст. тръстига. Иреч. Княж. Бълг. II 333.

Трътлякъ, *с. м.* Муха трътолъ, търтѣй. МСб. XVI—XVII. Науч. отд; 887.

Трътникъ, *с. м. Кокошкинъ* **трътникъ,** кокошкинъ търнецъ. кокоши трънь, мозолъ, трънче. МСб. X. Науч. отд. 332.

***Туа́фъ.** *пр неизм. Т.* Чуденъ, оригиналенъ. **Туа́ф** *ра́боти!*

Ту́бла (Казанлъкъ), *с. ж.* Стубелъ, стубла.

***Тува́лъ** (Пловд. бакърджии), *с. м.* Лусии, тънки петури, които падатъ отъ бакъръ, кога се работи.

Тудо́ра, *с ж* Раст. *Georgina variabilis,* гергина. МСб. IX. Науч отд. 73.

Ту́енъ, ту́йна, но, *пр. Т.* Пискюллия (?)

Анаста́сице мла́да не́весто,
Іа ми по́дигни *ту́іното* фе́сче,
И да ми ви́диш го́леми белек!
Па му по́дигна *ту́іното* фе́сче
Па му ви́дела го́леми бе́лек,
И си по́знала не́іното лу́до.
МСб. XIII. 35, Велесъ.

Ту́женъ, жна, но, *пр* Тжженъ. **Ту́жна** *бо́лесть.* мжчителна, тежка. МСб. XXI Трънско. 25

Е ти Ве́ло, *ту́жна* Ве́ло,
У зла била́ таіа вода́,
Къга́ се е обави́ла!
МСб. XXI. Трънско. 15.

Тужинъ, *с. м.* Раст. *Polypodium vulgare,* блага (сладка) папрать, сладко (райково) коренче, райковъ корень, сладунь, с. Бистрица—Софийско, МСб. XXI. Явашовъ. 1.

***Тузла,** *с. ж. Т.* Слъница. МСб. XIX. Матер Срѣдноролоп. овчар. 39.

Ту́кна, ешъ,—налъ, *гл. д. свър* Да забера.

Чиву́кье дете́ вану́ша,
Тукну́ше башту́, вакла́ га.
Тукну́ше бра́кья, печу́ га,
Тукну́ше ма́кьу, еде́ га.
МСб. XXI. Трънско. 58.

Ту́ла, вм. **ту́хла.** *Не млати́* **ту́ле,** *не млати́ во́ду по чу́туру, не тро́пай си зу́би, не* дърдори. МСб. XXI. Трънско. 61.

Тулипъ, *с. м.* Тулукъ? *Лицето му меко като* **тулипъ** *памукъ.* Милад. Сб. 283.

***Тулу́къ,** *с. м. Т.* Скамакъ, бедрица (?).

Брадата му, дружки,
Като *тулук* бубак!
ПСп. 62, 12.

Ту́мбаръ, погрѣшно вм. **бумбаръ.** Шапкар. Сб. II. 124.

***Тумбе́лъ,** *пр. неизм.* Тюлбеновъ, *Да и земе* **тумбелъ** *забрадка.* МСб. XVIII. 141.

Ту́мбиче, *ум. ср.* отъ **ту́мба.** Тумбица, купчинка. МСб. XX. Велес. 76.

Тумрукчи́йница, *с. ж.* Дѣто турятъ нѣкого въ тумруци. *Тъмници и* **томрукчійници.** МСб. XVI – XVII. Науч. отд. Любл. ржк. 312.

Ту́на (Ловчанско), *с. ж* Тунясало, танасяло, плѣсень.

Що ти ржката мирише,
На *туна* на черна земьа.
МСб. XV. Науч. отд. 600. 35.

Тунея́децъ, *с. м.* Харамохлѣбецъ, харамоядецъ, харамъ-иеджия, хазърджия, готованъ. ПСп. 16. 62.

Турени́къ (с. Плѣвня—Драмско), *с. м.* Тулумъ въ 2-то знач. — *Неостърганъ* **туреникъ,** безсрамникъ, без чливъ. Съобщилъ Ан. Гвуровъ.

***Турла́къ,** вм. **торлакъ.** ПСп. 31. 311.

***Турунджи́енъ и турунджи́янъ,** на, но, *пр. Т.* Брождянъ, турунджиевъ. Трудъ. II 193. *Такатъ губери айлбалиени съ* **турунджиени** *кенари.* Блъг. Книжици, I год. II. дѣлъ. 122. стр

***Турунчли́я,** *пр неизм. Т.* Дърво китра. *Та́мо и́ма дъ́рво* **турунчлия.** Илиевъ, Сб. I. 321.

***Туру́нчъ,** *с м. Т.* Турунджиева боя. ПСп. 62. 883

Турча́нлия, *с. м.* Турчинъ. *Кжде кя на́ите млада* **турча́нлия,** *жив во ро́ка да го донесете* Илиевъ, Сб. I. 126.

Турчеля́, *съб. ук.* отъ **ту́рчинъ.** Турчетия.

Турчетия, *съб. об.* отъ **ту́рчинъ.** Турчеля, турче. Любен. Самовили. 52.

***Тусу́пъ,** *с. м. Т.* Овенъ.

Стоіан ми збира, тжрнова,
На влашка земе да иде,
Сури *тусуке* да збвра,
И оште вакли іовнове.

Ту́тале, **тута́линя**, *с. ср. ?* *Изжрватъ и́грачка му била на Христа́ да си ко́па земья со теслата и да си на́праит кал, а от ка́лтъ си на́прал едно чу́до чудесиа то́пчинья, како* **тута́линьа** *и си и клал на гирами́тчинья да му се су́шат.* Прилѣпъ, МСб. XIII. 181.

***Ту́тики** (Велесъ), *нар. Т.* Тутки, като че, като да, все едно като *За Бок, за ду́ша кье по́можеш и ти на о́ваіа ра́бота,* **ту́тикьи** *еден ма́настир кье о'ра́диме.* МСб. XIV. 171.

Ту́ткавъ, **ва**, **во**, *пр* Тутавъ

***Тутки**, *нар. Т.* Тутачи,

Тутулу́зина (Ново Село — Видинско). *с. ж.* Стъбла отъ царевица; тулузене. кукуружлякъ, кукурузина. МСб. XVIII Науч отд. 505.

Тутурди́скамъ, *гл д.* Насъсквамъ, сюкамъ. *Што́ туку* **тутурди́суеш** *кучи́ньята.* МСб. XX. Велес. 76.

***Тутурме́**, *с. ср Т.* Тетерме. тетерка, златинка, лъска. флотора. *Подавать се ке нерлйови поли, шити съ* **тутурмета.** ПСп. 28. 451.

***Ту́фа**, *с. ж.* Туферъ. *Часичашъ цѣли* **туфи** *овина.* Трудъ. II. 943 *Тръгнахми изъ* **туфитѣ**, *вървѣхме безъ пжть нѣколко врѣме и настахме гжста гора.* Трудъ I. 871.

Туферъ, *с. м.* Отдѣленъ коренъ дърво; туфа. *Дошелъ при единъ дрѣновъ* **туферъ.** *Видѣлъ че имало на* **туфера** *разсохати младоци за мотовилки.* Трудъ. II 287.

Ту́фика, *ум. ж.* отъ **ту́фа.** *Сиво биче по* **туфичка** *пасе?* Гат. — Бричъ МСб. XVIII. 117.

Ту́чанца, *с. ж* Раст. тучница. МСб. XIII. Науч. отд. 459.

Ту́ю (Пиротъ), *мѣстоим.* вм. тази. МСб. VII. 235.

Ту́я, *нар.* Туе, туй, тукъ, овдѣ, одвѣка. *По мина* **туя** *млад Стоян ареса тая Илинка.* ПСпБр. XI—XII. 170.

Тъвняни́че, *с. ср.* Растение нѣкакво.

> Ту́ва има трева́ *тъвньани́че*,
> Од нье́га ти на тъвнья́н мерише.
> МСб. XXI. Трънско, 32.

Тъвня́нъ, *с. ж.* вм. **темя́нъ.** *Што ми, бра́ле, на* **тъвнья́н** *мери́шеш?* МСб. XXI. Трънско. 32.

Тъгло́, *с. ср.* Топчицата на обица МСб. XX. Банат. българе. 4.

Тжжникъ, *с. м.* Раст. *Spiraea Filipendula,* диви кошнички. ливадникъ, срѣхче, орѣшецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 44.

Тъй, *нар.* Да, аха. *Донесе ли хлѣбъ?*—**Тъй** *Дойде ли баща ти?* — **Тъй.** Русенско, Трудъ. II. 468.

Тьй, *мѣстоим* Той, тоя, тя. то. Трънско. Трудъ. II. 468. *Па са се бориле много; не може ни* **тьй** *тога да повала, ни* **тьй** *тога.* ПСп. 5. 118, Кратово Също. 116.

Тѣйкамъ, *гл. ср.* Казвамъ тъй, тьй; потвърдявамъ. *Хлкамъ и* **тъйкамъ.**

Тѣйкане, *с ср.* отъ **тѣйкамъ.**

Тъкменикъ (Етрополско), *с. м.* Късъ шаренъ сукманъ като фустанела; китеникъ.

Тъкъвъ, **ва**, **во**, *мѣ т.* Такъвъ. Трънско.

Тѣлъсънъ (Велесъ), *пр. неизм. Т* Страшно, лошо. **Тжлжсжм** *іе со чеіли да га́зит нис краставиците, о́ти огбрчуіат* МСб. XVI – XVII. 238.

Тъмничарко, *с м.* Тъмничарь, затворникъ. *У тъмници Марко* **тъмничарко.** МСб. XVIII. 143.

Тьнкови́тъ, **та**, **то**, *пр.* Тънъкъ.

> Два се бора ред поредом расли,
> Между ни' е ела *тънковита.*
> ПСп. 62. 10.

Тѣнкичъкъ, **чка**, **чко**, *пр. смекч.* отъ **тѣнъкъ.** Тьничъкъ.

Тѣнъцънъ, **цна** **цно**, *пр. смекч.* Тьничъкъ. тънкичъкъ. МСб. XXI Царибродско. 41.

Тѣпанчецъ, *с. м.* Раст. *Silene inflata Smilth.,* плюскавица, плюскавиче. МСб. XXI Явашовъ. 13.

Тжпица, *с. об.* Който мжчно поима наукитѣ; тжпъ човѣкъ. ПСп. 65. 589.

Тъпкачъ, *с. м.* Валчестъ дървенъ лостъ, съ който тъпчатъ сирене въ мѣшета. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 48.

Тжрбило, *с ср.* Тржбило, тржба *С* **тжрбило** *да си засвиря.* Трудъ. I. 530.

Тѣргачъ. *с. м.* Гребецъ. лопатарь на чунъ въ Охридско езеро. Библиотека. XVIII — XX 51.

Търкалестъ. **ста**, **сто**, *пр.* Търкалястъ.

Търка́лкамъ, *гл. д. ум.* отъ **търка́лямъ.**

Търка́лкане, *с. ср.* отъ **търка́лкамъ.** Търкаляне.

Тѣрла. *с. ж.* Търло, тръло. *Да заградим вита́* **тржла.** МСб. XXI. Трънско. 7.

Търлица, *с. ж.* Търла. търло. *Пуни му* **трлици** *с бели овчици.* Любен. Баба Ега. 83.

Тѣрлямъ, *гл. д.* Търля. трия. разтривамъ. *Бабата растрива на уручасалото дѣ-*

те челото и слѣпитѣ очи съ плюнка, търля *му също и корема* Любен. Баба Ега. 48 и 58.

Тѣрляне, *с. ср.* отъ **тѣрлямъ.** Триене, разтриване. *Лѣкува неплоднитѣ жени съ* **търлянье.** Любен. Самовили. 13.

Тѣрлячъ, *с. м.* Който лѣкува болести съ баене и търляне. Любен. Баба Ега. 46.

Търма (с. Плѣвня — Драмско), *с ж Т.* Единъ видъ високъ пърнаръ. **Търмата** *ражда жлъдъ нареченъ куткуматки.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Търмо́жа, ишъ,—жилъ, *гл. ср.* Боледувамъ накраки. МСб. X. Науч. отд 334.

Търмо́жене, *с. ср.* отъ **търмо́жа.** Боледуване накраки.

Търна́ци (Пловдив. казанджии), *с. м. мн.* Зѫбитѣ, дѣто се спояватъ двѣ плочи мѣдь.

Търноко́съ, *с. м.* Покосено трънливо мѣсто. *Ни бди босъ пу* **търнуко́съ.** ПСп. 25. 200

Търноли́ки, *с. ж. мн.* Трънаци, тръне. Трудъ. II. 1236.

Търня́къ, *съб. м.* отъ **трънь.** Търнакъ. МСб. XVIII 156.

Търпа́ (Панагюрище), *с. ж. ?*

Търтичина, *с. ж.* Търтица, търта. *Земал деда кичина, а баба фурчина, та я ударил деда по* **тртичина.** Любен. Баба Ега. 32

Търто́вка (Копривщица: **тръто́вка**), *с ж.* Пчела търтей, която носи яйца, вога кошерътъ нѣма царица, майка.

Търторика, *с. ж. ?*
Ова жито чисто прѣчисто отъ грахорика, отъ **трторика,** *отъ зла трѣва подланица.* Любен. Баба Ега. 31.

***Търтѣръ,** *с. м. Т.* Сърма за шивъ. *Рѣжътъ отъ тѣхъ звѣздички и други фигурки и го шиятъ съ сърма или* **търтъръ** *върху прѣдмета който искатъ да украсятъ.* Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX 45. *Китка на челото отъ* **търтжръ** *и пеперудки съ 5—6 рубенца.* Чолак. Сб. 82.

Търча́ница, *с. ж.* Търчане; търчашкомъ. **Търчаница** *беше пошел.* МСб. XI. 126.

Търча́ничкомъ (Прилѣпъ), *нар.* Търчешкомъ *Дойде* **търча́ничкум.** МСб. XX. Науч отд. Мирчевъ. 19.

***Тюкю́ртъ,** *с. м. Т.* Кюкюртъ, косель. МСб. X. Науч. отд. 333.

***Тюлю́-баба́,** *с Т.* Раст. сънкотка. МСб. XXI. Явашовъ. 10.

***Тюмбелекъ,** *с. м. Т.* Голѣмъ кованъ звънецъ; клопатаръ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 17.

***Тюмбе́лъ,** *с. м. Т.* Тюлбенъ, тюлпанъ. МСб XVIII. 147

***Тюреме́,** *с. ср. Т.* Скоро родено, изникнало, донесено. *Ени* **тюреме.** ПСп. 14. 173.

***Тюрюди́самъ,** *гл. ср. свър. Т.* Да пораста. *Нѣмало да се повдигне другъ нѣкой и така да* **тюрюдиса** *и да се прочуе.* П Р. Славейковъ, ПСп. 14. 191.

Тю́тю (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Дѣтско назъвание за чичо. МСб. VIII 282.

Тютю́нова чу́ма, 1) Раст. *Lathraea Squamaria,* в. **го́рска ма́йка.** Захранватъ съ него добитъкъ да дава повече млѣко. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 74. — 2) Раст. водняче. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Тюфе́къ, *с. м. Т* Пушка. ПСп. 44. 187.

Тятю́ги, *с. м. мн Ахрянъ* **тятюги,** така християнетѣ се присмиватъ на помацитѣ. Трудъ. II. 1485.

У. у. *у.*

Убо́енъ, убо́йна, но, *пр ?*
Дайте во́да отъ три бро́да и два **убойни** *камење да ги тряме.* Любен. Баба Ега. 58.

Убру́свамъ (да убру́ся), *гл. д.* Нахоквамъ, навиквамъ **Убрусилъ** *го за немарливо стъта му.*

Убру́сване, *с ср.* отъ **убру́свамъ.**

Убру́сенъ, на, но, *пр.* Угриженъ, ухвпленъ, ухиленъ. Блъсковъ, Памятникъ. I. 43.

Убру́ся, ишъ,—силъ, *гл. свър.* отъ **убру́свамъ.** Да нахокамъ.

Убуна́ча (да се), **ишъ,—чилъ се,** *гл. свър.* отъ **убуна́чвамъ се.** Да се забъркамъ, да се шашардиша.

Убуна́чвамъ се (да се **убуна́ча**), *гл. възвр.* Забъркамъ се, шашардисвамъ се. Шуменъ, Съобщилъ Радушевъ.

Убуна́чване, *с. ср.* отъ **убуна́чвамъ.** Забъркване, шашардисване.

Увечеръ, *нар.* Подвечеръ. *Отиватъ* **увечерь** *въ момата, дѣто ги посрѣщатъ най-любезно* Любен. Баба Ега. 76.

У́влакъ, ци (Копривщица), *с. м.* Изтеглени,

увлачени пластове вълна за кждѣли; тегленица.

Увукодла́ча (да се) ишъ, — чилъ се, *гл възвр свър.* Да стана вукодлакъ. вълкодлакъ: да се увълча. МСб. XXI Трънско. 63

Увъ, *прѣдл.* Уфъ, у, въ, ва, вавъ, во, вовъ, фафъ, фофъ, фъфъ. вфъ, авъ. ПСп. 43. 81.

У́гле, *с. м. мн.* Угре, Угри, Маджаре.

Сво е пóле поцжрнéло
Цжрни *Угл*ь*е* и Татаре,
Да си лóва Димновúде.
Илиевъ, Сб. I. 99.

Углéдници, *с. м мн.* Огледници, съгледници, сватовници, удумници.

Нúiе не сме *углéдници,*
Углéдници, удýмници.
Илиевъ, Сб. I. 26 и 27.

Угля́вница, *с. ж.* Столътъ на задния колесарка МСб XIII 249.

Угмечá, ешъ, *гл. свър.* отъ **учмичамъ** Да поопера.

Угмúчамъ (да угмечá), *гл. д.* Изпирамъ нѣщо на половина: поумачкамъ. *Іá вжмни пилинúти, чи ги* пуугмичú *сжс мáлку туплж́ или студенж удж́.* МСб. XV. 190.

Угорѣлъ, ла, ло, *пр.* Посвѣтлѣлъ, насвѣтлѣлъ, разгорѣлъ, червенъ. **Угорѣло** *желѣзо* **угорѣлъ** *вжглень* Любен. Самовили. 19.

Угоренъ, на, но, *прич. стр.* Нагорещенъ. нажеженъ. *Се принесуе кáциа* **угóрена** *до трú пати.* Велешко. МСб. XI. 86.

Угóрница (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Угорнина. Изв. Слав. Семин. II. 303.

Угрѣмъ (с. Плѣвня—Драмско), *с м.* Огрѣвъ, изтокъ *Кадѣ* **угрѣмъ** *слънце, камъ изтокъ.* Съобщилъ Ан. Гяуровъ

Угриненъ. мна, мно, *пр.* Угрински, угърски, маджарски. *Да иде Гйуро с* **угримна** *вóскьа.* ПСп. 39. 461.

Угýдя, ишъ,—дилъ, *гл. д свър.* Да гудя, да туря. *В топли гу нанки упувий, в златни гу люлки* **угуди.** Трудъ. II. 817.

Удá, вм. **водá.** Чирпанско, Старозагорско.

Удвѣ (Велесъ), *нар.* Одвѣ, нáiвѣ. двойно. *Здúпли чаршавот* **ýдве.** МСб. XX. Велес. 77.

Уденица, вм. **воденица.** Илиевъ, Сб. I 133.

Удзýбра (да се), ешъ, *гл. възвр. свър.* Да озебна (?) ПСп 44. 247.

Удóлница (Мияци— Дебърско). *с ж* Удолнина, удолнище. Изв. Слав. Семин. II. 303.

Ужáря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **ужáрямъ.** Да ужуря. — **ренъ,** *прич. стр.* Ужуренъ.

Ужáрямъ (да ужáря), *гл. д.* Ужурямъ. *Слънцето те* ужарило, *познаваш се, че идеш отдалеч.* ПСп. 7. 150 и 153.

Ужáряне, *с ср.* отъ **ужáрямъ.** Ужуряне.

Уждрáпа, ешъ, — палъ, *гл свър.* отъ **уждрáпвамъ.** Да удраскамъ

Уждрáпвамъ (да уждрáпа), *гл. д.* Удраскамъ. *Колчавú нóфти имгш, мене ма е страх, че ше ма* **уждрáпеш.** МСб. XIV. 196.

У́жере (Мияци—Дебърско) *с ср.* Доланче въ тъменъ рогъ на кжща. Изв Слав. Семин. II. 303

Ужýря, ишъ, — рилъ, *гл. свър.* отъ **ужýрямъ** Да ужаря, да ожуря, да прѣжуря, да изгоря, да опърля.—**ренъ,** *прич. стр.* Ужаренъ, ожуренъ, прѣжуренъ. изгоренъ, опърленъ.

Ужуря́мъ (да ужýря), *гл. д* Ужарямъ, ожурямъ, прѣжурямъ, изгарямъ, опърлямъ.

Ужýряне, *с. ср.* отъ **ужýрямъ.** Ужаряне, ожуряне.

Узбóрвамъ се (да се узбóря). *гл вз.* Усборвамъ се.

Узбýнвамъ (да узбýня), *гл. д.* Разбунвамъ. *Една жена* **узбуни** *цѣло село.* Българ. Сбирка, XIV. год. 19 стр.

Узбýнване, *с. ср.* отъ **узбýнвамъ.** Разбунване.

Узбýня, ишъ, — нилъ, *гл свър.* отъ **узбýнвамъ.** Да разбуня. — **ненъ.** *прич. стр.* Разбуненъ.

Уздúхна, ешъ, — налъ, *гл. ед-кр* отъ **уздúшамъ.** Да въздихна, да въздъхна.

Уздúшамъ (да уздúхна), *гл. ср.* Въздишамъ *Венчаі, кýме, често не* **уздúшаі!** *—Іа не здúшамъ, самó срѣце здúша.* МСб XXI. Трънско. 11. *На винó ми мерúшеш, на ракьиiу* **уздúшаш,** дъхашь Тамже. 21.

Уздúшане, *с. ср.* отъ **уздúшамъ.** Въздишане.

У́земи, *нар.* Уземъ. *Ф ýземи,* въ земята. ПСп 43. 147.

Узпрáвя (да се). ишъ,—вилъ се, *гл. свър.* отъ **узпрáвямъ се.** Да се изправя, да се възправя.

Узпрáвямъ се (да се узпрáвя), *гл. възвр.* Изправямъ се, възправямъ се. *Онáа кóнджа са ѥ* **усправила.** МСб XIV. 202.

Узпрáвяне, *с. ср.* отъ **узпрáвямъ се.** Изправяне.

Узрукáве, *с. м. мн. ?*

Постóі, слънце, над дéла голéма,
Да навезéм брату *узрукáвье.*,

Узрука́віе и паі подрукавіе:
Узрука́віе — о́чи соко́лови,
Подрукавіе — пе́ріа пау́нова.
МСб. XXI. Трънско. 50.

***Узу́мъ,** *пр. неизм. Т.* вм. **узу́нъ.** *Како тебе не найдох, таквой тенко ви око, таквой* **узум** *сашлия.* ПСпБр. XI — XII. 172.

***Узу́нъ,** *пр. неизм. Т.* Дългъ, високъ. **Узу́нъ** *бойли́я,* висока човѣкъ, дълги сойлйо.

Узѣсъ, *прѣдл.* Изъ *Саратли́че коніа́ игра* **узѣс** *село́. низѣс село́.* МСб. XXI. Трънско. 4. *Ирошета се бело́ Ра́де* **узѣс** *село́, низѣс село́.* Таиже. 28.

***Уйгу́нъ,** *пр. неизм. Т.* Удобенъ, сгоденъ, нагоденъ, тъкмо, тамамъ, на колай; нагласенъ.

Дж те, дебіку и́спишжм
Нж мо́ітж *уігу́н* булгжрьа́,
Уігу́н, дебіку, тж дьузгьу́н
МСб. X. 27, Бургаско.

Уймо (Родопитѣ), *с. ср.* Особенъ бѣлѣгъ всѣченъ отъ стрна на ухо на овца. МСб. XIX. Срѣднородоп. овчар. 86.

У́йница, *ум. ж.* отъ **у́йна.** Ученайка, нанка МСб. XXI Трънско, 41. в. **у́кица.**

У́кица, *ум. м.* отъ **укя́.**

Или́іа из о́гънь говори:
Укъице, не оже́нил се,
Уіницо, не дове́ла се!
МСб. XXI. Трънско. 41.

Уки́ца, *с. об.* Дѣте, което много прилича на укя си, което се е метнало на укя си. *У-ки́це проклети!* МСб. XXI. Трънско. 63.

Укмосвамъ (да укмосамъ), *гл. ср.* Отъ болка изтръпвамъ. *Ме убоца со и́глата во ро́кава. тики* **у́кмосаф.** Мияцн—Дебърско. Изв Слав. Семин. II. 303.

Уко́въ, *с. м.* Потрѣбното за ковань животно.

Свети Джо́рджа коніа́ кове
Т тѣвнине без о́рине,
Спрома ньега льубе стой.
Та му *уко́в* дода́ваше:
Сребро́—плоча, зла́то—клинци.
МСб. XXI. Трънско. 7.

Укрѣпа́лкя, *с, ж.* Запинялка на станъ; дългъ прътъ, съ който затѣгатъ задньото кросно на станъ; повртало. МСб. XII. 277; XVIII. 106.

Укузмя́ (да се), *и́шъ, — ми́лъ се, гл. свър.* отъ **укузмя́вамъ се.** Да се уку́мя, да се укумиша.

Укузмя́вамъ се (да се укузмя́), *гл. възвр.* Укумявамъ се, укумисвамъ се. *Мжжъ станалъ,* укузмилъ се *тука, чака на готово да го хранятъ.* ПСп. 16 75.

Укузмя́ване, *с. ср.* отъ **укузмя́вамъ се.** Укумяване.

Укъснѣ́вамъ (да укъснѣ́я), *гл ср.* Закъснѣвамъ. *Защо* укъснѣ *толкова много?* ПСп. 28. 487. *Бърже, че* **укъснѣхме.** Трудъ. I. 217.

Укъснѣ́ване, *с. ср.* отъ **укъснѣ́вамъ.** Закъснѣване.

Укъснѣ́я, ешъ,—нѣлъ, *гл. свър.* отъ **укъснѣ́вамъ.** Да закъснѣя.

У́кя́, *с. м.* Уйка, уйчо. *Айде, Дуко,* **укя** *ти се жени.* Блъг Книжици I. 159.

Ма́къа Или́и говори:
Или́іо, синко Или́іо,
Аі да и́диш у́къи сва́ть·
МСб. XXI. Трънско. 41·

Улага, *с. ж.* Цѣль. Юрданъ Наумовъ отъ Елена въ в. „Право" отъ 12 февр. 1873 год 49 бр. 2 стр. 2 стъл.

Улайня́вя, ишъ, — вилъ, *гл свър.* отъ **улайня́вамъ.** Да насера. — **венъ,** *прич. стр.* Насранъ.

Улайня́вамъ (да улайня́вя), *гл. д.* 1) Наплесквамъ нѣщо съ лайна, 2) Убръквамъ, побръквамъ нѣкаква работа; насирамъ, уплесквамъ, бокладисвамъ.

Улайня́ване, *с. ср* отъ **улайня́вамъ.**

Ула́нче, *ум. ср* отъ **ула́нъ.** Малъкъ, младъ, уланъ.

Ой Ди́мче, Ди́мче чо́банче,
Ой ги́ди ди́лбер *у́ланче!*
Шапк. Сб. V. 192.

***Ула́нъ,** *с. м. Т.* Оланъ.

Ца́рян прувóди двами́на людйя,
Двами́на людйя, су́ри *ула́ня.*
Илиевъ, Сб. I. 107.

***Улата́ръ,** *с. м. Т.* Улака, улакъ, влакъ, сани.

Он испрати *улатаре,*
Улатаре по дуньата,
Та собрая поповете,
Илиевъ, Сб. I. 152 и 154.

***Уле́мъ,** *с. м. Т.* Мюсулмански богословъ.

Улютя́, и́шъ,—ти́лъ, *гл. свър.* отъ **улютя́вамъ.**

Улютя́вамъ (да улютя́), *гл. д.* Разлютявамъ, разсръждамъ. **Наричатъ я** (раната) *блогата, за да я не* **улютатъ.** Любен. Самовили 19. — **мъ се,** *гл възвр.* Разлютявамъ се. *Рана се* улюти́ла *и пуща се-*

какъи мжскавици—светкавици. Тамже 6.

Улютяване, *с. ср.* отъ **улютявамъ се.** Разлютяване.

Униетало, *с. ср.* Пометъ. *Брадата му уметало.* Любен. Самовила. 110.

Умѣшамъ, *гл. д. свър.* Да умѣся, да размѣся. *Умешал се у децата, ко бик у телчина* МСб. XXI. Трънско 63.

Унисирча (да се). ишъ, — чилъ се, *гл. свър.* отъ **унисирчамъ се.** Да се умисиря. да се опуйча.

Унисирчамъ се (да се унисирча), *гл. възвр.* Умисирямъ се, опуйчамъ се, навождамъ глава, умислювамъ се, угрижвамъ се.

Унисирчане, *с. ср.* отъ **унисирчамъ се.** Умисиряне.

Унисиря (да се) **ишъ,—рилъ се,** *гл. свър.* отъ **унисирямъ се.** Да се умисирча.

Унисирямъ се (да се унисиря), *гл възвр.* Умисирчамъ се. *Седнал младоженьата у кашти на праго,* **унисирил се,** *потекли му сопольето из носо* МСб. X 172. Дупнишко.

Унисиряне, *с. ср.* отъ **унисирямъ се.** Умисирчане.

Унножение, *с. ср.* Въ аритметиката: прѣизване. Трудъ. I. 131.

Уnодавецъ (Прилѣпъ) *с. м* Който дава умъ. *Даскалите* **умодавци.** МСб XV. 50

Унразя (да се), **ишъ, — зилъ се,** *гл. свър.* отъ **унразявамъ се.** Да омръзна, да се уразя.

Унразявамъ се (да се умразя), *гл. об.* Омръзвамъ, уразявамъ се. *Дотолкова му се* **умразил** *бобо, та не сакал и да си по мисли за него.* ПСп. 13. 151.

Унруя, ешъ, *гл. ср.* Умирамъ. *Лежал девет годин, ни умруе ни станує.* Наука, Ш. 473.

***Унузъ,** *с. м. Т.* Плещи. Трудъ. I. 8. *Салтамарка съ колчеци на лактетѣ и у*-*шузъ на гърба.* Тамже. 466.

***Унушъ,** *с. м. Т.* Надежда, умутъ. *За днесъ веки бѣше* **умушъ** *безъ друго.* МСб XV. Науч. отд. Слав. 7.

***Унапъ** (Охридъ), *с. м.* Раст. дива маслина; джинджифи.

***Уния,** *с. ж. Лат* Присъединение на нѣкоя православна църква къмъ духовната власть на Римъ-папа безъ да приеме догматитѣ на католическото вѣроизповѣдание.

Упадамъ, *гл. д. свър.* Да наклеветя, да наковладя.

Чи гу *упаджхж,* усждихж,
Укувахж ф меден куфчек
Илиевъ, Сб. I. 138-

Упашникъ (Ловчански помаци), *с. м.* Опашникъ, пищепроводъ. Трудъ. I. 814.

Упаяцъ (Лѣсковецъ). *с. м.* Едноврѣменно кандило съ лой и фитилъ, опаянъ. *Бѣше вече тъмно, та запалиха* **упаяца.** Трудъ. I. 137 и 464.

Уплѣткувамъ, *гл. д.* Уплитамъ, заплитамъ, вплитамъ. *(Стийите) фърлаікьи си косите по него (човѣка),* **го уплѣткуіат** *и го зграпчуіат.* МСб. IX. 131; XX. Велес. 78.

Уповивамъ (да уповия), *гл. д* Повивамъ въ нѣщо. *В топли го нанки* **уповий,** *в златни го люлки угоди.* Трудъ. II. 817.

Уповиване, *с. ср.* отъ **уповивамъ.** Повиване

Уповия, ешъ—вилъ, *гл. свър.* отъ **уповивамъ.** Да повия.

Упрѣхнало, *с. ср.* Попикано, подсмждено, подсѣчено на дѣте отъ пикня. МСб. XXI, Народна медицина. 18.

Управъ (с. Църско—Битолско), *нар.* Право. *Каменьето беа коа санким максус со се кира сечени* **управ** *удолу.* МСб. XIX. Матер б. 6.

***Уптисамъ,** *гл. д. свър. Т.* Да спечеля на игра; да изиграя. *За петли голи викаіат: играл комар та му гьи* **уптисале** *али штата (пердувите)* Велесъ. МСб. XVI—XVII. 228; XX. Велес. 78.

Уралница (с. Плѣвня — Драмско) *с. ж.* Оралница.

Урбалецъ. — 2) Болесть *Stomatitis,* лицето пламва въ огънь, хвърчи, сърби, зачервява се; излизатъ пжпки по вѣнцитѣ; устнитѣ и вѣнцитѣ надебѣляватъ и се зачервяватъ; в. **устоболъ.** МСб. XXI. Народна медицина. 11.—3) Болесть *Gingivitis,* вѣнцитѣ на зжбитѣ се зачервяватъ и сърбятъ; нежитъ. Тамже.

Уредница, *с. ж.* Жена, мома, която има уредъ въ работата си, въ кжщата си. *Каква бѣше чистница и каква бѣ* **уредница** *тая Райка.* ПСб 28. 452.

Уредувамъ (Мияци — Дебърско), *гл. д.* вм. **уврѣдвамъ:** поврѣждамъ, разлютявамъ, раздразвамъ. *Не бошкаі (пипаі) же по раната: кье ми ıa* **уредиш.** Изв. Слав. Семин. II. 303

Урписувамъ, *гл. д.* Урвамъ, катурвамъ, събарямъ, срутвамъ. МСб. XX. Велес. 78

Урнебесъ (Охридъ), *нар.* Околосвѣта? Урнебес *да фатиш!* МСб. XII. 249.

***Урукъ, ци,** *с. м. Т.* Овчарь скитникъ; влахъ, каракачанинъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 138.

Уру́тка, *с. м.* Уредъ, справа, инструментъ; потрѣбность. *Воденичарска* **урутка.** Любен. Самовили. 110.

***Уръ,** *с. м. Т.* Угуръ, щастие, добра срѣща, кѫсметъ.

Не връщай се, Груьо мало дѣте,
Коль се вѣрнеш, нам *ур* се разваля.
Трудъ. I. 13

Усвлия, *пр. неизм.* ?

Ха́йта кошу́лья и кѫ́рпа авли́іа,
Кьи́тка меша́на с *усфли́а* не́вен.
Шапк. Сб. I. 139,

Усгла́вка, *с. ж.* Усглаве. *Ка́мена* **увгла́вка.** МСб. XXI. Трънско. 31.

Усѣвекъ, вци (Копривщица), *с. м.* Колкото може да се отсѣе на едно сѣяне. *Има оште* (брашно) *за един* **усе́век.** *Смі́ашат и по еди́н* **усе́век** *и от друго брашно*

Усѣдна (да се), ешъ—налъ се, *гл. об. свър.* Да ме хване болесть усѣдъ. МСб. XXI. Народна медицина. 21.

У́сѣдъ, *с. м.* Болесть **усадъ.** МСб. XXI. Народна медицина. 21.

У́сѣкци (Копривщица), *с. м. мн.* Кѫси дърве излѣзли изпомежду другитѣ, кога сѫ ги сѣкли.

Усилнина́, *с. ж.* Усилие. *Ако и́машъ нещо* **усилнина́,** *викай ко́лко мошъ* ПСп. 44. 187.

Усовиче (с. Германъ), *с. ср.* Раст. възтегъ. МСб. XXI Явашовъ. 27.

Усо́въ. — 2) Отичане и болежки въ гръда на жена, *Mastitis.* **Усо́ф** *пасе по суо брдо там го пасат три моми, три сестри.* Любен. Самовили 12

Усовъ вто́рникъ (Кйостендилско), *с. м* Вторникътъ на чистата недѣля; усовски вторникъ, чрънъ (глухъ, сухъ) вторникъ. ПСп. 41. 992

Усо́внкъ, *с. м.* Усорлица (?). *Залете́ се у-со́вяк* *ниъ глу́а гора, докаче усоф, однесе усоф.* Любен. Самовили. 12.

Успа́вамъ и успу́вамъ, *гл. д.* Успивамъ, преспивамъ.

Не буди́ ми господа́ра,
Сама́ съм га *успава́ла,*
Сама́ чу га разбуждуем.
МСб. XXI. Трънско. 16.

Обана́ла ма́шко дете́,
Обана́ла и успа́ла
Ем *успу́ва,* ем нара́ча:
Да спи́іеш, дете́, да спи́іеш.
Илиевъ, Сб. I. 297 и 298.

Устабаши́йски, ска, ско, *пр* отъ **устабаши́я.**

***Устаогли́я,** *пр. неизм. Т.* Синъ на уста, на майсторъ. *Ти не си тестирлия. али* **устаоглиа,** *та да газиш на тевгето.* МСб. XV. 178.

Устобо́лъ, *с. м.* Болесть *Stomatitis,* излизатъ прищки въ устата и по езика, в. **урбалецъ.** МСб. XXI. Народна медицина. 11.

У́стралъ (Велесъ), *с. м.* Устрѣлъ. *Арен! да а́кне од* **у́страл!** МСб. XIV. 160.

Устрѣличе, *с. ср.* Раст. *Convolvulus arvensis.* МСб. XXI Народна медицина. 19, 58 и 62.

Устрѣлче (с. Божурлукъ—Свищовско). *с. ср.* Раст *Cynanchum Vincetoxicum R. Br.,* устрѣлъ, клинава трѣва, клинове, кесикъоту. МСб. XXI Явашовъ. 16.

У́стрѣлъ. — 8) Болесть прищка, подпухнало, което много боли и стрѣля. МСб. XXI. Народна медицина. 58.—9) Болесть *Panaritium,* рани, излизатъ по краищата на прѫстето, изяждатъ костьта и мозъка ѝ. Тамже. 19.—10) Раст. устрѣлче. с. Божурлукъ - Свищовско. МСб. XXI. Явашовъ. 17. —11) Мияци—Дебърско: грѫмъ. **Устрелот** *те у́стрелил!* Изв. Слав Семин. II. 303.

Устъкля́ (да се), **и́шъ,—ли́лъ** се (Търново), *гл. об. свър.* Да стана като стъкло; да се изцъкля. **Устъклиха** *му се очитѣ отъ пиене вино.* МСб. XIII. Науч. отд. 459.

Ута́самъ, *гл. свър.* отъ **ута́свамъ.** Да фтасамъ.

Ута́свамъ (да ута́самъ), *гл. ср.* Фтасвамъ. *Квасѫ́ тръ́ба іошт і да* **ута́сѫ.** МСб. XX. Банат. Българе. 4.

Ута́сване, *с. ср.* отъ **ута́свамъ.** Фтасване.

Утва, *с. ж.* Птица утъ, кукумявка. Милад. Сб. 537. стр.

У́тека (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Вада на рѣка, прѣсушена, отбита за ловене риба. Изв. Слав. Семин. II. 303.

Утора́ча, ишъ, — чилъ, *гл. свър.* отъ **утора́чвамъ.** Да вторача.— **ченъ,** *прич. стр.* Вторачень.

Утора́чвамъ (да утора́ча), *гл. д.* Вторачвамъ, впервамъ, втренчвамъ. **Утора́чил** *очи.* —**мъ се,** *гл. възвр.* Вторачвамъ се, втренчвамъ се. Пловдивски павликени.

Утора́чване, *с. ср.* отъ **утора́чвамъ се.** Вторачване.

У́трежка (Перущица — Пловдивско), *с. ж.* Клинче на хомота на рало за да държи привоя, в. **утрижъ.**

У́трень, *с. ж.* Сутрень, зарань. *Та́я* **у́трень** *той си оти́де.* **Утреньта́** *го нѣ́маше.*

Утрижъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* Клинътъ, който скача оралото съ хомота; гжжва; в. **у̀трежка**.

Утрóбне, *с. ср.* Утроба. МСб. X. Науч. отд. 332.

Утрѣски (Копривщица), *с. ж. мн.* Щото пада, кога изтършаме нѣщо. *Нагáвила змейски* **утрѣски**.

Утърколя̀ (да се), **ишъ,—лилъ се,** *гл. възвр. свър.* Да се търколя. **Утръкольила** *се нá земи.* МСб. X. 158.

Утжхна, ешъ,—налъ, *гл. ср. свър.* Да се увонѣя. *Он си събра къшнини ножеве, Яни ножи в кърви* **утъхнали** ПСп. 16. 164.

У̀филенъ, на, но (Велесъ), *пр.* Ухиленъ, умисленъ, увпленъ. *Некоі, што го зáчувал тáтка си стáр скрúен гъи вúгъава* **уфилени,** *гъи праша: „што вáка* **уфилени** *сте стáнале?* МСб. XII. 214,

Ухáло, *с. ср.* Дръжка на сждъ като ухо. *Гърне съ двѣ* **ухала.**

У̀хапъ, *с. м.* Ухапъкъ МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 903.

***Ухризменъ, на, но,** *пр. Гр.* Полезенъ. *Тоя* **ухризменъ** *занаятъ ми е принесълъ и не малка полза.* П Р. Славейковъ ПСп. 15. 336. *Доленъ и* **ухризменъ** *казанджийски еснафъ.* Тамже 16. 61.

У̀хрьбъ и **у̀храбъ,** *с. м.* Осакатяване. Ал. Теодоровъ, ПСп. 57. 666.

Уцѣждамъ се (да се уцѣдя), *гл. възвр.* Отцѣждамъ се. МСб. XIX. Матер, Срѣднородоп. овчар. 45.

Учѐникъ, *с. м.* Ученъ човѣкъ. *Че изгбри сúчки монастúре, че по у̀би сúчки* **учѐници.** ПСп. 21. 546.

Учку̀нъ,** *пр. неизм. Т. Едноáта стрá на са по-учкун** *и по мóгат да тарчъоат.* МСб. XV. 152.

***Ушáвъ,** *с. м. Т.* Ошавъ: 1) Сушени овощия. 2) Вариво отъ сушени овощия. Иреч. Княж. Бълг. I. 214.

Ушекеря̀ (да се), **ишъ,—рилъ се,** *гл. свър.* отъ **ушекеря̀вамъ се.** Да се шекеросамъ, да се захаросамъ.

Ушекеря̀вамъ се (да се ушекеря̀), *гл. възвр.* Шекеросвамъ се, захаросвамъ се.

Ушекеря̀ване, *с. ср.* отъ **ушекеря̀вамъ.** Шекеросване.

Ушицá, *с. ср. мн.* Раст. кържецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 39.

Ушиче (с Германъ), *с ср.* Раст. кулаково. МСб. XXI. Явашовъ, 46.

Ушѝшкамъ (да се), *гл. възвр. свър.* Да се угоя, да надебелѣя, да се ушъшкамъ.

Ушмарджѝя, *с. м.* Който варп ушмарь на мандра. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 82.

Ушмарь, *с. м.* Синдирмя, бѣлъ мжжъ, белмушъ. МСб. XIX Матер. Срѣднородоп. овчар. 60 и 82. *Харкума за варение прѣсникъ,* **ушмарь,** *каша и пр.* Тамже. 45.

Ушница (с. Кьомюрлюкъ—Варненско), *с. ж.* Раст. кулаково. МСб. XXI. Явашовъ. 46.

Ушó, *с. ср.* Ухо. МСб. X. 214.

Ушундису̀я се, ешъ се, *гл. възвр.* Срамувамъ се, стѣснявамъ се. МСб. XXI. Трънско. 63

Ушче, *вм.* **още.** Илиевъ, Сб. I. 125.

Ушѣшкамъ (да се). *гл. възвр. свър.* да се ушишкамъ МСб. XXI. Трънско. 63.

Уя (Костурско), *с. ж.* Тънка, дълга и тѣсна тъкань съ зеленикавъ цвѣтъ, зашита на обѣтѣ страни отпрѣдѣ на крайщата на власникъ. Шапк. Сб. II 274.

Ф. ф. *ф.*

***Фáкла,** *с. ж. Гр.* Факлия, ламбада. МСб. IX. Науч. отд. 151.

Фáкамъ (Велесъ), *гл. д.* Хващамъ

Фалóсть, *с. ж.* Хвалость. МСб. XX Банат. българе. 4

***Фандáкъ,** *с. м. Т.* Фъндакъ, пашкулъ пълна.

Фандáче, *ум. ср.* отъ **фандáкъ.**

> Чи сжм удáрилж сúчки бр̀рде,
> Пу сяку бр̀рду полугáрчи,
> Пу сяку трњ̀нчи пу *фжндáчи.*
> Илиевъ, Сб. I. 142.

Фарчумáкъ (Котелъ). *с. м.* Голѣмъ залъкъ хлѣбъ въ попара. *Кóлкъи* **фжрчумáци** *си нждробúлж пък ти?* МСб. XV. 191.

Фасулица, *с. ж.* Раст. охлювка. МСб. XXI. Явашовъ. 42.

Фасу̀лко, ковци, *с. м.* Който не отбира отъ нѣщо благородно: простакъ.

Фатъ, *с. м.* Хватъ. МСб. XVIII. 121.

Фафъ, *прѣдл.* Вавъ, въвъ, въ. ПСп. 43. 81.

Фѐлкя, *с. ж.* Хвелка, филия, рѣзанъ. Охридско.

Облог се ббложват: кждѐ имат юнак
Да ми го прѐфжрлит зѐлен бор вѝсокьи,
Зѐлен бор вѝсокьи со *фѐлькьи* iаболко!
Шапк. Сб. V. 203 стр. 718 п.

Феремосанъ, на, но (с. Църско—Битолско). *прич. Така една вечер* **феремосан** *от маки и ќадои*.. МСб. XIX Матер. б. 57.

Ферменчѐ, *ум. ср.* отъ **фермене**. Верменче. МСб. XXI. Трънско 27

Фѐтовъ, фѐтва, во (Велесъ), *пр.* вм. **вѐтовъ**, ветъ. вехтъ. *Човек со* **фѐтви** *чѐили*. МСб. XIII. 175.

Фѝла (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Вала за гумно. МСб. VIII. 283.

Филджа́новъ, ва, во, *пр.* отъ **филджа́нъ**. Илиевъ, Сб. I. 253.

***Филеменъ**, *с. м. Т.* 1) Тъкань сукно, чоха. Верков. Песме. 372 стр. 2) Прежда. — **Филеменкъ**, *Т.* Холандия.

Фѝлко (с. Плѣвня—Драмско), *с. ср.* Птица, която граби кокошки и хвърчи безъ шумъ; пилякъ, дуганъ, баба, гъркиня, усорлица. Съобщилъ Ан Гяуровъ.

***Фило́нъ**, *с. м Гр.* Вилонъ, свещеническа служебна одежда.

Фѝрамъ (Хасково), *гл. д* Фиря, гоня.

***Фирао́нъ** (Солунско—Македония) *с. м.* Лошотникъ. *Ама си* **фирао́н**. Съобщилъ Кехайовъ.

Фирѣя, ешъ, *гл. ср.* Чезна, чемрѣя, чиая.

***Фискѝя**, *с. ж. Т.* Кога пръска водата на горѣ, като шадраванъ. *Изтича гной като* **фиския**. МСб. X. Науч отд. 328.

***Фита́ра**, *с. ж. Гр.* Лѣха съ разсадъ; фитария. Лѣсковецъ, Иреч. Княж. Бълг. I. 207.

Фитнеджѝйка, *с. ж.* Жена, мома фитнеджия; кодкодошка.

***Фитнеджѝя**, *с. м. Т.* Кодкодошинъ, интригантъ.

Фѝувецъ, *с. м.* Птица *Marcea penelope*, бугарецъ. Е Спространовъ, Библиотека. XVIII — XX. 41.

***Фласконъ** (Св. Гора). *с. м.* Масло отъ раст. *Mentha Pulegium* ПСп. 64. 576.

***Флѝока**, *с. ж Т.* Колело, бурия.

Завъртел мустак нагоре,
Широка *фльока* на него,
Тенката пушка на рамо.
ПСп. 16. 156.

Флутуръ, *с. м* Флотора. *Сѣсъ* **флутури** *обсипани*. ПСбБр. XI—XII. 136.

Фофъ, *прѣдл.* Вовъ, въвъ, въ. ПСп. 43. 81.

***Фрѐнкилитъ** (Велесъ), *с. м. Т.* Брава, маджаръ. *За́твори iа вра́тата на* **фрѝнкьилит**. МСб. XX. Велес. 79; ПСп. 44. 249.

Фрѐнско грѐзде. 1) Раст. *Ribes grossularia* и *Ribes alpinum (rubrum)* нѣмско (Цариградско) грозде. Иреч. Княж. Бълг. I. 215 и II 191 — 2) Раст. *Solanum nigrum*, в. **гяволско грозье**. МСъ. XX Велес. 79.

Фрѣснувамъ, *гл. д.* Фраснувамъ, удрямъ, лѣпвамъ, плеснувамъ *Им* **фжрснуе** *по една шлака́ница, и бвию, ха́, избѐгуат*. МСб XII. 164.

Фрѣцка (Мияци—Дебърско). *с. ж.* Пръчка.

Фрѣцкамъ (Мияци — Дебърско), *гл. д.* Удрямъ съ фрѣцка; фраскамъ. Изв. Слав. Семин. II. 303

Фрякъ (Врачанско). *с м.* ?

Iа го варна́х на тичането има един **фрiак**. МСб. XIV. 191.

***Фу́нда**, *с ж. Гр.* 1) Дърво нѣкакво, отъ кютюцитѣ на което сѫ правили едно врѣме кимюръ за терсханата въ Цариградъ; перинъ. Трудъ. I 598.—2) Ходене меджия кждѣ Чорля да горятъ отъ това дърво вжгле за терсханата. Лѣсковецъ, Трудъ. I 603. *Колко хорица съмъ измолвалъ азъ отъ него да не ги пращатъ на* **фундата**. Трудъ. I. 598

***Фундарджѝя** (Св. Гора), *с. м. Гр.* Монахъ, който посрѣща гостето на монастиря и шъта въ фундарика; архондарь. ПСп. 64 537.

***Фундарикъ** (Св. Гора), *с. м. Гр.* Отдѣление, стаи въ монастиръ за госте; страноприемница ПСп. 64. 537.

***Фуркѐта**, *с. ж. Ит* Четалеста, двойна игла за закачане коса. Иреч. Княж. Бълг. I. 258 и II. 140

Фуртѐтка (София), *с. ж.* Фаркулица, вилица.

Фу́рчина. *с. съб.* отъ **фурка** (?). *Земал деда кичина, а баба* **фурчина**. Любен. Баба Ега. 32.

Футка (Мияци—Дебърско), *е. ж.* Несполука, неуспѣхъ, запъртъкъ. **Фу́тка** *ти излезе работата*, не сполучи. Изв. Слав. Семин. II. 303.

***Фуфулъ**, *с м. Гр.* (?) Чучулъ, качулъ, *Петело нашол еден стар петел, распарталаен во перцит*е, *со* **фуфуло** *накривнат, со глаата подведена*. МСб. XII. 140, Прилѣпъ.

Фъндъклиенъ, на, но, *пр. Алтѫнче* **фжнджклиено**, малко алтънче. Янковъ, Сб. 29.

Фърколакъ, *с. м.* Вълколакъ. Иреч. Княж. Бълг. I. 117.

Фърнѝчки (Крива Паланка), *нар.* Майсторски. МСб. XVI—XVII. Науч. отд. 859.

Фѣрня, *с. ж.* Фурна. ПСп. 35. Леля Гена. 21.

Фърънджи́я. *с. м.* Фурнаджия. ПСп. 35. Леля Геня. 21.

Фърту́на, *с. ж.* вм. **върту́на.** ПСп. 44, 257

Фърфо́рци, *с. м. мн* Недопечени мръвки месо. МСб. XIII. 260.

Фѣрча, *с. ж* Фурча. МСб. XX Велес. 80.

Фѣрча, ишъ, *гл. ср.* За конь: пръхта. *Кога почне коньат да* **фжрчи,** *те чѐка нѣкоіа бѐльа.* МСб. XVI—XVII. 231. Велесъ.

Фъстанъ, *с. м.* вм. фустанъ. ПСп. 28. 454.

Фжтри (с. Конопчие — Чирпанско), *нар.* Вжтрѣ.

Фъфъ, *прѣдл.* вм. **въвъ,** вовъ, въ. ПСп. 43. 81.

Х. х. *х.*

***Хавли́я,** *с. ж. Т.* 1) Авлия, голѣма кръпа убрусъ. *Анджелина ми се избрисала со бела* **авліа,** *уште толко како сонце грее.* Верков. Песме. 223. стр. Ср. Дювери. **авлия.** 9. стр. 2) Бѣло кръстато тънко платно съ хавъ. Янковъ. Сб. 135.

Хазну́вамъ, *гл. д.* и **хазну́вамъ се,** *гл. възвр.* Печеля. *Па лга аку не е за нешто—да се* **хазнувам.** МСб. XX. Банат. българе. 4.

Хазну́ване, *с ср.* отъ **хазну́вамъ.** Печелене.

***Ха́зото,** *с. ср. Т.* Агъз-оту́: лѣкъ за устоболъ; правятъ го отъ бѣлъ сакъзъ асалбентъ и малко синь камикъ. МСб. XXI Народна медицина. 11.

Хазърджи́йски *еснафъ* (Прилѣпъ), който продава готови дрѣхи; абаджийски. МСб. XV. 179.

***Хайванъ** и **хайва́нинъ,** *с м. Т.* Животно, добиче. *Азъ би билъ и отъ* **хайванетѣ** *по глупавъ. Гледа като* **хайванинъ.** ПСп. 44. 187.

Хайдимо (Ахъръ-Челебийско), *с. ср* ?
И по́пат пригреашйл с ми́шьката, та и тоі устáнал воáрзан на **хаідимуту** *сас згоáрчеани роáки и сас свеатá кóмка ф ракйтеа.* МСб. VIII. 191.

Хайдуку́вамъ, *гл. ср* Хайдутувамъ. *Вѣвдън бре, су́ноч* **аідукуе.** МСб. XXI, Трънско. 31.

Хайдуку́ване, *с. ср.* отъ **хайдуку́вамъ.** Хайдутуване.

Хайду́шка вра́на и **хайду́шка га́рга.** Птица *Pyrrhocorax Alpinus Vieill.* МСб. III. Науч. отд. 353.

***Хайдънлѣкъ,** *с. м. Т. ? Прив три кждялжкж приз чѐтири хжйджнлжкж* МСб. XV. 5

Ха́йка (Стара-Загора), *с. ж.* Другачка, другарка, друженка, дружка, подруга, посестрима, приятелка, еранка. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

***Хаирджи́я** (Чепинско), *с. м Т.* Който е направилъ нѣщо за хаиръ; благодѣтель. МСб. III. Науч. отд. 379

Хаирници (с. Вълканово—Скеченско), *с. м. мн.* Овощни дървета, насадени крáй пжть за хаиръ, та да си бератъ пжтници отъ овощето имъ. Ст. Н. Шишковъ, изъ Бѣломорската равнина. 14 стр.

Ха́йтенски, ска, ско, *пр. ?*

Кога ме ма́ма проме́не
У а́йтенската кошулья,
У чо́чното еле́че,
У а́ловото куме́тче,
Іас тогай кье го ца́лувамъ.
Шапк. Сб. VI. 364.

Ха́ла (Чепино, помацитѣ), *с ж* Ученая. МСб. XV. Науч. отд. 265.

***Халеби́,** *с. ср. Т.* Черна аба. ПСп. 65. 434.

***Халеби́я,** *с. ж. Т* Абаджиски аршинъ, нѣщо по́-малъкъ отъ обикновения.

Халенце, *с. ср.* Черджица. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 21.

Ха́лестъ, а, о, *пр.* Що е като хала. *У, а́ло а́леста, чу́кнало те!* МСб. XIII 233.

***Халко́** (Бургаско), *с. ср. Гр.* Мѣденъ сждъ нѣкакъвъ.

Не пие́ кжкту се пи́е:
Пу мьа́рж ви́ну испи́вж,
Пу мьа́рж и пулви́нж,
Пу *хжлко́* жжлтж ржки́ж,
Пу хжлко́ и пу пулви́нж.
МСб. IX. 57.

Халпитаръ, *с. м. Гр ?*
Га ва ни знаим какви сте хоандале и **халпитаре.** Трудъ. I. 1490.

Ха́мкавица, *с. ж.* Хамкавица, ламканица. ПСп. 41. 992.

***Хамо́мила,** *с. ж.* Раст. амамила. ПСп. 61. 347.
***Хамсия,** *с. ж.* Риба амсия.
***Хамурджи́я,** *с. м. Т.* Работникъ, който мѣси хлѣбъ въ фурна.
***Хамуръ,** *с. м. Т.* 1) Тѣсто. 2) Квасъ. МСб. V. 218.
Хапа́й, *с ж.* Лѣгло (?). ПСп. 51. 359.

Аку іе Ра̀дж сънли́вж,
Ас и́мжм *хжпа́й* дж лижи́.
Илиевъ, Сб I. 236.

***Хане́,** *с. ср. Т.* Данъкъ на кжща, върху сградитѣ, емлякъ, имлякъ. ПСп. 63. 603.
***Ха́падаръ,** *с. м. Т.* Разгеле, хазъръ, като. **Ха́пждар** *сжм душа́л, да свжршим бж-ри́м и тжзи ра́бутж.* Котелъ, МСб. XV. 191.
Ха́по, *с ср.* Апо, бухалакъ, плашило, страшилище за дѣца. МСб. XV. 181.
***Хапсъ,** *с м. Т.* Хапузъ. МСб. XV. 86.
Ха́пъкъ, *с м* Остатъкъ отъ нѣщо хапано, ядено. *Който яде* **хапъкъ** *(отъ овощия), намѣренъ на улицата, хващатъ го пжпки и вълкоедина по устата* МСб. XXI. Народна медицина. 3.
***Хара́лъ,** *с. м.* в **хара́ръ.** МСб. VIII, 247.
***Харамли́я,** *с. м. Т.* Харамия. Наука. III. 474.

Оди Гроздá *арамли́я*,
Оди́ла де́вет году́ни,
Арамли́ски булу́к ба́ша.
Илиевъ, Сб. I. 296.

Ду скбру бяше сирумах,
Ут скору станá джилéпин;
Дж ли си бил *іержміе*!
Или ти Гу́спуть пумбгнж?
Илиевъ, Сб. I. 194.

Харапи (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. мн.* Прѣоблѣчени смѣшно люде, като старци, бабурци, съ дървени сабли и съ дълга кесия съ пепелъ, ходятъ по кжщитѣ на 7 и 8 януария, та искатъ пари, махатъ да ударятъ съ кесията, който не имъ дава. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.
***Ха́рджамъ,** *гл. д.* Харча, разносвамъ. ПСп. 44. 252.
***Харджели́я,** *пр. н.изм. Т.* Арджелия, харчелия, харчовитъ, скжпъ.
Харджъ, джове, *с. м.* 1) Харчъ. ПСп. 44. 252, Македония. 2) Всѣкой отдѣленъ прѣдметъ, що влиза въ състава на нѣщо; евза. Царибродъ.
Харе, *с. ср. Т. ?*
Дълга пушка, на която желѣзото бѣше **харе** — *пъстро като змия.* Трудъ I. 10. — *Роклитѣ бѣха повече отъ сиваи, море,* **харе** *и изработени съ дребни злати цвѣтя.* Тамже. 332.
Харе́нетъ, ?

Кон цви́ли, отговáря:
Фа́ла тéбе, млад *харéнет*,
Дóста стоя, дóста гледа.....
Хе момáта у хорóто.
У хорóто на тáнецо.
ПСп. 21. 557. Сухиндолъ.

***Харкя́** (Котелъ), *с. ж. Гр* Моминско лице. твърдѣ много бѣло. МСб. XV. 192, **хжркьж.**
Харъ (с. Коноичне—Чирпанско), *нар.* Харно. **Ха́р,** *мж* (ама) *а́з гу ни штж́, ки!* МСб. X. 214.
Хасовски *села*, с. Суходолъ съ съсѣднитѣ 18 села въ Софийско, които въ турско врѣме имали особени правдини и плащали данъка си най-напрѣдъ на царската дъщеря Хасъ Кадъна, а послѣ на нѣкоя си джамия въ Цариградъ. МСб. XIII. 204.
Хасолъ (Родопитѣ), *с. м.* Гжстъ зеленъ зименъ посѣвъ, въ когото до едно врѣме пущатъ овце да го пасатъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22.
Ха́те, *нар.* Ха, хайде, хайдете. МСб. XXI. Трънско. 45.
Хау́зина, *с. ж.* Аралъкъ, зирка. пролука, разтрога. ПСп. 15. 443.
Хва́лйо, *с. м.* Който се хвали; похвалакъ, похвалникъ. **Хвальо** *е умрѣлъ, Видьо е живъ.* МСб. IX. Науч. отд. 537.
Хва́лость и фа́лость, *с. ж.* Гордость. *Та і фало́с, Боже!* тя е горделива. МСб. XX. Банат. българе. 4.
Хвалъ, *с м.* Хвалене, похваляне, захваляне.

Ти юна́че пуфала́че,
Ти ли ми сж *фал* пуфа́ли?
Илиевъ, Сб. I. 79.

Хва́тенъ, тна, тно, *пр.* Който лесно хваща, лесно сграбчува. *Стра́шни о́чи,* **фа́тни** *ра́ци.* МСб. XX. Велес. 79
Хва́тила (Копривщица), *с. ж. мн.* На станъ отвѣстнитѣ тояги, на които стоятъ набърдилата; сабици.
Хва́товъ *сврѣдель*, съ който провъртатъ хватоветѣ на наплатъ. МСб. XVIII. 121.
Хвърля́чка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* Совалка, ткаячка.
***Хенгимя́** (Котелъ), *с. ж. Гр.* Свода въ 1-то знамен. МСб. XV. 191, **хиньгимьж.**
***Хе́ро,** *с. ср. Гр. ?*
Излѣзнала една дива вепретина, за-

въртé се нá 'ере и нá перо. Любен. Баба Ега. 34.

Хижлякъ, *ум. м.* отъ **хижа.** МСб. XXI. Трънско. 60.

Хилавъ, ва, во, *пр.* Илавъ, правъ, слабъ, изпадналъ, болничавъ. МСб. XIV. 200.

***Хилялъ,** *с. м. Т.* Хилалъ.

Химела (Прилѣпъ), *с ж.* в. **имела.** ПСп. 48, 993.

Хиндиплиенъ, на, но, *пр* Направенъ отъ хиндиплия. Хиндиплиена *антерúя.*

***Хиндиплия,** *с. м, Т.* Коприненъ шамски платъ.

***Хинтиенъ и хиндиенъ, на, но,** *пр. Т* Ентиенъ, namученъ. Илиевъ. Сб. I. 27.

***Хисé,** *с. ср Т.* Исе.

Хитриница, *с ж.* Хитрица. *Невéстице* итривнице, *еле úтро вóiно льýбиш!* МСб. XXI. Трънско. 6.

Хладене, *с. ср.* отъ **хладя.** Разхлаждане

Хладомъ, *нар.* Съ хладъ. **Ладомъ** *се горá зáлади.* МСб. XXI. Трънско 57.

Хладя, ишъ,—дилъ, *гл. д.* Разхлаждамъ, докарвамъ хладъ.

Бóже мúли, Бóже вúшни,
Створи ме нéщто дúвьаче,
Да пàса трéва зелéна.
Да пиiа вóда студена,
Да *лáда* сéнкьа лáдена
На брáтови ми жáлбове!

ПСп. 39. 459.

Хлѣбарка, *с. ж* Насѣкомо *Tenebrio molitor,* брашнянъ бръмбаръ. ПСп. 59 767, научни.

Хлѣбина, *ув. ж.* отъ **хлѣбъ.** Голѣма пита. *Мьáсили сж иднѣ́* хлебинж, *кжту вуденишкж камжчина.* МСб. X. 6.

Хлѣбомъ, *нар.* Съ хлѣбъ. **Лебомъ** *се е народ заранило.* МСб. X. 25.

Хлиндзувамъ се, *гл. вв.* Подигравамъ се.

Джáнам, бáте Добре,
Дали ша ма зéмеш,
Или са *хлиндзýваш,*
Хлиндзýваш, шегýваш ?

Янковъ, Сб. 200.

Хлипене, *с. ср.* отъ **хлипя.** Хлипка, хълцане.

Хлипка (с. Плѣвня — Драмско), *с. ж.* 1) Хлипене, хълцане, хълцавина. 2) Клапа у тржбата, съ която се надува гайда. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Хлипя, ишъ,—пилъ (с. Плѣвня—Драмско), *гл. ср.* Хлъцамъ, хълцамъ. Съобщилъ Ан. Гяуровъ.

Хлѣбавъ, ва, во, *пр.* ?

Мари бабо *хлъбава*
Та' защó си *хлъбава?*
— *Хлъбава* съм, либеле,
Орѣхи съм чýпила
По беглúшки меджúи,
За туй баба *хлъбава.*

Янковъ, Сб. 187,

Хоандалъ (Широка-Лжка), *с. ж. ?* *Га ва ни знаим какви сте* хоандале *и халпитаре!* Трудъ. I 1490.

Ходещецъ (Шуменско), *дѣеприч* отъ **ходя.** ПСп. 1 175.

Ходникъ, *с. м.* Прустъ, антре. *Оставя момата въ* ходника *влиза при родительетѣ й.* ПСп. 18. 424.

Хойта, ешъ,—тѣлъ, *гл. д.* Хоча, ща. *Русúiе мóме Русúiе,* оiтéла *ли би да úдеш?* МСб. XX. Трънско. 5.

Хойцамъ се, *гл. възвр.* Скитамъ се, халосвамъ се, събарямъ се, лутамъ се. Българ. Сбирка, XIV год. 18.

Хойцане, *с ср* отъ **хойцамъ се.** Скитане, халосване.

Хоки, *с. мн.* Хокане, викане, викъ.

Имам *óкьи*, чу да óкам,
Имам вúкьи, чу да вúкам.

МСб. XXI. Трънско. 37.

Имам *óкьи* да си óкам,
Имам глáси да си поéм.

Тамже. 6.

Хона, *нар.* Веднага. *Кóчес додат,* хóна *за упрегнíм,* щомъ додатъ веднага ще впрегнемъ. МСб. XX. Банат българе. 4.

Холбамъ, *гл. д.* Лапамъ, сърбамъ, ямъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 77.

***Хорнятинъ,** *с. м. Гр.* Простакъ, дебелакъ, селячениnъ; в. **хорятъ.** ПСп. 56. 380; Иреч. Княж Бълг II 89.

Хорнятка, *с. ж.* Простакиня, дебелакиня, селяченка.

Хорнятски, ска, ско, *пр.* Просташки, дебелашки, селяшки; в. **хорятски.**

Хоройгри, *пр. мн.* Които умѣятъ да играятъ хоро.

Ду три мóми песнупóйки,
Три мумчéтж гжйдждж́и,
Три нивясти *горуйгри.*

Илиевъ, Сб. I. 333.

Хортувамъ, вм. **хоратувамъ.** Илиевъ, Сб. I. 45

Хорунлия, в. **хурунлия.**

Хоржгвичарь, *с м.* Който носи хоржгва; хорургвичарь, фругличарь, прѣпорджия, калесникъ, дѣверъ. ПСп. 51. 387.

Хракáница, *с. ж.* Храчка, хръколъ. Изв. Слав. Семин. II. 301. Мияци — Дебърско: **ракáница.**

Хрáменикъ (Прилѣпъ), *с. м.* Служитель въ храмъ? *Шеисльамо собрал* раменниците, *чунки не знаел што да му кажит.* МСб. XIII. 193.

Хранáчка, *с. ж.* Жена, която първа задои новородено дѣте; кърмачка. Наука. III. 361.

Хранетъ, ?

> Сйну Стоіáне, Стоіáне,
> (Твóето лйбе Гъувéза)
> Са нош іе óро игрáла
> Сос тфоите момци *раньети.*
> Шапкар. Сб. V. 106.

Хранъ, на, но, *пр.* Храненъ.

> Путрýдихж *рáни* кáне
> Пу чайри, пу ливáди,
> Да си тжрсжт дрéбнж лóвж.
> Илиевъ, Сб. I. 77

Хрелѣ, *с. ср. дв.* Нити, уши на риба. София, Варна, Русчукъ, Шуменъ, Орѣхово.

Хрéлче (с. Хвойна—Рупчоско), *с. ср.* ? *Чжста ми чжста курйіка, пуд курйгка пульанка, под пульанка трапчéта, под трапчéта чешмй, под чешмйте* рéлче, *подъ* рéлчето *копáнка и под копáнка кочéнче?* Гат. — Човѣшка глава. МСб. VII. 214.

Хрѣна, *с. ж.* Раст. *Inula germanica.* МСб. XXI. Явашовъ. 52.

Хрéпетъ (с. Еркечко — Варненско), *с. м.* Изсъхнали буци каль. Изв. Слав. Семин. II. 200,

Хрйзамъ, в. **рйзамъ.**

Хрйпачка (Прилѣпъ), *с. ж.* Хрипканица. МСб. XV. 114.

Хрйпканица, *с. ж.* Игра хрипкане; хрипачка.

Хрипкáчъ, *с. м.* Който много хрипка. *Има и такива* рипкачеа *деацá, та прирйпнуват цáлу испрáвеану деáтеа.* МСб. XV. 151.

Хта, ешъ, хтѣлъ, *гл. д.* Хоча, хойта, ща. *Не* хтох, не искахъ. ПСп. 41. 956. *Он не хтéл да стáне.* МСб, VII. 176, Горня Джумая. *Не* фтея! *Мйлуш налчйа да целува.* МСб. III. 90, Разложко. *Гулямите не* хтели *да влязат.* с. Осиково — Неврокопско, МСб. IX. Науч. отд. 158.

Хтѣне, *с. ср.* отъ **хта.** Щѣне с. Горно-Броди. МСб. IX. Науч. отд. 158.

***Хулузъ,** ви. **хуйлýзъ.** *На тéхно мéсто бйва ли да гýди такйва* хулýзи, *дето ни едйнъ день не рачйли да поговеятъ.* ПСп. 44. 187.

***Хурунлйя,** *с. м. Т.* Харамия, хайдутинъ.

> Стжнй, Мйліо, утурй ни,
> Чи ний ни сме лóши хóрж,
> Лóши хóрж, *хурунлии.*
> Илиевъ, Сб. I. 229.

Хутáрене, *с. ср.* отъ **хутáря се.** Зазиране.

Хутаря се, ишъ се, — рилъ се (Охридъ), *гл. възвр.* Зазирамъ се, вгледвамъ се, и неновиждамъ, джаря се. *Шчо се* хутаришъ *така како нѣкой хутъ?* ПСп. 48. 992; Шапкар. Сб. I. XXII. стр.

Хутманъ (Прилѣпъ), *с. м.* Невнимателенъ, заплѣсъ, утманъ. ПСп. 48. 995.

Хутъ, ове (Охридъ), *с. м.* Птица бухълъ. ПСп. 48. 992. *Хукатъ* хутове. Читалище. II. год. 803.

Хѣлбоки, *нар.* Нечакано, внеблюъ, ненадѣйно, внезапно. *Флiaзжл i у домá* хжлбокы, безъ да се чуе, безъ да обади. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Хългáзникъ, *с. м.* Заплѣсъ, шантавъ, килчо, килка се, кога ходи или стои; шемеденъ. *Оставй го, той е* хългáзник!

***Хънзѣръ,** *с. м. Т.* Свиня.

Хърлáкъ, ци (Копривщица), *с. м.* Хърлаво животно; дръглашъ, дъргелъ. *Има десетина* хърлáка *говеда.*

Хѣрлйо (Харманлие), *с. м.* Саполко, цивканъ.

Ц. ц. *ц.*

Цáнцаре (Велесъ), *с. ср.* Раст. цанцарка, цънцарка. МСб. XX. Велес. 80.

Цáпци, *с. м. мн.* Цѣпове на станъ. ПСп. 48. 982.

Цáпъ! (Прилѣпъ, Охридъ), *междом.* За подкарване стадо; рей. МСб. IX. Науч. отд. 83.

Царевичáкъ, *съб. м.* Мѣсто посѣяно съ царевица; кулурузенище. Трудъ. II. 426.

Царéвница (Прилѣпъ), *с. м.* Кукурузникъ, папуреникъ, шупла. МСб. IX. Науч. отд. 73.

Царина, *с. ж.* Царство, царщина. *Благатички си люде, дену са в християнска* царина. Трудъ. II. 1236.

Царковáй (с. Марково — Варненско), *с. м.* Раст. *Plumbago europaea,* саракофай, зеркула. МСб. XXI. Явашовъ. 32,

Цацковци (Леринско), *с. м. мн* Прѣкорно назъвание за дяволи. *Таа . . . . гьаволска кьерка имала повелья над сите гьаволи; затуа ти и собрала сите и и натерала да работат — има аман: се извршиле* **цацковци** *ву една нош.* МСб. VIII. 163.

Цвѣкье, *с. ср.* Цвѣте.

Цветенъ, на, но, вм. **светенъ,** светъ. *Да ми ходишъ на вода* **цветена.** Милад. 299. стр. 188 п.

Цвѣтенъ, *с. м.* Мѣсецъ априли. ПСп. 10. 100.

Цвѣтѣтъ на водата. Пеперуди *Ephemera vulgata*, день до пладне, русалки. Трудъ. II. 57 и 63

Цвѣтя, ишъ, *гл. ср.* Свѣтя. Илиевъ Сб. I. 278, с. Тресанче—Дебърско.

Цвителенъ, лна, лно, *пр.* Що свѣти; свѣтълъ. *Зацветела ми* **цвителна** *дзвезда.* с. Тресанче—Дебърско, Илиевъ Сб. I. 278.

Цвитулка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Животина цвитка. Изв. Слав. Семин. II. 303.

Цвѣрлица, *с. ж.* Птица *Pterocyanes circia,* дива патка. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 41.

Цѣдакъ, *с. м.* Цѣдилка. МСб. XIX. Матер. а. 48.

Цѣдалка (Велесъ), *с. ж.* Цѣдилка. МСб. IX. Науч. отд. 82.

Цѣдалче, *ум. ср.* отъ **цѣдалка.** МСб. IX. Науч. отд. 82.

Цѣкйова вода. Цвикъ въ 3-то знам. ПСп. 44. 249.

Цѣливакъ (Велесъ), *с. м* Цѣлувка. **Цѣливак** *іе до живот! Се наведнах, га целивах.* МСб. X. 34; XX. Велес. 80.

Цѣличичъкъ, чка, чко, *пр. смекч.* Цѣлененичъкъ. *Цѣло* **цѣличичко.** Читалища. I. 408.

Цѣлко, *ум. ср.* отъ **цѣло.** Цѣлче. *Сребърно* **цѣлко.** Любен. Баба Ега. 56.

Цѣлкость, *с. ж.* Моминство, дѣвственность. МСб. XXI. Народна медицина. 30.

Цѣлоикренъ, на, но, *пр.* За риба кога има най-много икра. *Майовицата прѣзъ мая е* **цѣлоикрена,** пълна съ икра. Е. Спространовъ, Библіотека. XVIII — XX. 40.

Цѣлце (Велесъ), *с. ср.* Мѣдносребърна турска пара десеть пари; онлуче, мириличе. МСб. VII. Науч. отд. 479. *И едно* **цѣлце** *му ставаіат джеп* (на умрѣлъ човѣкъ), *таму да му се найде, да не му посакаіат, за нешто бдрчлиіа да не е.* МСб. XIII. 175; XX. Велес. 80—81.

Цѣпоница, *с. ж.* Двѣтѣ половини на брѣзна, които ушитѣ на рало, на плугъ прѣобръщатъ. МСб. VII. 229.

Цѣпухъ, ха, хо, *пр* Съ цѣпнато ухо; бѣлѣгъ на ухо на овца. ПСп. 31. 317.

Церешица, *с. ж.* Црѣшница. **Церешица** *род родила.*

Цибрина (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Яснина, вѣдро небо. Изв. Слав. Семин. II 303.

Цивкапъ (Царибродъ), *с. м.* Саполко, хърлйо.

Цивлуга, *с. ж.* Раст. *Cicuta virosa,* цвилуга, бучениш.

Цигански мраве. Мраве *Formica rufescens,* египечки мрави, конски мрави, конь. ПСп. 39. 392

Циганчетина, *с. съб.* Укорително за циганчета; циганщина. МСб. XXI. Трънско. 63.

Цигулки, *с. ж. мн.* Насѣкомо *Morimus fumereus,* сѣчко-бечко. ПСп. 59. 772

Цикутинъ, *с. м.* Птица *Alcedo ispida,* червено рибарче. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 41.

Цингилъ (с. Плѣвня — Драмско), *с. м.* 1) Прело, прежда съ прасци. 2) Разбъркана прежда. Съобщилъ Ан. Гяуровъ

Цинекъ, *с. м.* Птица нѣкаква. „Природа" II год. 15.

Цинкамъ се (Мияци — Дебърско), *гл. об.* Плача понѣкога; хлѣнча. Изв. Слав. Семин. II. 303.

Циркофай, *с. м.* Раст. брадавично цвѣте. МСб. XXI. Явашовъ. 14.

Циръ, ра, ро, *пр.* вм. **сиръ.** Панагюрище.

Тамъ е нашалъ бяла Рада,
Дека яде *циро* ѣгне,
И піе си ру'йно вино.
Милад. Сб. 161 стр. 107 п.

Цихай (Котелъ), *с. м.* Излъгване. *Тоі ти сж фречи, жмж ти кжчили устанж нж* **цихаі,** на зелено. МСб. XV. 192.

Цицелъ *солено,* много солено, бигоръ, зехиръ солено. ПСп. 43. 64.

Црѣвце, *ум. ср.* отъ **црѣво.** Црѣвцо. Кукуригу, пѣтле, *што ти е внетре?* — **цревце** *и дропце.* ПСп. 46. 681.

Црѣшница, *с. ж.* Дърво череша; церешица. МСб. XXI. Трънско. 21.

Црѣшня, *с. ж.* Череша, црѣша. *Динкьине бчи—цръвенье* **црешнье.** МСб. XXI. Трънско. 19.

Црѣквенски, ска, ско, *пр.* Църквински. *Да те видам на* **цѫрквенски** *пат да седиш, да питаш!* Велесъ, МСб. XIV. 162.

Црѣквинъ, на, но, *пр.* Цьрковенъ. *Отворих* **църквините** *врати.* Наука. III. 475.

Цръквулче (Охридъ: **църквулче**), *ум. ср.*

Църкве, църквичка. МСб. XVI — XVII. 33.

Црѣнки, *с. ж. мн.* Черното на очитѣ. *Со* **цжрнкьи** (Велесъ), съ добромъ, съ добро, добрѣ. *Со белкьи да гледаш, со* **цжрнкьи** *нѝкоі пат!* МСб. XIV. 168; XX. Вел. 81.

Црѣнки конопе (Огоста). плодниковн. ПСл. 65. 24.

Црънъ вѣтъръ. Раст. *Asplenium septentrionale Sw.*, клинаво биле, косàтникъ, самодивска черна трѣва (папрать). МСб. XXI. Явашовъ. 2, с. Бистрица—Софийско.

Црънъ Свѐти Йòванъ. Праздникъ 29 августъ. МСб. XX. Велес. 81.

Црѣпче, *ум. ср.* отъ **црѣпка.** *Еве, дедо,* **църпчево** *вòда, ама ѥ тòпла.* МСб. XII. 162.

Цỳлувца (Велесъ), *с. м. мн.* Цулуфи. *Оплетена* е *съ единъ пърцелъ* и *съ дълги* „цулуфи" (*косички*), *оставени прѣдъ ушитѣ.* МСб. XII. 37.

Цỳпене, *с. ср.* отъ **цỳпя се.** Дзупене.

Цỳпя се, ишъ се, — пилъ се, *гл. възвр.* Дзупя се. МСб. XV. 192.

Цỳца, *с. об.* Глупакъ, ахмакъ. **Цỳца** *сѐди, не се плети?* Гат.—Котка. ПСп. 47. 812. — **Цỳца** *и бѝба, и андара кỳка,* събрали се все глупаци. МСб. XXI. Трънско. 63.

Цỳцавъ, ва, во, *пр.* Глупавъ. МСб. XXI. Трънско. 63.

Цỳцоле (Велешко), *с. ср.* Първа гощавка младоженци у невѣстинитѣ родители нѣкой день по свадбата; първиче. Нея вечерь нѣколцина отъ връстницитѣ на младоженеца силомъ го повалятъ на земята и го натупатъ добрѣ. МСб. XII. 37; XX. Велес. 81.

Цỳцулица, *с. ж.* Птица чучулига, женски цуцуль; цуцулина. *Цуцул пасе говеда,* **Цуцулица** *по нега.* Любен. Баба Ега. 84.

Цѣвки, *с. ж. мн.* Цвѣтове. МСб. XXI. Народна медицина. 2.

Цѣкленка, *с, ж.* Цъкло. *Бистро като* **цъкленка.** МСб. XVIII. 64.

Цѣкля, ишъ (Пиротъ), *гл. д.* Кокоря. МСб. VII. 235.

Цѣнкамъ *гл. д.* и *ср.* Дрънкамъ, зънкамъ. ПСп. 44. 255.

Цървàрь, *с. м.* Който блажи, мръси; така трънчане се присмиватъ на гражданетѣ.

Цѣрбенка (Велесъ), *с. ж.* Жито червенка; осатка. МСб. XX. Велес. 81.

Цървеноперка, *с. ж.* Риба червеноперка. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII — XX. 46.

Цървѐнъ вѣтъръ. 1) Болесть червенъ вѣтъръ. ПСп. 12. 122.—2) Раст. *Centaurea maculosa.* МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Църкалямъ се (Мияци—Дебърско: **се црѣкалья**), *гл. възвр.* Търкалямъ се, валямъ се. Изв. Слав. Семин II 304.

Цѣрна (Велесъ), *с. ж.* Бездна, дънъ-земя. *Иди, ако сàкаш, ф* **цжрна** *дѐ!* МСб. XIV. 165. **Цжрна** *да фàнеш, сѝнко!* Также. 170; XX. Велес. 81.

Цѣрна кàшлица. Заякливица. МСб. X. Науч. отд. 332.

Църнѝчица, *с. ж.* Черноока мома (?). **Црънѝчице** *девокьо, црънѐ су ти очѝце!* МСб. XXI. Трънско. 6.

Църнобрàдки, дка, дко, *пр.* Чернобрадъ (?). Излетѐ се *Влайнка* **црнобрàтка.** Любен. Самовили. 12.

Църноглàвци, *с. м. мн.* Животни съ черни глави. *Църфци да зòвриеш,* **цжрнòглафци!** МСб. XIV. 170.

Църнòкова борѝка. Раст. църнакъ, мура. Иреч. Княж. Бълг. II. 458.

Църнокòрче, *с. ср.* Названые за ножче съ църно чиренче, съ черна ножница. *Ножче* **црнокорче.** Любен. Самовили. 78.

Църномỳренъ, рна, рно, *пр.* Мургавъ. *Илаво и* **црномурно** *момче.* Любен. Самовили. 131.

Цѣцарка, *с. ж.* Раст. цънцарка. МСб. XX. Велес. 80.

Ч. ч. *ч.*

Чаа! *междом.* Така подкарватъ дѣсния волъ да върви на лѣво; в. **ейсъ!**

Чàбура (Прилѣпъ), *с. ж.* Чабуръ. *Да пиѝешъ вино со* **чабура.** МСб. XV. 114.

Чабурлия, *пр. неизм.* Що е като чабуръ.

Земи сега чаша *чабурлиа*
Да ни служиш вино тригодишно.
МСб. XIII. 91.

Чавурка, *с. ж.* Кепче, кутелъ за поливане бивели. Иреч. Княж. Българ. II. 186.

***Чавỳшинъ,** *с. м.* Чаушинъ. Безсонъ. Пѣсни. 143 и 199.

Чай, *с. м.* Раст. *Salvia officinalis,* нозлуоту, рожково биле. МСб. XXI. Явашовъ. 23. — *Дивъ* **чай,** раст. *Filaga arvensis,* маясъллива трѣва. Также. 56 —*Кърски* **чай,**

раст. *Hypericum perforatum*, в. **звъника.** Тамже. 35.

***Чакма́-оту́**, *Т.* Разт. *Eryngium campestre*, вѣтрогонъ. МСб. XXI. Явашовъ. 47.

***Чакълда́къ**, *с. м. Т.* Кръчеталка на водениц. *Езѝкат му меле като* **чакълда́к.** ПСп. 18. 413.

Ча́лкамъ (да ча́лна). *гл. д.* Пѣркамъ *Кье iа* **чални** *со десната нога.*

Чалйо́рене, *с. ср.* отъ **чалйо́ря се.** Хилене.

Чалйо́ря се, ишъ се, *гл. об.* Смѣя се безъ причина; хиля се. *Што си* **чельориш?** МСб. XXI. Трънско. 64.

Чамали, *с. м. мн.* Жамали, джамаларе, старци. Бълг. Сбирка XV. 6. 419.

***Чамберъ** *с. м. Т.* Чемберъ, обрѫчъ. ПСп. 32. 575.

Ча́мецъ, *с. м.* Голѣма ладия, безъ платна скована отъ борови дъски, по срѣдата съ покрито мѣсто за огнище, за спане, за подслона отъ дъждъ, върви само по течението на рѣкитѣ като салъ; служатъ си съ нея по Дунава. Хр. Г. Дановъ, Юбилеенъ Сборникъ. 39 стр.

***Чангалджи́я**, *с. м. Т.* Моиче овчарче, което пролѣть пасе овце чангали. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 9 и 38.

***Чангалъ**, *с. м.* Овца, на която агнето е умрѣло. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 23 и 38.

Ча́па, *с. ж.* Птица *Ardea purpurea*, ср. **чапля.** Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 42.

Чапа́къ, *с. м. Т.* Риба нѣкаква.

Чапкѣнски, ска, ско, *пр.* отъ **чапкѣнъ.**

> Купи ми рухо делийско,
> И купи ми коня *чапкѫнска.*
> Наука. III. 468.

Чарка́рарка, *с. ж.* ?
Дѐбърски мо́ми, тие **чарка́раркьи.** Шапкар. Сб. V. 262.

Чарчалуша, *с. ж.* Раст. *Licium barbarum*, обички.

Ча́скомъ, *нар.* Часка. Трудъ. I. 1444.

Ча́та, ешъ, *гл. д.* Чета *Кньи́га* **ча́ти** *и си съзи рони.* ПСп. 12. 115; 38. 244. *Да ти* **чатат** *девет попа. я д' умреш, я да станеш.* Наука. III. 473.

Ча́тене, *с. ср.* отъ **ча́та.** Четене.

Ча́ткамъ се, *гл. възвр.* Издавамъ тихъ гласъ отъ удряне, отъ друсане. *Стъклата на прозорцитѣ леко се тресяха и* **чаткаха.** Ив. Вазовъ.

Ча́ткане, *с. ср.* отъ **ча́ткамъ се.**

Ча́тра**, *нар. Т.* Ча́тара. *Знае* **чатра-патра*· Трудъ. I. 1016.

Чафро́самъ (да се), *гл. об. свър.* Да стана жлътъ като шахранъ отъ ядъ; да се ядосамъ много. Търново, МСб. XIII. Науч. отд. 459.

Ча́шче, *ум. ср.* отъ **ча́ша.** Чашка. *Сѝпуеш не́кому у* **ча́шче** *ра́кьиıа. Се о́ттури от* **ча́шчето** *ра́кьиıа.* Велесъ, МСб XVI—XVII. 227.

Чбу́рна (да се), ешъ,—налъ се (Прилѣпъ), *гл. възвр. свър.* Да се хлисне, да се излѣя. ПСп. 47. 820.

Чвъркутя, ишъ (с. Църско—Битолско), *гл. ср.* Църча. *Доiдоа две пилиньа и фатиiа да* **чвѫркутаат.** МСб. XIX. Матер. б. 66.

Чебри́ца, *с. ж.* Чебро́, чебъръ, вѣдро; вѣдрица.

> Да намузе́м чѐбър млеко́,
> У *чебри́ца*, у ведри́ца.
> МСб. XXI. Трънско, 7.

Чебро́, *с. ср.* Чебрица. *Да намузе́м* **чебро́** *млѣко.* Любен. Баба Ега· 26.

Чевермеджилница, *с. ж.* Дѣто продаватъ. чеверме. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп овчар. 75.

Че́волъ, че́вли, *с. м.* **Че́хълъ**, чехолъ. МСб. IX. Науч. отд. 80.

***Чевре́**, *с. ср· Т.* Джевре, кърпа. ПСп. 44. 258. *Подподне у пояса* **чевре** *сѫ сърма далове на кйошетата.* Българ· Сбирка· XIV год. 14 стр.

Чегли, *с. ж. мн.* Чехли, чевли.

> И се чу́дит шчо да ку́пит:
> Ал да ку́пит белѝ да́рпни,
> Ал да ку́пит чистѝ *чеглѝ.*
> Илиевъ, Сб. I. 283.

Чейнеди́санъ, на, но, *прич. стр.* Опасе́нъ, изпасенъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 65.

Че́йница (Битолско), *с. ж. Triticum vulgare* и неговиятъ плодъ; ченица, пченица, пчейници, пшеница, жито. ПСп. 61. 358.

Чейка́неца (с. Дрѣнокъ — Дебърско), *с. ж.* Царевичинъ кочанъ съ зърната, в. **царевковина.** ПСп. 35.667.

Чела́ (Хасково), *с. ж.* вм. **пчела́.** Илиевъ. Сб. I. 72.

Челѣши, ша, шо, вм. **челѣшки**, човѣшки.

> Ме́не ми са е додѣло
> Кървави са́би да три́я,
> *Челѣши* глави да кри́я.
> Янковъ, Сб. 93.

Челинъ, *с. м.* вм. **пчелинъ.** Илиевъ, Сб. I. 91.

Чемери́ка.—Коренътъ и́, изсушенъ и стритъ като емфие, смръкнатъ докарва силна кихавица и повръщане съ дрисъкъ. 2) Раст. *Statice Limonium*, в. гърлица въ 3 то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 32. с. Божурлукъ—Свищовско. 3) Раст. *Peucedanum officinale*. Тамже. 47. с. Калфа-Дере, Разградско. 4) Раст. *Ferulago sylvatica Bess*. Коренътъ му и исушена и счуканъ се употрѣбява за спиране кръвь изъ носа; нѣкои го смисатъ и съ кафето за ароматъ. ПСп. 51. 341.

Чемеро́свамъ (да чемеро́самъ), *гл. ср.* Тровя се, ядосвамъ се, ямъ се отъ много грижи и чемери. Изв. Слав. Семин. II. 304.

***Ченбе́ръ,** *с. м. Т.* Женска забрадка у мърваците. В. **чембе́ръ.** ПСп. 37. 88.

***Ченги́я,** *с. ж. Т.* Гевендия. Блъгар. Книж. III. 70. *Ца́роф іе ви́кнал еднуш да му пôиграт едно óро— да му се пôкржшит како* **че́нгьніа.** МСб. XVI—XVII. 36.

Чендель, *с. м.* 1) Овчарска торба, въ която сипватъ сиренето да се цѣди. 2) Сирене на голѣма топка, както е изтърсено отъ торбата. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 47 и 58.

Ченко́вица, *с. м.* Царевковина. ПСп. 35. 667, Охридъ: **ченко́'ица.**

Ченко́йна (Тетово), *с. ж* Царевковина. ПСп. 35. 667.

Ченче, *ум. ср.* отъ **ченъ.** Звънче. МСб. XIX. Матер. а. 17.

Че́паръ (Габрово), *с. м.* Счупенъ сѫдъ, чирепъ.

Чепе́рене, *с. ср.* отъ **чепе́ря се.** Чепатене чекнене.

Чепе́ря се, ишъ се,—рилъ се, *гл. об.* 1) Чепатя се, чекна се, чеплятя се. *Чепѐрко се* **чепе́ри** *над бабина ръшлявица?* Гат. —Гребенъ. Любен. Самовили. 36. 2) Мияци | Дебърско: катеря се. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Чепи́шъ, *с. м.* Гордѣливо конте. МСб. XXI. Трънско. 63.

Чепля́тене, *с ср.* отъ **чепля́тя.** Кривене, глезене.

Чепля́тя, ишъ,—тилъ (Пиротъ), *гл. д* Кривя, глезя. *Какво гьу* **чепльатиш?** МСб. VII. 235. — **тя се,** *гл. възвр.* Кривя се, глезя се, чеперя се, чекна се.

***Чепча́къ,** *с. м. Т.* Кръбла, футия. ПСп. 65. 647.

Чера, *с. ж.* Срѣща се въ баяния като нѣкаква болесть. *Камо те,* **черо?** *Отдека си дошла, да си идешъ; излáзи отъ къщата, ако си тува; видиш ли светлата ми лопата, сега те изгоре́х!* Любен. Баба Ега. 42.

Черве́на коби́ла. Огънь. *Да пуснемъ черве́ната кобила*, да подпалимъ; **посади́ть кра́снаго пѣтуха́ на кры́шу.**

Червена́къ (с. Изворе — Пловдивско), *с. м.* Мѣсто съ червена пръсть.

Черве́ни бобо́нки. Раст. мѣхунче. МСб. XXI. Явашовъ. 17.

Червеноко́съ, *с. м.* Птица *Pastor roseus.* Иреч. Княж. Бълг. I. 51.

Черве́нъ вѣтъръ. Раст. *Betonica officinalis.* рошовина, али-бей-оту. МСб. XXI. Явашовъ. 26.

Червивевъ бу́ренъ. Раст. бѣла горчивка. МСб. XXI. Явашовъ. 29 и 30, с. Константинъ (Дере-Кьой), Варненско.

Че́рвовци, *с. м. мн.* Черве. *Пълно валмо съ бѣли* **червовци?** Гат.—Краставица. МСб. XVIII. 78.

Черджули́нка, *ум. ж.* отъ **че́рга.** *Говеда́ру надведа́ру, на́дведа те пот капинка, по́стела* **черджули́нка.** ПСп. 46. 680.

***Чере,** *с. ср. Т.* Чаре, лице, суратъ. *Шо си го на́муртил* **че́рето** *како Ви́тоша.* Изв. Слав. Семин. II. 304.

Че́ренъ (с, Църско—Битолско), *с. м.* Дъски надъ таванъ. *Манго на часот се наіде на* **черен** *горе на ател.* МСб. XIX. Матер. б. 23, ср. **ча́ренъ** и **черенъ.**

Черенъ габъръ. Раст. *Caprinus Betulus.* ПСп. 51. 351.

Чере́пналка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Пачавра за изтриване черепна. Изв. Слав. Семин. II. 304, **чере́пналька.**

Черида, *с. ж.* Чръда, черда, череда. *Дали е селска* **черида,** *или е стадо беглишко?* Трудъ II. 39.

Черко́вно цвѣте. Раст. *Vinca herbacea WK.* ПСп. 51. 344.

Черку́ванъ, *с. ср.* Божо име, сборъ, света, светецъ, светъцъ, светителски день, свещенѐ, служба, споредници, чинъ. Трудъ. II. 756.

Че́рна ка́шлица. Болесть *Tussis convulsiva,* магарешка кашлица, коклюшъ. МСб. XXI. Народна медицина. 12.

Че́рна па́прать. Раст. страшникъ въ 1-то знамен.

Чернилникъ, *с. м.* Раст. динче. МСб. XXI. Явашовъ. 43.

Че́рни сли́ви. Кюстендилски сливи, бардачки сливи.

Че́рно вѣтърче. Раст. *Centaurea diffusa Lam.* МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Черноврѣхче (Трънско), *с. ср.* Раст. *Origanum vulgare,* черноврътка, риганъ. Лѣкуватъ съ него охтичави. МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ. Ив. К. Урумовъ. 93.

Черноврѣшка (с. Горна и Долна Любата), *с. ж.* Раст, черноврѣхче. Сушатъ го за чай. ПСп. 63. 378.

Черномрѣнче, *с. ср.* Назъвание за момче. *Прело го е момче* **черномря́нче.** Илиевъ. Сб. I. 72.

Черноша́нковци, *с. м. мн.* Така понѣйдѣ турцитѣ наричатъ българитѣ. Иреч. Княж. Бълг. I. 161.

Черенъ дрѣнъ. Раст. *Cornus Sanguinea,* кучешки (кучи, пѣси) дрѣнъ. МСб. XXI. Явашовъ. 47.

Че́ро, вм. **щéрко.** Любен. Баба Ега. 19.

Че́рпенка, *с. ж.* Черпене, черпня, почерпня, почерпнякъ, кръчма. ПСп. 63. 768.

Че́рчийца, *с ж.* Жена, която продава платна; ср. **чарчи́я.** МСб. XX. Велес. 82.

***Черчилѣкъ,** *с. м. Т.* Чарчилъкъ, продаване дребни нѣща. *Цвятко Петровъ и Тодоръ Цв: и Ха Стоянъ Янковъ ставатъ ортаци на* **черчилжкъ** *и на бояджилжкъ се равно и ересия и стока и ихратъ сичкото ще да имъ е равно.* ПСп. 62. 884.

Черъ вѣтъръ. Болесть мускуленъ, подвиженъ ревматизмъ. МСб. XXI. Явашовъ. 58.

Черя́во (с. Павелско—Рупчосъ), *с. ср.* Послѣдъкъ на жена. *Жената умира, кога излиза* **черьа́вото.**

Че́сна, *с. ж.* Чесне. ПСп. 36. 658.

Чеснаръ, *с. м.* ? Везиръ — Козлуджа, Шуменско.

Че́снове, *с. м мн.* Чеснета, чешнийове. *Маясълъ излиза въ гжзното чирво на пжпки,* чеснове *и болнитѣ извизатъ повгнъ съ кръвь и болки.* МСб. XXI. Народна медицина. 14.

Честито́свамъ (**да честито́самъ**), *гл. д.* Честитявамъ. *Така на сите* **честито́сват** *касмéто.* МСб. XVI—XVII. 6

Четвъртникъ, *с. м.* Дървена паница съ дръжка, бере 150 драма млѣко. МСб. XIX, Матер. а. 45.

Чете́ница, *с. ж.* Нѣколко нишки на пасмо прежда. Вѣст. „День" 1467 бр. въ подлистника.

Четиредесе́тница, *с. ж.* Поменъ умрѣлъ на четиредесетия день отъ смрътьта му; четридестини.

Четло́ве, *с. м. мн.* Двѣ дървета поставени кръстомъ на по́мощницитѣ на кола съ снопе. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Четра (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Четура, чутра, бъклица. МСб. VIII. 283.

Че́три, вм. четире ПСп. 57. 591.

Четридестини, *с. ж. мн.* Четиредесетница, поменъ. ПСп. 57. 591.

Четрижъ, *нар.* в. **начетрижъ.**

Четрижъ двадесеть (с. с. Габрово и Ени-Кьой, Скеченско), *числ.* Осемдесеть. **Четриш** *двадесет и деветнадесет* = 99. В. „Новини" III год. 34 бр. 2 стр.

Четунъ (Родопитѣ), *с. м.* Борикова, елова бръсть. МСб. XIX. Матер. Среднородоп. овчар. 22.

Че́хлици, *ум. мн.* отъ чехли.

Из дор ходи пу *че́хлици,*
Пу *че́хлици,* пу мéстици.
Илиевъ, Сб. I. 378.

Че́хълъ и **че́халъ,** *с. м.* Лопатка? *Грабна* чехала *и гребна оризъ, та му прѣтегли.* Трудъ I. 399.

Че́ченци (Ахъръ-Челеби), *с. м. мн.* Жителитѣ помаци на Чѣчко (Чеч-колу) въ Доспадъ; чешлии. Иреч. Княж. Бълг. I. 67 и II. 463.

Чешкодрѣнъ (Брѣзнишко), *с. м.* Раст. *Evonymus bulgaricus Vel.* ПСп. 63. 231.

Чешли́и, *с. м. мн.* Така въ Доспадъ наричатъ че́ченцитѣ. Иреч. Княж. Бълг. I. 67 и II. 463, ПСп. 8. 85.

Чешли́ка, *с. ж.* Раст. *Dipsacus silvestris Mil.,* бишка, лугачка, луженица. МСб. XXI. Явашовъ. 51. *Глави́ните им от* **чешли́ка.** Любен. Самовили. 111.

Чешли́ковъ, ва, во, *пр.* отъ **чешли́ка.** **Чешликови** *дърветa.* ПСп. 67. 77. *Съ този огънь запалватъ* **чешликови** *дърва* Любен. Баба Ега. 44.

***Чешмеджи́я,** *с. м. Т.* Който прави чешми.

Че́шнийове, *с. м. мн.* Чеснета. МСб. XVIII. 160.

Че́шня, *с. ж.* Чешлянъ, чесна, чесне, чесънъ, скилда, скалуда. ПСп. 36. 658.

***Чивчи́я,** в. **чифтчи́я.**

Чи́гуръ, *пр неизм.* Безухъ. **Чи́гур** *магáре.* Изв. Слав. Семин. II. 200.

***Чикакчи́я,** *с. м. Т.* Чекръкчия въ 1-то знамен. Трудъ. I. 813.

Чи́кушъ, *с. м.* Коняръ. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Чи́пенки, нка, нко, *пр. смекч.* отъ **чипъ.** *Пресе́че му едно уо, да е* **чи́пенко.** Любен. Самовили. 49.

Чи́ричникъ (Мияци—Дебърско), *с. м.* Адамовата ябълка на гърклана. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Чиртлъмбукъ, *с. м.* Раст. *Celtis australis*. МСб. XX. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ 86; в. **читленбикъ.**

Чиръ, *с м.* ?
Въ планината има **чиръ.**

***Читленби́къ** (с. Теке—Старо-Загорско), *с. м. Т.* Раст. гэлгушка, в. и **чиртлъмбукъ** Съобщилъ. Ап. Гяуровъ.

Чифто́санъ, *гл. свър.* отъ **чифто́свамъ.** Да дживгаросамъ.—**санъ,** *прич. стр.* Дживгаросанъ.

Чифто́свамъ (да чифто́самъ), *гл д* Направямъ чифтъ; дживгаросвамъ. МСб. IX. Науч. отд. 24.

Чифто́сване, *с. ср.* отъ **чифто́свамъ.** Дживгаросване.

Чифтчи́енъ, *с. м.* Чифтчия.

Не дѣй ли́би *чевчи́ена,*
Чевчи́ен са мъ̀чно гледа:
Денѣ хо́диш на ни́вата,
И той и́де отъ ни́вата
Ка́лен мо́кър до колѣнѣ.
Янковъ, Сб. 173.

Чифтчи́йко, *с. м.* Чифтчия.

Зе́ щж те́бе, *чевчи́йко,*
Пра́ щж кàлни на́уща,
Я щж бѣли крава́и.
Янковъ, Сб. 173,

Чича́нъ, *с. м.* Магаре. МСб. XV. Книж. дѣл. 58.

Чкамъ, *гл. ср. Море, не* **чкаi,** *да не те е грижа.* МСб. XIII. 154.

Чкрапамъ, *гл. д.* Скърцамъ ? Гриза? *Ватил да iе се вали и да iе* **чкрапа** *со устата и остриmе заби* МСб. XIII. 162.

Чкѣртамъ, *гл. д.* Драща; стържа съ нѣщо остро; чкърботя, ждрапамъ. *Даi ми чакíiата да* **исчкъртам** *мура́кьибов.* МСб. XX. Велес. 82; Изв. Слав. Семин. II. 304. Мияци — Дебърско; **чкръта.**

Чкѣртане, *с. ср* отъ **чкѣртамъ.** Дращене стъргане.

***Чоба́нъ-карамфили́.** Раст. кържецъ. МСб. XXI. Явашовъ. 39.

Човѣчета, *с ср мн.* Раст. низъкъ храстъ, цъвти прѣзъ априли жълти цвѣтица като акациитѣ. Пловдивъ изъ каменацитѣ на Бунарджика.

Човѣчно. ?
Здраве по добично, по **човѣчно.** Безсон. Пѣсни 10 ж.

***Чокчала́нъ,** *пр, неизм. Т.* Който много приказва. *Дѣдо Начо бѣше човѣкъ* **чокчаланъ,** *т. е. обичаше много да дрънка, да приказва, да разпитва и разправя на мющериитѣ си.* П. Р. Славейковъ. ПСп. 1. 120. *Попъ Пранджо билъ малко джасни-прасни и* **чогчаланъ.** Отъ сжщия, ПСп. 15. 357.

***Чолапъ,** *с. м. Т.* Джунгуръ; мосолкга.

Чолта (Щипъ), *с. м.* Една отъ странитѣ на ашикъ; везиръ, звичъ. МСб. XV. 160 и 161.

Чоля́къ, чоля́ство, вм. **човѣ́къ, човѣ́чество.** ПСп. 44. 256.

Чо́панъ (с. Коночпие — Чирпанско), *с. м.* Птича къща; копанъ. МСб. XIII. Науч. отд. 460.

Чопарли́йни, *с. м. мн.* Чаталъ, разсоха. МСб. VII. Науч. отд. 458.

Чопе́, *с. ср.* в. **чѣпя́.**

***Чопразли́я,** *пр. неизм. Т.* Що има чопрази. МСб. 71.

Чо́пенка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Мръвка месо. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Чора́пъкъ, *с. м.* Чорапъ. МСб. XXI. Трънско. 17.

Чо́ркамъ (Родопитѣ), *гл. д.* Безпокоя. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 23.

Чо́рква и чо́ркува (с. Чокманово—Ахъръ-Челебийско), *с. ж.* Черква.

Чо́рквинцки, ка, ко, *пр.* Черковенъ, черковски. *Ф чо́ркува здя́лу та кралу* **чо́рквинцки** *пари́.* Илиевъ, Сб. I. 105.

Чо́рлавче, *с. ср.* Чорлаво, рошаво дѣте

***Чиролéй,** *с. м. Т.* Чирлайкъ, насѣкомо отъ рода на щурцитѣ. **Чоролéя** *сви́ри за чети́ри сливи.* Любен. Самовили. 50. ср. **чюрулей.**

Чо́тра (Либяхово), *с. ж.* Бъклица. МСб. XV. Книж. дѣл. 58.

Чоха́ ми (Хасковско), мжжъ ми. Да не е отъ *човѣкътъ ми.*

***Чпи́рто** (Велесъ), *с. ср.* Шпирто, кибритъ. МСб. XX. Велес. 83.

***Чпо́та** (Мияци — Дебърско), *с. об. Арн.* Шпота: мискинъ. Изв, Слав. Семин. II. 304.

Чрънъ вто́рникъ. Усовски, глухъ вторникъ. ПСп. 41. 992.

Чу́беръ, *с. м.* Раст. **чубрица.**

Девойчѐнце гяволчѐнце,
Чу́бер ли си сади́ло,
Или ран бел боси́льок ?
Любен. Баба Ега. 11,

Чу́бря, ишъ,—ри́лъ, *гл. д.*

Ако се роди чубрика,
Ше *чубриш* уши за мене.
Библиотека Св. Климентъ. 74.

Чувáна, *с. ж. ?* *Подигнáла кавáна,* чувáна, *та му сáбя закопчила.* Шапкар. Сб. III. 83 стр. 340 пѣс.

Чýгла, *с. ж.* Чука (?) *Излезла на острата* чугла. ПСп. 32. 576.

Чудновия, *пр. неизм.* Чуденъ. *Много инсан се собрало богати,* чудновии. ПСп. 5. 121

Чýдость, *с. ж.* Чудесия, чудба, чудо.

> Кой нжпрáви тжзи хýбус,
> Тжзи хýбус, тжзи *чýдус?*
> Илиевъ, Сб. I. 136.

Чудотвóрецъ, *с. м.* Който прави чудеса *Св. Никола* **чудотворецъ.** ПСп. 8. 108.

Чýекъ (Тетово) *с. м.* вм. **Човѣкъ.** ПСп. 39. 419.

Чýенъ, чýйно, но, *пр.* Чутенъ, чутовенъ, прочутъ, окликванъ, извѣстенъ. Трудъ. II. 308.

Чуждинекъ, *с. м.* Чуждъ човѣкъ; чуждинъ. *У насъ тя не бѣше като* **чуждинекъ.** ПСп. 35. Леля Г.на. 5.

Чуждинка, *с. ж.* Чужда, не своя. Илиевъ, Сб. I. 288.

> Даве не сме у чужда *чуждинка,*
> Нало сме у кральица сестрица.
> ПСп. 13 149.

Чуздинче, *ум. ср.* Чуждинче.

> Юнáче *чуздинче,*
> Чýздо сѐленинче.
> Илиевъ, Сб. I. 214.

Чукáнки, *с. ж. мн.* Забѣгнали овце въ чуждо стадо. ПСп. 31. 317.

Чуканчецъ, *ум. м.* отъ **чуканъ.** *Под кладенци соповци, под соповци кърпчица, под кърпчица* **чуканчецъ.** ПСп. 14. 319.

Чýкарче (Велесъ), *с. ср.* Биволче, малаче. Чукáрчето *со биволицата.* МСб. XX. Велес. 83.

Чýкаръ (Велесъ), *с. м.* Скопенъ, чуканъ овенъ, пръчъ. МСб. XX. Велес. 83.

Чукмáнъ, вм. **сукмáнъ.** Янковъ, Сб. 141.

Чукни-тъпанъ, Прѣкорно назъвание. Чукни-тжпанъ *Мжжоечки.* Милад. Сб. 371 стр. 278 пѣс.

Чýла (Пиротъ, Царибродъ), *с. ж.* Игра: трикрако изправено дърво, което лучатъ да повалятъ съ омашлеци; щулъ, щулецъ, пуплекъ. МСб. VII. 235.

Чулбýрче, *ум. ср.* отъ **чулбýръ.** Юзда. Изв. Слав. Семин. II. 200.

Чулóсвамъ (да чулóсамъ), *гл. д.* Чулясвамъ.

> Нъ дóри му триста áтж:
> Тристж атж юсидлѐни,
> Тристж хржтки *чулóсжни,*
> Тристж мóмкж нжридѐни,
> Илиевъ, Сб. I. 46.

Чултясвамъ (да чултясамъ), *гл. д.* Чулясвамъ, чулосвамъ. *Хъртиту ти* **чьултьасано.** МСб. XIII. 12.

***Чумбáзъ,** *с. м. Т.* 1) Чамбазъ, 2) Брада, мустаци, коса, пескюлъ, писксюлъ, реси на царевица. ПСп. 61. 358, Солунско·

Чумéтина, *с. ж. ув.* отъ **чýма.** *Надвáд, над:áд, цръна* **чумéтино,** *ти ми затре деветина сина!* МСб. XXI. Трънско. 32. *Iéла, гéла, цржна* **чуметино.** МСб. XV. Науч. отд. 600. 82.

Чумикъ (с. Върбица, Герлово, Шуменско), *с. м.* вм. **ичимикъ, ячимикъ.**

Чумлекъ, *с. м.* Гърне каванозъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 37 и 46.

Чумó (Дебърско), *съюз.* Чуму. МСб. IX. Науч. отд. 158.

Чумъ (с. Емборе — Македония), *съюз.* Чуму. Чум *ти iе?* МСб. IX. Науч. отд. 158.

Чунгурисвамъ се, *гл. вв. ?* *Какъвъ е по Васъ Великдена?* **чунгурисвате** *ли са?* МСб. XV. Науч. отд. Слав. 3

Чýпка (Охридъ), *с. ж.* Кратуна. МСб. XIII. 235.

Чупоръ, *с. м.* Стадо овце. МСб. XX. Банат. българе. 4.

***Чуравъ, ва, во,** *пр. Т.* Кйоравъ, слѣпъ. Чураво *коте в паспал лежи?* Гат.— Воденичарь. МСб. XVI—XVII. 41.

***Чурáпъ,** *с. м. Т.* Чорапъ, джурапъ. ПСп. 44. 258.

Чурдéне, *с. ср.* отъ **чурдя́ се.**

Чурдилка (с. Ханнето — Колупчие, Новозагорско), *с. ж.* Върволица, корда. *Една* **чурдилка** *гъски.*

Чурдя́ се, ишъ се, *гл. вв.* Нареждамъ се на чурдилка, на върволица; навървявамъ се, кордя се.

Чýрлякъ, *с. м.* Чурякъ, пушекъ. Любен. Самовили. 119.

Чурчóне, *с. м. мн.* Свѣщи отъ ледъ. МСб XX. Банат. българе. 4.

Чýрякъ, *с. м.* Чуръ, чурлякъ, димъ, пушекъ. Любен. Баба Ега. 70.

Чýткамъ (да чýтна), *гл. д.* Удрямъ нѣкого по главата съ юмрукъ.

Чýткане, *с. ср.* отъ **чýткамъ.**

Чу́тна, ешъ,—налъ, *гл. ед. кр.* отъ **чу́тканъ.**

Чу́тра (с. Плѣвня—Драмско), *с. ж.* Чотура, четура.

Чу́шара (Котелъ), *нар.* Казва се на дѣте, кога кикне; веселко. МСб. XV. 192.

***Чуше́,** *с. ср. Т.* ?
На секо кьоше́ по **чуше́.** Любен Баба Ега· 84.

Чушка́рка, *с. ж.* Жена, мома чушкарь.

Чушка́рь, *с. м.* 1) Който обича много чушкитѣ. 2) Който продава чушки. Илиевъ, Сб. I. 253.

Чу́я се, ешъ се, *гл. възвр.* Приказва се за менъ; чуванъ се, прочуванъ се.

Чул сѫ іе Павел,
Чул сѫ, пручу́л сѫ,
Дуру́ ду царѫ.
Илиевъ, Сб. I. 190.

Чу́ла се ру́жа църъвена́
По това̀ по́ле Совѝско;
Свѝте се момѝ спра́вльаіу
Да ѝду ру́жа да бе́ру.
МСб. XXI. Трънско. 24.

Чѣчканъ, *гл. д.* Чистя вълна отъ бодилъ, трънe и други клѣчки по нея. МСб. XVIII. 100. *С иглу́* **чѣ́чка,** *с но́кти га пра́ши.* МСб, XV. Науч. отд. 600. 81. Трънско.

Чѣчкане, *с. ср.* отъ **чѣчканъ.**

Ш. ш. *ш.*

Ша, ешъ, *спом. гл.* Ща, че, ста, са, кю, ке, зда, за, же, ждъ, жда, жа. ПСп. 44. 257.

***Шабла,** *с. ж. Т.* Раст. бѫзовлекъ въ 1-то знамен. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

Шабу́рканъ, *гл. д.* 1) Жабурканъ. 2) Духамъ въ вода за да се издуватъ мѣхурчета. ПСп. 41. 960

Шабу́ркане, *с. ср.* отъ **шабу́рканъ.**

Шаврада́нски, *нар.* Ашлашки, гаменски МСб. XXI. Трънско. 64.

Шаву́лямъ (да шаву́лна), *гл. д.* Измѣрвамъ съ шавулъ; в. **шаву́лнѫ,**

Шаву́ляне, *с. ср.* отъ **шаву́лямъ.**

Шай, *с. м.* Въ гатанка за метла: **шай** *пай нис ку́кьи шета?* ПСп. 47. 812.

Шайна́, *с. ср. мн.* Шейна. **Шайната** *ребрятъ.* Лѣсково. Търново, Трудъ. I. 1443.

Ша́лавя, ишъ (Мияци — Дебърско), *гл. ср.* Лудѣя, салмувамъ, бѣснѣя. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Шаламанда, *с. об.* Високъ, едъръ човѣкъ; басламатия, крецманъ. МСб. XXI. Трънско. 64.

***Шамандро́** (с. Конопчие — Чирпанско). *с. ср.* Шамандура, папило. МСб. X. 215.

Ша́мки, *с. ж. мн.* Шамлия, шамъ. *Поносила* **шамки** *антерии.* Илиевъ, Сб. I. 287.

Ша́па, *с. ж.* 1) На шатка пръстето съ ципата. *Од гу́скьете ши́ете, од ша́ткьете* **ша́пете.** МСб. XXI. Трънско. 39. — 2) Сѣчиво, съ което бъчварь изравнюва дѫгитѣ, когато вече сѫ стегнати съ обрѫче; шака, изгриба́чъ, огриба́чъ. МСб. XVIII. 187.

Ша́пова трѣва. Раст. *Acanthus mollis,* шапъ-оту. МСб. XXI. Явашовъ. 22.

Ша́пово биле. Раст. намѣтка. МСб XX. Явашовъ. 30.

***Шарампо́лъ,** *с. м. Т.* Окопъ, яма изоколо нѣщо. ПСп. 15. 355.

Ща́ркавъ, ва, во, *пр.* Който има болесть шарка; шарканъ, шаркалия, шарулявъ.

Ша́ркалия, *пр. неизм.* Шаркавъ. МСб.XXI. Народна медицина. 7.

Ша́рканъ се, *гл. об.* Шаря се, сипа се, усипвамъ се. МСб. XXI. Народна медицина. 7. **—канъ,** *прич. стр.* Шаркавъ. Также.

Ша́рма, *с. ж.* Шарка, шарилка.

Ко́лку са си дзве́здп на небо́то,
То́лку са си *шарми* на сърма́ седло́.
ПСп. 45. 460.

Шароо́къ, ка, ко, *пр.* Съ шарени очи.

Бела́ мома́ за грош па́ре,
Шаро́ка цена́ не́ма.
МСб. XXI. Трънско. 15.

Шару́лявъ, ва, во, *пр.* Шаркавъ.

Ша́спазаръ (Велесъ), *с. м.* Сѫботата прѣдъ Великдень. МСб. XX. Велес. 83.

Ша́тки, — тъкъ, тка, тко, *пр.* Непостояненъ, промѣнливъ, измѣнчивъ. *Врѣмена* **шатки,** *пазете шапки.* П. Р. Славейковъ.

Шаторъ, *с м.* 1) Птица *Podiceps cristatus,* гму́рецъ, рогачъ. Е. Спространовъ, Библиотека. XVIII—XX. 40. — 2) Растение нѣкакво. МСб. XXI. Трънско. 14.

Ша́тче, *ум. ср.* Пате, патенце, баде. МСб. XX. Велес. 83.

Ша́уле (Дебъръ), *с. ср.* Особено ястие отъ варива, жито и царевица, което варятъ и ядатъ на бъдни вечеръ. Трудъ. II. 854.

***Шафра́нъ**, *с. м. Т.* Раст. *Carthamus tinctorium*, аспуртъ. МСб. XXI. Явашовъ. 57.

***Шаханджия́**, *с. м. Т.* Соколарь, доганджия. Тъка сж се наричали жителитѣ на нѣкои Врачански села, които всѣка година сж носили на султана данъкъ научени соколи. Трудъ. I. 812

***Шахатлѣкъ**, *с. м. Т.* Качество, работа на шахатинъ; свидѣтелство. *Да не стору́вашъ на лажа́* **шахатлѝкъ.** ПСп. 44. 187.

***Ша́хъ**, *с. м. Т.* Господарь. *Да ми фанат* шах *Пендига, а́рно ту́рче.* МСб. XV. 32. Велесъ.

***Шашармалѣкъ**, *с. м. Т.* Шашарма, залисия, залисня, залисъ.

Шашла́къ, *с. м.* Талогъ, илавой на рѣка. ПСп. 41. 960.

Ша́шлупка (Мияци—Дебърско), *с. ж.* Черупка, шушлопка. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Шѐецъ и шѐйъкъ, *ум. м.* **отъ шей.** МСб. XXI. Трънско. 48. *Та си купи сакъика́кьи* **шѐіък.**

***Шѐй**, **шѐйове**, *с. м. Т.* Нѣщо, нѣща, прѣдметъ, партушина, стока.

***Шейта́нъ-калбуру́**, *Т.* Раст. вилино сито. МСб. XXI. Явашовъ. 57.

***Шейтъ и шейтинъ**, *с. м. Т.* Турчинъ, който е отишълъ на война за вѣрата и тамъ загиналъ, та се посветилъ.

***Шекерлемѐ**, *с. ср. Т.* Сладка, сладкише, бонбоне. *Устата и́ се слѣпятъ, като че е изъла една шепа стамболско* **шекерлеме.** Българ. Сбирка XIV год. 14 стр.

Шенголкамъ (Щипъ), *гл. ср.* Подмѣтамъ, подхвъргамъ? *Кье си* **шенголкаат** *со коінаците и́ коі кье го заѕтани по-бърго куна, тоі кье вжрла откаі ашиците.* МСб. XV. 160.

Шеница, *с. ж.* Ченица, пшеница. ПСп. 62. 18.

***Шенъ**, *пр. неизм. Т.* Веселъ. **Шен** *ола́ ку́ме!* бжд веселъ, куме! **Шенъ** *бжди, че ще ти пѣятъ.* МСб XXI. Родоп. сватба. 15.

***Шѐрвета**, *с. ж. Т.* Кърпа за носъ; пошъ. МСб. XX. Велес. 83.

***Шерифе** (Котелъ), *с. ср. Т.* Фесъ, завитъ наоколо съ черенъ копринeнъ платъ, като турски каукъ; носили сж го старитѣ болярци, чорбаджии, ходжи и др. МСб. XV. 192.

***Шерия**, *с. ж. Т.* Раст. *Dianthus carthusianorum*, дивъ карамфилъ, самокитка. МСб. XXI. Явашовъ. 12.

***Шерфети** (Чепино), *с. ср. Т.* Черна чалма на фесъ. МСб. XV. Науч. отд. 262.

Шеста́я, **ешъ**, *гл. д.* Правя съ шестало окржжность; шестича, шестя. Трудъ. I. 1022.

Шести́ни, *с. ж. мн.* Поменъ умрѣлъ на шестия день отъ смъртьта. *Ко́му стру́въхми трити́ни*, **шести́ни**, *Диману година щи струвъми.* ПСп. 39. 469.

Шестомкри́лецъ, *с. м.* Шестокрилъ ангелъ *Шес а́нгела* **шѐстомкри́лца.** Илиевъ. Сб. I. 71.

Шестомпрѣстъ, **ста**, **сто**, *пр.* Шестопръстъ. Илиевъ, Сб. I. 79.

Шетаеки, *дѣеприч.* отъ **шѐтамъ.** *Ста́ри ста́рци песо́к прозоба́а*, **шетаѐкьи** *ту́рцкьите атове.* ПСп. 45. 461.

Шетня́, *с. ж.* Щътня.

> Струва ли халал кърмата,
> Кжрмата, дѣт я й кърмила,
> *Шетнята*, дѣт и́ й шетала?
> ПСп. 64. 709.

Шефрали́йка, *с. ж. ?*
Кити́ла го мома́ **шефрали́йка.** Илиевъ, Сб. I. 72.

***Шефрантия́**, *с. ж. Т.* Жена съ леко поведение, шаврива; в. **шорфантия́.** МСб. XXI. Народна медицина. 68.

***Шефрия́**, *с. ж. Т.* Раст. *Lychnis vespertina Sibth* МСб. XXI. Явашовъ. 13.

Шешѐрене, *с. ср.* отъ **шешѐря се.** Кокорене.

Шешерлавъ, **ва**, **во** (с. Църско—Битолско), *пр* Китатъ, кръстатъ. *Во по́лето пот гра́дот и́маше едно многo го́лемо* **шешерлаво́** *джрво. Тоі слезе на него и г бстаи коньот во парбите.* МСб. XIX. Матер. б. 121.

Шешѐря се, **ишъ се**, *гл. об.* Ширя се, кокоря се, навдигамъ се, надувамъ се. *А баба ти слуша и са* **шешери.** *Кой е като нея?* ПСп. 35. Леля Гена 18 стр. *Зела да са надува и* **шешери** *като бибелъ.* Тамже. 26.

Шиби́нка, **вм. сиби́нка**, отъ града Сибина *У гра́да е* **шибиньків**, *на* **шибиньківу** *сив сокол.* МСб. XXI. Трънско. 4.

Шибни́ка, *с. ж.* Шибли́ка. *Отсечи си* **шибни́кьа**, *удри младу по гръби́нку.* МСб. XXI. Трънско. 40.

Шидия́, *с. ж. ?*

> Къса си като *шидия*
> Су́ха си като маймуна,
> Черна си като циганка,
> Гра́пава като ръшето!
> Янковъ, Сб. 104.

Шийча, ишъ, *гл. д.* ? *Да іа* **шиічаат** *вратата,* да я бутнатъ съ плещитѣ. МСб. XIX. Матер. б. 25.

Шилéжинка, *с. ср. сьб.* Шилета, шилци.

Моіе стáдо нимá брóіа,
Нимá брóіа, нимá крáіа:
Штоіе лѝстье у горáта,
Толку ми са сегмалѝци;
Што е песóк у морéто,
Тóлку ми са *шилежѝнка.*
МСб. III. 22. Софийско.

Шѝна, ешъ,—налъ, *гл. свър.* отъ **шѝнвамъ** Да изкълча, да извѣхна.

Шѝнвамъ и шѝнувамъ (да шѝна), *гл. д.* Изкълчвамъ, извѣхвамъ, навѣхвамъ, уливамъ *Си іа* **шѝна** *рáката.* МСб. VII. Науч. отд. 470.

Шиндáръ, *с. м.* Който прави, дѣла шинди.

Шинѝчина, *ув. ж.* отъ **шинѝкъ.** *Кого съ капа, кого съ голѣмата* **шиничина.** Любен, Баба Ега. 31.

Шѝпченце, *ум. ср.* отъ **шипка.** *Израели сѫ три* **шѝпченца,** *на три шѝпѫ две ябѫлки.* Илиевъ, Сб. I. 39.

Ширбóй (Търново), *с. м.* Раст. шибой. МСб. XIII. Науч. отд. 462.

Ширизé (Царибродско, Кюстендилско), *с. ср.* Единъ видъ шивъ шарка на риза на зигъ-загъ.

***Ширгенъ** (с. Плѣвня — Драмско), *с. м. Т.* Шурденъ, сирище.

Шитопóлъ, ла, ло, *пр.* Съ шити поли. **Шитопола** *риза.* Трудъ. I. 466.

Шѝщакъ, *с. ж.* ?

Обѫ́рни се, Лáзаре,
Да те лéпо дáруват,
Дáром, дáром, дукáтом,
Позлáкьеном *шѝштаком.*
Шапк. Сб. I. 106 стр. 136 п.

Шѝякъ, *с. м.* Който има дълга шия. ПСп. 16. 155.

***Шкѝвали,** *с. м. мн. Гр.* Скивалъ, заборина, мекиня. Трудъ. II. 736.

***Шкифелакъ,** *с. м. Гр.* Скевофилакъ, калугеръ пазачъ на складоветѣ въ светогорски монастиръ; ключникъ, келарникъ, икономъ. ПСп. 64. 536.

Шкóблестъ, ста, сто, *пр.* Тънъкъ и слабъ; циглявъ. *Високъ и* **шкоблестъ** *съ изпито лице.* В. „День" дописка изъ Дебърско.

Школáръ, *с. м.* Ученикъ. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Шкóртела, *с ж* Една женска дрѣха у Петричко. ПСп 37. 89.

Шкрáпиевъ, на, но, *пр.* отъ **шкрáпия.** МСб. X. Науч. отд. 343

Шкрумясамъ (да се), *гл. възвр. свър* Да стана на шкрумъ. **Шкрумясало** *тѣло.* Емборе.

Шкѣнта, *с. об* Нѣщо и никакъвъ човѣкъ, лошотникъ, глупчо. МСб. XXI. Трънско. 63.

Шкѐрботя, ишъ, *гл. д.* Чкърботя. МСб. XX. Велес. 83.

Шлáке (Велесъ), *с. ср.* Безобразникъ хлапе. *Гледаі го* **шлáкьето** *недно!* МСб. VII. Науч. отд. 481.

Шламъ, *с. м.* Особено желѣзо, което вадятъ въ Неврокопско. ПСп. 37. 50.

Шлибáлка, *с. ж.* Шибалка. пряачка. *Съ дрѣнова* **шлибалка.** МСб. XV. 12.

Шлинякъ, *с. м.* Чакълъ, ковинка. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Шлякáница (Мияци-Дебърско), *с. ж.* Плесница, трешница. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Шля́ке (Мияци—Дебърско), *пр. неизм.* Пернатъ, завѣянъ, глупчо. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Шлякóрене, *с. ср.* отъ **шлякóря.** Шляпане.

Шлякóря, ишъ, *гл. д.* Приказвамъ праздни приказки; шляпамъ, жвакамъ, тричавя, в. дърдоря. МСб. XXI. Трънско. 61.

Шляпýкамъ (Котелъ), *гл. ср.* За дѣте: прохождамъ. щапукамъ. *И нáшту зѫфáнѫ дѫ* **шльѫпýкѫ.** МСб. XV. 192.

***Шмекерѝя,** *с. м. Т,* Хитрина, излъстване, шашърмаджелъкъ.

Шменъ и шминъ, *с. м.* Раст. сминъ. Илиевъ, Сб. I. 230 и 232.

Шмóтлйо и шмотля́нъ, *с. м.* Мувчия, мухчия, келепирджия. **Шмóтльо** *проклети!* **Шмотльáне** *проклети!* МСб. XXI. Трънско. 64.

Шо (Дебърско)? *въпр.* Що, шу? Илиевъ, Сб. I. 384.

Шолупѝна (Габрово), *с. ж.* Зелената черупка на орѣхъ; корупка, лупешка, лущенка, орашина, орѣшинка, тресло, чересло, черешналъ, чрѣсло, црѣсло, шлюпка.

***Шорфантѝя** (Родопитѣ). *с. ж. Т.* Шефрантия, гевендия. Трудъ. II. 705.

***Шпанйóлинъ и спанйóлъ,** *с. м. Т.* Испански евреинъ. ПСп. 65. 158; Иреч. Княж. Бълг. II. 32.

***Шпáргелъ,** *с. м.* Раст. вилина метла. МСб. XX. Явашовъ. 5

***Шпѝрто** (Велесъ), *с. ср. Гр.* Чпирто, кибритъ. МСб. XX. Велес. 83.

***Шпота,** в. **чпота.**

***Штафилъ,** *с. м. Гр.* Растение нѣкакво. ПСпБр. XI—XII. 127.

Шу (Шуменско), 1) *мѣ т. впр.* Шо, що?

> *Шу* дж устáни на Рáіе?
> — Инно яре крáстжву.
> Илиевъ, Сб. I. 377.

2) *сюз.* Защо, шо?

> *Шу* ни бéлиш и пéиш,
> Ами бéлиш и плáчиш?
> Илиевъ, Сб. I. 384.

***Шубеци** (Търново), *с. м. мн. Т.* Балъ-суджуци, мъставулки. Трудъ. I. 5

Шугá, *с. ж.* Шегá, шагá. МСб XX. Банат. българе. 4.

Шýгамъ се (Прилѣпъ). *гл. възвр* Добивамъ шуганица.

Шугáница (Прилѣпъ), *с. ж.* Шукáница. ПСп. 48. 995.

Шýлменъ, *с. м.* Животина бахаль.

Шумартúсвамъ (да шумартúсамъ), *гл. д.* Разбутвамъ за караница. *Сал дето* шумартúсахте *хората.* Изв. Слав. Семин. II. 200.

Шýменъ, шýмна, но, *пр.* Гористъ, лѣсистъ. ПСп. 16. 155.

Шýморъ (с. Църско — Битолско), *с. м.* Шумалакъ. *Каде пóл нокъ се вáчу вúенье от вѫлци нат тѫрлото во* шýморот. МСб. XIX. Матер. 6. 130.

Шýня, *с. ж.* Въ изречение: Шýнье, *мýнье, на ти, кýме, дýнье,* което казватъ въ Трънско, кога не ни е еня отъ това, що ни приказва нѣкой. МСб. XXI. Трънско 63.

Шýпинци, *с. м. мн.* Раст. нѣкакво. ПСпБр. XI—XII. 127.

Шýплекъ, *с. м.* 1) Шупливъ плодъ; шупелка, шупелъ, шупливица, пувлякъ. 2) Раст. звъника. МСб. XXI Явашовъ. 35

Шýплестъ, ста, сто, *пр.* Що има шупли, зайци. МСб. IX. Науч. отд. 80.

Шýпълъ, шýпла, ло, *пр.* Празенъ извѫтрѣ; кухъ. МСб. XVIII. 169; Трудъ. I. 773.

***Шурá,** *с. ж. Т.* Съвѣтъ, съвѣщание, меджлисъ. *Голема* шура *кье сторат.* ПСп, 16. 155.

Шурупки, *с. ж. мн.* Джумерки, пръжки. МСб; XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 76.

Шуфрá, *с. ж.* ?

> Кье си кýпа белúло,,
> Белúло и цжрвенúло;
> Кье с' истжргна *шуфрú-те,*
> Кье се вáта на йоро!
> Шапк. Сб. II. 123.

Шушлóпка, *с. ж.* Шушлявка. МСб. IX. Науч. отд. 80.

Шушнарка (Трънско), *с. ж.* Раст. *Rhinanthus major Ehrh.* МСб. XXI. Дѣлъ природоученъ, Ив. К. Урумовъ. 84.

Шушýлкови *растения.* Които връзватъ шушулки. Иреч. Княж. Бълг. II. 189.

Шущáвене, *с. ср.* отъ **шущáвя.** Сущавене.

Шущáвя, ишъ,—вилъ, *гл. д.* Правя шуще; шущя, сущавя, прашя. *Сиднети нж иднó мьáсту. ни* шуштжвéти *ис кѫшти.* МСб. XV. 190.

Шчирáквица (Мияци — Дебърско), *с. ж.* Жена, животно щирици. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Шътáчка, *с. ж.* Която шъта, върши нѣйдѣ нѣщо.

Шътáчъ, *с. м.* Който шъта, върши нѣйдѣ нѣщо. ПСп. 52. 694

Щ. щ. *щ.*

Щалóгъ, *с. м.* Оборъ, яхъръ за добитъкъ. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Щафáрка, *с ж.* Краковецъ, вдигъ на чорапъ. МСб. XX. Банат. българе. 4.

Щéкало (с. Церъ — Битолско), *с. ср.* Тояга, за единия край на която е вързано зло куче да се води съ нея вмѣсто съ връвь, та да не може да ухапе водача. МСб. XVI — XVII. Науч. отд. 860.

Щúглица (Софийско), *с. ж.* Птица щиглицъ.

Щúлна (да се), ешъ,—налъ се, *гл. об.свър.* Да се спусна, да се затърча, да се кидна. *Ка се* щтúлнем. МСб. XXI. Трънско. 61.

Щипóкъ (Софийско), *с. м.* Рибка *Gobitis fossilis,* виолецъ, виолка, виолъ, вионецъ, дърла, зинорка, змѣорче, зъмина, пѣсочница, сминонче, сминонка, сминонъ, цируть, щипецъ.

Щúпче, шчúпче, *с. ср.* Малка, черна, страхлива водна птичка въ Охридско езеро. Е. Спространовъ Библиотека, XVIII— XX. 40.

Щúче, щúчиня, *ум. ср.* отъ **щúца.** Дъсче. МСб. XX. Велес. 84.

Щóмто, *нар.* Щомо. Щомто *идешъ у дома* Трудъ. I. 13.

Щони, *с. ж. мн.* Затънтени скалисти дълбоки мѣста; лонгози. ПСпБр. XI—XII 126.

Щрáпни, *с. ж. мн.* Стжики.

Пепельта добива разни фигури и сѣкакви щрапни: *кокоши, конски, кучешки.* МСб, Народна медицина. 37.

Щрéцамъ, *гл. ср.* Прѣстжпямъ съ голѣми крачки; крача. МСб. XXI. Трънско. 64.

Щрéцане, *с. ср.* отъ **щрéцамъ**. Крачене.

Щрýпямъ, *гл. ср.* Стжпямъ. Любен. Баба Ега. 70.

Щрýпяне, *с. ср.* отъ **щрýпямъ**. Стжпяне.

Щрьвнúца, *с. ж.* Стрьвница. Блъгар. Книж. I. 221.

Щрѣклѣя се, *гл. об.* Щрьклѣя. *За нáпрет нема да ти се* **штѣрклеіат** *óфците.* МСб. XII. 184; XX. Велес. 84.

Щукъ (Кратово), *с. м.* *Веднжг братче* **штук** *си поштукнало*, щукнало, изгубило се. МСб. XV. Науч. отд. 600. 75.

Щýлецъ (Т. Пазарджикъ), *с. м.* Щулъ, чýла.

Щулъ (Т. Пазарджикъ), *с. м.* Щулецъ, чýла.

Щърбозѫ́бъ, ба, бо, *пр.* Съ щърби зѫби. *Мори бабо* **щрбозабо!** Любен. Самовили. 47.

Щѣ́ркамъ (Мияци — Дебърско: **щръка**), *гл. д.* Цръкамъ, пръскамъ съ вода, съ кaль. Изв. Слав. Семин. II. 304.

Щърфеникъ (с. Плѣвня, Драмско), *с. м.* Стърваникъ.

Ю. ю. *ю.*

Юбавъ, ва, во, *пр.* вм. **хýбавъ**. Илиевъ, Сб. I. 24.

***Юварлáкъ,** *пр. неизм. Т.* Валчестъ.

Ю-въ, *прѣдл.* вм. **у, въ**. *Да си фодат* **ю-в** *чѐркува.* Илиевъ, Сб. I. 387.

Югренúца, *с. ж.* вм. **ýгреница,** унгарка, маджарка. Илиевъ, Сб. I. 264.

Юдá, *с. ж.* вм. **удá**, вода. Илиевъ, Сб. I. 173.

Юдина стжпка. Раст. *Poa dura Sc.*, метлица. МСб. XXI. Явашовъ. 6.

Юдничава бúлка. Раст. *Veronica Spicata, Veronica orchidea Cr.*, количава билка, колица-оту. МСб. XXI. Явашовъ. 21.

Юдничава трѣвá. Раст. *Ajuda Laxmanni Bth.*, в. **срѣщниче.** МСб. XXI. Явашовъ 27.

Юдорúсница (Чипоровци), *с. ж.* Лоша, люта юда.

Отук, цжрнá чýмицe,
Отук, *іудурúснице!*
МСб. XV. Науч. отд. 600. 61.

***Юзбашия,** *с. м. Т.* Турски воененъ чинъ, началникъ, глава на сто душъ; стотникъ, капитанинъ. МСб. X. 4.

Юздя́, йшъ,—дúлъ, *гл. д,* Турямъ юзда на животно, обуздвамъ. *Пайвант збира, сълзи рони, юзда* **юзди**, *жално плачи.* Трудъ. II. 149. **—денъ,** *прич. стр. Със една юзда* **юздени.** ПСп. 64. 714.

Юзоръ (Върбица, Герлово, Шуменско), *с. м.* вм. **úзворъ**. Илиевъ, Сб. I. 57 и 88.

***Юзумъ,** *с. м. Гр.* 1) Раст. гйозумъ, гюзумъ. 2) Раст. *Mentha viridis.* МСб. XXI. Явашовъ. 22, с. Бужурлукъ — Свищовско. 3) Раст. юзъмъ.

***Юзъмъ,** *с. м. Гр.* Раст. *Mentha gentilis,* юзумъ, нане. МСб. XXI. Явашовъ. 23.

***Юлáкъ,** *с. м. Т.* вм. **улáкъ.** Илиевъ, Сб. I. 191.

***Юли,** *с. м.* Илийнскиятъ мѣсецъ. ПСп. 23. 937.

Юне (Устово, Карлуково), *с. ср.* вм. **име.** ПСп. 65, 546.

Юмъ, вм. **умъ.** *В нова време нимах* **йум.** Родопитѣ. Трудъ. II. 713.

Юнаскиня, *с. ж.* Юнакиня. *Мама на Пенка думаше: Пенке-ле,* **юнаскине-ле!** Блъгар. Книж. III 79.

Юнáчки, ка, ко, *пр.* Юнашки, юначенъ. *Лйце úма девоя́чко, я сѫ́рце úма* **юнáчко.** Илиевъ, Сб. I, 299.

Юначтинá, *с. ж.* Юнáщина, юначество. *Твойáта гулѐма* **йуначтинá.** ПСп. 45. 462.

Юнчарь (Св. Гора), *с. м.* Който пасе монастирскитѣ юнци. ПСп. 64. 581.

Юпрѣ́жъ, *нар.* Упрѣжъ, прѣдъ. Илиевъ, Сб. I. 111.

***Юргунлýкъ,** *с. м. Т. Да си пина,* **іургунлук** *да зема,* да се посвѣстя, да се посъживя, да си усѣтя сърцето. МСб. VIII. 92.

***Юрия,** *с. ж.* Опрѣдѣлена мѣстность за паша на единъ видъ овце, добитъкъ; аргамъ. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп, овчар. 51 и 61.

Юстаря́самъ, *гл. ср. свър.* Да остарѣя. *Старъ* **юстаря́салъ.** МСб. IX. Науч. отд. 28.

***Юстюбéчъ,** *с. м. Т.* Исфидачъ, *Céruse* (фр.). МСб. X. Науч. отд. 340; XXI. Народна медицина. 22.

Ючúнвамъ (да ючиня), *гл. д.* Учинвамъ. ПСп. 12. 116.

***Юшурджúя,** *с. м. Т.* Яшарджия, който събира юшура; десеткувачъ, десятникъ.

Ж. ж. ж.

Жглести *клѣтки*, везани шарки на дреха. Иреч. Княж. Бълг. I. 239.

***Ждѐръ**, *с. м.* Аздеръ. Илиевъ, Сб. I 18.

Жзикъ (Охридъ). *с. м.* Раст. **ѧ́зикъ.** ПСп. 35. 661.

Жзѣлъ, *с. м* Дива свиня *Да убийми ньа́куй жзжл за колждж.* МСб. X. 4.

Жй (с. Конопчве—Чприанско). *междом.* Ей. *Стжна́ла беши* **жі** *тжкжвж ге!* МСб. X. 215.

Жнди (Брацигово—Пловдивско). *нар.* Инди, ужъ. Иреч. Княж. Бълг. II. 439.

Жржа́ница (Прилѣпъ), *с. ж.* Рьжаница.

Жрманъ (с. Горанци — Костурско). *с. м.* Раст. амамила. ПСп. 61. 348.

Жрни, *с. ж. мн.* Жрнки ПСп. 14. 319.

Жрнйость (Щипско). *с. ж.* **У** *ку́кьата им йде* **жрньос** *мжрньос*, никаква слога и погодия нѣматъ вкжщи. МСб. XIII. 228.

Жрскалка (Велесъ), *с м.* Жрскавецъ. МСб. XX. Велес 85

Жртица (Охридъ), *с. ж.* Хрътка. *Мжжоф си и́мал една ко́била и една* **жртица.** МСб. XIII 221.

Жртка, *с. ж* Хрътка. МСб. XX. Велес. 85.

Жртче (Охридъ). *с. ср.* Кученце жртка. *От жрти́цата две* **жртчина** *па́к бливнаци.* МСб. XIII. 221

Жрча, ишъ (с Цьрско—Битолско). *гл. ср.* Хъркамъ. МСб. XIX. Матер. б. 23. *Тага ве́кье беше заспала и* **жрчеше.** Тамже. 68.

ІЖдре (Охридъ), *с. м.* Ядре, мѣсецъ декемврия. МСб. XVI—XVII. 37.

ѬЖзолъ (Охридско), *с. м.* Вжзелъ. МСб. XIX. Науч. отд. Цоневъ, 83.

Я. я. я.

Я, *гл. спом.* вм. **е.** Хасковско, Софийско. *Гіоргіовден* **я** *долу под Никопол.* Илиевъ, Сб. I. 72. *Ку* **я** *гулму, доведете гу, ле ку* **я** *ма́шку, до́несете гу.* Тамже. 107.

Яба, *с. ж.* вм. **аба.** *Изворчане съ лити* **яби.** ПСп. 13. 144.

Ябландвъ, **ва, во**, *пр.* Ябленовъ, аблановъ. *Ей офчарко, цвекье* **іаблановo!** МСб. XIII. 42.

Ябланъ и **ябла́нъ**, *с. м.* Дърво *Platanus orientalis*, абланъ, абланово дърво, ябланово дърво, ябленъ, ябленово дърво. яблинъ, платанъ, чинаръ, яворъ. МСб. IX. Науч. отд. 422, 423 и 425; Иреч. Княж. Бълг. II. 903; в. **а́бланъ, абланово дърво.**

Яблинъ, *с. м.* Дърво ябланъ (?). МСб. IX. Науч. отд. 427.

Яболко, *с. ср.* Ябълко. — *Съ* **яболко,** явенъ годенъ. ПСп. 64. 651.

Ябълкарь, *с. м.* Който продава ябълки. *Изваи сто алтани и му и даде на* **іабжлкарот.** МСб. XIX. Матер. б. 7.

Ябѣлкиница (Велесъ), *с. ж.* Дърво яболщица. МСб. XX. Велес. 29.

Явамъ (да я́вна), *гл. д.* Яхамъ. Илиевъ, Сб. I 245 *Вявамъ*, МСб. XX. Науч. отд. Мирчевъ. 10,

***Явру́мъ**, *пр. неизм. Т.* Мънинко на животно, на пиле; пиленце, мое пиленце.

Явъ, *нар.* Явѣ. *На сон мома, на* **яв** *самос!* ПСп. 62. 7.

Ягарецъ (Прилѣпъ, Велесъ), *с. м.* Вжгарецъ. ПСп. 39. 401; МСб. XX Велес. 29.

***Ягма** (Котелъ), *с. ж. Т.* Яма. МСб. XV. 184.

Ягнилница. *с. ж.* Овца която скоро се е агнила. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 22.

Ягнища, *с. ср. мн.* отъ **ягне.** Ягнета, ягнина. *Ста́до за* **я́гништа** *блеіе.* Илиевъ, Сб. I. 322.

Яго́нисамъ (Мияци—Дебърско), *гл. ср.* Бързамъ, варкамъ. *Не* **яго́нисаі** *тольку де, почекаі не и нам!* Изв. Слав. Семин. II. 304.

Ягонисъ, *с. м.* Бързина. *От* **я́гонис** *се со́пнал.* Изв. Слав. Семин. II. 304.

Ядаджи́я, *с. м.* Който изяда нѣкому нѣщо; іеджия. *Чорбаджии* **іадачии.** МСб. XV. 50.

Яда́ло, *с. ср.* Оная часть отъ оралицата, дѣто се помѣстя палешникътъ. МСб. IX. 230, иðáло.

Ядки, *с. ж. мн.* Мъмици, жлѣзи. МСб. XXI Народна медицина. 43, **едки.**

Яждамъ, *гл. мн-кр.* отъ **ямъ.** Явамъ, ядвамъ. Дозонъ. 136 стр.

Яжица (Прилѣпъ), *с. ж.* Вжжица. ПСп. 41. 952.
Язамъ се, *гл. възвр.* Катеря се. МСб. XX. Велес 29.
Язане, *с. ср.* отъ **я́замъ се**. Катерене.
Язека и **я́зика,** *мѣстоим.* вм. язъ, азъ. Наука. Ш. 472.
Язи́ка, *с ж.* вм. **яси́ка.** ПСп. 45. 463.
Язикъ (Велесъ, Кавадарци), *с м.* Раст. *Opuntia vulgaris*, арапски (волски) езикъ, арапска (френска) смоква, далакъ, жаба, лимба, лопати, лопатки, ржка, жзикъ. МСб. XX. Велес. 29; ПСп 35. 660.
Язка, *мѣстоим.* вм. **язъ, азъ.** Наука. Ш. 472.
*__Язма́__ (Котелъ), *с. ж. Т.* Езма́, тънка пъстра забрадка; ржченикъ. МСб. XV. 184, **ıжзмж.**
*__Язмалйя,__ *пр. неизм. Т.* Шаренъ, писанъ. *Пи́сжн пишки́ръ* **ıазмалйж.** МСб. XV· 6.
Язоръ (София—Филаретовъ), *с. м.* Жив. язовецъ (?). *Гледа като* **язоръ,** види хубаво и надалечъ.
Язуръ (Котелъ), *с. м.* Който има дълготраенъ, упоритъ и непримигливъ погледъ; бйонъ, тепегйозъ; сравни **язоръ.** МСб. XV. 184.
Ййчарникъ (Велесъ), *с. м.* Пита, точено съ яйца отгорѣ. МСб. XX. Велес 29.
*__Якашлйя,__ *пр. неизм. Т.* Якъшлия: приличенъ, хубавецъ.

Ми г' извади вре́ден юнак, *ıакашлия,*
Шчо ми зе́де нишан дре́во кьимпарево.
Шапк. Сб. IV. 348.

*__Якмата,__ *с. м. Т.* Раст. *Cerinthe minor*. МСб. XXI. Явашовъ. 30.
Яко́, *съюз.* вм. **ако́.** МСб. X. 8.
Якотомъ, *нар.* Съ ячина, съ якость. *С синове се подносила како вук* **якотом.** Любен. Баба Ега. 32.
Яку́на, *с. ж.* Икона. ПСп. 41. 954.
*__Ѩкче,__ *с. ср Т.* Стара турска пара; дукатъ. $^1/_4$ драмъ сребро. в. **акче́.** Блъг. Книж. II. 219.
*__Ялаба́шъ,__ *с. м. Т.* Алабашъ. Трудъ. I. 1203.
Ялаварь, *с. м.* Яловарь.
*__Яла́къ,__ *с. м. Т.* Ялъкъ. МСб. XVIII. 144.
Ялове́цъ. *с. м.* Ялъвъ мжжь. *Стойчо* **яло-ве́ца,** *дѣто му жени́ не тра́ят.* Янковъ, Сб. 200.
Яловйта змия́, вм. **халовйта.** ПСп. 52. 476.
*__Ямаджия,__ *с. м. Т.* Който прави яма; плѣнджия.
*__Ямболйя,__ *с. ж. Т.* Груба мжхната черга козякъ; ямболъ. МСб. XX. Велес. 29.
Ямо́самъ, *гл. свър.* отъ **ямо́свамъ.** Да разграбя. — **санъ.** *прич. стр.* Разграбенъ, ягмосанъ.
Ямо́свамъ (да ямо́самъ), *гл. д.* Ягмосвамъ, направямъ. сторкамъ нѣщо ма; разграбвамъ. *Бе́ку сж гла́дни гъжца́тж. жмй са́л дж* **жгмо́свжт** *хльа́бжт.* МСб. XV. 184.
Ямо́сване, *с ср.* отъ **ямо́свамъ** Ягмосване.
*__Яна́че,__ *с. ср. Т.* Еначе, желѣзно гърне за вода. МСб. XVIII. 396.
Янгу́ла, *с. ж.* Ягуля, егуля. *Не е ри́ба* **янгу́ла.** ПСп. 41. 949.
*__Янджи́къ,__ *с. м. Т.* 1) Поставено нѣщо отъ страна. 2) Джамаданъ. *На плешти му* **янджи́ци** *със тѣнки и́гли пи́сани.* ПСп. 8. 108.
Янджи́чка, *ум. ср.* отъ **янджи́къ.** *На плечи му* **янджичка** *със тѣнки игли извезена.* Любен. Баба Ега. 83.
*__Яндъра́нъ,__ *с. м. Т.* Раст. *Tamus communis*, брѣй, дадаланъ. МСб. XXI. Явашовъ 5.
Яни́чево бйле (с. Аджемлеръ — Варненско), *с. ср.* Раст. бѣлъ офикъ. МСб. XXI. Явашовъ. 55.
Янища (Ловченски помаци), *с. м.* Лѣнинъ, калеко ПСп 57. 585.
Янта, *с. ж.* Чанта. МСб. XVI—XVII. Науч отд. 848.
Янъ-кехая́, *Т.* Помощникъ, намѣстникъ на кехая, на овчарски настойникъ; енъ-кехая. Илиевъ, Сб. I. 290, МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 30 и 31.
Япери (с. Църско — Битолско), *с. ж. мн.* Самодиви (?), яперица. *Ене ти патон, ако сакаш, оди, нека те удаат* **ıаперите** *нокьеска тамо!* МСб. XIX. Матер. б. 107. *Нити от* **ıапери,** *нити от гьаол го беше страф.* Также.
Яперица, *с. ж.* Самодива ? *Ти доіде и тебе таіа* **ıаперицата,** *алата ненаситна.* МСб. XIX. Матер. б. 97.
Япракова шумка и
*__Япра́къ,__ *с. м. Т.* Раст. тетра, смрадлика. Иреч. Княж. Бълг. I. 39.
Ярбица, *с. ж.* вм. **яребица,** ярябица.
*__Ярдъмджйя,__ *с. м. Т.* Помощникъ. *Куга́ ти е ца́ро давуджйіа, Го́спот да ти е* **ıарджмджиіа.** МСб. XIII. 228.
Яребичи, ча, че, *пр.* Яребатъ, ярябичастъ. *Да му ловят дребна лова, дребна лова* **ярябйча.** Илиевъ, Сб. I. 171. *Пиле* **яребиче,** петрово, петровско. МСб. XVIII. 68.
Ярѐмчестъ, ста, сто, *пр.* Прѣстипнатъ. *Ако трудна жена прѣскочи яремъ, то на дѣтето, което ще се роди, гушата му*

ще бжде **яремчесть.** МСб. XXI Народна Медицина. 42.

***Ярлия,** *пр. неизм. Т* Ерлия, мѣстенъ. *Момчета ябанджии и* **ярлии.** ПСпБр. XI—XII. 167.

Ярче, *с. ср.* Яре, яренце; в. примѣръ при **ярчорожки.**

Ярчорожки, жка, жко. *пр.* Съ прави рожета. *Теленца* **іарчурошки.** МСб. XXI. Болградско. 4. *Козици се исковили се козета белобочки, а ярчета* **ярчорошки.** Илиевъ, Сб. I. 165.

***Ярълмъсъ** (Велесъ), *с. м. Т.* Еръ-алмасъ, голия, гулия. МСб. XX. Велес. 29.

***Ясачия,** *с. м. Т.* Ясакчия, пазитель. *Тамо, лельо-ле, заварих субаши* **ясачията.** ПСп. 21. 489.

Ясенецъ, *с. м.* Раст. *Dictamnus Fraxinalla Pers.*, бадианъ, росенъ, росина трѣва, русанлийче, русалче, самодивска трѣва. МСб. XXI. Явашовъ. 35.

Ясненки, ка, ко, *пр. смекч.* Яснички.

***Ястѣкъ,** *с. м. Т.* Лѣха съ покривка за сѣяне въ нѣя нѣщо рано за разсадъ. Трудъ. I. 1201.

Яхла, *с об.* Немирно момче, което скача и се катери. МСб. IX. 230.

Яхладисвамъ (да яхладиша), *гл. д.* Намазвамъ оржжие или друго нѣщо съ яхлама. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 13.

***Яхлама,** *с. ж. Т.* Мазь, мазилка, масло.

Яхламарникъ (Родопитѣ) *с. м.* Привчена паласка за кърпи съ яхлама. МСб. XIX. Матер. Срѣднородоп. овчар. 13.

***Яхя баба,** *с. м. Т.* Яу-баба, първомайсторъ на табашки еснафъ. ПСп. 65. 428.

***Яшарджия,** *с. м. Т.* Юшурджия, йошурджия.

***Яшаръ,** *с. м. Т.* Ашаръ, юшуръ, йошуръ, десетъкъ. *Тешко му и горко му на тоі селенец, што кье се излажеше да земе пари од* **іашара** *со мамеле.* Прилѣпъ, МСб. XII. 84.